ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆԻՍ
1
DIMANCHE
1er JUIN
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՀԱՅՐԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 ֆր.	Վեցամսեայ	90 ֆր.
Արտասահման	Տար. 200 ֆր.	Հատը	1 ֆ. 20

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.310

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.310

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՓԱՌՔ ՇԱՊԻՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԻՆ

(Հերոսամարտի 60ամեակին առթիւ)

— Ը —

Այն պահուն երբ ազգովին կը խոնարհինք մեր պաշտելի նահատակներու յիշատակին առջեւ, պէտք չէ մոռնանք մեր հերոսական քաղաքները, որոնք հակառակ անխնայելիութեան մարտիրոսագրութեան ողբերգական օրերուն ծառացան ցեղա-սպանին դէմ և փրկեցին Հայուն պատիւը:

Ազատատենչ Հայութիւնը յաւէտ երախտապարտ է դիւցազնամարտ կերտող իր զաւակներուն, որոնք տարերային պոռթկումով անհաւասար կռիւի մէջ նետուեցան՝ պէտք ի ձեռին պաշտպանելու համար ազգին ֆիզիքական գոյութիւնը: Անոնք դիտակցօրէն դիմեցին դէպի ստոյգ մահ, նախընտրելով քաջերու պէս մեռնիլ եւ արժանանալ հերոսի լուսապսակին:

Վասպուրական, Տարօն, Եդեսիա, Մուսա Լեռ, Շապին Գարահիսար, Ագտաղ, Զէյթուն, Մարաշ, Այնթապ, Հաճըն, եւայլն Հայոց ժամանակակից պատմութեան ճակատագրական օրերուն ինքնապաշտպանութեան օրհասական կռիւներ մղեցին մին-մինակ, նախնական անբաւարար զէնքերով, առանց արտաքին օգնութեան, ընդդէմ թնդանօթներով ու գնդացիրներով զինուած կանոնաւոր բանակներու եւ ջարդարար ու աւարառու սպառազէն խուժաններու:

Հայկական նահանգներու մէջ ահռելագոյի մթնոլորտ մըն էր ստեղծուած 1914ի աշունէն սկսեալ: Ցուլիս 21ի (Հ. Տ.) ընդհանուր զօրակոչէն օգտուելով, թուրք իշխանութիւնները զէնքի տակ կ'առնէին բոլոր հայ երիտասարդները եւ բանուորական վաշտերը կը ղրկէին զանոնք սեւ աշխատանքի համար: Ցեռագային ա-նոնցմէ հազարաւորներ չենգռօրէն պիտի նահատակուէին:

Ահազանգը հնչեց, երբ կարնոյ ճամբուն վրայ դաւադրօրէն սպաննուեցաւ երդնակի առաջնորդ Սահակ Ծ. Վրդ. Օտապաշեան, Սերաստիոյ Չարդարար կուսակալ Մուամմէրի հրահանգով: Ցնցուեցաւ Պոլսոյ Հայութիւնը իր Պատրիարքարանով եւ Ազգային Երեսփոխանական ժողովով: Մեծ Եղեռնի նախավկան էր արմաչական այս երիտասարդ վարդապետը:

Հայաբնակ գիւղերն ու աւանները զբաղուած զինուորական տարիք ունեցող այր մարդերէ՝ յաճախակի յարձակում-ներու կ'ենթարկուէին թուրք ու քիւրտ պաշիպոզուքներու կողմէ, քաջալերու-թեամբ կառավարութեան:

1915 Մայիսին սկսան տարագրել Թըրքահայաստանի Հայութիւնը:

Կարգը եկաւ Շապին Գարահիսարի: Ցեղասպանը առաջին հարուածը տուաւ Թեմին առաջնորդ Վաղինակ Վրդ. Թորիկեանի, որ նենգօրէն կառավարական պալատը հրաւիրուելով ձերբակալուեցաւ եւ դէպի Անդրէաս ճամբուն վրայ նահատակուելու իբրեն ընկերակցող ոստիկան-զինուորներու կողմէ:

1915 Ցունիս 2/15ին սկսաւ գործադրուիլ ցեղասպանութեան դաւադիր ծրագիրը Շապին Գարահիսարի մէջ: Բանտէն յատկապէս արձակուած արիւնարբու աւազակ մը՝ Քէչլ Հասան՝ պետական զինեալ ոստիկաններու եւ արդիական զէնքերով սպառազէն երկու հարիւր մոլեռանդ ջարդարարներու գլուխն անցած՝ ահռելագոյի կը մատնէ քաղաքը՝ ձերբակալելով եւ բանտարկելով աչքի զարնող Հայերը: Ոստիկանները տակնուվրայ կ'ընեն չուկան, կողոպտելով Հայոց խանութները: Լուր կը տարածուի, որ Անդրէասի երեւելի Հայերը սպաննուած են եւ բնակիչները տարագրուած:

Անկասկած նոյն ճակատագիրը կը սպասէր իրենց: Արդէն կառավարութիւնը հաւաքած էր Հայերու զէնքերը:

Շապին Գարահիսար ծնունդ տուած էր ազգային հերոս Անդրանիկի եւ բազմաթիւ ականաւոր յեղափոխականներու:

Ցունիս 3/16ին, երբ Թուրքերը ազդանշանը կուտան համազարկներով քաղաքին մէկ ծայրէն միւսը, եկեղեցւոյ եւ Բերդի թաղերու Հայերը անմիջապէս թաքստոցներէն հանելով զէնքերը, կը կազմակերպեն դիմադրութիւնը: Բոլորը մէկ սիրտ մէկ հոգի մխացած էին զարաւոր դահիճին դէմ: Կիները հերոսաբար կ'աջակցէին մարտիկներուն: Կը կազմուի Ջինուորական Մարմին մը:

Հրդեհը աւերներ կը գործէր քաղաքին մէջ՝ հասնելով մինչեւ Հայոց թաղերը, ուր մարդիկ ենթարկուած էին չնչահեղձ ըլլալու վտանգին:

Ցունիս 6/19ին Թուրքերը կը փորձեն յառաջանալ դէպի Բերդը: Հայերը կ'արդիլեն:

Ու կը հնչէ Ջինուորական Մարմնի կարգախօսը, — Դէպի՛ Բերդ:

Հայութիւնը միահամուռ իր ամբողջ պաշարով ու զինամթերքով, մարտիկներու պաշտպանութեան տակ բերդ կը բարձրանայ երեկոյեան, երբ մուխը ծածկած էր ճամբան եւ հովը դէպի Թրքական թաղերն էր դարձուցած հրդեհը: Մոխիրի կը վերածուէր քաղաքը:

Բերդ ապաստաներ էին 5062 Հայ, 1500ը արական սեռէ: Կռուելու ընդունակներու թիւն էր 250 մարդ: Զորս հարիւր երիտասարդներ կոտորուեր էին Թուրքերուն կողմէ հերոսամարտին նախորդող մէկ ամսուան ընթացքին: Բերդ փոխադրուած պաշարը բաւարար չէր երկարատեւ պաշարումի համար: Մանաւորապար դժուար էր ջուր Հայթայթել: Ջրամբարները ենթակայ էին Թուրքերու կրակին: Հակառակ ասոր Հայերն ունէին շուրջ 150 գերմանական մաուզէր, 50 քարապին եւ հին ձեւի «այնալը», ինչպէս նաեւ քանի մը տասնեակ վեցհարուածեան ատրճանակներ եւ 80 ձեռնառումբեր:

Այսքան տակաւ միջոցներով արծուէ-բոյնին մէջ պատսպարուած Գարահիսարցին 25 օր դիւցազնօրէն կուրծք տուաւ ցեղասպանին թնդանօթի հարուածներուն: Քաջաբար մերժեց երիցս կրկնուած առաջարկները անձնատուութեան եւ զէնքերը յանձնելու մասին: Ոազմիկները քանի մը տասնեակ զոհեր տուին: Տասնապատիկ աւելի կորուստ ունեցան Թուրքերը:

Ու երբ պաշար ու ռազմանիւթ սպառեցան, «մահուան լեգէոն»ը, — չուրջ հազար հոգի, — բերդի դռնէն յարձակելով կը ճեղքէ Թրքական դիրքերը: Գիրկընդխառն կռիւներուն կը զոհուին աւելի քան հարիւր հայ ռազմիկներ: Ազատողնե-րը ամբողջ երկու տարի դժնդակ պայմաններու տակ հրոսակային կռիւներ կը մղեն լեռներու մէջ: Ի վերջոյ բոլորն ալ նահատակի լուսապսակին կ'արժանանան:

Բերդը դրաւելով Ցունիս 28/10 Ցուլիսին, արիւնարբու Թուրքերը անպաշտպան ու անմեղ Հայերը առարկայ կը դարձնեն իրենց վրիժառութեան:

Ջմոռնա՛նք, որ վաթսուն տարի առաջ Գարահիսարցին իր դիւցազնամարտով վերկեց Հայուն պատիւը:

Փա՛ռք Շապին Գարահիսարին:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Քանի մը տողով

ՔԱՐԱՄԷ գժուարութեանց կը բախի Լիբանանի նոր դահլիճը կազմելու համար: Ճոմպլաթ եւ Հաֆիզ, մահմետական ճախ երկու պարագլուխները չեն ուզեր որ Ֆալանժիստները (քրիստոնեայ) մաս կազմեն նոր դահլիճին, նկատի առնելով իրենց դերը վերջին դէպքերուն մէջ: Ակէ զատ թերթերը կը վկայեն որ խուճապի մթնոլորտ մը միշտ կը տիրէ Պէյրութի վրայ եւ ասիկա հետեւանք է մանաւանդ զոհերուն հրատարակուած նեկարներուն, ուր կը պարզուին անդամահատուած մարմիններ:

ԹՈՒՐՔԻԱ. տրամադիր է Ֆրանսական Միրաժ օդանաւեր դնելու եւ այդ ուղղութեամբ չափումներ ստեղծուած են Անդարայի եւ Մարսէլ Տասոյի ներկայացուցիչներու միջեւ: Այս վերջիններս զանազան առաջարկներ ըրած են: Ֆրանսայի տեսակէտն այն է որ ասիկա քաղաքական բնոյթ չունի եւ զուտ առեւտրական հարց մըն է, ինչպէս յայտնած էր Արտաքին նախարար Սօլանեարկ Թրքական Թերթի մը:

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼ կը հանդարտի բայց նոր անջրպետ մը բացաւ Ֆրանսայի Համայնավար եւ Ընկերվարական կուսակցութեանց միջեւ: Ընկերվարական չարաթաթերթ՝ Իւնիթէի մէջ, Փլօտ Էսթիէ եւ Միթերան դիրք կը բռնէին Ռեֆուպլիքա Թերթին հարցին մէջ եւ կը դանէին որ համայնավարները «նեղը մնացած են,» այս խնդրին մէջ: Եւ բայէ ի բայ կասկած կը յայտնուէր Ֆրանսայի համայնավարներուն ժողովրդավար ըմբռնումին հանդէպ: Համայնավար «սպայակոյտը» չատ վրդոված է այս մեղադրանքէն եւ ծանր յարձակումի անցած: Փօլ Լօրան կը յայտարարէր թէ Միթերան իշխանութեան հակահամայնավար պայքարին կը մասնակցի: Եւ Շաբաթ առտու, Իւմանիթէ երկար կը զբաղի այս խնդրով, հաստատելով թէ համայնավարները կողմնակից են կարծիքներու զանազանութեան եւ կուսակցութեանց բազմաւորութեան: Կը հրատարակէ նաեւ Լօրանի յայտարարութիւնը:

ՄԻՇԷԼ ՍԻՄՈՆ Ֆրանսական չարժարուեստի մեծ դէմքերէն մէկը, մեռաւ առջի օր, 80 տարեկանին: Ծնած էր Զուիցերիա: Առաջին անգամ գինքը բեմ հանողը եղած է Ժորժ Փիթոյէֆ, փոքրիկ դերի մը մէջ, նախապէս ամէն արհեստ երած էր՝ կռիւամարտ, լուսանկարիչ, եւն., եւն.: 150 ֆիլմ դարձուցած է եւ 40 թատերդութեանց մէջ խաղացած: Իրբեւ մարդ տարօրինակ մէկն էր, որ բազմաթիւ կենդանիներու հետ կ'ապրէր եւ վրէժխնդրութեամբ լեցուած էր բոլորին նկատմամբ: Մէկ զաւակ ունէր, մանչ մը 58 տարեկան, ան ալ դերասան որ ծրնեւ կ'ապրի:

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԻ չարժումները կը ծաւալին Ֆրանսայի մէջ: Երկաթուղիէն եաք, մեթրօն է որ չարթուս մէջ, «չրջուն» դործադուլներ պիտի ընէ, թղթատարը, դվխաւորաբար Փարի-Պրիւնի կեդրոնը չի բանիր եւ անկանոնութիւնները կը չատնան:

ՓԱՐԻԶԻՆ – ԼԻՊԵՒԻ չկրցաւ լոյս տեսնել Շաբաթ օր, Պելժիա, ուր կը հրատարակուի տասը օրէն, պելժիական սենտիքաները զօրավիդ կենալով Ֆրանսական, որոշեցին չհրատարակել թերթը:

ՃԻՊՈՒԹիի մէջ 11 հոգի մեռած եւ աւելի քան 200 հոգի ալ վիրաւորուած է անցեալ չաբթուան ընթացքին, երբ արիւնալի բախումներ ծայր տուին Սֆար եւ Իսա ցեղախումբերու միջեւ: Ֆրանսայէն 200 պահակազօրք զրկուած է Ճիպութիի՝ անդորրութեան պահպանման համար:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՑՈՒՅՑ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Մայիս 26)

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ, ԿՈՒՊԱՅԻ ԵՐԳԱՀԱՆԻՆ ՀԵՏ

Բանի մը օրով Երեւան այցելած է Ռուպայի Գրողներու եւ Արուեստագէտներու Ազգ. Միութեան երաժշտական բաժնի նախագահ, երգահան եւ խմբավար Ռ. Ֆերրէր: Այցելած է մայրաքաղաքին երաժշտական օճախները, հանդիպումներ ունեցած է հայ երգահաններու հետ, ունկընդրած է անոնց ստեղծագործութիւն-ները:

Ռ. Ֆերրէր նկատել տուած է, թէ բացի Արամ Խաչատուրեանի երաժշտութենէն, Ռուսպայի մէջ գրեթէ ծանօթ չեն այլ հայ երգահաններու գործերուն: «Սակայն ես հոս առիթ ունեցայ ունկնդրելու ուշադրաւ չատ ստեղծագործութիւններ, որոնք, անշուշտ, մեծ հետաքրքրութիւն կրնան ստեղծել մեր երկրին մէջ»:

Երգահանը յատկապէս յիչատակած է Եդ. Միրզոյեանի համանուագը, Ադամ Խուդոյեանի թաւջութակի քոնչերթոն, Ալ. Ալէմշեանի երգերու չարքը՝ Թլկուրանցիի խօսքերով եւ այլ ստեղծագործութիւններ: Զանոնք մտադիր է ներկայացնել քուպայի երաժշտասէրներուն:

×

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՓԱՌԱՏՕՆ

Թիֆլիսի մէջ Մայիս 22ին բացումը կատարուած է «Անդրկովկասեան երաժշտական գարուն» փառատօնին, որուն յայտագիրը կազմուած է Ադրբեջանի, Հայաստանի եւ Վրաստանի երգահաններու ստեղծագործութիւններէ, ինչպէս նաեւ ժողովրդական երգերէ: Բացումին Անդրկովկասի Հանրապետութիւններու մէյացեալ սէմֆոնիք նուագախումբը՝ ղեկավարութեամբ Ադամ Խաչատուրեանի, նուագած է այս վերջինի «Ցնծութեան ներբողը»:

×

«ՀԱՂԱՐԹԻՆ» ՊԱՆԴՈԿԸ

Դիլիջանի մուտքին վարդադոյն տուֆէ եռայարկ պանդոկ մը չինուած է «Հաղարթին» անունով: Աւիկա ինքնաչարժով ճամբորդողներու պիտի ծառայէ, անոնց որոնք մէկ-երկու օրով կ'ուզեն հանգրուանալ Դիլիջանի մէջ: Պանդոկը կրնայ ընդունիլ 100 ճամբորդ:

×

Մ. ՄԱՆՈՒՇԵԱՆԻ ՑԻՇԱՏԱԿԻՆ

Նոյ Զէյթուն թաղի «Միսաք Մանուչեան» դպրոցի աշակերտները հանդէս մը սարքած են ի յիչատակ Մ. Մանուչեանի: Աշակերտները Ֆրանսերէն արտասանած են Ֆրանսացի բանաստեղծներու ստեղծագործութիւններ, Թումանեանի եւ Ի. Սահակեանի Ֆրանսերէնի թարգմանուած բանաստեղծութիւններ:

ՎՐԻՊԱԿ.— երէկուան «Ցառաջ»ի թղթակցութիւնը պէտք է ըլլար՝ ՇԱԲԱԹ, Մայիս 31 եւ ոչ անշուշտ ՈՒՐԲԱԹ, Մայիս 31, ինչպէս մեր ընթերցողները ինքնաբերաբար պէտք է ճշդած ըլլան:

ԳԱՌՆԱՑԱԾ ՍՐՏՈՎ ՈՒ ՎՇՏԱՀԱՐ
ՇԱՊԻՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ԳՕԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

ԳՐԵՑ՝

ՄԿՐՏԻՉ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

Շապին Գարահիսար, բարձրաբերձ դուշ լեռներով շրջապատուած եւ ապա – ռաժներու սաստրոը փուռուած իր պատմա – կան բերդով շատ պեղեցիկ քաղաք մըն էր։ Մննդավայրը՝ Ազգ. հերոս Զօր. Անդրա – նիկի, քաջամարտիկն ու անմոռան Ղուկաս Ազբօր, անվեհեր եւ զմայլելին Հիւսիս – եան Վահանի, բազմաշարչար պիտնական Թորոս Թորամանեանի, ինչպէս եւ շատ մը ուրիշ մեծ ու փոքր հերոսներու, որոնց խնկելի յիշատակին համար է որ այս տո – ղերը կը գրուին։

«Նուէր անոնց՝ որոնք մեր նորագոյն պատմութեան ամէնէն չքեղ էջերը գրե – ցին իրենց արիւնով» կը գրէ Արամ Հայ – կազ, «Շ. Գարահիսար եւ իր հերոսա – մարտը» գրքին առաջին էջին վրայ։

Երբ սոյն տողերը կը կարդաս, այլեւս հարկ չես տեսներ չարունակել գրելու, այնքան որ այդ քանի մը պարզ բառերով շաղկապուած պատկերաւոր եւ խորհրդա – նշող պարբերութիւնը ինքնին՝ ամբողջ պատմութիւն մը կը խտացնէ իր մէջ։

Եւ սակայն, պարտականութեան հրաւէր կարդացող ներքին ձայն մը զգացնել կու – տայ մեզի թէ, Վաթսունամեակի հան – դիսաւոր եւ բացառիկ այս հանդրուանին, տուրք մը ունինք հատուցանելիք, որով – հետեւ, այդ պատմութիւնը իրենց արիւ – նով գրողներուն թիւն ալ բազում եւ ան – համար եղաւ 1915ին, ու հայ ժողովուրդը կորնչուց աւելի քան մէկուկէս միլիոն իր զաւակներէն, որոնք անթօթոն ջար – դուեցան հրէշածին զազաններու մահա – սարսուռ հարուածներուն տակ։

1915ի անորակելի ազէտէն մազապուրծ ազատած Ապրիլեան սերունդը, որքան ալ ճնշուած ըլլայ առօրեայ հոգերով, չի կրնար որեւէ պատճառով չհատուցել Ապ – րիլեան ոգեկոչումի եւ ուխտի այս օրե – րուն, իր նուիրական պարտականութիւնը հանդիպ մեր բիւրաւոր նահատակներուն, որոնք առանց սեռի ու տարիքի խորու – թեան խղխղոցեցան, բարբարոս բըն – նակալութեան մը ճիրաններուն մէջ, եւ իննան անթաղ ու անչիրմ ազատութեան վսեմ զաղափարի ճամբուն վրայ։ Եւ այս հաւատարմութիւնը ահա՛ կը չարունակուի 60 տարիներէ ի վեր ամբողջ Հայութեան կողմէ։

Որքան սրատապնդիչ է հանդիսատես ըլ – լալ, համազգային այս ընդհ. շարժումին, որուն ազդանշանը տուաւ մեր հայ կու – սակցութեանց միացեալ ճակատի հայ – բենաշունչ կոչը, որպէսզի, բոլոր գա – ղութներու մէջ, միասիրտ ու միահամուռ ջանքերով կազմակերպուին, յիշատակ ո – գեկոչող Ապրիլեան Ուխտի հանդիսու – թիւնները։

Արդարեւ, հայրենիքէն սկսեալ, աշխար – հի ցան ու ցրիւ Հայութիւնը ամենայն պարտաճանաչութեամբ ու երկիւղածու – թեամբ տօնեց մեր նահատակներուն նը – ւիրուած այդ Ուխտի Օրը։ Ո՛չ միայն այդ՝ արձագանգն ըլլալով. «ալեկոծեց» նոյն – պէս շատ մը օտար շրջանակներու հան – րային կարծիքն ու զանազան անձնաւո – րութեանց սրտերը, որոնք եւս չզլացան իրենց խօսքով կամ գրիչով խորհրդածե – լու եւ ի հարկին դատապարտելու, 20րդ. դարու քաղաքակրթութեան Արատը հան – դիսացող հայկական ողբերգութիւնը։

Աւելի քան հրանհանգիչ պէտք է ըլլայ այս օրինակելի երեւոյթը մեր Նոր Սե – րունդին համար, որու ուսերուն վրայ կը ծանրանայ այսուհետեւ Հայ Դատի հե – տապնդման սրբազան գործը, եւ այս ուղ – ղութեամբ մեծ պատասխանատուութիւն մը ունի, չարունակելու համար այն՝ ինչ – որ այլեւս իրենց մեծերը ի վիճակի պիտի չըլլան յարատեւելու իրենց ալեւորութեան մէջ։ Մանաւանդ որ՝ ո՛վ հայ երիտա – սարդներ, դիտցէք որ ձեր երէկներուն վը – րայ, դուք ունեցաք եւ ունիք բազմապիսի առաւելութիւններ, որոնցմէ, գժբախտա – բար, ձեր հայրերը զրկուած մնացին։ Ցիշեցէք նաեւ՝ որ շատ մը ուրիշ չնորհ – ներով ալ օժտուած էք ,տարիա՝ ձեր հայ – րերուն եւ մայրերուն արժանաւոր զա – ւակներն ըլլալու քախտն է, որոնց բաղում զոհողութիւններուն չնորհիւ է որ տեղ մըն էք հասած ,այսօր։

Ինչպէս ընտանեկան, նոյնպէս եւ հան – րային կեանքի մէջ կատարուած որեւէ պարտականութիւն, փոխադարձ պար – տականութիւն կը պահանջէ։ Ուրեմն, սի – րելի երիտասարդներ Հայոց Սփիւռքին, ինչպէս քանի մը տարիներէ ի վեր, եւ մա – նաւանդ այս 60ամեակին առթիւ ձեր ցոյց տուած յոյժ գովելի նախաձեռնութեան ոգին եւ գովասանքի արժանի ձեր թափած ջանքերը պէտք է չարունակուին, յարա – տեւեն առանց ընկրկումի մինչեւ մեր Ազգ. Դատի լրագործում։

Երէկ, Ապրիլ 24ի 60րդ. տարեդարձն էր որ տօնուեցաւ ամէն տեղ ուր Հայու – թեան չունչը կը տաւտռնի։

Այսօր, Յունիս 2, Շ. Գարահիսարի հերոսամարտին տարեդարձն է, ինչպէս, ուրիշ շատ մը հերոսամարտերուն՝ որոնք ըստ իրենց պատշաճ թուականին տօնուեցան եւ թերեւս դեռ պիտի տօնուին հետզհետէ։

Երբ, զանազան քաղաքներու մէջ տեղի ունեցող հերոսամարտերը կը վերյիշենք, մեր միտքն եւ ուշադրութիւնը անմիջա – պէս կը կեդրոնանան եւ կը զօդուին Ապ – րիլեան ահաւոր դէպքերուն հետ։ Որով – հետեւ մէկը միւսին ծնունդն ըլլալով զի – րար լրացնող ամբողջութիւն մը կը կազ – մեն։

Նոյն իտէալին չուրջ մղուած բուռն պայքարն ու մարտնչումներն են, որ ա – ռիթ տուին Ապրիլեան ողբերգութեան, եւ այդ դէպքերու մահագոյժ առիթովն է նաեւ՝ որ զոյութիւն ստացան շատ մը հերոսամարտեր, իբրեւ մի՛ակ միջոցը՝ հայ ժողովուրդին ինչքի, իրաւունքի եւ մանաւանդ պատիւի պաշտպանութեան հա – մար։ Հայը, ուր որ կրցաւ ինքնապաշտ – պանութեան դիմեց մահուան դէմ դէմ եր – մարդկային պայքար մղելով, որովհետեւ Հայուն համար արհաւիրքի այդ սեւ օրե – րուն պատիւ փրկելու զգացումը չա՛տ ա – ւելի զօրաւոր էր, քան երկիւղի զգացումը մահուան դէմ։

Այո՛, ինքնապաշտպանութիւնը միակ միջոցը եղաւ արիւնարբու թշնամին դէմ դնելու համար, դիտնալով հանդերձ թէ վերջը՝ անպարոյն մահն է որ դարա – նակալ պիտի սպասէր... Եթէ նոյնիսկ ինքնապաշտպանութեան դիմած չըլլար, հայ ժողովուրդին համար ուրիչ ելք եւ ազատում չկար, հաւասարապէս պի – տի – ջարդուէր, ինչպէս յետագայ դէպքերը եկան հաստատելու։ Եւ օ – րերով, չարաթներով ու ամիսներով Տէր – Զօրի անսահման անպատաներ կիպիչ ա – րեւին տակ հազարաւոր բազմութիւններ ճնճղերեան անհառնում...։

Դժբախտաբար, կարելի չեղաւ ընդհ. պանդուխտային ինքնապաշտպանութեան սրբազան գործը կազմակերպել ամբողջ Թուրքիոյ անսահման տարածութեանց վրայ ապրող Հայութեան հետ։

Արհաւիրքի սարսռազդեցիկ այդ օրե – րէն ի վեր անցեր են վեց տասնամեակներ եւ, ամէն տարեդարձի ինքնամփոփ ու հաւատարիմ, սգալով կ'ողբանք մեր բիւ – րաւոր նահատակներուն անզուգամանելի կորուստը, որոնք գիտակցաբար մահա – ցան, որովհետեւ, ամէն բանէ աւելի հա – մոզուած էին եւ հաւատարիմ մնացին ի – րենց իտէալին ու սրբազան Ուխտին։ Եւ, վաթսուն տարիներէ ի վեր, հինցած ու մաշած բառերն անգամ, կարծես, այս եւ նման առիթներով թռիչք կ'առնեն, նոր իմաստ կը ստանան ու կը վերանորոգ – ուի մեր կամքն ու ոգին թարմացած ներ – չընչումներով, ըսելու համար մեր ան – մահներուն, որ իրենք չեն մոռցուած եւ պիտի յիշուին միշտ ու յաւիտեան, ո – րովհետեւ իրենց ուխտն ու իտէալը մերն է նաեւ, այսօր։ Այո, մերն է, վաղուայ չենք կրնար մոռնալ այն ահաւոր փոթո – րիկը, որ պատեցաւ հայ ժողովուրդին դլխուն, որու նմանը մարդկային պատ – մութիւնն իսկ չէ արձանագրած։

Թո՛ղ թուրքը՝ դեռ չարունակէ անպատ – կառօրէն ուրանալ իր գործած ոճիրը։ ա – րար աշխարհին առջեւ ծիծաղելի դառ – նալու աստիճան։

Աշխարհակալութեան ղլուխի պատճէն վարակուած ազգեր, համաչխարհային պատերազմի միջոցին ականատես եւ հան – դիսատես ըլլալով Հայ ցեղի բնաջնջումին, քար լռութիւն պահելով ճչեցին որ Հայը կոտորուի, արմատախիլ ըլլայ իր հայ – րենիքի հողին վրայ եւ կործանուի ինք – նատիպ ու մաքուր ամբողջ հիմն քաղա – քակրթութիւն մը... այն ժամանակ ոչ մէկ Հայ չի կրնար լուռ ըմբոստութիւն մը չզգալ եւ աւելի բուռն ջանք չթափել վերապրելու համար։ (Թո՛ղ ասոր պա – տասխանը, հայաստանցի մեր եղբայ – ները տան...։)

Արդարեւ, Ապրիլ ամսոյ քամնելի այդ օրերուն է, որ անպատուբուեցաւ ո՛չ մի – այն հայ ազգին՝ այլ ամբողջ մարդկու – թեան սեփականութիւնը եղող անմեղ ե – րախայութիւնը, կնոջական պատիւը, մայրութիւնը, պատկառելի ծերութիւնը եւ վերջապէս բոլոր այն ազնիւ պատկեր – ները, որոնք մարդը կը դասորոշեն վայրի դազանէն...։

Եւ, քաղաքակիրթ աշխարհը չբացած, մնաց հազարաւոր անմեղներու խողխո – դումին առջեւ, որոնց տանջանքները հա – ւան սանդարամետային չափերու։ Անոնց մասին անդրադառնալն իսկ այսօր, սոս – կում կ'ազդէ մեզի. մեր միտքն ալ, երե – ւակայութիւնն ալ, դրիչն ալ կ'անճարկի պահ մը թուղթին յանձնելու մեր հոգ – կան խոհերն ու յոյզերը։ Եւ արդէն ,մարդ – կային ո՞ր դրիչը ի զօրու պիտի ըլլար արտացոլացնելու ճիւղային այդ ջար – դերու քամնելի եղերապատկերները։

Այսպէս, Յունիսեան սեւ առաւօտ մըն էր, երբ գալիք ազետալի դէպքերու ապ – դանչանը տրուեցաւ ,որ մթնոլորտը պիտի մթագնէր, սիրտերը պիտի ալեկոծուէին, եւ, Գարահիսարի հայ բնակչութիւնը սարսափի պիտի մատնուէր։ Ի՞նչ պէտք էր ընել ուրեմն, մահուան սպառնալիքով յղի օրհասական այդ պահուն, եթէ ոչ՝ ինքնապաշտպանութեան դիմելով, ան – հաւասար ուժերու դէմ մարտնչել եւ մա – հու – կենաց սրբազան կռիւը մղել։ Ինչ որ պատահեցաւ եւ ամբողջ բնակչութիւնը արթուն եւ հայրենասէր ղեկավարներու հսկողութեան ներքեւ, նախապէս ծրագ – րուած՝ մէկ գիշերուան մէջ բերդը ը – րաւեց եւ 28 օրերու ընթացքին քա՛ – բար կռուելով իր հերոսամարտը կերտեց։ Հետեւանքը, աւա՛զ, ծանօթ է բո – լորիս, քանի որ Թուրքիոյ ամբողջ Հա – յութիւնը ենթարկուեցաւ ու տպրեցաւ ար – հաւիրքի դժոխային նոյն վայրկեաններէ։

Ուրեմն, զէնքերը վար դրուեցան, ան – սարսափի մթնոլորտի մը մէջ յայտնուեց Թրքաբարոյ Ջարդն ու կոտորածը, քա – լանն ու աքսորը, որ մահ կը նշանակէր։ Ի՞նչպէս կարելի էր թիւով պերպանոց

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՍՂԱԳՐԱԿԱՆ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄ

Ուսոի պաշտպանին պաշտօնը պէտք է նոյնիսկ տեղի տայ մարդկային պարտա – կանութեան առջեւ, այն է՝ չմոլորեցնել ձեզ, որպէսզի անարդար որոշում մը չտաք։ Բայց երբ ներքին համոզումով այդ մարդը պէտք է անպարտ արձակուի, եւ երբ իրաւաբանն ալ անոր ներկայ է, որ ձեզ ըսէ, թէ այդ համաձայն է նաեւ ամենախիստ իրաւունքին, այն ատեն պարտականութիւն կը դառնայ տալ այս բացատրութիւնները՝ վերցնելու համար երեւութապէս դոյութիւն ունեցող դժո – ւարութիւնները։

Ըսի ձեզի, որ հարցաթերթը կը հար – ցընէ. «Յանցաւո՞ր է ամբաստանեալը...» ու կը կրկնեմ, որ «յանցաւոր» բառին մէջ կան չարք մը պարագաներ, որոնք կ'ընդգրկեն ամբողջ պատժական օրինա – դիրքը։

Մեր պատժական օրինագիրքը ունի ընդհանուր եւ յատուկ մաս. այս վեր – ջինս կը վերաբերի յանցանքներու տե – սակներուն՝ սպանութեան, խարէութեան, գողութեան եւայլն։ Այդտեղ յօդուածի մը մէջ յիշուած է. «Այն անձը, որ մարդ մը կը սպաննէ դիտաւորեալ կերպով եւայլն, ենթակինքը յանցաւոր կը դարձնէ սպանութեան համար»։ Բայց կայ ընդհա – նուր մաս մը եւս, որ գրուած է առանձին յանցանքներէ առաջ, եւ որ ամէն մաս – նաւոր հարցերու կը յարմարի եւ այդ պատճառով ալ ամէն անգամ չի կրկնուիր։

Այդ ընդհանուր մասին երկրորդ յօդ – ուածը կ'որոշէ, թէ ոչ ոք կրնայ պատ – ժուիլ, եթէ նոյն յանցանքին համար ա – ռաջադրնէ պատիժ նշանակուած չէ։ Ա – ռանձին յանցանքի համար որոշուած պա – տիժը կ'երեւայ ընդհանուր եւ յատուկ մասերէն։ Ընդհանուր մասը կը պարու – նակէ միայն քանի մը յօդուած, որոնք այսօրուան որոշումին համար վճռական են. եւ ինչպէս իմացաք տեղի ունեցած հակաճառութիւններէն, ատոնք այն ա – ռանձին վիճելի կէտերն են, որոնք են – թակայ են ձեր նկատառութեան։

Ընդհանուր մասի 51րդ յօդուածը կը հրահանգէ, թէ որոշ պարագաներու մէջ պատժելի գործողութիւն չկայ, եթէ նոյն – իսկ անհատ մը կատարած է յատուկ մա – սին մէջ յիշուած յանցանքներէն մէկը կամ միւսը, այն է՝ գողութիւն, սպա – նութիւն եւայլն։ Ահաւիկ այն յօդուածն է, որ կը դրաղի յանցանքի հեղինակին մտաւոր յատկութիւններով։ Երկու յօդ – ուածէ ետք կուգայ նման յօդուած մը եւս, որուն նիւթն է տիպողական ինք – նապաշտպանութիւնը։

Տիպողական ինքնապաշտպանութիւն ըսելով կը հասկցուի՝ յարձակման մը դէմ դնելը. բայց նոյն յօդուածին 3րդ հատ – ուածին մէջ կ'ըսուի, որ եթէ նոյնիսկ տիպողական ինքնապաշտպանութեան անհրաժեշտութիւնը գոյութիւն չէ ունե – ցեր, սակայն տուեալ անձնաւորութիւնը, երկիւղի եւ խուճապի մատնուելով՝ ան – ցեր է տիպողական ինքնապաշտպանու – թեան սահմանէն, այդ պարագային եւս ան ազատ կը մնայ պատիժէ։ Վերջը ես կրկին կը դառնամ այդ երկու յօդուած – ներուն, որովհետեւ անոնք են միայն, որ կրնան նշանակութիւն պիտի ունենան ձեր որոշումին համար։ Արդէն մատնանշուե – ցաւ, որ՝ ինչպէս կ'ըսէ 51րդ յօդուածի առաջին նախադասութիւնը՝ պատժելի գործողութիւն գոյութիւն չունի, եթէ հե – ղինակը այդ գործողութեան կատարման պահուն անգիտակից կացութեան մէջ է եղեր. եւ կամ, ինչպէս կ'աւելցնէ երկ – րորդ նախադասութիւնը՝ եթէ ան գոր – ծեր է մտաւոր գործունէութեան հիւան – դոտ խանգարման մէջ։ Ուրեմն, միեւ – նոյն յօդուածին մէջ իրար հետ ձուլուած են երկու բոլորովին տարբեր բաներ — ծանր անգիտակցութիւն եւ մտաւոր գոր – ծունէութեան հիւանդոտ խանգարում։ Անշուշտ, կան դէպքեր, ուր այդ երկուքն ալ գոյութիւն ունին։ Ասիկա հաւանական է ներկայ պարագային։

Ներկայ պարագան, կ'ուզէի ըսել, կ'արդարացնէ ոչ թէ մէկ այլ երկու ան – պարտ արձակումներ, այնքա՛ն ցայտուն կերպով երեւան կուգան 51րդ յօդուածին մէջ յիշուած այդ երկու բաները եւս։

Վերը արդէն յիշուեցաւ, թէ նման խըն – դիրներու չուրջը տարակոյսներ կրնան ծագիլ։ Այն հարցին, թէ կատարուե՞ր է արդեօք իրողութիւն մը, որ արդէն ան – ցեալին մէջն է, զոր մարդ ինքը անձամբ չէ տեսեր ու չէ ապրեր — այդ հարցին ամէն մէկը կրնայ հաստատական կամ ժխտական պատասխան տալ. բայց պա – տասխանը կրնայ նաեւ այսպէս ըլլալ. «Ես այդ չեմ դիտեր»։

Եթէ, օրինակի համար, հարցնեն՝ թէ կատարուա՞ծ է արդեօք գիտ մը, մէկը կրնայ ըսել. «Այո, ես այդ հաստատ դի – տեմ». մէկ ուրիշը կրնայ որոշապէս յայ – տարարել. «Այդպէսի բան չկայ». եր – րորդ մըն ալ կրնայ խոստովանիլ. «ես չեմ դիտեր, ես այդ խնդրով հետաքրքըր – ուած չեմ»։ Ճիշդ նոյնն է եւ այս գործին մէջ։

(77 – Շար.)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆ ՀՈԳԵՎՈՐ ԿՈՒԶԸ ԵՎ ՆՐԱ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՀԱՄԱՐ ՀՈԳԵՎՈՐ ԿՈՒԶԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՀԱՄԱՐ

Հայրենիքի համար հոգեվոր կռիվը, որ ծավալվեց Հայաստանի ամբողջ տարածության վրա, ամենից առաջ ներկայացնում է ազգային ինքնապաշտպանության կռիվ։ Հայ ժողովրդի ազգային գոյության ամենավտանգավոր պահերին, երբ նրա ֆիզիկական գոյությունն էր սպառնալիքի տակ, հայ ժողովրդի հոգևոր ուժերը ոտքի կանգնեցին՝ ազգային ինքնապաշտպանության կռիվ մղելու համար։ Հայ ժողովրդի հոգևոր ուժերի ամենավառ արտահայտությունը հայ գրականությունն էր։ Հայ գրականությունը, որ ծնվել էր ազգային ինքնագիտակցության ծոցում, ազգային ինքնագիտակցության ամենավառ արտահայտությունն էր։ Հայ գրականությունը, որ ծնվել էր ազգային ինքնագիտակցության ծոցում, ազգային ինքնագիտակցության ամենավառ արտահայտությունն էր։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Փարիզ Ա–մաղանեան, Օր· Ռիթա Ամաղանեան, Տէր եւ Տիկին կարօ Ամաղանեան, զա – ւակը, Տէր եւ Տիկին Կի Ղուլֆ, զաւակը, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Ալանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Ա–լանեան, Այրի Տիկին Նազելի Պողոեան, Պ· Արտաշէս Պողոեան, Տէր եւ Տիկին Յովնան Պողոեան, զաւակները, նաեւ բո–լոր ընտանեկան պարագաները իրենց խո–րին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն, բոլորին, Հ· Ց· Դաշնակցութեան ,Նոր Սերունդին, Կապոյտ Խաչին, Պուլ· Օս–տոյի թաղականութեան եւ բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով, հեռա – դիրով կամ նամակով ցաւակցութիւն յայտնեցին, իրենց ամուսնոյն, հօր, ա–ներհօր, մեծ–հօր, փեսայի, քերայրի, կնքահայրի, ազգականի՝

ԱՐԱՄ ԱՐՄԱՂԱՆԵԱՆԻ

մահուան տխուր առթիւ։

Ողբացեալին մահը պատահեցաւ Ապրիլ 25ին, յուղարկաւորութիւնը կատարուե – ցաւ Երկուշաբթի Ապրիլ 28ին։

ՁԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ուխտագնացութիւն դէպի Վերտէօն, Յունիս 8 ֆրանսական բանակի Հայ Նախ–կին պատերազմիկները նահատակաց յու–շարձանին ծաղկեպսակ մը կը դնեն։ Հան–գատուէտ օգոստիսով ճամբորդութեան մասնակցութիւն 69 Ֆր· (ճաշածրարով)։

×

Անմոռանալի ճամբորդութիւն դէպի Թրիէռ (Գերմանիա) 21–22 Յունիս Հռե–նոս գետէն չոգենաւով։ Գիշերը կ'անցընենք Թրիէռ հանգստուէտ պանդոկի մը առան–ձին սենեակներու մէջ։ Մասնակցութիւն 169 Ֆրանք։ (Ճամբորդութեան, պան – դոկի, ճաշի ծախք)։

Բոլոր տեղեկատուութիւններու համար Դիմել՝

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES

Հայ Մշակոյթի Տունը

17, rue Bleue 75009 Paris

Tél. 324 14 96 (le matin)

824 63 89 (de 14 à 19 h)

Association sans but lucratif régie par la loi du 1-7-1901

ԷՍՄԻԱՐ ՃԷՋԻՐԵԱՆ

Ընդհանուր Պատուիրակ

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

ՄԱՅԻՍ 28

ՍԷՆ - ՇԱՄՈՆ

Նախաձեռնութեամբ Հ· Ց· Դ· Սէնթ էթիէնի – Սէն Շամոնի Անտոք – Վարու–ժան կոմիտէներու, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, Կիրակի Յունիս 8, ժամը 16էն սկսեալ մինչեւ ուշ գիշեր, նորաչէն Հայ Տան չքեղ սրահներուն մէջ

13, Rue Asile Alamagny, St. Chamond

Գեղարուեստական բաժին, ջերմ մթնո – լորտ, արեւելեան ընտիր պիւֆէ, շամ–փուրով խորտված, թոմպոլա

ՎԻԷՆ

Նախաձեռնութեամբ Հ· Ց· Դ· Անի կո–միտէի, մասնակցութեամբ Նոր Սերուն–դի, Կապոյտ Խաչի, Հայ Ազգ· Մխու – թեան, Հայ Դատի յանձնախումբի։

Շաբաթ Յունիս 7, ժամը 21ին, Թէաթր Միւնիսիփալին մէջ, պատուոյ նախագա–հութեամբ երեսփոխան – քաղաքապետ

ԼՈՒԻ ՄԵՐՄԱԶԻ

կը նախագահէ ՅՈՎՍԷՓ ՔՈՒԼՈՒՆՔԵԱՆ

կը խօսի ՕՆՆԻԿ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ

Մօտք կ'առնէ ընկերվարականներու ներ–կայացուցիչը

Գեղարուեստական բաժին։ *կ'արտասանեն* Յակոբ Մաթոսեան, Օր· Արսինէ Կարա–պետեան, Օր· Էլիզաբէթ Բէլէշեան, *նուագ* Միհրան Թորոսեան, Փաթրիկ Զո–պոյեան, *մեներգ՝* Տիկին Ալիս Գալուստ–եան, Օր· Աստղիկ Սաճեան, Օր· Ալիս Քոճէեան

Հայկական տոհմիկ պարեր, կապ· Խաչի դպրոցի աշակերտներուն կողմէ։

Կը ցուցադրուի «Ապրիլ 24»ի համաժողո–վրդական խաղաղ տողանցքը (գունաւոր)։

Jean-Marie CARZOU

signera son livre

UN GENOCIDE EXEMPLAIRE
ARMENIE 1915

le Samedi 7 Juin
à la librairie PALOUYAN
9, rue de Trévise métro Cadet
A partir de 15 heures

Առաջին ստորագրութեան (Մայիս 24) դատ· յաջողութիւնը եւ տրամադրելի հատորներու անբաւարարութիւնը առիթ տուին որ կրկին անգամ հեղինակը ստո–րագրէ իր հատորը։

Նոյն օրը, նաեւ

Nane CARZOU

signera son livre

VOYAGE en ARMÉNIE

(Editions Flammarion)

Tous au meeting du 6 juin

Organisé
par le Comité de Défense de la Cause Arménienne
AU

PALAIS DES CONGRÈS

Porte Maillot, Vendredi 6 Juin à 20 h. 30
Projection
d'UN FILM DOCUMENTAIRE sur LE GENOCIDE DE 1915
Sous la Présidence d'Honneur de
ALFRED KASTLER
(*Prix Nobel*)

Prendront la parole :
ANAHIT TER MINASSIAN
JEAN-MARIE CARZOU
JEAN-MARIE DOMENACH (directeur de la revue « Esprit »)
HENRI NOGUERES (Pt. de la ligue française des Droits de l'Homme)
JEAN-PIERRE BLOCH (Président de la L.I.C.A.)
YVES TERNON
MARC VERON (délégué général du Parti Socialiste)
et HAGOP BALIAN et ARA KRIKORIAN (du C.D.C.A.)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Արշամ Սիմսարեան Սեդ–րակ Մատիլեանի մահուան առթիւ 50 Ֆր· կը նուիրեն Յառաջի եւ 50 Ֆր· Հայ Դատի Յանձնախումբին։ (Տառնալ «Յառաջ»էն)։

Հ. Յ. Դ.

Լիոն.— Հ· Ց· Դ· Վարանդեան կոմի–տէն ընկերական ընդհ· ժողովի կը հրա–ւիրէ Լիոնի եւ Սէն–Մօրիսի Վրացեան խումբի ընկերները, Ուրբաթ Յունիս 6, երեկոյեան ժամը ճիշդ 8·30ին, սովոր–կան հաւաքատեղին։ Շատ կարեւոր օրա–կարգ։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Անէէո– Պուա Քօլոմպի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 100 Ֆրանք Մայիս 11ինթէյասեղանին առթիւ,, Պ· Մեսրոպ Տէր–Գրիգորեանէ։

Restaurant

LA CAPPADOCE

3, Rue Marivaux
(derrière l'Opéra-Comique, Métro Richelieu-Drouot) Tél. 742-83-65

Vous offre le champagne à l'occasion de son premier anniversaire,
suivi de la traditionnelle soupe aux tripes
LE SAMEDI 14 JUIN au soir

La Direction remercie la clientèle de sa fidélité et l'attend pour fêter ensemble Ce premier anniversaire dans une bonne ambiance arménienne.

CAPPADOCE

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆԻՍ 14, ԺԱՄԸ 21ԻՆ

ԱԻԱՆԴԱԿԱՆ ԽԱՇ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի
Յունիս 8 Կիրակի ժամը 11·30էն սկսեալ, դպրոցին պարտէզին մէջ։
1, *Պուլվ· Տիւ –Նոր, Լը Ռէնսի*
Կէսօրուան ճաշ եւ պիւֆէ։
(*Անձրեւի պարագան նկատի առնուած է։ (Վրաններ)։*
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ
Պար, ՊԵՏԻԿ նուագախումբին մասնակցութեամբ
Մուտքերու մասնակցութիւն
մուտք 10 Ֆր·, փոխբերուն 5 Ֆր·
Հաղորդակցութեան միջոցներ·— *Առնել Էկլիզ տը Փանթէոնէն 147 թիւ օթոպիւսը*

Savez-vous que vous trouverez à :

AIR FRANCE

AGENCE DES INVALIDES
2, Rue Esnault-Pelterie — 75007 Paris — Métro : Invalides
Téléphone : 551-96-20 — Poste 6-46-55

le meilleur accueil auprès de :

ANAHID BOYADJIAN

pour vos voyages d'affaires
et de tourisme - individuels ou groupes

Ձեր ճամբորդութիւններուն համար, գործի, զբօսաշրջիկութեան, ամիս–տական թէ հաւաքական,

մի՛ վարանիք

դիմեցէք վերոյիշեալ հասցէին, ուր
ԱՆԱՀԻՏ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
լաւագոյն ընդունելութիւն կը վերապահէ ձեզի

Restaurant PALMA

SELF-SERVICE
PLEIN CŒUR DE PARIS
210, Rue du Fbg. St. Antoine, Paris 12e
Tél. : 344-10-40

Grandes salles pour noces et banquets — Réunions tous genres —— qualité et prix sans concurrence. Remise exceptionnelle pour « jeunes mariés »

ՁԱՇԱՐԱՆ ՓԱԼՄԱ

ԵՒ ՀԱՒԱՔԱՎԱՅՐ

Խրախճանքներու եւ հարսանիքներու համար սրահներ, ճշգրտուէ կամ հաւաքոյթներ։ — Ընդարձակ եւ լաւ կահաւորուած երեք սրահ — Դիւրա–մատչելի գիներ։

Մասնաւոր զեղչ երիտասարդ ընտանեկան ամոլներու

Մանրամասնութեանց համար դիմել վերոյիշեալ հասցէին։

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
3
MARDI
3 JUIN
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՀԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20

51ԱՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·311

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.311

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմենփրէս)

Վ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ ԱՃՑԸ ԱԲՈՎԵԱՆ

Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի նախագահը Վ. Համբարձումեան Արովեան այցելած է, ուր զեկուցում մը կատարած է Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի տարիներու գործու – նէութեան մասին։

×

Վ. ԱՆԱՆԵԱՆԻ ԴԻՐՔԸ ԱՓՐԻԿԵԱՆ ԼԵԶՈՒԻ ՄԸ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԱԾ

«Փրոկրէս» հրատարակչականը Սըվալի լեզուով (այդ լեզուով կը խօսին արեւելեան Ափրիկէի ծովափնեայ շրջաններու սեամորթները) լոյս ընծայած է Վախթանգ Անանեանի «Լեռնային կածաններով» որսորդական պատմուածքներու հաւաքածոն։ Ցառաջաբանով ընթերցողնե – րուն ներկայացուցած է Հայաստանն ու անոր բնութիւնը։

Վ. Անանեանի որսորդական պատ – մուածքները հրատարակուած են նաեւ անգլերէն, ճափոներէն, հնդկերէն, արաբերէն եւ պենկալերէն։

×

«ՊԱՐՈՑ ՍԵՒԱԿ» ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲԸ

Սեւան քաղաքի մէջ կազմուած է գրական ակումբ մը՝ Գարոյը Սեւակի անունով։ Ակումբի անդամները են երիտասարդ ուսուցիչներ, ճարտարապետներ, բժիշկ – ներ եւ այլ մտաւորականներ, բարձր պատասխանատու աշխատողներ։ Ասոնք կը հետաքրքրուին բանաստեղծական արուեստ –ով եւ ոմանք կը ստեղծագործեն։

Հայաստանի ձմեռնասփիւռը «Երիտա – սարդական հաղորդումներ» շարքին մէջ յայտագիր մը նուիրեց վերոյիշեալ ա – կումբին։

×

ՀԱՑ ԸՄԲԻՇՆԵՐՈՒ ՈՍԿԷ ՇՔԱՆՇԱՆՆԵՐ

Երեւանի «Դինամօ» մարզասրահին մէջ տեղի ունեցան պատական ոճի ըմբշամարտի Որս. Մուրադեան երիտասարդական ախոյեանական մրցումները։ Ոսկէ չքանշաններ ձեռք ձգեցին Հայաստանցի ըմբիշներ Աշոտ Ալանեան, Արսէն Կոթիկեան եւ Ռուբէն Ներսիսեան։

×

ՕՓԵՐԱՑԻ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՄ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ

Երեւանի ռուսական տոմսաթեք թատրոնին մէջ մայրաքաղաքին Թիւ 17 երաժշտական դպրոցին աշակերտները Մարտին Մազմանեանի «Ճուտիկը» օփերան ներկայացուցին։ Ներկաները ծափահա – րեցին բեմադիրը՝ Դաւիթ Զալեան, դերակատարները՝ Զարուհի Յովհաննիսեան, Մարինէ Առաքելեան, Գէորգ Առաքելեան։

×

ՎԱՐՊԵՏԻ ՄԸ ԳՈՐԾԵՐԸ

Այն նիւթերը, որոնցմով հետաքրքրական եւ ինքնատիպ գործեր կը ստեղծէ Ստեփան Ղազարեան, բաւական տարօրինակ են։ Ասոնք չորցած ճիւղեր են, ծառերու արմատներ, եղեւնիի պտուղներ, հասկեր։ Վարպետին սուր աչքը ասոնց մէջ կը տեսնէ կենդանիներու, հէքեաթ – ներու ծիծաղելի դէմքերու կերպարներ, որոնք բառացի կերպով կը կենդանանան վարպետին փորագրութեան շնորհիւ։

Ղազարեանի աշխատանքները բազմիցս ցուցադրուած են Հայաստան, Խորհ. Միութեան այլ շրջանները, Հոլանտա, Արեւելեան Գերմանիա եւ մասնագէտներու դնահատութեան արժանացած են։

×

ԳՈՐԻՍԻ ԳՈՐԳԵՐԸ

Լեռնային Ջանգեզուրի բնաշխարհին հրաշալի գոյներն են չաղախուած այն գորգերուն մէջ, որոնք կը ստեղծուին «Հայգորգ» ձեռնարկութեան Գորիսի մասնաճիւղին կողմէ։ Հոս կ'աշխատին ընդհանրապէս երիտասարդ գորգագործու – հիներ։ Ընթացիկ տարուան անցնող ամիսներուն անոնք արտադրած են 235 քառակուսի մեթր գորգեր, որոնք աչքի կը զարնեն իրենց զարդանախշերուն բազմազանութեամբ, գոյներու ճաշակաւոր ընտրութեամբ։

×

ՆՈՐ ՋԵՒԻ ՇԷՆՔ

Ադիւսագործներու փողոցին վրայ արդէն վեր խոյացած են չէնքի մը 8րդ յարկի պատերը, որոնք առանձին փայլ մը կուտան շրջակայքին՝ իրենց վառ-նարնջագոյն տուֆաասլիկներով։

Շէնքը ունի երկու մուտք, 9 յարկ եւ 54 բնակարան։ Ասիկա իր գրաւած փոքր տարածութեամբ միակն է քաղաքին մէջ։ Օժտուած է բնակարանային բոլոր յարմարութիւններով։

×

ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ ՄԵՏԱՔԸ

Գոյներու եւ երանգներու ներդաշնակ խաղով օժտուած երեւանեան մետաքսին պահանջքը մեծ է Խորհ. Միութեան Հանրապետութիւններուն մէջ։ Երեւանի մետաքսի գործատունը անցնող չորսուկէս ամսուան ընթացքին Խորհ. Միութեան տարբեր շրջանները ուղարկած է շուրջ 18 միլիոն ռուբլիի արժէքով մետաքս, որուն մօտ երկու միլիոնը միայն Ռուսիա։ Մեծ քանակութեամբ մետաքս ղրկուած է նաեւ Ուկրանիա, Բելոռուսիա, Լաթվիա, Մոլտաւիա, Վրաստան, Ազրբեջան, Թուրքմենիա, Ղազախստան։

×

ՎԱՀԱՆ ՄԻՐԱՔԵԱՆԻ ՑԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Ռումանիոյ Թիմիշուարա քաղաքին մէջ երկշաբաթեայ երաժշտական աւանդական փառատօնը տեղի ունեցած է, որուն մասնակցած են ռումէն եւ այլ երկիրներէ ժամանած խումբեր, երգիչներ եւ երաժիշտներ։ Մեծ յաջողութիւն արձանագրած է երգիչ Վահան Միրաքեան «Ռիկոլէթթօ» օփերային մէջ։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԱՐԱՄԱՆԼԻՍ - ՏԷՄԻՐԷԼ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

— o —

ԱԹԷՆՔ ԵՒ ԱՆԳԱՐԱ Կ'ՈՒԶԵՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ԼՈՒԾԵԼ ՀԱՐՑԵՐԸ

— o —

Դիւանագիտութեան յաղթանակ մը կը նկատուի Գարամանլիս – Տէմիրէլ տեսակցութիւնը, որ տեղի ունեցաւ առջի օր, Պրիւսէլ, ուր երկու վարչապետները գացած էին մասնակցելու Ատլանտեան ժողովին։ Այս հանդիպումին գլխաւոր արդիւնքն այն է որ Թուրքիա եւ Յունաստան վճռած են բանակցութեամբ լուծել առկախ երկու հարցերը՝ կիպրոս եւ եգէական եւ զէնքի չդիմել։ Մակարիոս, պարզ է, մտահոգ է այս կարգադրութենէն քանի չի գիտեր թէ ի՞նչ ղիլոմ ըրած է Գարամանլիս, որպէսզի Տէմիրէլ այդքան լաւ տրամադրութիւն ցոյց տայ։

Եգէականի մասին, կը թուի թէ Թուրքիա ղիլոմ ըրած է քանի կ'ընդունի որ հարցը Լա Հէյի Միջազգային Ատեանը լուծէ, մինչ ցարդ կը պնդէր երկկողմանի բանակցութեան վրայ։ Հասարակաց գիտցյը կը չեշտէ թէ «երկու երկիրները պիտի փորձեն խաղաղօրէն կարգադրել հարցերը բանակցութեանց ճամբով։ Զանք պիտի թափուի երկու կողմէն ալ որ Թուրքիոյ եւ Յունաստանի միջեւ լաւ յարաբերութեանց մթնոլորտ մը ստեղծուի եւ պահպանուի, որպէսզի գոյութիւն ունեցող հարցերը կարգադրուին եւ թէ երկու երկիրները կարենան հաստատել գործակցութիւն մը իրենց փոխադարձ շահուն համար»։

Աթէնք հասած ատեն, Գարամանլիս, ամէն պարագայի մէջ, յաղթականի պէս չէ խօսած այլ ըսած լրագրողներուն՝ «Դժուար է եղած հարցերը լուծել։ Բայց կարեւոր կէտ մը նշանակեցինք, այն է աւելի նպաստաւոր մթնոլորտի մը հաստատումը բանակցութիւններու համար»։

Եւ արդէն Գարամանլիս շատ չէր կըրնար ուրախանալ, քանի Վիէննայի բանակցութիւնները, կիպրական երկու համայնքներու միջեւ Վալտհայմի հովանաւորութեամբ, որոնք պիտի վերսկսէին Յունիս 5ին, յետաձգուեցան։ Ծանօթ է որ Անգարա դէմ էր այս ձեւին եւ ուղղակի բանակցութիւններ կ'ուզէր երկու համայնքներու միջեւ, առանց ՄԱԿի միջամտութեան։ Եւ յետաձգումը կ'ըլլայ ցնոր տնօրինութիւն, առանց նոր թուականի մը ճշդումին։

Ընդհանուր ձեւով սակայն, երկու վարչապետներու տեսակցութիւնը դրական քայլ մը կը նկատուի եւ Տէմիրէլ ալ յայտարարած է որ Պրիւսէլի խօսակցութիւնները «քայլ մըն էին դէպի առաջ»։

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ - ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԲԱՆԱՎԷՃԸ

Ֆրանսայի Ընկերվարական եւ Համայնավար կուսակցութեանց բանավէճը, որ ծագեցաւ Լիզպոնի Ռեփիւպլիֆա թերթին խնդրին պատճառով, մեղմանալու նշաններ ցոյց չի տար, ընդհակառակն։ Այս պայմաններու մէջ, հաւանական ալ չի նկատուիր որ Զախի վեհաժողովը (ընկերվարական – ձախ արմատական – համայնավար) կարենայ տեղի ունենալ։ Լօրանէն վերջ, որ խիստ յայտարարութիւն մը ըրած էր Իւնիթէի մէջ Էսթիէի եւ Միթերանի ըսածներուն առթիւ, երկուշաբթի առտու, Ժորժ Մառչէն էր որ կը ստորագրէր Իւմանիթէի խմբագրականը, իր «մտահոգութիւնը» յայտնելով եւ հարց տալով «Ի՞նչ կ'ուզէ Ընկերվարական կուսակցութիւնը»։ Կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը կը խորհի թէ փորթուկալեան թերթին խնդիրը անարժէք պատրուակ մըն է։ Իր կարծիքով այդ ամբողջը կը ձգտի նախ վարկաբեկելու Փորթուկալի Համայնավար կուսակցութիւնը, ապա նաեւ Համայնավար կուսակցութիւնները։ Մարիօ Սոարէսը պատակտումի «չրջուն դպիր»ն է։ Եւ Մառչէ կ'ուզէ հասկընալ Միթերանի կուսակցութեան դիրքին պատճառները։ Արդեօ՞ք ժիսքարի ջանքերուն արդիւնքն է։ Արդեօ՞ք ընտրական քանի մը յաջողութիւնները դլխա – պտոյտ պատճառեցին Ընկերվարական կուսակցութեան եւ կ'ուզէ որոշ վերապահութիւն բռնել Միթերանի նկատմամբ։ Արդեօ՞ք Ընկերվարական կուսակցութիւնը ուժ առնելով աջին հակահամայնավար պայքարէն, կը յուսայ ամրապնդուիլ ի վնաս համայնավարներուն, նոյնիսկ եթէ առիկա վնասէ միութեան։ Այս հարցումները կը մտահոգեն Մառչէն, մանաւանդ չրջանի մը մէջ ուր «Ֆրանսայի կացութիւնը կը վատթարանայ, անդործութիւնը կը չատնայ եւ լրատուութիւնը աւելի ծառայ կը դառնայ»։ Ծանօթ է որ մանաւանդ արտայայտութեան ազատութեան բնագաւառին մէջ, համայնավարները չա՛տ բծախնդիր են...։

Շերաք ալ, Կիրակի օր, կրակին վրայ իւղ լեցուց յայտնելով թէ համայնավարները ազատութեան թշնամիներ են, ինչ որ Երկուշաբթի օր Իւմանիթէի ըսել պիտի տար թէ «բռնատիրական եւ ֆաշիստ» դիրք մըն է։ Ֆրանսայի Նախարարապետը ըսած է որ «երբ ազատութեան մասին կը խօսուի աշխարհի մէջ, մարդու մտքէն չանցնիր համայնավար վարչակարգ մը օրինակ բերել»։

Քանի մը տողով

ԼԻԲԱՆԱՆի կացութիւնը դեռ յստակ չէ եւ Քարամէ չէր կրցած կառավարութիւն կազմել չաբթու վերջ։ Թէեւ Պէյրութի մէջ բարձրացած պատնէշները երթալով կարելի եղած է հանել բայց եւ այնպէս խուճապի մթնոլորտ մը կը տիրէ։ Բախտումներ եղած են առջի օր եւ մէկ մեռեալ (Շամունական) եւ 12 վիրաւոր կայ։ Հետաքրքրութեամբ առած մեր տեղեկութիւնները (Շաբաթ կէսօրէ ետք) կը հաստատեն թէ հայկ. ճակատի վրայ որեւէ բան չէ պատահած։

ՍԱԼՑՊՈՒՐԿի մէջ ձերբալո Ֆորտ – Սատաթ խօսակցութիւնները կը ձգտին աշխարհի խաղաղութիւնը պահպանել։ Այդ ճամբուն վրայ Միացեալ Նահանգներու նախագահը վար իննալ, օդանաւէն իջած պահուն եւ աջ կօշիկին կրունկը կորսընցուց։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

##

ՎԱԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿԸ
ԳԱՂՈՒԹԷ - ԳԱՂՈՒԹ

ՍԱՆ ՓԱՒԼՈ

Սան Փաւլոյի ամբողջ հայ գաղութը միասնաբար ոգեկոչած է Մեծ Եղեռնի վաթսունամեակը: Ապրիլ 24ին, հոգե – հանգստեան պաշտօն մատուցուած է տեղւոյն Քաթեդրալին մէջ: Հայ ժողովուրդի մեծ ողբերգութեան եւ իրաւունքներուն մասին չորրորդ քարոզած է Սան Փաւլոյի կարդինալ Եվարիսթօ Արնս: Նոյն օրը Հայ կեդրոնի սրահին մէջ տեղի ունեցած է ոգեկոչման հանդիսութիւնը:

Եղեռնի վաթսունամեակին առթիւ Արմենիա Երիտ. Միութեան անդամները քրքական ցեղասպանութիւնը դատապարտող եւ հայկական իրաւունքները յիշեցնող թռուցիկներ ցրուած են քաղաքին մէջ, իսկ նամակատան պետական սպասարկութիւնը Ապրիլ 21ին սկսեալ ամբողջ շաբաթ մը «1915ի Եղեռնը Ի. դարու առաջին ցեղասպանութիւնը» մակդրութեամբ կնիք մը զարկած է ուղարկուած նամակներուն վրայ:

Արշրդարանին մէջ երեսփոխան Ֆրէյթաս Նոպրէ ճառ մը խօսելով ներկայացուցած է հայկական հարցը եւ յիշատակած է հայկական ցեղասպանութիւնը: Երեսփոխանը պահանջած է, որ Պրազիլ դիրք ճդէ ի նպաստ Հայկական Դատի:

ԳՈՐՏՈՊԱ

Արմենիա Երիտ. Միութեան անդամները Ապրիլ 21ին եւ 23ին ցեղասպանութիւնը յիշեցնող սպանդէն հանրագրեր փակցուցած են քաղաքին կեդրոնը: Ապրիլ 24ին փակուած են Հայերու խանութներն ու աշխատանոցները: Նոյն օրը քաղաքին արժանթինեան մայր տաճարին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն մատուցուած է: Քարոզած է Գանտիտօ Արք. Ռուպիոլօ: Ապա երկու հազար հոգի հաւաքուած է Սան Մարթին հրապարակը, ուր ծաղկեպսակներ դրուած են Սան Մարթինի արձանին առջեւ: Պատուոյ պահակ կեցած են տեղւոյն զինուորական վարժարանի մը հայ ուսանողներ զինուորական տարազով եւ հայ վարժարանի աշակերտները: Ծաղկեպսակի դեռ զոմէն հետ, մօտ 1500 հոգի ցեղասպանութեան վաթսունամեակը խորհրդանշող պատառաներով ողողացած է քաղաքին կեդրոնի ամէնէն բանուկ փողոցները:

ԳԱՄԻՇԼԻ

Ապրիլ 20ին, Գամիշլիի հայ կաթողիկէ եկեղեցւոյ բակին մէջ պաշտօնական բացումը կատարուած է Եղեռնի Ճուչարճանին (գործ՝ սուրիահայ երիտասարդ ճարտարապետ Պարգեւ Եաղուպեանի), որուն դամբանին տակ զետեղուած են Ռասիւլ Այնէ բերուած հայ նահատակներու ճաճիւնները: Հինգ հազարէ աւելի հայեր ներկայ գտնուած են Ճուչարճանի բացման հանդիսութեան, որու ընթացքին խօսք առած է Ճուչարճանի չինուհին նախաձեռնած եւ իրագործած Ճերիէրի հայ կաթողիկէ առաջնորդը՝ Գրիգոր Եպս. Այվազեան: Խօսած է նաեւ Մաժակ Վրդ. Ճակոբեան՝ Ճեզիրէի հայոց առաջնորդական փոխանորդը:

Ապրիլ 24ին հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է Գամիշլիի Ս. Ճակոբ եկեղեցին: Վեց հազար հոգինոց թափօր մը դանդաղ եւ տպաւորիչ քալուածքով դէպի խաչ պողոտայէն ուղղուած է դէպի ոգեկոչման հանդիսավայր:

Երթեւեկութիւնը դադրած է եւ ճամբու կողքին օտար խանութպաններ փակած են իրենց խանութները իբրեւ յարգանքի արտայայտութիւն: Ոգեկոչման հանդիսութեան բացումը կատարած է Գամիշլիի Թաղական Խորհուրդի տեսնուպետը Տօքթ. Խաչիկ Ռչտունի: Արաբերէն բանախօսած է Մէթր Հաննա Ասլան, իսկ հայերէն՝ Տօքթ. Թորոս Թորանեան:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՔԱՐԱՅԱԾ ԼԵԶՈՒՆԵՐ, քերթուածներ, գրեց՝ Շահանդուխտ, Պէյրութ 1975:

ՄԵՂՔԻ ՃԱՄԲԱՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՑ, գրեց Ղ. Ժէրայր, Պէյրութ 1974:

ՀՈՂՎԱԾՔ

— o —

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Անողորմ հիւանդութիւնը եօթը երկար տարիներ անկողին գամած էր մեր երէց սիրելի ընկերը՝ Արամ Ամատանեան, որ իր աչքերը յաւէտ փակեց Ապրիլ 25ին:

Ողբացեալ ընկերը Ֆրանսա հաստատուած օրէն մինչեւ իր մահը գիտակից նուիրումով ծառայեց Մարսէյլի հայ գաղութին եւ հաւատարիմ մնաց Հ. Ց. Դաշնակցութեան գաղափարականին:

Փոքր տարիքին ճաշակած էր եղեռնի արհաւիրքը՝ անօթի եւ մերկ թափառելով անապատները: Կիլիկիոյ ազատագրութենէն օգտուելով մեկնած էր հոն եւ միացած Զախուճի զինական խումբին: Կիլիկիոյ պարպումը, Ֆրանսական ուժերու կողմէ, պատճառ եղած էր, որ ան նախ Ամէնք, եւ ապա Ֆրանսա հաստատուի, Մարսէյլի Գալիւսէլ թաղը:

Հիւանդութենէն առաջ Հայաստան այցելած էր՝ հայրենադարձ տրամադրութիւններով:

Թաղման արարողութեան դամբանականներ արտասանեցին ընկ. Կ. Ճանիկեան՝ Հարաւ. Ֆրանսայի Ազգային կեդրոնական Վարչութեան կողմէ եւ ընկ. Կ. Ցովսէփեան,՝ Հ. Ց. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի կողմէ:

Մ. ԽԱԶԱՏՈՒՐԵԱՆ

×

Մայիս 21ին Անիէդի գերեզմանատունը թաղուեցաւ Տիկին Մարգրիտ Քէօլէեան: Եռանդուն ու նուիրեալ Հայուհի մը, որ կը հետաքրքրուէր գաղութին գործու – նէութեամբ ու սիրով կը յաճախէր ամէն պարտականութիւն որ օգտակար կը նկատէր ազգային որեւէ չարժումի:

Համոզուած Խաչուհի մըն էր, որ իր գործօն մասնակցութիւնը կը բերէր մասնաճիւղի բոլոր աշխատանքներուն: Մայր է եղած եօթը զաւակներու: Իր անգլիացի մօրմէն եւ բժիշկ հօրմէն (Ճերահեան) անչափահաս տարիքի մէջ որբացած, իր քրոջը եւ եղբօրը հետ կը մնան անոք: Մինչեւ իր չափահասութիւնը խնամուած է Զմիւռնիոյ մէջ հայ ընտանիքի մը մօտ:

Իր ամուսնութենէն երեք տարի ետքը վրայ կը հասնի Զմիւռնիոյ աղէտը: Իր ամուսինը դերի կ'իյնայ Թուրքերու ձեռքը եւ ինք իր երկու փոքրիկներով, ուրիշներու հետ, կ'ապաստանի Ճունաստան, ենթարկուելով դաղթականական կեանքի դառնութիւններուն ու զրկանքներուն:

Ամուսնոյն ազատելէն ետք կը հաստատուին Ֆրանսա: Սակայն, վերջին աշխարհամարտին, քաղաքական դէպքերու հետեւանքով կը տառապին ամբողջ ընտանիքով, ու իրենց տնտեսութիւնը կը քայքայուի:

Հանգուցեալը քենին էր վաստակաւոր ուսուցիչ Զաքար Զաքարեանի (Պարտէզակցի) որմէ ներշնչուած էր իր ազգային, քաղաքական գաղափարբանութեամբ, ինչպէս իր զոհողութեան ու նուիրումի ոգիով:

Դարձեալ անխոնջ Հայուհի մըն էր, որ հողը անգթօրէն կլանեց:

Ցարդանք իր թարմ յիշատակին:

ԳՈՒՐԳԻՆ ՊՕՑԱՃԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱԹԻՆԻ «Ռեքս» ընդարձակ թատերասրահին մէջ, Մայիս 25ին տեղի ունեցած է Հայաստանի անկախ Հանրապետութեան 57րդ տարեդարձի տօնա – կատարութիւնը: Ներկայ գտնուած են առաջնորդ Սահակ Եպս. Այվազեան, կաթողիկէ առաջնորդ Գերպ. Գոյումեան, Ազգային Կեդրոնական Վարչութեան, թաղային մարմիններու, գաղութին բոլոր կազմակերպութեանց եւ միութիւններու ներկայացուցիչները: Սրահը ծայրէ ծայր լեցուած է: Օրուան խօսնակ Ցովսէփ Պարապեանի բացման խօսքէն ետք ուղերձ մը կարդացած է Հ. Ց. Դ. Երիտասարդաց Միութեան Կեդրոնական վարչութեան կողմէ Թագուհ Ցովակիմեան, ապա խօսք առած է Ճունաստանի Ազգային Կեդրոնական Վարչութեան ատենապետը՝ Ներսէս Ճակոբեան: Բանախօսած է Լեւոն եւ Սոֆիա Ճակոբեան վարժարանի տնօրէնը՝ Միհրան Քիւրտօղլիեան:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ կրթական որոշ նպատակի մը յատկացուելու համար 10.000 տոլարի նուիրատուութիւն մը կատարած են Հ. Բ. Ը. Միութեան՝ Ցովսէփ Թահմազեան եւ իր քոյրը՝ Շնորհիկ Թահմազեան՝ ի յիշատակ Մեծ Եղեռնի զոհ իրենց ընտանիքի անդամներուն:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ ՏՈՒՄԱՆԻԱՆ ԹԱՏՐՈՆԸ ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԷՋ

Երեւանի տումանեան թատրոնը քանի մը ներկայացումներ տուած է Թիֆլիսի մէջ: Երեւանցիք բեմադրած են իրենց խաղացանկին լաւագոյն գործերէն երկուքը՝ Ռուբէնի Շէյքսփիրի «Ռիչըրտ Գ.»ը եւ Երուանդ Օտեանի «Սէր եւ ծիծաղ» կատակերգութիւնը: Ներկայացումները տեղի ունեցած են Թիֆլիսի լաւագոյն թատերասրահին մէջ:

արուեստական Սփիւռք, օտար երկիրներու մէջ ապրող Հայերը կը գտնուին իրենց ինքնութիւնը կորսնցնելու իսկական սպառնալիքին տակ:

Այսպէս, ազգային ինքնութիւն մը եւ եզակի մշակոյթ մը կ'անհետանան եւ, հետեւաբար, 1915ին սկսած ցեղասպանութիւնը կը շարունակուի: Ուստի, Հայութեան նոր սերունդները կ'ընդվզին այս անարդարութեան դէմ եւ աւելի քան երբեք վճռական են իրենց իրաւունքները ձեռք բերելու համար:

Հայ ժողովուրդը կը սպասէ որ Միացեալ Ազգերը այս ուղղութեամբ գործնական քայլի դիմեն:

ԵՂԵՌՆԻ ՎԱԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿԻ
ՈԳԵԿՈՉՄԱՆ
ՀԱՄԱԶԳԱՑԻՆ ԿԵԴՐ. ՄԱՐՄԻՆ

«ԾԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (127)

ՄՈՆԹԷ-ՔՐԻՍԹՕ-Ի ՈՐԴԻՆ

Բ.

ԾԱՂԻԿՆԵՐՈՒ ԹԱԳՈՒՀԻՆ

Սալվանի զուշակութիւն ընելը կը սիրէր: Ցայտնի էր որ Լուչիոլան հարցափորձելը անօգուտ էր:

Կարծես թէ գտած է, Լուչիոլա էր որ, խորհրդաւոր պաշտպանեալի մը, տակաւին անծանօթ քերթողի մը հաճելի ըլլալու համար, Թիէլլինիի յանձնել տուած էր այն երանելի պլորուած թուղթը:

Վերջապէս ասոր մէջ ծանր բան մը չկար: Ակէ զատ արտօնութիւնն ալ առնուած էր:

Ուրեմն... կեցցէ՛ Ծաղիկներու Թագուհին...

Եւ յաջորդ օրը փորձերը սկսան:

Թիէլլինի նուագածուները վարժեցուցած աւեն ուրախութենէն կ'արտասուէր. իր փառքը, իր ապագան էր ասիկա:

Եւ վերջապէս առաջին ներկայացման օրը որոշուեցաւ...

1848 Մարտ 15ին վարագոյրը պիտի բացուէր Շերեփազիներու խմբերգով:

Դիպուածը, որ այս գործին մէջ այնքան մատ ունենալ կ'երեւէր, թերեւս աւելի յարմար ժամանակ մը կրնար ընտրել:

Որովհետեւ Իտալիա...

Բայց ընթերցողը թող ներողամիտ ըլլայ. հոս հարկ է նոր գլուխ մը, պատմական գլուխ մը բանալ:

Գ.

ՀԱՑՐԵՆԻՔ

Իննսուն տարի առաջ Իտալիա չկար:

Իտալիա աշխարհագրական բառ մըն էր միայն, ինչպէս որ ըսած էր Մեթէրնիք Վիէննայի Վեհաժողովին մէջ:

Օտար տիրապետութիւնը կը ծանրանար անոր վրայ, Ռուրպոնները իրենց սուսկալի բռնապետութեան տակ կը ճզմէին թերակղզիին մեծ մասը:

Այնքան խղճալի կացութիւն մըն էր ասիկա, որ Իտալիոյ համար կ'ըսուէր թէ մեռելներու երկիրն էր:

Մարդկային խումբեր կ'ելլէին, որոնք պատրաստ էին կռուելու եւ մեռնելու — յաճախ առանց յաղթութեան յոյս ունենալու:

Այն աւեն հարստահարիչներուն կողմէ սոսկալի վրէժխնդրութիւն մը տեղի կ'ունենար:

Երբեմն Ֆրանսա կը լսէր այս ցաւերու աղաղակները եւ վեհանձնութեամբ կը պատրաստուէր ձեռք կարկառել հարստահարեալներուն, բայց կառավարութիւն – ներու անողոք աշխարհակալարութիւնը այս մարդասիրական չարժումը կը դանդաղեցնէր:

Այն աւեն մարդ մը ելաւ, որ որոշեց ցիրուցան ուժերը համախմբել եւ զանոնք դէպի միեւնոյն կէտ–նպատակին ուղղել այնպիսի ճշդութեամբ մը եւ եռանդով, որ երբեք չհակարանայ: Մածծինի — իր հայրենիքին մեծ սիրահարը, ինչպէս որ անուանեցին զայն — կը հաստատէր Երիտասարդ Իտալիան գաղտնի ընկերութիւն մը, որուն խորհրդանշանն էր նոճիի ճիւղ մը, իսկ նպատակը՝ օտա է սէմբռէ (այսօր եւ միշտ) — եւ միջոցները՝ ընկերութեան ծաւալումը, եւ լրագրապետին գրիչը:

Խորհրդաւոր Մասնաժողովներ կը գործէին Լոմպարտիի, Թոսքանայի եւ Պապին երկիրներուն մէջ:

Իտալիոյ ամէն կողմէն իտալացի երիտասարդներէ բաղկացած բազմաթիւ եւ անճնուէր գինուորներ կուգային շարուիլ անճնուրաց գլխաւորին դրօշին տակ:

Այն աւեն մահացու պատերազմը սկսաւ երկու կողմէն:

Ո՛րքան մարդիկ զոհ եղան:

Ժաք Բիւֆինի — տանջանքի մատնուած աւեն — իր բանտին դրան մէկ զարը հանեց, սիրտը մխեց եւ ինքնասպան ըլլալով, տառապանքէ եւ յուսահատութենէ ազատեցաւ:

Բայց մէկ ինկողին փոխարէն տասը հատ կ'ելլէին:

1844 Ցունիս 16ի երեկոյին Քալաբրիոյ մէջ Քոթրոնէի մօտ Նէթօ գետին բերանը Ալթիելիս եւ Էմիլիս Պանտուրա տատնեաօթը ընկերներով ցամաք կ'ելլէին, գիւղացիական յիմարութեամբ Քոպէնցայի վրայ յարձակելու, քաղաքական բանտարկեալները ազատելու — որոնց բանտերը լեցուն էին — եւ անոնց դլուխը անցնելու համար:

Բայց այս սակաւաթիւ խումբին մէջ, Թշուառական մը, մատնիչ մը սողոսկած էր, Պոչէէքիամբէ եւ ասոնք երեք օր անտառներուն եւ ճահիճներուն մէջէն քալելէ յետոյ, տեսան որ այնքան բազմաթիւ թշնամիներէ պաշարուած էին որ, անօգուտ էր կռուիլ:

Սակայն կռուեցան:

ԺԻՒԼ ԼԵՐՄԻՆԱ

(Շար.)

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

Կաթո Ուշագլեան եւ Ցարուքիւճ Ուշագլեան *եղբայրներու մահուան ութերորդ տարեդարձին առթիւ Ուշագլեան ընտանիքը* 100 *Ֆր. կը նուիրէ «Ցառաջ»ին։*

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ա.ԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Ց. Դ. «Ս. Մինասեան» *ենթակոմիտէն յանուն բոլոր ընկերներուն իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Վարդգէս Գոստիկեանի, նոյնպէս ընտանեկան պարագաներուն, իրենց հօր՝ Աբթին Մուրատեանի մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրէ* 300 *Ֆր. Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տան շինութեան Ֆոնտին։*

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ

կը ստորագրէ իր գիրքը

Les Exilés de la paix

208 pages 28 F.
Editions ENTENTE
Ուրբաթ Ցունիս 6, ժամը 17էն սկսեալ՝
ՎԻԷՆ
Librairie BRUYERE
7, Place Aristide Briand — VIENNE
ՇԱԲԱԹ, ՑՈՒՆԻՍ 7
ժամը 17էն սկսեալ՝
Librairie de CRUSSOL
10, Bd. Gén. de Gaulle — VALENCE

ՑՈՒՆԻՍ 6Ի ՀԱՄԱՐ

Իսէն օթոքառ կը մեկնի ժամը 19·30*ին՝ կառ տը Մէօտոնէն եւ նաեւ նոյն ժամուն Քլամարի քաղաքապետարանէն փակէ տէ Քոնկրէսի հանրաժողովին համար։*

Հ. Ց. Դ.

ԼԻՈՆ.— Հ. Ց. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի եւ Սէն-Մօրիսի Վրացեան խումբի ընկերները, Ուրբաթ Ցունիս 6, երեկոյեան ժամը ճիշդ 8·30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Շատ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՄԱՑԻՍ 28

ՍԷՆ - ՇԱՄՈՆ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Սէնթ Էթիէնի – Սէն Շամոնի Անտոք – Վարուժան կոմիտէներու, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, Կիրակի Ցունիս 8, *ժամը* 16*էն սկսեալ մինչեւ ուշ գիշեր, նորաչէն Հայ Տան հոգեղ սրահներուն մէջ*

13, Rue Asile Alamagny, St. Chamond

Գեղարուեստական բաժին, ջերմ մթնոլորտ, արեւելեան ընտիր պիւֆէ, շամփուրով խորաված, թոմպոլա

ՎԻԷՆ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Ազգ. Միութեան, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, Կապոյտ Խաչի, Հայ Ազգ. Միութեան, Հայ Դատի յանձնախումբի։

Շաբաթ Ցունիս 7, *ժամը* 21*ին, Թէաթր Միւնիսիփալին մէջ, պատուոյ նախագահութեամբ երեսփոխան – քաղաքապետ*

ԼՈՒԻ ՄԵՐՄԱԶԻ

կը նախագահէ ՑՈՎՍԷՓ ՓՈՒԼՈՒՆՓԵԱՆ

կը խօսի ՕՆՆԻԿ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ

Մօտք կ'առնէ ընկերվարականներու ներկայացուցիչը

Գեղարուեստական բաժին։ *Կ'արտասանեն* Ցակոբ Մաթոսեան, Օր. Արսինէ Կարապետեան, Օր. Էլիզաբէթ Քէլէշեան, Նուագ Միհրան Թորոսեան, Փաթրիկ Զապոյեան, *մեներգ՝* Տիկին Ալիս Գալուստեան, Օր. Աստղիկ Սաճեան, Օր. Ալիս Քղեճեան

Հայկական տոհմիկ պարեր, Կապ. Խաչի դպրոցի աշակերտներուն կողմէ։

Կը յուցադրուի «Ապրիլ 24»*ի համաժողովրդական խաղաղ տողանցքը (գունաւոր)։*

ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՌԱՋԻՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Լիոնի Հայ Ազգային Միութիւնը կը ծանուցանէ Լիոնի Հայ հասարակութեան որ Հայկազեան Վարժարանի տարեկան դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ Տեսինի Սանթռ Աէրէ դաշտին վրայ Կիրակի Ցունիս 8 *առաւօտեան ժամը* 10*էն մինչեւ ուշ գիշեր։*

Հայկական պարեր վարժարանի աշակերտներու կողմէ

Առատ կերուխում տեղւոյն վրայ։

Կը խնդրուի հասարակութենէն խուռներամ ներկայ գտնուիլ քաջալերելու համար մեր փոքրիկները։

Մուտքը ազատ է

Tous au meeting du 6 juin

Organisé
par le Comité de Défense de la Cause Arménienne
AU

PALAIS DES CONGRÈS

Porte Maillot, Vendredi 6 Juin à 20 h. 30
Projection
d'UN FILM DOCUMENTAIRE sur LE GENOCIDE DE 1915
Sous la Présidence d'Honneur de
ALFRED KASTLER
(*Prix Nobel*)

Prendront la parole :
ANAHIT TER MINASSIAN
JEAN-MARIE CARZOU
JEAN-MARIE DOMENACH (directeur de la revue « Esprit »)
HENRI NOGUERES (Pt. de la ligue française des Droits de l'Homme)
JEAN-PIERRE BLOCH (Président de la L.I.C.A.)
YVES TERNON
MARC VERON (délégué général du Parti Socialiste)
et HAGOP BALIAN et ARA KRIKORIAN (du C.D.C.A.)

ՃԱՇ

ի պատիւ

ՎԱՉԳԷՆ Ա.

ԾԱՑՐԱԳՈՑՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ԵԻ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԱՄԵՆԱՑՆ ՀԱՑՈՑ

Շաբաթ, Ցունիս 14, երեկոյեան ժամը 20ին, ԷՆԹԵՐՔՈՆԹԻՆԱՆԹԱԼ հիւրանոցի ԷՆՓԵՐԻԱԼ սրահին մէջ
(Hôtel INTER-CONTINENTAL, 3, Rue Castiglione, PARIS (1er)
Ծախքերու մասնակցութիւն իւրաքանչիւր անձի համար 150 *Ֆրանք*
Տոմսերը փութով ապահովել եկեղեցւոյ Դիւանատունէն, ամէնէն ուշ մինչեւ Ցունիս 10

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի
Ցունիս 8 Կիրակի ժամը 11·30էն սկսեալ, դպրոցին պարտէզին մէջ։
1, *Պուլվ. Տիւ –Նոր, Լը Ռէնսի*
Կէսօրուան ճաշ եւ պիւֆէ։
(*Անձրեւի պարագան նկատի առնուած է։* (*Վրաններ*)։
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ
Պար, ՊԵՏԻԿ նուագախումբին մասնակցութեամբ
Ծախքերու մասնակցութիւն
մուտք 10 փր., փոքրիկներուն 5 փր.
Հաղորդակցութեան միջոցներ.— *Առնել էկզիզ տը Փանթէոնէն* 147 *թիւ օթոպիւսը*

MARDI 10 JUIN, A 21 HEURES SALLE GAVEAU, 45, Rue La Boëtie
Métro : Miromesnil

RECITAL DE PIANO

Huguette AGEDERIAN

œuvres de :
BACH — CHOPIN — KHATCHATURIAN — SCIORTINO — LISZT

Piano Steinway

Places de 10 à 30 Frs. Réduction : JMF, AMJ, EMJ, et Etudiants 8 Frs.
Location à la Salle 225-29-14 — Chez Durand 4 Place de la Madeleine 073-62-19

ԹԱՓ ՇԵԼԵԼԷԿՓԵԱՆ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ՉԵՋԻ
ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Գործակցութեամբ
AEROFLOT et INTOURIST

Գին, մարդ գլուխ Մարսէյլէն.—
2.800 ՖՐ.

ՄԵԿՆՈՒՄ
Ցուլիս 4
Ցուլիս 18
Օգոստոս 1
Օգոստոս 15
Սեպտեմբեր 5
Սեպտեմբեր 19

ՎԵՐԱԴԱՐՁ
Ցուլիս 17
Ցուլիս 31
Օգոստոս 14
Օգոստոս 28
Սեպտեմբեր 18
Հոկտեմբեր 2

2.500 ՖՐ.

ՄԵԿՆՈՒՄ
Հոկտեմբեր 3
Նոյեմբեր 7
Դեկտեմբեր 26

ՎԵՐԱԴԱՐՁ
Հոկտեմբեր 16
Նոյեմբեր 20
Ցունուար 8, 76

ԱՑՍ ԳԻՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ ԵՆ.—
— Օդանաւային ճամբորդութիւնը՝ Մարսէյլ — Երեւան — Մարսէյլ
— Օդակայանէն պանդոկ երթ-ուդարձերը
— Բնակութիւն երկու հոգիանոց սենեակներ, Ա. կարգի պանդոկ
— Ամբողջական փանսիոն
— Այցելութիւններ Երեւան, Էջմիածին
— Պտոյտներ Սարդարապատ — Գառնի — Գեղարդ — Սեւանայ լիճ

ԿԱՐԵՒՈՐ
ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՆՈՒԱԶԱԳՈՅՆ ՄԵԿՆՈՒՄԷՆ ԱՄԻՍ ՄԸ ԱՌԱՋ

Renseignements et réservations :
toutes agences HAVAS VOYAGES
et Jacques CHELELEKIAN
87 La Canebière
13001 MARSEILLE
Tél. : (91) 50-89-12 Lic. 97

le voyage en grèce

Mayda BERBERIAN
6, rue de l'Echelle PARIS 1
tél 260 30 20 et 260 67 34
de 9 h. à 19 h. tous les jours

Chaque Samedi et Dimanche du 26 Avril au 15 Juin

SPÉCIAL - CHARTER

Paris - Athènes - Paris

700 Fr.

YASSOU A NOS PRIX GRECE

INTERROGEZ-NOUS POUR D'AUTRES CHARTERS

ՁԵՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Դիմեցէ՛ք ՄԱՑՏԱ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ
LE VOYAGE EN GRECE
Ամէն օր ժամը 9էն 19

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
4
MERCREDI
4 JUIN
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՀԱՅԿԱԶ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20

51ԴՐ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·312

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.312

ԵՐԵՒԱՆ ◄► ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Ապրէլեփրէս, Մայիս 27)

ԿԱՄՕ ՈՒԴՈՒՄԵԱՆ ՅՈՐՀ. ՄԻՒՌԹԵԱՆ ՆԵՓԱԼԻ ԴԵՍՊԱՆ

«Պրաւդա» թերթը հաղորդեց, թէ Յորհրդային Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի նախագահութեան հրամանագիրով կամօ Ուդումեան նշանակուած է Յորհ. Միութեան արտակարգ եւ լիազօր դես – պան Նեփալի մէջ։

Մինչեւ դիւանագիտական աշխատանքի անցնիլը կամօ Ուդումեան Հայաստանի Մշակոյթի, ապա Արտաքին նախարար էր։

×

ՍՆՈՒՆԴԻ ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐՈՒԹԵԱՆ ՑԵՏԱԴԱՑ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ

Հայաստանի Սննդարդիւնաբերութեան նախարարին տեղակալը՝ Ա.Հէեան յայտարարած է «Արմէնփրէս»ի թղթակիցին, թէ սնունդի արդիւնաբերութեան յետագայ զարգացումին համար յատկացուած է 110 միլիոն ռուբլի, որ պիտի օգտագործուի նոր գործատուներ հիմնելու համար։ Օրինակ, պիտի հիմնուի Իջեւանի գինիի գործատունը, որ տարեկան 10·000 թոն խաղողէ գինի պիտի պատրաստէ։ Այդ – ւանի մէջ պիտի կառուցուի քոնեաքի նոր գործատուն մը՝ մէկ միլիոն 200 հազար տեսակիթը արտադրութեան տարողու – թեամբ։

Անհամեմատ պիտի ընդլայնի հանքային ջուրերու արտադրութիւնը։ Ցառաջիկայ տարիներուն նախատեսուած է հանքային ջուրերու արտադրութիւնը աւելցնել 400 միլիոն չիշով։

Պահածոներու արտադրութիւնն ալ պիտի աւելնայ։ Բացի Ախթալայի մէջ կառուցելու վրայ եղող պահածոյի գործատունէն, որուն տարեկան արտադրութիւնը պիտի ըլլայ 50 միլիոն տուփ, պահածոյի գործատուներ պիտի հիմնուին Արտաշատի, Մասիսի, Էջմիածինի, Կիրո – վականի եւ Ղափանի մէջ։ Երեւանի, Դիլիջանի, Ստեփանաւանի եւ Էջմիածինի մէջ նախատեսուած է հիմնել հացի նոր փուռեր։

Հայաստանի մէջ պիտի կառուցուի օ – ծանելիքներու մեծ գործատուն մը, որու արտադրութիւնը պիտի ուղարկուի նաեւ խորհրդային այլ Հանրապետութիւններ։ Նախատեսուած է 8 միլիառ հատով աւելցնել ղանիկներու, 50·000 թոնով «էքստրա» աղի արտադրութիւնը։

×

ՄԱՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Երեւանի մէջ դումարուեցաւ մասնա – գիտական ժողով մը հունդար եւ խորհրդային ելեկտրանագէտներու մասնակցութեամբ։ Ժողովի ընթացքին հաստատուեցաւ, թէ Հունդարիոյ եւ Հայաստանի ելեկտրաթեքնիք գործատուներու միջեւ կապը չարունակ կ'ամրապնդուի։ Մաս – նաւորապէս «Հայելեկտրալոյս» ձեռնարկութիւններու արտադրութեան թեքնիք մակարդակը նկատելի կերպով բարձրացած է շնորհիւ Հունդարիայէն բերուած մեքենաներուն եւ հունդար մասնագէտ – ներու օժանդակութեան։

Ժողովին հունդար պատուիրակութիւնը կը ղեկավարէր մեքենաշինութեան նախարարին տեղա – կալը՝ Ե. Հէյմման, իսկ խորհրդային պատուիրակութիւնը՝ Յորհ. Միութեան Արդիւնաբերութեան նախարարին տեղա – կալը՝ Ե. Զարոբեան։

×

ՆՈՐ ՍԱԼԵՐ

Մոսկուայի մէջ հրապարակ եկած են երկու նոր սալեր՝ «Երդում է Ռայիսա Մկրտչեանը»։ Զայնագրուած երգերն են՝ Առնօ Բաբաջանեանի «Աստղեր» (խօսք՝ Յովհ. Թումանեանի), Ալեքսանդր Ադէմեանի «Իմ մայրիկ» (խօսք՝ Գէորգ Էմինի), ինչպէս նաեւ բանաստեղծ Արամայիս Սահակեանի խօսքերով յօրինուած երգահաններ Անատոլի Կուտեպովի, Մարտին Վարդազարեանի եւ Մելիք Մավի – սակալեանի «Առաջին հանդիպում», «Սիրոյ կենացը», «Բարի ճանապարհ» երգերը, ինչպէս նաեւ քանի մը այլ երգեր։

Երգչուհին կ'ընկերանայ Հայաստանի ձայն – պատկերատիւրէի ճաղի նուա – գախումբը։

×

ՀԱՅ ՆԿԱՐԻՉԻՆ ՆՈՒԻՐԸ

Ճարտարապետ, նկարիչ Թիրայր Դարբինեան 1965ին այցելած էր Զամպիա եւ բազմաթիւ ցծադրութիւններ կատարած էր հոն։ Երեւան վերադառնալով անոնց հիման վրայ լուղաներկ նկարներ պծեց։ Նկարներէն մէկը կը ներկայացնէ Զամ – պիայի նախագահը՝ Քենէթ Քաունտի, ազգային տարազով։ Այդ նկարը նկարիչը յանձնեց Զամպիայի դեսպանին, Մոս – կուա։

×

ԱՆԹՈՒԱՆ ՏԸ ՍԷՆԹ-ԷՔԶԻՒՊԵՐԻԻ ՑՆՆԴԵԱՆ 75ԱՄԵԱԿԸ

Երեւանի մէջ յիշատակուեցաւ ծննդեան 75ամեակը Անթուան տը Սէնթ-Էկզիւպեբերիի։

Բացումը կատարեց «Յորհ. Միութիւն-Ֆրանսա» ընկերութեան Հայաստանի մասնաճիւղի նախագահին տեղակալը՝ Շահէ Տատուրեան։ Է. Ղուկասեան վերլուծեց Ֆրանսացի մեծ գրագէտին կարդ մը ստեղծագործութիւնները։ Ան յիշատակեց Ֆրանսացի մեծ գրագէտին կարդ մը ստեղծագործութիւնները։ Ան յիշատակեց գրագէտին մարդասիրական ոգին, այնքան ցայտուն կերպով արտայայտուած «Փոքրիկ իշխանը», «Մարդոց երկիրը», «Գիշերային թռիչք» եւ այլ ստեղծագործութիւններու մէջ։

Եղան արտասանութիւններ, ապա ներկայացուեցաւ «Փոքրիկ իշխանը» ժապաւէնը։

×

ՀԱՑԱՏԱՆԻ ԵԼԵԿՏՐՈՒԺԻՆ ՀԵՌԱՆԿԱՐՆԵՐԸ

Հանրապետութեան ելեկտրուժի և ելեկտրականացման պետական վարչութեան տնօրէնը՝ Սուրէն Վարդանեան «Արմէնփրէս»ի թղթակիցին յայտարարեց, թէ յառաջիկայ վեց տարիներուն Հայաստանի ելեկտրակայաններու ընդհանուր տարողութիւնը պէտք է աւելնայ աւելի քան մէկ միլիոն հարիւր հազար քիլովաթ։

Հիմնական հարցը, ըսաւ ան, Հայաստանի հիւլէական ելեկտրակայանի շահագործումն է. ասիկա շատ կարեւոր նշանակութիւն ունի մեր երկրին համար, որ զուրկ է վառելանիւթի աղբիւրներէ։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴՐԱԿԱՆ ՔԱՅԼԵՐ ՄԵՐՁ. ԱՐԵԻԵԼՔԻ ՀԱՄԱՐ

— o —

ԻՍՐԱՅԷԼ ՈՒԺԵՐԸ ԿՂ ՊԱԿՍԵՑՆԷ ՍՈՒԷՋԻ ՁԱԿԱՏԻՆ ՎՐԱՑ

— o —

Իսրայէլ որոշեց կիսով նուազեցնել իր ուժերը Սուէզի ճակատին վրայ։ Այս որոշումը միաձայնութեամբ տուաւ իսրայէլեան գահլիճը։ Վարչապետը՝ Ռապին հաղորդեցէ եթէ որոշումը ընդդծեց, թէ ասիկա «բարեկամեցողութեան քայլ մըն է, կատարուած միակողմանի ձեւով, իբրեւ հետեւանք Սուէզի ջրանցքի բացումին։

Թէեւ Ա.վիվի այս քայլը դէտերու կարծիքով կը ձգտի ցոյց տալ, թէ Իսրայէլ անզիջող քաղաքականութեան չի հետեւիր և կ'ուզէ, որ նոր կարգադրութիւն մը ըլլայ Սինայի համար իր և Եգիպտոսի միջեւ։ Ակէ զատ Իսրայէլացիք կը յուսան, որ Եգիպտացիք թոյլ կուտան օտար նաւերու օգտագործել Սուէզի ջրանցքը ապրանք փոխադրելու համար Իսրայէլ։ Այս ուղղութեամբ արդէն նախատեսութիւններ կ'ըլլան։ Արդարեւ, եգիպտական պաշտօնական աղբիւրներու համաձայն Գահիրէ այժմ պիտի որոշէ արտօնել ոչ-պինուտրական ապրանքներով բեռնաւորուած օտար նաւերու Սուէզէն անցքը Իսրայէլի նաւահանգիստները խարխնեւելու համար։

Ցամենայն դէպս նախագահ Սատաթ Իսրայէլի որոշումը «խաղաղութեան ի նպաստ քայլ մը» նկատեց եւ քաջալերիչ նախաձեռնութիւն մը։

Աւելցնենք թէ Իսրայէլ նաեւ 32 քիլոմեթր խորութեան վրայ, եւս կը քաշէ իր թնդանօթները Սուէզէն։

Քանի մը տողով

Լիբանան դեռ խաղաղած չէ եւ քա – րամէ որոշած է սպասել խաղաղութեան վերահաստատման, կառավարութիւնը կազմելու համար։ Գլխաւոր մտահոգու – թիւնը առեւանգումներու հարցն է աւելի քան հրացանաձգութիւնները։ Դեռ 50 պատանդ կայ երկու կողմերն ալ։ Քա – րամէ սակայն չէ կրցած լուծել գլխաւոր դժուարութիւնը որ Ֆալանժիստներու խնդիրն է։ Մահմետական ճախը (Ձոմ – պլաթ) թէեւ փոքրամասնութիւնը, միշտ կը մերժէ Ֆալանժին (Ձեմայէլ) մաս – նակցութիւնը կառավարութեան, քայց Ֆալանժն ալ չի կրնար համակերպիլ։

ՖՐԱՆՍ–ՍՈՒԱՌ լոյս չտեսաւ երեք – շաբթի օր, քանի լրագրողներն ու խմբա – գիրները 24 ժամ դործադուլ ըրին բողոքե – լու համար նոր տնօրէնին՝ Ժան Կորինիի նշանակումին դէմ։ Գոհ չեն որ նման ո – րոշում մը տրուած է, դուրսէն տնօրէն մը բերելով, առանց խմբագրական կազ – մին հաւանութեան։ «Փարիզիէն–Լիպերէ» ալ լոյս չկրցաւ տեսնել, պելժիական սեն – տիքաները զօրավիդ կենալով Ֆրանսա – կանին։

Լիոնի մէջ 150 պերճաղիճներ դրաւած են տեղւոյն Սէն–Տիզիէ եկեղեցին բողո – քելու համար իրենց 30 «պաշտօնակիցնե – րուն» 15 օրուան բանտարկութեան դա – տապարտուելուն դէմ։ Առնք դատա – պարտուած են չուայտութեան հրապարա – կային դրդումի ամբաստանութեամբ։

ԿԻՊՐՈՍԻ Թրքական գօտիին մէջ, այս կիրակի հանրաքուէ մը պիտի կատարուի Թուրք կիպրական Սահմանադրութեան համար, որ արդէն վաւերացուած է Թուրք կիպրական Սահմանադրական ժողովին կողմէ։

ԼԻԲԻԱ հաղորդեց, թէ Յորհ. Միու – թիւն համաձայնած է հիւլէական կեդրոն մը հաստատել Լիբիոյ մէջ «միայն խա – ղաղ նպատակներու» օգտագործման հա – մար։

ԹՈՒՐԻՈՑի մէջ մեռաւ էյսաքու Սաթօ, 74 տարեկան։ Ճափոնի նախկին վարչա – պետն էր։

ԱՆԳԼԻՈՑ վարչապետը՝ Ուիլսըն յայ – տարարեց, թէ Անգլիա կրնայ կարեւոր դեր խաղալ աշխարհի մէջ, պայմանաւ որ ան միշտ մաս կազմէ Հիւսիսատլանտեան Շուկայի։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ երկու ռազմանաւեր չորս օրուան պաշտօնական այցելութեամբ խարխնեւ նետեցին Լենինգրատ։

×

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ՀԱՑԲԵՆԻ ԲԵՄԻՆ ՎՐԱՑ

Մ. Նահանգներէն Յակոբ Թօփուզեան առաջին անգամ ըլլալով Երեւանի օփերայի բեմին վրայ երգեց, գլխաւոր դերերը ստանձնելով «Ցլորբիա Թոսքա» եւ «Ռիկոլեթթօ» օփերաներու ներկայացումին մէջ։ Յ. Թօփուզեան ծնած է Պոլիս եւ հոն ստանալէ ետք երաժշտական կրթութիւն՝ տասը տարի երգած է տեղւոյն օփերային մէջ։ Տասը տարիէ ի վեր հաստատուած է Մ. Նահանգներ։

×

ՍՊԻՏԱԿ ԹԱՏՐՈՆԻՆ 15ԱՄԵԱԿԸ

Սպիտակի Թատրոնը իր գոյութեան 15 տարիներուն բեմադրած է հայ եւ օտար թատերագիրներու 28 թատերախաղեր։

ՎԱԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿԸ
ԵՒ ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼԸ

— o —

ԽՄԲ.— Զուիցերական փրանսագիր կաթոլիկ շաբաթաթերթը, որ մեծ վարկ վայելող թերթ մըն է, նաև Եւրոպայի մէջ՝ *ժուռնալ տը ժընեւ*, հետեւեալ յօդուածը հրատարակած էր Մայիս 26ի թիւին 3րդ էջը: Կուտանք նոյնութեամբ, զանց առնելով կարգ մը վրիպակներ, որոնք երկրորդական բնոյթ ունին:

ETRANGER-DIAGNOSTIC

ARMÉNIE 1915

Le premier génocide du XXe siècle

M.T.C., à G. : Comment expliquer le massacre des Arméniens de Turquie en 1915, et où en est aujourd'hui la question arménienne ?

Au début du siècle, la population arménienne de l'Empire turc est estimée, selon les sources, à un ou deux millions de personnes.

En 1927, les statistiques de la jeune République turque ne donnent que 64.000 Arméniens vivant sur son territoire. Entre ces deux estimations, la première guerre mondiale et les événements de 1915 à 1917 : cette année, les communautés arméniennes de l'étranger commémorent le soixantième anniversaire du premier génocide du siècle ; tandis que pour le gouvernement turc les « déplacements de populations » effectués sur une large échelle pendant la guerre ne visaient qu'à maintenir l'ordre intérieur, troublé par des sujets turcs. Malgré les chiffres, le massacre n'a pas eu lieu.

ENTRE RUSSES ET TURCS

Revenons à l'histoire. Entre la majorité musulmane et les minorités chrétiennes de l'Empire ottoman au début du XIXe siècle, pas d'assimilation, mais une coexistence à peu près pacifique. Le déclin de l'Empire, le réveil des nationalités, et l'expansion des puissances européennes formeront tout au long du siècle la toile de fond sur laquelle se dessinera le destin des Arméniens ; comme les autres minorités qui pour des raisons culturelles ou religieuses tendent à rapprocher des Etats qui menacent la Porte et sont de ce fait ressentis comme les ennemis intérieurs par Constantinople. Soumise aux Turcs, utilisée par les Puissances, la minorité arménienne n'aura finalement que bien peu de moyens d'agir sur son propre sort jusqu'à la crise de 1915 qui aboutira à sa disparition comme entité géographique nationale en territoire turc.

Dans les quatre foyers arméniens (l'Arménie historique (Erévan et Nakhitchevan), russe depuis 1928, et en Turquie l'Anatolie, la Cilicie et Constantine) c'est l'appartenance religieuse à l'Eglise arménienne qui sert de définition nationale. Mais les espoirs de cette « nation » reposent sur des bases bien faibles. Puisque l'Arménie est en partie soumise au tsar (le chef de l'Eglise arménienne réside en territoire russe), les demandes de réformes arméniennes seront accueillies à Constantinople comme autant de menace subversives, de preuves de trahison à l'Empire. D'un autre côté, l'appui des Puissances européennes aux Arméniens de Turquie, souvent très fermes verbalement, ne tarde pas à apparaître comme de simples prétextes à une politique d'intervention dans les affaires de l'Empire, et s'avère subordonné aux objectifs de pénétration économique en Turquie.

L'ENGRENAGE

Dès le milieu du siècle, les pièces de l'engrenage sont en place : des demandes de réformes des Puissances pour les minorités chrétiennes accroissent les espoirs nationaux et la méfiance de Constantinople, qui multiplie alors les délais, en s'efforçant sur place de réduire les revendications nationales au silence, par les redécoupages administratifs ou par la force. Ainsi des réformes promises aux Arméniens par le Traité de Berlin en 1878 ; de la fondation en 1890 de la Fédération révolutionnaire arménienne d'inspiration social-démocrate (qui occupera en 1896 la Banque ottomane de Constantinople !) ; et des troubles locaux qui justifieront dès 1893 une violente répression de l'armée turque. Le scénario se répète en 1895 ; cette année-là périssent en Turquie 100.000 à 300.000 Arméniens selon les estimations.

Un nouvel espoir naît en 1907 lorsqu'un congrès réunit autour de ceux qu'on appellera les « Jeunes Turcs » tous les opposants de l'Empire — Bulgares, Juifs, Arabes et Arméniens — qui s'unissent autour d'un programme dont la première revendication est l'abdication du sultan. La déception sera rapide, car à peine la Révolution triomphe-t-elle en 1909 que la tendance ultra-nationaliste l'emporte dans le gouvernement « jeune turc » qui hérite des problèmes de ses prédécesseurs.

LE MASSACRE

En 1914, la pression des puissances contraint enfin Constantinople à accepter d'accorder aux Arméniens de notables satisfactions (liberté d'utiliser leur langue dans l'enseignement, participation égalitaire aux organes représentatifs et notamment la police locale). Mais la guerre occupera bientôt les puissances. Sous couvert de déplacements de populations destinés à éviter des désordres dans une période troublée, les régions arméniennes de Turquie seront vidées de leurs premiers habitants. Au cours de cette vaste opération, menée de 1915 à 1917, les provinces orientales à forte densité arménienne, seront vidées de 75 à 100% de leur population arménienne déportée en masse, ou tuée. Après la guerre, l'Europe découvrira qu'il n'y a plus en Turquie de « problème arménien » : le rêve de reconstruction d'une grande Arménie (le Traité de Sèvres en 1920) s'écroule rapidement et la jeune République soviétique récupère une grande partie des anciennes provinces russes, tandis que la République kémaliste gardera le restant.

5 MILLIONS D'ARMENIENS

En comptant la diaspora (450.000 Arméniens aux Etats-Unis, 200.000 en Iran, autant en France, 180.000 au Liban, environ 150.000 en Syrie, puis les communautés d'Egypte, de Grèce et d'Amérique latine), le nombre actuel des Arméniens est estimé à 5 à 6 millions au total : un peu moins de 2 millions vivent en Arménie soviétique, 150.000 en Turquie, répartis pour la plupart dans les régions occidentales du pays et dans sa capitale.

L'Arménie soviétique constitue donc, aux confins de l'Arménie historique, le dernier foyer national arménien. Dans les limites assez strictes de l'autonomie accordée à la petite République arménienne, les dirigeants soviétiques développent depuis de longues années une politique de regroupement culturel dirigée vers la diaspora arménienne, même si les bonnes relations entre Moscou et Ankara aboutissent à créer parfois en Arménie soviétique quelque ressentiment à l'égard des dirigeants du Kremlin.

MIREILLE CALAME

« Journal de Genève »
le 26 Mai 1975

ԵՐԲ ԵՏ ԿԸ ՆԱՅԻՆՔ...

[ԱՆՑՔԵՐ ՈՒ ԱՆՁԵՐ]

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԱՄՐՈՑՆԵՐԸ 10 - 14 ԴԱՐԵՐՈՒՆ

[ՎԱՆԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐ, ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԾԱՂԿՈՒՄԻ ԿԵԴՐՈՆՆԵՐ]

«ԵՐԻՑՍ ԵՐԱՆԵԱԼ, ՍՈՒՐԲ ԵՒ ԵՕԹՆԱԼՈՑՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ»՝ ԳՐԻԳՈՐ ՏԱԹԵՒԱՑԻ ՄԱՏԵՆԱԳՐԱՅԻՆ ՎԱՍՏԱԿԸ

Դասախաւսական իր գործունէութեան, դիտական համապարփակ պատրաստութեան եւ խմաստասիրական – մանկավարժական չեշտուած հակումներուն ճամբով՝ Գրիգոր Տաթեւացի հայ եկեղեցական գրականութեան հզօրագոյն դէմքերէն մէկն է եղած եւ, իբրեւ այդպիսին, մատենագրային իր վաստակին հաղորդ ժամանակակից ու յետնորդ դէմքերու կողմէ յորջորջուած է «երից եւ բանեակ սուրբ» եւ «եօթնալոյս վարդապետ»:

Հայ· եկեղեցին կ'ոգեկոչէ զինք Մեծ Պահոց երրորդ Շաբաթ օրը՝ յաւերժ յիշատակելի երկու խմաստասէր եւ ուղղափառ մատենագիրներու հետ, Յովհաննէս Օձնեցիի եւ Որոտնեցիի կողքին (այս տարի, ոգեկոչումի օրը կը զուգադիպէր Մարտ մէկին):

Մատենագրային իր գործերը, որոնց բացարձակ մեծամասնութիւնը դրի առած է իր աշակերտներուն ու ժամանակակից համակիր դէմքերու խնդրանքով, կ'ընդգրկեն դժուարաթար այն բոլոր հարցերը՝ որոնք արծարծուած են ուսանողութեան կողմէ եւ որոնց պատասխանած է ինք· դիտական, խմաստասիրական, մանկավարժական, բարոյախօսական նիւթերը ընդհանրապէս՝ որոնց կարեւորագոյն մասը հրատարակուած է 18րդ դարուն:

Կուտանք նախ անունները, առանձնաբար ներկայացնելու համար անոնց բնոյթը, չօշափուած հարցերէն բխող դիտական եւ խմաստասիրական համոզումները, դաստիարակչական եւ մանկավարժական տեսակէտները, եւ համագումար իր վաստակին ընդմէջէն ողջունելու համար Միջնադարու «եօթնալոյս վարդապետ»ին պայծառ դիմագիծը:

1.— «ԳԻՐՔ ՀԱՐՑՄԱՆՑ՝ երից երանելի սրբոյ հօրն մերոյ Գրիգորի Տաթեւացւոյն», որուն գրուածքը աւարտած է 1397ին:

Հատորը ունի նաեւ ամփոփոյթ մը, խտացումը բուն գործին· որով՝ «Գիրք Հարցմանց»ի երկու օրինակներ կան, ծագումներ (կամ կողմնակի ազդեցութիւններ) կը տիրեն կամքին այնչափ զօրաւոր կերպով, որ կամքի ազատ որոշումը բանական կշռադատումներու միջոցով անկարելի կը դառնայ: Միայն եթէ հոգեկան կարողութիւններու ամբողջութիւնը, ամբողջ եան է վճիռը առեղծողը, այն առեն միայն կարելի է այդ վճիռէն բխած արարքը վերագրել եսին, իբրեւ այդ ամբողջութեանը»:

Ասով ես արծարծեցի ամենազօրաւոր թեզնիք — բժշկական եւ իրաւաբանական խնդիրներէն մէկը: Սակայն ես հաւատացած եմ, որ հնարաւոր է այնպէս արծարծել զայն, որ առողջ դատողութիւն ունեցող ամէն մարդ կարենայ ըմբռնել, հաւանիլ եւ հետեւիլ անոր:

Դուք տեսաք, որ իրաւագիտութիւնը կատարելապէս համաձայն է այն բանին, ինչ որ կ'ըսէ ամէն առողջ եւ բանաւոր մարդ:

(79 – Շար·)

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒՄ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐՐ ՁԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ՕԳՈՍՏՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆԻ
ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՍՂԱՖՐԱԿԱՆ ՉԵԿՈՒՑՈՒՄ

Թոյլ տուէք, ձեր վճիռը դիւրացնելու համար, այստեղ լրացնեմ այն, ինչ որ բժշկական իրազեկները մինչեւ հիմա չըսին: Կարեւոր է քննել, թէ Թէհլիրեան ի՛նչ հոգեկան զգացումներ է ունեցեր զընդակը արձակելու պահուն· կարեւոր է վայրկեան մը պարզէք ձեզ համար, թէ ի՛նչ բանի մէջ կը կայանայ հոգեպէս արտաքին պատճառներէ դրդուած եւ մարմնապէս տուեալ անձին կողմէ կատարուած այս գործողութեան էութիւնը· այսինքն, որտե՛ղ իրօք կը սկսի անգիտակցութիւնը եւ մտաւոր գործունէութեան հիւանդոտ խանգարումը: Բժշկական իրազեկները իրապէս պէտք էր որ բացատրէին ձեզ, թէ ներկայիս տիրող կարծիքին համաձայն, կամքին վրայ հանգչող գործողութիւնները կը յառաջանան այն տպաւորութիւններէն, որ կան տուեալ գլուխին մէջ, եւ որ այդ տպաւորութիւնները ուղեղի այսպէս կոչուող բուրգերու ճամբով կը փոխադրուին ողնածուծի կեդրոնը, եւ այս վերջինս պէտք է հարկադրէ թեւը՝ որ բարձրանայ, աչքը՝ որ սեղմէ: Այս է բնականոն ընթացքը: Իսկ եթէ կամքի այս կանոնաւոր ընթացքը խանգարուած է որեւէ հիւանդոտ երեւոյթի մը պատճառով, կամ եթէ ուղեղի մեծ կեղեւին մէջ գիտակցութիւնը վայրկեան մը իսկ կը զգրկի, այդ պարագային ազատ կամքը այլեւս չկայ· անգիտակցութիւնը եւ մտաւոր գործունէութեան հիւանդոտ խանգարումը զայն ի բաց հանած են:

Այդ այն է, ինչ որ արդէն Պ· Դր· Ֆոն Գորդոն այստեղ կարդաց: Ես կ'ուզէի անգամ մը եւս մէջ բերել կարեւոր տեղը, որ հետեւեալն է·

... «Ազատ կամք ըսելով, 51րդ յօդուածին իմաստով, հասկնալու է մարդոնի կարողութիւնը՝ կամքի յառաջքն թացութիւնը կազմող տարրեր դրդապատճառներէ եւ այդ յառաջընթացութեանը հակառակող կամ օժանդակող տպաւորութեանց կամ զգացմանց կերպարանաւորումներէ կազմել ամփոփ եւ վերջնական կերպով կամքի նոր, միաւորական ու կատարելապէս որոշակի բովանդակութիւն մը, «վճիռ» մը իրրեւ արտայայտութիւնը ամբողջ անձնաւորութեան իշխանութեան՝ հոգիի մասնակի յառաջընթացութիւններու վերաբերմամբ: Այդ ընդունակութիւնը պէտք է ոչ միայն սահմանափակուած կամ նուազած ըլլայ, այլ եւ բոլորովին ի բաց հանուած· որովհետեւ առանձին յուզումները, որ զգացումի եւ տպաւորութեան մէջոցով չեչտուած են իր ուժին մէջ, միայն դժուարութեամբ կարելի է ենթարկել ամբողջ – ջականին իշխանութեան եւ դարձնել եսին ընդհանրական կամքը:

Եթէ բացակայ է ընդունակութիւնը՝ կեդրոնացնել հոգիի բոլոր ուժերը այն ձեւով, որ ան՝ ընդդրկելով առանձին չարժառիթները՝ ստեղծականօրէն դարձնէ զանոնք նոր բովանդակութիւն ունեցող միաւորական կամեցողութիւն մը, այն առեն կը պակսի ինքնորոշումը: Եթէ այնուամենայնիւ կամքի վճիռ մը կը կազմուի, այդ տեղի չունենար այնպէս, որ եսը տիրէ տարրեր չարժառիթներու եւ միացնէ զանոնք, այն այնպէս, որ չարժառիթներէն մէկը կամ միւսը տիրող կը հանդիսանան եւ իրենց տարրերէն կը յառաջացնեն վճիռ մը, որ կը տիրէ եսին: Կամքը կազմելու թեքնիքը այստեղ եւս հարկաւ նոյնն է, ինչ որ ինքնորոշման միջոցով կազմելու առեն, այն տարբերութեամբ սակայն, որ այլեւս եսը չէ, իրրեւ ամբողջութիւն բոլոր հոգեկան կարողութիւններու, որ ունի իշխանութիւնը եւ կ'որոշէ կամքի վճիռին բովանդակութիւնը, այլ կամքի առանձին տարրերէն մէկն է այդ: Ազատ կամքը կը պակսի, եթէ հիւանդոտ խանգարումներու հետեւանքով որոշ տպաւորութիւններ, կամ

նօթ՝ «մեծ» եւ «փոքր» վերագիրներով. մեծին պատառաստութիւնը 1397ին լրացնելէ ետք՝ 1398ին ալ խմբագրած է՝ փոքրը, իբրեւ ամփոփումը առաջինին:

Գործի յիշատակարանի բաժնին մէջ Տաթեւացի կը ճշդէ որ «Գիրք Հարցմանց»ի մայր օրինակը («մեծ»ը) գրի առած է «ի խնդրոյ ուսմամբ քահանայիւր Ատոմի», — Ատոմ անուն ուսումնասէր եւ ուղղադաւան Հայու մը խնդրանքով. իսկ ամփոփոյքը («փոքր»ը)՝ Որոտնեցիի աշակերտներէն երկնակաց Գէորգ վարդապետի կողմէ իրեն ուղղուած 14 հարցումներու պատասխանելու նպատակով: Աշխարհս, փոքրագիր օրինակին իբրեւ վերնագիր գործածուած է «Հարցմունիւ գէորգ վարդապետի եւ լուծմունիւ Գրիգորի ճորին հարազատին»:

Գործին «մեծ» թէ «փոքր» օրինակները հրատարակուած են 1729ին (*) 808 էջերէ բաղկացած մեծադիր հատորով մը, որուն մէջ «փոքր»ին տպագրութիւնը «մեծ»ին կը յաջորդէ: Հրատարակութեան նախաձեռնողը եղած է Աստապատի Պետրոս աստուածաբան վարդապետը, իսկ տպագրական փորձերու սրբագրութիւնը կատարած է 18րդ դարու յայտնի ժամանակագիր Պաղտասար Դպիր:

«Գիրք Հարցմանց»ի մէջ հարց-պատասխանի ձեւով արծարծուած գիտական եւ քաղաքական հարցերու էութիւնը պիտի փորձենք պարզել Տաթեւացիի ամբողջական վաստակը բնութագրած ատեն. մինչ այդ դիտել տանք որ գործը կարելի է բաժնել 10 մասերու. առաջին 3 մասերուն մէջ մեծ վարդապետը նախ կը մատնանշէ երբայական, մանիքէական եւ մահմետական զանազան հաւատալիքներ, ապա ցոյց կուտայ անոնց աստուածաբանական վրէպները: Արդարեւ, այդ երեք մասերուն մէջ կը գտնէք համապատասխան վերնագիրներ «Ընդդէմ Հրէից», «Ընդդէմ Արիոսեանց», «Ընդդէմ Հոգեմարտից», եւայլն: Մնացեալ եօթը մասերուն մէջ վերլուծման կ'ենթարկուին մարդ էակին եւ այլ արարածներու էութիւնը, հոգեղէն եւ նիւթեղէն իրականութիւններ, մեղք եւ առաքինութիւն, գնութիւն եւ իր տարբերը, եւայլն:

2.— «ՈՍԿԵՓՈՐԻԿ» հատորը գլխաւոր երկրորդ գործն է Տաթեւացիի. գրի առնուած է 1407ին՝ Դաւրիժեցի Մատուտայ անուն բարեպաշտիկ Հայու մը խընդրանքով ու հրատարակուած Պոլսոյ մէջ՝ 1746ին: 592 էջերէ բաղկացած հատոր մը, որ բացառապէս աստուածաբանական բնոյթ ունի եւ կը բաղկանայ 50 գլուխներէ:

Տաթեւացիի այս աշխատասիրութիւնը պէտք է նկատի ունենալ Ընդհանուրական չարժման լոյսին տակ, երբ վարդապետը կը ցցուէր ուղղափառ եւ առաքելական դաւանութեան վանդակ սպառնացող քարոզութեանց դէմ:

Մ. Թ.

(*) Փրոֆ. Առաբել Առաբելեան իր «Հայ ժողովուրդի մտաւոր-մշակութային գար-

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐԸ

ԷՋԵՐ ԵԳԻՊՏԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻ ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ

Ճարտարապետութեան տոքթոր Վ. Յարութիւնեան «Պատմա – բանասիրական հանդէս»ի մէջ (ներկայ տարուան Ա. Թիւը) ներկայացուցած է Գահիրէի մէջ 1927էն 1970 կառուցուած ազգային չէնքերը՝ վարժարան, ակումբ, եկեղեցի, եւայլն: Յօդուածագիրը ճշդած է, թէ նիւթերը իր խնդրանքին վրայ հաւաքած եւ իրեն տրամադրած է Հելիոպոլսոյ Նուպարեան Ազգ. վարժարանի երկարամեայ տնօրէնը՝ Տիգրան Պապիկեան: Աւելցնենք, որ ինչպէս դիտել տուած է Վ. Յարութիւնեան, եգիպտահայ գաղութին 1927էն առաջ չինած չէնքերուն չէ անդրադարձած ան, նկատի առնելով որ արդէն հրապարակի վրայ կը գտնուի այդ չէնքերուն մասին դիրք մը՝ «Եգիպտոսի Հայոց հին եւ արդի եկեղեցիները եւ պատմութիւն Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Նորաչէն եկեղեցւոյ Գահիրէի» (1927). այս դիրքը թէեւ դիմաւորելի կ'ընդգրկէ Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ հայկական եկեղեցիները, սակայն որոշ տեղեկութիւններ կան նաեւ այլ բնոյթի չէնքերու մասին, ինչպէս հոգեւոր, դպրոցական, վարժարան:

Սորեւ, արեւմտահայերէն, յօդուածագիրին ներկայացուցած նիւթերը:

1.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի Նուպար ակումբը Հելիոպոլսոյ մէջ կառուցուած է 1959ին Հ. Բ. Ը. Միութեան ծախքով (որուն սեփականութիւնը կը հանդիսանայ ակումբը): Նախագիծի հեղինակն է ճարտարապետ Յարութիւն Մարդարեան (ծնած 1906ին Գահիրէ): Ակումբը ունի սրահ եւ մարզադաշտ:

2.— Հայ Տան ութ յարկանի չէնքը Գահիրէ կեդրոնական Սուլթան Հալապ (նախկին Տուպրա) փողոցը, կառուցուած է ճարտարապետ Հրաչեան Պալեանի նախագիծով: Հոս կը գտնուին «Արեւ» թերթին տպարանն ու խմբագրատունը, Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութեան սրահը, դրադարանը եւայլն:

3.— Կոկանեան ակումբը Հելիոպոլսոյ Մենուֆ փողոցը, Նուպարեան վարժարանի դիմաց, կառուցուած է 1949ին Լեւոն Կոկանեանի միջոցներով, ճարտարապետ Նուպար Գէորգեանի (1888–1960) նախագիծով: Ակումբը օժտուած է սրահով, բեմով, դրադարանով եւ ընդարձակ պարտէզով:

4.— «Ծուսաբեր»ի չէնքը կառուցուած է 1950ին Գահիրէի կեդրոնական թաղը ճարտարապետ Հայկազուն Շիրինեանի նախագիծով: Մեծ չէնք է, որու դեռնայարկը տեղաւորուած են «Ծուսաբեր» թերթի խմբագրատունն ու տպարանը, իսկ վերջին երկու յարկերը՝ ընդարձակ թատերասրահը, հաւաքոյթներու սրահները, դրադարանը եւայլն:

5.— «Ծուսաբեր»ի ակումբը Հելիոպոլսոյ մէջ, Պէյրութ փողոցը, Նուպարեան վարժարանին մօտ: Երկյարկանի նոր ոճով չէնք է՝ օժտուած սրահով եւ բեմով: Կառուցուած է 1961ին Լեւոն Գարագաշեանի նիւթական միջոցներով եւ ճարտարապետ Հայկազուն Շիրինեանի նախագիծով: Սրահին կից կայ մարզադաշտ, որ կը պատկանի Հ. Մ. Ը. Մ. «Արարատ» մարզական Միութեան:

6.— Տիկնանց «Այգեմնիկ» Միութեան «Կարապետ Աբրիկեան» հանդստեան տունը (ծերանոցը) Հելիոպոլսոյ մէջ, Ամալէկ Համիտ ապու Հեֆ փողոցը, կառուցուած է 1960ին Կարապետ Աբրիկեանի նուիրատուութեամբ, ճարտարապետ Նուպար Գէորգեանի նախագիծով: Երկյարկանի չէնք է քսանէ աւելի սենեակներով: Ծերանոցին կողքին պարտէզ մը կայ:

7.— Աբգարեան դարմանատունը կառուցուած է 1957ին Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին բակը, Ֆիլիփ եւ Աբրաքամ Աբգարեան ընտանիքին նուիրատուութեամբ եւ ճարտարապետ Հրաչեան Պալեանի նախագիծով. արձանագրուած են հետեւեալ տողերը՝ «Աբգարեան Ազգային Դարմանատունս Հայոց կառուցաւ նուիրատուութեամբ առն ազգասիրի Ֆիլիփ Աբգարեան եւ բարեպաշտօն Տիկնոջն Աբրաքամի ի յուշ անմոռաց հանդուցեալ ծնողացն Աբգարի եւ Փաշայի Աբգարեան որոց գհոգիան Տէր ի լոյս երեսաց իւրոց հանդուսցէ, Ամէն: Յամի Տեառն 1957 Ապրիլ 7»:

8.— Նուպարեան ազգային վարժարանի առաջին չէնքը կառուցուած է 1924ին Հելիոպոլսոյ հայաշատ կեդրոնը, Հ. Բ. Ը. Մ.ի հինգերդ Պօղոս Նուպարի նիւթական յատկացումներով եւ ճարտարապետ Մարկոսովի նախագիծով: Նոյն հոգամասին վրայ 1959ին կառուցուած է վարժարանին նոր չէնքը՝ Գահիրէի Կրթասիրաց Ընկերութեան ծախքով: Գլխաւոր մուտքին վրայ գետեղուած արձանագրութիւնը կ'ըսէ.— «Սկիզբն իմաստութեան երկիւղ Տեառն է: Շինեցաւ Նուպարեան Ազգ. Վարժարանս Հայոց աստ ի Գահիրէ, Հելիոպոլիս արուարձանի առատաձեռն նուիրատուութեամբ կրթասէր ազգայնոյ որ ի քաղաքս: Հիմնարկէք կրթական յարկին եղեւ յամի 1958 յամսեանն Մարտի ի նախագահութեան Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան Եգիպտոս եւ Սուրիա կամալ Ազատել Նասէրի: Ի Հայրապետութեան Ամենայն Հայոց Տեառն Վազգենայ Սրբազնագոյն Կաթողիկոսի եւ յԱռաջնորդութեան Հայոց Եգիպտոսի Տեառն Մամբրէ Սրբ. Արքեպիսկոպոսի եւ ճարտարապետութեամբ Հրաչեան Պալեանի: Աւարտումն չինուածոյս եղեւ յամի Տեառն 1959 ամսեանն Յունուարի»:

9.— Անարատ Յղութեան Քոյրերու վարժարանը կառուցուած է Հելիոպոլիս 1952–1958ին՝ Եգիպտոսի Հայ Կաթոլիկ Պատրիարքարանի նախաձեռնութեամբ եւ ծախքով, ճարտարապետ Հրաչեան Պալեանի նախագիծով:

10.— Մխիթարեան վարժարանը հիմնադրուած է Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան կողմէ 1935ին Գահիրէ: Նախագիծի հեղինակն է ճարտարապետ Կարօ Պալեան: Նոյն դպրոցին համար նոր չէնք մը կառուցուած է 1959–1960ին Հելիոպոլիս, Տիկին Ալաքսի Ամբարեանի նուիրատուութեամբ եւ ճարտարապետ Հրաչեան Պալեանի նախագիծով: Ասիկա Թիւրքիոյ Պատրիարքարանի նախագիծով վարժարանը փակուած է եւ 1964ին չէնքը տրամադրուած է զպաւի կաթողիկէ Պատրիարքարանի:

Այս մեծ չէնքերէն զատ կառուցուած են նաեւ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին (կը գտնուի Ռամսէս պողոտային վրայ, աւարտած է 1928ին, չինուած է ռուսական փոս-Հիւպատոս Գրիգոր Եղիայեանի նիւթական միջոցներով, նախագիծի հեղինակն է ճարտարապետ Լեւոն Նաֆիլեան), Հայոց Աստվածորդարանը (կառուցուած է 1929ին, եկեղեցիին բակը, Տիգրան Ապրօ Բագրատունիի եւ Պօղոս Նուպարի նուիրատուութեամբ, նախագիծին հեղինակն է ճարտարապետ Արամ Անդրանիկեան: Աստվածորդարանի չէնքին մէջ տեղաւորուած է նաեւ Թորգոմեան մատենադարանը, որու դիրքերուն եւ պարբերականներուն թիւը չուրջ 7000ի կը հասնի: Ամենայն Սրբոց եկեղեցին, կառուցուած է Հելիոպոլսոյ մէջ, Զարեհ Սաղայեանի նուիրատուութեամբ եւ ճարտարապետ Հայկազուն Շիրինեանի նախագիծով 1953ին, Հելիոպոլսոյ հայ կաթողիկէ Ս. Թերեզա եկեղեցին, կառուցուած է 1930ին ճարտարապետ Կարօ Պալեանի նախագիծով եւ հայ Աւետարանական ժողովրդական եկեղեցին, կառուցուած է 1955ին Վիքթորիա Զաքճեանի ծախքով եւ ճարտարապետ Հայկազուն Շիրինեանի նախագիծով:

Վ. Ծ.

Կարդացէք

«ՅԱՌԱՋ»Ը

տարածեցէք

գացման պատմութիւն» Ա. հատորին մէջ (էջ 650 եւ 651), էջատակի ծանօթագրութեանց կարգին երկու տեղ «1792» ցոյց կուտայ տպագրութեան տարին: Սխալը վստահօրէն հետեւանք է գրաշարական վրէպի մը: Վերջին երկու թուանշանները (29)՝ շրջումով մը եղած են... 92:

Մ. Թ.

ՄՈՆԹԷ-ՔՐԻՍԹՕ-ի

ՈՐԴԻՆ

Ֆ.

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

Բայց ինկան իրենց թշնամիին ձեռքը, որոնք զանոնք վիրաւոր եւ կիսամեռ քաշեցին տարին այն բանտերը, որոնց դռները խորտակել երեւակայած էին:

Անոնց գերութիւնը քսաներեք օր տեւեց, եւ այս քսաներեք օրուան մէջ ոչ ոք ժողովուրդը բանտին հրապարակէն չհեռացաւ:

Մահուան վճիռ արձակուեցաւ:

Դատապարտեալները հանդարտ ու հպարտ — սկսան քալել դէպի տանջանքի վայրը:

Երբ սպանութեան տեղը հասան, զինուորները կանգնեցան եւ զէնքերնին լեցուցին: Հանդիսականներուն հեծեծանքները օդը կը թնդացնէին...

«Կրա՛կ», գոչեց Ֆերտինան Բ.ի ծառայութեան մէջ գտնուող սպան:

«Կեցցէ՛ Իտալիա», գոչեցին պանտուրա եղբայրներն ու անոնց ընկերները:

Եւ ինկան մեռան...

Վենետիկի մէջ Թոմմազէօ եւ Մանէն՝ հարստահարիչներու գերութիւնը խնդրած ըլլալուն համար, իրենց ոճիրն ալ բանտերու մէջ կը քաւէին:

Բայց երբ մակընթացութիւնը բարձրանայ, չկայ մարդկային զօրութիւն մը, որ կարենայ անոր ընթացքին դէմ դնել:

Եւ մարդկային խիղճ կոչուած մակընթացութեան ալ ոչինչ կրնայ դիմադրել:

Իտալիան սեղմող երկաթեայ չրջանակը առաջին անգամ կոտրելու բախտը Միլանի պահուած էր:

Իրաւ է որ այս յանդգնութիւնը ահ ռելի կերպով պիտի քաւէր: Բայց օրի նակը տարափոխիկ է...

Գիտենք որ վերջին դարուն Ամերիկացիները անկախութեան պատերազմը սկսան թէյի զործածութիւնը դադրեցնելով:

Այս բերքը վերենք հարստահարող կառավարութեան գլխաւոր եւ ամէնէն շահաւոր եկամուտներէն մէկն էր: Իր հաշիւներուն մէկ մասը պակսեցնելով սրբատէն զարկած կ'ըլլային զայն:

1847 Դեկտեմբերի վերջերը թատրոններու եւ ակումբներու մէջ ձեռադիր փոքրիկ չրջաբերականներ բաժնուեցան եւ ցրուեցան, որոնց նպատակն էր հասկցնել թէ Աւստրիա իր՛նչ ահագին գումար մը կը շահէր վիճակահանութիւններէ եւ ծխախոտէ:

Աւստրիական գանձը աղքատացնելու, պատերազմի ծախքերը հոգալու միջոցներէն զրկելու համար զայն, կամաւոր հրաժարմամբ հարկ էր ծխախոտի եւ վիճակահանութեան հասոյթներէն զրկել զայն:

Ամէնքը համաձայնութեամբ հաւանեցան այս խորհուրդին:

1848 Յունուար 2ին ոչ ոք կը ծխէր, բացի այս որոշումը չդիտցող մէկ քանի անհատներէ կամ ոտիկանութեան հետ քիչ կամ շատ յարաբերութիւն ունեցող անձերէն, որոնք փողոցներուն մէջ կը հալածէին սուլելով, ազաղակելով, այպանելով... կամայ ակամայ պէտք էր զլանիկը նետել:

Այս օրը, կ'ըսէ պատմագիր մը, Աւստրիական տիրապետութեան երեսունեւչորս տարուան մէջ միակ օր մը եղաւ:

Ոտիկանութիւնը մինչեւ իրիկուն բացակայ մնաց. երբ դիշեր եղաւ, անձնուէր մարդոց սակաւ վճարեց, որպէսզի փողոցներուն մէջ ծխեն, հակառակ ժողովրդական ցոյցերուն:

Ծառոյ պահակապունդին զօրքերը քաղաքին մէջ տարածուեցան, հրաման ունենալով զէնք գործածել՝ երբ թշնամութիւն մը տեղի ունենայ:

Երեկոյեան ժամը 1ի միջոցին խրուաթ եւ հունգարացի զինուորներու խումբ մը Քորսա տէ Սերվի փողոցին ամբողջ լայնութիւնը գրաւեց:

Գինով եւ գլանիկները բերաններուն մէջ յարձակեցան անվնաս անցորդներուն վրայ եւ սուրերնին քաշելով՝ կատաղութեամբ սկսան զարնել ամէն կողմ:

Հերման հարիւրապետը, մեր պատմութեան այս մասին սկիզբը, այս կուիւին կ'ականատեսէր:

Նախապէս պատրաստուած իրական կոտորած մըն էր այս, որովհետեւ Քրամէր անունով ուսուցչի մը տեղեկացուցած էր իր մէկ բարեկամ սպան թէ, Միլանի մէջ սոսկալի չարդեր պիտի կատարուէին:

Այս զինուորական պատրուակին զոհ դացողներուն թիւը վաթսունըմէկի հասաւ, որոնց վեցը տասնեւհինգ տարեկանէն վար եւ հինգը ութսունամեայ էին: Անմեղները չարդելով կ'ուզէին սոսկում տարածել. երեք տարի ետքը Պոնափարթ պիտի յիշէր Բատէցքիի տուած դասը:

Վիրաւորներու ցանկը աչքէ անցուած ատեն տեսնուեցաւ որ քառասուներկու հոգի հարիւր տասներեք վէրք առած էին, գրեթէ բոլորն ալ գլխէն:

ԺԻՒԼ ԼԵՐՄԻՆԱ

(Շար.)

Այրի Տիկին Յարութիւն Էմիրզեան, Տէր եւ Տիկին Զաւէն Կիւլեան, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Սոմանեան, Տէր եւ Տիկին Ժան Էմիրզեան, Տիկին Ժանէթ Թավ – լեան, Տէր եւ Տիկին Լորիս Սոփոկլեան եւ թոռները՝ Գաթրին Սոմանեան, Քրիս– թիան Էմիրզեան, Սապին Թավլեան, Տէր եւ Տիկին Արամ Էմիրզեան եւ զա– ւակները, Պ· Զաւիկ Էմիրզեան, այրի Տիկին Լութֆիկ Կայիչեան եւ զաւակները եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուս– նոյն, հօր, մեծ–հօր, եղբօր, խնամիին եւ ազգականին՝

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԷՄԻՐԶԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 1ին, 77 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Հինգշաբթի Յունիս 5, ժամը 10·30ին, Փարիզի Հայոց Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկե– ղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Իսիի գերեզմանատունը ժամը 11·45ի ա– տենները։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

Լիոնէն վերջին պահուն կը խնդրուի մեզմէ հաղորդել։—

ՏԻԿԻՆ ԱԶԱՏՈՒՀԻ ՔԷԼԷԿԵԱՆԻ

մահը որ պատահած է Յունիս 2ին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շորեքշաբթի, Յունիս 4 ժամը 15ին Լիոնի Ս· Յակոբ եկեղեցին։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Յունիս 8, կիրակի առաւօտ, Մեծ Ե– ղեռնի վերստնամեակի առթիւ հոգե – հանգստեան արարողութիւն Փարիզի Հա– յաստանեայց Առաքելական եկեղեցւոյ մէջ, կեսարիոյ եւ շրջանի Հայութեան անմոռանալի նահատակներուն է յիշատակ

ԵԻ ՁԱՇ

Յունիս 12 Հինգշաբթի երեկոյ ժամը 20ին, Փլաս տը լա Ռեփիւպլիք, Օթէլ Մոռեոնի դեղեցիկ սրահներուն մէջ արե– ւելեան եւ կեսարական ճաշակով պատ – րաստուած ուտելիքներով՝ Մ՝Ը ՁԱՇ։

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր հայրե – նակիցներն ու բարեկամները։

Պատուոյ նախագահութեամբ
ՏՈՔԹ· ԽԱՉԻԿ ՏԱՄԼԱՄԵԱՆԻ

Կը խօսի Հարենց գրական մրցանակի դափնեկիրը հայրենակից ՅԱԿՈԲ–ԳՐԻԳՈՐ

Գեղարուեստական բաժին։ Հայերէն ֆիլմ Գ· Գէորգեանի կողմէ։

Մուտքը ազատ է

Ծախքերու մասնակցութիւն 30 ֆր·

ՆՈՒԷՐ

Իրենց զաւկին՝ ԺԱՆ–ՄԱՌԻԻ
ընդ՝ ԻՕԺԻՆԻ ԱԼԵՍԵԱՆԻ

ամուսնութեան ուրախ առթիւ, Տէր եւ Տիկին Գառզու 500 ֆր· կը նուիրեն «Յա– ռաջ»ի բարգաւաճման։

ՄԱՅԻՍ 28

ՍԷՆ - ՇԱՄՈՆ

Նախաձեռնութեամբ Հ· Յ· Դ· Սէնթ Էթիէնի – Սէն Շամոնի Անտոք – Վարու– ժան կոմիտէներու, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, կիրակի Յունիս 8, ժամը 16էն սկսեալ մինչեւ ուշ գիշեր, նորաշէն Հայ Տան չքեղ սրահներուն մէջ

13, Rue Asile Alamagny, St. Chamond

Գեղարուեստական բաժին, ջերմ մթնո – լորտ, արեւելեան ընտիր պիւֆէ, շամ– փուրով խորաված, թոմպոլա

ՎԻԷՆ

Նախաձեռնութեամբ Հ· Յ· Դ· Անի կո– միտէի, մասնակցութեամբ Նոր Սերուն– դի, Կապոյտ Խաչի, Հայ Ազգ· Միու – թեան, Հայ Դատի յանձնախումբի։

Շաբաթ Յունիս 7, ժամը 21ին, Թէաթր Միւնիսիփալին մէջ, պատուոյ նախագա– հութեամբ Երեւոյեան – քաղաքապետ
ԼՈՒԻ ՄԵՐՄԱԶԻ
կը նախագահէ ՅՈՎՍԷՓ ՔՈՒԼՈՒՆՔԵԱՆ
կը խօսի ՕՆՆԻԿ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ
Մօտք կ՝առնէ ընկերվարականներու ներ– կայացուցիչը

Գեղարուեստական բաժին։ Կ՝արտասանեն Յակոբ Մաթոսեան, Օր· Արսինէ Կարա– պետեան, Օր· Էլիզաբէթ Քէլէշեան, Նուաղ Միհրան Թոդոսեան, Փաթրիկ Զո– պոյեան, մեններդ՝ Տիկին Ալիս Գալուստ– եան, Օր· Աստղիկ Սանճեան, Օր· Ալիս Քղեչեան

Հայկական տոհմիկ պարեր, Կապ· Խաչի դպրոցի աշակերտներուն կողմէ։

Կը ցուցադրուի «Ապրիլ 24»ի համաժողո– վրդական խաղաղ տողանցքը (գունաւոր)։

ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՌԱՋԻՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Լիոնի Հայ Ազգային Միութիւնը կը ծա– նուցանէ Լիոնի Հայ հասարակութեան որ Հայկազեան Վարժարանի տարեկան դաշ– տահանդէսը տեղի կ՝ունենայ Տեսինի Սանթռ Ակրէ դաշտին վրայ կիրակի Յու– նիս 8 առաւօտեան ժամը 10էն մինչեւ ուշ գիշեր։

Հայկական պարեր վարժարանի աշա– կերտներու կողմէ

Առատ կերուխում տեղւոյն վրայ։

Կը խնդրուի հասարակութենէն խուռ – ներամ ներկայ գտնուիլ քաջալերելու հա– մար մեր փոքրիկները։

Մուտքը ազատ է

Tous au meeting du 6 juin

Organisé
par le Comité de Défense de la Cause Arménienne
AU

PALAIS DES CONGRÈS

Porte Maillot, Vendredi 6 Juin à 20 h. 30
Projection
d'UN FILM DOCUMENTAIRE sur LE GENOCIDE DE 1915
Sous la Présidence d'Honneur de
ALFRED KASTLER
(*Prix Nobel*)

Prendront la parole :
ANAHIT TER MINASSIAN
JEAN-MARIE CARZOU
JEAN-MARIE DOMENACH (directeur de la revue « Esprit »)
HENRI NOGUERES (Pt. de la ligue française des Droits de l'Homme)
JEAN-PIERRE BLOCH
YVES TERNON
MARC VERON (délégué général du Parti Socialiste)
et HAGOP BALIAN et ARA KRIKORIAN (du C.D.C.A.)

Parking : 5 Frs.

Jean-Marie CARZOU

signera son livre

UN GENOCIDE EXEMPLAIRE
ARMENIE 1915

le Samedi 7 Juin
à la librairie PALOUYAN
9, rue de Trévise métro Cadet
A partir de 15 heures

Առաջին առորագրութեան (Մայիս 24) գտած յաջողութիւնը եւ որամադրելի հատորներու անբաւարարութիւնը առիթ տուին որ կրկին անդամ հեղինակը առո– րագրէ իր հատորը։

Նոյն օրը, նաեւ

Nane CARZOU

signera son livre

VOYAGE en ARMÉNIE
(Editions Flammarion)

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Պոմոնի Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը իր անկեղծ ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Փարիզ Ամրազանեանի, զա– ւակներուն եւ ընտանեկան պարագանե – րուն, իրենց ամուսնոյն, հօր, ղբ· Արամ Ամրազանեանի թաղման առթիւ։

Հ. Յ. Դ.

Լիոն.— Հ· Յ· Դ· Վարանդեան կոմի– տէն ընկերական ընդհ· ժողովի կը հրա– ւիրէ Լիոնի եւ Սէն–Մօրիսի Վրացեան խումբի ընկերները, Ուրբաթ Յունիս 6, երեկոյեան ժամը ճիշդ 8·30ին, սովորա– կան հաւաքատեղին։ Շատ կարեւոր օրա– կարգ։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՅՈՒՆԻՍ 6Ի ՀԱՄԱՐ

Իսիէն օթոքառ կը մեկնի ժամը 19·30ին՝ կառ տը Մէօտոնէն եւ նաեւ նոյն ժամուն Բլամարի քաղաքապետարանէն փալէ տէ Քոնկրէսի հանրաժողովին համար։

Շաւիլէն ժամը 19·45ին Շաւիլ–Վելիզի կայարանէն, կը հանդիպի սովորական կայքերը։

Պանեէոցէն ժամը 19·45ին Սինեմա Լիւքս։

Առնուվիլլէն օթոքառը կը մեկնի ժա– մը 20ին Սթատին առջեւէն։

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի
Յունիս 8 կիրակի ժամը 11·30էն սկսեալ, դպրոցին պարտէզին մէջ։
1, Պուլվ· Տիւ –Նոր, Լը Ռէնսի
Կէսօրուան ճաշ եւ պիւֆէ։
(Անձրեւի պարագան նկատի առնուած է։ (Վրաններ)։
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ
Պար, ՊԵՏԻԿ նուագախումբին մասնակցութեամբ
Ծախքերու մասնակցութիւն
մուտք 10 ֆր·, փոքրերուն 5 ֆր·
Հաղորդակցութեան միջոցներ·— Առնել Էկլիզ տը Փանթէոնէն 147 թիւ օթոպիւսը

Pélerinage à Jérusalem

du 22 Juin au 3 Juillet

Organisé par SEVAN-VOYAGES à l'occasion de l'Inauguration
par S.S. VASKEN 1er
Patriarche Suprême et Catholicos
de Tous les Arméniens
de l'Eglise arménienne du St. Sépulcre et du Séminaire
Départs en groupe de Paris, Lyon, Marseille, Nice
Hôtel 1ère catégorie en demi-pension

prix : 2050 F

Ադմանագրութիւն.—

sevan voyages

50, Cours de la Liberté — Lyon
Tél : 60 - 13 - 66

POUR PARIS

mondotours

2, rue de Sèze Paris 9e — Tél. : 266-50-12 et 073-32-64

Pour tous vos voyages, toutes destinations, en individuel ou en groupe, faites-vous confiance, nous nous efforcerons de vous conseiller et de vous assurer le meilleur service aux meilleures conditions.

Restaurant

LA CAPPADOCE

3, Rue Marivaux
(derrière l'Opéra-Comique, Métro Richelieu-Drouot) Tél. 742-83-65

Vous offre le champagne à l'occasion de son premier anniversaire,
suivi de la traditionnelle soupe aux tripes
LE SAMEDI 14 JUIN au soir

La Direction remercie la clientèle de sa fidélité et l'attend pour fêter ensemble Ce premier anniversaire dans une bonne ambiance arménienne.

CAPPADOCE

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆԻՍ 14, ԺԱՄԸ 21ԻՆ

ԱԽԱՆԴԱԿԱՆ ԽԱՇ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
5
JEUDI
5 JUIN
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա Տար· 170 ֆր· Վեցամսեայ 90 ֆր·
Արտասահման Տար· 200 ֆր· Հատը 1 ֆ· 20

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·313

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.313

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅ ԴԱՏԻ ՕՐԸ ՓԱԼԷ ՏԷ ՔՈՆԿՐԷԻ ՄԷՋ

Մեծ եղեռնի վաթսունամեակին առթիւ Ֆրանսայի զանազան քաղաքներուն մէջ կազմակերպուած ոգեկոչումի, ցեղասպանութեան եւ քաղաքական պահանջներու հանդիսութիւններն ու ցոյցերը իրենց պսակումը պիտի ունենան Յունիս 6 Ուրբաթ գիշեր՝ Փալէ տէ Քոնկրէի մէջ, Փորթ Մայեօ:

Հայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբը ամիսներու աշխատանքով յաջողած է կազմել ներկայանալի յայտագիր մը՝ քսաներորդ դարու առաջին ցեղասպանը անարգութեան սիւնին գամելու եւ Հայութեան արդար, անբռնաբարելի եւ անժամանցելի իրաւունքները ճանչցնելու համար միջազգային հանրային կարծիքին, մասնաւորաբար Ֆրանսացիներուն:

«Հայ Դատի Օր»ուան հրապարակային այս մեծ հաւաքոյթին խօսք առնելու հրաւիրուած են մեր ազգին բարեկամ դէմքեր, որոնք ծանօթ են Հայութեան գոյքաթային եւ կը գիտակցին մեր Դատի արդարութեան:

Երեկոյթի ընթացքին չարժանկարով ցոյց պիտի տրուին վաւերական փաստաթուղթեր հայկական ողբերգութեան մասին, ինչ որ աւելի խոր տպաւորութիւն պիտի ձգէ հանդիսականներուն վրայ:

Բոլորիս պարտականութիւնն է ապահովել մեծ թիւով Ֆրանսացիներու եւ օտարներու ներկայութիւնը սոյն բացառիկ «միջինկ»ին:

Սփիւռքի բոլոր այն անկիւններուն մէջ, ուր Հայեր ծուարած են, վաթսունամեակը առիթ ընծայեց յիշատակի ոգեկոչումներով, հրապարակային զանազան հանդէսներով ու բազմամարդ տողանցքներով վերարծարծելու Հայկական Դատը: Պէյրութի մէջ սրատեսութեամբ միացան Հայերն ու Լիբանանցի – ները եւ Մայիս 6ին՝ ձէմալ փաշայի կողմէ Պուրճի հրապարակին վրայ Լիբանանցի հայրենասէրներու կախաղան հանուելու տարեդարձի օրը, յիսուն հազարնոց բազմութեան մասնակցութեամբ տողանցք կատարեցին Լիբանանի մայրաքաղաքի փողոցներուն մէջ՝ հայաբնակ Պուրճ Համուտ արուարձանէն մինչեւ քաղաքին կեդրոնը՝ Նահատակներու հրապարակը: Ցիսուն հազար հոգի ներկայ եղան հրապարակային հաւաքոյթին, ուր խօսք առաւ, ի մէջ այլոց, վարչապետ Բաչիր Սոլհ:

Հայաստանի մայրաքաղաքին մէջ չուրջ մէկ միլիոն հայրենակիցներ, որոնց չարքին կուսակցական ու պետական պատասխանատուներ, երկիւղածութեամբ ուխտի գացին Միծեռնակաբերդ եւ խոնարհեցան նահատակներու Ցուշարձանին առջեւ:

Հայրենիքի եւ Սփիւռքի մէջ համազգային աստիճանաչափով կատարուած այս ցոյցերը արձագանգ գտան Պոլսոյ եւ Անգարայի թրքական մամուլին մէջ: Զանազան երկիրներու թուրք թղթակիցները օրը օրին տեղեակ պահեցին իրենց թերթերը կատարուած հայկական ցոյցերու մասին: Ցօդուածներ լոյս տեսան թրքական թերթերուն մէջ՝ մերթ փաղաքշական, մերթ սպառնական չեչտերով: Թուրք դեսպաններ զանազան քաղաքներու մէջ փորձեցին միջամտել դիւանագիտական ճամբով՝ արգիլելու համար հայկական ցոյցերը:

Այս երեւոյթները կ'ապացուցանեն, որ հայկական ձեռնարկները ի զուր չեն անցած եւ սկսած են անհանգստացնել ցեղասպանի ժառանգորդները:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓՐԱՆՍԱ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԻՒՆ, ԳԻՆԵՐՈՒ ՅԱՒԵԼՈՒՄ ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԳՆԱՊ

— ՕՁ —

Եթէ նոյնիսկ առաջքն առնուեցաւ կարգ մը գործադուլներու ինչպէս գլխաւորաբար՝ մեթրոյի, անդին չատ բաներ կան որոնք գոհացուցիչ չեն: Ելմտական նախարարը չատ դժգոհ է որ դիները սպասածէն աւելի բարձրացած են եւ որոշեց մասնակի արդելքի տակ առնել կարգ մը ապրանքներու գիները, ինչ որ ցարդ չէր ուզած ընել: Այս կարգադրութիւնը առաւելաբար կը վերաբերի ընթացիկ գործածութեան նիւթերուն ինչպէս՝ հագուստեղէն, ճերմակեղէն, չապիկ, կօշիկ, կահկարասի եւայլն, եւայլն: Կարգ մը ուրիշ նիւթերուն համար ալ չահու բաժինը կառավարութիւնը պիտի որոշէ: Ասոնք են՝ խմոր, ձուկի պահածոյ, ձէթ, սուրճ, շոքոլա, եւն., եւն.: Պարզ է որ այս կարգադրութիւնները չատ դժգոհ ձգած են փոքր եւ միջին ձեռնարկները, որոնք արդէն մեծ վնասներ կրած են մեծ չուկաներու եւ մեծ–տարածութիւններու ստեղծումէն ի վեր: Ասկէ զատ, անցեալին եղած նման կարգադրութիւնները ոչ մէկ օգուտ բերած են:

Երկրին գլխաւոր մտահոգութիւնը կը մնայ սակայն գործազրկութիւնը, որ օրէ օր աւելի մեծ ծաւալ կ'առնէ: Նախարարապետ Շիրաք եօթներորդ Ծրագրի գիծերը պարզեց (քուէարկութիւնը միայն դալ գարնան պիտի կատարուի): Այս ծրագրով կը նախատեսուի որ առանց աշխատանքի երիտասարդները արհեստի պատրաստութիւն մը պիտի ստանան, որոշ վճարումով: Պարգեւներ պիտի տրուին (վեց ամիս՝ ամսական 500 ֆր.) այն հաստատութեանց որոնք գործ մը կը ստեղծեն եւ երիտասարդ մը կ'առնեն Հոկտեմբեր մէկէն առաջ եւ 300 ֆր. ամսական եթէ աւելի պատահի Հոկտ. մէկէն Դեկտեմբեր մէկ:

× Ֆրանս – Սուար, լոյս չտեսաւ երեքշաբթի բայց լրագրողներն ու խմբագիրները որոշեցին երկարաձգել գործադուլը, որ նախապէս 24 ժամուան համար էր միայն: Ծանօթ է որ ժան Կորինէի նշանակումը իրրեւ տնօրէն պատճառ է այս չարժումին: Լրագրողները պիտի դադրեցնեն գործադուլը եթէ Կորինէի նշանակումը ջնջուի կամ առայժմ Կորինէի «փակադիծի մէջ դրուի»:

Փարիզիէն–Լիպերէ ալ լոյս չի կրնար տեսնել: Գիրքի Սէ. ժէ. Թէ. բանուորները ցոյց մը կազմակերպած էին Զորեքշաբթի օր Օփերայէն Ռեփիւպլիք:

Բանուորական Ուժը (Լֆ. Օ.), ընկերվարական) բողոք ներկայացուց եւ անուանարկութեան դատի դիմեց Սէ. ժէ. Թէ.ի դէմ, որ հանրազրեր փակցուցած է ուր բանուորական Ուժի քարտուղարին համար գրուած է «Պերժըրոն բանուորական դասուն դաւաճան» եւ հոն կ'ըսուի նաեւ թէ մինչ «Փարիզիէն Լիպերէ կ'ուզէ 500 աշխատաւոր պաշտօնազրկել, Պերժըրոն Բանուորական Ուժը գործադիրու – թեան կը ծախէ»:

×

ԱՊԱՀՄԱՐԶԱՆԻ ՕՐԻՆԴԸ

Ամուսնալուծման օրինագիծը որ օրերէ ի վեր քննութեան առնուած է Ազգ. ժողովին կողմէ, ղրական ճեւ առաւ Երեքշաբթի օր: Լըքսանիւէ յաջողեցաւ քուէարկել տալ կարգ մը կէտերու չուրջ մերժել տալով առաջարկուած բարեփոխումները: Այսպէս ամուսնալուծումը կրնայ տեղի ունենալ վեց տարուան բաժանումէ ետք, նաեւ մտային խանգարման պատճառով: Ծանօթ է որ ցարդ, բոլորովին անկարելի էր ամուսնալուծումը երբ ենթականերէն մէկը մտային խանգարում ունեցած էր:

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունիս 2)

« ԱՐԱՐԱՏ »Ի ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

«Արարատ» Յունիս մէկին Երեւանի մէջ երկու կարեւոր կէտեր եւս ապահովեց՝ յաղթելով Վորոշիլովգրադի « Զարեա » խումբին՝ 2–0 արդիւնքով:

Մինչեւ այս մրցումը խումբերէն «Արարատ» 12րդ, իսկ «Զարեա» 7րդ տեղը կը գրաւէին ախոյեանութեան ցանկին մէջ: Ասոր համար ալ երկու խումբերը կը ձգտէին անպայման յաջողութիւններ արձանագրել: Այցելու խումբը դիմեց պաշտպանողական խաղարկութեան, եւ հակայարձակումներու միջոցաւ կ'աշխատէր հեռուէն տրուած հարուածներով կոլ արձանագրել: Արարատցիներն ալ, որ միշտ կը սիրեն բաց ֆութպոլ խաղալ, այս անգամ եւս նոյն խաղարկութիւնը կիրարկեցին: Արագընթաց խոյանքներով վտանգաւոր պահեր ստեղծեցին մրցակցին համար, այսուհանդերձ առաջին կիսախաղը վերջ գտաւ առանց որեւէ արդիւնքի, երկու խումբերուն համար:

Դաղարէն ետք Երեւանցիք որոշ չափով աչքաժացուցին իրենց խաղարկութիւնը, իսկ վերջին 15 վայրկեաններուն աւելի զօրացուցին ճնշումը: Ցարձակումներէն մէկուն ժամանակ խաղի կանոնը խախտեցին այցելուները եւ Անդրէասեան վարպետօրէն գնդակը ուղարկեց մրցակցին բերդը: Քիչ ետք Պետրոսեան ճեղքելով մրցակցին պաշտպանողական դիծը գնդակը ուղարկեց դարպասը, ուր Մարգարով զօրաւոր հարուածով մը երկրորդ կէտը նշանակեց:

Խաղի վերջին վայրկեաններուն երեք – տանցիները յարձակում մը եւս կատարեցին: Պետրոսեան գնդակը ուղարկեց մրցակցին բերդը, սակայն իրաւարարը արդէն վերջ տուած էր խաղին: Պարզուեցաւ, որ Պետրոսեանի հարուածը ուշացած էր... վեց երկվայրկեան:

Այժմ «Արարատ» 9 կէտով կը գրաւէ հինգերորդ տեղը:

×

ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐՈՒԹԵԱՆ ՁԱՐԳԱՑՄԱՆ ՈՒՂԻՆԵՐԸ

Հայաստանի արդիւնաբերութեան նոր կեդրոններու մէջ պիտի զարգանայ մեքենաշինութեան ոչ մետաղային ճիւղերը՝ էլեկտրոնիքը, ռատիօթեքնիքը, էլեկտրաթեքնիքը, սարքաշինութիւնը: Նոր չինուելիք կամ վերանորոգուելիք գործատուներուն արտադրութիւնը ամէնէն արդիականը պիտի դառնայ:

Այսպէս, զգալի կերպով պիտի զարգանայ Զանգեզուրի գօտին, Հրազդանի եւ Մասիսի շրջաններու արդիւնաբերութիւնները, ուր մարդիկ սովորաբար զբաղած են գիւղատնտեսութեամբ:

Այս մօտեցումը թոյլ պիտի տայ միաժամանակ լուծելու տնտեսական եւ ընկերային հարցեր: Արդիւնաբերութեան «աշխարհագրութեան» ընդարձակումը պիտի նպաստէ վերցնելու տարբերութիւնը քաղաքին եւ գիւղին միջեւ, գիւղացի երիտասարդութիւնը հնարաւորութիւն պիտի ունենայ ծանօթանալու թեքնիք մասնագիտութիւններուն հետ՝ առանց հեռանալու իր բնակավայրէն:

×

ՍԱՑԱԹՆՈՎԵԱՆ ՎԱՐԴԱՏՈՆ ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԷՋ

Մայիս 25ին Թիֆլիսի մէջ տեղի ունեցած է Սայաթնովեան աւանդական վարդատօնը: Հայ, վրացի, ազէրի գրագէտներ, արուեստագէտներ, Վրաստանի հայաշատ վայրերէ եւ Հայաստանի կարգ մը շրջաններէ եկած պատուիրակներ մեկական կարմիր վարդ զետեղած են աղուշին գերեզմանին վրայ:

Վաթսունըմէկ տարի առաջ, Մայիսեան Կիրակի մը Ցովհ. Թումանեանի եւ Գէորգ Բաշինջաղեանի նախաձեռնութեամբ հատուածաբար սովորութիւն մը, որ այսօր արդէն աւանդական տօնի բնոյթ ստացած է: Ամէն տարի, Մայիսի վերջին Կիրակի օրը Սայաթ – Նովայի գերեզմանին մօտ կը հաւաքուին գրասէրներ, երաժշտասէրներ: Ս. Գէորգ եկեղեցիին բակը, ուր թաղուած է աչուղը, յանպատրաստից ամպիոն մը կը հաստատուի եւ կը հնչեն մեծ երգիչին խաղերը, անոր նուիրուած բանաստեղծութիւններ եւ երգեր:

Վարդատօնին բացումը կատարած է Վրաստանի Գրողներու Միութեան վարչութեան քարտուղարը՝ Իոսեբ Նոնեշվիլի: Ապա խօսած է Բենիկ Սեյրանեան, Վրաստանի Գրողներու Միութեան հայկական մասնաճիւղին նախագահը: Ցօսք առած են նաեւ հայ գրագէտներու պատուիրակութեան ղեկավարը՝ Լեւոն Մկրտչեան, Վրաստանի Գրողներու Միութեան վարչութեան քարտուղարը՝ Բ. Թղենի: Սայաթ – Նովայի բանաստեղծութիւնները արտասանած են Սերօ Խանզադեան, Մարօ Մարգարեան, Թաղմիկ Դաւոյեան եւ ուրիշներ: «Անդրկովկասեան երաժշտական գարուն» փառատօնին կողմէ ելոյթ ունեցած են Առնօ Բաբաջանեան, Ալեքսանդր Ցարութիւնեան եւ Վրաստանի երգահաններու Միութեան քարտուղարը:

ԲԱՆ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՌՈՄ պաշարուած քաղաքի բնոյթ առած էր առջի օր Ցորտը ընդունելու համար: 6000 ոստիկան կը հսկէին ամէն կողմ: Ցորտ կ'ընդունուէր նաեւ Պապին կողմէ, իր իսկ դիմումին վրայ:

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼԻ Հանրապետութեան նախագահը Զօր. Քոսթա Կոմէս Փարիզ ժամանեց, ուր մինչեւ Շաբաթ պաշտօնական հիւրն է Ֆրանսայի: Արտասահմանեան առաջին ճամբորդութիւնն է:

ՍՈԼԶԳՐԻԻ մէջ (Ռոտեզիա) տասնեւմէկ Սփրիկեցի սպանուած են եւ 15 ալ վիրաւորուած ոստիկանութեան կողմէ: Բախումներ ծագած էին ափրիկեան ազգ. մրցակից տարրերու մէջեւ:

ՎԵՐՋԻՆ ՏԱՐԻՆԵՐՈՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Ա

ԼՈՒԻ.— Կաթոլիկական յօդուածին մէջ բրիստիանութեան պատճառ եղած որ պատմական դիպուածէն, «Յառաջ»ի վերջին Ընդհանուր Ժողովէն առաջ, Ընդհանուր Տեր–Անդրէասեան (Ծուռ) ատենապետը հրապարակեցաւ Նա–խագահական Ընտրութեան Ընթացքի Կանոնագիրը։ Ըստ այդ կանոնագրի՝ Ընդհանուր Ժողովի նիստերը պիտի բանան Ապրիլ 27ին։ Իր յիշատակագիրին մէջ Ծիտրակ Պերպերեան կ՚ըսէ, որ ին ին կիր 1936 թուականը։ «Յառաջ» որ 1934 Մեծ Եղեռնի մէկ քառորդ դարը կը հաշուէր, ընդ որում Ընդհանուր Ժողովը (56 Էջ) հրատարակեց հատորներ, որոնց մէջ կը գտնուին նաեւ յօդուածներ Մեծ Եղեռնի մասին։ — Մեր ատեն Ընդհանուր Ժողովը կը գումարուի Ապրիլ 18–ին։ Ներկայ պիտի գտնուին Ամերիկայէն, Եգիպտոսէն, Իրանէն, Սուրիայէն, Լիբանանէն, Եւրոպայէն եւ Հայաստանէն։ Ներկայ պիտի գտնուին նաեւ Ազգային Ներկայացուցիչներ։ Ընդհանուր Ժողովը պիտի տեւէ 3 օր։ Ընդհանուր Ժողովի Նախագահ պիտի ընտրուի Ներսէս Ակնունի։ Ընդհանուր Ժողովի Ատենապետ պիտի ընտրուի Գրիգոր Զօհրապ։ Ընդհանուր Ժողովի Ատենադպիր պիտի ընտրուի Ռուբէն Զարդարեան։ Ընդհանուր Ժողովի Ատենադպրապետ պիտի ընտրուի Ռուբէն Սեւակ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— Ռումանիայէն ետք (տե՛ս «Յառաջ» Մայիս 22) Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Վազգէն Ա.ի գլխաւորու-թեամբ պատուիրակութիւնը Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Վազգէն Ա.ի գլխաւորու-թեամբ: Պատուիրակութեանը մաս են կազմում Փարիզի թեմի առաջնորդ եւ Արեւմտեան Եւրոպայի կաթողիկոսական պատուիրակ Գերշնորհ Սերովբէ արքե-պիսկոպոս Մանուկեան, Շերակի թեմի առաջնորդ Գերաշնորհ Նարեկ եպիսկո-պոս Շաքարեան, Ռումինիայի եւ Պուլ-կարիայի թեմի առաջնորդ Տիրայր եպիս-կոպոս Մարտիկեան եւ Հոգեշնորհ Վար-դան աբեղայ Տիլանեան՝ Աղբրեջանական թեմէն:

Յարգելի հիւրերը դիմաւորուեցին Սո-ֆիայի օդանաւակայանը Նորին Սրբու-թիւն Պուլկարիայի Մաքսիմ Պատրիար-քից եւ Սուրբ Սինոդի հոգեւոր խորհուր-դի յարձրաստիճան անդամներից, Պուլկա-րահայ Թեմական Խորհուրդի նախագահ Օ. Ալանեանից, Արտաքին Գործերի մի-նարութեան կից՝ պուլկար ուղղափառ եկեղեցիի եւ կրօնական պաշտամունք-ների կոմիտէի նախագահ Ստ. Պարըմո-վից, Սոֆիայի խորհրդային հիւպատոս-ութիւնից, «Երեւան»ի կենտրոնական վարչութեան նախագահ Գ. Գաբրիէլովից եւ այլ անձնաւորութիւններից:

Միւս օրը պատուիրակութեան ան-դամները Վազգէն Ա.ի գլխաւորութեամբ յաղթեպակ զետեղեցին Սոֆիայի սուվե-րական բանակի յուշարձանի առջեւ, իսկ կէսօրից յետոյ հայրապետը այցելեց Սո-ֆիայի հայկական եկեղեցին, ուր դիմա-ւորուեց կրօնական պատշաճ ծիսակատա-րութեամբ: Եկեղեցական արարողութիւ-նից յետոյ պատուիրակութեան անդամ-ները՝ պուլկար բարձրաստիճան հոգեւո-րականների ընկերակցութեամբ հանդի-պում ունեցան պուլկարահայ Թեմական Խորհուրդի եւ Սոֆիայի եկեղեցական վարչութեան անդամների, ինչպէս նաեւ հասարակական գործիչների հետ:

Կիրակի, Մայիս 18ին, ի պատիւ պատ-ուիրակութեանը «Ալ. Նեվսկի» հոյակապ տաճարի մէջ Նորին սրբութիւն Պուլկա-րիայի պատրիարք Մաքսիմ կատարեց մեծ պատարագ, ուր երկու եկեղեցիների հայրապետները փոխադարձ ճառերով հանդէս եկան:

Նոյն օրը Նորին սրբութիւն պատրիարք Մաքսիմ « Պալքան » հիւրանոցի մէջ ըն-դունելութիւն տուեց պատուիրակութեա-նը: Ընդունելութեան ընթացքին պատ-րիարք Մաքսիմ եւ Կաթողիկոս Վազգէն Ա. ճառեր փոխանակեցին: Յատկապէս Կաթողիկոս Վազգէն Ա. չնորհակալու-թիւն յայտնեց պուլկար կառավարական իշխանութիւններին եւ Նորին սրբութեան ջերմ ընդունելութեան համար եւ փառա-բանեց երկու ժողովուրդների բարեկա-մութիւնը եւ խաղաղութեան ամրապնդումը աշխարհի մէջ:

Երկուշաբթի պատուիրակութեան ան-դամները այցելեցին Ռիլայի վանքը եւ ծանօթացան նրա պատմութեան հետ:

Կաթողիկոս Վազգէն Ա. իր շքախում-բով, Ն. Ս. Տ. Մաքսիմի ընկերակցու-թեամբ այցելեց Հոգեւոր ակադեմիան, ուր ջերմօրէն ողջունուեց ռեկտորի, ա-կադեմական խորհուրդի եւ ուսանողների կողմից: Այստեղ էլ ռեկտորը եւ Կաթո-ղիկոս Վազգէն Ա. ողջոյնի ճառեր փոխա-նակեցին:

Նոյն օրը Պուլկարահայ Թեմական Խոր-հուրդը եւ Սոֆիայի եկեղեցական վար-չութիւնը ընդունելութիւն տուեցին Կա-թողիկոս Վազգէն Ա.ի գլխաւորած պատ-ուիրակութեանը: Ընդունելութեան ներ-կայ էին Սուրբ Սինոդի բարձրաստիճան հոգեւորականներ Ն. Ս. պատրիարք Մաք-սիմի գլխաւորութեամբ, Թեմական Խոր-հուրդի անդամներ առենապետ Օննիկ Ալանեանի գլխաւորութեամբ, Արտաքին Գործերի մինիստրութեան կից գործող պուլկար ուղղափառ եկեղեցիի եւ կրօ-նական պաշտամունքների կոմիտէի նա-խագահ Ստ. Պարըմով, Սոֆիայի սուվե-տական հիւպատոս Էլիսեեւ, Պուլկարիա-յի խաղաղութեան պաշտպանութեան ազ-գային կոմիտէի նախագահ Կ. Տ. Կոշքի-նը, «Երեւան»ի կենտրոնական վարչու-թեան նախագահ Գ. Գաբրիէլով եւ այլ բարձրաստիճան պետական անձնաւորու-թիւններ, հասարակական գործիչներ, պուլկարահայ եկեղեցական, մշակութա-յին, հասարակական եւ գիտութեան գոր-ծիչներ:

Ընդունելութեան ողջոյնի խօսքերով հանդէս եկան Օ. Ալանեան, Ստ. Պարը-մով, Փարիզի թեմի առաջնորդ Սերովբէ Արք. Մանուկեան, Գ. Գաբրիէլով, Նո-րին սրբութիւն Պուլկարիայի պատրիարք Մաքսիմ, եւ Ամենայն Հայոց կաթո-ղիկոս Վազգէն Ա., որոնք իրենց ճառե-րում բարձր գնահատական տուեցին եր-կու քոյր եկեղեցիների համագործակցու-թիւնը յօգուտ աշխարհի խաղաղութեան, պուլկար, եւ հայ եւ ռուս ժողովուրդ-ների բարեկամութեան, պուլկարեւսովե-տական բարեկամութեան ամրապնդմանը, պուլկար ժողովրդական Հանրապետու-թեան, Նորհ. Միութեան, այդ թւում եւ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ

ԽՆՁՈՐԻՆ ԲԱՐԻՔՆԵՐԸ

— o —

Եթէ վարդը նկատուած է ծաղիկներու թագուհին, խնձորը պէտք է նկատել պը-տուղներու իշխանը: Անոր մասին կը խօս-ուի հնադարեան գրութիւններու մէջ: Զմռռնանք որ մեր նախահայրը՝ Ադամ, Եղեմէն վտարուեցաւ... Եւային ներկա-յացուցած խնձորը ճաշակած ըլլալուն համար:

Մէկ կողմ դնելով խնձորին այլաբա-նական իմաստը, տեսնենք թէ ինչ են ա-նոր բարիքները առողջապահական դեռնի վրայ:

Խնձորը կը դիւրացնէ մարսողութիւնը, չնորհիւ իր պարունակած թթուին: Եթէ ճաշակուի առտու կանուխ, անիկա կը կանոնաւորէ աղիքներու գործունէութիւ-նը, կը դադմանէ պնդութիւնը եւ նոյն ատեն կը չեզոքացնէ դիւերուան ընթաց-քին մարսողական գործարաններու մէջ մնացած վնասակար տարրերը:

Խնձորը բարերար ազդեցութիւն ունի նաեւ երիկամունքներու գործունէութեան վրայ եւ.կը թեթեւցնէ միզային թթուին տոկոսը: Այս պատճառով անիկա կը յանձ-նարարուի պնդերակութենէ կամ յօղա-ցաւէ տառապողներուն:

Նաեւ կը յանձնարարուի երակային զեր-ճնշումէ տառապողներուն: Աւելին՝ չնոր-հիւ իր պարունակած ժեմքին կոչուած տարրին, խնձորը կ'ինչեցնէ արեան մէջ լուծուած ֆոլեսքերոլի տոկոսը: Շատ մը բժիշկներ զայն կը յանձնարարեն ի-րենց հիւանդներուն առաջքը առնելու հա-մար միոքարտի երակախցոմին:

Փրոֆեսէօր Պինէ խնձորը կը նկատէ ծերութեան թիւ մէկ դարմանը: Եւ անգ-լիական առածը իրաւամբ կը հաստատէ.

«Ով որ խնձոր մը կ'ուտէ առտուն
Բժիշկի երբեմ պէտք չունենար»:

Շաքարախտի պարագային, չատ մը պատուղներ վնասակար կը նկատուին՝ բացի խնձորէն եւ կիւարոնէն: Իսկ անոնք որ անքնութենէ կը տառապին, եթէ անկո-ղին մանելէ առաջ խնձոր մը ուտեն, չեն ուշանար յանձնուելու Մորփէոսի հաճելի բաղուկներուն:

Այն բժիշկները, որ կը հաւատան բոյ-սերու ազդեցութեան, կը նախընտրեն ի-րենց դեղագիրներու վրայ արձանագրել բնական արտադրութիւններ, փոխանակ քիմիական արտադրութիւններու:

Ահա դեղագիրի քանի մը նմոյշներ, ուր խնձորը կը նկատուի դարմանումի գլխա-ւոր ազդակը:

Ցօղացաւի, լեարդի, աղիքի եւ արեան խանգարումին տառապողներուն համար օրական մէկ քիլօ խնձոր, կէսը՝ հում, միւս կէսը՝ խաշած: Եթէ հիւանդին ստամոքսը զգայուն է, կրնայ խնձորը փոխարինել անոր հիւթով:

Գիրութենէ տառապողներուն համար օրական մէկ քիլօ խնձոր եւ ուրիշ ոչ մէկ սնունդ:

Միզային խանգարում ունեցողներուն համար, կաթսայի մը մէջ 15 վայրկեան եռացնել որոշ քանակութեամբ խնձորի չորցած կեղեւ, չաքար խառնել եւ օրա-կան խմել 3էն 4 գաւաթ: Կարելի է նաեւ կեղեւին խառնել կեռասենիի տերեւներ:

Փորհարութեան համար մէկէն մէկու-կէս քիլօ խնձոր վերածել խմորի ու զայն ուտել օրը երեք անգամ:

Անքնութեան համար առնել խնձոր մը, եւ զայն բաժնել չերտերու: Այդ չերտե-րուն վրայ թափել կէս լիթր եռացած ջուր: Ցետոյ խառնուրդը տաքցնել առանց եռացնելու, մինչեւ որ քանակը կէսի իջ-նէ: Շաքար խառնել եւ խմել անկողին մտնելէ առաջ:

Պնդութեան եւ կուրծքի անհանգստու-թիւններուն համար առնել որոշ քանա-կութեամբ խնձոր եւ զանոնք խարտոցե-լով մանրել: Այդպէս ձգել քանի մը ժամ եւ քամել անոնց հեղուկը: Այդ հեղուկին մէջ խառնել նոյն քանակութեամբ չաքար եւ եփել մինչեւ որ օշարակի վերածուի: Իւրաքանչիւր ճաշէ առաջ երկու դդալ առնել:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈԼՍՈՑ Ֆէրիզիւղի Ս. Վարդանանց եկեղեցիին մէջ, Մայիս 19ին, հոգեհան-գստեան պաշտօն կատարուած է ի յիշա-տակ բազմավաստակ մանկավարժ – դաս-տիարակ Ցովհ. Հինդլեանի, որուն մահ-ուան 25ամեակն էր, ինչպէս նաեւ իր եղ-բօր Վահէ Հինդլեանի եւ «Նոր Դպրոց»ի դնահատուած ուսուցչուհի Գեղանոյշ Թերզեանի: Հոգեհանգստեան պաշտօնէն առաջ խօսած է ուսուցչապետին երբեմնի աշակերտը եւ «Նոր Դպրոց»ի այժմու հիմնադիրը՝ Աշիկ Ա. Սիրականեան: Բանախօսը բնութագրելէ ետք ուսուցչա-պետին նկարագիրը դիտել տուած է, թէ ուրոյն դպրոց մը հիմնելու ծրագիրը հետզհետէ բիւրեղանալով Հինդլեանի «Նոր Դպրոց»ին ծնունդը տեղի ունեցած է 1909ին, իրեն պէս խորհող գաղափա-րակից ընկերոջ մը՝ Գալուստ Մալթա-հանի հետ: Ցետագային Հինդլեան առան-ձինն սահմնած է դպրոցին ղեկը, տա-նելով ամբողջ բեռը իր վրայ ուսերուն վրայ մինչեւ իր մահը (1950): Անոր ման-կավարժական եղանակն էր աշխատցնել ուղղ միտքն եւ դատողութիւնը, այլ խօս-քով կիրարկել կենդանի եւ գործօն եղա-նակներ: Կոչումի մը իրագործումը եղած է անոր կեանքը, եւ մարդու մը երջան-կութիւնը իր կոչումին իրագործումին մէջն է:

Հայց ժողովուրդը գլուխ ծռելու տրա-մադիր չէր:

Քորսօ Տէ Սէբվի փողոցը, ուր կա-տարուած էր Ցունուար 31ի դարանակա-լութիւնը — Քորսօ–Սէլէրաթօ (ոճրի փո-ղոց) անունը առած էր եւ բոլոր չորք-դայողները թողուով իրենց նախկին ամէն-օրեայ ժամադրավայրը, այժմ. Հռոմի դրան կողմերը կը խմբուէին:

Այս փողոցին մէջ, որ մինչեւ այն ա-տեն ամայի էր, իրիկուններըը հազարաւոր քաղաքացիներ կը խնդուէին, որոնք ա-մէնքն ալ իրենց թեւին, դլխարկին եւ լամբակներուն վրայ կը կրէին իտալական երեք գոյները՝ կանաչ, ճերմակ եւ կար-միր ժապաւէն:

Ընդհանուր ցասկոտութիւն մըն է ա-սիկա:

Միլանցի տիկիններ հանդանակութիւն-ներ բացած էին մեռածներուն եւ վիրա-ւորներու ընտանեաց: Սեւեր հագած փո-ղոցները կը չրջէին, խանութներու առ-ջեւ կը կենային, տուները կը մտնէին, եւ ամէն տեղ համակրութեան եւ յարգանքի ցոյցերով կ'ընդունուէին:

Ոստիկանութիւնը ինքզինքը անկարող կը զգար:

ԺԻԻԼ ԼԵՐՄԻՆԱ

(Շար.)

ՄՈՆԹԷ-ՔՐԻՍԹՕ-Ի ՈՐԴԻՆ

Ֆ.

ՀԱՑՐԵՆԻՔ

Ոստիկանութիւնը իր չոլիները ժողո-վուրդին վրայ արձակելէ առաջ — վար-չութեան հրամայած էր որ իր պատգա-մաւորները պատրաստ բռնէ:

Կապրիէլ Քազաթի քաղաքապետը ի զուր բողոքած էր մառեչալին:

Աւելի պատասխանել տուաւ թէ չէր կրնար զսպել իր նախատուած զօրքերը:

Արեան կաթիլն էր այս, որ ամանը պիտի լեցնէր:

Աւով մէկտեղ ամանց տեւողութիւնը եւ ուրիշներուն դիմադրութիւնը նոր ձեւ մը պիտի առնէր: Ժողովուրդը — ընկերու-թեան բոլոր դասերը — վրէժխնդրութե-նէ ուրիշ փափաք, փրկութենէ ուրիշ մը-տածում չունէր:

Նոյնիսկ իտալացի բարձրաստիճան ե-կեղեցականներ իրենց հայրենակիցներուն դառը կը պաշտպանէին, եւ անոնցմէ մէ-կը համարձակեցաւ փոխարքային երեսին տալ այս ոճիրը, որ մարդասպանութիւն կ'անուանէր բարձրաձայն:

Բայց Աւստրիոյ կայսրը՝ Ֆերտինան, բոլոր այս սրտմտած բողոքներուն պա-տասխանեց այնպիսի յայտարարութեամբ մը, որ Ֆրանսացի յափշտակիչին դրիչէն ելած կը թուէր:

«Լոմպարտօ – Վենետիկեան Թագաւո-րութեան մէջ, կ'ըսէր, խումբ մը կայ, որ քաղաքական կարգապահութեան արդի վիճակը յեղաշրջելու կ'աշխատի: Զօրքե-րուս փորձ քաջութեան եւ հաւատարմու-թեան վրայ յոյս դրած եմ...»:

Սպառնալի խօսքեր, որոնք ժողովուր-դին օրինաւոր ցասումը արծարծելէ ու-րիշ բան չէին ըներ:

Այս կայսրին խումբ կոչածը՝ այժմ ամբողջ ժողովուրդն էր:

Աւստրիացի զօրականները, իրենց զօ-րապետին ապաւինած, օր օրի աւելի ամ-բարտաւան եւ աւելի վայրագ կ'ըլլային. ամէն օր նորանոր դրգիռներ, նորանոր անուանարկութիւններ անպակաս էին:

Բայց ժողովրդային այս մեծ շարժում-ներուն մէջ կարգապահութիւնն է որ կը յաղթէր:

Բայց Իտալացիներուն համբերութիւնը հիանալի էր:

Սակայն այնպիսի նախատինքներ կան, որոնց դէմ ամէնէն խոհեմ սրտերն իսկ կը սրտմտին:

Աւտու մը ուսանողներու խումբ մը ի-րենց մէկ ընկերոջ դագաղին կ'ընկերա-նային, երթալու համար գերեզմանատուն:

Ամէնքը վշտահար եւ մտամփոփ՝ լռիկ կը քալէին:

Երկու սպաներ, գլանիկը բերաննին, կոպտութեամբ ճեղքեցին այս խումբը, սկսան երիտասարդներն ու քահանաները նախատել եւ իրենց գլանիկներուն ծուխը փչել ուսանողներու երեսին:

Այն ատեն կատաղութիւն մը տիրեց այս բազմութեան մէջ, որ սկսաւ սպաներուն սպառնալ եւ բռնադատել զանոնք հեռա-նալ:

Անոնք ահարեկ՝ «ի դէն» աղաղակեցին և սուրերնին քաշեցին:

Ամէն կողմէ զօրքեր սկսան վազել ի-րենց հրամանատարին ձայնը լսելով, եւ կոտորածը սկսաւ: Շատ մեռնողներ կամ վիրաւորներ եղան:

Սրտմտած քաղաքացիները ոչ մէկ հա-տուցում կրցան ընդունիլ:

Հրամայուեցաւ որ համալսարանը գոց-ուի եւ ուսանողները քաղաքէն արտաք-սուեցան:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Ճուհար Աբգեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Աբգեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Աբգեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Աբգեան եւ զաւակները, Կիրակի (Ցունիս 8) Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ, պատարագէն յետոյ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան Աբգեան զերդաստանի բոլոր ննջեցեալներու եւ ի մասնաւորի իրենց ամուսնոյն, հօր, կեսրոջ եւ մեծ–հօր

ՄԱՐՏԻՐՈՍ Ա.ԲԳԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի պիտութիւն հանգուցեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

Այրի Տիկին Շնորհիկ Նոտարեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգե – հանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի, Ցունիս 8, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս–Պետրոս եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՆԻԿՈՂՈՍ ՆՈՏԱՐԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ։

Ի պիտութիւն աղքատեալին յիշատակը յարգողներուն։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱՅԱՐԲԵՐԴՅԱՆ *Միութեան կարտանի ընդհ. անդամական ժողովը, Պիվեր, Պր. Մ. Ունանեանի տունը, Ցունիս 8, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին։ Համակիրներու ներկայութիւնը խիստ կարեւոր է։ Օրակարգ տեղւոյն վրայ։*

GALERIE BERHEIM-JEUNE
27, AVENUE MATIGNON

MUTAFIAN

œuvres récentes

du 4 au 21 Juin
Tous les jours de 10 h. 30 à 12 h. 30
et de 14 h. 30 à 18 h. 30
Sauf Dimanche et Lundi)

Tous au meeting du 6 juin

Organisé
par le Comité de Défense de la Cause Arménienne
AU

PALAIS DES CONGRÈS

Porte Maillot, Vendredi 6 Juin à 20 h. 30
Projection
d'UN FILM DOCUMENTAIRE sur LE GENOCIDE DE 1915
Sous la Présidence d'Honneur de

ALFRED KASTLER
(Prix Nobel)

Prendront la parole :
ANAHIT TER MINASSIAN
JEAN-MARIE CARZOU
JEAN-MARIE DOMENACH (directeur de la revue « Esprit »)
HENRI NOGUERES (Pt. de la ligue française des Droits de l'Homme)
JEAN PIERRE-BLOCH (ancien ministre)
YVES TERNON
MARC VERON (délégué général du Parti Socialiste)
et HAGOP BALIAN et ARA KRIKORIAN (du C.D.C.A.)

Parking : 5 Frs.

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ցունիս 8, Կիրակի առաւօտ, Մեծ Եղեռնի վաթսունամեակի առթիւ հոգե – հանգստեան արարողութիւն Փարիզի Հայոց Առաքելական եկեղեցւոյ մէջ, կեսօրէ յետոյ եւ շրջանի Հայութեան անմոռանալի նահատակներուն ի յիշատակ

ԵԻ ՃԱՇ

Ցունիս 12 Հինգշաբթի երեկոյ ժամը 20ին, Փլաս տը լա Ռեփիւպլիք, Օթել Մոռեհնի գեղեցիկ սրահներուն մէջ արեւելեան եւ կեսարական ճաշակով պատրաստած ուտելիքներով՝ ՄԵԾ ՃԱՇ։

Պատուոյ նախագահութեամբ
ՏՈՔԹ. ԽԱՉԻԿ ՏԱՄԼԱՄԵԱՆԻ

Կը խօսի Հարենց դրական մրցանակի դափնեկիր Հայրենակից ՅԱԿՈԲ–ԳՐԻԳՈՐ Գեղարուեստական բաժին։ Հայերէն ֆիլմ Գ. Գէորգեանի կողմէ։

Մուտքերու մասնակցութիւն 30 ֆր.

ՅՈՒՆԻՍ 6Ի ՀԱՄԱՐ

Իսիէն օթոբառ կը մեկնի ժամը 19·30ին՝ կառ տը Մէօտոնէն եւ նաեւ նոյն ժամուն Քլամարի քաղաքապետարանէն փայէ տէ Քոնկրէի հանրաժողովին համար։

Շաւիւիէն ժամը 19·45ին Շաւել–Վելիզի կայարանէն, կը հանդիպի սովորական կայքերը։

Պանեէոցէն ժամը 19·45ին Սինեմա Լիւքս։ Կը կենայ Քաշինօն։

Ա.Ռ.Ն.Ո.Վ.Իվիլէն օթոբառը կը մեկնի ժամը 20ին Սթատին առջեւէն։

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

Հ. Ց. Դ.

Լիոն։— Հ. Ց. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի եւ Սէն–Մօրիսի Վրացեան խումբի ընկերները, Ուրբաթ Ցունիս 6, երեկոյեան ժամը ճիշդ 8·30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Շատ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Մարսէյլ։— Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները Շաբաթ (Ցունիս 7) ժամը 21ին Ա.Հարոնեան ակումբը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն, կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՅԻՍ 28

ՍԷՆ - ՇԱՄՈՆ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Սէնթ Էթիէնի – Սէն Շամոնի Անտոք – Վարուժան կոմիտէներու, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, Կիրակի Ցունիս 8, ժամը 16էն սկսեալ մինչեւ ուշ գիշեր, նորաչէն Հայ Տան չքեղ սրահներուն մէջ

13, Rue Asile Alamagny, St. Chamond

Գեղարուեստական բաժին, ջերմ մթնոլորտ, արեւելեան ընտիր պիւֆէ, շամփուրով խորաված, բոմպոլա

ՎԻԷՆ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Անի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, Կապոյտ Խաչի, Հայ Ազգ. Միութեան, Հայ Դատի յանձնախումբի։

Շաբաթ Ցունիս 7, ժամը 21ին, Թէաթր Մինիատիւրին մէջ, պատուոյ նախագահութեամբ երեսփոխան – քաղաքապետ

ԼՈՒԻ ՄԵՐՄԱԶԻ

կը նախագահէ ՅՈՎՍԷՓ ՔՈՒԼՈՒՆԲԵԱՆ
կը խօսի ՕՆՆԻԿ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ

Խօսք կ'առնէ ընկերվարականներու ներկայացուցիչը

Գեղարուեստական բաժին

ՃԱՇ

ի պատիւ

ՎԱԶԳԷՆ Ա.

ԾԱՑՐԱԳՈՑՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ԵԻ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԱՄԵՆԱՑՆ ՀԱՑՈՑ

Շաբաթ, Ցունիս 14, երեկոյեան ժամը 20ին, ԷՆԹԵՐՔՈՆԹԻՆԱՆԹԱԼ հիւրանոցի ԷՆՓԵՐԻԱԼ սրահին մէջ
(Hôtel INTER-CONTINENTAL, 3, Rue Castiglione, PARIS (1er)
Ծախքերու մասնակցութիւն իւրաքանչիւր անձի համար 150 ֆրանք
Տոմսերը փութով ապահովել եկեղեցւոյ Դիւանատունէն, ամէնէն ուշ մինչեւ Ցունիս 10

ՕԹՈՒՄ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՑԻ ՆՈՐԱԿԱՌՈՑՑ ՀԱՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ
6, Ավընիւ Պուրկէն
Կիրակի, Ցունիս 15, առաւօտեան ժամը 9·30ին
ՕԹՈՒՄԸ ԿՐ ԿԱՏԱՐԷ

ՎԱԶԳԷՆ Ա.

ԾԱՑՐԱԳՈՑՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՈՒ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԱՄԵՆԱՑՆ ՀԱՑՈՑ

Եկեղեցւոյ անդրանիկ պատարագը կը մատուցանէ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
(Եւրոպայի Հայոց Կաթող. Պատուիրակ)
Կը հրաւիրուի մեր ժողովուրդը խուռներամ ներկայ գտնուիլ բացառիկ այս հանդիսութեան։

Eglise Arménienne
6, Av. Bourgain, Issy-les-Moulineaux
Métro Mairie d'Issy

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի
Ցունիս 8 Կիրակի ժամը 11·30էն սկսեալ, դպրոցին պարտէզին մէջ։
1, *Պուլվ. Տիւ–Նոր, Լը Ռէնսի*
Կէսօրուան ճաշ եւ պիւֆէ։
(Անձրեւի պարագան նկատի առնուած է։ (Վրաններ)։
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ
Պար, ՊԵՏԻԿ նուագախումբին մասնակցութեամբ
Ծախքերու մասնակցութիւն
մուտք 10 փր., փոքրերուն 5 փր.
Հաղորդակցութեան միջոցներ։— Առնել Էկվիզ որ Փանթէոնէն 147 թիւ օթոպիւսը

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՃԱՇ

SOUPER DANSANT

կազմակերպուած կապոյտ խաչի Առնուվիլի և Սևբանի մասնաճիւղերուն կողմէ
Նախագահութեամբ Պ. ԱՆՏՐԻ ՈՍԿԵՐԻՉԵԱՆԻ
Շաբաթ Ցունիս 14 ժամը 21ին
Samedi 14 Juin à 21 heures
Dans les Salons du Casino d'Enghien
au bénéfice de la Colonie de Vacances de Bellefontaine et de l'Ecole de Sevran

LIZ SARIAN

accompagnée de son orchestre

Ensemble folklorique NAIRI

et la formation de BERNARD DEDEDJIAN

Tenue de soirée souhaitée

Réservation, en téléphonant à Mme BARONIAN 738-68-01, Mlle STAMBOLDJIAN 985-29-71, Mme KALDJIAN 985-05-71 et auprès des membres.

VALENCE

STADE GEORGES POMPIDOU

GRAND TOURNOI A ONZE DE FOOTBALL

Chalenge Hagopian
Participent. — U. J. A. Paris-Alfortville, U.G.A. Lyon-Décines, U.G.A. Ardziv de Marseille, U.S.S.O.A. Valence
Samedi 17 h. et 20 h. 30 1er et 2ème match éliminatoire. A partir de 22 heures Kermesse. Dimanche 14 h. 30 classement 16 h. 30 finale
Buffet

ԳԱՒՐԳԷՆ ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ

կը ստորագրէ իր գիրքը

Les Exilés de la paix

208 pages 28 F.
Editions ENTENTE
Ուրբաթ Ցունիս 6, ժամը 17էն սկսեալ՝
ՎԻԷՆ
Librairie BRUYERE
7, Place Aristide Briand — VIENNE
ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆԻՍ 7
ժամը 17էն սկսեալ՝
Librairie de CRUSSOL
10, Bd. Gén. de Gaulle — VALENCE

ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՌԱՋԻՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Լիոնի Հայ Ազգային Միութիւնը կը ծանուցանէ Լիոնի Հայ հասարակութեան որ Հայկազեան Վարժարանի տարեկան դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ Տեսինի Սանթռ Աէրէ դաշտին վրայ Կիրակի Ցունիս 8 առաւօտեան ժամը 10էն մինչեւ ուշ գիշեր։

Հայկական պարեր վարժարանի աշակերտներու կողմէ

Առատ կերուխում տեղւոյն վրայ։

Կը խնդրուի հասարակութենէն խուռներամ ներկայ գտնուիլ քաջալերելու համար մեր փոքրիկները։

Մուտքը ազատ է

Դաշտ երթալու համար՝ իջնել Տէսին, անցնիլ Տէսինի կամուրջը եւ աջ դառնալ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Ցուլիսին Կապոյտ Խաչի օգափոխութեան կայանը աշխատելու համար, կը փնտռուի հայ կին մը, տնական գանազան գործերու համար։

Գրել՝ Կապոյտ Խաչին՝
Croix Bleue
17, Rue Bleue, 75009 Paris

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի Ընդհանրական Ժողովը Նամակալութիւնն ու Տնօրէնութիւնը Նորհակալութեամբ ստացած են հետեւեալ նուէրները։— Տէր եւ Տիկին Վ. Զիլին – կիրեան 500 ֆր. իրենց եղբօր վախճանի առթիւ։ Տիկին Խաչատուրեանի մահուան առթիւ։ Տիկին Վ. Իշխանեան եւ Օրիորդներ Լորա եւ Լիտիա Իշխանեան 250 ֆր. Մաթիոս Արզումանեանի մահուան առթիւ։

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆԻՍ
6
VENDREDI
6 JUIN
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·314

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.314

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՏՈՔԹ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՏԷՐ-ՂԱԶԱՐԵԱՆ

Ապրիլ 15ին Հալէպի մէջ իր մահկա – նացուն կնքած է Տոքթ. Յարութիւն Տէր– Ղազարեան յառաջացեալ տարիքի մէջ, յետ երկարատեւ հիւանդութեան :

Ծնած էր Մարաշ 1882ին : Նախնական կրթութիւնը ստացած էր Ս. Սարգիս ե– կեղեցւոյ թաղային դպրոցին մէջ և 1896ին մտած Տարսոնի Ամերիկեան քոլէճը, որուն շրջանը աւարտած է 1901ին : Յաջորդ տա– րին դացած է Պէյրութ, ուր հետեւած է բժշկութեան՝ Ամերիկեան համալսարանին մէջ : Վկայուելէ ետք վերադարձած է ծը– նունդավայրը եւ նուիրուած իր մասնագէ – տին : Շուտով հռչակուած է իբրեւ ճար – տար վիրաբոյժ : Զորս տարի օգնական – վիրաբոյժ Մարաշի զերմանական հի – ւանդանոցին, ընդհանուր պատերազմի շրջանին նշանակուած է բժշկապետ նոյն հաստատութեան եւ վիրաբուժապետ Մա– րաշի զինուորական պահակախումբին :

1920 Փետրուար 10ին Ֆրանսացիներուն կողմէ Մարաշի պարպումին առեն հետա– ցած է իր ծննդավայրէն եւ ապաստանած Ասանա, ուր ծառայած է տեղւոյն Ամե– րիկեան հիւանդանոցին մէջ իբրեւ բժշկա– պետ – վիրաբոյժ : Մասնագիտութիւնը զարգացնելու համար գացած էր Ֆրանք– ֆորտ եւ յաճախած նշանաւոր կնախտա – բոյժ Փրոֆ. Զիկլմարտի հիւանդանոցը եւ յետոյ ակնաբոյժ Շնայտէկլէբրի քլինիքը : Կիլիկիոյ պարպումէն ետք, պահ մը ապ– րած է Տրիպոլիս (Լիբանան) եւ հոլակ ուրեմն հաստատուած Հալէպ, ուր մնաց մինչեւ մահը, զբաղելով իր մասնագիտու– թեամբ :

Իր գործունէութիւնը չէ սահմանա – փակուած բժշկութեամբ : Հետաքրքրուած է հին ազգերու պատմութեամբ, հնա – բանութեամբ եւ բանասիրութեամբ : Մաս– նաւոր ուշադրութիւն դարձուցած է Կիլիկ– իոյ պատմութեան մասին : Աչխատակցած է Բազմավէպի, Արեւելքի (Հալէպ), Ազ– գապի, Նայիրիի եւ այլ թերթերու, ինչ– պէս նաեւ Մարաշ պատմագրքին (Նիւ – Եորք, 1934) : 1966ին Անթիլիասի տպա – րանին լոյս տեսաւ իր մէկ հատորը՝ Հայ– կական Կիլիկիա՝, որ կը պարունակէ վա– ւերական տեղեկութիւններ Կիլիկիոյ հին վանքերուն, բերդերուն, ուխտավայրե – րուն եւ այլ յուշարձաններուն մասին, զորս անձամբ այցելած եւ մանրամասն – նօրէն ուսումնասիրած էր տարիներու ըն– թացքին : Այս գիրքը՝ հրատարակուած Մարաշի Հայրենակցական Միութեան Պէյրութի մասնաճիւղին կողմէ, ձօնուած է «Հայ Եկեղեցւոյ եւ Կիլիկիան Աթոռի անկախութեան ջերմ պաշտպան երանա – ւոր Տ. Տ. Զարեհ Ա. Կաթողիկոսի ան– թառամ յիշատակին» : Ողբացեալ բժիշկը սովոր էր ամէն օր ժամը 11·30ին այցե – լելու իրեն հայրենակից եւ հեռաւոր ազ– գական Զարեհ Եպիսկոպոսին, երբ անիկա առաջնորդ էր Բերիոյ (Հալէպ) թեմին : Իր հօրեղբայրն էր Մալաթիոյ, Մարաշի եւ Հալէպի երբեմնի առաջնորդ Խաչա– տուր Ծ. Վրդ. Տէր – Ղազարեան, Կի – լիկեան մխիթարեան :

Ինչպէս Մարաշի, նոյնպէս Հալէպի մէջ բժիշկը ժողովրդական դէմք մըն էր եւ զինքը կը կոչէին պարզապէս Տոքթ. Ար– թին :

Գարեգին Ա. Յովսէփեանի մահուընէն (1952 Յունիս) ետք բժիշկը երկար թըղ– թակցութիւններ ունեցաւ Պոլսոյ պատ – րիարք Գարեգին Արք. Խաչատուրեանի հետ, որ թեկնածու էր Կիլիկիոյ կաթո – ղիկոսութեան, 1956ի ընտրութենէն ա – ռաջ :

Շահանդուխտ Ազգակի Մայիս 17ի թիւին մէջ ստորագրած է երկար պրուֆիւն մը իրեն հայրենակից՝ եօթը քրոջ մէկ հատիկ եղբօր՝ Տոքթ. Արթինի եւ Տէր–Ղազար – եան ընտանիքին մասին, որ «Մարաշի մէջ համբաւ վայելած է իբրեւ օրինակելի, տիպար, ազգասէր, մարդասէր եւ նուիր– եալ ընտանիք» :

Մարաշի գաւառաբարբառը, որ ժամա– նակին արդէն մխայն տուներու, այն ալ կանանց շրջանակին մէջ էր պահուած եւ ենթակայ՝ կորսուելու, Հալէպ փոխադ– րուած էր 1920էն վերջ եւ հաւատարմօրէն կը խօսուէր այս ընտանիքին մէջ : Այժմ բժիշկին եւ քոյրերուն – վերջին պահակ– ներուն – մահով ի սպառ կորսուած է ա– նիկա : Լեզուաբանական զրքերու մէջ մի– այն կարելի է գտնել հետքերը այս տե– ղական բարբառին, որ դարերէ ի վեր իբ– րեւ աւանդ պահուած էր հայ տուներու մէջ, արդիլուած ըլլալով զայն խօսիլ շու– կային եւ փողոցին մէջ : Մարաշցին դար – ձեր էր Թրքախօս, Թուրքերու մոլեռան – դութեան երեսէն :

Մարաշի 1920 Յունուար – Փետրուարի աղէտէն վերջ Տէր – Ղազարեան քոյրերը կը հալածուին, կը բանտարկուին : Բժըշ– կական ուսանողուհի Ազնիւ կը նահա – տակուի : Ակնարոյժ Հայկուհի Մարաշէն վերջ Հալէպի մէջ նախանձամասն դեր կը կատարէ իր եղբօր կողքին, անձ – նուիրաբար զարմանելով հազարաւոր հի– ւանդներ : Ողբացեալը ունէր բազմաթիւ ձեռագիրքեր ,զորս պէտք է կորսուտէ փրկել :

Ազգրի ոսկորը վնասուած ըլլալով, չուրջ տասը տարիէ ի վեր անկողին գամուած էր իր բնակարանին մէջ, հոգածութեամբ վերապրող երկու քոյրերուն, որոնցմէ ակնաբոյժ Հայկուհի երեք տարի առաջ իսկ վերջինը՝ Լուսին՝ տարւոյս սկիզբը հրաժեշտ էին տուած իրենց տառապա – ղին կեանքին : Ծորէն կաթողիկոս երկու տարի առաջ, Հալէպ այցելութեան առ– թիւ, Կիլիկեան Աթոռի չքանչանով պատ– ուած էր զինքը, առ ի դնահատութիւն իր ազգային – հանրային օգտակար գոր – ծունէութեան :

«Գիտնականի եւ զրագէտի խառնուրդ մըն էր այս մարդը, կը գրէ Շահան – դուխտ : Կը հաւատար մարդուն, մշա – կոյթին ունեցած եւ ունենալիք զերին, կ'ատէր անձնասէր եւ եսակեդրոն մար – դիկը, պատրաստակամութիւն ցոյց տալով բոլո՛ր ազկեալներուն : Հալէպի աղքատիկ հիւանդանոցներուն պահապան հրեշտակն էր : Մարաշի զերմանական հիւանդանոցի բժշկապետի իր հանգամանքով, յետոյ՝ Գերմանիոյ հիւանդանոցներուն մէջ իր ակնբախ գործունէութեամբ եւ հոլակ՝ Հալէպի մէջ վարպետ վիրաբոյժ բժիշկի իր ձեռներեցութեամբ եւ թուրք բէկեր ու աղաներ բուժած ըլլալու իր համբաւին չնորհիւ ողջ մնացած այս մարդը ար– ժանի է այսօր յիշատակի փոքր մէկ յար– դանքի :

Ցետոյ նաեւ՝ «այս համբաւաւոր գիտ – նական բժիշկը, որուն նշդրակը հրաշքներ կը գործէր, որուն ախտաճանաչումը մարզարէական ներչնչումէ մը կը ստեղ– ծուէր կարծես, քան գիտական տուեալ– ներէ, մնաց չատ պարզ ու համեստ քա– ղաքացին Հալէպ քաղաքին, ու եղաւ Հա– լէպի Հայութեան Տոքթ. Արթինը» :

Մեռնողը՝ «...Սովորական ծերունի մը չէր : Մարդ մըն էր բառին գլխագիր եւ իս– կական լմաստով : Բժիշկ մը : Այդ էր իր ասպարէզը : Գիտնական մը : Այդ էր իր կոչումը : Պատմաբան մը : Այդ էր իր «ժամանցը» :... Բացառիկ դէմք մը, որ հարիւր տարիներու մաշումին դիմաց հե– ռացաւ այս աշխարհէն, իր ետին ձգելով մեծ ժառանգ մը՝ մարդը :»

Հին սերունդի մնացորդացի վերջին ար– թուն պահակներէն մէկն է, որ կ'անհե – տանայ իր մահով : Պէյրութի բժշկական վարժարանի հայ ուսանողները կազմա – կերպուած էին անմահ Սիմոն Զաւարեանի չունչին տակ : Ողբացեալ բժիշկը մինչեւ վերջ հաւատարիմ մնաց իր զաղափարա– կանին :

Ցարգա՛նք իր յիշատակին :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ԵՐԵՒԱՆ ⟷ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունիս 2)

Ա. ՀԷՔԻՄԵԱՆ ՆՈՐ ՍԱԼԸ

Մոսկուայի մէջ հրապարակ հանուեցաւ Ալեքսէյ Հէքիմեանի ճապկի երգերու նոր սալը : Ասոնք յօրինուած են Աչոտ Գրա– չեի, Արամայս Սահակեանի, Գէորգ Ա– ղաջանեանի խօսքերով : Սալը կը ներկա– յացնէ «Բարի արագիլ», «Հայոց կանայք», «Կարծիքներ ուրիշի», «Ինչո՞ւ իրար չհասկացանք», « Երեւանի առաւօտը » եւ այլ երգեր :

×

ՊԵՐՃ ԶԷՅԹՈՒՆՑԵԱՆԻ ՎԻՊԱԿՆԵՐԸ

«Հայաստան» հրատարակչականը լոյս ընծայեց երիտասարդ արձակագիր Պերճ Զէյթունցեանի «Կատակերգութիւն առանց մասնակիցների» գիրքը : Հատորին մէջ զետեղուած վիպակներէն մէկը՝ «Ամենա– տխուր մարդը» թատերախաղի վերած – ուած ներկայիս կը բեմադրուի Երեւան : Վիպակին հերոսը՝ Թռչնաբան Ռոպէր Մարտուզ չուրջ 50 տարի նատելով վան– դակին առջեւ կ'ուսումնասիրէ թռչուն – ներուն կեանքն ու վարքը եւ կը դառնայ զարաշրջանի մեծ գիտնական մը :

Հատորին միւս՝ «Կատակերգութիւն ա– ռանց մասնակիցների» երեւակայական վիպակը նուիրուած է դիտաթեքնիք յե– ղափոխութեան եւ մարդոց յարաբերու – թեան հարցերուն : Անոր հերոսը ժա– մանակակից գիտնականն է, որ կ'աշխատի Երեւանի մէջ :

Զէյթունցեանի առաջին պատմուածքը տպուած է 1953ին «Պիոներ» ամսագրին մէջ : Նուիրուած է եգիպտական կեան – քին, կը պատկերացնէր հեղինակին ման– կական տարիներու տպաւորութիւնները :

Արձակագրին պատմուածքներուն առա – ջին հաւաքածոն՝ «Նրա առաջին ընկերը» լոյս տեսած էր 1956ին եւ արժանացած էր երիտասարդ գրագէտներու համամիու– թենական երկրորդ մրցանակին, նոյն տարին :

Ցետագային լոյս ընծայեց «Մեր թաղի ճայները» (1959), «Մեղանից յետոյ» (1963), «Կլօդ Ռոպէր Իզերլի» (1967) գիրքերը :

Պերճ Զէյթունցեան կ'աշխատի թատ – րոնի եւ չարժանկարի համար : Ֆրունզէ Դովլաթեանի նկարահանած «Երեւանեան օրերի խրոնիկա» ժապաւէնին նիւթը զը– րած է : Գրագէտին «Արշակ Բ.» թատե– րախաղը վերջերս բեմադրուած է Երե – ւանի պետական – ակադեմական թատ – րոնը :

— Այժմ նոր թատերախաղ մը գրելու վրայ եմ, կ'ըսէ արձակագիրը : Ասիկա կը կրէ «Տիգրան Մեծ եւ Միհրդատ» խորա– գիրը : Ասկէ զատ կ'աշխատիմ «Արշակ Բ.» վէպին վրայ : Մտադիր եմ վէպ մըն ալ գրել մեր ժամանակակից մարդոց մասին» :

Պերճ Զէյթունցեան 36 տարեկան է եւ ծնած է Ալեքսանդրիա : 1948ին ընտան – եօք ներգաղթած է Հայաստան :

Վերջերս ընտրուեցաւ Հայաստանի Գը– րողներու Միութեան վարչութեան քար – տուղար :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՄԱՍՆ

— o —

Պաղեստինցի եւ ձախ լիբանանցի պա– րագլուխները բայէ ի բայ կ'ամբաստա – նեն ամերիկեան դաշտնի գործակալու – թիւնը (Սէ. Ի. Ա. : Սենթրըլ Ինթելիճընս Ըճընսի) որ զէնք, զինամթերք եւ հրա– հանգ տուած է աջ ֆալանժիստներուն քա– ղաքական վերջին դէպքերուն ընթացքին : Ընկերվարական ղեկավար՝ Ճումպլատ մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին յայտա– րարած է որ լիբանանեան գործողութիւնը մաս կը կազմէ լայն ծրագրի մը որ մա– սամբ պարզուած է Քիսինկէրի կողմէ : Պաղեստինցի եւ ձախ Լիբանանցիները համոզուած են որ զէնք եւ ռազմանիւթ դաշտնի Լիբանան մտած են լիբանանեան զինուորական օդակայանէ մը եւ Ճումպլատ կ'ըսէ «մեր տեղեկութիւններէն կը պարզուի որ ֆալանժիստները կապ կը պահեն Իսրա – յէլի հետ եւ հրահանգ, զէնք եւ ռազմա– մթերք ստացած են Սէ. Ի. Ա.ի միջոցաւ» :

Պաղեստինցի քաղաքական բարձրաստի– ճան դէմք մը ըսած է թէ եասըը Արաֆաթ ապահովութիւն առած է Յորհ. Միու – թենէն, Պէյրութի դեսպանին միջոցաւ թէ Յորհ. Միութիւնը իր ամբողջ ազդեցու – թիւնը պիտի բանեցնէ, մէջն ըլլալով զին– ուորական օժանդակութիւնը որեւէ փորձի դէմ որ կը ձգտի Լիբանանէն դուրս նետել Պաղեստինցիները :

Ամէն պարագայի մէջ, նշանակուելէն չաբաթ մը ետք, Ռաչիտ Քարամէ դեռ չէ կրցած դահլիճը կազմել եւ հոս ու հոն բախտմներ եւ առեւանգումներ վերջ չեն դտած :

Քանի մը տողով

ԹՂԹԱՏԱՐԻ գործադուլ մը հաւական է քանի Սէ. Էֆ. Տէ. Թէ.ն նման հրա– հանգ մը տուած է զտումի կեդրոններուն համար, Յունիս 10, 11, 12 եւ 13ին : Կ'ու– զեն «իսկական բանակցութիւններ» ձեռք ձգել :

ՖՐԱՆՍԱՑԻ Նախարարաց Խորհուրդը Զորեքչաբթի օրուան իր հերթական նիս– տին ընթացքին վաւերացուց Հապլի կըր– թական ծրագիրը մինչ նոյն առեն ու– սուցանողներ ցոյց կը կատարէին էլիզէի առջեւ, իրրեւ բողոք այդ ծրագրին դէմ :

ՖՐԱՆՍ–ՍՈՒԱՆ կը վերսկսէր լոյս տեսնել Հինգշաբթի բայց հարցը կար– գադրուած չէ : 10 հազար ցուցարարներ Օվերայէն Ռեպիւպլիք տողանցեցին բո– ղոքելու համար փարիզիէն Լիպեռիէի դէմ :

ՍՊԱՆԻՈՑ մէջ 60 հոգի ձերբակալուած է : Ասոնք ընդդիմադիր դաշտնի կուսակ– ցութեանց գործադուլի հրահանգին դրա – կան պատասխան տուած էին :

ՆԵՐՍԷՍ ՇՆՈՐՀԱԼԻ

Բ.

Հայ լեզուն Շնորհալիի ձեռքով կը հագնի արքունական ծիրանի մը եւ արեւելեան բոլոր լեզուներուն մէջ մարգարտայեռ կը չողայ՝ փափուկ, թեթեւ, սլացիկ, ճարմանդուած ձեւերով, հակառակ իր տառերուն կարծեցեալ անողոք կարծրութեան: Բաղաձայններու եւ ձայնաւորներու իրերահաչտ հպումը, սեռի եւ չափի արգանդային ներդաշնակութիւնը, երկունքի հրաշքը հայերէնի մէջ իրագործուած— ահա՛ համառօտիւ Շնորհալիի գործը, երկը, երգը: Նոյնպէս, դերմաներէն կարծեցեալ դերբուկը արտասանութեան պահուն ի՛նչպէս կը մեղմանայ, կ՚ողբակուի, կը գնդանայ նորացայտ բողբոջի մը պէս, ուրկէ, օրինակի համար, դուրս կը ժայթքէ կէօթէի եւ Շիլլերի կհռոյթը, եւ Վերֆէլի մարգասէր հոգին:

Այս պարագաներուն մէջ, ինչո՞ւ զարմանալ ուրեմն, երբ ըսուի, թէ հայերէնը աղօթքի լեզուն է, իսկ գերմաներէնը՝ երգի: Երգ եւ աղօթք — քնութեան երկու անսահմանելի գործութիւնները, որոնք մարդկային բոլոր միւս ստեղծագործութիւններուն փլատակներէն կը վերապրին:

Նարեկացիին արձակն ալ երգ է, բայց աղօթքի անունով, ինչպէս Շնորհալիին քերթուածները աղօթք են, երգի անուանով: Երբ մէկուն մէջ լեզուն կը գոռայ մեղքին յարակից թանձրամտութենէ թաւուած չէչտերով, միւսին մէջ ծագող այդն է, որ իր նախծին լոյսով չարժումի մէջ կը դնէ գոգին տաւիղը ու մտքին լարերը: «Զարթի՛ր, փա՛ռք իմ, եւ ես զարթեայց առաւօտուց»... Ա՛ռ առաւելն, առասպելին մէկ առաուածին բերնին վայել է այս լուսաթեղց կոչը, այդպէսով չաղին տակ: Այս յղութիւնը Անահիտինն է կարծես, որ հայ պարմանիներու անթիւ հոյլ մը պիտի պարգեւէ դիչերային թանձր խաւարին տակ հոգին բերանը եկած հայրենիքին, նորագոյն վրդովմունքէ վերջ պայթող անակնկալ առաւօտի մը ծայրը:

Դէ՛հ, քալէ՛, օ՛ն, Շնորհալիին այդը դուն, արթնցիր ու արթնցուր, գոնէ այս անգամ, ա՛յն արագութեամբ, որով հայ լեզուին բառերը կ՚ողբակեն իրենց իմաստը առանց դժուարութեան, ինչպէս՝ արթնցիր – արթնցուր, մաքրէ – մաքրուէ, լայ – լացուր, ապրէ – ապրեցուր: Իրենք իրենցմէ թեթեւակի չարժումներով եղանակաւորուած խմաստներու այս խաղը դուն ուրեք թէ գտնուի որեւէ լեզուի մէջ: Եւ այս չէ՞ միթէ բուն պատճառը, որ համարձակութիւն կուտայ ինծի կրկնելու, թէ Հայը երկու ապաստարան ունի, — Հայրենիք եւ Մայրենիք, Հողը եւ Լեզուն, անցեա՛լ, ներկա՛յ, ապագա՛յ եւ... յաւիտեա՛ն:

Ե. դարէն ասդին երկարած ջրմուղը հպիւ կը սկսի իր հնարաւորութիւններ – րուն, եւ աղէտքի ու լքումի երկարաձիգ չղթան նոյն ջրմուղը պիտի քաչէ աւելի ուժգին ու պիրկ, մինչեւ տանի զայն կրկին հո՛ն, ուր սկզբնաւորեցա՛ւ այդ ջրմուղը:

Այո՛, ո՛վ դուք, նոր սերունդի պարոններ, Հայրենիքը ստեղծեց Մայրենիք· Մայրենիքին հիմա կը վիճակուի Յրօնքին, Սփիւռքին մէջ՝ վառ պահել հայրենի սեւ հողին փայլը, մեռաղային այն ցոլքը, որ ասկայն պողպատինն է, ա՛յն տարրին, որ միանդամայն նախանիւթն է միտքին ու բազուկներուն փայլատակութեան.— «Սիոնի որդի՛ք, զարքի՛ք, հարսին լուսոյ տո՛ւք աւետիք· եթէ փեսայն fn յարուցեալ՝ յաղթեաց մահու իշխանու – թեամբ· գայ պսակէ զքեզ փառօք: Ե՛լ ընդ առաջ պենետ զարդուք···»:

Եւ զարմանալի չէ՞ք դառեր, նոյնիսկ··· նախախնամական, որ հայ ոչխրտքը, հայ փեսան կ՚երդեն զայն ամուսնական կայթառօնին, որ կայտառ ապագայ յոյսե – րուն թինդը կը հնչեցնէ՝ նորապսակնե – րու բարեխուն սրտերուն մէջ: Այս տրոփը համազգային մեծ ակնկալութեան թեղն է, զոր կը թրթռացնէ Շնորհալին իր աղերսին վրայ, եւ ուժգնութիւնը անկէց ալ յայտնի կ՚ըլլայ որ «Նորա – ստեղծեալ»ին եռանդուն երգիչը, ինքն ալ, վերանալով, յանկարծ կը գոչէ· — Սիոնի որդի՛ք··· փոխանակ սովորական մեղմօրէն չեչտին — Որդիք Սիոնի, այլ Սիոնի որդիք: Դուք ամէնգդ ալ կը զգաք անչուչտ երկուքին տարբերութիւնը, վերջինին խանդը, արագութիւնը գործը վերջացած տեսնելու:

Նարեկացին ալ այնպէս, — երբ կ՚ուզէ փութալ, փութացնել, յատկացուցիչը կը դնէ յատկացեալէն առաջ, ոամկօրէնին, հին գործնական լեզուին մէջ եղածին նըման: Նոյնը կ՚ըլլայ ածականին համար, որ, ուժով երեւնալու նպատակով, կը գետեղուի յաճախ գոյականին սկիզբը: Ցոյսի, ցաւի, կիրքի բնիկ չարժն է այս ձեւը բոլոր լեզուներուն մէջ: Ֆրանսերէնի մէջ երթալով կ՚աւելնայ ածականը գոյականէն առաջ դրուելու այս եղանակը:

Շնորհալիի տաղերուն եւ տողերուն մէջ հայերէնի առած կերպարանքը յատկապէս աչքի կը զարնէ: Ե. դարու այն ոսկին՝ արծաթի հետ խառնուած զանակներ, երփներ կը ցոլացնէ: Զուտ ոսկին հաստատուն չէ, չափով ու կշիռքով քաղցրախառնուածը նոր ընդունակութիւն մը կուտայ փայլի եւ չնորհի: Այս չնորհը Շնորհալիի լեզուին զարդն է: Ամբողջ Ս· Գիրքը կրնայ տաղաչափել՝ հին թարգմանիչներու ոսկիին դէմ հանելով բանաստեղծին լուսնական արծաթը, փորձին մէջ պարտեալ չեզնելու պարծանքով: Երբ յատկապէս նկատի առնէք անոր քերթուածները՝ լուկ լեզուաբանական տե – սակէտով՝ կը դտնէք հին աչխարհիկ բառերուն ուժն ալ, որ օգնութեան կը հասնի Շնորհալիին, ինչպէս ակնարկեցինք արդէն վերը: Հապա քերականական խտղե՛րը, բառերուն եռեւառաչութիւնը, նախդիրներուն գործածութեան անթերի ձեւովը: Գրաբարին ամէնէն խրթին եղանակներով իսկ յաչողած է իր քերթուածներուն պատանէչը անխոտ պահել: Դիտեցէք, օրինակ· «Հայցմամբ կրկին կարապետին, Մեծին ի Ծնունդըս Մկրտչին»: Լրագրական էջը յարմար չէ լեզուական այս խաղերը ցուցադրելու, կը մատնանչենք եւ կ՚անցնինք:

Բայց Շնորհալիին արուեստը չի պարփակուիր լեզուին անհամար խազերուն կիրարկութեան մէջ: Ան ակնյայտնի կ՚երեւի նաեւ աստուածաբանական դիտե – լիքներու, քերթողական խոր զգայում – ներու արտայայտութեան մէջ: Մարդ կը ցնցուի ապաքէն կարդալով կամ լսելով Վահակին եւ իր ընկերներուն հատատութեան զաւին առիթով, Ներսէսի սա՛ յանկարծական հիչը՝ հայրենասէր վարդանի եւ ընկերներուն պանծալի յիչատակին մէջ յեռուած· «Ախտակցաբար արտասուեսցո՛ւք զուրացողսն հաւատոյ»: Աբգահատանքի այս պոռթկումը խարա – նագրչէն է զաղիր ուրացողներուն, ինչ ձեւով ու հանդամանքով որ այդպիսիները գոյութիւն կ՚ունենան — Ախտակցաբար արտասուեսցո՛ւք···

Կարելի չէ՞ արգեօք կրկնել զայն յաճախ··· Հոս, ինչպէս ուրիչ շատ տեղեր, միշտ ութոտնեանն է, որ կը կայտառ կրկին քառեակով: «Խորէն խորհրդա – կան»··· Վարդանին արիւնը կ՚ըլլայ «վարդագոյն», անունը այսպէս գործին հետ չաղախուա՛ծ: Վարդանին ընկերը՝ Խորէն՝ կ՚ըլլայ խոհական (խորհրդա – կան): Ոչ այսչափ մխայն, այլ Խորէնին ուժը խորհրդականէն զատ կ՚աճեցնէ ըսելով··· «Խաչելոյն վկայ եղեալ», — եւ ուչադրութիւն ըրէք Ա տառին: Այս ընտիր խաղը չարունակուած է, յեղյեղուա՛ծ:

ԵՏԱՆ

(Շար· – 2)

կարդացէք
«ՅԱՌԱՋ»Ը
տարածեցէք

ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻՆ ՀԱՅԵՐԷՆ 10670 ՕՐԴ. ՁԵՌԱԳԻՐԸ

— o —

Վահան Քիւրքճեանի պատկանող մաչած ձեռագիր մը կը ներկայացնեն Յարութիւն Հաղարեանի, Նիւ Եորք: Հաղարեան, որ մասնագէտ է հայկական հին ձեռագիրներու, կը թելադրէ, որ ձեռագիրը ի պահ դրուի իր մօտ, որպէսզի յետագային զայն յանձնէ Մատենադարանին: Հետաքրքրական է ձեռագիրին պատմութիւնը: 1915ի Եղեռնէն ետք 15ամեայ Վահան Քիւրքճեան, որ կորնկոցած էր իր հայրն ու մեծ եղբայրները, կը հարկադրուի ատանձնել իր ընտանիքին փըրկուած անդամները պահելու հոգը: Աչխատելու բերումով օր մը կը պիչերի Հորան գիւղի քիւրտ գիւղապետին տունը: Ասօսակցութեան ժամանակ գիւղապետը ճանչնալով Վահանին հայրը, անոր ցոյց կուտայ ձեռագիր մը, զոր ձեռք ձգած էր Արարկիրի եկեղեցին, Առաջնորդարանին եւ գպրոցներուն գոյքին աճուրդին ընթացքին: «Մեր մեկնելու առեն յաջորդ օրը, կ՚ըսէ Վ· Քիւրքճեան, առաւ Աւետարանը եւ մատունքի պէս կտորի մը մէջ փաթթելով ինծի յանձնեց՝ ըսելով, որ «ե՛ս պէտք է ըլլամ անոր պահապանը»:

Ճակատագիրի դիպուածով Վահան յետագային կ՚անցնի Ամերիկա, իսկ մայրը եւ եղբայրները կը հաստատուին Պոստատ: «1947ին իբենց այցելելուս առթիւ, կը գրէ ան, մայրս Աւետարանը ինծի ներկայացնելով ըսաւ՝ թէ «Աւետարանը մինչեւ Պաղտատ ես բերի եւ պահեցի: Հիմա քեզի կը մնայ, որ դուն առնես եւ ասկէ վերջ հոգ տանիս»:

Ձեռագիրը ամբողջական Աւետարան մըն է, գրուած բոլորագիրով, թուղթի վրայ, նկարազարդ, 23×31,5 սանթիմեթր մեծութեամբ, 225 էջերով, գրչմաղարդ կազմով եւ երկու հին մաղաղաթեայ պահպանակներով:

Բաւական մաչած, փճացած են էջերը, նկարներուն մէկ մասը՝ պակաս, եղածն ալ (չորս էջ) տեղ–տեղ չորցած, պատռուած, կազմը՝ կոտրուած: Մնացած է դէմքաւոր յիչատակարանէն սիւնակ մը՝ կէսը ըզքաւուած: Ասկէ կ՚իմանանք, որ ձեռագիրը գրուած է «ի գաղաթան տեղւոջ, ընդ հովանեաւ սուրբ Մանկանցս, ձեռամբ մեղապարտ կրաննաւորի կարապետի», իսկ յիչատակագրութենէն կը տեղեկանանք, թէ գրուած է 1303ին, ինչպէս նաեւ ծագողին անունը: Ծաղկող պէս նաեւ ծագողին անունը: Ծաղկող Յովսեփանէ գայսօր յայտնի էին երեք ձեռագիրներ· մէկը գրուած 1298ին Բերկրի գաւառի Բերդակ գիւղաքաղաքը որ այժմ կը գտնուի Վիէննայի աւստրիական

ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՍՂԱԳՐԱԿԱՆ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄ

Բայց ուր որ կան պատերազմական եւ զինուորական առեանններ, հոն կան անտարակոյս նաեւ պարկեչտ դատաւորներ, որոնք ճիշդ վճիռներ կուտան:

Ես նուազագոյն տարակոյսն իսկ չունիմ, թէ այն բարձրաստիճան ու կրթուած դատաւորները, որոնք մեծ խնամքով քննեցին եւ դատեցին Պոլսոյ ոճրագործները դատն նաեւ ճիշդ դատավճիռը: Աւելի եւս անթոյլատրելի է ըսել, թէ դատավճիռը ծագեր է անգլիական նաւային թնդանօթներու ճնչումին տակ: Ես երբեք լսած չեմ, որ անգլիական դատաւորները այս ձեւով ազդեն արդարադատութեան վրայ: Անգլիոյ մասին կրնաք խօսիլ, ինչպէս որ կ՚ուզէք՝ եւ լաւ, եւ զէշ· բայց անգլիական արդարադատութիւնը օրի – նակ ծառացած է բոլոր ժամանակներու եւ երկիրներու համար: Ուրեմն սխալ է ըսել, թէ պատերազմական առեանը տուեր է իր վճիռը անգլիական նաւային թնդանօթներու ճնչումին տակ: Աւելի ճիշդ կ՚ըլլար քննել այդ դատավճիռին հիմերը, ու այն առեն կը տեսնուէր թէ՝ ինչպէս այստեղ ցուցուց վկաներէն մին՝ հայկական կոտորածները եւ չորս ուրիչ կէտեր զատ–զատ ճչդուած են եւ ասոր համաձայն ամբաստանեալներուն համար մահավճիռ է հանուած: Դատապար – տուածներէն մէկուն նկատմամբ, որ Պոլիս կը գտնուէր, մահապատիժը գործադրուեր է: Ես անհատապէս կ՚ատեմ մահապատիժը, ճիշդ այնպէս, ինչպէս մարդասպանութիւնը, եւ չեմ հաւատար սպանութեանց դէմ պայքարելու յաջողութեան, որքան առեն որ մահավճիռներ կը տրուին ու կը գործադրուին: Ես կը խորհիմ առհասարակ, որ ոչ մէկ պարագայի տակ պէտք չէ սպանել: Այդ դատավճիռն եռքը սակայն Թալէաթը սոխպուած էր փախչիլ ու թաքնուիլ կեղծ անուան տակ, որպէսզի վճիռը իր նկատմամբ չգործադրուէր: Այդ վճռի ճչդութեան մասին ես ոչ մէկ տարակոյս ունիմ· անով միայն հաստատուած է, որ Թալէաթը յանցաւոր էր այն չարագործութիւններուն համար: Բայց այդ վճիռը ազդեցութիւն ունի նաեւ Հայուն վրայ· նոյնիսկ արդարացի եւ ճիշդ խորհող Հայը պիտի ըսէ ինքն իրեն· «Այդ մարդը մահուան դատապարտուած է· ուրեմն ան է գործեր ոճիրները եւ արժանի է մահապատիժի»:

Ցետոյ, նկատի կունենայ նաեւ այն դատիարը, որ կապ ունի սոխպողական ինքնապաչտպանութեան հետ: Այդ անձերը, Էնվերը եւ Թալէաթը, կ՚ապրէին Գերմանիոյ մէջ կեղծ անուան տակ: Այստեղ խօսք եղաւ, թէ անոնք Գերմանիոյ «հիւրերն» էին: Այդ ես ամենայն վճռականութեամբ պիտի մերժեմ· ես չեմ հաւատար, թէ գերման կառավարութիւնը թոյլ տար, որ իրենց հայրենիքը լքած փախած նման ոճրագործներ, իրրեւ «հիւրեր» կեղծ անուններով թաքնուէին այստեղ: Չէ՞ որ այդ անձերէն մին նորէն փախեր է ասկէ· ինչպէս կը գրեն թերթերը, Էնվէրը նորէն գացեր է Ռուսիա դարբնելու համար մեծամասնականներու հետ նոր ծրագիրներ, որոնց նպատակներէն մէկն է՝ պատերազմիլ Հայերու դէմ եւ ոչնչացնել զանոնք: Եթէ Թալէաթ, ինչպէս որ ինք անչուչտ ուզեր էր, հեռեւէր Էնվէրին, մէկ կամ երկու չաբաթ եռքը հաւանօրէն տեղի պիտի ունենային նոր սարսափներ Հայերու վերաբերմամբ: Եթէ մէկը, իրրեւ ապահիչ իր ժողովուրդին, սպաննէ նման մարդ մը, որ վտանգաւոր ու ոճրական գործունէութիւն կը ծաւալէ այդ ժողովուրդին դէմ, անտարակոյս ան սպէս պիտի խորհած ըլլայ· «Այս մարդը Հայ ժողովուրդին թչնամին է· եթէ դուրս ելլէ Գերմանիայէն եւ Էնվէրի պէս միանայ մեծամասնականներուն, նորէն մեր կիները եւ երախաները կը կոտորուին»: Այսպէսով, ամբաստանեալի արարքին մէջ կայ լայն իմաստով — թէեւ ոչ իրաւաբանօրէն — սոխպողական ինքնապաչտպանութիւն· ան հաստատապէս այդ երկիւղն ունէր, երբ Թալէաթը նորէն իր առջեւը տեսաւ: Այս ես առարկայօրէն բացատրելէ եռք՝ անցնինք բժչկական իրապեկներու կարծիքներուն քննութեան:

Դուք տեսաք իրապեկներու վկայը վերնտութեան մասին: Իրապեկները դատաւորի օգնականներն են· անոնք միայն ըսելու են այն, ինչով որ՝ իրենց իրապեկութեան հիման վրայ՝ կրնան օգտակար ըլլալ իրաւունքին: Եթէ տան փլումին մարդ մը սպաննուի, թերեւս ըսուի, որ ճարտարապետն է յանցաւոր այդ մարդու մահուան համար: Բայց ես երբեք իրմահուան համար: Բայց ես երբեք իրմահուան համար: Բայց ես երբեք իրմ

ազգային մատենադարանը: Միւս երկուքը՝ գրուած 1308ին եւ 1316ին, նոյն բերդակ եւ Հազարակին դիւղերը, կը պահուին Երեւանի Մատենադարանը: Այս նոր Աւետարանը՝ Ծովինարի չորրորդ ձեռագիրը, նոյնպէս պէտք է ծաղկուած ըլլայ բերդակի կամ Հազարակնի մէջ, որովհետեւ բոլոր ձեռագիրներուն մէջ կը յիշատակուին Ծովինարի նոյն ազգականները (Ղարիպշահ, Ջաւհար, Մեծագ): Ջեռագիրը ժէ. դարուն արդէն գտնուած է Ալաբկիր: Աւժէքաւոր են ձեռագիրին պահպանուած նկարները: Ծննդեան տե – սարանին մէջ մանուկ Քրիստոսի հետ նկարուած են ոչ թէ ընտանի կենդանիները, ինչպէս սմխնուր, այլ եղջերուներ, որոնց հաղուագիպ կը հանդիպինք:

Հետաքրքրական են նաեւ աւետարա – նիչներուն նկարները: 1308ի ձեռագիրին մէջ անոնք նկարուած են միասնա – բար՝ ոտքի: 1316ի ձեռագրին մէջ նոյն դիրքով նկարուած աւետարա – նիչներուն ձախին կեցած է մարդ մը՝ բուրվառը ձեռքին: Նոր ձեռք ձգուած ձեռագիրին մէջ Մատթէոսի Աւետարա – նին նախորդող էջը կորսուած է: Մար – կոս նկարուած է նախորդ էջին վարի մասը՝ էջին լայնքով: Ամբողջ հասակով ոտքի կեցած աւետարանիչը Աւետարանը կը նուիրէ կարապետ դրչին: Յաջորդ նը – կարագրդ էջին վրայ Ղուկաս նոյն ձեւի դիրքով Աւետարանը կը նուիրէ Ծովինան ծաղկողին: Այս նկարը դիտելէ ետք կասկած չի մնար, թէ 1308ի ձեռագիրին մէջ պատկերացուած բուրվառով մարդը նոյն ինքն Ծովինարն է:

Այս կարգի նկարագրդումը սակաւա – դէպ երեւոյթ է հայ մանրանկարչութեան մէջ եւ արժանի է յատուկ ուսումնասի – րութեան:

Բանաստեղծ Լեւոն Մխրիչեանի, որ վերջերս այցելած էր Մ. Նահանգները, Հազարեանի յանձնած ձեռագիրը Մատե – նադարան բերաւ:

Քիւրքճեանի նուիրած Աւետարանը այ – ժմ լուժուելու վրայ է, որմէ ետք կը նորոգուին թերթերը, կ'ամրապնդուին մանրանկարները, վերսին կը կազմուի ամբողջ ձեռագիրը եւ կը միանայ Մա – տենադարանի 10·669 հայերէն ձեռագիր – ներուն:

Իրրեւ ձեռարուեստական արժէքաւոր յուշար – ձան անիկա կը դառնայ ուսումնասիրու – թեան առարկայ, միաժամանակ պահելով ստեղծողներուն եւ վերծողներուն յիշա – տակը:

Ա. ՄԱԹԵՒՈՍԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԹՊԻՏՆԵՐ

Ինչպէս պատահեց՝ նախկին մի դատա – ւոր դարձաւ հրատարակչութեան տնօ – րէն: Եւ ահա նա կանչում է քարտու – ղարուհուն եւ կարգադրում.

— Ներս բերէք հեղինակին...

ՀԱՑ ԴԱՏԻ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ

ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փարիզի Հայ Դատի Յանձնախումբը դասախօսական երեկոյ մը կազմակեր – պած էր Հայ Մշակոյթի Տան Շաւարշ Միսաքեան սրահին մէջ, Ուրբաթ Մայիս 30, երեկոյեան ժամը 8·30ին, նիւթ ու – նենալով՝ Ցեղասպանութեան պատճառ – ները ու հետեւանքները:

Օրուան դասախօսն էր Կարօ Մեհեան:

Սրահը լեցուած էր երկսեռ բազմու – թեամբ, մեծ մասամբ տարեցներ, երի – տասարդներու պակասը զգալի էր:

Յարգելի բանախօսին արտայայտու – թիւնները հետեւեալ կերպով կարելի է ամփոփել.

«Ցեղասպանութիւնը իրրեւ բառ նոր է, իսկ իրրեւ իրողութիւն, մանաւանդ իրրեւ հայկական նիւթ, դարաւոր է, 1915ը ըլլալով անոր վերջին արարը, որ զանգուածային բնոյթ ունեցաւ»: Ապա ճշդեց թէ Արեւմտահայութիւնը ոչ թէ տեղահանուած այլ հայրենահանուած է:

«Սկզբնական դարերուն Սելճուքեան Թուրքերը կրօնամոլ, մակաբոյծ, եւ տի – րապետելու տենչէն մղուած տեւապէս ճնշած, թալանած, սպաննած եւ թրքա – ցուցած են Հայութիւնը: Պէկերու չըր – ջաններուն յաջորդած է սուլթանական ճնշումներու չրջանը, որուն ամէնէն բնո – րոշիչը եղաւ Համիտ, որ կազմած Համի – տիյէ ալայներով, նոր կերպերով Արեւ – մտահայութիւնը տեւապէս նուաղեցաւ իրրեւ հետեւանք նաեւ զանգուածային ջարդերու, եւ 1915ին մենք արդէն Թուր – քերու թիւին մէկ վեցերորդն էինք մնա – ցած»:

Դասախօսը յետոյ թուեց ցեղասպանու – թեան թրքական, արտաքին (մեծ Պետու – թիւններու) եւ հայկական պատճառները՝ (ուշացած յեղափոխութիւն՝ համեմատա – բար շատ փոքր թիւով մասնակցութիւն, մեր ցեղային արժէքներուն պատճառած մտահոգութիւնը Թուրքերուն):

Մատնանշելէ ետք հետեւանքները մէկ առ մէկ, դիտել տուաւ թէ հայ դատի դլխաւոր ճակատը պէտք է ըլլայ Թուր – քիան, մեր ձայնը պէտք է հասնի Թուր – քիայէն ներս՝ Թուրք մտաւորականու – թեան եւ Թուրք ժողովուրդին համոզում դարձնելու համար թէ Հայութիւնը իր ամբողջութեամբ ոչ միայն մոռցած չէ եւ չի մոռնար դարաւոր ցեղասպանութեան միլիոնաւոր զոհերու, այլեւ տեւապէս եւ անվհատ կերպով պիտի չարունակէ իր պայքարը՝ վերստանալու համար իր պատ – մական հողերը:

Դասախօսը ապա պատասխանեց եղած հարցումներուն:

Երեկոյթը վերջացաւ զոհունակ մթնո – լորտի մէջ:

Պ. ՉՊՈՒՔՃԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՒ. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ

ՅՈՒԲԵԼԵԱՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

— o —

Աւ. Իսահակեանի ծննդեան 100ամեակը արժանավայել կերպով նչելու համար ե – ռանդուն նախապատրաստական աշխա – տանքներ կը կատարուին Երեւանի պրա – կանութեան եւ արուեստի թանգարանը:

Անցեալ տարի Թանգարանը ձեռք ձգեց բանաստեղծին դրական դիւանը, ուր կեդ – րոնացած են աւելի քան վեց տասնամ – եակներու ընթացքին անոր գրած ստեղ – ծագործութիւններուն ձեռագիրները՝ չա – փածոյ եւ արձակ գրական գործեր, գե – ղագիտական եւ հրապարակագրական աշ – խատութիւններ, գրի առած ժողովրդա – կան բանահիւսութեան նմոյշներ, հէք – եաթներու մշակումներու գրեթէ բոլոր բնագիրները: Բազմաթիւ տարբերակնե – րով ներկայացուած են հեղինակին չա – ձածոյ ընդարձակ գործերուն մշակում – ները՝ «Մասունս Մանուկ», «Սասնայ Մը – հեր», «Աբու Լալա–Մահարի»:

Կարեւոր թիւ կը կազմեն «Ուստա Կա – րօ» վէպին մշակումներն ու տարբերակ – ները, հեղինակին յուշերը ժամանակա – կից մշակութային գործիչներու մասին, օտար գրականութենէն անոր կատարած արձակ եւ չափածոյ թարգմանութիւն – ները: Հոս կը գտնուի բանաստեղծին վեր – ջին տասնամեակներուն ստացած նամակ – ներու հաւաքածոն:

Ընդառաջելով գիտական, հրատարակ – չական մարմիններու, մամուլի, ձայն – պատկերասփիւռի, չարժանկարի աշխա – տակիցներու պահանջին՝ ժողովրդական զանգուածներուն մէջ տարածել բանաս – տեղծին անմահ ժառանգութիւնը, Թան – գարանի ղեկավարութիւնը որոշած է ա – րագ կերպով աւարտել դիւանին դիտա – թեքնիք մշակումը: Այդ նպատակով ըս – տեղծուած է յատուկ մարմին մը՝ փոր – ձառու անձերէ:

Թանգարանը միաժամանակ կը պատ – րաստէ յոբելենական ցուցահանդէս մը, որ պիտի ընդգրկէ Աւ. Իսահակեանի ստեղծագործական բեղնաւոր գործունէու – թիւնը արտացոլող նիւթ՝ տարբեր չըր – ջաններու գործերու ձեռագիրներ, հրա – տարակութիւններ, վկայագրեր:

Յոբելենական առթիւ լոյս կը տեսնէ Թանգարանին «Գրական ժառանգութիւն» մատենաշարին 9րդ հատորը, ուր պիտի ամփոփուի բանաստեղծին 1891–1956ին գրած «Ցիչատակարանը»: Ձայն պատ – րաստած է Արամ Ինճիկեան:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍ

ՍԷՆ – ՄՕՐԻՍԻ ՄԷՋ

— o —

Սէն–Մօրիսի փոքրաթիւ հայ գաղութը վերջին տարիներուն կենդանացաւ եւ, ունեցաւ Հ. Ց. Դ. «Վրացեան» խումբը, Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Րաֆֆի» խում – բը եւ Կապոյտ Խաչի Ժրաջան մասնա – ճիւղը:

Մայիս 25ին, Կիրակի օր, Կապոյտ Խա – չի միօրեայ վարժարանի հանդէսն էր եւ բոլորին ծանօթ սրահը ժամանակէն առաջ լեցուած էր ծնողքներով, աշակերտներով ու ազգային ձեռնարկները քաջալերող ազգայիններով:

Լիոնի հոգեւոր հովիւը՝ Գեղամ Ծ. Վրդ. Զաքարեան իր բացման խօսքին մէջ անհրաժեշտ գտաւ, որ տուներէ ներս ծնողքներ իրենց զաւակներուն հայերէն խօսին, որպէսզի մայրենի լեզուն հարա – տած հնչէ մանուկներու շրթունքներէն. դնահատեց Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին ազգանուէր աշխատանքը հայեցի դաս – տիարակութիւն ջամբելու մարզէն ներս եւ կոչ ուղղեց գաղութի անդամներուն զօրավիդ կանգնիլ դպրոցին՝ ի փառս Մեսրոպեան լեզուին:

Յակոբ Պօղոսեան՝ ուսուցչական կազ – մին անունով չնորհակալութիւն յայտնեց եւ կարդալ բեմ հրաւիրեց փոքրիկները, որպէսզի ամբողջ երկու ժամ երգով, խմ – բերգներով, արտասանութիւններով եւ ազգային պարերով ուրախացնեն ներ – կաները: Լաւ աշխատանք տարուած էր. պարերու ուսուցչուհին էր Օր. Փասքալ Կոստանեան:

Տեղւոյն մասնաճիւղին կողմէ Տիկին Սոնա Ճելոյեան հրապարակաւ չնորհա – կալութիւն յայտնեց ներկաներուն, քանի եկած էին անոնք քաջալերելու իրենց աշ – խատանքը:

Կարճ ժամանակուան մէջ դպրոցին ի նպաստ հանգանակուեցաւ 1700 Ֆրանք:

Հանդէսը չարունակուեցաւ ընկերական խրախճանքով՝ մասնակցութեամբ «Սա – յաթ–Նովա» նուագախումբին ,որուն ղե – կավարն է Ցովհ. Պէրպէրեան:

ՀԻՒՍԻՑՆԻԿՑԻ

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՆ ԹՊԻՏՆԵՐ

Որպէս վկայ կանչուած պառաւ կնոջը դատաւորը հարցրեց.

— Մօրաքոյր, ամբաստանեալին ճա – նաչո՞ւմ էք:

— Վա՛խ, քոռանա՛մ... խեղճ Ժորա, անունն էլ փոխեցին...

«ԾԱՒԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (130)

ՄՈՆԹԷ-ՔՐԻՍԹՕ-Ի ՈՐԴԻՆ

Գ.

ՀԱՑԵՆԻԿ

Ձերբակալութիւնները կը բազմապատ – կէին, ամէն օր Միլանի ազնուապետու – թեան ամէնէն ազնիւ ներկայացուցիչ – ները — Բոզալիներ, Պաթ-այիաներ, Սոն – չինօ – Սթամբաներ իրենց տանը մէջ կը բռնուէին եւ բանտ կը նետուէին:

Այս բաներուն պատրուակ մը իսկ չէին տար:

Սոնչինօ – Սթամբա մարքիզին մայրը իր զաւակներուն ձերբակալութեան պատ – ճառը հարցնելու գալով, սա պատասխա – նը տուին անոր.

— Շատ ժողովրդական է եւ չափէն ա – ւելի դրամ կը ծախսէ:

Ամուսիններէն կ'առնուին այն արիւ – նիրա կիներուն վրէժը, որոնց հանգանա – կութեան եռանդը բնաւ չէր թուլնար:

Եւ որպէսզի ոչ ոք կասկածի իր դիտա – ւորութեան վրայ, կառավարութիւնը հա – մարձակեցաւ կուէտիգէօ Սթաթառիօ հը – րատարակել, այսինքն քանեւչորս ժամ – ուան մէջ դատելու եւ կախելու թոյլ – տուութիւն:

Բանէյքի միջնաբերդը կ'ամբացնէր:

Գիշեր ցերեկ ձիաւորներու եւ հետե – ւակազօրքի հզօր զօրախումբեր հանդարտ փողոցներն իսկ կը շրջէին:

Ոչ ոք ապահով էր թէ պիտի կրնար դիշերը իր անկողնին մէջ անցընել:

Փարիզ վռնտած էր Օրլէանականները: Հասարակապետութիւնը հաստատուած էր:

Եւ այն միջոցին, կ'ըսէ Վիմէրքարթի, Միլանի մէջ ժողովուրդը կը խեղդուէր խղիկի մը մէջ, ուր այլեւս օդ չկայ եւ բանտապահն ալ չի թողուր որ բանտար – կեալը գայ դրան վրայի ծակէն չունչ առնել:

Դիմադրութեան բոլոր տարերքը, որ աւստրիական կառավարութեան անդա – դար եւ զինեալ դրգիռները սրտերը կը յուզէին, միակ կայծի մը կը սպասէին մէկ մարմին ձուլուելու համար...

Եւ Մարտ 15ի երեկոյին, երբ երաժըշ – տապետ Թիչէլլինիի շատ դուարճալի Ծա – դիկներու թագուհիին վարագոյրը կը բացուէր, Վիէննայի մէջ յեղափոխու – թիւնը յաղթանակած եւ կայսրն ալ հար – կադրուած էր Սահմանադրութեամբ մը ազգային պահակազունդի մը կազմու – թիւնը արտօնել...:

Միլանի մէջ դիտէի՞ն այս բանը: Ո՛չ... եւ սակայն մթնոլորտին մէջ տեսակ մը յուզում կար:

Պայթումը մօտ էր: Ո՞վ պիտի համար – ձակէր վառօդին կրակ տալ:

Ե.

ԿԱՆԱՉ, ՁԵՐՄԱԿ ՈՒ ԿԱՐՄԻՐ

Այն աշխարհակալը, որ իր զօրքերուն ճակատամարտի մը մէջ մանելը կը տես – նէ, այն խաղամոլը, որ միլիոնաւոր ոսկի կը նետէ սեղանին վրայ, բոլոր յաղթա – նակ երազողները, բոլոր փառքի եւ զո – րութեան ցանկացողները հանդարտ եւ անվրդով մարդիկ են այն երաժշտապետին բազդատմամբ, որ կը լսէ թէ նուագա – ծուները իրենց դուսաներգութեան բաց – ման առաջին խաղերը կը սկսին զարնել...

Հետաքրքրական բան, որ խոր — բայց ըսենք նաեւ ախորժելի — զարմանք մը պատճառած էր Պարոն Սալվանիի թատե – սրահը վարձն մինչեւ վեր լեցուն էր:

Անշուշտ իրաւունք ունէր զարմանալու:

Վանդի այս ժողովրդային ցասումին առեն հատանական չէր որ Միլանցիներու սրտին մէջ արհեստական խնդիրները մեծ տեղ մը բռնէին:

Իրաւ է որ Լուչիոլա հետացողներ ունէր: Ամէնքը համարում ունէին Թիչէլլինիի վրայ, եւ այս կարեւոր սկզբնաւորու – թիւնը բաւական հետաքրքրութիւն կը պատճառէր...:

Բայց այդ հետաքրքրութիւնը շատ հե – ռու էր այս յաջողութենէն:

Սակէ գատ Սալվանի քանի մը տարօրի – նակ դիտողութիւն ըրած էր:

Առջի օրը գրեթէ ապահով էր որ հա – սոյթը սոսկալի բաց մը պիտի դոյացնէր:

Տոմսակները դիզուած կը մնային թատ – րոնին դրասենեակին մէջ, եւ հազիւ ժա – մը անդամ մը դուռը բացուելով՝ գնող մը ներս կը մտնէր:

Բայց ահա ներկայացման առաւօտուն տարօրինակ մարդ մը — Նուբիացի ոքան – չելի խաւիչիկ մը, տեսակ մը սպիտակ պուրնուզի պլլուած, տնօրէնին սենեակը ներկայացած էր:

— Ի՞նչ կ'ուզէք, հարցուցած էր թա – տերապետը որ իրր խոհեմ տնօրէն, չէր արհամարհեր իր դրամարկղը լինք բռնել:

Նուբիացին բաւական ճարտարախօս նը – չանով մը ցոյց տուեր էր դրասեղանին վրայ դիզուած խաւաքարտներու ծրարը:

— Ա՛հ, շատ լաւ, ձեր տէրը ձեզի ղըր – կած է որ օթեա՞կ մը վարձէք:

ԹԻԻԼ ԼԵՐՄԻՆԱ

(Շար.)

ՍԷՆ–ՄՕՐԻՍ.— Պ. Խաչիկ Ճելոյեան, այրի Տիկին Լուսին Պալեան, Տէր եւ Տիկին Արամ Ճելոյեան, Յովհաննէս եւ Մարի Ճելոյեան, Տէր եւ Տիկին Հայրենիք Պալեան (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Սարգիս Գայմագամեան (Հալէպ), Տէր եւ Տիկին Հրանդ Պետրոսեան (Հալէպ), Տէր եւ Տիկին Վազգէն Մկրտիչեան (Հալէպ), Տէր եւ Տիկ· Յակոբ Արթինեան (Փարիզ), եւ համայն ազգականները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, աղջկան, քրոջ, հարսին եւ ազգականին

ՍՈՆԱ ՃԵԼՈՑԵԱՆԻ

(ծնեալ Պալեան)

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 3ին, 30 տարեկան ծաղիկ հասակին, յետ անողոք տագնապի:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Շաբաթ, Յունիս 7, ժամը 10ին, Լիոնի Ս· Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ, 295 Պուալօ փողոց, որմէ յետոյ մարմինը ամփոփուեցաւ Գալուբերի ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Պ· Կարապետ Քէլէկեան, Տէր եւ Տիկին Ասատուր Օհաննէսեան եւ զաւակները, Պ· Ժերար Քէլէկեան, Տիկին Գոհարիկ Օհաննէսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Նազար Ուզունեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Ճնկտրեան, Տէր եւ Տիկին Ժաք Ճնկտրեան եւ զաւակները, Թէրզեան, Քէլէկեան, Քիթապճեան, Օհաննէսեան ընտանիքները եւ պարագա – ները սրտի դառն կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց կողակցին, մօր, մեծ–մօր, զոքանչին, քրոջ, մօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ԱԶԱՏՈՒՀԻ ՔԷԼԷԿԵԱՆԻ

(ծնեալ Ճնկտրեան)

մահը, որ պատահեցաւ Երկուշաբթի Յունիս 2 յետմիջօրէին հիւանդանոցի մէջ, յետ կարճատեւ հիւանդութեան:

Թաղման աշարոզութիւնը կատարուի Շաբաթ Յորեքշաբթի Յունիս 4, կ· ե· ժամը 3ին, Լիոնի Ս· Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ, 295 Պուալօ փողոց, որմէ յետոյ մարմինը ամփոփուեցաւ Գալուբերի ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իրրեւ այդ նկատել:

Պ· Կարապետ Քէլէկեան, Տէր եւ Տիկին Ասատուր Օհաննէսեան եւ զաւակները, Պ· Ժերար Քէլէկեան, Տիկին Գոհարիկ Օհաննէսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Նազար Ուզունեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Ճնկտրեան, Տէր եւ Տիկին Ժաք Ճնկտրեան եւ զաւակները, Թէրզեան, Քէլէկեան, Քիթապճեան, Օհաննէսեան ընտանիքները եւ պարագա – ները սրտի դառն կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց կողակցին, մօր, մեծ–մօր, զոքանչին, քրոջ, մօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ԱԶԱՏՈՒՀԻ ՔԷԼԷԿԵԱՆԻ

(ծնեալ Ճնկտրեան)

մահը, որ պատահեցաւ Երկուշաբթի Յունիս 2 յետմիջօրէին հիւանդանոցի մէջ, յետ կարճատեւ հիւանդութեան:

Թաղման աշարոզութիւնը կատարուի Շաբաթ Յորեքշաբթի Յունիս 4, կ· ե· ժամը 3ին, Լիոնի Ս· Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ, 295 Պուալօ փողոց, որմէ յետոյ մարմինը ամփոփուեցաւ Գալուբերի ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Պ· Կարապետ Քէլէկեան, Տէր եւ Տիկին Ասատուր Օհաննէսեան եւ զաւակները, Պ· Ժերար Քէլէկեան, Տիկին Գոհարիկ Օհաննէսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Նազար Ուզունեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Ճնկտրեան, Տէր եւ Տիկին Ժաք Ճնկտրեան եւ զաւակները, Թէրզեան, Քէլէկեան, Քիթապճեան, Օհաննէսեան ընտանիքները եւ պարագա – ները սրտի դառն կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց կողակցին, մօր, մեծ–մօր, զոքանչին, քրոջ, մօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ԱԶԱՏՈՒՀԻ ՔԷԼԷԿԵԱՆԻ

(ծնեալ Ճնկտրեան)

մահը, որ պատահեցաւ Երկուշաբթի Յունիս 2 յետմիջօրէին հիւանդանոցի մէջ, յետ կարճատեւ հիւանդութեան:

Թաղման աշարոզութիւնը կատարուի Շաբաթ Յորեքշաբթի Յունիս 4, կ· ե· ժամը 3ին, Լիոնի Ս· Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ, 295 Պուալօ փողոց, որմէ յետոյ մարմինը ամփոփուեցաւ Գալուբերի ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Պ· Կարապետ Քէլէկեան, Տէր եւ Տիկին Ասատուր Օհաննէսեան եւ զաւակները, Պ· Ժերար Քէլէկեան, Տիկին Գոհարիկ Օհաննէսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Նազար Ուզունեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Ճնկտրեան, Տէր եւ Տիկին Ժաք Ճնկտրեան եւ զաւակները, Թէրզեան, Քէլէկեան, Քիթապճեան, Օհաննէսեան ընտանիքները եւ պարագա – ները սրտի դառն կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց կողակցին, մօր, մեծ–մօր, զոքանչին, քրոջ, մօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ԱԶԱՏՈՒՀԻ ՔԷԼԷԿԵԱՆԻ

(ծնեալ Ճնկտրեան)

մահը, որ պատահեցաւ Երկուշաբթի Յունիս 2 յետմիջօրէին հիւանդանոցի մէջ, յետ կարճատեւ հիւանդութեան:

Թաղման աշարոզութիւնը կատարուի Շաբաթ Յորեքշաբթի Յունիս 4, կ· ե· ժամը 3ին, Լիոնի Ս· Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ, 295 Պուալօ փողոց, որմէ յետոյ մարմինը ամփոփուեցաւ Գալուբերի ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Հ. Բ. Ը. Մ.

Union Générale Arménienne de Bienfaisance

Centre Culturel Alex MANOOGIAN

118, rue de Courcelles — Paris 7e
Tél. : 924-86-71 et 227-12-26

SOIREE ARTISTIQUE INAUGURALE

Le Lundi 16 Juin à 20 h. 45

avec la participation de

PARIKIAN Manoug, violoniste
PARTAMIAN Maro, mezzo soprano
VARJABEDIAN Marie, pianiste
Chorale NAIRI sous la direction de Kévork YAMBEKIAN

Entrée : 50 Frs

Nombre de places limité. Prière de réserver sa place à l'avance
Tél. : 924-86-71 et 227-12-26

Ի ԳԻՇԱՏԱԿ

ԿՐԸՆՈՂԸ.— Տիկին Իսկուհի Աբապեանի մօտ մահուան քառասունքին առթիւ (ամուսինը) Պ· Խաչատուր Աբապեան եւ զաւակները Տէր եւ Տիկին Թիրայր Աբապեան կը նուիրեն «Ծառայ»ի բարգաման 250 ֆրանք: Նոյն առթիւ Տէր եւ Տիկին Սեդրակ Կարմիրեան (զաւակները) կը նուիրեն 250 ֆր· Մշակոյթի Տան: (Ստանալ «Ծառայ»էն):

Եւ այս առթիւ իրենց խորին չնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք իրենց ներկայութեամբ, ծաղկեպսակով, հեռագրով, ցաւակցական նամակներով, հեռաձայնով եւ փոխան ծաղիկի նուէրներով վերջին յարգանքի բաժինը բերին իրենց չատ սիրելի կնոջ եւ մօր յիշատակին:

×

Կրընոպլէն Անտոնեան եղբայրներ 200 ֆր· նուիրած են Հայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբին, իրենց զերդաստանի 1915ի զոհերուն յիշատակին:

VALENCE

STADE GEORGES POMPIDOU

GRAND TOURNOI A ONZE DE FOOTBALL

7 et 8 Juin

Chalenge Hagopian

Participent. — U. J. A. Paris-Alfortville, U.G.A. Lyon-Décines, U.G.A. Ardziv de Marseille, U.S.S.O.A. Valence

Samedi 17 h. et 20 h. 30 1er et 2ème match éliminatoire. A partir de 22 heures Kermesse. Dimanche 14 h. 30 classement 16 h. 30 finale

Buffet

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՅԻԱԿԱՆ Միութեան կարասանի ընդհ· անդամական ժողովը, Պիվեր, Պր· Մ· Ունանեանի տունը, Յունիս 8, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին: Համակիրներու ներկայութիւնը խիստ կարեւոր է: Օրակարգ տեղւոյն վրայ:

Jean-Marie CARZOU

signera son livre

UN GENOCIDE EXEMPLAIRE ARMENIE 1915

le Samedi 7 Juin

à la librairie PALOUYAN

9, rue de Trévise métro Cadet

A partir de 15 heures

Առաջին ստորագրութեան (Մայիս 24) գտած յաջողութիւնը եւ տրամադրելի հատորներու անբաւարարութիւնը առիթ տուին որ կրկին անգամ հեղինակը ստորագրէ իր հատորը:

Նոյն օրը, նաեւ

Nane CARZOU

signera son livre

VOYAGE en ARMÉNIE

(Editions Flammarion)

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի

Յունիս 8 կիրակի ժամը 11·30էն սկսեալ, դպրոցին պարտէզին մէջ:

1, Պուլվ· Տիւ–Նոր, Լը Ռէնսի

կէսօրուան ճաշ եւ պիւֆէ:

(Անձրեւի պարագան նկատի առնուած է: (Վրաններ):

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Պար, ՊԵՏԻԿ Յուագախումբին մասնակցութեամբ

Մուտքերու մասնակցութիւն

մուտք 10 ֆր·, փոքրերուն 5 ֆր·

Հաղորդակցութեան միջոցներ·— *Առնել Էվլիզ տը Փանթէոնէն 147 թիւ օթոպիւսը*

MARDI 10 JUIN, A 21 HEURES SALLE GAVEAU, 45, Rue La Boëtie
Métro : Miromesnil

RECITAL DE PIANO

Huguette AGEDERIAN

œuvres de :

BACH — CHOPIN — KHATCHATURIAN — SCIORTINO — LISZT

Piano Steinway

Places de 10 à 30 Frs. Réduction : JMF, AMJ, EMJ, et Etudiants 8 Frs.

Location à la Salle 225-29-14 — Chez Durand 4 Place de la Madeleine 073-62-19

Tous au meeting du 6 juin

Organisé

par le Comité de Défense de la Cause Arménienne

AU

PALAIS DES CONGRÈS

Porte Maillot, Vendredi 6 Juin à 20 h. 30

Projection

d'UN FILM DOCUMENTAIRE sur LE GENOCIDE DE 1915

Sous la Présidence d'Honneur de

ALFRED KASTLER

(*Prix Nobel*)

Prendront la parole :
ANAHIT TER MINASSIAN
JEAN-MARIE CARZOU
JEAN-MARIE DOMENACH (directeur de la revue « Esprit »)
HENRI NOGUERES (Pt. de la ligue française des Droits de l'Homme)
JEAN PIERRE-BLOCH (ancien ministre)
YVES TERNON
MARC VERON (délégué général du Parti Socialiste)
et HAGOP BALIAN et ARA KRIKORIAN (du C.D.C.A.)

Parking : 5 Frs.

Հ. Յ. Դ.

ԼԻՈՆ.— Հ· Ց· Դ· Վարանդեան կոմիտէն ընկերական ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի եւ ՍԷՆ–Մօրիսի Վրացեան խումբի ընկերները, Ուրբաթ Յունիս 6, երեկոյեան ժամը ճիշդ 8·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Շատ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ· Ց· Դ· Շրջ· կոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները Շաբաթ (Յունիս 7) ժամը 21ին Ահարոնեան ակումբը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն, կարեւոր օրակարգ:

ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՌԱՋԻՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Լիոնի Հայ Ազգային Միութիւնը կը ծանուցանէ Լիոնի Հայ հասարակութեան որ Հայկազեան Վարժարանի տարեկան դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ Տեսինի Սանթռ Ակրէ դաշտին վրայ Կիրակի Յունիս 8 առաւօտեան ժամը 10էն մինչեւ ուշ դիշեր:

Հայկական պարեր վարժարանի աշակերտներու կողմէ

Առատ կերուխում տեղւոյն վրայ:

Կը խնդրուի հասարակութենէն խուռներամ ներկայ գտնուիլ քաջալերելու համար մեր փոքրիկները:

Մուտքը ազատ է

Դաշտ երթալու համար՝ իջնել Տէսին, անցնիլ Տէսինի կամուրջը եւ աջ դառնալ:

COMMUNIQUE

L'Association Sportive Arménienne (A. S. A.) invite tous les futurs adhérents le dimanche 8 Juin de 9 heures à 12 h. au stade Rabelais, rue Rabelais à Issy les Moulineaux, en vue de la formation des équipes et des formanités administratives.

SIEGE SOCIAL : 6 bis, Bd Rodin, Issy — Tél. : 642-32-49

ՅՈՒՆԻՍ 6Ի ՀԱՄԱՐ

Խմբէն օթոբաս կը մեկնի ժամը 19·30ին՝ կառ տը Մէօտոնէն եւ նաեւ նոյն ժամուն Քլամարի քաղաքապետարանէն փայէ տէ Քոնկրէյի հանրաժողովին համար:

ՇԱՒԻԼԻՆ ժամը 19·45ին Շաւիլ–Վելիզի կայարանէն, կը հանդիպի սովորական կայքերը:

ՊԱՆՆԷՈՑԻՆ ժամը 19·45ին Սինեմա Լիւքս: Կը կենայ Քազինօն:

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻՆ օթոբաքը կը մեկնի ժամը 20ին Սթատիոն առջեւէն:

Ալֆորվիլլէն ժամը 19·30ին Փլաս Գարնո:

ՄԱՅԻՍ 28

ՍԷՆ - ՇԱՄՈՆ

Նախաձեռնութեամբ Հ· Ց· Դ· Սէնթ Էթիէնի – Սէն Շամոնի Անտոք – Վարուժան կոմիտէներու, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, Կիրակի Յունիս 8, ժամը 16էն սկսեալ մինչեւ ուշ դիշեր, նորաչէն Հայ Տան չքեղ սրահներուն մէջ

13, Rue Asile Alamagny, St. Chamond

Գեղարուեստական բաժին, ջերմ մթնոլորտ, արեւելեան ընտիր պիւֆէ, շամփուրով խորաված, թոմպոլա

ՎԻԷՆ

Նախաձեռնութեամբ Հ· Ց· Դ· Անի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, Կապոյտ Խաչի, Հայ Ազգ· Միութեան, Հայ Դատի յանձնախումբի:

Շաբաթ Յունիս 7, ժամը 21ին, Թէաթր Միւնիսիփալին մէջ, պատուոյ նախագահութեամբ Երեւսլոնան – քաղաքապետ

ԼՈՒԻ ՄԵՐՄԱԶԻ

կը նախագահէ ՅՈՎՍԷՓ ՔՈՒԼՈՒՆԳԵԱՆ

կը խօսի ՕՆՆԻԿ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ

Մօտք կ'առնէ ընկերվարականներու ներկայացուցիչը

Գեղարուեստական բաժին

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

Restaurant PALMA

SELF-SERVICE

PLEIN CŒUR DE PARIS

210, Rue du Fbg. St. Antoine, Paris 12e
Tél. : 344-10-40

Grandes salles pour noces et banquets — Réunions tous genres —— qualité et prix sans concurrence. Remise exceptionnelle pour « jeunes mariés »

ՃԱՇԱՐԱՆ ՓԱԼՄԱ

ԻՒՐ ՀԱՒԱՏԱՒԱՑՈՐ

Խրախճանքներու եւ հարսանիքներու համար սրահներ, ճշգրտութիւն կամ հաւատոյքներ: — Ընդարձակ եւ լաւ կահաւորուած երեք սրահ — Դիւրամեռչելի գիներ:

Մասնաւոր զեղչ երիտասարդ ընտանիքներու

Մանրամասնութեանց համար դիմել վերոյիշեալ հասցէին:

ՇԱԲԱԹ
ՅՈՒՆԻՍ
7
SAMEDI
7 JUIN
1975

ՀԱՅՐԱՍԷՐ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20

LE NUMERO 1,20 F.

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·315

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.315

ԵՐԵՒԱՆ ⇐⇒ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունիս 2)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՈՒԹ ՏԱՐԻ ԵՏՔ

ՍՈՒԷՋԻ ՎԵՐԱԲԱՁՈՒՄԸ

— o —

Սուէզի Ջրանցքին վերաբացումը կատարուեցաւ առջի օր: Ջրանցքը արաբե-իսրայելեան 1967 Յունիսի պատերազմէն ի վեր փակ էր: Եգիպտոսի նախագահը իր կեանքին ամէնէն երջանիկ օրը նկատեց, երբ ծովակալի համազգեստով «Հոկտեմբեր 6» մարտանաւով Փորթ-Սայիտէն ճամբայ ելաւ դէպի հարաւ, պաշտօնական նաւատորմին եռեւէն առաջին առեւտրական նաւերը անցան. ասոնք յունական, Քուէյթի, Խորհ. Միութեան, չինական եւ եւկոսլաւ նաւեր էին: Ամերիկեան զրահաւոր մըն ալ Ջրանցք մուտք գործեց:

Նախագահ Սատաթ իր ճառին ընթացքին դիտել տուաւ, թէ թէեւ Ջրանցքին բացումը խաղաղութեան եւ միջազգային համագործակցութեան ի նպաստ կարեւոր քայլ մըն է, այսուհանդերձ Եգիպտոս վճռած է միշտ ազատագրել Պաղեստինը եւ արաբ գրաւեալ հողերը Սինայի ու Կոլանի: Սատաթ դրական նկատեց թէ Ամերիկայի որոշումը՝ կիսով չափ զղչել իր ուժերը Սինայի ճակատին վրայ: Սակայն ոչ մէկ ակնարկ ըրաւ Իսրայէլի հետ կապ հաստատող այլ երկիրներու նաւերու անցքին մասին Սուէզի Ջրանցքէն:

Ուաշինկթընի մէջ ամերիկացի պաշտօնակատարներ յայտարարեցին, թէ Իսրայէլ գացող նաւ մը ի մօտոյ պիտի անցնի Ջրանցքէն՝ առանց արգելքի: Նաւը ոչ-իսրայելեան է ըստ 1974 Յունուարին Եգիպտոսի եւ Իսրայէլի միջեւ գոյացած համաձայնութեան: Ամերիկեան պաշարները նաւի անցքին թուականը չճշդեցին եւ, իրենց կարծիքով, Իսրայէլ նաւուն անցքին մասին նախօրօք յայտարարու-թիւն պիտի չկատարէ:

Քանի մը տողով

ԱՆԳԼԻՈՑ ժողովուրդին պատասխանը դրական էր, Հինգշաբթի օր, իրեն եղած հարցումին՝ Անգլիան պէ՞տք է անդամ մնայ Եւրոպական Հասարակապետութեան, այո՞ թէ ոչ: Ուրբաթ Առտու հանրաքուէին արդիւնքը դեռ յայտնի չէր բայց կը կարծուէր թէ «այո»ները քուէներու 60 առ հարիւրը կ'անցնին: Քուէարկութեան մասնակցողներու համեմատութիւնը 70 առ հարիւր էր:

Լիոնի պերճաղիճներուն հարցը չէ կարգադրուած: Ինչպէս գրած էինք ամսոյս 150ը օրերէ ի վեր գրաւած են Սէն-Նիզիէ եկեղեցին եւ կը պահանջեն որ իրենցմով զբաղի Ֆրանսուազ Ժիրու, որ ենթանախարար է «կանացի կացութեան»: Այս վերջինը բոլորովին մերժած է զիրենք ընդունիլ, աւելցնելով թէ իր գործը չէ այլ՝ Աշխատանքի կամ Ներքին նախարարներուն: Հինգշաբթի օր տակաւին քաղաքապետ Փրատէլ եւ կարդի-նալ Ռընար կ'ընդունէին այդ կիներուն բանբերը Ուրբաթ, որու կողմէ ներկայացուած պահանջներն ալ չափազանցուած չթուեցան, ոչ կարդինալին, ոչ ալ՝ քաղաքապետին: Այս վերջինը արդէն բաները չծամեց եւ շատ բացէն խօսեցաւ այդ մասին, չեչտելով թէ այդ պերճաղիճները անհրաժեշտ են: Լիոնի քաղաքապետը չեչտեց թէ մինչեւ հոն չերթար որ զանոնք «հանրային օգտակարութեան» դասին մէջ դնէ բայց երբ պինուորներ կան, այրիներ, ամուրիներ, հիւանդներ եւն., պէտք է ընդունիլ որ օգտակար են: «Պէտք չէ կեղծաւոր ըլլալ, կ'ըսէ Փրատէլ, եթէ կ'ուզէք պերճաղիճութիւնը վերցնել պէտք է բոլոր այրերուն կիզին կտրել»: Բայց Փրատէլ դէմ է կատարութեան:

ՋԱՐԳԱՑՄԱՆ ՀԵՌԱՆԿԱՐՆԵՐ

Կառուցուեցաւ Ջրառատի անասնապահական համակառոյցը, որ իր տեսակին մէջ առաջինն է Հայաստանի մէջ: Ռուսիայէ բերուեցան Կոստրոմեան ցեղի 300 մատակ կով: Նոր համակառոյցը մեքենայացուած է: Այսպէս, 200 անասունի համար նախատեսուած չորս կովանոց – ներու, 456 անասունի համար նախատեսուած հորթանոցին եւ միւս չէնքերուն մէջ բոլոր աշխատանքները մեքենայացուած են: Կան նաեւ կեր բաշխող, արմատապտուղները մշակող բաժիններ: Ցաւուկ փոխադրիչով կաթը պիտի հասնի մինչեւ սառնարան:

Տասերորդ հնգամեակին կաթի արտադրութիւնը պէտք է աւելնայ 34·000 թոն: Անասնապահութիւնը պէտք է դառնայ եկամտաբեր ճիւղ գիւղատնտեսութեան մէջ: Այս հարցը պիտի լուծուի դմխաւորաբար անասուններու ցեղերուն բարելաւումով եւ անասնապահութիւնը արդիւնաբերական հիմերու վրայ դնելով: Արդէն կատարուեցաւ առաջին քայլը, երբ հաստատուեցաւ Ջրառատի անասնապահական կեդրոնը, որ մեքենայացուած ըլլալով կը թեթեւցնէ անասնապահներուն աշխատանքը:

Արդիւնաբերական զարգացման ուղիով ընթանալու համար մեծ աշխատանք պէտք է կատարուի յառաջիկայ հնգամեակին: Նախատեսուած է կառուցանել 11·200 կովի համար 15 ժամանակակից կեդրոններ: Աւազ պիտի հաստատուին Մասիս, Արովեան, Մարեփանաւանդ, Վարդենիս, Կալինինօ, Ապարան եւ այլ շրջանները:

×

ԴԱԽԻԹ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ ԵՐՐՈՐԴ ՈՍԿԷ ՇՔԱՆՇԱՆԸ

Ջրացատքի մրցումներու մէջ Դաւիթ Համբարձումեան այս տարի կարեւոր յաղթութիւններ արձանագրեց: Առաջին տեղը գրաւեց Յորհ. Միութեան ճրդ «սպարտակիադ»ին:

Փարիզի մէջ միջազգային մեծ մրցումի մը ընթացքին յաջողեցաւ յաղթել ողիմպիական խաղերու, Եւրոպայի եւ աշխարհի ախոյեան իտալացի Քլաուս Տիպիասիի:

Դուշանբի մէջ ալ 554,52 կէտ ապահովելով ոսկէ չքանչան ստացաւ:

×

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻ ԿԱՑԱՐԱՆԸ ԸՆԴԼԱՑՆՈՒՄ

Լենինականի երկաթուղիի կայարանը ընդլայնուեցաւ նոր չէնքի մը շինութեամբ, ուր կարելի պիտի ըլլայ արդիական սարքաւորումներով նորոգել չոգեկառքերը:

"Une minorité chrétienne persécutée en Turquie"

(*Figaro*, 6 Juin 1975)

— o —

Այս խորագրին տակ Ժան Պուրատա – բիա, Ցունիս 6ի Ֆիկարոյին մէջ կ'անդրադառնայ հարաւ – արեւելեան Թուրքիոյ քրիստոնեաներու հալածանքին: Ծանօթ է որ Մարտինի հոգեւոր հովիւը՝ Հայր Սամուէլ Իօզդէմիր մանրամասն տեղեկութիւններ տուած էր անցեալ տարի պելժիական մամուլին, որու մէկ յօդուածը տուած էինք թարգմանաբար: Քանի մը ամիս առաջ, կրկին պելժիական մամուլին մէջ, յօդուած մը գրած էր Անն-Մարի Մուրատեան, երիտասարդ լրագրուհի մը, որ առանց բառերը ծամծմելու, կը ծանրանար այս հարցին վրայ: Այս անգամ Ժան Պուրատարիան է որ հետեւեալը կը գրէր Ուրբաթ օր, Ֆիկարոյի մէջ, վերոյիշեալ խորագրին տակ.

Que se passe-t-il dans le Sud-Est de la Turquie ? Dimanche, à différentes messes célébrées à Saint-Cloud, un prêtre turc, le père Samuel Ozdemir, curé de Mardin, Diarbekir, Mediath, Ourpha, Edelle, Alassis et Malatia, a dénoncé les persécutions dont sont victimes des minorités chrétiennes dans cette région où le génocide des Arméniens a laissé des traces douloureuses.

Plus de cent mille chrétiens de rite oriental, parlant l'araméen — c'est-à-dire la langue même de Jésus-Christ — vivent là dans des conditions matérielles très difficiles. Descendants d'un peuple qui vécut en Mésopotamie, il y a trois mille ans, ces chrétiens sont dans l'Eglise depuis le 1er siècle.

Grand, maigre, ascétique, le père Samuel a entrepris une vaste campagne d'information sur la situation de ces pauvres gens. Pour les autorités locales, dit-il, les chrétiens sont des « chiens », des infidèles, sans aucun droit. Des bandes de jeunes musulmans, aidés par la police turque, multiplient les incursions dans les villages chrétiens, pillent, violent, incendient : « Dix fois j'ai été pendu par les pieds, la tête en bas », affirme le père Samuel. L'isolement des villages, leur pauvreté extrême font que les touristes ne passent jamais dans cette région et que ce drame est ignoré.

UN NOUVEAU
« MASSACRE DES ARMENIENS » ?

Lors du conflit de Chypre — ce qui rappelle curieusement le prétexte du massacre des Arméniens en 1915 — ces communautés furent rendues responsables d'un drame dont elles ignoraient évidemment tout. La persécution prit des allures de guerre sainte et on a privé des gens de nourriture et d'eau, cependant que les sévices se multipliaient sous l'œil complice de la police régionale.

Le père Samuel, qui a quitté son pays pour attirer l'attention du monde libre sur ces faits, voudrait qu'une enquête soit menée sur place par des instances qualifiées (Amnesty International, Ligue des Droits de l'Homme, Pax Christi, etc.) afin que cesse ce génocide qui, cette fois-ci, n'ose même pas dire son nom. Est-ce vraiment impossible ?

JEAN BOURDARIAS

Ա. ՍՊԵՆԴԻԱՐԵԱՆԻ ՅԱՐԿԻՆ ՏԱԿ

«Ալեքանդր Սպենդիարեան» տուն – թանգարանին մէջ, մօտ չորս տասնամ – եակներու ընդմիջումէ ետք, նորէն հաւաքուեցան անուանի երգահանին անունը կրող լարային քառեակի առաջին կազմին անդամները: 30ական թուականներու կէսերուն Մոսկուայի պետական երաժշտանոցի չորս ուսանողներ՝ այժմ փրոֆէ – սէօրներ Ասատուր Գրիգորեան, Հրաչեայ Բոգդանեան, Գուրգէն Ադամեան եւ Ար – լոյս Ազատեան հիմը դրին լարային քառեակին, որ յետագային մկրտուեցաւ Սպենդիարեան անունով: Խումբը չուրջ քառորդ դար նուագեց եւրոպական դասական, ինչպէս նաեւ հայ երգահաններու ստեղծագործութիւնները:

Քառեակին վեթերաննները՝ բոլորն ալ 70ի մօտ տարիք ունեցողներ, իրենց յուշերը պատմեցին, որոնք կապ ունին երգահանին եւ անոր երաժշտական գործունէութեան, ինչպէս նաեւ նուագախումբին ձեռնարկներուն հետ:

×

ՀԱՑ ԳԻՐՔԸ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԷՍԻՆ ՄԷՋ

Օգոստոսին Մոսկուայի մէջ պիտի կազմակերպուի դիրքի միջազգային ցուցահանդէս մը, որուն մասնակցելու հրաւիրուած են 80է աւելի երկիրներ:

Հայաստան պիտի ներկայացնէ 150 հրատարակութիւններ՝ լոյս տեսած վերջին հինգ տարիներուն: Ընտրութիւնները խիստ բծախնդրութեամբ կատարուած են, քանի որ այդ տարիներուն լոյս է տեսած մօտ հինգ հազար դիրք:

×

ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ ՁԱՐԹՈՒՑԻՉՆԵՐ

Երեւանի ժամացոյցի գործատունը վերջերս արտադրեց իր յիսուն միլիոներորդ զարթուցիչը: Օրական կ'արտադրէ 15·000 զարթուցիչ:

×

ՆՈՐ ԳԻՐՔ

« Հայաստան » հրատարակչութիւնը լոյս ընծայեց «Նոր ձայներ» խորագիրը կրող դիրք մը, ուր զետեղուած են չուրջ 40 երիտասարդ բանաստեղծներու ստեղծագործութիւնները: Ընթերցողը հոս կը հանդիպի նաեւ ծանօթ անուններու, քանի որ անոնց առանձին բանաստեղծութիւնները տպագրուած են գրական մամուլի մէջ: Ասոնցմէ են Վաղէն Ալեքսանեան, Սամուէլ Կոսեան, Ղուկաս Սիրունեան, Եդուարդ Միլիտոնեան, Թաթուլ Ցով – հաննիսեան:

Ինչպէս 1972ին լոյս տեսած առաջին «Ջնծաղիկներ» բանաստեղծութիւններու դիրքը, այնպէս ալ այս նոր հաւաքածոն կը ներկայացնէ այն երիտասարդները, որոնց բանաստեղծութիւնները դեռ ա – նանձին հատորներով լոյս չեն տեսած:

Հատորը խմբագրած եւ կազմած են բանաստեղծներ Լուդվիգ Դուրեան եւ Համլետ Կարճիկեան:

ՆԵՐՍԷՍ ՇՆՈՐՀԱԼԻ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Ուխտանեան տոլին մէջ առաջին քառեակը յաճախ մէկ կամ երկու վանկ պակաս կուգայ աննման երգիչին գրչին տակ: Բայց վանկի այդ պակասը կը լրանայ երգուած ատեն չեչտը իրրեւ վանկ առնելով իր սաստկութեան համաձայն: Այսպէս՝ Մարէ՛ն խորհրդական. երգուած ատեն Մարէն երկավանկը կը հնչուի երկու ծանր կամ սաստիկ չեչտով, եւ այդ երկուքը անչուշտ իրրեւ երկու վանկ կ'առնուին, որով Մարէն երկավանկը կ'ըլլայ քառավանկ Մարէն, յաջորդ խորհրդականին պէս, որ կ'երգուի արագ, ձայն խաղցնելով միայն, ինչպէս բոլոր միւս ներուն համար: Ինչպէս՝ «Վարդա՛ն քալ նահատակ»: «Վարդապոյն արեամբդ քո»: Վարդապոյնը պէտք է մէկ վանկ ուելցնել չեչտի ուժով եւ մնացածը խորհրդականին պէս:

Այս չափով ու կշռոյթով լեցուն են Շնորհալիին երգերը: Եւ մեծ ապացոյցն է այս, թէ անմահ ինքն է յօրինիչը նուագին, ինք կը դասաւորէ միաբովը տաղն ու տողը, խաղն ուխաղը, մտածումն ու յեղյեղումը: Ի՛նչ սքանչելարուեստ սուբե՛ր, եկեղեցականնե՛ր, սուգուած միայն իրենց բարի գործին մէջ, մաքուր խորհուրդներով, ճիշդ մեր այսօրուաններուն հակապատկերը, Թողո՛ւով երկիւաններըը... Բայց Թողո՛ւնք, իրաւցնէ Թո – ղո՛ւնք ժամանակավրէպը մեր եկեղեցականներուն մէջ, որոնց գլխաւորներուն մեծ յատկութիւնն է խորամանկութիւնը:

Փոխանակ վանկի՝ այս չեչտի դրու – թիւնը բոլոր մեր չարականներուն մէջ կ'երեւի: Սահակ Պարթեւի վերագրուած Ծննդեան չարականին մէջ նոյնը.— «Խորհո՛ւրդ մեծ եւ սքանչելի»: Առաջինը քառավանկ չէ, այլ եռավանկ, խորհո՛ւրդ մեծ, մէկ վանկին պակասը կը լրանայ Խորհուրդին չեչտովը կամ երկարովը: Նաեւ կրնայ պատահիլ, որ պակաս վանկը երկրորդ քառավանկ անդամին վրայ ըլլայ: Այսպէս՝ «Օրհնեա՛ ի ձայն ցնծութեա՛ն»: Հոս ցնծութեան եռավանկը քառավանկ կը հնչուի՝ երգուելու ատեն իր չեչտին չնորհիւ: Օրինակները կը բաւեն իրողութիւնը չեչտելու համար: Քերթողական ազատութիւն կոչուած համաձայնութիւնը Շնորհալիին պողպատեայ ուժ մը կուտայ: Ակնարկեցինք արդէն քերականական օրէնքներուն հանդէպ իր ճը – կուն վերաբերմունքին: կարծես ինք չի – նած ձեւաւորած է լեզուին բոլոր դոր – ծիքները, իրրեւ թէ իր տողերուն համար իր չինած եղանակներուն պէս ըլլային ա – նոնք: Աքանչելի կերպով կը տրորէ, կը խմորէ բառերն ու բայերը: Լեզուին սուզակն է:

Առաջին ակնարկով ոչինչ կը հասկնաս– «Րոպէից արեգականն զուիւն արար պի – չեբանման»: Սա՛ «րոպէից» պարզ մերկ ձեւը, որուն ի՛նչ հոլով ըլլալը յայտնի չէ· սեռակա՞ն, տրակա՞ն կամ ի նախդիրը ընդունած բացառակա՞ն: Բայց ի՞նչ փոյթ: Երկու տողերուն կառոյցը ամուր է եւ տրամաբանական: Քերթուածին արձակէն տարբերականութիւնը աչքի կը ցատկէ — կ'ըսես· Արեւուն րոպէներէն կազմուած ցերեկը...

Ամբողջ նախադասութիւններ ամփոփուած, առանց սակայն մթութեան, մէկ բառի, մէկ ասութեան մէջ: «Ցարածեալ ձեռք ընդ ձեռաց»: Առաջին ձեռքը բնականաբար Քրիստոսի կը վերաբերի, երկրորդը՝ ընդ ձեռաց՝ Ադամի ձեռքին կ'ակնարկէ: Քրիստոս իր ձեռքերը կը տարածէ խաչին վրայ՝ քաւելու համար Ադամին մեղքը, որ իր ձեռքերը երկնցուց արգիլուած պտուղին... Ուշադիր ընթերցումը եւ լեզուին քերականական ուսումը օժանդակելով, կարելի է քակել լուծել Անմահ Երգիչին, Աննման Շնորհալիին լեզուական բոլոր չնորհներուն ծալքերը: Ընդ ձեռաց (ձեռքերուն տեղ), ընդ նա – խադրութիւնը սեռական հոլովով կը նշանակէ տեղը, փոխանակ: Բնաւ չունի մեզանչում ընելիք, հարազատ, էական կա – նոններուն դէմ:

Հապա յա՞նդը: Արդարեւ, հա՞նք պատուական քարերու: Ճոխ յանդեր: Հայ լեզուին աչուղական, քնարերգական զար – դացումի ճամբուն վրայ Շնորհալին կու – գայ իրրեւ անզուգական, պարանոյկ յանդերու մէջ իր ճարտարութիւնը արգարեւ անզուգական է: Հայ լեզուին բոլոր բառերը զործածած եւ բոլոր բառերով ալ յանդեր չինած է: Լեզուին տակ կուգան յանդերը կարծես նախօրօք պատրաստուած, հատիկ հատիկ կը կորզէ գանձարկղէն եւ կը զետեղէ զանոնք ուր անկ է:

Առաջին կարգի քերթող, առաջին կարգի նուագապարզար, տաղասաց ալախոսիկ, առաջին կարգի յանդարան, յան – զող· իրրեւ աստուածարան ա՛յնքան յառաջդէմ ու քաջավարժ ,որ Ս. Գիրքը յանդի վերածած է, եթէ կրնանք այսպէս ըսել: Եւ բոլոր այս ճիւղերուն մէջ բացարձակ կերպով պահած է իր պաղատբիւնը, չափաւորութիւնը:

Երբ վրան նեղութիւն գայ իր յարատեւ ալեկոծութեան պատճառաւ, յանկարծ խա – ղերու կը դիմէ, թել թել ձայներ կը հանէ, ու երգը կ'արտաբերէ կամ լաց կամ ժպիտ, երկուքն ալ մեղմացուցիչ ցաւերու եւ լուծիչ երկունքներու: Ու ահա կը սկսի նոր թափով անխոտոր անվրդով իր··· շարադրութեան: Այսպէս է Շնորհալին – հաւասարակչիռ միտք: Բնաւ չես խեն – թենար անոր հետ, անոր մօտ: Աստեղատունէ աստեղատուն կը ճեմէ թեւէդ բռնած, եւ այերքին, յեռոյ եթերին, յեռոյ անեղրին ամայութիւնը կը կոխես իրրեւ սալարկի վրայ: Ու այս արկածախնդիր արշաւէն վերջ, ո՛վ հրաշք, Շնորհալիին կաթողիկոսական համեստ խուցը կը դառնաս, Թերեւս կիլիկեան Հռոմկլայ, բերդին ծերպին մէջ զոդացած անկիւնը, ուր կ'ամփոփուի ծնրադիր Հայ Եկեղեցիին եւ Հայ Մայրենիքին մեծ առաջնորդը:

Ա՛խ, ինչո՞ւ այսպէս չէ Նարեկացին: Ինչո՞ւ ծածկեմ մեղքս: կը սոսկամ անոր արձակէն, որ միշտ վսեմ է, շլացիկ, բռան չունի անօսրութիւն, դուլ, դաղար: Ինք վստահ է իր թռիչքին, ամէնէն նեղ, ամէնէն դժուարուտ տեղերէն կ'անցնի, փապարներուն արձագանդները թունդ հանելով: Դեւերու ձայլ չրջանակը երկուքի կը բաժնէ, յահոյր յարուրակի թափահարելով, եռեւը անգամ չի նայիր թեւէրռնելու համար: Եհովաներուն, Աստուածներուն ոտքը ձեռքը կ'իյնայ, անոնք սակայն միշտ եռ կը մղեն զայն, հմ վարդապետ:

Ա՛խ, ո՞ւր է Շնորհալիի չափաւորութիւնը: Ի՞նչ երջանկութիւն հայ ղրակնութեան համար, որ երգը ընտրեց նուագարան, եւ չափ ու կշռոյթ կայ երգին մէջ: Արձակ քերթուածով անմահացած Նարեկացին ալ ապահովաբար ծունկի պիտի զար առաջաչափուած քերթուածով անմահացած կաթողիկոս Շնորհալիին առջեւ:

Ու երկուքն ալ, համաչափ, համակիր, ձնծղայ կը զարնեն հայ լեզուին խորհին չուրջ:

ԵՏԱՆ

ՄԻՋՆԱԴԱՐԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՏԱՆԻՆԵՐԸ

— o —

ԽՄԲ.— «Պատմա – բանասիրական հանդէս»ի մէջ Ն. Յակոբեան երկար ուսումնասիրութեամբ մը բնութագրած է Հայաստանի պատմութեան թանգարանը գտնուող հին մատանիները՝ յայտնագործուած պեղումներու ընթացքին: կը ներկայացնենք ուսումնասիրութեան առաջին մասը, ուր ընդհանուր գիծերով պատկերացուած են մատանիներուն յատկանիշները:

Պեղումներու ընթացքին գտնուած պերճանքի իրերուն մէջ իրենց յատուկ տեղը կը գրաւեն մատանիները, որոնք իրրեւ զարդ յայտնի եղած են հին ժամանակներէն: Բոլոր զարդերուն նման մատանիները առանձին փայլ տուած են տարապին, կազմելով անոր անբաժան մասը: Մատանիներ կրած են ոչ միայն կիները, այլեւ այր մարդիկ: Հայկական լեռնաշխարհին մէջ առաջին մատանիները ծանօթ են ուշ անագապղինձի զարաշրջանին: Հին երկաթի զարաշրջանին ատոնց թիւը աւելցած է, իսկ անթիմ չրջանի վերջերը լայն տարածում ստացած են: Արեւելեան ժողովուրդներուն քով մատանիին վերաբերեալ հետաքրքրական աւանդութիւն մը պահպանուած է· «Մատանին ամենալաւ զարդն է մատին վրայ: Ճարմար է եւ դեղեցիկ: Արքայազունին մատը առանց մատանիի կը նմանի մկկու – մը, որ անուն չունի: Մատանին անոր մատին նոյնն է, ինչ որ է գօտին մէջքին համար: Իսկ ասիկա մեծ խորհուրդ մը կը ներկայացնէ՝ բարձր իշխանութիւն: Անիկա միաժամանակ համարուած է յուռութք: Մարդոց ունեցած բոլոր զարդերը պէտք է երբեմն կրել, երբեմն՝ ոչ, միայն մատանին է, որ պէտք է կրել միշտ»: Մատանին եղած է պերճանքի իրերէն ամէնէն յարգին եւ տարածուածը: Թագաւորներն ու իշխանները, ի նշան պետական բարձր իշխանութեան, կրած են յատուկ մատանիներ· «Եւ Հանհանդնոսա անախ՝ տայ զմատանի ի ձեռս Աչոտոյ եւ տիրեցուցանէ սեպհական ժառանգութեանն Հանդի՛ւթ իշխանական ճոխութեամբ» («Թումայի վարդապետի Արծրունւոյ պատմութիւն տանն Արծրունեաց»): Թագաւորական մատանիները իրենց կնքուած են արքայական հրամաններն ու հրովարտակները, համապետական նշանակութիւն ունեցող վաւերաթուղթերը, օտար երկիրներու հետ կնքուած բարեկամական, վաճառական դաշնագիրները, համաձայնագիրները:

Թագաւորներէն եաք իրենց բարձրադոյն իշխանութիւնը վկայող կնիք – մատանիներ ունեցած են մեծ իշխաններն ու ատատապետները· «Եւ արարեալ նմանակ իշխանին Սիւնեաց Վասակայ իւրով մատանեաւ՝ հրամայէր նմանական առնել եւ այլ ամենայն աւագ տանուտէրացն Հայոց եւ կնքեալ զնմանականին իւրաքանչիւր ուրուք մատանեաւ՝ տայր բերել եւ զկնքեալ Աւետարանն ուխտին» («Ղազարայ Փարպեցւոյ պատմութիւն Հայոց եւ թուղթ առ Վահան Մամիկոնեան»): Այդ մատանիներով անոնք մատնակցած են ամէնէն դժուարուտ տեղերէն կ'անցնի, փապարներուն արձագանդները թունդ հանելով: Դեւերու ձայլ չրջանակը երկուքի կը բաժնէ, յահոյր յարուրակի թափահարելով, եռեւը անգամ չի նայիր թեւէրռնելու համար: Եհովաներուն, Աստուածներուն ոտքը ձեռքը կ'իյնայ, անոնք սակայն միշտ եռ կը մղեն զայն, հմ վարդապետ:

Ա՛խ, ո՞ւր է Շնորհալիի չափաւորութիւնը: Ի՞նչ երջանկութիւն հայ ղրակնութեան համար, որ երգը ընտրեց նուագարան, եւ չափ ու կշռոյթ կայ երգին մէջ: Արձակ քերթուածով անմահացած Նարեկացին ալ ապահովաբար ծունկի պիտի զար առաջաչափուած քերթուածով անմահացած կաթողիկոս Շնորհալիին առջեւ:

Ու երկուքն ալ, համաչափ, համակիր, ձնծղայ կը զարնեն հայ լեզուին խորհին չուրջ:

ԵՏԱՆ

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՍՂԱԳՐԱԿԱՆ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄ

Բժիշկի գործը հիւանդութիւնն է եւ ոչ անոր ազդեցութիւնը: Երբ խնդիրը հիւանդութեան մասին է, ես պէտք է որ հարցնեմ բժիշկին, ու այն ատեն ան թող ըսէ ինծի այն ամէնը, ինչ որ յայտնի է իրեն իր դիտութենէն. իսկ իրաւաբանի արուեստին ան իրաւունք չունի խառնուելու: Գործադրելի՞ է 51րդ յօդուածը թէ ոչ — ասիկա հարց մըն է, որ բնաւ չի վերաբերիր բժշկական իրազեկին: Ես կը խոստովանիմ, որ մեր իրաւաբանական գործունէութեան ատեն յաճախ, գործնական նկատումներով, բժիշկին հարց կը տրուի· «Ձեր կարծիքը միայն ամբաստանեալի հիւանդութեա՞ն մասին պիտի յայտնէք, թէ նաեւ այն ազդեցութեան, որ այդ հիւանդութիւնը ունեցեր է անոր կամքին վրայ· կը կարծէ՞ք թէ 51րդ յօդուածը գործադրելու է»:

Ես այդ վերջին հարցումը երբեք չեմ ըներ· ու եթէ Դատական նախարար մը հարցնէր ինծի, թէ պաշտօնը ստանձնելէն անմիջապէս յետոյ ո՞րը պիտի ըլլայ իր առաջին գործը, ես կը պատասխանէի· «Արգիլեցէք հարցնել բժշկական իրազեկին, թէ պէ՞տք է կամ կարելի է՞ գործադրել 51րդ յօդուածը· եւ արգիլեցէք բժշկական իրազեկին՝ պատասխանել այդ հարցումին»: Բժիշկը, ընտրած իր դիտութեան բոլոր ծանօթութիւններով, միայն քննելու եւ նկարագրելու է ամենայն մանրամասնութեամբ· իսկ այն հարցին հետ, զոր այստեղ որոշելու ենք մենք, ան ոչ մէկ գործ ունի· այդ մասին ան ըսելիք չունի:

Դուք լսեցիք արդէն իրենցմէ իրազեկներէն, բացառութեամբ առաջին իրազեկ պ. Դր. Շտէօրմէրի, թէ իրենք սիրով չեն մօտենար այդ հարցին, որովհետեւ բժիշկները տարբեր տեսակէտներ ունին կամքի, անոր սահմանափակման մասին, քան իրաւաբանները: Բայց եւ այնպէս ամէնքն ալ վերջ ի վերջոյ մի–մի պատասխան տուին, առանց սակայն ստանձնելու պատասխանատուութիւնը իրաւաբանական պատասխանին համար: Մէկ մասը պատասխանեց միայն «այո»ով իսկ միւսը «ոչ»ով: Ու միայն առաջին իրազեկն էր, որ հաստատապէս ըսաւ, թէ 51րդ յօդուածը կարելի չէ գործադրել:

Պր. Դր. Շտէօրմէրի դէմ ես բան մը չեմ ըսեր· ես շատ կը յարգեմ ու կը գնահատեմ զինքը: Բայց իր կարծիքը անգործածելի է, ինչպէս որ դուք ինքներդ ալ նկատեցիք: Վերնոտութեան մասին իր քննութեան արդիւնքը ճիշդ չէ· ան ճշդեր է մարմնական վերնոտութիւն, մինչդեռ միւս բոլոր պարոնները, ինչպէս եւ, կարծեմ, մենք ամէնքս՝ տարակոյս չունինք, որ տուիկա հոգեկան վերնոտութիւն է: Պ. առաջին իրազեկը հետագօտեր է հոգեկան վերնոտութեան պատճառները ոչ լիովին եւ տուր հետեւանքով սխալ ախտագուշակութիւն է ըրեր: Ես կ'ընդունիմ որ իր կարծիքը մշակուած է շատ ճշդրիտ կերպով եւ մեծ խնամքով· բայց այդ չարգիլեր ինձ որ ըսեմ, թէ սխալ է: Մէկը կրնայ խնդրի մը մասին յայտնել մանրամասն, բայց սխալ կարծիք· մէկ ուրիշը կրնայ կէս ժամուան մէջ ճիշդը ըսել: Որ Պ. Դր. Շտէօրմէրի կարծիքը անճիշդ է, այդ բացատրեցին — թէեւ իրաւամբ ամենալայելուչ ձեւով — իր Պ. Պ. պաշտօնակիցները:

Այդ իրազեկները կ'ըսեն, թէ ամբաստանեալը հոգեկան վերնոտութիւն ունէր, այսինքն հոգեկան խանգարումներու վրայ հիմնուած մարմնական կազմ մը, որ շրջունակ առիթ կուտար վերնոտութեան բռնկումներու: Այստեղ արդէն շատ ճիշդ կերպով չեշտուեցաւ, որ մենք չենք գիտեր, թէ ամբաստանեալը սպանութեան նախընթաց դիչերը կամ առաւօտը կանուխ ունեցե՞ր է արդեօք բռնկում: Այդպիսի բռնկումներ կրնան գալ ու անցնիլ, առանց որ հիւանդը գիտնար այդ որովհետեւ միայն բռնկումէն եաքը ան թուլութիւն կամ նման բան մը կը զգայ: Իմ հարցիս՝ «Չէ՞ք գիտեր, նախընթաց դիչերը բռնկում մը տեղի չէ՞ ունեցեր» — պ. Դր. Շտէօրմէր եւս որոշակի պատասխանեց· «Ոչ, այդ ես չեմ կրնար գիտնալ· ամբաստանեալը չըսաւ թէ ունեցեր է բռնկում· ես ալ չեմ գիտեր, ունեցե՞ր է թէ ոչ· բայց հարկաւ կրնայ ունեցած ըլլալ»: Ու սուտ համար խիստ կարեւոր է այն, ինչ որ պ. պ. օգնական դատաւորներէն մին բժշկական դեռնի վրայ աւելցնել ուզեց· այդ այն է, որ նման բռնկումներ կրնան տեղի ունենալ, առանց որ հիւանդը գիտնար· բայց այդ պարագային ալ բռնկումին հոգեկան արձագանդը կրնայ տեւել բաւական ատեն, մինչեւ իսկ օրեր:

Ուրեմն անհրաժեշտ ալ չէ, որ նման բռնկում մը տեղի ունեցած ըլլայ անմիջապէս սպանութենէն առաջ՝ դիչերը կամ առաւօտն կանուխ:

Մենք լսած ենք դերասանի մը մասին, որ վերնոտութեան բռնկումներ է ունեցեր· օր մը յանկարծ թատրոն չէ գացեր, հեռացեր է քաղաքէն ու անհետացեր, այնպէս որ ոչ ոք չէ գիտցեր, թէ ուր է:

(82 – Շար.)

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՁԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ՀԱՅՆԵՐ ԴԱՒԱԹԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— «Սիկալ» սրահը Շաբաթ, Մայիս 24ի երեկոյեան կը լեցուէր Մայիս 28ը ոգեկոչող հայրենակիցներու բազմութեամբ: Հայաստանի Հանրապետութեան հիմնադրութեան հանդիսութեան կազմակերպիչներն էին Հ. Յ. Դ. Լիոն – Տէսին – ՍԷՆ–Մօրիս կոմիտէները, Նոր Սերունդը, Հայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբը, Եւրոպայի Հայ Ուսանողական Միութեան ու Ֆրանսահայ Կաթոլիկ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղերը:

Հայաստանի Հանրապետութեան անկախութեան հռչակման յիշատակի այս երեկոյին կը նախագահէր զրադէտ Կարօ Մեհեան:

Ներկաները յոտնկայս ունկնդրեցին «Մեր Հայրենիք»ը, պաստառին վրայ քայլերգին բառերուն եւ Եռագոյնին տը-պաւորիչ լուսաբծակումով:

Հանդիսավար Տիկին Շաքէ Խաչատուրեան բեմ հրաւիրեց օրուան նախագահը բացումը կատարելու: Կարօ Մեհեան ի-մաստասիրական հայեցողութեամբ մը վերաքաղեց Թադաւորական Հարստու-թեանց շրջանի Հայոց պատմութիւնը, մանաւորաբար անդրադարձաւ հայեւ-պարսիկ յարաբերութեանց եւ պատերազմներուն ամէնէն զգայուն շրջանին, երբ Փառանձեմ Թագուհին անձնատուր կ'ըլլար, Պապ Թագաւոր կը վերատիրանար Հօրը՝ Արշակի գահուն եւ Հայաստանէն կը քշէր Պարսիկները: Կար ժամանակ երբ մեր եկեղեցւոյ ինքնութիւնը կը վտանգուէր, սակայն մեր մեծագոյն քաղաքագէտ ու դիւանական վարդապետը՝ Մեսրոպ կը կատարէր գիւտ մը, որով Հայերը «36 դիրերու բանակով մը, առանց զէնքի ու զրահի աւելի զօրեղ կ'ըլլային»: Հայաստան, արարական արշաւանքին ենթակայ՝ կ'իյնար. Պարսկաստանն ալ: Մենք կը մնայինք Քրիստոնեայ, Պարսիկները՝ կրօնափոխ կ'ըլլային... կը պահէինք մեր ազգային ինքնութիւնը, կ'ունենայինք Բագրատունեաց Հարստութեան փառաւոր վերածնունդի շրջանը, Հայկ. զրօշը կը ծածանէր...: Յետոյ, Կիլիկիոյ մէջ կը հաստատէինք Ռուբինեաց Հարստութիւնը... ու դարերը կ'անցնէին, ուրիշ ժողովուրդներու նման ենթակայ կ'ըլլայինք Օսմանեան իշխանութեան... Եւ 1915ին ցեղասպանութիւն մը կը սպառնար մեր կեանքին... «Աշխարհ Հայը զերեզմանուած կը կարծէ», սա-կայն 1918ին, ան Սարդարապատի մէջ կը ջախջախէր Թշնամի բանակը եւ կը բարձրացնէր Հայկ. Եռագոյն զրօշը:

Պատմութեան ընթացքին օժանդակող-ներ չունեցանք, Թշնամիներ՝ ունեցանք: «Մեր աշխարհին աննպաստ դիրքին զոհ դացինք»: Մեր երկիրը միշտ չպաշտպանեց մեզ, սակայն չընկճուեցաւ. ինկաւ ու վերականգնեցաւ: Հոմէացիք մեզ ճանչցան «վագրային նկարագրով», իսկ Արաբը՝ բանդեց կամուրջները:

Մեր դիրերով ապահովեցինք հայկ. ինքնութիւնը: Ամէնէն տկար ու ընկճուած օրերուն իսկ հերոսական պայքարով մը հիմնադրեցինք Հայաստանի անկախութիւնը:

Երիտասարդ դաշնակահար Փաթրիք Զոպոյեան, հեզասահ հաճելիութեամբ մը հայ ժողովրդական պարեղանակի ու երգի մեղեդիներ նուագեց:

Ֆրանսերէն լեզուով բանախօսեց Փրոֆ. Մօրիս Տոլմաճեան, որ պատկերացուց քանի մը հարիւր քիլոմեթրով անկախ Հայաստանի մէջ ապրող հայորդիներուն դժուարութիւնները, սակայն անոնք միաժամանակ եղան 1375էն ետք... անկախութեան հրաշքը ապրող բախտաւորները:

Ա. եղեռնութիւն՝ Եղեռնը.— 1915ին երիտասարդ Թուրքերը օգտուելով աշխարհի պատերազմական կացութենէն, ցեղասպանութիւն մը կազմակերպեցին, որուն հետեւանքը կը կրենք մենք այսօր:

Բ. եղելութիւն՝ ռուսական յեղափոխութիւն.— 1917ին ռուս բանակը կը լքէ հայկ. հողերը, երկիր կը վերադառնայ: Հայ բանակը Զօր. Նազարբէկեանի հրամանին տակ կը պատերազմի. Անդրանիկի զօրքերն ալ կը կռուին. բանակ ու ժողովուրդ միասին Հայաստանի ջնջումի թրքական վտանգը կը հեռացնեն, ընդառաջելով Զօր. Նազարբէկեանի կոչին: Սարդարապատի փառաւոր յաղթանակով կը փրկեն Հայաստանը, հռչակելով «Հայաստանի անկախութիւնը»: Յօրմանեան, Սարդարապատի յաղթանակը համապատասխան նկատեց Ֆրանսական Վերահսկողութեան հերոսական յաղթանակին:

Մայիս 28ը մեր պատմութեան համար վերապրումի շրջան մը եղաւ. այսօրուան Հայաստանը դոյութիւն ունի անոր շնորհիւ: «Սարդարապատի զաւակներն ենք, ժառանգորդները 1918ին»: Մարսէյլի Հայոց կանգնած յուշարձանի հարցը... Վիէնի Հայոց «1915 Ապրիլ 24» փողոցի հարցը Երեւանի «Մեր հողերը» պահանջող սերունդին հարցը նոյնն է, ըսաւ ան «Մենք պէտք ունինք ամբողջական Հայաստանի»:

Այսօր Թուրքիան իր հազարաւոր անդորձ բանուորները Եւրոպա կ'արտածէ: Կը չարունակէ ցեղասպանի ոգիով պայքարիլ: Հայ Դատի հետապնդման աշխատանքները խափանել՝ դիւանագիտական ճնշման գծով:

Հայկ. երեք կուսակցութեանց միացումի կոչը՝ 1918ի ոգիին չարունակութիւնն է...: «Շուքի մէջ յարձակման ենթար-կուեցանք... կազմակերպման միջոցնե-րու պէտք ունինք... Թշնամին այսօր ալ մեր պարտութիւնը կ'ուզէ... Մենք կը չարունակենք երիտասարդական յաղթանակի կամքով պայքարիլ: «1918ը մեր դարունն էր. Երեւանի մեր հայկական Հանրապետութեան Գարունը»:

Օր. Լիսա Քէօմիւրճեան դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. Սիմոն Մոզէի, մեներգեց մեր աշուղական երաժշտութեան հսկաներէն Սայաթ Նովայի ստեղծագործութիւններէն երեք երգ:

«Հայաստան եւ հայապատկան հողեր»ու պատկերներուն լուսարձակման պահը, անձկութեան եւ կարօտի չունչ մը տուին ներկաներուն: Կը հետեւինք Յակոբ Պալեանի պատշաճ մեկնաբանութեանց, եւ ճանապարհորդութեան ընթացքին: Սա-տունի՝ Հայաստանի սրտին չուրջ գտնուող պիւղերուն մէջ քաղաքակրթութեան բարիքներէն կարուած, իրենց բարբառը պահած 1500 Հայեր կ'ապրին, «Գէորգ Զաւուշի» լեռներուն մօտիկ...: Յորձանուտ մը, ուր հազարաւոր այրեր եւ կիներ կը նետուին ու կը քշուին... 1915: Վանայ լիճը, Աղթամար կղզին, վանքն ու բերդը, ապա՝ Այգեստանը, բոլոր ճարտարապետական յուշարձաններն ալ հայկական են. Թրքական՝ ոչինչ: Մեկնաբանը՝ Պալեան, ըսաւ որ Իւնեսքօն այսօր աւելի քան երբեք պարտականութիւն ունի հակելու մեր թանկարժէք յուշարձաններու մնացորդացին պահպանման... Քանդուած եկեղեցի մը, ու... «Անի քաղաք նստեր՝ կուլայ» ըսուեցաւ: Մուշի, Խարբերդի, Տիգրանակերտի, Կարսի, Վանի ու Վասպուրականի աշխարհի եկեղեցիները մզկիթի ու բանտի վերածուած էին... Ու Բաղէշ ու Պիթլիս եւ Այնթապ, որուն նշանաւոր զոլէճը դինուորականներու բնակարան դարձած էր...: Դիտեցինք այս բոլորը ընդգրկող ԼԵՌԸ «այն կողմէն»՝ ու յաւելեցանք: Լեռան միւս կողմը՝ յանկարծ, հրաբորբոք լուսաւորութեան մը հրաշալիքը՝ Եր-եւանը, իր գիշերովը խանդաբորբ: Այն-տեղ՝ Ա. Բ. Գ.ով կը տողանցէին հայ երտասարդները: Տաճարին մէջ Գառնիի՝ «Նայրեան աղջիկների հեզաճկուն պարն» էր սիրուն՝ «Կակաչներու պարը» եւ յետոյ՝ «Մենք քիչ ենք, սակայն մեզ Հայ են ասում»ի տարաբախտ հեղինակը՝ Պարոյր Սեւակը՝ իր անհատկնալի ժպիտով: Ծորհ. Հայաստանի մէջ մեծ խնամքով կը վերականգնին Ս. Հռիփսիմէն, Զուարթնոցը, Ս. Էջմիածինը: ... Միծեռնակաբերդը խորխորհուրդ... եւ Սարդարապատը՝ իր հպարտ «ցուլին եւ արեւուն մենամարտով»: Կարապի լիճ, Ծորվիրապի վանք, Մատենադարան, վերջապէս՝ Գերեզման – Դամբարանը բախտաւոր Այրուբենի դիւտարարին՝ Մեսրոպ Մաշտոցին, որ իր հողին, Օշականի գրկին մէջ կը նինջէր խաղաղ:

Յայտագրի երկրորդ մասով բեմ բարձրացաւ Վիէնի Կաթոլիկ Խաչի վարժարանին երկսեռ պարախումբը: Դպրոցականն ալ ազգ տղաքն ու աղջիկները հաճելի կայտառութեամբ մը մեկնաբանեցին Հայկ. ժողովրդական պարեր, զուարթ ու չէն մթնոլորտ մը ստեղծելով: Մենապարերգին Էվելին Գէլմուճեան եւ Վալէրի Կարապետեան, ազգ «Ծէլօքիկ արձա-նիկ»ը, չնորհալի պարուհին, «Գիշերը պարելու համար կ'արթննայ եղեր»...:

Սարգիս Տօնապետեան արտասանեց Ժ. Ս. Յակոբեանի ազդայնասէր երկար քերթուածը՝ «Մեծ ու պզտիկ»ը, երկար ծափեր խլելով:

Օրուան հայերէն բանախօսը՝ Յակոբ Պալեան վերլուծական քննարկումով մը ներկայացուց Մայիսեան անկախութեան խորհուրդն ու Հայ Դատը՝ այսօր: Զուպահեռականով մը նշեց անցեալի ու ներկայի պայմանները, եւ ուղեց որ իւրաքանչիւր Հայ փորձէ պատասխանել կարգ մը հիմնական հարցումներու, երէկին՝ անցեալին, ու վաղուան՝ ապագային վերաբերող. գտաւ, որ քաղաքական կեց-ուածքով մեր հարցին լուծման ուժեզօրոյն միջոցներէն կարեւորագոյնն է տեւական պայքարի ոգիին զարգացումը: Անտարբերներ կան, կան նաեւ սրահները լեցնող հայրենակիցներ, որոնց զեղեցիկ խօսքեր լսելն ու վերադառնալը բաւարար չէ...: Մայիսեան անկախութեան պատմութիւնը արձանագրուեցաւ մեր հերոսներուն արեան հեղումովը: Անկախութիւնը արեամբ չահեցանք. «նուէր չէր»: Պատմաքաղաքական հանգրուան մը կը բոլորենք. «Համրանքի կորուստ ունեցած ենք, սակայն հիմնական կորուստ, հողի կորուստ՝ քիչ անգամ: Միշտ մեր հողերուն վրայ ապրած ենք: Հայրենի ժողովուրդը այսօր մեր հողին վրայ կ'ապրի. միւս մասին Արեւմտեան Հայաստանի մէջ, հողը իր ժողովուրդը կորսնցուցած է»:

Բոլոր կազմակերպութիւնները միակ ու ամբողջական հայրենիքի գաղափարին համաձայն պէտք է ըլլան: Ունինք կարեւոր վաւերաթուղթ մը «Սեւրի դաշնագիրը» որ չի կրնար անվաւեր ըլլալ, որովհետեւ ժողովուրդներ սաորագրած են զայն. սաորագրած է թէ՛ Թուրքը եւ թէ՛ Հայը: «Փոխադարձ համաձայնութեան մը խոստումները պէտք է յարգուին»: Հայկ. իրաւունքը մոռնալը ի՞նչպէս կարելի կ'ըլլայ, երբ անկախացող երկիրներ կան այսօր... Ինքնորոշման իրաւունքը կը մերժուի Հայութեան... մեր դատը մոռացութեան տուողները անհանգիստ ընելու իրաւունք ունինք:

Յայտագրի աւարտէն առաջ, դաշնակի ընկերակցութեամբ Փաթրիք Զոպոյեանի, յեղափոխական – ազգայնասէր եղանակներ նուագեց սրինգի վրայ՝ Անարէ Թոսոեան:

Հայաստանի հիմնադրութեան յիսունեւեօթնամեակը յուշատօնող կազմակերպիչները, այս առիթով հրատարակած էին «Հայաստանի Հանրապետութիւնը (1918–1920)» Ֆրանսերէն, խնամքով պատրաստուած գրքոյկը, զոր հանդիսականներուն նուիրեցին:

ՅԱԿՈԲ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Կարդացէք
«ՅԱՌԱՋ»Ը
Տարածեցէք

քաղաքական որոշումներու, պայմանագիրներու եւ դաշնագիրներու վաւերացումին եւ, վերջապէս, առոնցմով ապացուցած են իրենց սահմաններ – նոնք հաստատած են իրենց սահմանները, երբ մէջ կատարելիք կարգադրութիւնները, երած նուիրատուութիւնները, «Եւ իւրաքանչիւր մատանի կապարեայ կնքով եղեալ ի վերայ» (Ստ. Օրբելեան, «Պատմութիւն Նահանգին Սիսական»):

Մատանին խորհրդանշած է նաեւ հոգեւոր բարձր իշխանութիւնը: Համաձայն հայ եկեղեցական կանոնագիրքին, մատանին հոգեւոր դասին համար ունեցած է ատիճանի եւ պատուոյ նշանակութիւն: Մատանի կրելու իրաւունք ունցած է միայն բարձր հոգեւորականութիւնը՝ կաթողիկոսներն ու եպիսկոպոսները: «Եւ ես Հարցին Հայոց կաթողիկոս եւ ամենայն եպիսկոպոսունք, եւ Վարդ Մամիկոնեան, եւ այլոք միանգամ իշխանք, եւ նախարար հաք, զրեցաք հայերէն եւ պարսկերէն եւ կնքեցաք մերով մատանեաւ» (Փիլռ Թլհոց»): «Եւ զրեցին կտակ յաւիտենական եւ կնքեցին իւրեանց մատանեաւ որ ունէր օրինակ զայս. Ես Տէր Դաւիթ՝ չնորհօքն Աստուծոյ Սիւնեաց եպիսկոպոս» (Ստ. Օրբելեան, անդ): Կաթողիկոսները, եկեղեցական կարգի համաձայն, մատանին կրած են ալ մատնեմատին, իսկ եպիսկոպոսները՝ ճկոյթին:

Կնքամատանիները եղած են թանկար-ժէք քարերով, յաճախ ալ առանց քարերու: Ատոնք կրած են իրենց վրայ փորագիր զանազան պատկերներ, զինանշաններ, հոգեւոր եւ աշխարհիկ կեանքէ քաղուած դրուագներ, թռչունները, բուսական զարդանկարներ եւայլն: Մեզի ծանօթ կնիք-մատանիները եօթը հատ են: Վեցը կը գտնուին Հայաստանի պատմութեան պետական թանգարանը: Մատանիներէն հինգը անագապղինձէ են, առանց ակնաքարի ու ակնաքարի, իսկ մէկը արծաթէ է, ընդելուզուած մուգ կարմիր քարով: Բոլորն ալ կը կրեն արաբատառ գրութիւններ: Եօթներորդ մատանին պատկանած է Հայոց արքայ Աչոտ Երկաթ Բագրատունիի եւ գտնուած է 1940ին Հիւսիսային Կովկասի մէջ՝ Զելենչուկի տաճարը: Ունի ակնաքարն, որուն ագուցուած է մուգ կարմիր ալմանդ եւ վրան ալ արձանագրութիւն մը՝ արաբերէն երեք բառերով. Աշտ Ռ. Սմբատ (կը կարդացուի «Աչոտ որդի Սմբատի»):

Մատանին ոչ միայն բարձր իշխանութեան խորհրդանիշ էր, այլեւ ամուսնութեան նշանակ: Հայկական սովորութեան համաձայն, աղջիկը նշանուած համար-ուած է, երբ փեսացուին մայրը, հայրը կամ ազգականներէն մէկը իրեն նուիրած է մատանի մը, երբեմն ալ օղ կամ ապրանքներ: Զարդը այս պարագային առանձնահատուկ իրաւական դեր մը: Վարանդի մէջ պահպանուած սովորութեան մը համաձայն, աղջկան մայրը կամ մերձաւոր ազգականը աղջկան ծնողքին համաձայնութեամբ Յաղկազարդի տօնին, եկեղեցին, Յաղկազարդի ծառին վրայ վառող մոմերէն խաչաձեւ մոմ մը վառելով եւ անոր վրայ անցընելով մատանին, կը հանէին եւ լռելեայն մատանին կուտային իրենց ուզած աղջկան: Ան կը համարուէր նշանուած: Հարսնցուն մատանին կը կրէր այդ ձեռքի մատնեմատին:

Մատանիները իրրեւ զարդ պատրաստուած են զանազան մետաղներէ, տարբեր ձեւերով: Հին միջնադարուն առածած են ակնաքարնով կամ ակնախորանով մատանիները: Իրրեւ ակ ծառայած են զանազան թանկարժէք եւ կիսաթանկարժէք քարերը, ապակին, յախճապակին եւ մածուկը (փաստա): Արաբական շրջանէն սկսեալ ակնաքարնով մատանիներուն տեղ տարածում գտած են առանց ակնախորշի մատանիները: Ակնախորշը փոխարինած են փորագիր զարդապատկերներով յարդարուած մետաղէ վահանակները: Ակնաքարնով մատանիները զարձած են քիչ դործածական: Առանց ակնաքարնի մատանիները, մետաղներու պակասութեան եւ ընչազուրկ խաւերու պահանջները դոհացնելու նպատակով, սկսած են պատրաստուիլ ապակիէ. անոնք աժան դիւրին շինուող եղած են: Մատանիները իրրեւ զարդ աւելի քան չեչուած են պանոնք կրող անճերուն ընկերային դասը:

Ն. Ճ.

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

ՄԱՐՍԻԼԻԷԼԻՆ Թոնկուբեան եւ Պաղտա – սարեան ընտանիքները իրենց հին եւ նոր ննջեցեալոց, ի մասնաւորի իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ–հօր եւ եղբօր Ա. Թոնկուբեանի մահուան տարելիցին ի յիշատակ հետեւեալ նուէրները կ'ընեն.— 200 Ֆր. Պօմոնի եկեղեցւոյ, 200 Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղին, 200 Մարսէյլի Մշակոյթի Տան (ստանալ «Յառաջ»էն), եւ 200 Ֆր. «Յառաջ»ին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Գոհար Գալֆայեանի ցաւալի մահուան առթիւ, Հայ Ուսանողաց Օգն. Մարմինը չնորհակալութեամբ ստացած է Գրմզեան ընտանիքէն 500 Ֆր., Տիկին Մ. Մարտիկեանէ 100, եւ Պր. Նիկողոս Պօղոսեանի յիշատակին Տիկին Մ. Մարտիկեանէ 30 Ֆր.:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Պօմոնի վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները փոխան Ծաղկեպսակի.—

Ողբ. Օր. Ժապլին ճնոօեանի թաղման առթիւ, Տէր եւ Տիկին Ժողէֆ Մխճեան 50 Ֆր., Պ. Ղազարեան 20: Սարգիս Մըխճեանի հոգեհանգստեան առթիւ, այրի Տիկին Մխճեան 50 (եւ 50 դպրոցին), Պր. Ժաք Շապօեան, այրի Տիկին Շահինեան, Տէր եւ Տիկին Կարկիլօ 20ական (եւ 20 դպրոցին), Պր. Յով. Թօփալեան 50, Պր. Ստեփան Խաչատուրեան, այրի Տիկին Վ. Ղազարեան 10ական, Պր. Գառնիկ Մարկոսեան 30, Տէր եւ Տիկին Մխճեան 100: Ողբ. Տիկին Թաւրիզի հոգեհանգստեան առթիւ Տէր եւ Տիկին Պօղիկեան 30: Ողբ. Պր. Ե. Փափազեանի հոգեհանգստեան առթիւ այրի Տիկին Փափազեան 30: Նուէր Տիկին Լիւսի Փարաւորեանէ 100:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմինը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները.— Տէր եւ Տիկին Զիլինկիրեան 500 Ֆր., իրենց եղբօր Վահրամ Խաչատուրեանի յիշատակին: Իւնիոն տէ Մետըսէն զ'Ամէնիէն 230 Տիկ. Կրէկըրի (Անգլիա) 50, Պր. Սարգիս Մատաթի յիշատակին:

COMMUNIQUE

L'Association Sportive Arménienne (A. S. A.) invite tous les futurs adhérents le dimanche 8 Juin de 9 heures à 12 h. au stade Rabelais, rue Rabelais à Issy les Moulineaux, en vue de la formation des équipes et des formanités administratives.

SIEGE SOCIAL : 6 bis, Bd Rodin, Issy — Tél. : 642-32-49

VIENT DE PARAITRE LA 2e EDITION

LES ARMÉNIENS CONNUS ET INCONNUS

DE NOE A NOS JOURS

par

HAGOP - KRIKOR

Editions LA PENSEE UNIVERSELLE

3 bis, Quai aux Fleurs

75004 - PARIS

Tél. : 325-85-44

Prix 20 F. TTC

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

3 Juin 1975

à PERTUIS (Vaucluse)

OUVERTURE DE

l'hôtel sévan ★★★ NN

43 CHAMBRES GRAND CONFORT

Restaurant — Grill

Salles de réunions et réceptions

Piscine chauffée — Parc et parking privé

ՄԱՅԻՍ 28

ԽՐԱԽՃԱՆՔ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Շաբաթ Յունիս 14 ժամը 21ԷՆ մինչեւ լոյս Ալֆորվիլի հանդիսասրահը

22, Ռիւ Վոլթէր

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» հենթակոմիտէի,

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. Կոմիտէին

կը խօսի ընկեր ՅԱԿՈԲ ՊԱԼԵԱՆ

Մինչեւ լոյս երգ ու պար, ՊԵՏԻԿ եւ իր նուագախումբին մասնակցութեամբ

MATERIEL INDUSTRIEL & ARTISANAL DE REPASSAGE

- Fers vapeur
- Tables aspirantes et chauffantes
- Chaudières

pour :

CONFECTIONNEURS (Robes, jupes, Tailleurs, Manteaux, Pantalons)

et

BONNETIERS

s.a. APPREX 61 rue de Chabrol 75010 Paris

téléphone : 770. 70.89 — 824. 68.26 — 523. 23.04

ՀԱՅ ԳԻՐՔԻ ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԷՍ

DANS LE CADRE DU 60ème ANNIVERSAIRE DU GENOCIDE

Quinzaine du Livre Arménien

DU 6 AU 20 JUIN

Organisée par le C.D.C.A. Mercredi 11 Juin à 17 h.

Rencontre sur le thème

Un Génocide Culturel autour des toiles de PAPAZ d'une exposition de monnaies et de Jean-Marie Carzou qui signera son livre à la Librairie Bellecour, 3, Place Bellecour à Lyon

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի

Յունիս 8 կիրակի ժամը 11·30ԷՆ սկսեալ, դպրոցին պարտէզին մէջ:

1, *Պուլվ. Տիւ–Նոր, Լը Ռինսի*

կէսօրուան ճաշ եւ պիւֆէ:

(*Անձրեւի պարագան նկատի առնուած է:* (Վրաններ):

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Պար, ՊԵՏԻԿ նուագախումբին մասնակցութեամբ

Մուտքերուն մասնակցութիւն

մուտք 10 ֆր., փոխբերուն 5 ֆր.

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— *Առնել Էկլիպ տը Փանթէոնէն 147 թիւ օթոպիւսը*

Restaurant PALMA

SELF-SERVICE

PLEIN CŒUR DE PARIS

210, Rue du Fbg. St. Antoine, Paris 12e

Tél. : 344-10-40

Grandes salles pour noces et banquets — Réunions tous genres —— qualité et prix sans concurrence. Remise exceptionnelle pour « jeunes mariés »

ՃԱՇԱՐԱՆ ՓԱԼՄԱ

ԵՒ ՀԱՒԱՖԱՎԱՑՔ

Խրախճանքներու եւ հարսանիքներու համար սրահներ, ճշանուշ կամ հաւաքոյթներ: — Ընդարձակ եւ լաւ կահաւորուած երեք սրահ — Դիւրամեռչելի գիներ:

Մասնաւոր զեղչ երիտասարդ նորապսակ ամոլներու

Մանրամասնութեանց համար դիմել վերոյիշեալ հասցէին:

ARMÉNIE 1975 ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Départs chaque mois :

du 14 au 28 juin

du 12 au 26 Juillet
du 19 Juillet au 2 Août
du 2 au 16 Août
du 7 au 20 Septembre
du 4 au 18 Octobre
du 25 Octobre au 8 Novembre

à partir 2580 F

Pour les jeunes de 16 à 35 ans deux voyages :

— du 2 au 16 Août
— du 6 au 20 Septembre

Demandez nos brochures détaillées

Logement première classe, hôtel ANI ou ARMENIA à Erévan en pension complète et excursions quotidiennes.

Renseignements et Inscriptions

A PARIS — Sonia Coumryantz

mondotours

2, Rue de Sèze — 75009 Paris — Tél. : 266-50-12 073-32-64

A LYON — Varoujan Sarkissian

sevan voyages

50 Cours de la Liberté - 69 LYON Tél. 60 13 66

Licence Voyages : A. 721.

ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆԻՍ
8
DIMANCHE
8 JUIN
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՀԱՅԿԱԶ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·316

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.316

ՇՈՒՐՋ 3000 ՀՈԳԻ ՀԱՅ ԴԱՏԻ ՀԱՆՐԱԺՈՂՈՎԻՆ

Ուրբաթ իրիկուն Փալէ տէ Քոնկրէի հսկայ սրահը որ 3700 հոգի կ'առնէ գրեթէ լեցուած էր հոծ բազմութեամբ մը, որ անսակարկ հաւատքով կը շարունակէ ըղձավիզ կենալ Հայ Դատի ձեռնարկներուն։ Բեմին ճակատը մեծ պաստառի մը վրայ, սեւ ու կարմիր, գրուած էր օրուան հաւատոյ հանգանակը՝ «60րդ տարեդարձ Ցեղասպանութեան, 1915–1975, կեցցէ՛ հայ ժողովուրդի պայքարը իր պատմական իրաւունքներու ճանաչման համար»։

Հանրաժողովին բացումը կատարեց, յանուն Հայ Դատի Ցանճնախումբին Պ. Հրայր Թորոսեան, ապա խօսքը տուաւ փրոֆ. Արփիարեանի, որ կարդաց օրուան պատուոյ նախագահ՝ Նոպէլի մրցանակաւոր Ալֆրէտ Քասթլէրի ուղերձը։ փրոֆ. Քասթլէր առողջական պատճառներով չէր կրցած ներկայ ըլլալ, բայց իր համակրութիւնը կը յայտնէր հայ ժողովուրդին դատին։ Մարդկային Իրաւանց Ֆրանսական Լիկայի նախագահը՝ Հանրի Նոկէռ խօսք առնելով իր դժուարակուռ թիւնը կը յայտնէր որ քրքրելով Մարդկային Իրաւանց Լիկայի դիւանները, միշտ գտած էր փաստաթուղթեր Հայկ. Ցեղասպանութեան մասին, փաստեր՝ որ Լիկան միշտ զօրավիզ եղած է Հայերուն ինչպէս նաեւ «Հանրապետական Ֆրան–ան եւ դժբախտաբար ոչ այն՝ որ կը նախընտրէ օգնաւ ու զէնք ծախել Թուրքիոյ»։

Նախկին նախարար Ժան Փիէր–Պլոք չատ կրակոտ ելոյթ մը կ'ունենար, ճաղկելով նաեւ այսօրուան ռազմապաշտ Թուրքիան, «գործի մարդոց եւ թրաֆիքաններու Թուրքիան որ չուզեր ճանչնալ ցեղասպանութիւնը եւ բողոք կը բարձրացնէ Մարսէյլի յուշարձանին դէմ»։ Կը յիշէր Հայերու մասնակցութիւնը պատերազմներուն եւ դիմադրական չարժումին, ուր ամէն ճակատի վրայ Հայը միշտ ներկայ եղած էր ինչպէս՝ Մանուշեան։ Ցաւ կը յայտնէր որ Թուրքերը ի վիճակի չեն, նման Գերմաններուն, Վիլլի Պրանտնէ–րուն եւ Հէօսերուն երթալ ծնրադրել հայ զոհերու յուշարձանին առջեւ։

Տոքթ. Իվ Թերնոն պատմական ակնոցով մօտենալով, կը ծանրանար ցեղասպանութեան անուրանալի փաստերուն վրայ եւ անհրաժեշտ կը նկատէր վաւերագրութեան միջազգային կեդրոնի մը հաստատումը։

Այս ճառերէն ետք, կը ներկայացուէր կարճ փաստանկար մը, ուր կը տեսնուէին հայկ. չէն գիւղեր, ու նաեւ աքսորը, ջարդը եւ տեղահանութիւնը։ Այս ժա–պահէնին սկիզբը կը լսուէր Շառլ Ազնաւուրի «Անոնք ինկան...» տպաւորիչ երգը, մինչ նկարներուն մեկնաբանութիւնը կը կատարէր Սրա Գրիգորեան։

Քիչ մը երկար դադարէ մը ետք է որ կը սկսէր երկրորդ բաժինը, կրկին փաստանկարով մը ուր Վանէ, Աղթամարի նկարներուն կը յաջորդէին վաթսունամեակի տեսարաններ Սփիւռքի բոլոր վայրերուն մէջ, դէմաւորաբար Պէյրութ եւ Սրա Գրիգորեան քաղաքէ քաղաք կ'անցնէր յիշելով հայ ժողովուրդին մասնակցութիւնը, ոչ միայն Սփիւռքի այլեւ մանաւանդ Երեւանի մէջ։

Ցաջորդաբար խօսք կ'առնէին Էսփրի պարբերականի տնօրէնը՝ Ժ. Մ. Տոմէ–նաք, որ պատկերալից ոճով կ'անդրադառնար ցեղասպանութեան չեչտելով թէ «Հայոց պատմութիւնը նաեւ մե՛ր պատմութիւնն է», ապա Ժան–Մարի Գաւդու որ առարկայական վերլուծումը կ'ընէր ցարդ եղածներուն եւ իրատես պատկեր մը կը գծէր մեր ապագայ գործունէու–թեան։

Անահիտ Տէր–Մինասեան, չեչտը կը դնէր դլխաւորաբար ցեղասպանութեան քաղաքական բնոյթին վրայ եւ կը ծան–րանար ճնշման վտանգին վրայ։

Ցանուն ընկերվարականներուն Մարք Վէրն եղբայրական ողջոյնը կը բերէր իր կուսակցութեան, ապահովութիւն տա–լով, թէ ընկերվարականները երբեք ան–տարբեր չեն երբ մարդկային հարց մը կայ։

Հայերէն ճառ մը կը խօսէր Ցակոբ Պալեան, յիշելով Թրքական տեւական ճնշումները Արեւմուտքի մէջ, լռեցնելու համար ճշմարտութեան ձայնը հայկ. ողբերգութեան վերաբերեալ։

Փակման խօսքը կ'արտասանէր, յանուն Հայ Դատի Ցանճնախումբին Արա Գրի–գորեան, չեչտելով միջազգային կազմա–կերպութեանց եւ Պետութիւններու կեց–ուածքը Հայ Դատի նկատմամբ եւ պար–զելով նաեւ ապագայի ծրագիրներ։

Հաւաքոյթը վերջ կը դնէր առաւօտ–եան մէկին։

Հոս ըսենք սակայն թէ այս մխիթնկը ոչինչ կը կորսնցնէր եթէ ժամ մը առաջ վերջ դնէր, ընդհակառակն։ Մինչ, դա–դարին կարելի էր արձանագրել ներկա–ներուն զոհունակութիւնը, երկրորդ մա–սին աւելորդ երկարութիւնը, ծանրա–բեռնուած ճառերով, որոնցմէ մէկ–երկուքէն կարելի էր չատ դիւրաւ խու–սափիլ, (ինչ որ առաջքն առած կ'ըլլար նաեւ անխուսափելի կրկնութիւններու) կը յորդեցնէր համբերատար բազմութիւն մը եւ մեկնումները երթալով կը պար–պէին սրահը, հանդիսութեան վերջաւո–րութենէն չատ առաջ։

Ցիշենք որ բացման իր խօսքին ընթաց–քին, Պ. Հ. Թորոսեան կարդաց այն բա–նաճեւը զոր կիպրական Մորհրդարանը վաւերացուցած էր միաձայնութեամբ, Հայկ. Ցեղասպանութեան վաթսունամ–եակին առթիւ (տե՛ս «Ցառաջ» Մայիս 22)։ Երեկոյթին ներկայ էր Կիպրոսի դեսպանը եւ ներկայութիւնը ողջունուե–ցաւ նաեւ Ֆրանսացի ծուլային նախկին սպայի մը՝ Քորնիք, որ ներկայ եղած էր Մուսա Տաղի դէպքերուն։ Ցիշե՛նք նաեւ Գիւտ. Եպսկ., Նորվան Վրդ., Մխիթար–եան հայրեր եւ Պ. Հ. Լիլոյեան, անհա–տապէս։

×

Ընդհանուր առումով հանրաժողովը կը փաստէր որ կարեւր աշխատանք տար–ուած էր գլուխ հանելու համար դրական գործ մը։ Գնահատանքի արժանի է Ցանճ–նախումբը, որ ճիգ չէր խնայած կարելին ընելու, մանաւանդ չարժանկարի պատ–րաստութեան համար։ Ցաւալի է սակայն որ նման ձեռնարկները չենք յաջողիր դուրս հանել մեր արտէն ու կրկին մենք է որ կը լսենք մե՛ր պատմութիւնը, թէ–կուզ օտարներու բերնով ,փոխանակ որ քիչ մը օտարները լսեն մեզ։ Ու եթէ ուրախալի երեւոյթ էր որ հանդիսութեան իր զանգուածային ներկայութիւնը բերած էր հայ երիտասարդութիւնը, մտահ վրայ կարելի էր հաշուել քանի մը օտարներ։

Ամէն պարագայի մէջ դեռ առիթ կ'ու–նենանք խօսելու այս հանրաժողովին մա–սին, աւելի մանրամասնօրէն, ու ի հար–կին ընելու նաեւ կարգ մը խորհրդածու–թիւններ։

Ա. Մ.

Քանի մը տողով

Անգլիոյ հանրաքուէն վերջնապէս հաստատեց որ անգլիացի ժողովուրդը կ'ուզէ եւրոպական ընտանիքին անդամ մնալ։ Մասնակցողներու համեմատու–թիւնն էր՝ 63,8 առ հարիւր եւ «այո» պատասխանից 67,2 առ հարիւրը ինչ որ մեծ յաղթանակ մըն է Ուիլսընի համար։

Լիզպոնի ընկերվարական Ռեփուպլիքա թերթը կրկին լոյս պիտի տեսնէ, պին–ուորական պարագլուխները որոշած ըլ–լալով ընկերվարական տէրերուն վերա–դարձնել թերթը։ Այս կարգադրութիւնը կարեւոր յաղթանակ մը կը նկատուի Սոարէսին եւ ընկերներուն համար։

ՓԱՌՕ ՓԻՔԱՍՕ մեծանուն նկարիչին տղան մեռաւ առջի օր, 54 տարեկանին։

Լիոնէն եռաք պերճաղիճներու չարժու–մը կը ծաւալի այլ քաղաքներ։ Խումբ մը դրաւած է Մարսէյլի Ռեֆորմէներու ե–կեղեցին և փարիզ ալ Սէն–Պերնար մաս–ուը, Մէն–Մոնփարնասի մէջ։ Այս կիները կ'ուզեն որ ընկերային դրութիւն մը ստեղծուի իրենց համար, տրամադիր են տուրք ալ վճարելու։ Զօրավիզ կենալու համար իրենց « պաշտօնակիցներուն », Կրընոպլի, Քաննի եւ Նիսի պերճաղիճ–ները 24 ժամուան գործադուլ որոշեցին։ Հարցը լուծուելու ձեւ չունի սակայն եւ Շաբաթ օր կը ծագէր այլ հարց մը՝ կի–րակնօրեայ պատարագը դրաւուած եկե–ղեցիներուն մէջ։

ԹՂԹԱՏԱՐԻ սպասարկութեանց մէջ գործադուլի չարժումներ ծայր կուտան այս չաբուընէ սկսեալ։ Նման չարժում–ներ կան նաեւ երկաթուղիի եւ մեթրոյի մէջ։

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱԽՕՍ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Ցունիս 2)

ԵՐԵՒԱՆԻ ՊԱՐԱՐՈՒԵՍՏԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԸ

Հայկ. պարարուեստը դարերու պատ–մութիւն ունի։ Ինքնատիպ ու զեղեցիկ այդ արուեստը արտացոլած է հայ ժողո–վուրդին հոգեւոր հարուստ աշխարհը, անոր ազատասիրութիւնն ու հերոսութիւնը, մեղմութիւնն ու քնարա–կանութիւնը, հիմարն ու բարի ժպիտը։ Հայ ժողովուրդին ամբողջ պատմութիւնը անոր կենցաղն ու բարքերը իրենց արտա–յայտութիւնը գտած են պարարուեստին մէջ։ Սակայն պարերը մէջտեղ կուգային, կ'ապրէին եւ կ'անհետանային։ Այսպէս քիչ թիւով պարեր կրցած են յարատեւել մինչեւ մեր օրերը։ Հայկ. պարարուեստը փրկելու համար անհրաժեշտ դարձած էր պարարուեստի ուսումնարան մը բանալ։ Եւ ահա 1924 Դեկտեմբերին, Երեւանի մէջ բացումը կը կատարուի պարարուես–տի պետական ուսումնարանին, ուր աշա–կերտները կը սորվին դասական, ժողո–վրդական — բեմական եւ հայկ. պարեր։ 1926ին արդէն ուսումնարանին սանները ներկայացումներ կուտան։ 1930ին իրրեւ տնօրէնուհի Թիֆլիսէն Երեւան կը հրա–ւիրուի Սրբուհի Լիսիցեան։ 1957ին ու–սումնարանին մէջ կը բացուի հայկ. ժո–ղովրդական պարի բաժինը։ Ուսումնա–րանը միակ հաստատութիւնն է, ուր հայկ. պարը մասնագիտական ձեւով կը դասաւանդուի։ Այս դասընթացքներուն կը հետեւին հայ պատանիներ եւ երիտա–սարդներ աշխարհի բոլոր ծայրերէն՝ Մ. Նահանգներ, Անգլիա, Ֆրանսա, Լիբա–նան, Սուրիա, Պարսկաստան, Արժան–թին եւայլն։

ԱՄԵՆԱՑՆ ՀԱՑՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԺԱՄԱՆՈՒՄԸ

— o —

Ինչպէս յայտնուած էր առանձին հա–ղորդագրութեամբ, Ամենայն Հայոց կա–թողիկոսը՝ Վազգէն Ա. Փարիզ կը ժա–մանէ Ցունիս 12ին։

Կաթողիկոսը Օռլի–Սիւտ օդակայանը կը հասնի ուրեմն, այս Հինգշաբթի, Ցունիս 12ին ժամը 16·30ին, ուրկէ կ'ա–ռաջնորդուի Փարիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, եւ Հրաշափառով մուտք կը գործէ ժամը 17·30ին։

ՓԱՐԻԶԻ ՕՐԱԹԵՐԹԵՐԸ ԼՈՅՍ ՉԵՆ ՏԵՍՆԵՐ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

— o —

Գրքի բանուորներու միջարհեստակցա–կան սենտիքան անակնկալ կերպով 24 ժամուան նոր գործադուլի մը հրահանգ տուաւ երկուշաբթի օրուան համար և փա–րիզեան օրաթերթերը, ի շարս որոնց՝ «Ցառաջ» լոյս չեն կրնար տեսնել։ Այս անգամ ի նշան բողոքի է Փարիզիէն Լի–պեռէի կատարած կարգ մը պաշտօնահա–նումներու դէմ։ Մտորեւ փարիզեան մա–մուլի սենտիքային զեկոյցը, որ կը չեչտէ այն վնասը որու զոհ է կրկին մամուլը երբ արդէն տագնապալի չրջան մը կ'ապ–րի։

Ուրեմն «Ցառաջ» լոյս չի տեսներ եր–կուշաբթի (երեքշաբթիի թիւ)։—

UN COMMUNIQUÉ DU SYNDICAT DE LA PRESSE PARISIENNE

Le syndicat de la presse parisienne communique : « Par un communiqué à l'A.F.P. sans qu'ils en aient été directement informés, le syndicat de la presse parisienne et les quotidiens qui en sont membres ont appris que le comité intersyndical du Livre parisien avait ordonné à ses adhérents d'empêcher au moyen d'une nouvelle grève la parution des journaux parisiens lundi 9 Juin. Cette mesure veut être notamment une protestation contre une décision administrative dans laquelle les journaux touchés par la grève ne sont ni juge ni partie. Ces mouvements de grève successifs qui privent inconsidérément le public des informations qu'il souhaite se procurer, qui mettent en danger par leur répétition la vie même des entreprises, qui dépassent le cadre des conflits normaux du travail, prennent ainsi le caractère d'une atteinte délibérée à la liberté de la presse et sont de nature, par là même, à mettre en cause la responsabilité des organisations qui les commandent.

Le syndicat de la presse parisienne en s'excusant auprès de ses lecteurs de l'impossibilité dans laquelle la presse quotidienne sera de paraître lundi, s'élève vigoureusement contre de tels procédés ».

ՄԵՂԱ՛Յ ՄԵՂԱ՛Յ... Ս. ՄԵՍՐՈՊԻՆ

Ա

Հակասական, չփոթեցնող դիմագիծ մը կը պարզէ սփիւռքի մեր հայ կեանքը՝ ներկայ ժամանակներուն: « Սփիւռք » կոչուող համատարած այս ցրուածու – թեան ամբողջ տարածքին՝ ըլյն ու մութը, բարին ու չարը, աղնիւն ու վատը կարծէք ընդմիշտ զիրար կը խաչաձեւեն, իրարու դէմ յաւերժաբար կը դաւեն: Եւ ծովերուն, ցամաքներուն ամէն մէկ ափին կայք հաստատած հայ մարդը մերթ կը հրճուի, կը խանդավառուի, պայծառ ու պերճ կը տեսնէ իր եւ ազգին ապագան, ու մերթ կը արտմի, կը յուսալքուի եւ մութերով, խաւարներով, յոռետես – սութեամբ կը չրջապատուի:

Եւ այսպէս, յաճախ, վստահութիւն, յոյս ու հաւատք, հպարտութիւն ներ – չնչող երեւոյթներու արձագանգներով կը հեղեղուին, կը յորդին մամուլ, բեմ ու·· քարող, ու յետոյ ալ, նոյնքան աւելի յաճախ ու միեւնոյն ակերէն, մութ ու պըղտոր ու կործանարար ախտանիշներու ուրիշ հեղեղներ յանկարծ կը յորդին ու ոտքոտոով կ'ողողեն հայ մարդուն հոգին:

« Ազգային զարթօնք », «վերանորոգում » ու «վերազարթնում» եւ տակաւին հոգեպնդող, խանդավառող ինչքա՜ն ուրիշ « վերա··· » չես դիտեր ինչե՛ր, արբեցնող յանկերգներու պէս՝ հանդէս, խնջոյք ու խրախճանք սարքելու տրամադրութիւն, վիճակ կը ստեղծեն, որպէսզի յետոյ··· այլասերումի, ապականացման ու քայքայումի դառն ու դաժան իրողութեանց անդրադարձող ուրի՛շ յանկերգներ վառնոց, աղէտ ու կործանում ահազանգել սկսին:

Այս զիրար հալածող ու ժխտող իրողութիւններուն դէմ՝ չայլամի ուղեղով բութ ու անբան, անտարբեր կամ ապականած, կասկածելի Հայութեամբ արատած մը պէտք է ըլլայ մարդ՝ դէպք ու կացութիւն իրենց իրական դիմագիծերով տեսնել չուզելու եւ անոնցմով մտահոգ չըլլալու համար:

Վաթսուն երկար տարիներու իր համապիւռ ու անարմատ գոյավիճակին դիմաց՝ ժամանակ է որ հայ մարդը ամբողջական հաչիւ նատի ու սփիւռքային իր պատմութեան բոլոր էջերուն ու դարձադառնութեանց արդար, պարկեշտ ու անխարդախ հաշուեյարդարը ընէ, առաջ – դելու համար նախ թէ ի՞նչ կորսը, ի՞նչ մնաց, յետոյ նաեւ ճշդելու համար թէ ի՞նչ միջոց, ի՞նչ ընթացք պիտի որդեգրել կորուստէ զերծ մնալու համար:

Այս ձեւի հաշուեյարդարի մը պիտի փորձենք ձեռնարկել այստեղ, Եղեռնի այս վաթսունամեակին՝ ձեւո՛վ մը գոնէ մեր խղճին պարտքը հատուցած ըլլալու, եւ··· եւ ինչո՞ւ չխոստովանիլ, իրակաւութեան ուղիղ ճայելու անյապաղելի մեր խանուածքին դոհացում մը ապահովելու համար:

Ուրեմն, փորձենք:

×

Եղեռնի անարդ գողգոթաներէն հազիւ ճողոպրած Հայու բեկորները, հազիւ ապաստան մը, ապահովութեան նշոյլ մը դտած՝ հազիւ իրենց խորունկ եւ ահաւոր վէրքերուն սպիացումը տեսած — նախ քան անձ ու ընտանիք ու անձնական բարօրութիւն, — մտահոգուեցան իրենց ազգութեամբ, ժողովուրդի գոյատեւման միջոց ու կերպ փնտռել սկսան: Պատի՛ւ ու յարգանք իրենց:

Վիրաւոր, անտուն այդ բեկորները, նոյնպէս իրենց գլուխը պատսպարելու երդիք մը կառուցանելէ առաջ, կանդնեցին դպրոց ու եկեղեցի, կանդնեցին ակումբ ու հաւաքավայր, իրրեւ գոյատեւումի պատնէշներ, ամրոցներ: Իրենց հողերէն հեռու, գոյութեան իրրեւ միակ ու վերջնական ապաւէն՝ պահեցին հա՛յ ոգի եւ լեզու: Ու լեզուին հետ, այդ լեզուին չնորհիւ՝ պահուեցան քարէ ու ատաղձութիւն, — ամէն ինչ՝ որ ազգի մը ողնասիւնը կը կազմէն:

Դպրոց չհնուեցաւ, ու այդ դպրոցին չնորհիւ լեզուն պահուեցաւ. ազգային աւանդութիւններ եւ ազգային ամբողջական, խոր գիտակցութիւն այն վայրերուն, գաղթակայաններուն մէջ՝ ուր Հայութեան ստուար զանգուածները նոյն վայրին մէջ մկկտեղուած եղան: Այդ վայրերուն մէջ, սեղմահան զանգուած – ներ թոյլատուու պայման ու ենթահող մը դտան՝ դպրոց կառուցանելու եւ այդ դպրոցով հայ լեզուն ու հայ լեզուով Հայոց պատմութիւնն ու մշակոյթը ուսուցանելու:

Փա՛ռք, պատի՛ւ ու յարգա՛նք իրենց:

Այն վայրերուն, գաղթակայաններուն մէջ սակայն՝ ուր մկկտեղումը զանգուածային չեղաւ եւ կամ պայմանները քիչ մը աւելի դժուար ու կարծր եղան, Հայը դոհացաւ աղօթատեղի, մատուռ չինելով: Պահեց հաւատքը՝ իրրեւ քրիստոնեայ, Քրիստոսի ծառայ, սակայն կորսընցուց լեզուն ու այդ լեզուին հետ ե՛ւ աւանդութիւն, ե՛ւ գիտակցութիւն եւ ազգային դիմագիծ:

Հայը խոխոտուեցաւ, երբ նոյնիսկ իր հաւատքին համար, օտար ու վարձեմ այս ափերուն մէջ ոսկեթաթախ դմբէթով հսկայական տաճարներ չինեց···

Ա՛յս է պատկերը, ընդհանուր ակնարկով, սփիւռքի հայ իրականութեան:

×

Իրողութիւնը ա՛յն է, դաժան ու դառն իրողութիւնը՝ որ Սփիւռքի մէջ, դաւադիր, ծածուկ ուրի՛շ սփիւռք մը ծնունդ առնել սկսաւ, այնպէս՝ ինչպէս կը պատահի բնագիտական մարզէն ներս տէզէնթէկրասիոնի ճամբով կազմաւորման օրէնքներուն հիմունքով, երբ բջիջներ յանկարծ կ'անջատուին իրենց ամբողջէն ու միաւորէն՝ կազմելու համար ուրիշ մարմին մը, ուրիշ միաւոր մը: Սփիւռքներուն··· Սփիւռքը յանկարծ երեւան եկաւ, երբ հայ բջիջներ անջատուեցան իրենց լեզուէն, իրենց բարքերէն, աւանդութենէն, մտածելու, զգալու, արտայայտուելու իրենց ինքնուրոյն ամբողջութենէն ու մէջտեղ բերին հայանման ուրի՛շ ամբողջութիւն մը, հաւաքը··· ուրիշութիւն մը: Մէջտեղ բերին հայանման օտարութիւն մը···:

Գիտեն՛ք, հասկցո՛ղ, միջավայրը, պայմանները··· : Արաբչութեան անզրկուելի այս օրէնքներուն պատչաճելու նոյնքան եւ անխուսափելի հարկադրութիւնը: Գիտե՛ք, տեղեակ ենք: Ի՞նչպէս կրնանք հակաճառել բնութեան այս ամէնէն դաժան ու պահանջկոտ օրէնքներէն մէկուն դէմ:

Բայց գիտենք Նաեւ՝ որ այս «պայմանն ու «միջավայր» ըսուածը կրնայ յարմարելու անողոք պարտադրութիւնը չուտով հասարակ ջորիի մը վերածել նժդեհներուն ամէնէն ազնուացե՛ղն անդամ, եթէ իրեն թո՛յլ տրուի···: Նկարագիրը, դիմագիծ ու հոգեկան արժա – նիք պահել ուզող անհատը պիտի դիմնայ սկիզբէն սահման մը դնել, ռազմավարութիւն ճշդել, պատնէշ մը կանդնել՝ ի՛ր, եւ իրե՛ն պարտադրուող միջավայրի նոյնինքն այդ պայմաններուն Դէմ: Եւ այս պարագան ինչքան որ ճիշդ է անհատի մը, անձի մը համար, նոյնքան եւ աւելիով ճիշդ է նաեւ ժողովուրդի մը կամ ազգի մը պարագային, մանաւանդ երբ այդ ազգը արմատախիլ նետուած է երկրագունդի տարածքին:

Իրենց հողէն, արմատներէն դուրս ինկած ժողովուրդներու համար, պաշտպանութեան այդ գիծը, այդ վերկարար պատնէշը՝ ուրիշ ոչինչ է, եթէ ոչ Լեզուն: Լեզուն միակ միջոցն է՝ աւանդութիւն, մշակոյթ ու ազգային դիմակերպութիւն պահպանող, ու այդ ամբողջը սերունդէ սերունդ յաւերժաբար փոխանցող: Ու մարդ չնահչարհիկ տեսութիւններու մրցանակաւիր ախոյեան պէտք է ըլլայ՝ պնդելու համար որ ժողովուրդ մը կրնայ ազգ ըլլալ, ազգութիւն պահել··· առա՛նց հիմնական այս տուեալներուն:

Կ'ըսենք ասիկա՝ որովհետեւ վերջին ժամանակներուն հրապարակը կ'ազմկէ նոր տեսակի չքնաղ վարդապետութիւն մը, ըստ որուն, լեզու ըսուածը··· այդքան ալ կարեւոր ու կենսական անհրա – ժեշտութիւն մը չէ՛, ո՛չ ալ կուտան, ապ մը բնորոշելու ու այդ ազգին գոյութիւնը, յարատեւումը ապահովելու կոչուած:

Այս քնքո՛յշ, նորօրինակ խմաւոութեան համաձայն՝ կարեւորը ամենազօր դիտակցութիւնն է, ազգութեան մը պատկանելու գիտակցութիւնը, ու պատմութեան, ու ազգային արժէքներուն տեղեկանա՛լը··· Այսինքն թէ՝ Ֆրանսա ապրող հայ մարդը պիտի Ֆրանսերէն սորվի, Ֆրանսերէն կարդայ ու Ֆրանսերէն մտածէ, Ամերիկայի Հայը՝ Շէյքսփիրի լեզուով հոգի ու միտք ու կեանք ապառի, ու տակաւին··· Քամչաթկային ալ չլսուա՛ծ, չլսուա՛ծ չես դիտեր ի՛նչ բարբառներով բարբանչէ՝ որպէսզի, օր մը, երջանիկ օր մը, ուրախանանք, հրճուինք, հպա՛րծ ու երախտապարտ ըլլանք մենք ալ՝ երբ անոնցմէ մէկին ու մէկը յօժարի յայտնել թէ ինք Հա՛յ մըն է, — որպէսզի երանելի օր մըն ալ, այս Հայերէն սերած կայտառ ճագերը, Հայուն պատմութեան ու արժէքներուն տեղեակ ըլլալէ յետոյ, հպարտութիւնն ունենան յայտարարելու որ իրենց ծնողքը Հայեր են եղած, թէ հայ ըսուածը բարի, աղնիւ ու խաղաղասէր, ու չինարար ազգ մըն է եղած, ու մանաւանդ··· քրիստոնէութեան փարող···

Այս խմաւորուն տեսաբանները կ'անդրադառնան անկասկած որ ազգային պիտակ – գութիւն ըսուածը կ'ուսուցանուի, կը կառուցուի, կը ստացուի, չէրներ յանկարծ երկինքէն՝ մարդոց մտքերուն, հոգիին սուրբի միջոցաւ:

ԺԻՐԱՅՐ ԱՓԹՈՒՐԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԵՂԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ

ԺԷ-ԺԸ ԴԱՐԵՐՈՒՆ

— o —

Մանեա Ղազարեան Երեւանի մէջ լոյս ընծայած է չափական աշխատութիւն մը՝ « Հայ կերպարուեստը ԺԷ.–ԺԸ. դարերուն »: «Սով. Գրականութիւն» ամսագրին մէջ Վազգէն Ոսկանեան երկար գրախօսականով մը անդրադարձած է Մ. Ղազարեանի բծախնդիր աշխատանքին, ինչպէս նաեւ գիրքին բովանդակութեան:

Լէօ եւ Մ. Աբեղեան ԺԷ. եւ ԺԸ. դարերու հոգեւոր կեանքին մէջ իրարայաջորդ վերածնունդ մը նկատած են: «Մեր նոր գրականութիւնն սկսում է ԺԷ. դարում, գրած է Մ. Աբեղեան, ԺԷ. դարն է միայն, որ չարունակող չէ, այլ միայն վերածնող»:

Ճօղուածագիրը, իր կարգին, պիտի կուտայ, թէ մօտ մէկուկէս դար չարու-

ԺԷ չորութիւն մը չէ՛, ո՛չ ալ կուտան, ապ մը բնորոշելու ու այդ ազգին գոյութիւնը, յարատեւումը ապահովելու կոչուած:

Այս քնքո՛յշ, նորօրինակ խմաւորութեան համաձայն՝ կարեւորը ամենազօր դիտակցութիւնն է, ազգութեան մը պատկանելու գիտակցութիւնը, ու պատմութեան, ու ազգային արժէքներուն տեղեկանա՛լը··· Այսինքն թէ՝ Ֆրանսա ապրող հայ մարդը պիտի Ֆրանսերէն սորվի, Ֆրանսերէն կարդայ ու Ֆրանսերէն մտածէ, Ամերիկայի Հայը՝ Շէյքսփիրի լեզուով հոգի ու միտք ու կեանք ապառի, ու տակաւին··· Քամչաթկային ալ չլսուա՛ծ, չլսուա՛ծ չես դիտեր ի՛նչ բարբառներով բարբանչէ՝ որպէսզի, օր մը, երջանիկ օր մը, ուրախանանք, հրճուինք, հպա՛րծ ու երախտապարտ ըլլանք մենք ալ՝ երբ անոնցմէ մէկին ու մէկը յօժարի յայտնել թէ ինք Հա՛յ մըն է, — որպէսզի երանելի օր մըն ալ, այս Հայերէն սերած կայտառ ճագերը, Հայուն պատմութեան ու արժէքներուն տեղեակ ըլլալէ յետոյ, հպարտութիւնն ունենան յայտարարելու որ իրենց ծնողքը Հայեր են եղած, թէ հայ ըսուածը բարի, աղնիւ ու խաղաղասէր, ու չինարար ազգ մըն է եղած, ու մանաւանդ··· քրիստոնէութեան փարող···

Այս խմաւորուն տեսաբանները կ'անդրադառնան անկասկած որ ազգային պիտակ – գութիւն ըսուածը կ'ուսուցանուի, կը կառուցուի, կը ստացուի, չէրներ յանկարծ երկինքէն՝ մարդոց մտքերուն, հոգիին սուրբի միջոցաւ:

ԺԻՐԱՅՐ ԱՓԹՈՒՐԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՍՂԱՓՐԱԿԱՆ ՋԵԿՈՒՑՈՒՄ

— o —

Իսկ ան կրցեր է երկաթուղիի տոմս դընել, ճամբորդել, հիւրանոց մը երթալ, առանց այնուամենայնիւ դիտնալու, իր վերնոտ կացութեան հետեւանքով, թէ ի՞նչ կը կատարուի իրեն հետ: Իրեն կը պակսէր մտաւոր ու հոգեկան յառաջդէմ թացներու չարք մը՝ ակներեւ իր դիտակցութեան հիւանդոտ խանգարման պատճառով:

Պ. Օգնական դատաւորը հարցուց Պ. Դր. Շոէօրմէրին. «Ձէ՞ք դիտեր արդեօք, սպանութենէն առաջ վերնոտու – թեան բռնկում եղե՞ր է թէ ոչ»: Ու այդ հարցումը կը չօշափէր խնդրի ամէնէն էական կէտը: Ու երբ Պ. Դր. Շոէօրմէր պատասխանեց՝ «Ոչ, չեմ դիտեր», առաջ իր կարծիքը ինձ համար լմնցած էր:

Միւս Պ. Պ. իրապեկները չատ աւելի լայն են ընդգրկած խնդիրը, ոչ թէ յանախրութեան, այլ դիտական փորձառութեան գործադրութեան նկատմամբ:

Դուք դիտէք վերջապէս, որ ամբաստանեալը ստացեր էր ծանր հարուած մը իր զլխուն, եւ որ սպանութեան առտուն ինքզինքը դէշ զգալուն՝ քոնեակ էր խմեր:

Բժիշկներուն խօսքով՝ ամբաստանեալի հիւանդութիւնը հոգեկան վերնոտութիւն է եղեր, ան ունեցեր է հոգեբեկութեան բռնկումներ: Այդ օտարոտի արտայայտութիւններով ըսուինքեան կարելի չէ ոչ ոքի վրայ ապաւորութիւն գործել, բայց այն, ինչ որ աւով արտայայտել կ'ուզեն, ներքնապէս ճիշդ է: Իրազեկները ըսին, թէ ամբաստանեալը երբ 1915ի զարդէն եաք, որուն զոհ գացին իր ազգականները, արհնցաւ ուշաթափութենէն, դիակի հոտ առաւ, եւ թէ յետոյ ալ, երբ իր յիշողութեան պատկերները կը գառնային այն ժամերուն, այն միշտ նոյն հոտը կը զգար: Անիկա, բժիշկներուն խօսքով, նշան է, որ ամբաստանեալի հոգին խռոված էր, այնպէս որ՝ երբ պատկերները կուգային, ան այլեւս իր կամքին տէրը չէր: Եթէ ես կամքիս տէրն եմ, կաղամարը հոտոտելով դիակի հոտ չեմ զգար· բայց եթէ դիտեմ, որ թերեւս առաջ այդ կաղամարով մարդ մը սպաններ են, ու յետոյ կաղամարը հոտոտելով կարծեմ, թէ իրապէս դիակի հոտ կ'առնեմ, այն ատեն այլեւս ազատ կամքիս տէրը չեմ:

Ինչպէս դիտէք, կան նման «զլխապատոյտի բռնկումներ»· կան մարդիկ, որ դիւրաւ կը կարծեն, թէ գլուխնին կը դառնայ: Երբ անոնք լեռ կը բարձրանան, պէտք է որ բանէ մը բռնեն, թէեւ վար իյնալու ոչ մէկ վտանգ կայ: Այսպէսով, կան երեւակայութիւններ, զորս կարելի չէ վանել օրինակի համար՝ մէկը կը նայի պատուհանէն վար ու չարունակ կը խորհի· «Դուն պէտք է վար նետուիս»: Այդ պարագային լաւագոյնն է գոցել պատուհանը եւ հեռանալ անկէ· արդարեւ, ո՞վ կրնայ ըսել, որ այդ մարդը, եթէ հոգեպէս հիւանդոտ տրամադրութիւն ունի, դուրս չի նետուիր որովհետեւ հոգեկան տախտակը անդիմադրելի է: Պ. Պ. իրապեկները բացատրեցին մեզի այդ չատ դեղեցիկ կերպով, այնպէս որ կրնանք վրատահօրէն իրենց հետեւիլ:

Հիմա ամէն մէկը իրեն հարց կուտայ· «Ի՞նչ է կատարուեր ամբաստանեալի հոգիին մէջ· ի՞նչը իրրեւ հարկադրիչ մըտատպատկեր, նուաճեր է զինքը»: Ան ինքը տուաւ մեզի ամենալաւ բացատրութիւնը Թալէաթը տեսնելը: Երբ ան եկաւ Պերլին, Թալէաթներու մասին չէր խորհեր, չէր խորհեր նաեւ մէկ ամիս այստեղ ապրելէ եաքը: Բայց երբ օր մը, Հարղէն – բերդ փողոցէն անցնելու միջոցին, ան երեք Թուրք տեսաւ եւ նկատեց, թէ ինչպէս անոնցմէ մէկը խոնարհեցաւ միւսին առջեւ ու «փաչա» ըսաւ անոր, ու երբ՝ համեմատելով Թերթի մը մէջ լոյս տեսած պատկերը՝ ճանչցաւ որ «փաչան» Թալէաթն է եղեր, այն ատեն Թալէաթը դարձաւ անոր համար այն, ինչ որ մէկ ուրիշի մը համար այսպէս կոչուող կարմիր լաթն է: Այդ նոյն մարդը ան նորէն տեսաւ դէպքի առտուն· ան իջաւ փողոց: Ինչ մտապատկերներ կը գառնային իր ուղեղին մէջ, երբ վերջուց տարճանակը, իջաւ վար եւ արձակեց իր դնդակը:

Ատոնք մտապատկերներ են, որ կապուած են Թալէաթի անձին հետ:

Ես չէի ուզեր ներս բերել քաղաքականութիւնը դատաստարանին մէջ· բայց չեմ կրնար չմատնանշել, որ այդ ըրաւ Պ. դատախազը, ըսելով որոշ բաներ ի նպաստ Թալէաթի:

Եթէ այդ տեղի ունեցած չըլլար, թերեւս պէտք չունենայինք արտայայտուելու ընդդէմ այս վերջինիս:

Ըսուեցաւ, որ այստեղ սպաննուած է «Գերմանիոյ դաշնակիցը»: Այս ճիշդ չէ:

Թալէաթը եւ իր կոմիտէն դաշնակիցներն էին փրուսական եւ գերմանական նախկին զինուորական կառավարութեան: Գերման ժողովուրդի դաշնակիցներ այդ մարդիկը երբեք եղած չեն:

(83 – Շար.)

ՈՐԴԵՆ ՓԱԽՍՈՒՈՐԸ

Բ·

ԿՈՆՈՆ ՀԱՅՐԸ

Մեր առեղծվածային ծերունի էր ազգային լուսնի ծագումով մը, եթէ կարելի է այդպէս կոչել այն ամայի կղզին, ուր ան ապրած էր տասնհինգ տարի:

Մենք գնացինք տեսնելու զայն, որովհետեւ ան մեզ հրաւիրած էր ընթրիքի:

Ան ապրած էր ծովեզերեայ փայտաշէն տնակի մը մէջ: Ունէր միայն մէկ սենեակ, որ միանգամայն խոհանոց էր, ննջասենեակ եւ ընդունելութեան սրահ:

Ան մեզ ընդունեցաւ ջերմութեամբ, բայց ոչ առանց ակնածանքի մը, որ կը զգացուէր իր ամէն շարժումին մէջ:

Ան ինքնին ներկայացուցիչ մըն էր ազգային ամենահին աւանդութեանց, որոնք կը մեռնին ամէն անգամ, որ մեռնի ծերունի մը, որ

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՊԱՐԳԵՒԱԲԱՇՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Շաբաթ Ցունիս 21, ժամը 11 — Ամավերջի հանդիսաւոր պատարագ — 12·30ին Ընտանեկան ճաշ — 15ին Պարզեւաբաշխութեան հանդէս։

Ճաշին մասնակցիլ փափաքողները կը-նան տեղերը վերապահել հեռախօսելով վարժարանի տեսչութեան՝ 027–18–28։

Մասնակցութիւն ճաշին 30 ֆր.

Conférence à Bruxelles

Le Jeudi 12 Juin à 21 h. 30 Conférence de

Jean-Marie CARZOU

au Foyer Arménien, 45 Bd. S. Michel

signature de son livre

UN GENOCIDE EXEMPLAIRE ARMENIE 1915

à partir de 17 heures
à la Librairie Libris
29 Ave. de la Toison d'Or

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պ. Աստուր Հոլոբիկեան, զաւակները, թոռնիկները եւ հայրը, կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի կիրակի, Ցունիս 15, առաւօտեան յետ պատարագի Մարսէյլի Ս. Սահակ-Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ մէջ (Փրատօ)

ՏԻԿԻՆ ՄԱՌՒ ՀՈԼՈԲԵԿԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

ՁԱՇ

ԿԵՍԱՐԱՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Ցունիս 12 Հինգշաբթի երեկոյ ժամը 20ին, Փլաս տը լա Ռեփիւպլիք, Օթէլ Մոռեռնի դեղեցիկ սրահներուն մէջ արեւելեան եւ կեսարական ճաշակով պատրաստուած ուտելիքներով՝ ՄԵԾ ՁԱՇ։

Պատուոյ նախագահութեամբ

ՏՈՒԹ. ԽԱՉԻԿ ՏԱՄԼԱՄԵԱՆԻ

Կը խօսի Հարենց դրական մրցանակի դափնեկիր հայրենակից ՑԱԿՈԲ-ԳՐԻԳՈՐ Գեղարուեստական բաժին։ Հայերէն ֆիլմ Գ. Գէորգեանի կողմէ։

Ծախքերու մասնակցութիւն 30 ֆր.

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

30e anniversaire du Nor Seround dans le centre-France

Grande Fête Champêtre Régionale

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Organisée
par le COMITE REGIONAL
avec la participation des sections de
Vienne, Valence, Grenoble, Décines, Lyon, St-Etienne, St-Chamond, St-Maurice de Beynost

Le dimanche 15 Juin à partir de 9 h.

à BEYNOST au CLOS MONDEROUX

Avec la participation de l'orchestre
KOTCHARI DE MARSEILLE

— Stand du Nor Séround
— Stand du C.D.C.A.
— Exposition
— Divers jeux
— Ambiance et buffet arméniens

Service de transport par car, dépar de
VALENCE : Bd. d'Alsace 9 h. — VIENNE : Gare S.N.C.F. 10 h. 15 — ST. ETIENNE : Place Chavanel 9 h. — ST. CHAMOND : Café Continental 9 h. 30 — GRENOBLE : Gare S.N.C.F. 8 h. 30 — ST. MARTIN D'ERES : 166, Ave. Ambroise Croizat : 9 h. — DECINES : Café Garo Rue Nansen 10 h. 15 — CORNAVANT : 10 h.
— LYON : Eglise Arménienne (Rue Boileau) 10 h. 45

En cas de pluie la veille, ou le jour même, cette fête-champêtre serait reportée au dimanche suivant, 22 Juin

ՀԱՅ ԳԻՐՔԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

DANS LE CADRE DU 60ème ANNIVERSAIRE DU GENOCIDE

Quinzaine du Livre Arménien

DU 6 AU 20 JUIN

Organisée par le C.D.C.A. Mercredi 11 Juin à 17 h.
Rencontre sur le thème
Un Génocide Culturel autour des toiles de PAPAZ
d'une exposition de monnaies et de Jean-Marie Carzou qui signera son livre à la Librairie Bellecour, 3, Place Bellecour à Lyon

ԱՂՔԱՏԱՀՆԱՄԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՑՈՒՆԻՍ 22, ԱՄԲՈՂՋ ՕՐԸ ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԴՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆԸ

ՄԱՅԻՍ 28

ԽՐԱԽՃԱՆՔ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Շաբաթ Ցունիս 14 ժամը 21էն մինչեւ լոյս Ալֆորվիլի հանդիսասրահը
22, Ռիւ Վոլթէր
Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէի,
Հովանաւորութեամբ Հ. Ց. Դ. Փարիզի Շրջ. Կոմիտէին
Կը խօսի ընկերը ՑԱԿՈԲ ՊԱԼԵԱՆ
Մինչեւ լոյս երգ ու պար, Պետիկ եւ իր նուագախումբին մասնակցութեամբ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Ցունիս 15, Սալ Վալլիէ ժամը 17ին։
Կը խօսին.— ՄԷԹր ՄԱՐՍԷԼ ՓԱՌԼԻ քաղաքապետին կցորդ, Պուշ տիւ Ռոնի Ձախ Ամմատականներու նախագահ, ԺԱՆ ՊՈՆԱ., քաղաքապետին կցորդ, անդամ Ընկերվարական կուսակցութեան Դաշնակցային Բիւրոյի,
ԸՆԿ. ՑԱԿՈԲ ՊԱԼԵԱՆ
Գեղարուեստական բացառիկ յայտագիր
Երգ՝ ԱԼԻՍ ՇԱՀՄԻՐԵԱՆ եւ Փարիզէն ՆԱՑԻՐԻ պարախումբը
Օթոքարեր կը մեկնին Սէն-Լուէն, Պօմոնէն, Պուլվ. Օտտոյէն եւ Սէն Ժերմէն

ՁԱՇ

ի պատիւ

ՎԱՉԳԷՆ Ա.

ԾԱՑՐԱԴՈՑՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ԵԻ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԱՄԵՆԱՑՆ ՀԱՑՈՑ

Շաբաթ, Ցունիս 14, երեկոյեան ժամը 20ին, ԷՆԹԵՐՔՈՆԹԻՆԱՆԹԱԼ հիւրանոցի ԷՆՓԵՐԻԱԼ սրահին մէջ
(Hôtel INTER-CONTINENTAL, 3, Rue Castiglione, PARIS (1er)
Ծախքերու մասնակցութիւն իւրաքանչիւր անձի համար 150 ֆրանք
Տոմսերը վաւերով ապահովել եկեղեցւոյ Դիւանատունէն, ամէնէն ուշ մինչեւ
Ցունիս 10

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՃԱՇ

SOUPER DANSANT

կազմակերպուած կապոյտ խաչի Առնուվիլի և Սևրաւի մասնաճիւղերուն կողմէ
Նախագահութեամբ Պ. ԱՆՏՐԷ ՈՍԿԵՐԻՉԵԱՆԻ
Շաբաթ Ցունիս 14 ժամը 21ին
Samedi 14 Juin à 21 heures
Dans les Salons du Casino d'Enghien
au bénéfice de la Colonie de Vacances de Bellefontaine et de l'Ecole de Sevran

LIZ SARIAN

accompagnée de son orchestre

Ensemble folklorique NAIRI
et la formation de BERNARD DEDEDJIAN

Tenue de soirée souhaitée

Réservation, en téléphonant à Mme BARONIAN 738-68-01, Mlle STAMBOLDJIAN 985-29-71, Mme KALDJIAN 985-05-71 et auprès des membres.

JACQUES CHELELEKIAN vous propose des

VOYAGES EN ARMENIE

EN COLLABORATION AVEC
AEROFLOT et INTOURIST

Prix par personne au départ de MARSEILLE

F 2800

DEPART :	RETOUR :
4 Juillet	17 Juillet
18 Juillet	31 Juillet
1er Août	14 Août
15 Août	28 Août
5 Septembre	18 Septembre
19 Septembre	2 Octobre

F 2500

Départ : 3 Octobre	Retour : 16 Octobre
7 Novembre	20 Novembre
26 Décembre	8 Janvier 76

Ces prix comprennent :
— Transport aérien Marseille — Erévan — Marseille
— Transferts aéroport — Hôtel et V. V.
— Logement en chambre double Hôtel 1ère classe
— Pension complète
— Visite Erévan — Etchmiadzin
— Excursions : Sardarabad — Garni — Kégart — Lac Sévan

IMPORTANT : Inscriptions; minimum un mois avant la date de départ

Renseignements et réservations :

toutes agences HAVAS VOYAGES
et Jacques CHELELEKIAN
87 La Canebière
13001 MARSEILLE
Tél. : (91) 50-89-12

Lic. 97

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
11
MERCREDI
11 JUIN
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20

51րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·317

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.317

ՎԱԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿԸ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՄՈՒԼԸ

Մեծ եղեռնի 60ամեակին առթիւ «Լենինեան ուղիով»ի մէջ (Ապրիլ) Ա. Գ. Աղոյեան «Լենինեան փրկարար դրօշով» խորագրուած յօդուածով մը կը դատապարտէ «հրէշային այդ ոճիրը կամ ժողովրդասպանութեան նողկալի քաղաքականութիւնը»։ «Լենինեան ուղիով»ը կը հրատարակուի իբրեւ Հկկ կենտկոմի ամսագիր։

«Գարուն» ամսագիրը (ՀԼԿԵՄ կենտկոմի եւ Հայաստանի Գրողների Միութեան վարչութեան գրական – գեղարուեստական, հասարակական – քաղաքական ամսագիր) Ապրիլի իր թիւով լոյս ընծայած է փրոֆ. Զաւէն Դողլաբեանի «Նահապետների մեծագոյն յուշարձանը վերադարձուած Հայաստանն է» խորագրուած յօդուածը, ինչպէս նաեւ «Դո՛ւ, յաւերժ իմ Հայաստան, անուն քաղցր ու վսեմ» ընդհանուր խորագրին տակ զանազան քերթուածներ, հին եւ նոր, հայ եւ օտար բանաստեղծներէ։

Ամսագիրն քաղելով կը ներկայացնենք Ադրբէջանցի բանաստեղծ Մամեդ Րահիմի «Արարատ» բանաստեղծութիւնը, որուն թարգմանութիւնը կատարած է Համօ Սահեան, ինչպէս նաեւ Գէորգ Էմինի «Ասի՛ր Հայաստան» քերթուածը։

ԱՐԱՐԱՏ

Ինչ ես գիշեր ու ցերեկ այդպէս Ֆո շուրջը ճայում,
Ինչ ես խորհում դու այդպէս, ո՛վ ալեհեր Արարատ,
Կրծքիդ ամպերն են նստել, եւ մրրիկներն վայում,
Եւ դու գլուխդ ես պահել երկնքի մէջ անարատ։

Չեմ եղել Ֆո գագաթին, հեռուից ես ինձ հմայել,
Չեն ոլորուել լանջերիդ կածաններն իմ ոտքի տակ,
Ձե՛զ, Արարա՛տ, հարազատ Երեւանից եմ ճայել,
Որը բարձր է աւելի, քան Ֆո գագաթն սպիտակ։

Պատմիր ինձ, ո՛վ Արարատ, թէ Թուրքիայում քանի կոմիտասներ են թաղել — շրթներին երգ անուրջ,
Քանի՛ մայրեր կան հիմա Զօհրաբայի պէս սգուր,
Քանի Սուրբի են խեղդել... Պատմի՛ր, ինձ, ո՛վ Արարատ։

Պատմիր ինձ, ո՛վ Արարատ՝ հաթ-աղանից վիրաւոր
Քանի՛ մարդ է դեգերում աշխարհներում հեռաւոր,
Քանի՛ մարդ է անծանօթ ճամբաներով թափառում,
Եւ ուր գնում՝ սրտի մէջ վանն ու Սեւանն է տանում

Ո՛վ Արարա՛տ, Արարա՛տ, բարձրաբերձ ու վեհանիստ
Հաւատում ես, ինչպէս ես, ապագային հոգեբո՛ւղ...
Որքան ծանր ես դու, սակայն վիշտդ ծանր է էեզանից,
Վառում ես օր ու գիշեր ազատութեան կարօտով։

ՄԱՄԵԴ ՌԱՀԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՐՔ ԱՆԿԱԽ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ

— o —

Կիրակի օր, ինչպէս կը նախատեսուէր Կիպրոսի Թուրքերը ձայներու ջախջախիչ մեծամասնութեամբ, վաւերացուցին « Թուրք Դաշնակցային Պետութեան » Սահմանադրութիւնը։ Արդարեւ, կիպրոսի դրաւեալ շրջանին մէջ հանրաքուէ մը տեղի ունեցաւ նոր Սահմանադրու – թեան վաւերացման համար։ Համաձայն Կիպրոսի Թուրքերու բաներին քուէար – կողներուն 99,4 տոկոսը ի նպաստ Սահմանադրութեան քուէարկած է։ Դրաւեալ շրջանին մէջ 37·732 քուէարկողներ ի նպաստ եւ 230 հոգի դէմ քուէարկած են։ Բաները ընդգծեց նաեւ թէ կղզիին յունական շրջանը բնակող 4·053 Թուրքերէն միայն երեքը դէմ եղած են Սահմանադրութեան։

Կիպրոսի Թուրքերուն 70 տոկոսը մասնակցած է հանրաքուէին։

Զեռք ձգուած արդիւնքէն ետք Նեճէտ Ուճել առաջամեայ « փոխ–նախագահը » « Թուրք Դաշնակցային Պետութեան » յայտարարեց, թէ այսուհետեւ դոյու – թիւն ունի «դաշնակցային բնոյթով Թուրք անկախ Պետութիւն մը»։

Իրաց այս կացութեան մէջ, շատ պարզ է որ Փլէրիտէս – Տէնքթաչ խօսակցու – թիւնները որեւէ բանի չէին կրնար յանգիլ, Վիէննայի մէջ։ Որոշուեցաւ ուրեմն քիչ մը սպասել եւ կրկին աւստրիական մայրաքաղաքին մէջ, խօսակցութիւնները վերսկսիլ Յուլիս 24էն 27։

Քանի մը տողով

ՓԱՐԻԶԻՆ – Լիպեռնէի պատճառով ոչ մէկ օրաթերթի լոյս տեսաւ Փարիզի մէջ, երկուշաբթի օր բացի... Փարիզիէն – Լիպեռէէն, որու պատրաստութեան բանուորները Սէ· Ժէ· Թէ·ին չէին պատկաներ այլ՝ Էֆ· Օ·ի։ Երեքշաբթի օր բոլոր օրաթերթերը լոյս կը տեսնէին բացի Էֆիգէն, որովհետեւ մերժած էր հրատարակել Միջարհեսակցականին մէկ դեկոյցը։

ՓԱՐԻԶԻ Խորհուրդին նախագահ ընտրուեցաւ Պերնար Լաֆէ, Իւ· Տէ· Էռ·ի մօտ, որովհետեւ Անկախ Հանրապետականն եւ Իւ· Տէ· Էռ· չէին համաձայնած։ Լաֆէ նոյն պաշտօնին ընտրուած էր ասկէ 21 տարի առաջ։

ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ երեքշաբթի օր սկսաւ պարպել այն եկեղեցիները, ուր չարաթ մըն է պերճաղիճները տուն–տեղ եղած էին։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ. երկաթուղիի չատ ծանր արկած մը պատահեցաւ Վանկուու կայարանին մօտ ուր երկու կառախումբեր բախում ունեցան։ 36 մեռեալ կայ եւ 86 վիրաւոր։ Կը կարծուի որ արկածը արդիւնք է ամառնային ժամանակացոյցին կիրարկման, որ կը կատարուէր նոյն օրը, Կիրակի, Յունիս 8։

ԺԻՍԿԱՐ Տ'ԷՍԹԷՆ Դեկտեմբերի սկիզբը Եգիպտոս պիտի այցելէ, ընդառաջ երթալով այն հրաւէրին զոր իրեն ըրաւ Եգիպտոսի փոխ–նախագահը, Մուպարաք, որ պաշտօնական այցելութիւն մը կը կատարէ Փարիզ։

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻԷն սկսեալ տուգանքներու սակը կը բարձրանայ։ Կառքերը որ վճարովի տեղերն են բայց ժամանակը անցած է 40է տեղ 50 Ֆր· պիտի վճարեն, խանգարող կայքի տուգանքը 120է կը բարձրանայ, իսկ հանրակառքերու գործին մէջ՝ 250է եւ400է երթէ չվճարուի։ Իսկ ամէնէն պարզը՝ 20էն 25է կ'անցնի։

ՉԻՆԱՍՏԱՆ եւ Փիլիպպեան կղզիները համաձայնագիր մը կնքեցին, որով դիւանագիտական յարաբերութիւններ կը հաստատեն իրենց միջեւ։ Փիլիպպեան կղզիները ընդունած են Փեքինի նախապայմանը՝ խզել դիւանագիտական կապը Ֆորմոզի հետ։

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ դահլիճը չէ կազմուած։ Քարամէի կարծիքով աւելի լաւ է քանի մը օր եւս ձգձգել դահլիճին կազմութիւնը, որպէսզի վերջ գտնեն արգելքները եւ նոր կառավարութիւնը բոլորին վստահութիւնը վայելէ։ Գլխաւոր արգելքը Ճումպլաթի պահանջն է՝ նոր դահլիճն դուրս ձգել Փաղանգաւորները (Ֆալանժիստ)։

ՖՐԱՆՍԱ հիւլէական ռումբ մը պայթեցուց Խաղաղականի Ամերիկեան կղզիին մէջ։ Պայթումը կատարուեցաւ ստորերկրեայ։

ԱՆԿՈՂԱՑԻ մայրաքաղաքին Լուանտայի եւ գլխաւոր քաղաքներէն Քիֆանկոնտոյի մէջ արիւնալի բախումներ տեղի ունեցան կրկին ազգայնական հակամարտ ուժերու միջեւ։ Երկու հարիւր մեռեալ կայ։ Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն Անկոլա քաղաքացիական պատերազմի մը սեմին կը գտնուի։

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԼԻԲԱՆԱՀԱՑ ԵՐԳԻՉ Վ. ԱՆԹՈՍԵԱՆ

Երեւանի հեռատեսիլը ներկայացուց լիբանահայ երգիչ Վարդեվառ Անթոս – եանի չրջագայութիւնը Երեւանի տեսարժան վայրերը։ «Համայնապատկեր» յայտագիրով ներկայացուեցաւ նաեւ երգչին կենսագրականը, որու ընթացքին ան երգեց «Երեւան» երգը։

×

ՕՏԱՐ ԱՑՑԵԼՈՒՆՆԵՐ

Երեք օրուան պաշտօնական այցելութիւն մը կատարեց Մեքսիքայի արհեստակական միութիւններու պատուիրակութիւնը։ Երեւան այցելեց նաեւ Զեխոսլովաքիոյ արհեստակցական միութեան պատուիրակութիւնը։

Մոսկուայի Մ· Նահանգներու դեսպանատան խորհրդական Ճեք Մեթլոք իր կնոջ հետ Երեւանի մէջ խօսակցութիւններ ունեցաւ Հայաստանի Արտաքին Նախարարութեան գլխաւոր քարտուղար Ն· Գասպարովի հետ։ Մեթլոք այցելեց պետական համալսարանը, Մատենադարանը եւ Էջմիածին։

Երեք օրով Հայաստան այցելեցին ամերիկացի բժիշկները, որոնք Սոչիի մէջ մասնակցած էին սրտամկանունքի հարցերուն նուիրուած խորհրդային – ամերիկեան խորհրդաժողովին։ Հայաստանի մէջ Ամերիկացիք ծանօթացան եւ գնահատեցին սրտաբանութեան հիմնարկու – թեան գործունէութիւնը։

Երեւան ժամանեց Շուէյտի Արդարադատութեան նախարարը՝ Լեհար Կեյէր։ Օդակայանին մէջ դիմաւորուեցաւ Հայաստանի Արդարադատութեան նախարար Ա· Գէորգեանի, Գերագոյն դատարանի նախագահ Գ· Քոչարեանի կողմէ։

ՀՕՍԻ՞Ր ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Հոսի՛ր, Հայաստա՛ն,
Դո՛ւ, որ դարերի տանջանքի ես տեսել
Եւ տարիների խնդութիւն միայն,
Ասա Ֆո պատգամն ու խօսքը վսեմ
Աշխարհներին ու ազգերին համայն...
Տե՛ս, աղաւնի՞ է
Թառել Ֆո նորոգ յարկի ձեղունին,
Որին դարերով երազե՞լ ես դու...
Վստահի՞ր խօսել Ֆո ժողովրդի՛
Եւ Ֆո աւուրից՝
Բանաստեղծ որդո՛ւդ...

Լսո՞ւմ էք,
Երէկ իմ ընկերները կարմիր Բլուրում
Մի բուռ ոսկեհատ ցորե՞ն են պեղել,
Որ ցանել են մեր նախնիները հայ՝
Դեռ Ուրարտուում,
Քրտինքո՞վ ջրած հողն այս ժայռեղէն·
Սակայն նո՛յն օրը,
Իմ ընկերներն, այդ ցորենի կողքին,
Գտել են նաեւ պղնձէ նիզակ՝
Ի ցոյց այն բանի,
Որ ծնուած օրից հայ սերմնացանը,
Սերմը՝ մի ձեռքին,
Միւսով զէ՛նք է բռնել,
Որ ցանած արտը պաշտպանի...

Ոչ ոք չի՛ ասի՝
Այդ ցորենի բերքն ինչե՛ւ է եղել·
Ոչ ոք չի ասի՝
Ինչե՛ւ էր թիւը հայ ժողովրդի...
Մի բուռ ցորե՞ն են
Կարմիր Բլուրի լանջերին պեղել·
Եւ մի բուռ հայ է
Հասել Հայութեան այս առաւօտին...

Բայց այդ ցորենի հատիկը ամէն՝ ցա՛ւով
Է մի հսկայ,
Ամէն Հայ՝ ամուր սեղմած զսպանա՛կ·
Եւ այս,
Մեզ հասած մի բուռ ժողովո՛ւրդն
Ու սե՛րմը վկայ, —
Իր կորցրածը նա ե՛տ կը ստանայ...

ԳԷՈՐԳ ԷՄԻՆ

ՊՈԼՍՈՑ ՇՆՈՐՀՔ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ ՀՐԱՒԻՐՈՒԵՑԱՒ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն (Ցունիս 3) կը տեղեկանանք թէ Շնորհք Պատրիարք հրաւէր ստացած է Երուսաղէմի Եղիչէ Պատրիարքէն ներկայ գտնուելու այն հանդիսաւոր արարողութեանց որոնք տեղի պիտի ունենան գալ չաբթու, Ցունիս 20էն սկսեալ, ինչպէս Ս· Յարութեան եկեղեցին նորաչէն խորաններու օծումը զոր պիտի կատարէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը եւ Երուսաղէմի Ժառանգաւորաց վարժարանի նոր բաժնի բացումը։ Ըստ նոյն աղբիւրներուն Պոլսոյ Պատրիարքարանը ընդունած է հրաւէրը։ Իրեն պիտի ընկերանայ իբրեւ գաւազանակիր Յարութիւն Ա· Քհնյ· Չալճեան։

Յիշեցնենք թէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Փարիզ կը ժամանէ (Օռլի–Միւտ) այս Հինգշաբթի, ժամը 16·30ին։

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՄԸ

ՓԱՐԻԶԻՆ – Լիպեռնէի պատճառով ոչ մէկ օրաթերթի լոյս տեսաւ Փարիզի մէջ, երկուշաբթի օր բացի... Փարիզիէն – Լիպեռէէն, որու պատրաստութեան բանուորները Սէ· Ժէ· Թէ·ին չէին պատկաներ այլ՝ Էֆ· Օ·ի։ Երեքշաբթի օր բոլոր օրաթերթերը լոյս կը տեսնէին բացի Էֆիգէն, որովհետեւ մերժած էր հրատարակել Միջարհեսակցականին մէկ դեկոյցը։

ՓԱՐԻԶԻ Խորհուրդին նախագահ ընտրուեցաւ Պերնար Լաֆէ, Իւ· Տէ· Էռ·ի մօտ, որովհետեւ Անկախ Հանրապետականն եւ Իւ· Տէ· Էռ· չէին համաձայնած։ Լաֆէ նոյն պաշտօնին ընտրուած էր ասկէ 21 տարի առաջ։

ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ երեքշաբթի օր սկսաւ պարպել այն եկեղեցիները, ուր չարաթ մըն է պերճաղիճները տուն–տեղ եղած էին։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ. երկաթուղիի չատ ծանր արկած մը պատահեցաւ Վանկուու կայարանին մօտ ուր երկու կառախումբեր բախում ունեցան։ 36 մեռեալ կայ եւ 86 վիրաւոր։ Կը կարծուի որ արկածը արդիւնք է ամառնային ժամանակացոյցին կիրարկման, որ կը կատարուէր նոյն օրը, Կիրակի, Յունիս 8։

ԺԻՍԿԱՐ Տ'ԷՍԹԷՆ Դեկտեմբերի սկիզբը Եգիպտոս պիտի այցելէ, ընդառաջ երթալով այն հրաւէրին զոր իրեն ըրաւ

ՊՎՈՍՅՈՎԳ ՊԵՆԴՅ... Ս. ՊՎՈՍՅՈՎԻՉ

(Ի. Ար վիրջիճ դաս)

Իրաքարտիկ, Տարեվերջ, Շարք – Ինչպես ամեն տարի, այնպես էլ այս տարի մենք ենք ուղարկում մեր ընթերցողներին տոնական շնորհավորանքներ և ցանկանում նրանց ամենայն բարիք։

Ասաղ թրխական հիւմնուր է եղեր...

Ստորեւ «ճաշակ» մը թրխական հիւմուրէն, խաղուած թրխական թերթերէ.—

ԽՈՀԱՆՈՑԻՆ ԴԻՊԻ ՍԵՂԱՆ

Գարամանլիսի հետ խօսած առեն նախագահ Ֆորտ սապէս ըսած է.

— Երբ լիսէական էի, յունական ճաշարանի մը մէջ կը սպասարկէի։

... Լաւ, բայց չէ՞ որ հիմա ալ կը շարունակէ սպասարկել։

(Սօն Հաւատիս)

×

ՍՊԱՍԵԱԿԸ

Միացեալ Նահանգներու նախագահը Ֆորտ, Գարամանլիսին ըսեր է թէ առեւօք յունական ճաշարանի մը մէջ սպասարկութիւն ըրեր է։

Իրա՞ւ, այդպէ՞ս է եղեր։

Ուրեմն մենք ալ կը հրաժարինք զին-ուորական օժանդակութենէ։

Կէս չիշ օղի։

Քիչ մըն ալ փլաքի։

(Թէրճուման)

×

ԱՄՈՐ ԱԼ ՓԱՒՈՒ ՏՈՒԿՔ

— ՆԱԹՕի գագաթային ժողովին մէջ դիմումներ ըրե՞ր ենք արդեօք։

— Ըրեր ենք, հապա, եւ թէ չատ։

— Մի ըսեր։ Ի՞նչպէս եղեր է առիկա։

— Ցոյներուն ձգեր ենք Կիպրոսի այն հոդերը զոր չենք գրաւած։

(Կիւնայտըն)

×

ԴԺՈՒԱՐԻՆ ՀԱՐՑՈՒՄ

Երբ Հալը կուսակցութիւնը իշխանութեան գլուխ էր, քննութիւններու ընթացքին աշակերտներուն հարցուցեր են Հալը կուսակցութեան կարգախօսները։

Մենք որ ամէն բանի վարժուած ենք, չզարմացանք որ աշակերտներու ուղղուած են թէսթի այսպիսի հարցումներ։ Միայն զարմացանք թէ էլեկտրական ուղեղները ի՞նչպէս կրցեր են կարգալ քննութեան թուղթերը։

Չէ՞ որ էլեկտրական ուղեղներն անգամ չեն կրնար հասկնալ այդ կարգախօսները իմաստը։

(Տիւնեա)

×

ՕՂԸ...

Նախագահ Ֆորտ հարցուցեր է թէ ինչպէս է օդը Թուրքիոյ մէջ։ Տէմիրէլն ալ տուեր է անոր պատասխանը։

Շատ զարմացանք չիտակը։

Երբ այսքան օդ առին Թուրքիայէ ղիջում ուզելու իրենց ճիգերուն մէջ, տակաւին լուր չունի՞ն թէ ի՞նչպէս է այդ օդը։

(Իսթանպուլ)

Տարիւր տարի դարձած է երկրին կեդրոնը՝ մայրաքաղաքի դեր ստանձնելով ու ըլլալով միաժամանակ երկրին մշակութային եւ տնտեսական զարգացման սիրտը։

Արտաշատ քաղաքին անգամները աւերումներու ենթարկուելէ ապա վերակառուցուելէ ետք վերջնապէս անհետացած է պատմութեան թատերաբեմէն ի։ դարուն։ Անունը եւ համբաւը մնացած են իբրեւ յուշ, եւ այդ մեծ ու նշանաւոր քաղաքին տեղն ալ մոռցուած է։

Արտաշատի հնագիտական պեղումները սկսած են չատ ուշ՝ միայն 1970ին, սակայն տասնեակ տարիներու մնայուն եւ լայն ծրագիրով։ Եւ Արտաշատ սկսած է խօսիլ հողին տակէն երեւան եկած աւերակներու, հնագիտական նիւթերու, արուեստի առարկաներու ճշգրիտ լեզուով։

Համաձայն ակադեմիայի թղթակից անդամ Բաբկէն Առաքելեանի, որ պեղումներու աշխատանքները կը ղեկավարէ ըլլալով միեւնոյն առեն հնագիտութեան եւ ազգագրութեան հիմնարկութեան տնօրէնը, Արտաշատ ենթադրուածէն աւելի մեծ քաղաք եղած է եւ գրաւած է 450–500 հեկտար տարածութիւն։ Մէջնա-ղերդն ու կեդրոնական թաղամասերը փռուած էին վեհանիստ Արարատի առջեւ, Որ-Վիրապի ինը բլուրներու վրայ, իսկ արհեստաւորներու թաղամասերը հասած էին մինչեւ Արաքսի ափը, տարածելով մանաւանդ բլուրներէն դէպի հարաւ, արեւելք եւ հիւսիս։

Քաղաքը ունեցած է չատ ընդարձակ պարիսպներ։ Պեղումները ցոյց տուած են, թէ պարիսպով շրջափակուած են բոլոր բլուրները առանձին – առանձին, սակայն պարսպափակ մէջնադքներով իրարու հետ կապուելով կազմած են պաշտպանողական հզօր համակարգ մը՝ ամրացուած պարիսպներէն դուրս ցցուած հիւպապաներով եւ բոլորակաձեւ աշտարակներով, ջուրով լեցուղ լայն եւ խոր խրամով ու ամբարտակներով։ Քաղաքը ունեցած է պալատներ, հանրային շէնքեր, տաճարներ։ Անուանի եղած է մանաւանդ Անահիտ չաստուածուհիին մեհեանը, ուր գետեղուած էր անոր արձանը։ Բնակչութեան սպասարկութեան համար կառուցուած են ջրմուղ, լոգնիքներ եւայլն։ Արտաշատի մեծ եւ նշանաւոր շէնքերէն առայժմ յայտնի գարձած են սիւներու խարիսխներ, պլաններ, չինաքարեր՝ տեղական լաւ յղկուած մանրահատիկ կրաքարէ, երեւան հանուած են մեծ թիւով բնակարաններ, ընդարանոցներ, զինուորական հանրակացարաններ, զինուորական դարբիններու արհեստանոցներ, կաւագործատուներ, թրծուածքի հնոցներ։ պեղուած երկու թաղամասերէն մէկուն մէջ յայտնաբերուած են բաղնիքի աւերակներ՝ սառերկրեայ ջեռուցման յարմարութիւններով։

Պեղումներու ընթացքին պարզուած է, թէ շէնքերուն մէկ մասը ծածկուած էր փայտի գերաններով, որոնց վրայ փռուած էին եղէգ, հող, իսկ միւս մասը՝ երկթեք տանիքներով եւ կղմինտրով, որուն նը-մոյշները մեծ քանակութեամբ գտնուած են քաղաքին թաղամասերուն մէջ։ Ու-չադրաւ է նաեւ չինութիւններուն ներքին հարստարապետական յարդարանքը։ Պա-տերը ներսէն մաքուր սուաղուած էին կրաչաղախով կամ գաճով եւ ներկուած տարբեր գոյնի, մանաւանդ կարմիր ներկերով։ Շէնքի մը աւերակներուն մէջ գտնուած են եօթը գոյնի փոքրիկ բեկորներ եւ միեւնոյն բեկորին վրայ քանի մը գոյներու գոյութիւնը կը վկայէ, թէ որոշ չէնքեր, հաւանաբար, զարդարուած էին որմնանկարներով։ Սենեակները ներսէն ունեցած են նաեւ կրաչաղախէ պատրաստուած ձեւաւոր քիւեր։

Նշանակալից է այն հանգամանքը, որ քաղաքը չինուած է ոչ թէ անկանոն ցըրուած չէնքերով եւ փողոցներով, այլ միանական պետական նախագիծով, որուն սկզբունքները աննչան չեզոմներով պահպանուած են նաեւ յետագային, դարեր չարունակ։

Պերճախօս են նաեւ յայտնաբերուած հնագիտական նիւթերն ու արուեստի ըստեղծագործութիւնները։ Բացառիկ արժէք կը ներկայացնէ մարմարէ կնոջական արձանը, որ քանդակուած է բարձր արուեստով։ Դեռատի աղջկան զգեստները քանդակուած են այնպիսի նրբութեամբ, որ չեն ծածկեր անոր մարմնին մերկութիւնը եւ գեղգկութիւնը, իսկ վերնազգեստին ուղղահայեաց չքեղ ծալքերը, իբարու վրայ տարածուելով, կը թափին արձանին պատուանդանին ոտքերուն մօտ։

Ուսումնասիրութիւնները ցոյց տուած են, որ ասիկա Ք. Ա. 2րդ դարաւերջին եւ Ա. դարու սկիզբներու հեղինակեան դասընչանի ստեղծագործութիւն է, հինգերորդը մինչեւ հիմա աշխարհի մէջ յայտնի գարձած այդ բնոյթի արձաններէն։ Հաւանաբար ասիկա Աֆրոդիտէի արձան է՝ Հայաստան բերուած եգիպտական ծովի կղզիներէն կամ Փոքր Ասիայէ։

Չեռարուեստի ուշագրաւ գործեր են ոսկեպսակը, բաղկացած 26 տերեւազարդերէ, քարայծի արծաթեայ արձանիկը, արծաթէ մեծ անօթներու ձուլածոյ կանթերը, որոնցմէ մէկուն վրայ սիրոյ մանկահասակ չաստուածոյ էրոսի (Երոս) արձանիկն է, իսկ միւսը կը պատկերացնէ ծուլաճի մը՝ ծանօթ յունական առասպելներէն։ Չեռարուեստի գործերէն է նաեւ լազուրիտէ պատրաստուած ափսէն, որուն ազուցուած են ոսկիէ ձողիկներ, իսկ կռնակին փորագրուած է արձանագրութիւն մը արամերէն։ Այս իրերը բոլորն ալ կը պատկանին Ք. Ա. 2–1 դարերուն։

Արտաշատ եղած է արհեստագործական մեծ կեդրոն մը, ուր զարգացած են զանազան մետաղներու, քարի, կաւի, փայտի եւ այլ նիւթերու մշակումին հետ կապուած բազմաթիւ արհեստներ։ Գլուխ-նուած են մետաղէ գործիքներ, զէնքեր՝ սուրեր, դաշոյններ, նիզակի եւ նետի ծայրեր, երեք հազարի չափ նետասլաքներու երկաթէ ծայրեր, որոնք պատրաստուած են տեղւոյն վրայ։ Քաղաքը պաշտպանող զօրքերը օգտագործած են նաեւ քար նետող մեքենաներ, պարսպամիկներ եւ քարիւղ, որու մէջ թաթխուած լաթերը նետած են թշնամիին պաշտպանողական մեքենաներուն վրայ։ Մազութի մնացորդներ գտնուած են պարիսպներուն մօտ, իսկ սենեակներէն մէկուն մէջ մազութը պահուած է քանի մը կարասներով։

Զարգացած էր կաւագործութիւնը։ Հոն արտադրած են մեծ քանակութեամբ կաւէ անօթներ՝ փոքրիկ թասերէ մինչեւ մեծ կարասները։ Բաղմազան եղած են կաւանօթներու ձեւերը եւ յարդարման եղանակները։ Ցայտնաբերուած են մեծ քանակութեամբ նկարազարդ խեցեղէն-ներ։ Խեցեղէնը պատրաստուած է քաղաքին արհեստանոցներուն մէջ կաւագործի անիւով։ Իր հարուստ ձեւերով եւ դու-նագեղ զարդերով եղած է ժողովրդական արուեստի կարեւոր ճիւղ մը։ Ցատուկ կաղապարներու մէջ պատրաստուած են կաւէ արձանիկները, որոնցմէ քանի մը նմոյշներ գտնուած են Արտաշատի մէջ։ Իրենց ինքնատիպութեամբ ուշագրաւ են մայրութիւնը եւ պաղարերութիւնը խորհրդանշող մօր եւ մանուկին, ինչպէս նաեւ հեծեալներու արձանիկները։

Մեծ կարեւորութիւն կը ներկայացնեն դրամները։ Ասոնց մեծ մասը գտնուած է դանձի ձեւով գինադործ զարբինին արհեստանոցին մէջ։ Առանձին դանձը (28 դրամ) ամբողջովին բաղկացած է Տիգրան Բ.ի հատած արծաթէ դրամներէն, որոնք կտրուած են Արտաշատի, Տիգրանակերտի եւ Անտիոքի մէջ։ Այն փաստը, որ այս դրամները հատուած են տարբեր քաղաքներու մէջ 10–11 դրոշմիչներու դործածութեամբ, ցոյց կուտայ, թէ Տիգրան Մեծի օրով անոր ծաւալուն պետութեան մէջ կատարուղ աշխոյժ առեւտուրին ծառայելու համար դրամներ են հրատարակ հանուած մեծ քանակութեամբ։

Երկրորդ դանձը, բաղկացած սելեւկեան, պարթեւական, կապադովկեան, աթենական 47 արծաթէ եւ հռոմէական երկու պղինձէ դրամներէ, գտնուած է այն սենեակը, ուր կարասներով քարիւղ պահպանուած է։ Գտնուած են նաեւ Տիգրան Բ.ի եւ Արտաւազդ Բ.ի պղինձէ դրամներ՝ կտրուած Արտաշատ, ինչպէս նաեւ պոնտական թագաւորութեան եւ այլ դրամներ, որոնք օտար երկիրներէ նետ-րածուած զանազան առարկաներուն հետ ցոյց կուտան Հայաստանի առեւտրական կապերուն լայն ցանցերը։

Արտաշատի պեղումներուն արդիւնքները կարեւոր են եւ ցոյց կուտան քաղաքային կեանքի, տնտեսութեան եւ առհասարակ հին հայկական մշակոյթին եւ արուեստին բնոյթն ու ակնյայտնի բարձր մակարդակը, ինչպէս նաեւ երկրին մշակութային եւ տնտեսական լայն կապերը դրացի եւ հեռաւոր երկիրներու հետ։

Վ. ՍԱՆԹՐԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (132)

ՄՈՆԹԷ-ՔՐԻՍԹՕ-Ի ՈՐԴԻՆ

Ե.

ԿԱՆԱՉ, ՁԵՐՄԱԿ ՈՒ ԿԱՐՄԻՐ

Ծո՛հ, այս անգամ թատերապետը չվրանեցաւ հասկնալու։

— Ամբողջ գետնայարկը դնե՞լ կ'ուզէք։

— Այո...

— Այսինքն հինգ հարիւր տասը եօթը տոմսակ, հինգ, չորս եւ երեք ֆրանքէն...

— Այո...

— Օ՛ն... Ա՛հ, չիտակը ինչ կ'ուզէ ըլլայ։ Վարանիլը տխմարութիւն է...

Եւ երբ Նուբիացին հեռացաւ նոյն ինքն փոխարքան սրահին ամէնէն մութ անկիւնին մէջ ամենափոքր նստարանի տոմսակ մը չէր կրնար ընդունիլ Պարոն Սալվանին...

Այս մէջոցին Թիչէլլինի վրայ գալով, Սալվանի, մէկ կողմ դնելով այն զաղտնապահութեան ունակութիւնը, որ ճըշմարիտ վաճառականի մը յատկանիշն էր, չկրցաւ իր երաժշտապետին չպատմել այս անյուսալի յայտնութիւնը։

Թիչէլլինի անհաւատ էր, բայց դրամատուներու տեսքը յաղթական պատասխան մը եղաւ իր բոլոր կասկածներուն։

Միայն թէ — որովհետեւ կան թչուառ մարդեր, որոնք ամէնէն բարեպատեհ միջադէպերու տակ կը չանան ոսկեայի բան մը գտնել, խեղճ երաժշտապետը մէկէն ի մէկ սկսաւ սոսկալ...

— Հասկցայ, գոչեց։ Թշնամի մը, հակառակորդ մը, ձիոպերթօ ամբողջ սրահը վարձեր է... դաւադրութիւն մըն է ասիկա պիտի սուլեն, նախատինքով պիտի սուլեն։

Սրդարեւ երաժշտական թշնամութիւնը սոսկալի կերպ մըն է, բայց ասկէ են-թադրել որ ձիոպերթօ վեց հազար ֆրանքի մօտ գումար մը գոհէ... մանաւանդ երբ ամէն մարդ դիտէր թէ տասը սկուտ չունի...

— Մի՞թէ դուք կրնա՞ք վեց հազար ֆրանք վատնել ձիոպերթօն սպանելու համար, հարցուց Սալվանի Թիչէլլինիի։

Միտքը հարկադրուեցաւ խոստովանիլ, եթէ ուզելու ալ ըլլար, չափազանց անպիտութիւն մը պիտի ըլլար այս բանը իր քահանին համար։

Բայց չէր ապահովուած։

Եւ արարուածը չբացուած, աչքը վրադրային ծակին դրած, սրատաւանջու-թեամբ կը դիտէր հանդիսականներու դալը։

Արդ սրահը աքանչելի էր։

Երբ Սքալայի ամենամեծ վարպետներու գործերը կ'երգէին, թերեւս երբեք ասանկ բազմութիւն մը չէր տեսնուած թատրոնին մէջ։

Բոլոր օթեակները բռնուած էին, եւ որոնցմէ Միլանի ազնուականութեան ամէնէն նշանաւոր ներկայացուցիչներէն։

Երկար տարիներէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով Տիկիններ, Մարքիզուհիներ եւ Դքսուհիները, որոնք մինչեւ այն առեն իրենց բացակայութեամբ կամ սեւ հագուստներովը օտար տիրապետութեան դէմ կը բողոքէին, ամենաճոխ կերպով զարդարուած էին, միայն թէ — մանրամասնութիւն մը, որ զարմանք կը պատճառէր բարեմիտ Թիչէլլինիի — այս զարդերը մօրինակ էին, այսինքն ոչ տարբեր իրարմէ։

Բայց այն տարբերութիւնն իսկ միօրինակութիւն էին։

Աչքերնիս բացատրենք։

Այս մեծամեծ կիները մարզագետնի խոտերուն նման փայլուն կանաչ սնդուսէ շրջազգեստներ հագած եւ մազերուն վրայ դալարի պսակներ դրած էին։

Ոմանք կարմիր թաւիշէ թիկնոցակներու մէջ պլլուած էին, եւ այն առեն վարդեր ու տահիլիաներ կը խառնուէին անոնց սեւ մազերուն։

Վերջապէս ոմանք ալ աւելի համեստ, սպիտակ շրջազգեստներ հագած էին եւ ճակատներուն վրայ մարգարտածաղկէ պսակներ կը կրէին...

Արդեօք նուրբ ակնարկութի՞ւն մըն էր Ծաղիկներու Թագուհիին անուան։ Փա-փուկ չողոքորթութի՞ւն մըն էր ասիկա երաժշտապետ Թիչէլլինիի։

Որքան ալ որ խանդավառ էր, կը տարակուսէր եւ այնպիսի տպաւորութիւն մը կը զգար, զոր անկարելի էր նկարագրել։

Կարմիր — ճերմակ, կանաչ, իտալական դրօշն էր այս զոր արդիւնած էր պարզել երկար առենէ ի վեր։

Բայց երաժշտապետին համար վտանգաւոր խորհրդանշան մըն էր սա, որ կըրնար յանկարծ անլուր չափութիւն մը, հրաբխային պայթիւն մը առաջ բերել։

Եւ այն առեն ո՞վ մտիկ պիտի ընէր իր սղերգները...

Մտանիչը մտաբերեց Սալվանիի խմաց տալ։ Եւ սակայն սրտի դրդում մը հայրենասէրին արգիլեց։ Ցետոյ արտասուալիր աչքերով եւ ցած ձայնով սկսաւ երգել։

Մեռնողը քաւական տպրեցաւ...

Մեռնիլ, խնդիրը իր վրայ չէր, այլ իր դուստերզուխեան վրայ...

(Շար.) ԺԻՒԼ ԼԵՐՄԻՆԱ

Տէր եւ Տիկին Լէոն Պէշիրեան կը ծանուցանեն իրենց բարեկամին՝

ՋԱՐԵՀ ՀԷՔԻՄԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Ցունիս 8ին, 72 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Հինգշաբթի, Ցունիս 12, ժամը 9ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, 15 Ռիւ Ժան Կուժոն, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Շոմոնթէլի գերեզմանատունը (Վալ տ'Ուազ)։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Ազսինէ Խաբչեան կը նուիրէ ի յիշատակ Կարպիս Խաբչեանի մահուան քառասունքին 200 Ֆր. Դպրոցասէրին, 100 «Ցառաջ»ին, 100 Տրապիզոնցիներու Միութեան (ատանալ «Ցառաջ»էն)։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան եւ Հայ Մարզական Միութեան, Ցունիս 15 Կիրակի ամբողջ օրը, Շաթօ Մոնտիի ծառատունկ պուրակին մէջ։

Կը հրաւիրուի անխտիր Վալանսի հայ գաղութը։

Ջերմ հայկական մթնոլորտ, մասնակցութեամբ հայկ.–ժողովրդական կռիւնկ նուագախումբին։

Տեղւոյն վրայ՝ աւանդական չամփուրով խորոված եւ արեւելեան աղանդերներ։

Երթուդարձը ապահովուած ժամը ճիշդ 11·30ին եւ կէսօրէն վերջ ժամը 14ին Պարսամեանի մօտէն։ Նմանապէս վերադարձը ապահովուած օթոքարով։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱԻԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Մամբաղրատուն իր այցելութեան առթիւ Պ. Քելէչեան (Մարսէյլէն) 50 Ֆր. կը նուիրէ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Մարի Ակոնայեան կը նուիրէ 50 Ֆր. Կապոյտ Խաչի, Տիկին Թիւլի Պէրպէկեանի մահուան առթիւ։

(Ստանալ «Ցառաջ»էն)։

×

Յարութիւն Էմիրզէեանի մահուան առթիւ Տիկին Ատանալեան 50 Ֆր. կը նուիրէ Իսիի Մշակոյթի Տան (ատանալ «Ցառաջ»էն) եւ 50 Ֆր. «Ցառաջ»ի։

Հ. Յ. Դ.

ԻՍԻ.— Հ. Ց. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Հինգշաբթի իրիկուն, ժամը 20·30ին սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

×

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Ս. Թէտլիբեան խումբի ժողովը այս Ուրբաթ, Ցունիս 13, ժամը 21ին, Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը։

ԵՒՈՒԷՐ

Տիկին Ռոզ–Կարբել Աբրահամեան 200 Ֆր. կը նուիրէ Վասպուրականի Հայր. Միութեան Տէսինի մասնաճիւղին, իր հանգուցեալ մօր՝ Թագուհի Աբրահամեանի յիշատակին։

ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը խորին ցաւակցութիւններ կը յայտնէ Պ. Խաչիկ Ճէլոյեանի եւ ընտանիքին, իր կնոջ՝ Սէն–Մօրիսի մասնաճիւղին ժրաջան անդամուհի եւ դպրոցին ուսուցչուհի՝ Սոնա Ճէլոյեանի վաղահաս մահուան առթիւ։

ՄԱՅԻՍ 28

ԽՐԱԽՃԱՆՔ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Շաբաթ Ցունիս 14 ժամը 21էն մինչեւ լոյս Ալֆորվիլի հանդիսասրահը
22, Ռիւ Վալթէր

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. «Ս. Մինասեան» Հնթակոմիտէի,
Հովանաւորութեամբ Հ. Ց. Դ. Փարիզի Շրջ. Կոմիտէին
կը խօսի ընկեր ՅԱԿՈԲ ՊԱԼԵԱՆ

Մինչեւ լոյս երգ ու պար, ՊԵՏԻԿ եւ իր նուագախումբին մասնակցութեամբ
Եւ Սայաթ – Նովա համոյթը։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Ցունիս 15, Սալ Վալլիէ ժամը 17ին։
Կը խօսին.— Մէթր ՄԱՐՍԻԼ ՓԱՈԼԻ քաղաքապետին կցորդ, Պուշ տիւ Ռոնի Ձախ Ամմատականներու նախագահ, ԺԱՆ ՊՈՆԱ, քաղաքապետին կցորդ, անդամ Ընկերվարական կուսակցութեան Դաշնակցային Բիւրոյի,
ԸՆԿ. ՅԱԿՈԲ ՊԱԼԵԱՆ
Գեղարուեստական բացառիկ յայտագիր
Երգ՝ ԱԼԻՍ ՇԱՀՄԻՐԵԱՆ եւ Փարիզէն ՆԱՑԻՐԻ պարախումբը
Օթոքարեր կը մեկնին Սէն–Լուէն, Պօմոնէն, Պուլվ. Օտտոյէն եւ Սէն Ժերմէն

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՄԱԳ ԵՒ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պուլվ. Օտտոյի Ս. Ցակոբ եկեղեցւոյ Թազ. Խորհուրդը կը յայտնէ թէ Կիրակի Ցունիս 15ին հանդիսաւոր պատարագ եւ ընդհ. հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի առ ի երախտապիտութիւն բոլոր այն կրօնաւոր հայրերուն եւ թաղի ազգայիններուն, որոնք նիւթապէս եւ բարոյապէս ծառայած, գործած ու անցած՝ են։

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ
կը ստորագրէ իր գիրքը
Les Exilés de la paix
208 pages 28 F.
Editions ENTENTE
Այս Ուրբաթ ժամը 19էն 21·30
ԵԱՆ'Ց ՔԼՅՕՊ
5, Ավրնիւ Ռէյ — Փարիզ 14րդ

ՃԱՇ
ի պատիւ
ՎԱՉԳԷՆ Ա.
ԾԱՑՐԱԳՈՑՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ԵՒ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԱՄԵՆԱՑՆ ՀԱՑՈՑ
Շաբաթ, Ցունիս 14, երեկոյեան ժամը 20ին, ԷՆԹԵՐՔՈՆԹԻՆԱՆԹԱԼ հիւրանոցի ԷՆՓԵՐԻԱԼ սրահին մէջ
(Hôtel INTER-CONTINENTAL, 3, Rue Castiglione, PARIS (1er)
Ճախքերու մասնակցութիւն իւրաքանչիւր անձի համար 150 ֆրանք
Տոմսերը փութով ապահովել եկեղեցւոյ Դիւանատունէն, ամէնէն ուշ մինչեւ Ցունիս 10

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա Քոլոմպի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները – ընկերուհիները Ուրբաթ Ցունիս 13, ժամը 20·30ին, ընկերուհի Շ. Պապիկեանի բնակարանը, 28 Ավընիւ Սէնթ–Լիւսի, Անիէռ։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

×

ՀԱՄԱԽՄԲԵՐԴԱՅԻՆ Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի վարչութիւնը, կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները ընդհ. ժողովի, Ցունիս 13 Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Պ. Գասպարին սրճարանը, Ռիւ Պուֆիէ, Վալանս։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

GALERIE BERHEIM-JEUNE
27, AVENUE MATIGNON
MUTAFIAN
œuvres récentes
du 4 au 21 Juin
Tous les jours de 10 h. 30 à 12 h. 30
et de 14 h. 30 à 18 h. 30
Sauf Dimanche et Lundi)

Հ. Բ. Ը. Մ.
Union Générale Arménienne de Bienfaisance
Centre Culturel
Alex MANOOGIAN
118, rue de Courcelles — Paris 7e
Tél. : 924-86-71 et 227-12-26
SOIREE ARTISTIQUE INAUGURALE
Le Lundi 16 Juin à 20 h. 45
avec la participation de
PARIKIAN Manoug, violoniste
PARTAMIAN Maro, mezzo soprano
VARJABEDIAN Marie, pianiste
Chorale NAIRI sous la direction de Kévork YAMBEKIAN
Entrée : 50 Frs
Nombre de places limité. Prière de réserver sa place à l'avance
Tél. : 924-86-71 et 227-12-26

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

Restaurant
LA CAPPADOCE
3, Rue Marivaux
(derrière l'Opéra-Comique, Métro Richelieu-Drouot) Tél. 742-83-65
Vous offre le champagne à l'occasion de son premier anniversaire,
suivi de la traditionnelle soupe aux tripes
LE SAMEDI 14 JUIN au soir
La Direction remercie la clientèle de sa fidélité et l'attend pour fêter ensemble Ce premier anniversaire dans une bonne ambiance arménienne.
CAPPADOCE
ՇԱԲԱԹ, ՑՈՒՆԻՍ 14, ԺԱՄԸ 21ԻՆ
ԱԽԱՆԴԱԿԱՆ ԽԱՉ

Pélerinage à Jérusalem
du 22 Juin au 3 Juillet
Organisé par SEVAN-VOYAGES à l'occasion de l'Inauguration
par S.S. VASKEN 1er
Patriarche Suprême et Catholicos de Tous les Arméniens
de l'Eglise arménienne du St. Sépulcre et du Séminaire
Départs en groupe de Paris, Lyon, Marseille, Nice
Hôtel 1ère catégorie en demi-pension
prix : 2050 F
DEPART DE PARIS, supplément 100 F. minimum 15 personnes.
Ստամանագրութիւն.—
sevan voyages
50, Cours de la Liberté — Lyon
Tél : 60-13-66
POUR PARIS
mondotours
2, rue de Sèze Paris 9e — Tél. : 266-50-12 et 073-32-64
Pour tous vos voyages, toutes destinations, en individuel ou en groupe, faites-vous confiance, nous nous efforcerons de vous conseiller et de vous assurer le meilleur service aux meilleures conditions.

3 Juin 1975
à PERTUIS (Vaucluse)
OUVERTURE DE
l'hôtel sévan ★★★ NN
43 CHAMBRES GRAND CONFORT
Restaurant — Grill
Salles de réunions et réceptions
Piscine chauffée — Parc et parking privé

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
12
JEUDI
12 JUIN
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·318

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.318

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԻՊՐՈՍ

ՅՈՅՆԵՐՈՒ ԿԱ ԲԱՂՈՔԵՆ ԲԱՅՑ ԹՈՒՐՔԵՐՈՒՆ ՀՈԳԸ ՉԷ

Ուրեմն Կիպրոսի մէջ ծնաւ Թուրք անկախ Դաշնակցային Պետութիւնը, մինչազգային մեղսակից օրհնութեամբ: Ասոնցմով անուշա ոմանք կը բաղձքեն այս կատարուած իրողութեան դէմ, բայց ոչ ոք համարձակեցաւ ըսել Թուրքիոյ որ չի կըրնար այդպիսի բան մը ընել, ոչ իսկ Մոսկուա: Ու Կիպրոսի Թուրք ղեկավարը՝ Օսման Էօրէք կրնայ անուշա հպարտանալ ու ըսել·— «Ճիշատակելի օր մըն է քանի ան անկիւնաքարը կը կազմէ օրինականացման այն խաղաղ առաքելութեան զոր Թուրք զօրքը կատարեց Կիպրոս եւ անկիւնադարձ մը՝ Թուրք կիպրիական համայնքին պատմութեան մէջ»:

Ճուէյքարկուած Սահմանադրութիւնը կը նախատեսէ·— 30 անդամէ բաղկացած Ներկրարան մը, նորոգելի ամէն հինգ տարի, եօթը տարուան համար նախագահի մը ընտրութիւնը: Այս վերջինը կը նշանակէ նախարարապետը եւ նախարարները: Կը նախատեսէ նաեւ Թուրք Դաշնակցային Պետութեան համար ազգային, բոլորովին անկախ պաշտպանութիւն մը: Սահմանադրութիւնը չի ճգդեր սակայն Դաշնակցային Պետութեան սահմանները: Ներկայիս Թուրքերը հարիւրէն 18 բնակչութեան համար գրաւած են կղզիին 40 առ հարիւրը, եւ ամէնէն բարերը ու հարուստ հիւսիսային շրջանը, տեղահան ընելէ ետք յոյն կիպրացիներ, որոնք ցուլիսէն ի վեր գաղթականական կեանքը կը շարունակեն: Ասոնց թիւը երկուքէն երեք հարիւր հազար է:

Ցոյն կիպրական մամուլը կը չեշտէ թէ եթէ ընդունին այս կացութիւնը, այլեւս վաւերացուցած կ'ըլլան կղզիին բաժանումը եւ Թուրքիա կրնայ կցել իր գրաւած մասը: Այլ խօսքով մինչ տարիներէ ի վեր ցոյները Էնոսիսի (կցում Ցունաստանի) մասին կը խօսին, Թուրքն է որ կատարած պիտի ըլլայ ուրիշ Էնոսիս մը, առանց այդ մասին խօսած ըլլալու իսկ: Ի վերջոյ յոյն-կիպրացիները այլ ճամբայ մը բռնած են, զոր Մակարիոս կը կոչէ «երկար ժամանակի պայքար մը վերապահելու համար Կիպրոսի անկախութիւնը եւ հողային ամբողջականութիւնը»:

Թուրքերը, իրենց « Ատոիդաս գիծ » ճանչցուած տեղը կ'ամրապնդեն իրենց դիրքերը, ամրոցներ կը շինեն եւ խրամներ կը փորեն:

Ցոյն կիպրացի գաղթականներու վերջին յոյսերը ֆամակուսթա վերադառնալու բոլորովին անհետացան երբ պարզուեցաւ որ Թուրքերը արդէն տուն-տեղ եղած են քաղաքին յոյն թաղամասերուն մէջ:

Այս ամբողջը կատարուեցաւ յամի տեառն 1975ին, Թուրքիոյ կողմէ, ընդդէմ ժողովուրդի մը, որ տէր ունէր, Ցունաստանի նման Պետութիւն մը, անդամ Ատլանտեան Ուխտի եւ աչխարհական ալ շահեկան դիրքով: Ուրեմն, ինչո՞ւ զարմանալ, երբ կ'ուրացուի ուրիշ ժողովուրդի մը 60ամեայ ողբերգութիւնը եւ միշտ կարծել որ միայն Հայն է որ անիրաւուած է:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՑՈՒՅՑ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Ցունիս 9)

« ԱՐԱՐԱՏ »Ի ՆՈՐ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Դոնեցկի Նախտէօրը այս տարի բարձր մակարդակով կը ներկայանայ մրցում – ներուն: Ածխադործ մարզիկները միշտ ալ մեծ կարեւորութիւն կուտան կուռ պաշտպանութեան: Անոնք կը սիրեն հակայարձակումներու ճամբով տարբեր դիրքերէ ուժգին հարուածներով դրաւել բերդը: Նոյն խաղարկութիւնը կիրարկեցին Ցունիս 7ին, «Հրազդան»ի մէջ, «Արարատ»ի դէմ: Արարատցիները, որոնք վերջին մրցումներուն վերադտած էին իրենց մարտական դիմագիծը, խաղին սկիզբէն իսկ անցան յարձակումի: Գեղեցիկ փոխանցումներով անոնք արագ կերպով կը հասնէին մրցակիցին դարպասը, բայց անկէ ետք կ'աճապարէին, չաճախ անտեսելով յարձակումը լաւագոյն ձեւով չարունակելու խաղարկութիւնը:

Առաջին կիսախաղին Արարատցիները երկու կոլ նչանակելու սքանչելի առիթներ փախցուցին: Արդարեւ, Մարզարով չյաջողեցաւ օգտուիլ նպաստաւոր կացութենէ մը, իսկ այնուհետեւ Անդրէասեան անապատելի կերպով կորնցուց դրնդակը:

Երկրորդ կիսախաղին երեւանցիները երթալով զօրացուցին իրենց յարձակումները:

Բոնդարենկօ, որ միշտ աչքի կը զարնէ իր հեռաւոր հարուածներով, գնդակը ուղարկեց դէպի բերդ, բայց վերջին պահուն պաշտպաններէն մին փրկեց բերդը: Իրենց կարգին Դոնեցկի խաղացողները մէկ-երկու սրընթաց հակայարձակումներու դիմեցին, առանց արդիւնքի:

Պէտք է ըսել, որ «Արարատ»ի պաշտպանները այս տարի չաճախ կը փորձէն «կրակել» մրցակիցին բերդը: Կեդրոնի պաշտպան Միրզոյեան տիրանալով գնդակին արագ մօտեցաւ «Շախտեօր»ի բերդին: Անոր հարուածը դժուարութեամբ ետ մղեց բերդապահը: Նազար Պետրոսեան անկիւնէն գնդակը արագ փոխանցեց Պօղոսեանի, իսկ ան գնդակը ղրկեց դէպի բերդ սլացող Մորչն Յովհաննիսեանի, որ գլխու դեղեցիկ հարուածով, կոլ մը նչանակեց: Ասիկա երիտասարդ խաղացողին առաջին կոլն է Մորս. Մրցուութեան ախոյեանական մրցաշարքին մէջ:

Երեւանցիներու յետագայ յարձակումները արդիւնք չտուին եւ խաղը վերջ գտաւ 1–0 արդիւնքով, ի նպաստ «Արարատ»ի:

Այժմ «Արարատ» տասը խաղերէ ետք վաստկած է 11 կէտ եւ կը գրաւէ 5րդ տեղը ախոյենական ցանկին մէջ: Երեւանցիները երկրորդ դիրքի վրայ գտնուող «Դնեպր» խումբէն ետ կը մնան մէկ կէտով:

«Արարատ»ի յաջորդ մրցումը Տաշքենդի «Պախտակոր»ի դէմ տեղի կ'ունենայ Ցունիս 15ին, Երեւան:

×

ՀԱՐՈՒՍՏ ՀԱՆՔԱՎԱՃԱՐ

Փամբակի երկրաբանական արշաւախումբը կը բաղկանայ տասը ջոկատներէ եւ ասոնք հետազօտական աշխատանքներ կը կատարեն Հանրապետութեան հիւսիսային շրջանները, կը փնտռեն պղինձի, ոսկիի, պղինկի, մոլիբդէնի եւ այլ մետաղներու պաշարներ:

Խումբերէն մէկը Մեղրուտ դիւղի կողքին (Գուգարքի շրջան) յայտնաբերեց երկաթի հարուստ հանքավայր: Նախնական հաշիւով ասոր պաշարները կը հասնին քանի մը տասնեակ միլիոն թոնի:

×

Գ. ԱԴՈՒԱՐԵԱՆԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 50ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ

Լիբանահայ բանաստեղծ Գառնիկ Ադալեանի ծննդեան 50ամեակին առթիւ, Հայաստանի Գրողներու Միութեան վարչութիւնը չնորհաւորական հեռագիր մը ուղղեց Պէյրութ, յորելեարին: Վարչութեան քարտուղարութեան անունով հեռագիրը ստորագրած են Վ. Պետրոսեան, Լ. Մկրտչեան, Ստ. Ալաջաջեան, Պ. Զէյթունցեան եւ Լ. Ղարագէօզեան:

×

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԸ

Ցունիսի առաջին օրերուն իր դուռները բացաւ դպրոցականներուն առջեւ Սեւանի «Արեւիկ» մանկական առողջարանը: Ցունիս 12ին ալ կը բացուին պիոներական ճամբարները Հանքաւանի, Ծաղկաձորի, Կիրովականի եւ այլ դեղատեսիլ վայրերու մէջ:

Հանրապետութեան պիոներական 50 ճամբարներու, ինչպէս նաեւ մանկական առողջարաններու, զբօսաշրջիկներու կեդրոններու, հանրային պարտէզներու մէջ կը հանդիսանան աւելի քան հարիւր հազար երախաներ:

ՎԱԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿԸ ԵՒ ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼԸ

"Nous sommes tous des Arméniens"

— o —

Այս է եղրակացութիւնը այն չահեկան եւ քաջ յօդուածին զոր ստորագրած է Անրի Սմալարսկի, « Թրիպիւն ժիւիվ Հեպտօ »ի մէջ (թիւ 360–361, Մայիս 30–Ցունիս 5) եւ որու խորագիրն է՝ — «60 տարի առաջ, կը մեռնէին Հայաստանի դաւակները»:

Յօդուածին հետ հրատարակուած են նաեւ չարդերու նկարներ: Պիտի տանք ամբողջութեամբ, քանի մը օրէն:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

«Սով. Հայաստան» օրաթերթը (Ցունիս 4) կը հաղորդէ, թէ Հայաստանի Գերագոյն Ներկրարդի Նախագահութեան որոչումով «Հայկական ՍՍՀ Մինիստրներու սովետին առընթեր գաղիփիկացման գլխաւոր վարչութիւնը» դարձած է «Հայկական ՍՍՀ Մինիստրներու սովետի գաղիֆիկացման գլխաւոր վարչութիւն»:

Այլ որոչումով մը Նախագահութիւնը Ժաժակ Դրամփեանը նչանակած է նորակազմ վարչութեան պետ:

ԽՄԲ·— Խաժակ Դրամփեան արդէն պետն էր աւուրնի (առընթերը ջնջուած) փոփոխութեան ենթարկուած վարչութեան, որով կը վերահաստատուի իր պաշտօնին վրայ:

ՕԾՈՒՄ

ԻՍԻ – ԼԷ – ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ՆՈՐԱԿԱՌՈՑՑ ՀԱՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

— o —

Բացառիկ խանդավառութեան եւ ան – նախընթաց ոգեւորութեան մէջ է Իսի լէ Մուլինոյի Հայութիւնը: Եռուն եւ չտեւողական չարժում մը կը տիրէ ամէն կողմ: Ծերերը, երիտասարդները թաղէ թաղ, տունէ տուն իրարու կը փոխանցեն բարի լուրը եւ իրարու ժամադրութիւն կուտան Ցունիս 15ի համար, 6, Ավընիւ Պուրկէնի վրայ: Իւղորին սրտերը կը տրոփեն ուրախութեամբ, բոլորին դէմքին վրայ կը տեսնուի գոհունակութեան ժպիտ, վանդի տարիներու երազ մը իրականացած է այլեւս: Պիտի բացուին Իսիի Հայոց եկեղեցւոյ դռները ու պիտի հնչէ հայ չարականին քաղցր երգը:

Իսիի հայ տարեգրութեանց մէջ բացառիկ եւ անմոռանալի օր մը պիտի ըլլայ իսկապէս Ցունիս 15ի կիրակին, որովհետեւ այդ առաւօտ Իսիի Հայութիւնը իր գաղութին ներս պիտի ընդունի նաեւ մեր սիրելի Հայրապետի՝ Վազգէն Ա.ի օրհնաբեր այցելութիւնը եւ Նորին Սրբութեան Ս. Աչխով պիտի օրհնուի եւ օծուի Իսիի նորակառոյց եկեղեցին: Ի՛նչ մեծ բախտ Իսիի Հայութեան համար, որովհետեւ Ֆրանսայի հայ եկեղեցիներուն մէջ, Ավընիւ Պուրկէնի եկեղեցին պիտի ըլլայ առաջինը որ Հայրապետական Ս. Աչխով պիտի ունենայ իր սրբադրումը: Երկար սպասեց Իսիի ժողովուրդը, տարիներ զրկուած մնաց սեփական աղօթավայրէ, սակայն աւելորդ է այլեւս անդրադառնալ այդ բոլորի մասին: Օծման հանդիսաւոր նախօրեակին, պէտք է մտածել եւ մտահոգուիլ միմիայն եկեղեցւոյ ապագայով: Շատեր համոզուած չեն որ Իսիի գաղութը կրնայ միշտ իր սրտին մէջ պահել կրօնական զգացումի այս եռանդը եւ միշտ ուժ տալ կրօնական կեանքի մչակումին, ուստի այսօրուան խանդավառութիւնը կը նկատեն պարագայական: Որոչ չափով ճիշդ են անոնք վանդի իրենց աչքին առջեւ ունին փարիզեան շրջանի միւս եկեղեցիները որոնք իրենց կառուցման օրերուն ժողովուրդին մէջ ստեղծած են նոյնքան եռանդ ու խանդավառութիւն, ինչ որ այսօր կը տեսնենք Իսի լէ Մուլինոյի մէջ: Բայց աւա՛ղ, ժամանակի ընթացքին կամայ – ակամայ մաթելով ցամքած է այսօր ա – նոնց սրտերուն մէջ կրօնական զործու – նէութեան սէրը:

Հայ ժողովուրդի կեանքին մէջ Հայոց եկեղեցին միշտ ալ բարերար դեր կա – տարած է: Անիկա եղած է ներչնչարանը ուր հայ ժողովուրդի սերունդները կըրցած են հաղորդուիլ հայ հոգեկանութեան ճչմարիտ սկզբունքներուն հետ: Այսօր կենսական կարեւորութիւն ունի տակաւին կրօնական դաստիարակութիւնը հայկական կեանքի զոյատեւման խնդրոյն մէջ եւ Հայոց եկեղեցին մանաւանդ ներկայիս խիստ կարիքն ունի իր զաւակներու աջակցութեան:

Որքա՜ն փափաքելի է որ Ցունիս 15ի տօնակատարութիւնը եռանդի եւ խանդավառութեան վերջակէտ մը չդառնայ այլ սկիզբը՝ ներչնչումի եւ վերանորոգման:

20րդ դարու ապակրօն այս շրջանին, Իսի լէ Մուլինոյի մէջ արդիական ոճով բարձրացած Հայոց եկեղեցին, շրջանի Հայութեան համար դառնայ իսկական լուսատու փարոս մը, արթնցնայ ժողովուրդի հոգիին մէջ հայ անցեալի ոգին եւ չարականին աղօթքները զոյատեւման նոր խանդ ղնելով սրտերու մէջ, բանան կերտումի լուսեղէն եւ նոր ուղիներ, որպէսզի 1975ի տարիին մէջ չինուած եկեղեցի մը կարենայ իր արդարացումը դտնել:

ՆՈՐՎԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԻՆՉ ԵՂԱՒ ԲԱՐԵՓՈԽՄԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

Փետրուար 12ին, կրթական նախարար՝ Ռ. Հապլի ներկայացուցած էր իր «կրթական եղանակի արդիականացման առաջարկները»: Ծրագիրը կը հաշուէր 147 էջեր բաժնուած ութ գլուխներու եւ որոնց մասին անդրադարձանք «Ցառաջ»ի Մարտ 7ի եւ 8ի թիւերուն մէջ:

Ուսուցչական սեմինարներու, ծնողական միութիւններու, աշակերտներու, ճախակողմեան կուսակցութիւններու անմիջական հակազդեցութիւնը եղաւ բացարձակ ընդդիմութիւն մը մերժելով ծրագիրը իր ամբողջութեամբ:

« Մարականութիւն », « մենաշնորհեալ դասակարգերու ի նպաստ ծրագիր », « դործաւէրներու համար օրէնք », « շահագործութեան օրէնք », ահաւասիկ ընդդիմութեան ճակատի գլխաւոր առարկութիւնները:

Առաջին չաբաթներու ընթացքին կազմակերպուեցան ցոյցեր, եղան հրապարակային դիրքորոշումներ, « գործադուլի » չարժումներ մանաւանդ աշակերտութեան կողմէ եւ որոշ քաղաքներու մէջ կարգ մը երկրորդական վարժարաններ, լիսէներ քանի մը օրուան համար փակեցին իրենց դռները:

Վէճը, մերժումը, ընդդիմութիւնը այն աստիճանի էր որ պաշտօնական շրջանակներու մէջ պահ մը կը մտածուէր, եթէ ոչ վերցնել ծրագիրը, գոնէ առայժմ առկախ ձգել, հաւանաբար քիչ մը մըթնոլորտը հանդարտեցնելու, խաղաղեցնելու միտումով: Այդպէս ալ եղաւ:

Նախարարը, օգտուելով այս համեմատաբար « դաղջ մթնոլորտ »էն հաղորդակցութեան մէջ մտաւ աշակերտութեան ներկայացուցիչներու, « որոշ» սեմինարներու, ծնողական « համակիր» միութիւններու, արուեստագիտական յանձնախումբերու, ուսուցման խորհուրդներու հետ, անաղմուկ եւ աննշան ձեւով: Կառավարութիւնը ձգեց որ անցնի փոթորիկը, քիչ մը որուի մոռացութեան: Ամէն պարագայի տակ « պաղեցնելու » փորձը մասամբ յաջողեցաւ:

Ցանկարծ, Մայիս 15ի Նախարարական Խորհուրդին, Ռ. Հապլի բարեփոխման ծրագիրը այժմէականութեան վերադարձաւ: Զարմանքը եղաւ մեծ, մանաւանդ որ 147 էջերէ բաղկացած ծրագիրը կը փոխարինուէր 27 էջնոց նախածրագրով մը: Ցետոյ, կանոնադրութեան համաձայն, այս նախածրագիրը յանձնուեցաւ ընդհանուր եւ մասնագիտական Ուսուցման Խորհուրդին, որ մեծամասնութեամբ մերժեց, որուան ըլլալով որ սեմինարներու ներկայացուցիչները կարեւոր թիւ կը կազմեն հոն: Ապա դրուեցաւ կրթական Բարձրագոյն Խորհուրդի ուսումնասիրութեան ներքեւ, ու այս վերջինը տակաւ մեծամասնութեամբ մը կ'ընդունէր նէր: Ի վերջոյ, Պետական Խորհուրդի քննութենէն վերջ, նախածրագիրը եկաւ Նախարարական Խորհուրդի Ցունիս 4ի լիակատար նիստի օրակարգին եւ վաւերացուեցաւ: Աւելցնենք որ այս առթիւ դարձեալ ցոյցեր տեղի ունեցան Իլիզէի պալատին առջեւ Խորհուրդի մէջոցին: Այժմ վերջին հանգրուանը Ազգային Ժողովն է որ հաւանաբար ընթացիկ նստաշրջանի վերջին օրերուն (Ցունիս 25ին) ուսումնասիրէ նախածրագիրը եւ զայն վերածէ օրէնքի:

Ի՞նչ կը մնայ առաջին ծրագիրէն: Մեծ մասն ընդհանուր սկզբունքներ եւ նպատակակէտեր: Հեռու ենք մանրամասն նկարագրականէն:

Առաջին յօդուածը չեչտը կը դնէ ընտանեկան դաստիարակութեան վրայ: Ընտանիքը որպէս սկիզբ եւ ապա անհրաժեշտ օժանդակ դպրոցի առաքելութեան կատարումին մէջ:

Ցետոյ յատուկ գլուխ մը 11 ամփոփ յօդուածներով ուր կը տրուին ընդհանուր, չատ ընդհանուր սկզբունքներ, տըրամադրութիւններ , մանկապարտէզի , նախակրթարանի, երկրորդական ուսմանց վարժարաններու, լիսէներու, ինչպէս՝ աշակերտութեան տարիքի սահմանումը (մեծ ճկունութեամբ), ուսուցումներու բովանդակութիւնը, իւրաքանչիւր մակարդակի դասարանային բաժանումները, վկայականներու եւ քննութեանց եղանակները, զանազան ուղղութիւններու կարելիութիւնները:

Երկրորդ գլուխ մը չորս յօդուածներով դպրոցական կեանքի վերաբերեալ՝ ուսուցիչ – ծնողք – աշակերտ եւ մատակարարութեան փոխյարաբերութիւնները, պաշտօնէութիւնները եւ հաստատութիւնները:

Իսկ երրորդ գլուխ մը դարձեալ չորս յօդուածներով ուր կը չեչտուի թէ յատուկ հրովարտակներով, չրջաբերական – ներով կը ճշդուին սոյն օրէնքի դրոյթներու եղանակաւորումները եւ պայմանները:

Այս վերջին կէտը լռելեայն չատ բաներ ըսել կ'ուզէ: Ըսել կ'ուզէ մանաւանդ որ լուրջ գործողութիւնները պիտի սկսին օրէնքի քուէարկութենէն յետոյ:

Կառավարութեան համար քնաղիրը դիւմամբ անորոշ է: Հարկ էր այս կամայն ձեւով դուրս գալ կացութենէն եւ փրկել երեւոյթները:

Ընդդիմութիւնը անշուշտ օրէնքը կը դոնէ վոտնգաւոր ու անոր մէջ կը տեսնէ քաղաքական խաղեր:

Անտարակոյս, այս դրութիւնը կը պատրաստէ վերամուտին համար « տաք օրեր», նորանոր փոփոխութիւններով, չըսելու համար բարեփոխումներով:

Ջմռնանք որ 14րդ բարեփոխման ծրագիրն է վերջին 17 տարիներուն մէջ: Այս պիտի ըլլայ մեր եղրակացութիւնը:

ԿԱՐՕ ՑՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՈՒԻԼԻԱՄ ՍԱՐՈՅԵԱՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

——— o ———

Հինգշաբթի, Ցունիս 1975

Պիտի ուզէի որ այդ քանի մը ժամերը արձանագրուէին անջնջելի կերպով ժապաւէնի մը վրայ թէ՛ իրը պատկեր եւ թէ իրը ձայն եւ անմահանար ինքը, Ուիլեըմ Սարոյեանը, որ կենդանի ու խօսուն ցոլացումն է իր մշակած գրկանութեան եւ անկեղծ ապրումը իր առաջարկած հոգեբանութեան:

Իսկապէս հաճելի էր պահը եւ իր տեսակին մէջ չափազանց հետաքրքրական: Բաւ է դիտել Սարոյեանը եւ կարծէք կը թօթափին կեանքի ծանր մտահոգութիւնները. եւ երբ կ'ըլլաս իրեն խօսակից, երջանկութեան մոեղմութիւնը կը վայելես:

Այդ օրը Մխիթարեան վարժարանին մէջ Սարոյեան չրջապատուած աշակերտներով անգամ մը եւս զգացուց իր բացառիկ հաղորդական անձնականութեան ջերմութիւնը

×

Սեղանի չուրջ, կէսօրուան ճաշի պահն է. հարիւր չիսուն աշակերտներ կը ծափահարեն այդ պատկառելի մարդուն ի տես, մինչ ինքը խոհուն ու դուարթ աչքերով կը փոխանցէ իր ներքին երջանկութիւնը, արտաքին ճեռքի չարժումներով:

Տեսուչ վարդապետի համառօտ ներկայացումէն ետք, Սարոյեան ամբողջապէս տղոց էր այլեւս, բայց ճաշի ժամ էր. հարկ էր նախ ուտել եւ լաւ ուտել. «Ես այս կերակուրները չատ կը սիրեմ, մանաւանդ բլաւը»: Ճաշի ընթացքին կը խօսինք ամէն նիւթի մասին, կը յիշէ մայրը, եւ կը զովէ իր մօր խմաւոտ – թիւնը պարզ ու ժողովրդական: Սուրճը խմելէ ետք դասաթը կը դարձնէ. իրեն կ'ըսենք թէ հոս դասաթ նայող չկայ. «Օ՛, կ'աւելցնէ Սարոյեան բոլորովին անխոռով, ես իմ դասաթիս պիտի նայիմ. այդ լաւ բան է, որովհետեւ երբ կը սկսիմ դիտել, ես կ'երեւակայեմ եւ իմ զաղանի զգացումներուս կը ծանօթանամ»: Իս – կապէս հետաքրքիր է երեւոյթը եւ Սարոյեան որպէսզի իր միտքը լաւագոյնս բացատրէ, կը մէջբերէ մեծ հոգեբան Եունկը հակադրելով զինքը Ֆրոյտին, թէ ինչպէս ժողովուրդներու հաւաստումներուն մէջ միշտ կայ ճշմարիտ բան մը եւ մենք պէտք է կարեւորութիւն տանք անոր :Ցանկարծ ներողութիւն կը խնդրէ «Գիտեմ չատ ուժով կը խօսիմ, յանցանքը ականջիս է որ լաւ չի լսեր»:

Սեղանատունէն դուրս կ'ելլենք եւ Սարոյեան կ'ուզէ տղոց խաղավայրը տեսնել ինչպէս նաեւ դասարանները: Օդը արեւոտ էր եւ չատ պարզ. տղաքը խումբերու բաժնուած կը խաղային. Սարոյեան ինք եւս կ'իջնէ դաշտ եւ կ'ըլլայ խաղակից մեր տղոց:

Դասարաններու այցելութիւնը նոյնքան լի էր անակնկալներով: Հոն ամէն մէկ էր տղոց եւ իր բնական հետաքրքրութեան կրնար գոհացում տալ: Սարոյեան նախ հետաքրքրուեցաւ իրենց ուսումնասիրով, վարժապետներով եւ չատ ուրախացաւ երբ տեսաւ ուսուցչական կազմի համբերատար ուժերը: Ապա հանդարտեցուց չորս կողմը ղիրար հրմշտկող տղաքները եւ ըսաւ. «Դուք լաւ հայ տղաքներ էք, դեղեցիկ եւ առողջ, Հայ էք (ինքը կը խնդայ, տղաքը կը ծափահարեն): Ձեզի բան մը պիտի հարցնեմ. դիտեմ թուրքերէնութիւնը դժուար բան է, բայց ըսէք ինծի, երբ չէք խաղար ի՞նչ լեզուով կը դրաղիք»: Ցանկարծ տղաքներէն մէկը 12 տարեկան Արարատ Տէօքիմեանը, մատիս չեչտով մը կ'ըսէ. «Ես բանաստեղծութիւն կը դրեմ». եւ իր նոր դրած մէկ ոտանաւորը բերելով կը կարդայ: Սարոյեան կը յուզուի, կ'ուրախանայ այդ տղերը լսելով եւ 12 տարեկան այդ մանչուկին բանաստեղծական յատկանիշները տեսնելով: Նիւթը թռչունի մը մասին էր: Սարոյեան կը հարցնէ. «Ոտն թռչուն ունի՞ս»: Տղան կը պատասխանէ. «Ոչ: «Օ՛, այդ չատ լաւ բան է, երեւակայութիւնդ լաւ է, ապրիս»: Ուրիշներ կը բերեն իրենց գծած նկարները, ուրիշ մը կ'ըսէ թէ ինքը դաշնակի դաս կ'առնէ, ուրիշ մը՝ ջութակ, ուրիշ մը՝ Սպօ Աբգարեան, Անդլիայէն, կ'արտասանէ հայերէն, ամէնքը կ'արժանանան Սարոյեանի գնահատանքին: Իր խնդրանքին վրայ, ամէնքը միաբերան կ'երգեն «Իմ հեռաւոր հայրենիք»ը, «Երեւան – Էրըբունի» եւ Աշնաւուրի վերջին երգը «Անոնք ինկան»: Սարոյեան այս բոլորէն ետք կը խօսի աշակերտներուն, կը բացատրէ անոնց թէ որքան լաւ վարժարանի մը մէկն են եւ թէ որքան լաւ բաներ կրնան սորվիլ հոս: Ցանկարծ կը նչմարէ տղոց վրայի գոյնզգոյն մարզազգեստները եւ անոնց վրայ գրութիւնը դպրոցի անունով. կը յայտնէ իր փափաքը եւ կը հարցնէ թէ ինքն ալ ու կը լուսանկարուի այդպէս: Ժամը ուչ էր եւ աշակերտները պէտք է իրենց դասերով զբաղէին. կը բարեւէ աշակերտները եւ կը բաժնուի անոնցմէ խոստանալով վերադառնալ:

×

Սարոյեանի հետ ըլլալ կը նչանակէ անպատճառ հետաքրքրուիլ իրմով եւ դուն ինքդ կը դառնաս հետաքրքիր իրեն համար. եւ այս կէտը ինքը կը զգացնէ քեզի: Պարզօրէն կը հարցաքննէ քեզի, բան մը սորվելու ժրաջանկան համոզումով եւ տրամադրութիւններով, եւ քու պատասխաններդ մեծ գոհունակութեամբ կ'ընդունուին, ու համապատասխան կատարուած հարցումին, կը տառնաս նաեւ պէտք եղած դնահատական քաջալերական խօսքը: Ինքը միշտ նոյնն է. հաւատարիմ իր կեանքի փիլիսոփայութեան, ուր ամէն ինչ ներդաշնակ է, ուր ամէն ինչ իր տեղն ունի, ուր ամէն ինչ ուրախութիւն կը պատճառէ:

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՍՂԱԳՐԱԿԱՆ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄ

——o——

Ես բոլորովին հակառակ կը դնեմ խընդիրը. ես անչուշտ յանցաւոր կը նկատեմ ժանտարմները, որոնք ճամբան ոճիրներ դործեցին, բայց ոչ այնչափ յանցաւոր, որչափ Կ. Պոլիս եղող այն անձը, որ տեղահանութեան դործը տուաւ նման մարդոց ձեռքը:

Ամբողջ մեղքը կ'իյնայ կառավարութեան վրայ, որ տուաւ տեղահանութեան հրամանը եւ իրագործեց զայն կասկածելի մարդոց միջոցով:

Ես կանդնած եմ այն տեսակէտին վրայ, թէ առանձին անհատը երբեք ինքը չէ, որ կ'որոշէ, թէ կ'ուզէ պատերազմ երթալ թէ ոչ: Անդամ մը որ պատերազմը յայտարարուած է, այդ առանձին անհատն ալ կը քաշուի կը տարուի, ու այն ատեն ուզէ չուզէ պիտի երթայ: Երբ պատերազմին բախտը իր ժողովուրդին պէմ կը դառնայ, ու ինքն ալ դերի կ'իյնայ, այդ պարագային թշնամին պէտք է պիտնայ, թէ դերին ինքը չէ որ յաղաղ է բերեր պատերազմը, այլ՝ համաձայն իր պարտականութեան՝ դործեր է որպէս ներկայացուցիչը իր ժողովուրդին: Ամէն մէկ դերի սուրը մըն է, որովհետեւ ան իր ժողովուրդին ներկայացուցիչն է, որ իր տան ու հայրենիքին համար ստիպուած էր պատերազմի երթալու եւ այժմ դժբախտ բերումով մը դերի ինկած է: Ով որ հայհոյական խօսքեր կ'ուղղէ դերիի մը կամ ձեռք կը բարձրացնէ անոր դէմ այդպիսին իմ տեսակէտով այլեւս տեղ չունի պարկեչտ մարդոց հասարակութեան մէջ. որովհետեւ ամէն մէկ դերիին մէջ ես կը յարգեմ իր ժողովուրդին ներկայացուցիչը, որ պատերազմելու է ելեր իր հայրենիքին համար եւ դերի իյնալու դժբախտութիւնն է ունեցեր:

Այդ պէտք էր որ դիտնար Կ. Պոլսոյ կառավարութիւնը: Եթէ Հայերը մինչեւ իսկ դաչնակցած ըլլային ուրիչ ժողովուրդներու հետ, եթէ մինչեւ իսկ կուրացած վարիչ մը դաւաճանութիւն դործած եւ Ռուսերուն միացած ըլլար, Երիտասարդ Թուրքերը այնուամենայնիւ դի – տէին, որ կային հազարաւոր կիներ եւ երախաներ, որոնք այս պատմութիւննիերէն բնաւ լուր չունէին, եւ որ տեղահանութեան հրամանին առաջին պայմանը պէտք է ըլլայ խիստ կարդադրութիւնը օտարներու ձեռքն են եղեր: Ով տէր է այդ անցքերուն, տէր է նաեւ բարձրադասութեան: Այս բարձրագասութեան մէջ ապրող ժողովուրդը՝ երկրագործ Հայը ուրն է անոնց, որոնք կուգան աջէն կամ ձախէն:

Աւելի քան 500 տարիէ ի վեր Հայաստան երեք մասի բաժնուած է:

Օտար ցեղեր, մէկը միւսիետեւէն, ալացեր անցեր են Հայաստանի մէջէն: Նոյն ցեղերը, որոնք ամայացուցին Առաջաւոր Ասիան, Հունդարիան եւ հասան մինչեւ Հռենոս, մարդիկ՝ նման Ատիլլային, որոնք կը չարունակեն ապրիլ մինչեւ մանկական յիչողութեանց մէջ, ամէնէն քամահելի կերպով երեւցան նաեւ Հայաստանի մէջ՝ ոչնչացնելու համար ժողովուրդը:

Այս դժբախտ արհեստաւոր եւ երկրագործ ժողովուրդի դէմ էր որ յարձակեցաւ Երիտասարդ Թուրքերու կառավարութիւնը: Երիտասարդ Թուրք ըսելով իրապէս հասկնալու է հին Թուրքը, իսկ հին Թուրք ըսել է բռնի ուժի մարդ, միհաթախոտ:

Պատճառները միայն կրօնական չէին, այլեւ քաղաքական: Այս վերջիններու մասին մենք արդէն ըսեցինք:

(85 – Շար.)

ՆԻՍԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ ԼԱՒԱԳՈՅՆ ԾԱՌԱՅՈՂՆԵՐԷՆ

ՊԱՐՈՅՐ ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ

— o —

Նիսի Հայ Մարզական Միութեան յիսնամեակին առթիւ, մեր կատարած ընդհանուր տեսութեան մէջ, չէինք ուզած խորասուզուիլ մանրամասնութիւններու մէջ, տալու համար զանազան ջրջաններու եւ զանազան ղեկավարներու դիմաքը: Մնաց որ անոնք առհասարակ անծանօթ մնացած են հեռուէն դիտողներուն, մանաւանդ անոր համար որ հայ մամուլը անհաղորդ մնացած է յաճախ: Հետեւաբար, պատահական կերպով չարժումին հետեւող մէկու մը ծանօթութիւնը երբեք ամբողջական չի կրնար ըլլալ երբ վաւերական տեղեկութիւններ կը պակսին:

Եւ սակայն, տարակոյս չկայ որ երկամեայ իր գործունէութեան ընթացքին, Միութիւնը առաւել կամ նուազ աչքառու վերելքի պահեր ունեցած է, այս կամ այն ղեկավարներու օրով, որոնց անհատական արժանի տուրքը մատուցեցաւ, Մայիս 18ի ժողովատարուքեան առեն:

Բայց մենք, իբր անցեալի ականատես վկայ, պիտի ուզէինք մասնաւորել բեղուն չրջան մը զոր Միութիւնը բոլորեց, չնորհիւ այդ օրերու անձնուէր ու անչահախնդիր առաջնորդներու: Ատիկա այն պահուն էր, երբ Յովնանեան Պարոյր հոգեւին նուիրուած՝ Միութիւնը կը ղեկավարէր:

Եթէ այս վերջինին պարագան ուզենք ընդդեմ այսօր, ատիկա ոչ միայն անոր համար որ Պարոյրը նախ իբր վարժ ֆութպոլ խաղացող մըն էր, զոր իբրացուցած էր դեռ Պոլսէն, Ռոպըրթ Քոլէճի հարտարապետութեան ուսանողական տարիներէն, ու նաեւ իբր պատասխանատու վարիչ Միութեան վերելքին մէջ կատարած իր կարեւոր դերին համար, այլ մանաւանդ անոր համար որ անտեսական տագնապի եւ անգործութեան այդ օրեր-ուն, եղբայրական ձեռք երկարեց անմարզական կեանքի իր ընկերներուն:

Իբր չինութեանց ձեռնարկու, Յովնանեան երեք եղբայրները, մենաչնորհը ուներէն կալուածական չէնքերու կառուցման կարեւոր ցանցի մը որ այդ օրեր-ուն, նիսարնակ մեծահարուստ Հայ մը՝ Գ. Նահապետ վստահած էր անոնց ձեռներէցութեան: Այս վստահութիւնը ոչ միայն արդարացուցին անոնք իրենց ուղղամիտ գործելակերպով, այլեւ չնայացին առաւելագոյն չափով իրենց աղգակից գործաւորներու՝ ու առաջին առթիւ Մարզականի իրենց ընկերներուն աչքատանք հայթայթել:

Այս վերջիններէն չատեր, որոնք մասնագիտութիւն մը չունէին, մէկ օրէն միւսը փոխակերպուեցան վարպետ ներկարարի — դիւրաւ սորվելիք արհեստ մը — ու հասնողը ներկի դոյլ մը եւ վրձին մը առած գործատեղի վազեց: Ու դրեթէ բոլորը, չնորհիւ Պարոյրի, գործի մը գլուխ անցան ու այդ դժուարին տարիներուն կրցին կեանքին պայքարին տակալ ու մխիթարանակ չարունակել իրենց մարզական գործունէութիւնը:

Արդէն, Յովնանեան Պարոյր քեռայրն էր, այդ օրերուն այլապէս նշանաւոր հայ հարտարապետի մը՝ Արսէնեանի, որ առաջինը եղած էր Միջերկրականի ափին վրայ կառուցուող նորադարն չէնքերու ոճը յեղաշրջող, արդիականացնելով զանոնք ըստ ամերիկեան մեթոտներու:

Ու իր այս նորոյթն էր որ ընդօրինակուեցաւ եւ գործադրուեցաւ յետոյ, իրմէ վերջ հասնող ճարտարապետներու կողմէ:

Յովնանեան Պարոյրի անունը յեղյեղելու առեն դրչիս տակ կուգայ ուրիշ Յովնանեանի մը անունը — առանց ազգականական կապի — այս մէկը Վռամշապուհ զոր կարելի չէ անցնիլ առանց յիչելու: Մեր այս հին մարզիկն ալ, Ֆութպոլի արժէքաւոր խաղացող մըն էր եւ ունէր բազմակողմանի չնորհներ մարզական կեանքի մէջ: Իբր հուժկու եւ ճարտար յետապահ, իր ներկայութիւնը խաղի մէջ, ապահովութիւն մը կը կազմէր բերդապահին համար: Աթլէթիզմի մէջ ալ կը փայլէր իբր ախոյեան երկարատեւ վազքերու եւ Փարիզի Հայերը ամբողջ ունեցան ծափահարելու դինքը անցեալին, աթլեթիք ախոյենական մրցումներու ընթացքին: Ան ալ իր կարգին նախագահեց պահ մը Նիսի Հայ Մարզականին:

Այս զոյգ բարեմիչները տալէ յետոյ, յիշատակենք նոյնպէս որ Պարոյր Յովնանեանի Ֆութպոլի մէջ ձեռք բերած երկարատեւ փորձառութիւնն ու հմտութիւնը, թոյլ տուին իրեն ընդունելի, տեղւոյն Ֆութպոլի պաչտօնական մարմնին իբր նահանգային դատաւոր զոր կիրարկեց ան ոչ միայն Նիսի Հայ Մարզականի մրցումներուն, այլեւ Միջերկրականի չրջանին մէջ տեղի ունեցող բարեկամական Ֆութպոլի մրցումներու ընթացքին, երկար տարիներ:

Այնպէս որ, երբ ուրիշ առթիւ մը, համբաւաւոր հայ դատաւորները կը յիշատակենք, որպիսին էին Քիթապճեանն ու Էօրտէքեանը իրրեւ դատաւորներ Ֆըրանսայի ազգային եւ Եւրոպայի միջազգային մրցումներու, անոնցմէ ատիճան մը վար կրնանք դասել նաեւ անունը Պարոյր Յովնանեանի, իրրեւ նահանգային դատաւոր:

ԳՐ. ՃՕԼՕՂԵԱՆ

թեան, կը մօտենայ ամէնուն բարուքեամբ եւ կ'ընդունի ամէնքը իբր նոյնքան բարի, առանց որեւէ նախապաշարումի: Ինքը հմտացած, հասունցած ու փորձառու, իմաստուն մանկութեան՝ երջանիկ դոյութիւնն է:

Հ. Ռ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ

ՀՅԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՆ

ՀՆԱՐՔԸ

— o —

ՄԱՐՍԻԼ (Ցառաջ).— Միհրան Անտոնեանի Բեմասիրաց Թատերախումբը 1975 Մայիս 31ին Մարսէյլի ժիմնազ Թատրոնին մէջ ներկայացուց «Հնարքը», կատակերգութիւն երեք արարներով:

Թատերախաղը, Ֆրանսերէն երկի մը թարգմանութիւն, դիւրին արտագրութիւն մըն է որ կրնայ վերածուիլ թերթոնի եւ մինչեւ իսկ պատկերազարդ վէպի մը:

Հարուստ վաճառական մը, Արմենակ Շէրէնեան, պատրաստելով գործի վերադարձել բազմաթիւ զրաղումներ, միշտ ճամբորդութեան մէջ է եւ չաճախ կը բացակայի իր տունէն: Իրականութեան մէջ աւելի կնահաճոյ բնոյթ ունին իր զրաղումները, եւ Արմենակ կը չանայ հաւատացնել իր կնոջ, Արաքսիին, որ Լուսիկեան կոչուած անհատի մը հետ վաճառականական յարաբերութիւններ հաստատած է, մինչ որ անչուչտ խորէութիւն է: Լուսիկեան պարզապէս իր հոմանուհիին անունն է, Անոնա Լուսիկեան: Արմենակ մեկնելու պատրաստութեան վրայ է երբ յանկարծ կը ներկայանայ իր հին բարեկամը՝ Լեւոն Թուխուխեան: Լեւոն Թուխուխեան դժուարութիւններ ունի — նայելով ոստիկանութեան հետ ապաստան կը խնդրէ. Արմենակ, աճապարանքի մէջ, կ'ուզէ ձերբազատիլ չուտով բայց նոյն ատեն կ'չմանայ որ կինը, Արաքսին, ճաչի հրաւիրած է «իր բարեկամը» Լուսիկեան: Արմենակ չփոթած, իր խոհ ծուղակին մէջ ինկած, կ'երեւակայէ հնարք մը՝ ներկայացնել իր կնոջը, Արաքսիին, Լեւոնը որպէս իր հոմանուհիին՝ Անոնա Լուսիկեանին ամուսինը: Բնականօրէն այս խառնաչփոթ կացութիւնը առաջ կը բերէ յաջորդական ծիծաղաչարժ տեսարաններ, էֆիրօֆօներ «վոտվիլ»ներու եւ «Պուլվարի քոմէտիներու» հարազատ դծով:

Այս թատերախաղին բուն բեռը կ'ից-նար Լեւոն Թուխուխեանի, Արմենակ Շէրէնեանի, Անոնա Լուսիկեանի եւ Արաքսի Շէրէնեանի տիպարները անձնաւորող դերակատարներուն՝ Փիէռ Թէրզեանի, Միհրան Անտոնեանի, Զարուհի Անտոնեանի, Լիւսի Թօփալեանի ուսերուն վրայ որոնք կենդանացուցին տիպարները բնականութեամբ եւ յաջողութեամբ: Յաւելեալ կէտ մը սակայն Փիէռ Թէրզեանին, որ ունի բեմական բնական կարողութիւններ եւ յաջողեցաւ բերել իւրաքանչիւր արարին համար իւրայատուկ կեցուածք, արտայայտութիւն ու խաղարկութիւն: Օրիորդ Անիթա Պէրպէրեան (Շուչան) սպասուհիին դերով յաջող խաղարկութիւն մը կը բերէր: Նուրհան Մարզպանեան (Թորոս Լուսիկեան), Կարօ Թօսունեան (ոստիկանապետ) եւ Յովհաննէս Գառնիկեան (ոստիկանապետի օգնական-նը) իրենց խաղընկերներու հաւասար կրնան դառնալ եթէ խաղարկութեան մէջ բերեն աւելի արտայայտութիւն եւ նրբերանգներ ու կատարեն առողանութեան յաւելեալ մարզում:

Բեմադրութիւնը իր պարզութեան մէջ յաջող էր:

Յատկանչական կէտ մը՝ յուչարար չկար:

Կ'ենթադրենք որ այս թատերախաղին միակ նպատակն էր զուարճացնել ներկաները եւ այդպէս ալ եղաւ: Ունկնդիրները հաճելի երեկոյ մը անցուցին, վկայ՝ իրենց չռայլած ծափահարութիւնները:

Աւելցնենք միայն որ թատերական թարգմանութիւնը կը կարօտի յաւելեալ ճիգի ու աչխատանքի, թարգմանուածի տպաւորութիւն չձգելու համար ունկնդիրներուն վրայ: Այլապէս սրամտութիւնները ու բառախաղերը, որ այս պարագային հեղինակը կամ թարգմանիչը լայնօրէն գործածած էր, կը դառնան ծանր եւ «չեն անցնիր»:

Բեմասիրաց Թատերախումբը, զորհմնած է Միհրան Անտոնեան 1961ին, առաջին անդամ ըլլալով կ'երեւէր Մարսէյլի բեմի մը վրայ եւ մարզուած ու որոշ մակարդակի մը հասած խումբի մը տպաւորութիւնը ձգեց: Սակայն, այլ առիթով, պիտի սիրէինք տեսնել զայն հայկական գործի մը մեկնաբանութեան մէջ, քանի իր թատերախաղերու ցանկը հարուստ է (Խամաճիկները, Կայսր, Անոյշ փորձանք, Վարժապետին աղջիկը, եւայլն):

Շնորհաւորենք Կապոյտ Աչքի Մարսէյլի մասնաճիւղին այս գեղեցիկ նախաձեռնութիւնը, Աչխուհիներու օրինակելի պահպանութիւնը որոնք ստեղծեցին այս աւիթը, չնորհելով ներկայ նկատառելի բարձրութեան գեղարուեստի վայելքը:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐԸ

Գրականութեան մեծ մրցանակին արժանացած է Հանրի Քեֆելէք իր ամբողջական գործին համար: Բանաստեղծութեան մրցանակը տրուած է Կապրիէլ Օսիղոյի, նորավէպի՝ Ռոժէ Կրընիէի: Այլ մրցանակներու կարգին յիչենք մանաւանդ Ակադեմիայի մեծ մրցանակները որոնք տրուած են Տիան տը Մարժըրիի եւ Լուիզ Սերվիչէնի:

Աղջիկը մեծ Սերվիչէնի, Լուիզ Սերվիչին թարգմանիչն է Թոմաս Մանի գործին, որու հարիւրամեակին առթիւ ալ, չահեկան տեսակցութիւն մը տուած էր վերջերս Քոթիտիէն տը Փարիի: Կ'անդրադառնանք առանձին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (133)

ՄՈՆԹԷ-ՔՐԻՍԹՕ-Ի

ՈՐԴԻՆ

Ե.

ԿԱՆԱՉ, ՁԵՐՄԱԿ ՈՒ ԿԱՐՄԻՐ

Թիչէլինի վտեմ էր: Հոգւոյն խորէն իր երաժչտութիւնը զոհ ըրաւ... Իտալիոյ քաղինին վրայ:

Գեանայարկը, առաջին կարգի նատարաններուն վրայ կարծես մարդկային ծով մըն էր որ կը ծփար:

Ուսանողներու բոլոր աթոռները լեցուն էին, այս նորատի եւ ժիժգոյն դէմքերը տեսակ մը ներքին լոյսով լուսաւորուած կ'երեւէին:

Ցանկարծ սրահին մէջ ամէնքը լռեցին: Տետարանին մօտ օթեակ մը բացուելով երեք հոգի ներս մտած էին:

Ելեկտրական ցնցման նման սարսուռ մը անցաւ ամբողջ հանդիսականներուն վրայէն:

Ներս մտողներն էին մարդ մը, կին մը եւ տղայ մը...

Բարձրահասակ, սեւ եւ դանդուր մազերով, ծանրադէմ, խոր եւ անոյչ նայուածքով մարդ մը... անստգիւտ մաք-րութեամբ սեւ հագուստներ հագած էր, օթեակին եզերքը եկեր եւ մէկ նայուածքով — որուն մէջ կարծես վայրկ մը մտած էր — ամբողջ սրահը ընդգրկած էր. ..ոչինչ... եւ ոչ իսկ արտեւանունքի բախիւն մը ցոյց չէր տուած թէ մէկը կը փնտռէր կամ կը ճանչնար: Եւ սա — կայն երբոր նստաւ, ուրախութեան ան-հուն ճառագայթ մը անոր դէմքը լուսաւորած էր...

Իր քով կին մը, հիանալի դեղեցկուքեամբ կին մը, նկարիչին երեւակայած կանոնաւոր կատարելութիւնը կ'իրակա-նացնէր, այսինքն ոչ միայն կատարելութիւն դիծերու ուղղութեան եւ կանոնաւորութեան մէջ, այլեւ այն խոր արտայայտութիւնը, որ հոգիին ցոլքն է, եւ որ Ռաֆայէլի Գեղանի Պարտիզպանուհւոյ հինին կամ Բէրիւճինիի Կոյսերուն ժպիտին առերեւոյթ ցրտութենէն դուրս կը ցայտէ:

Կին մը չէր ասիկա այլ կինն էր իր ձեւային բովանդակ ընդարձակութեամբ ... եւ իր տարազը չեմ գիտեր ինչ պատրանք կ'ազդէր, որ գինքը դերադոյն ցեղի մը պատկանող էակ մը ցոյց կուտար...

Ծիրանեգոյն մետաքսէ երկար վերարկու մը իր մէջքին սեղմուած էր սպիտակ մետաքսէ այնքան ծանր զօտիով մը, որ մարմարի նման ծալքեր կ'առնէր: Ճակատին չուրջը տանթելայէ քօղ մը դրեթէ կը միանար իր սաթի նման սեւ յօնքերուն, եւ այս ապարօչին մէջտեղ կը փայլէր անգնահատելի խոչորութեամբ զոյգ մը բուխտ մը:

Անոնց մէջտեղի տղան... ութ կամ տասը տարեկան, դեղեցկութեամբ՝ իր մօրը, իսկ նայուածքին փայլովը, ուղիղ հասակովը եւ ուռուցիկ ճակատով հօրը արժանի, հօրը պէս սեւեր հագած էր:

Բայց այս խումբը այնքան լաւ կ'իրականացնէր մարդկային դեղեցկութեան բարձրագոյն աստիճանը անոր չուրջը մեծութեան եւ հանդարտութեան այնպիսի լուսապսակ մը ճառագայթելը կը զգացուէր, որ ծափահարութիւն մը սկսաւ:

— Ինչ չուտ, մրմնջեց Թիչէլինի, որ բան մը չէր տեսած, որ այդ միջոցին բեմին մէջտեղն էր:

Սակայն քանի մը աւտոբիւսի սպաներ եկած առաջին կարգի նստարաններուն վրայ բազմած էին:

Այս անծանօթներու օթեակին ճիշդ դիմացի օթեակը նստած էին Բատէցքիի թիկնապահները:

Ուչադրութիւն ընելով այն ամէն բանի, որ հեռուէն կամ մօտէն ցոյցի մը կրնար նմանիլ, զոյներու այս միութենէն առաջ եկած չատ զարմանալի զուգադիպութիւնը նչմարած էին:

Ցած ձայնով խօսքեր փոխանակեցին իրարու հետ եւ իրենց նստարաններէն ելան:

Ի՞նչ պիտի ընէին...

Այս հարցումը ընելու պէտք կա՞ր միթէ:

Վարագոյրին բացուելէն քանի մը վայրկեան առաջ էր:

Մառէչալ Բատէցքիի առաջին թիկնապահը հրամայած էր որ երթան Պարոն Սալվանին բերեն:

Եւ խեղճ թատերապետը դողալով կը վազէր, դուչակելով թէ իշխանութիւնը ուրիշ բանի համար չէր կանչած զինքը, բայց եթէ լաւ մը յանդիմանելու եւ դուցէ ներկայացումը արգիլելու համար — տասը հազար ֆրանք հասոյթով: Եւ երբ թիկնապահը, կռնակը հասարակութեան դարձուցած, խստօրէն կ'այցելէր գայն:

— Բայց ձեր վսեմութիւնը թող ներէ լինճ դիտել տալ թէ, դուցէ...

— Կը յանդգնի՞ք...

— Բայց ձեր վսեմութիւնը թող անդամ մը սրահը նայի:

(Շար.) ԺԻՒԼ ԼԵՐՄԻՆԱ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պ. Ասատուր Հոլոբիկեան, զաւակները, թոռնիկները եւ հայրը, կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի, Ցունիս 15, առաւօտեան յետ պատարագի Մարսէյլի Ս. Սահակ-Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ մէջ (Փրատօ)

ՏԻԿԻՆ ՄԱՌԻ ՀՈՂՈԲԵԿԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայը· Միութեան կեդր· վարչութիւնը, Տէսինի եւ Վիէնի իր մասնաճիւղերով միասին, յաւակցութիւն կը յայտնէ Օր· Քրիսթինէ Շաքարեանի, Տէր եւ Տիկին Շաքարեան եղբայրներու եւ բոլոր ընտանեկան պատգաններու իրենց մօր, մեծ-մօր, բարեկամին եւ խնամիին Հայկանոյշ Շաքարեանի մահուան առթիւ։

ԾԱԽՈՒ Է

Ծախու երկու լաւ Սէնժէռ մեծ մեքենաներ յատուկ քոնֆեքսիոնի համար 95 K 40 եւ 96 K 40։

Հեռախօսել 252-18-52 առաւօտուն 7էն մինչեւ 10, իսկ գիշերը 19էն մինչեւ 22։

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

Հ. Ց. Դ.

ԻՍԻ.— Հ· Ց· Դ· Զաւարեան կոմիտէի ընկերական ընդհ· ժողովը այս Հինգշաբթի իրիկուն, ժամը 20·30ին սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրա – կարգ։

×

ՓԱՐԻԶ.— Հ· Ց· Դ· Ս· Թէհլիրեան խումբի ժողովը այս Ուրբաթ, Ցունիս 13, ժամը 21ին, Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Անկէնի հայերէն դասերու Մնամակալ Տիկնանց վարչութիւնը շնորհակալու – թեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները·

Տէր եւ Տիկին Ժ· Դատաւորեան 150 Ֆ·, Սաղըրեան ընտանիք 100, Տէր եւ Տիկին Արամ Սարգիսեան 50, Տէր եւ Տիկին Հ· Մուրատեան 70, Տիկին Սատէթեան, Տօքթ· Փանոսեան, Տէր եւ Տիկին Զօ – բայեան, Տէր եւ Տիկին Պարկիրճեան, Տէր եւ Տիկին Թագուորեան, Տէր եւ Տիկին Մուրատեան, Տէր եւ Տիկին Խախամեան, Տէր եւ Տիկին Ցովակիմեան, Տէր եւ Տիկին Թօսունեան, Տէր եւ Տիկին Մելսոնեան 50ական Ֆր·։

Կը խնդրուի նուէրները ղրկել Տիկին Ոսկերիչեանի հասցէին.—

Mme M. H. Oskeritzian
3 bis, Passage Dubuisson
95880 Enghien les Bains

ՄԱՅԻՍ 28

ԽՐԱԽՃԱՆՔ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Շաբաթ Ցունիս 14 ժամը 21էն միչեւ լոյս Ալֆորվիլի հանդիսասրահը
22, Ռիւ Վոլթէր
Նախաձեռնութեամբ Հ· Ց· Դ· «Ս·Մինասեան» ենթակոմիտէի,
Հովանաւորութեամբ Հ· Ց· Դ· Փարիզի Շրջ· Կոմիտէին
Կը խօսի ընկեր ՑԱԿՈԲ ՊԱԼԵԱՆ
Միչեւ լոյս երգ ու պար, ՊԵՏԻԿ եւ իր նուագախումբին մասնակցութեամբ
եւ Սայաթ – Նովա համոյթը։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Ցունիս 15, Սալ Վալլէյ ժամը 17ին։
Կը խօսին.— *Մէթր ՄԱՐՍԷԼ ՓԱՈԼԻ* քաղաքապետին կցորդ, Պուշ տիւ Ռոնի Զաքս Արմատականներու նախագահ, ԺԱՆ ՊՈՆԱ, քաղաքապետին կցորդ, անդամ Ընկերվարական կուսակցութեան Դաշնակցային Բիւրոյի,
Ընկ· ՑԱԿՈԲ ՊԱԼԵԱՆ
Գեղարուեստական բացառիկ յայտագիր
Երգ՝ ԱԼԻՍ ՇԱՀՄԻՐԵԱՆ եւ Փարիզէն ՆԱՑԻՐԻ պարախումբը
Օթոքարեր կը մեկնին Սէն-Լուէն, Պօմոնէն, Պուլվ· Օտոյէն եւ Սէն Ժերմէն

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պուլվ· Օտոյի Ս· Ցակոբ եկեղեցւոյ Թաղ· Խորհուրդը կը յայտնէ թէ Կիրակի Ցունիս 15ին հանդիսաւոր պատարագ եւ ընդհ· հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի առ ի երախտագիտութիւն բոլոր այն կրօնասէր հայրերուն եւ թաղի ազգայիններուն, որոնք նիւթապէս եւ բարոյապէս ծառայած, գործած ու անցած են։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա Քոլոմպի վարչութիւնը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկեր – ընկերուհիները Ուրբաթ Ցունիս 13, ժամը 20·30ին, ընկերուհի Շ· Պապիկեանի բնակարանը, 28 Ավընիւ Սէնթ-Լիւսի, Անիէռ։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

×

ՀԱՄԱԽՍԱՐԲԵՐԴՅԻԱԿԱՆ Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի վարչութիւնը, կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները ընդհ· ժողովի, Ցունիս 13 Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Պ· Գասպարին սրճարանը, Ռիւ Պուֆիէ, Վալանս։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Շրջ· Վարչութիւնը օդափոխութեան կայանի իր նոր չէնքին համար 5000 Ֆր· ստացած է Պօմոնի իր մասնաճիւղէն։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Վալանսի Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան եւ Հայ Մարզական Միութեան, Ցունիս 15 Կիրակի ամբողջ օրը, Շաթօ Մոնտիի ծառաստան պուրակին մէջ։

Կը հրաւիրուի անխտիր Վալանսի հայ գաղութը։

Ջերմ հայկական մթնոլորտ, մասնակցութեամբ հայկ·-ժողովրդական ԿՈՒՄԻՆԿ նուագախումբին։

Տեղւոյն վրայ՝ աւանդական չամփուրով խորոված եւ արեւելեան աղանդերներ։

Երթուդարձը ապահովուած ժամը ճիչտ 11·30ին եւ կէսօրէն վերջ ժամը 14ին Պարսամեանի մօտէն։ Նմանապէս վերադարձը ապահովուած օթոքարով։

Ո Ծ Ո Ւ Մ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՒԻ ՆՈՐԱԿԱՌՈՒՑ ՀԱՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ
6, Ավընիւ Պուրկէն
Կիրակի, Ցունիս 15, առաւօտեան ժամը 9·30ին
ՕԾՈՒՄԸ ԿԸ ԿԱՏԱՐԻ

ՎԱՃԳԷՆ Ա.

ԾԱՑՐԱԳՈՑՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՈՒ ԿԱ ԹՈՂԻԿՈՍՆ ԱՄԵՆԱՑՆ ՀԱՑՈՑ
Եկեղեցւոյ անդրանիկ պատարագը կը մատուցանէ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
(Եւրոպայի Հայոց Կաթող· Պատուիրակ)
Կը հրաւիրուի մեր ժողովուրդը խունկերամ ներկայ գտնուիլ բացառիկ այս հանդիսութեան։
Eglise Arménienne
6, Av. Bourgain, Issy-les-Moulineaux
Métro Mairie d'Issy

NOR SEROUND

30e anniversaire du Nor Seround dans le centre-France

Grande Fête Champêtre Régionale

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Organisée
par le COMITE REGIONAL
avec la participation des sections de
Vienne, Valence, Grenoble, Décines, Lyon, St-Etienne, St-Chamond, St-Maurice de Beynost

Le dimanche 15 Juin à partir de 9 h.

à BEYNOST au CLOS MONDEROUX

Avec la participation de l'orchestre
KOTCHARI DE MARSEILLE

— Stand du Nor Séround
— Stand du C.D.C.A.
— Exposition
— Divers jeux
— Ambiance et buffet arméniens

Service de transport par car, dépar de
VALENCE : Bd. d'Alsace 9 h. — VIENNE : Gare S.N.C.F. 10 h. 15 — ST. ETIENNE : Place Chavanel 9 h. — ST. CHAMOND : Café Continental 9 h. 30 — GRENOBLE : Gare S.N.C.F. 8 h. 30 — ST. MARTIN D'ERES : 166, Ave. Ambroise Croizat : 9 h. — DECINES : Café Garo Rue Nansen 10 h. 15 — CORNAVANT : 10 h.
— LYON : Eglise Arménienne (Rue Boileau) 10 h. 45

En cas de pluie la veille, ou le jour même, cette fête-champêtre serait reportée au dimanche suivant, 22 Juin

SUPER THOMLAC

PEINTURES • PAPIERS PEINTS • TAPIS • MOQUETTES

POSE PAR NOS SPÉCIALISTES DE TOUS REVÊTEMENTS SOLS ET MURS

DEVIS ET POSE GRATUITS • CRÉDIT DE 3 A 21 MOIS

Carrefour de l'Éléphant PALAISEAU

Parking : 3, avenue Jean-Jaurès tél. 928 00 98 - 928 03 88

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԾԱԾ
SOUPER DANSANT

Կազմակերպուած կապոյտ խաչի Առնուվիլի և Սևրանի մասնաճիւղերուն կողմէ
Նախագահութեամբ Պ· ԱՆՏՐԷ ՈՍԿԵՐԻՉԵԱՆԻ
Շաբաթ Ցունիս 14 ժամը 21ին
Samedi 14 Juin à 21 heures
Dans les Salons du Casino d'Enghien
au bénéfice de la Colonie de Vacances de Bellefontaine et de l'Ecole de Sevran

LIZ SARIAN

accompagnée de son orchestre

Ensemble folklorique NAIRI

et la formation de BERNARD DEDEDJIAN

Tenue de soirée souhaitée

Réservation, en téléphonant à Mme BARONIAN 738-68-01, Mlle STAMBOLDJIAN 985-29-71, Mme KALDJIAN 985-05-71 et auprès des membres.

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆԻՍ
13
VENDREDI
13 JUIN
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՀԱՅԱՍԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·319

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.319

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմենփրէս, Յունիս 9)

ԱՐՓԻ – ՍԵՒԱՆ ՇԻՆԱՐԱՐՆԵՐՈՒՆ ՆՈՐ ՑԱՂՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Վերջին ժայռաբեկորը պայթեցնելով Ջրատարին թիւ 3 եւ 4 փապուղիները իրարու միացան։ Այս ձեւով ամբողջացաւ Ջրատարին ամէնէն երկար հատուածին (22,5 քիլոմեթեր) հատատումը։

×

ԿԱՀԿԱՌԱՍԻ ԵՐԱՒԱՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Հանրապետութեան փայտամշակման եւ անտառային արդիւնաբերութեան նախարարութեան որոշումով Մտեփանաւանի կարասիներու գործատունը սկսաւ մանուկներու համար կարասիներ արտադրել։ Աւտնք խաղալիքներ, զպրոցական պիտոյքներ, վերնազգեստներու պահարաններ, կախիչներ, մահճակալներ են։ Մինչեւ տարեվերջ 11 տեսակ կարասի պիտի արտադրէ գործատունը։

×

ՀԱՅ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Յունիս 1էն 5 Հայաստանի մէջ ելեկտրաէներժիի ամերիկացի մասնագէտներ խորհրդակցութիւններ ունեցան հայ մասնագէտներու հետ։ Միասնաբար քննեցին մեծ ջերմելեկտրակայաններու եւ հիւղային կայաններու մէջ ջերմութեան եւ ջրամատակարարման ճիւղաւորումներու ցանցին նախագծումի, կառուցումի եւ շահագործումի հարցերը։ Հրազդանի ջրվանային ելեկտրակայանին եւ հիւլէական կայանին մէջ Ամերիկացիք ծանօթացան այդ աշխատանքներուն։ Մ. Նահանգներու պատուիրակութեան ղեկավարը յայտարարեց, թէ Հայաստանի մէջ ինքնիք բարձր մակարդակով կը լուծուին այն հարցերը, որոնք քննութեան առնուեցան միասնաբար։

×

ՀԱՅ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Լենինականի երկու պատանիներ՝ Ե. Մելոյեան (կէս ծանր) եւ Մ. Մտեփանեան (ծանր) յաղթականներու պատուանդանը բարձրացան Նովոռոսիյսկի մէջ տեղի ունեցած դասակարգի մը բաժակի համամիութենական մրցաշարքին։ Լենինականցիներ կ. Բազդասարեան ապահովեց երկրորդ, իսկ Վ. Գրիգորեան երրորդ տեղը։

×

ԵՐԳԱՐԱՆՆԵՐ

«Հայաստան» հրատարակչութեան եռաժչտութեան բաժինը ներկայ տարի ընդլայնուած հրապարակ հանած է քանի մը երգարանները։ Աւտնց չարքին են Արամ Աթեանի «Երգեր եւ ռոմանսներ» հատորը, ուր տեղ գտած են հեղինակին երգերուն լաւագոյն նմոյշները։

Հայկական դաշնակի արուեստին ակնառու ներկայացուցիչներէն Ռ. Ան-դրէասեան դաշնակի համար վերածած է հայ դասական երաժշտութենէն եւ, առաւելաբար, կոմիտասի ստեղծագործութիւններէն երգեր։ Աւտնք զարձած են դաշնակի նուագի յայտագիրներու լաւագոյն նմոյշներ։ Աւտնք, ինչպէս նաեւ հեղինակին չարք մը մշակումներն ու ինքնուրոյն ստեղծագործութիւնները, տեղ գտած են «Դաշնամուրային երկեր» հատորին մէջ։

Ցառաջիկայ ամիսներուն լոյս կը տեսնէ կոմիտասի օերկեր»ուն լիակատար հատորը։ Հրատարակչութեան ընթացիկ տարուան ծրագրին մաս կը կազմէ Եուրի Գէորգեանի «Դիմանկարներ», Խաչատուր Աւետիսեանի «Էրեբունի», «Սարդարապատ», «Արփի–Սեւան» խմբերգները, Զ. Ասատուրեանի «Երգաշար՝ Պարոյր Սեւակի խօսքերով», «Ընտիր արիաներ, երգեր հայկական օպերաներից», «Երգեր եւ ռոմանսներ՝ Ա. Իսահակեանի խօսքերով», Գուսան Շահէնի «Երգեր» եւ այլ գործեր։

×

ԵՐԿՈՒ ՀԱՐԻՒՐ ՀԱՅԱՐ ԱՑՑԵԼՈՒԻ

Երեւանցիներուն եւ մայրաքաղաքը այցելողներուն համար մեծ հետաքրքրութիւն կը ներկայացնէ Հայաստանի տնտեսութեան նուաճումներու ցուցահանդէսը։ Անցեալ տարի հոս այցելեցին աշխարհի 34 երկիրներէ 1500 հիւրեր եւ 48 պատուիրակութիւններ, ինչպէս նաեւ շուրջ 135·000 դպրոցաշրջիկներ խորհրդային երկիրներէ։

Ցուցահանդէսը միաժամանակ կը նը-կատուի Երեւանի հանդիստի եւ պտոյտի զօտիներէն մէկը, քանի որ կը տարածուի 23 հեկտարի վրայ։

Ներկայ տարեշրջանին արդէն 50·000 հոգի այցելած է։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Քանի մը տողով

« ՓԱՐԻԶԻՀԻՆ ԼԻՊԵՒԻ »Ի տպարանը միշտ զբաղուած է բանուորներու կողմէ եւ մինչեւ Հինգշաբթի առաւոտ ոստիկանութիւնը չէր միջամտած եւ չէր պարպած հակառակ դատական որոշումին, որու գործադրութեան պայմանաժամը կը վերջանար Հորեքշաբթի ցերեկ։ Փարիզի ոստիկաններու Արհեստակցական Դաշնակցութիւնն ալ առանձին զեկոյցով մը «կը մաղթէ որ ոստիկանական ուժերը պէտք չունենան միջամտելու գրքի բանուորներուն դէմ»։

ՏԻԿԻՆ ԻՆՏԻՐԱ ԿԱՆՏԻ կընայ մէկ օրէն միւսը զադրիլ Հնդկաստանի վարչապետ ըլլալէ։ Արդարեւ դատարանը ջնջեց իր ընտրութիւնը, նկատի առնելով որ ընտրական պայքարի համար մեծ գումարներ մսխած է, այսինքն չատ աւելի քան արտօնուած է։

ՆԱԽԱԳԱՀ ՓՈՐՏ հրապարակեց առջի օր, «Ռաքֆելլեր Ցանձնախումբ»ի տեղեկագիրը Սէ. Ի. Ա.ի գործունէութեան մասին։ Ըստ այս տեղեկագրին, ամերիկեան գաղտնի գործակալութիւնը չատ ապօրինի գործեր տեսած է, ինչպէս ամերիկացի քաղաքացիներու հակողութիւնը։ Տեղեկագիրը ուղղակի խնդրոյ առարկայ կ'ընէ Ճոնսընը եւ Նիքսընը։ Տեղեկագիրը 30 յանձնարարութիւններ կ'ընէ արդելք հանդիսանալու համար որ Սէ. Ի. Ա.ն օրէնքէն դուրս ելլէ։

ՇԱՊԱՆ – ՏԵԼՄԱՍ պիտի չմասնակցի Իւ. Տէ. Էռ.ի Նիսի նիստերուն (Շաբաթ եւ Կիրակի) որպէսզի իր ներկայութեամբ չվաւերացնէ Շիրաքի կրկնակ պաշտօնները (կուսակցութեան քարտուղար եւ նախարարապետ)։

ՆԵՐՔԻՆ ՆԱԽԱՐՄԱՐ Փոնիաթովսկի վստահեցուց երեսփոխանները որ հեռացման ոչ մէկ ունկնդրութիւն կայ քաղաքական դէմքերու եւ լրագրողներու համար։ Ցիշեցուց Միթերանի, գլխաւոր բողոքողը եւ որ իր դիրքին մէջ, կը դժգոհի որ «զինքը մտիկ ըրած են, իր բարեկամներուն Մենտէսի եւ Տէֆէռի հետ» թէ այդ օրերուն, 1950, օրուան նախարարապետը՝ կի Մոլէն էր։ Շիրաք յայտնեց թէ կառավարութեան ցաւը Միջազգներու առթիւ, նուազ առեւտրական է քան քաղաքական։

ՍՈՄԱԼիի Ազգային նախարարը հերքեց ամերիկեան կառավարութեան տեղեկութիւնը, ըստ որու Խորհ. Միութիւնը Պերպերա նաւահանգիստին մէջ հրթիռներու կայան մը հաստատելու վրայ է։ Համաձայն Սոմալիի Արտաքին նախարարին՝ Մ. Նահանգները դիտմամբ նման լուր մը հրապարակ հանած են արդարացնելու համար ամերիկեան կարեւոր կայանի մը հաստատումը անգլիական Տիեկօ Կարսիա կղզիին մէջ, Հնդկաց ովկիանոսը։ Մ. Նահանգներու Պաշտպանութեան նախարարը վերջերս յայտարարած էր, թէ օդային հետազօտութիւնները ցոյց կուտան, թէ խորհրդային հրթիռներու կայան մը հաստատուելու վրայ է Սոմալիի նաւահանգիստին՝ Պերպերայի մէջ։

ՊԻԼՊԱՈՑԻ մէջ տասնեակ հազարաւոր բանուորներ գործադուլ կատարեցին բողոքելու համար կառավարութեան ի գործ դրած ճնշումներուն դէմ, պասք նահանգներու մէջ։

ՍՈՒՐԻՈՑ նախագահը՝ Ասատ Ամման այցելեց եւ տեսակցեցաւ Հիւսէյն Թագաւորին հետ։ Սուրիա եւ Յորդանան համաձայնեցան զինուորական միացեալ ճակատ մը կազմել Իսրայէլի դէմ՝ իրենց բանակներու միացումով։ Համաձայնութեան մանրամասնութիւնները դեռ պիտի ճշդուին։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՄԱՌՈՒԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ԱՄԻՍԸ

Յունիսը ընդհանուր առմամբ անձրեւոտ է։ Փոթորկոտ կարճատեւ անձրեւներու քանակը ամառուան ընթացքին չափանիշէն աւելի կը կարծուի որ ըլլայ (100–180 միլիմեթր), յատկապէս Սեւանի աւազանը, Ապարան – Հրազդան, Ջանգեզուր, Շիրակ, Լոռի – Փամբակ եւ հիւսիս – արեւելեան կարգ մը վայրերու մէջ։ Համեմատաբար քիչ անձրեւ կը նախատեսուի (25–50 միլիմեթր) Արարատեան դաշտի, Եղեգնաձորի, Ազիզբեկովի եւ Հանրապետութեան միւս շրջաններուն մէջ։

Ամառուան միջին ջերմաստիճանը երկրին հարաւը, հիւսիս – արեւելքը 15–20, Արարատեան դաշտը՝ 21–22, մնացեալ շրջաններու մէջ՝ 11–15 աստիճան տաք պիտի ըլլայ։

Ամառուան վերջը Խորհ. Միութեան եւրոպական մասին հիւսիսային ցուրտ օդ մը պիտի խուժէ Հայաստան, որու հետեւանքով ցուրտ պիտի ընէ։ Լեռնային եւ նախալեռնային շրջաններու մէջ նուազագոյն ջերմաստիճանը 3–8, իսկ Հանրապետութեան միւս վայրերուն մէջ՝ 10–15 աստիճանի սահմաններուն մէջ պիտի ըլլայ։

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Էճէվիտ վճռի մէջ

«... ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՄ ԱՐԵՒԵԼեԱՆ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՈՒՄԻՆ ՑԱՂԹԱԿԱՆԸ »

Վերջերս Հալէպի պարագլուխը՝ Էճէվիտ շրջապտոյտ մը կատարած է արեւելեան նահանգները եւ «կրակուռ» ելոյթներ ունեցած։ Պոլսոյ թերթերէն (Յունիս 4) կը հաղեցնք հետեւեալ մանրամասնութիւնները։—

ՎԱՆ։— Հալք կուսակցութեան նախագահ Պիւլէնտ Էճէվիտ արեւելեան շրջապտոյտը վերջ գտաւ, եւ ամէն տեղ կուսակցապետը դիմաւորուեցաւ «ենթընկալ» երգով։ Վերջին կայքը եղաւ Վան, ուր արտակարգ խանդավառութիւն մը զգալի էր, 1973ի ընտրութեանց օրերէն աւելի ջերմ ընդունելութիւն մը։ Մասնաւորաբար Պիթլիսի եւ Վանայ գօտիներուն մէջ, Էճէվիտ կը դիմաւորուէր կիներու կողմէ։ Կիներէն մին կը կրէր վերտառութիւն մը, որուն վրայ գրուած էր։— Բարի եկար, ո՛վ մարդ, որ մեր պատիւը փրկեցիր։

Էճէվիտ ուր որ ճառախօսեց, չեչոը դրաւ միշտ հողային բարեկարգութեան եւ պաշարման վիճակին վրայ։ Այդ վայրերուն կարգ մը գաւառներուն մէջ, Միլլի Սէլամէթականները ուժերու ցոյց մը կ'ընէին սակայն, եւ իրենց մարքսական դիմքերը հրապարակներու վրայ կը շրջէին, իրենց լամբակներուն զարդանիշերը դրած։

Էճէվիտ 45 ժամուան մէջ տասը տեղ խօսեցաւ, բայց Կէվասի մէջ ձայնը մարեցաւ։ Ուշագրաւ էին մանաւանդ հետեւեալ վերտառութիւնները։— Աբեմուտքին գործատուն չէք տար, իսկ արեւելքին՝ կուտաք fոմանսո գարաֆոլ։ Ոչ թէ պաշարման վիճակ, այլ ազատական իրաւակարգ։

Ամբողջ ճամբաներու ընթացքին, Էճէվիտը ծափահարող ժողովուրդը կ'երգէր «Ենթընկալ» եւ «Հայաթ պայրամ օլսա» երգերը։

Վանայ մէջ ողջունուեցաւ հազարաւոր հոգիի կողմէ եւ հոն կրակոտ ճառ մը խօսեցաւ։ Ըսաւ ի մէջ այլոց։— Ես կիպրոսի նուաճողը չեմ, բայց պիտի ըլլամ արեւելեան նահանգներու վերականգնումին յաղթականը։ Թուրք ազգը անթառամելի է եւ քանի մը ժողովուրդներէ չի բաղկանար։ Պէտք չէ բաժան բաժան ընել թուրք հաւաքականութիւնը։ Մենք ալ ազգայնական ենք, այլ ոչ ցեղապաշտ։ Մեր ազգայնականութիւնը ժամանակավրէպ բան մը չէ, այլ ժողովրդավարութեան մեծագոյն պահանջը։ Մեր հակառակորդ կուսակցութիւնները երբ տեսան թէ առանձին առանձին պիտի չկրնան դըլուխ ելլել մեզի հետ, իրարու միացան, իբր թէ ազգայնական ճակատ կազմելու համար։ Իրենց նպատակն էր սքօղել Հալք կուսակցութեան իսկական ազգայնական նութիւնը եւ միւս կողմէ իրենց տկարութիւնը պարտկել»։

Էճէվիտ այնուհետեւ քննադատեց Տէմիրէլի իշխանութիւնը, որ եթէ հարուստներու համար կեանքը կ'ժանցնէ, տնտեսական անտանելի պայմաններ կը սահմանէ պարզ ժողովուրդին։

ԷՃԷՎԻՏԻ ՆՈՐ ՊՏՈՑԸ ԿԸ ՍԿՍԻ

Հալք կուսակցութեան նախագահ Պիւլէնտ Էճէվիտ նոր եւ աւելի լայն շրջապտոյտի մը ձեռնարկեց Յունիս 7 Շաբաթ օր այցելեց Զոնկուլտաք, 14ին՝ Թոքատ, աւելի առաջ Պարթըն՝ ուր քննութիւններ պիտի կատարէր ողողուած վայրերուն մէջ։ 150 խորհրդարանական դէմքեր կ'ընկերանան Պիւլէնտ Էճէվիտի։

ԱՒԵՏԻՔ ԽՍԱՀԱԿԵԱՆ

(Անմոռաց յուշեր 100ամեակին առթիւ)

— o —

Հայրենիքը պատրաստւում է տօնել Ա. Խահակեանի ծննդեան հարիւրամեակը: Ըստ տուեալների՝ մեծ չուքով: Այլ կերպ չէր կարող լինել: Հայը նոյնպէս գիտէ գնահատել, յաւերժացնել իր արժանաւոր զաւակները: Ա. Խահակեանը իր ամենափառաբանուած զաւակներից է: Գնա – հատուել անխտիր ամէնքից ամէն մի դրօղի չի վիճակուած: Խահակեան արժանացաւ այդ բախտին: Դեռ որքա՞ն պիտի պրէն իր մասին: Գրել են իր ժամանակակիցները, գրել են մի այլ, անցած սերնդի ներկայացուցիչներ, որոնք ոգեւորուել, զգացուել են «Երգեր ու վէրքեր»ը կարդալիս, «Մանկալ էս, բեզարած էս», «Դարդս լացէք»ը, «Սեւ աչեր»ը երգելիս, գրում են ներկայ սերնդից, գրելու են գալիք սերնդներից անհատներ: Ես էլ իմ փոքր գրչով ցանկացայ մասնակցել մեծ հայրենակցիս տօնին, գրի առնել հին-հին վերյիշումներս իր մասին:

Ճանաչել եմ Ա. Խահակեանին փոքր տարիքիս: Գիւմրում բնակում էինք մի-եւնոյն փողոցում՝ դէմ-դիմաց: Ըստ մայրիկիս պատմածի՝ երբ Ռուսը գրաւել է Գիւմրին, քաղաքը կոչուել է Ալեքսանդրապոլ, թագուհու անունով, փողոցն էլ Գեներալսկայա· փողոցի տներն յատկացուել են ռուս զօրավարներին, որովհետեւ արդիական են եղել, նորակառոյց, յարմարութիւններով: Փողոցի բնակիչները, անխտիր, կոչւում էին ազաներ՝ Աշխատաւոր ազօնք — Ամալեանները — (ունէին փողոցում ապրիւր, մեծ դրան կողքին, ջուրը գալիս էր իրենց պարտէզից), Եզոր ազօնք — Ղարիբջանեան – ները, Մարտիրոս ազօնք — Տէր-Մար – տիրոսեաններ (Տէրը տիտղոս էր), Սառֆենք — Քէչիչեանները, ոսկերիչներ Տէր-Միրաքեանները, մօրենական պապս, Նիկողոս ազօնք — Խահակեանները: Խահակեան երկու եղբայրների տները կողք-կողքի էին: Մեծ եղբօր կրտսեր ազան էր Աւետիքը, ունէր երեք եղբայր, երկու քոյր: Խահակեան Թոռների հետ ես եւ եղբայրներս խաղում էինք մերթ մեր, մերթ նրանց պարտէզում: Ա. Խահակեանի հօրը չեմ տեսել, մայրը, Ամասա խանումը կրում էր հայկական տարազ, շատ գեղեցիկ էր, կատարեալ խանում, այսինքն՝ ազնուափայլ· կանչում էին նրան բոլորը Ամալա: Գիտէի, որ Ամասա խանումը մի ազգ ունէր հեռու երկրում, որ բանաստեղծ է: Գիտէի եւս ինչ ասել է բանաստեղծ, ո՞ր երեխան էր, որ անգիր չգիտէր բանաստեղծ Թումանեանի «Շունն ու կատուն»: Այն օրուանից, որ կռահեցի այդ, Նիկողոս ազօնց չէմը հպարտութեամբ էի անցնում: Հպարտ էի մեր հարեւանով, իսկ Ամասա խանումը իմ աչքում մի արտասովոր կին էր, ազան բանաստեղծ էր, պանդուխտ, մօր կարօտն էր քաշում ու գրում՝

«Հայրենիքիցս հեռացել եմ,
Խեղճ պանդուխտ եմ, տուն չունեմ
Ազիզ մօրէս բաժանուել եմ
Տխուր տրտում բուն չունեմ:
Ախ, ես ո՛ տեսքին, ուշուշ լեզուին
Կարօտել եմ, մայրիկ ջան,
Երնէկ, երնէկ, երազ լինեմ
Թռչեմ մօտդ, մայրիկ ջան»:

Մայրիկս էր կարդում ինձ, երեւի ուզում էր ներշնչել որդիական սէրը… Մայրս լաւ էր երգում՝ «Սեւ ու մուխ ամպեր», «Ախ, մեր սիրտը լիքը դարդ, ցաւ», «Սիրեցի եարս տարան», ու ամէն անգամ, ոչ պակաս հպարտութեամբ յայտարարում էր՝ «Մեր Աւոյի գրածն է…»: Միայն մայրս չէր, որ երգում էր Աւոյի գրածները: Կայծակի արագութեամբ, ազանց ձայնագրուելու Աւոյի բանաստեղծութիւնները եզանակաւորուել էին ու մտել դուռ ու երդիքից ներս: Աւօն բոլորինն էր, երգում էին մեծ ու փոքր, ուսուցիչ – աշակերտ, չինական, հովիւը սարում, լուսնակ գիշերներին երիտասարդները խմբով փողոցներում:

«Սով· Հայաստան» պատկերազարդ ամսագրում, 1975 Փետրուարի թիւում կարդում ենք՝ «Խահակեանի բանաստեղծութիւնները շատ կոմպոզիտորների ու երաժիշտների են համայել, նրա թեմաներով երգեր են գրել ոչ միայն հայ, այլեւ ուրիշ ազգերի կոմպոզիտորներ»:

Ուրեմն Խահակեաններին կանչում էին Նիկողոս ազօնք, ունէին Ղազարապատ դիւղը, դիւղում՝ Ջրազաց: Աւօն փոքր տարիքից ապրել է դիւղում, ուր ճաշակել է «քաշած կաթի սերը», մանկալի հետ արտ է դնացել, ասիորի հետ սար, կամն է քշել, գալար արօտներում խաղացել պղտիկ հօտաղների հետ ու այսպէս, բնութեան գրկում, փոքր տարիքից, կերտուել է Աւոյի բանաստեղծ հոգին: Այնտեղ Ալագեազի փէչերում հիացել ու ծծել է բոյրն պերճ-պերճ ծաղիկների, խմել ջուրն ակ-աղբիւրների ու հիւսել գովքն իր սիրելի (մեր բոլորի սիրելի) Ալագեազի.

«Միրաճավան դուն թագուհի
Բուրում, բուրումների դու աղբիւր,
Ծաղիկներդ հազար գոյնի,
Հազար անուն, հազար բոյր»:

Խահակեանը գրել է գեղեցիկ, պարզ լեզուով, հասկանալի մեծին – փոքրին, դրագէտին, անդրագէտին, գրել է ժողովրդի հարազատ բարբառով· սիրականին ետր է ասել, վշտին՝ դարդ, սիրելիին՝ ազիզ, քարին՝ քոայ, քարնաբլուրին՝ քիրճ, ոսկուն՝ զառ, ստուերին՝ չուաք, կսկիծին՝ մրմուռ ու համայել է բոլորին: Ու… լարել են մեր աչուղները սաղն ու քեամանչան, թառն ու ջուրթակը, տուել լարերին, հնչեցնել երգն իրենց Աւոյի ու անմահացրել նրան… Գիւմրին տուել է մի չարք դրագէտներ, բանաստեղծներ, երգիչներ, ինչպէս մի հրաշք Աչուղ Ջիւանի, բոլորին նա սիրել ու գնահատել, սխալուած չեմ լինի եթէ ասեմ՝ բոլորից շատ սիրել է իր Աւոյին, սիրել է նրա բառը թեթեւ, պարզ ու հարազատ:

Գիւմրեցին յարգել ու պաշտել էլ է նրան: Ապացոյց հետեւեալ դէպքը· լաւ յիշում եմ, ինչպէս մի օր մեր փողոցում երկու մարդ վէճի էին բռնուել: Ցեղափոխական տարիներ էին, մեր Գիւմրեցիք ցեղափոխականներ էին· կային ե՛ւ դաշնակներ ե՛ւ հնչակներ: Վիճողները այն դասակարգից էին, որոնց անուանում էին լօթի — ուտող, խմող, բանից չվախեցող: Կռիւը քանի գնում տաքանում էր, երեւի մէկը դաշնակ էր, միւսը՝ հնչակ, մէկ էլ նրանցից մէկը քաշեց տարճանակը, յանկարծ, որտեղից որտեղ մօտեցաւ նրանց Խահակեանը, դեռ մի բառ չէր ասել, երբ «մուզերիստը» յանկարծակիի եկած, «վայ, ես քո հոգուն զուրպան, ներողութիւն» ասելն ու ծլկելը մէկ եղաւ: Այսպիսի՛ մի համակրանք էն էլ մի լօթուց…

Վ. Տէրեանը ասել է՝ «պոէտը ամէն մի բանաստեղծութիւն գրելիս մի այլ կնոջ վրայ պիտի սիրահարուած լինի»: Արդեօք, Խահակեանի կարծիքը նո՞յնն էր, չգիտեմ, գիտեմ որ դեռ պատանի սիրահարուել է իր մօրաքրոջ աղջկայ վրայ: Գիւմրի եւ այդ տեսակ «անվայել» բարք, «սիրահարել, էն էլ իր մօրաքրոջ աղջկայ վրայ»… Սեւաչեայ, դեղեցիկ Շուշիկ Մատակեանի մայրը (հայրը մեռած է եղել) չատպով աղջկան ամուսնացնում է Յովհաննէս Տէր-Միրաքեանի հետ (մայրիկիս հօրեղբօր) Գերմանիայից նոր վերադարձած, Համալսարանատարտ, վերին աստիճանի կիրթ ու գեղեցիկ մարդ: Ի միջի այլոց նրանց հարսանիքին ներկայ է լինում անդլիացի Լինչը, նկարում է նորապսակներին եւ իր «Հայաստան, ուղեւորութիւններ եւ ուսում – նասիրութիւններ» գրքում, հատոր Ա. դեռեզում է հարսնեւորների խմբանկարը: Նկարագրում է ինչպէս հարսին ամուրդի են դրել, ինքը մինչեւ 20 անգլիական ոսկու է բարձրացրել աճուրդը: Հարսի մասին գրում է՝ «Որքան քաղցր եւ սիրուն դէմք ունէր այս հարսը, ինձ յիշեցնում էր Անդրեա դել Սարտոյի նահապետած դէմքերը, իրենց թարմագեղ պարզութեամբ եւ անմեղանման աչքերով: Օրիորդի համակրելի մայրը ձիովանների Բելլինիի տիպար…»:

Ծորն է ազդում Աւոյին կորցրած սէրը եւ գրում է նա վիրաւոր սրտով՝

«Սեւ աչերէն շատ վախեցիր,
Էն մուք աճծեր գիշեր է,
Մութն ա՛հ է, չարքեր շատ կան
Սեւ աչերը մի սիրէ:

Տես իմ սիրտս արուն ծով է
Էս չարքերը զարկեցին,
Էն օրուանէն դադար չունիմ,
Սեւ աչերը մի սիրէ…»:

Մի այլ քառեակ՝

«Շուծան եարս ինձ թողեր
Էն տղի հետ ո՞ւր կ'երթայ·
Շուշան եարս ձեռքն արնոտ
Էն տղի հետ հարս կ'երթայ»:

Մի ուրիշը՝

«Ու սրտով սիրած Շուշանս լինի
Օջախս կողքին զուրգուրանք իրար·
Արազի ափին բոստանս լինի,
Ծով-բրտինք թափեմ Շուշիկիս համար»:

Խահակեանի սիրոյ երգերի մէջ քիչ տեղ չի բռնում նրա մի այլ սէրը՝ Զարուեարը: Մի ուրիշ տեղ՝ «Աչխարհն ուրեւով է բռնկուած, սիրտս սէրով», հառաչել է պոէտը… Հայրս մի ամսաթերթ էր ստանում, կարծեմ «Նոր Դար» որի մէջ կարդացել եւ երբեք չեմ մոռացել Խահակեանի մի քառեակից սոյն տողերը՝

«Զագիր ու նենգ մարդկանցից հեռու,
Անապատ գնա՛, սիրիր վագրերին…»:

Ի հարկէ, դա եղել է երիտասարդ տարիքի մի պոռթկում, որովհետեւ նա մարդամօտ էր, հիւրասէր: Փարիզում, երբ շատ մօտից չփուեցի նրա ընտանեկան կեանքին, կարող եմ ասել, չեղաւ մի օր որ Խահակեան ընտանիքը մենակ կարէր իր պատառը: Արդեօք եղա՞ծ մի երեկոյ, որ Վարպետը առանձին մնար իր զրասեղանի առաջ ու հանգիստ պրպտէր իր մտքերը, ներշնչումները: կարծեմ նոյնն է եղել ամէն երկրում, որտեղից նա անցել է· հաւանական է նոյնն էլ եղաւ Հայրենիքում, կեանքի վերջին տարիներին:

Սրախօս էր մեծ բանաստեղծը, հաճելի խօսակից, համեղ մարդ: Նա չփուում էր զանազան կարգի մարդկանց հետ: Մի օր նրան կարելի էր տեսնել զռնապանի հետ դրուցելիս, հետեւեալ օրը միեւնոյն մարդով քայլելիս գիտնական փրոֆեսոր Աղոնցի հետ: Սիրում էր լուր, պեղեցիկը… Պատահել է՝ կանդ է առել փողոցում ու հիացել անղնող մի գեղատեսիլ կնոջ, ապա դարձել ու իր խօսակցին հարցրել՝ «Տեսա՞ր — ես էլ տեսայ…»:

1932–1936 թ. Փարիզ: Անմոռաց են ինձ այն մի քանի տարիները, որապրեցի Խահակեանների հետ մի չէնքում, կողք-կողքի: Ի՛նչպէս յաճախ զրուցում էի հանճարեղ հայրենակցիս հետ, խօսում էինք մեր Գիւմրուց, մեր հարազատներից ու արտասում…:

Ֆրանսահայ գաղութը, իր հերթին ոչ-ուեց իր յարգանքն ու մեծարանքը մեծ Հային, մեծ մարդուն: 1936 թ.ի ամրանը դնում էր հայրենիք: Թիւ 17, փողոց

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՍՂԱԳՐԱԿԱՆ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄ

—o—

*Երբ 1914 Օգոստոս մէկին պայթեցաւ պատերազմը, Երիտասարդ Թուրքերու կոմիտէն այսպէս խորհեցաւ. «Հիմա մենք կրնանք լմնցնել մեր գործը նաեւ Հայերուն հետ. աչխարհիս մեծ պետութիւներէն ոչ մէկը կրնայ այլեւս օգնել իրենց»: Մենք լսեցինք Պ. Դր. Լեփսիուսէն, թէ առաջները այս կամ այն մեծ պետութիւնը միշտ օգներ է Հայերուն: կնքուեր են միջազգային համաձայնու – թիւններ՝ Հայերու կացութիւնը բարւոքելու համար, ապահովելու համար անոնց իրաւունքը ազգ մը դառնալու: Բայց ահա ծագեցաւ մեծ պատերազմը, եւ Թուրքերը կրնային լմնցնել իրենց գործը Հայերուն հետ: Սակայն ատիկա միակ հիմը չէր. մենք լսեցինք, թէ այն երկու հայ ընտանիքները, որոնք կատարածէն ապաւել՝ մնացեր էին Երզնկայի մէջ, պէտք էր մահմետական դառնային ազգ մնալու համար (ասով անուղղակի կերպով տրուած կ'ըլլայ Պ. Պ. երդուեալ – ներէն մէկուն հարցումին պատասխանը): կար նաեւ կրօնական առելութիւն եւ ֆանատիկոսութիւն: կ'ուզէին կոտորել քրիստոնեաները, կ'ուզէին միայն մահմետական Հայեր ունենալ, որովհետեւ կը յուսային, թէ Ղուրանի սահմաններուն մէջ կարելի պիտի ըլլար աւելի դիւրաւ իրագործել բռնի ուժի հին-Թուրքական գաղափարը:

Հին Թրքական կայսրութիւնը եւ իր բոլոր նուաճումները կը հանդչէին դինուրական ուժի գաղափարին վրայ, եւ ուժի այս գաղափարը անմխիթարելի է Հին եւ Նոր կոտակարաններու վարդապետութեանց հետ, թերեւս նաեւ ճիշդ ըմբռնուած Ղուրանին հետ, ու ամէնէն առաջ իր բովանդակութեամբ անմխիթարելի է, «սիրէ մերձաւորդ որպէս քու անձդ» սկզբունքին հետ: Ասոր համար ալ Երիտասարդ Թուրքերը օգտուեցան առիթէն՝ իրենց հեռաւոր սահմանին վրայ ապրող այդ միակ քրիստոնեայ ժողովուրդը ոչնչացնելու համար: Անոնք չհամարձակեցան ընել այդ՝ Պոլիս ապրող Հայերուն նկատմամբ. բայց հեռաւոր սահմաններու մասին՝ վալիներուն ուղղուած հեռագիրներով, որոնց պատճէնները կը գըտնուին մեր ձեռքը, Երիտասարդ Թուրքերը կը հրամայէին, որ հայ ժողովուրդը այլեւս գոյութիւն պիտի չունենայ: Ամէն գատ անոնք կը հրահանգէին, թէ այն վալիները, որոնք լաւ են տրամադրուած ղէպի Հայերը, ուրիշ չրջաններ դրկելու է, իսկ եթէ այդ ալ չօգնէ՝ պաչտօնանկ ընելու է: Ու ահա մենք ունինք մեր առջեւ սպանութիւնը ժողովուրդի մը, որուն ոչնչացման պատասխանատուութիւնը կ'ընկնայ Երիտասարդ Թուրքերու կոմիտէին եւ մասնաւորապէս անոնց ամէնէն ազդեցիկ նախարար Թալէաթի վրայ:

Ամբաստանեալի մտքին մէջ 1921 Մարտ 15ին ժամը 11ին տեղի կ'ունենայ հաչուեկչիռը իր ժողովուրդի հազարամեայ տանջանքներուն, որոնց մասին ան լիակատար տեղեկութիւններ ունէր: Ասոր վրայ կ'աւելնայ այն, որ 1915ին ինքը անձամբ ալ մաս ունեցաւ այդ տանջանքներէն, երբ իր քաղաքին Հայ բնակիչները կոտորուեցան կէս ժամ քաղաքէն հեռու: կոտորածին քամահեցուցիչ տեսարանը մեծ ազդեցութիւն ունեցաւ իր հոգեկանին վրայ: Այդ ամէնը Մարտ 15ի առաւօն նորէն երեւցաւ իր աչքին առջեւ: Ան ննջեց Վիլհէլմ Տէլի դէպքը:

Գէսլէր կը ծագրէ ու կը հեղնէ ժողովուրդը, կը կանդնէ սարկուածեան նչանակը, կը սիպէ Տէլը՝ նետով զարնել հարազատ զաւակի գլխուն վրայ դրուած խնձորին: Այդ կուսակալը Հին-Թուրքերուն, բռնի ուժի մարդոց ալիւնէն է: Ան միտքը, որ կը ծագի այդ վայրկեանին Վիլհէլմ Թէլի մէջ, կը սաւառնի Թէլիերեանի աչքերուն առջեւ: Ամբողջ աչխարհի երդուեալներու դատարաններէն ո՞րը պիտի դատապարտէր Թէլը, եթէ ան իր նետովը գետին տապալէր կուսակալը: Ես կը հարցնեմ՝ կո՞յ արդեօք աւելի մարդկայնական քան մը, քան այն ինչ որ այստեղ մեր առջեւ հանուեցաւ:

Մէկ մլլիոն սպանուածներու, ամբողջ ժողովուրդի մը վրիժառուն է, որ կանդնած է այդ ժողովուրդի սպանութեան համար պատասխանատու անձին, բոլոր տանջանքներու հեղինակին դիմաց: Հոգեկան ստիպում չկ՚ասիկա:

Պէտք ունի՞նք տակաւին մօր պատկերին եւս՝ ունենալու համար նաեւ արտաքին բժչկական հարկաւորիւթ մասնագէտները: Արդ, մենք ունինք նաեւ այդ կերները: Ամբաստանեալը երեւան կուգայ միաժամանակ որպէս ներկայացուցիչ մի ամբողջ ազգի, իր մօր: Մայրը կ'ըսէ իր ընտանիքին, իր մօր: Մայրը կ'ըսէ իրեն. «Այլապէս, դուն այլեւս իմ որդին չես»:

Այս բոլոր խոհերը կը լեցնեն դինքը, երբ ատրճանակը կ'առնէ ու վար կ'իջնէ: Ան, այսպէսով, վար կ'իջնէ, ներկայացնելու համար արդարութեան ոգին ընդդէմ բռնի ուժի սկզբունքին:

(86 – Շար.)

ՀԱՅՆԵՐ ԴԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ

ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՍԷՆ-ՌԱՖԱՅԷԼԻ ՀԱՅԿ. ՏԱՆ ՄԷՋ

Սէն-Ռաֆայէլ.— Մայիս 19, 25, 28 եւ Յունիս 3 Թուականները անջնջելի ալիւմ մնան բոլորի յիշողութեանց մէջ — Գանի, Նիսի եւ Մարսիլիոյ կանանց եւ այլ միութեանց յաջորդական այցելութիւններով:

Միախորհուրդ, սակայն իւրաքանչիւրը իր ուրոյն ճոխ յայտագրով յառաջ բերած ելոյթը ցանկալի է եւ արժէ առանձնապէս նկարագրել, սակայն ակամայ պիտի բաւարարուինք հակիրճ կերպով ընդհանուր պատկերը միայն ներկայացնելով խնայելու «Յառաջ»ի սահմանափակ էջերուն:

«Յառաջ» միշտ սրտաջերմ տրամադրութեամբ արձագանգ հանդիսացած է ասոնցու եւ այլ նկարագրականները հրատարակելով, համոզուած թէ՝ ոչ մէկ այցելու ոգի կը դնէ հոս ինքզինքը կը արձագանգելու այլ կուզայ մխիթարութիւն մը բերելու ազնիւ տրամադրութեամբ: Ակամայ մարդ կը տխրի ինքն իրեն հարց տալ թէ հոգեկան ի՛նչ մեծ ուժ է ան, միասնականութեան որպիսի՛ ոգի... Հայու անմար հոգին չէ՞, որ կը մղէ զինքը դէպի իրենց ազգակից մայրերն ու հայրերը...: Իմաստուն կերպով կազմակերպուած, նշանակելի Թուականները յարգելով, կուգան այս հաւաքականու-

---

Տանիքէր Ռուշերօ: Իրերը զասաւորուած են կոզերում: Իշնում է յամրաքայլ սանդուխներով, մէկ էլ լսում ենք՝ «Իշէք երազներ, լշէք — անո՛յշ, չոյո՛ղ երազներ...»: Ինքն էր բարձր ձայնով արտասանում Շանթը: Իր հետ կառք նստեցինք ես եւ Գ. Կոստանեանը, իր մօրաքրոջ տղան: «Գեղամ Ջան, չօֆերին ասա ինձ Շան գ'Էլիզէյով տանի կայսրան»: Հարեա լուռ էր: Շան գ'Էլիզէյում ասաց՝ «Ուրեմն այս բոլորը ես է՛լ պիտի չտեսնեմ»:

Գնաց տուն, հոչակուեց Վարպետ, եղաւ կուռք, 21 տարի ապրեց իր պաշտած, փայփայած հայրենիքում ու փակց աչքերը փառքի գաղաթին հասած: Մի փառք, որին կարելի է ասել, չի արժանացել ոչ մի հայ գրող:

«Իմ ընկերներից ես ամենաերջանիկը եղայ», ասել է ինքն իր մասին, եւ իսկապէս:

ՄԱՆԻԿ ՓՈՁԱՐԵԱՆ

թեան լոյս սփռելու, յոյս ներշնչել ու ապրելու տենչով վառե՛լ մարելու մօտ եղող հոգիները, ի յայտ բերելով իրենց հոգւոյն խորը թաղուած աննշմարելի վէհ զգացումները:

Ամէն մէկը իր հասկցած ձեւով մօտե – ցում մը ունի. մօտեցում մը նրբազգաց հոգիի իրենց անբեկբեկայ արտայայտու – թիւններով:

×

Մայիս 19ին Գանի Կանանց Մշակ. Միութեան ժրաջան անդամուհիները են որ արդէն դրաւեր են ճաշասրահը իրենց ծրագրի համաձայն նախընթերցի պատրաստութեան կարգադրութիւններով զրաղած:

Հո՛ն է Տարօն Վրդ. ձէրձէեան պատուոյ սեղանին, կողքին ունենալով հաստատութեան Տնօրէնուհին եւ Միութեան պատուոյ նախագահուհի Տիկին Մար – մարեան: Տարօն վարդապետ Տնօրէնութեան ուղղած շնորհակալութեան խօս – քերէն վերջ, կը ծանօթացնէ վարչական կազմի շնորհալի Տիկիններուն.— Ձէվիզեան, Մոզեան, Մելիքեան, եւայլն, հա – կիրճ կերպով տալով անոնց երեք տարուան գործունէութեան պատկերը, ծանրացաւ զաղութին պարծանքը եղող 28–30 աշակերտներով զպրոցին, հիմնուած՝ Տիկին Մարմարեանի նախաձեռնութեամբ: Այս վերջինը իր կարգին խօսք առնելով չէշտը դրաւ տան մէջ բնակող բազմաթիւ մայրերու նկատմամբ ըացարիկ յարգանքի անհրաժեշտութեան: Անցեալի ու ներկայի անոնց ապրումները չաղախելով, անդրադարձաւ իրենց ընտանիքէն հեռու մնացած ըլլալու պարագաներուն, «ըստ իս», ըսաւ, մայրերու օրուան ամենամեծ ոտնակատարութիւնները պէտք է նման տուներու մէջ առաւել չուքով տարբերին...: Օտարութեան մէջ մեր լեզուի պահպանման դժուարութիւններուն ակնարկելով, անդրադարձաւ Դպրոցասէրի եւ Միխիթարեան ամէնօր – եայ զոյգ վարժարաններու գոյութեան անհրաժեշտութեանը եւ անոնց պահպա – նումը ապահովող դժուարութեանց...

Բոլորի խնդրանքով Տարօն Վրդ.ի հընչեղ ձայնն էր որ ծաւալեցաւ «Մայրիկ» երգի յուզիչ ելեւէջներու արձագանգով: Ցանկարծ երեսն կ'ելլեն խումբ մը փոքրիկ պարուհիներ, աղջային ցարազով, կ'արտասանեն ապա կը պարեն: Քնքոյշ էակներու նազելանման չարժումները սըրտեր կը յուզեն խլելով անվերջ ծափահարութիւններ: Մինչ այդ երիտասարդ Տիկիններ եւ Օրիորդներ սեղանէ սեղան թռչկոտելով ժպտուն, չնորհալիօրէն կը սպասարկեն հրամցնելով իրենց ճարտար ձեռքերու պատրաստութիւնները — խմորեղէններ ու այլազան անուշեղէններ — առատօրէն հոսեցնելով պղտհիւթերու խմիչքներ:

Հո՛ն է Մարբերդցին, Կարնեցին, Վանեցին ու Շապին Գարահիսարցին. այս վերջնոյն խօսքերու ազդեցութեան տակ, Տիկին Աատուրեան կը փոխադրէ մեզ Գարահիսարի բարձրաբերձ լեռները, իր զուլալ ձայնով կ'ոգեկոչէ այդ լեռներու արծիւ հերոս Անդրանիկը, երգելով անոր ձօնուած «Իբրեւ Արծիւ»ը: Ապա «Պարզիր աղբիւր»ը, ամէն մէկը խորասուզուած հին յիշատակներու զանճարանի մէջ, կ'ապրի պահը՝ ներամփոփ:

Սոյն յոյժ հաճելի ընտանեկան ջերմ մտերմութեան մէջ սահող ժամերուն վերջ տուաւ Տարօն Վրդ. յուզիչ «Տէր կեցո՛ զու զՀայս»ը երգելով:

×

Մայիս 25.— Իսկ եւ իսկ մայրերու տօնը տնօրէնութեան կողմէ, առաւօտեան արդէն, խրախճանքի ճոխ սեղանները պատրաստ էին, մայրերու յատուկ՝ զատուած, ճաշարանի ճիշդ կեդրոնը, սիրուն ծաղիկներով զարդարուած: Իսկ այրերը, չուրջբոլոր սեղաններու, տեղ էին զրաւած: Հացկերոյթի ընթացքին ամէն մէկը ստացաւ օրուան պատշաճ իր նուէրը:

Կէսօրէ վերջ Նիսի Կանանց Միութիւնը հասաւ առաջնորդութեամբ Տիկին Ա. Մոզեանի, որու կողքին Տիկին Մառի Անմահեան ու բոլոր վարչական անդամուհիները:

Տարօն Վրդ. ձէրձէեան, ջիղն ու հոգին Գանի եւ Նիսի կազմակերպութեանց, բացման խօսքով ներկայացնելէ վերջ Մշակութային ակումբի, Տիկնանց Միութեան ժրաջան Տիկիններու երկամեայ նաեւ «Սարդարապատ» երիտասարդաց խումբի գործունէութիւնը, սկսաւ հանդէսի մասը, ճոխ յայտագրով:

Երգ, արտասանութիւն, նուագ ու պար, չարահիւսուած կարգով անթերի տարին կատարողները:

Օր. Այտա Տաղլեան խոր ըմբռնումով եւ յուզական չեչտով արտասանեց Փրոֆ. Ե. Վարանդեանի «Մայրենի լեզու», ինչպէս Օր. Թալին Թեւեան «Մերն է Ան»:

Մենեջղղներ՝ Այտա Տաղլեան, Ճարուհի Իգիճեան եւ Ճակոբ Տաղլեան, իրենց զեղեցիկ ձայներու հմայքին տակ կախարդեցին բոլոր ունկնդիրները: «Սարդարապատ»ը խմբերգով տուաւ Գարուն գարուն է: Մենապարով ի յայտ եկաւ նրբամարմին Տիկ. Վ. Պոլիկեան իր երեք հեզաճկուն պարերով մեծ հետաքրքրութիւն բերաւ: Իսկ Օր. Այտա Տաղլեան «Վարդը» պարով ու իր նրբաճեմ չարժումներով առինքնեց ներկաները:

Երաժշտութիւնը որպէս թարմման հոգիներու, յուզումներու եւ ապրումներու կարծես նոյնացուց բոլորը:

Անոնց հոգիի խորքէն ծորող երգի ելեւէջները ջերմացուցին սրտերը պատկերացնելով դալարագեղ մեր դաշտերն ու բուրումնալից ծաղիկները, հայրենի հոգեզուարճ տեսարանները: Անոնք կերպով մը չարահիւսելով քաղցրահնչիւն երգերը փունջերու վերածելով մերթ ըզուարթ, մերթ յուզական հմայքի տակ պահեցին:

Ամէն դնահատանքի արժանի՝ մեր նորահաս սերունդը, Նիսի Կանանց Միութեան ուղղուած չնորհակալութեան խօսքը կ'իյնայ նաեւ «Սարդարապատ» խումբի չնորհալի անդամուհիներուն, եւ ապագան եռանդուն անդամներուն, որոնք ինչպէս անցեալ տարի, այս տարի եւս դիտցան արհամարհել իրենց անձնական հաճոյքն ու զուարճութիւնները փութալու հո՛ս, երիտասարդական աւիւնով ու եռանդով թարմացնելու սրտերը:

Մայիս 28ը վերապահուած էր Բարե – գործականի Մարսէյլի մասնաճիւղի կանանց մշակութային կազմին, որոնք ամէն տարի նոյն նպատակին կը ծառայեցնեն իրենց այցելութիւնը: Անխախտ հաւատքով, հաւատարմօրէն չեն թերանար երբեք մայրերու նուիրական ծնունդը յիշատակելու, անկեղծ ցանկութեամբ կը փութան իրենց յարգելի նախագահուհի Տիկին Սապունճեանի առաջնորդութեամբ: Այս տարի յաջողեր էին 75 անդամուհի ոտքի հանել, երիտասարդն ու տարեցը՝ բոլորն ալ ժպտերես ու տրամադիր:

Տիկին Ա. Սարաֆեան՝ Տիկին Սապունճեանի համակրելի դուստրը, ողջունելէ խումբին, իր խանդավառ տրամադրութեամբ կը վարակէ բոլորը: Ինքը տատանեց Կապուտիկեանի «Ծօսք իմ որդուն» ապրումով, ապա երգ, խմբերգ բոլոր անդամուհիներու կողմէ:

Մայիս 28ը փառապանծ Թուականի իւնչ ղուդադիպութիւն... հաւանաբար ան – դրադարձողները ունեցան ներքին յուզում, խոր ապրումներով...:

×

Վերջափակիչը բոլոր հանդիսութեանց տեղի ունեցաւ Ցունիս 3ին Պօմոնի եւ Սէն–Լուի բազոքականներու եկեղեցւոյ անդամ – անդամուհիներու այցելութեամբ: Առաջնորդն էր Պօմոնի Վերա – պատուելի Ժան Ճակոբեան, որ իր խրատական հոգեւոր խօսքերով քաջալերեց տան բնակիչները, տան հանդէպ դնահատական խօսքերէ վերջ: Ծօսք առաւ Վերապատուելի Աբրահամեան, դրաւատեց Սէն Ռաֆայէլի նման բոլոր հանդուրժող տուները զանոնք նկատելով երկնատուր բարիք: Վեր առաւ անոնց կատարած դնահատելի մեծ դերը, որով կ'երջանկացնեն բազմահարիւր մայրեր ու հայրեր, զերծ պահելով կեանքի առօր – եայ բոլոր տաղտուկներէն անոնց կ'ա – պահովեն անդորը ու խաղաղ կեանք:

Ոմն, արտասանեց, խոր ըմբռնումով, Զարենցի «Ես իմ անոյշ Հայաստանի» եւ Կապուտիկեանի «Ծօսք իմ որդուն»: Ապա հոգեւոր երգերով հոգեկան խաղաղութիւն պարգեւեցին: Ներկայ էր նոյնպէս Պատուելի Ժիլպէռ Լեւոնեան:

×

Երախտադիտական զգացումներով, կը յայտնենք սրտաբուխ չնորհակալութիւններ Տարօն Վրդ. ձէրձէեանի, Գանի, Նիսի, Մարսէյլի կանանց խումբերուն: Վերապատուելի Ժան Ճակոբեանի եւ իր հաւատացեալներու խումբին: «Սարդարապատ» երիտասարդաց խումբին:

Շնորհաւորելով բոլորի ձեռներէց ոգին, կը մաղթենք յարատեւութեան աննկուն կամք:

ԼՈՒԻԶ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (134)

ՄՈՆԹԷ-ՔՐԻՍԹՕ-Ի ՈՐԴԻՆ

Ե.

ԿԱՆԱՉ, ՁԵՐՄԱԿ ՈՒ ԿԱՐՄԻՐ

Առաջաբեմի մարդը ոտքի ելած եւ պատրաստ ու ամենապարզ չարժումով մը, կապոյտ մետաքսէ թիկնազգեստ մը ձգած էր իր կնոջ ուսերուն վրայ:

Եւ նոյն վայրկեանին, կարծես այս բանը նշան մը ըլլալով, ամէն կարգի օթեակներուն մէջի կիներէն ոմանք իրենց վիզը, ոմանք ալ մպզերնուն վրայ կամ մէջքերնուն չուրջը անցուցած էին ամէն գոյն գօտիներ, ոսկիի նման դեղին, երկինքի պէս կապոյտ, դիշերուան պէս սեւ...

Արդ, երբ թիկնապահը, թատերապետին դիմադրութեանը կատղելով դէպի պահը դարձաւ, ապշեցաւ մնաց:

Արդեօք կո՞յր էր թէ խտալական չափոխութեան ուրուականը այնքան գըրաւած էր իր միտքը, որ խենթեցած էր...: Դեղին գոյնը, որ ամենաւին վնասակար յատկութիւն մը չունէր, աչքերը կը խոխոտեցնէր:

Ա՛րդ, կանոն է որ իշխանութիւնը ամէն առեն իրաւունք ունենայ:

Ասոր համար այս մարդը հետեւեալ պարթեւական խօսքը ըսաւ Սալվանիի.

— Լաւ, պարոն: Գացէք, բայց վաղը... վաղը հաչիւ պիտի տաք:

Սալվանի այլեւս մտիկ չէր ըներ: Վաղը Աատուած ողորմած էր: Բայց այսօր վրկուած էր, եւ փութալով հրամայական նշան մը ընել նուագածուներու գըլխաւորին, որ զինքը աչքէ չէր կորսնցներ, երաժշտապետ Թիչէլլինիի դուստերդութեան նախերգը սկսաւ հնչեցնել Սքալայի ընդարձակ սրահին մէջ:

Եւ բնականաբար այս հիանալի մեղեդին լսուած առեն՝ սրահը — դետնայարկէն մինչեւ վերնատունը — սկսաւ ծափահարութեամբ դղրդալ:

Իրաւ է որ այս ծափահարութեան նըշանը տուողը առաջաբեմի անձանօթին էր, որուն ակնարկը Բատէցքիի օթեակին յառած էր:

Իսկ Թիչէլլինի, ուրախութենէն խելագար, վարպետին եառէն մտիկ կ'ընէր ու կը մրմնջէր.

— Ի՞նչ, առաջին խաղերուն: Ա՛հ, այս հասարակութիւնը ի՞նչ ճաշակ ունի:

Ցետոյ վազեր էր Լուչիոլայի սենեակը, վախնալով որ արկած մը ներկայացման արգելք չըլլայ: Կրնար ըլլալ որ մոտատնջութեան մէջ ըլլար: Պէտք էր ապահովցնել զայն:

Լուչիոլա Մարգարտածաղկի հագուստով, խարտեաշ մազերը մերկ ուսերուն վրայ սփռած կեցած էր. այնքան դեղանի էր որ, երաժշտապետը տպչած ու հիացած մնաց:

— Է՛յ, սիրելի Թիչէլլինիս, ըսաւ ժըպտելով, կը կարծէ՞ք որ յաջողինք...

— Ո՛հ, երբ դուք հոս էք, տիկին... ո՞վ կրնայ տարակուսիլ:

Սենեակին խորէն սեւ մարմին մը ելաւ:

Միլանի մէջ հանրածանօթ ազնուական մըն էր ասիկա, որուն ամէն բարի խտալացի դէշ աչքով կը նայէր:

Ալիթթայի մարքիսը, որուն մէկ եղբօրը համար կ'ըսուէր թէ Քալամպրիի մէջ պանտուրանեուն հետ հրացանի բռնուած էր, կարծես ուխտած էր իր ցածութեամբ հաստատել թէ Իտալիոյ հարստահարիչները, իրմէ վախնալու բան չունէին:

Երկու ամիս էր որ Նափոլիէն Միլանս եկած էր, եւ փոխարքային ամէնէն փութալան դրանիկներէն մին եղած էր: Աստրիացիներուն ընտրած եւ պաշտպանած բոլոր ակումբներն ու խաղատուները կը յաճախէր: Ամէնուն համար ալ մտանիչ մը եւ ուրացող մըն էր ան:

Եւ սակայն ոմանք այս հանճարեղ եւ սէգ նայուածքին անրծութեանը կը զարմանային: Ասով մէկտեղ վատ մըն ալ կրնար զեղեցիկ ըլլալ... եւ անուանար – կութիւնը ամէն առեն մարդուս դէմքէն չի հասկցուիր...

— Յաջողութիւնը կ'երաշխաւորեմ, պարոն Թիչէլլինի, ըսաւ մարքիզը առաջ դալով:

— Ա՛հ... չնորհակալ եմ: Ձեր վստահութիւնը երախտապարտ կ'ընէ զիս...

— Ոչ, ոչ, իմ ըսածս ճշմարտութիւնն է... ձեր յուսացածէն աւելի մեծ յաջողութիւն մը:

Նոյն միջոցին ձայն մը երաժշտապետը կանչեց: Բան չէր, պարզ դաշնակրկնութիւն nuſnn մը:

Փութաց հրաման առնել Լուչիոլայէն, խրախուսանքի վերջին խօսք մըն ալ ըսելով, եւ աներեւութացաւ:

Պահ մը Լուչիոլա եւ Ալիթթա առանձին մնացին:

— Ձորճիո՛, ըսաւ Լուչիոլա ձեռքը մարքիզին երկնցնելով, ահա ակնկալուած ժամը...

Մարքիզը ձեռքը նորաւտ կնոջ ձեռքին մէջ դրաւ:

(Շար.) ԺԻՒԼ ԼԵՐՄԻՆԱ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պր· Զարեհ Գարիպեան, Տէր եւ Տիկին Ա· Աւետիսեան հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան այս Կիրակի Ցունիս 15, Փարիզի Ս· Ցովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, իրենց կնոջ եւ քրոջ՝

ԱՐՏԵՄԻՍ ԳԱՐԻՊԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ։

×

Այս տխուր առթիւ Պր· Զարեհ Գարիպեան կը նուիրէ 100 ֆր· կապ· Խաչի կայանին (ստանալ «Ծառայ»էն) եւ 100 ֆր· «Ծառայ»ի։

×

Տէր եւ Տիկին Հայկ Թորգոմեան, Տէր եւ Տիկին Ժեռար Թորգոմեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց մօր եւ մեծ–մօր՝

ԱՑԲԻ ՏԻԿԻՆ ՄԻՀՐԱՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ

(ծնեալ Աբաթսի Ալեանեան)

մահուան քառասունքին առթիւ, այս կիրակի, Ցունիս 15, առաւօտեան, Փարիզի Ս· Ցովհ· Մկրտիչ եկեղեցին։

Ի պիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարդողներուն։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Ցարութիւն Պալեան (Պոնտի) իրենց սիրելի կնքահօր՝ Ցարութիւն Էմիրզէեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի 200 Ֆր· կը նուիրեն Իսիի Նորաչէն եկեղեցւոյ (ստանալ «Ծառայ»էն) եւ 50 Ֆր· «Ծառայ»ի։

AMITIES FRANCE-ARMENIE

EXCURSION - PROMENADE

avec Mme SCHOU, conférencière
Départ le 22 Juin à 7 h. 45 au Square Montholon, Rue Lafayette — Paris (9e)
— MILLY LA FORET, visite de la chapelle St. Blaise des Simples
fresques dessinées par Jean Cocteau
— FONTAINEBLEAU, Visite du Château
— MORET SUR LOING, déjeuner au restaurant,
visite au Musée Georges Clémenceau à la « GRANGE BATELIERE »
Retour vers 19 heures à PARIS
Participation prix global : 60 francs
Pour tous renseignements et inscriptions s'adresser à :
M. K. BAKERDJIAN, 35 rue de Trévise
75009 Paris — Tél. : 770-07-25

Հ. Ց. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ· Ց· Դ· Ս· Թէհլիրեան խումբի ժողովը այս Ուրբաթ, Ցունիս 13, ժամը 21ին, Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը։

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՊԱՐԳԵՒԱՌԱՇՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Շաբաթ Ցունիս 21, ժամը 11 — Ամավերջի հանդիսաւոր պատարագ — 12·30ին Ընտանեկան ճաշ — 15ին Պարզեւաբաշխութեան հանդէս։

Ճաշին մասնակցիլ փափաքողները կըրնան տեղերը վերապահել հեռախօսելով վարժարանի տեսչութեան՝ 027–18–28։

Մասնակցութիւն ճաշին 30 Ֆր·

Հ. Ռ. Ը. Մ.

Union Générale Arménienne de Bienfaisance

Centre Culturel Alex MANOOGIAN

118, rue de Courcelles — Paris 7e
Tél. : 924-86-71 et 227-12-26

SOIREE ARTISTIQUE INAUGURALE
Le Lundi 16 Juin à 20 h. 45
avec la participation de
PARIKIAN Manoug, violoniste
PARTAMIAN Maro, mezzo soprano
VARJABEDIAN Marie, pianiste
Chorale NAIRI sous la direction de Kévork YAMBEKIAN
Entrée : 50 Frs
Nombre de places limité. Prière de réserver sa place à l'avance
Tél. : 924-86-71 et 227-12-26

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

ՄԱՅԻՍ 28

ԽՐԱԽՃԱՆՔ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Շաբաթ Ցունիս 14 ժամը 21էն մինչեւ լոյս Ալֆորվիլի հաճդիսասրահը 22, Ռիւ Վոլթէր

Նախաձեռնութեամբ Հ· Ց· Դ· «Ս·Մինասեան» հնթակոմիտէի, Հովանաւորութեամբ Հ· Ց· Դ· Փարիզի Շրջ· Կոմիտէին

կը խօսի ընկեր ՑԱԿՈԲ ՊԱԼԵԱՆ

Մինչեւ լոյս երգ ու պար, ՊԵՏԻԿ եւ իր նուագախումբին մասնակցութեամբ
Եւ Սայաթ – Նովա համոյքը։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Ցունիս 15, Սալ Վայլիէ ժամը 17ին։

Կը խօսին.— ՄԷԹԲ ՄԱՐՍԷԼ ՓԱՌԼԻ քաղաքապետին կցորդ, Պուշ տիւ Ռոնի Ձախ Արմատականներու նախագահ, ԺԱՆ ՊՈՆՍ, քաղաքապետին կցորդ, անդամ Ընկերվարական կուսակցութեան Դաշնակցային Բիւրոյի,

Ընկ· ՑԱԿՈԲ ՊԱԼԵԱՆ

Գեղարուեստական բացառիկ յայտագիր
երգ՝ ԱԼԻՍ ՇԱՀՄԻՐԵԱՆ եւ Փարիզէն ՆԱՑԻՐԻ պարախումբը
Օթոքարեր կը մեկնին Սէն–Լուէն, Պօմոնէն, Պուլվ· Օտտոյէն եւ Սէն Ժերմէն

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա Քոլոմպի վարչութիւնը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկեր – ընկերուհիները Ուրբաթ Ցունիս 13, ժամը 20·30ին, ընկերուհի Շ· Պապիկեանի բնակարանը, 28 Ավընիւ Սէնթ–Լիւսի, Անիէռ։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

×

ՀԱՄԱՀԱՅԲԵՐԴԱԿԱՆ Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի վարչութիւնը, կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները ընդհ· ժողովի, Ցունիս 13 Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Պ· Գասպարին սրճարանը, Ռիւ Պուֆիէ, Վալանս։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Վալանսի Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան եւ Հայ Մարզական Միութեան, Ցունիս 15 Կիրակի ամբողջ օրը, Շաթօ տը Մոնտիի ծառաստան պուրակին մէջ։

Կը հրաւիրուի անխտիր Վալանսի հայ գաղութը։

Ջերմ հայկական մթնոլորտ, մասնակցութեամբ հայկ.–ժողովրդական կոմունկ նուագախումբին։

Տեղւոյն վրայ՝ աւանդական չամիչով խորոված եւ արեւելեան աղանդեր։

Երթուդարձը ապահովուած ժամը ճիշդ 11·30ին եւ կէսօրէն վերջ ժամը 14ին Պարսամեանի մօտէն։ Նմանապէս վերադարձը ապահովուած օթոքարով։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՃԱՇ
SOUPER DANSANT

կազմակերպուած կապոյտ խաչի Առնուվիլի և Սևրանի մասնաճիւղերուն կողմէ
Նախադահութեամբ Պ· ԱՆՏՐԷ ՈՍԿԵՐԻՉԵԱՆԻ
Շաբաթ Ցունիս 14 ժամը 21ին
Samedi 14 Juin à 21 heures
Dans les Salons du Casino d'Enghien
au bénéfice de la Colonie de Vacances de Bellefontaine et de l'Ecole de Sevran

LIZ SARIAN

accompagnée de son orchestre
Ensemble folklorique NAIRI
et la formation de BERNARD DEDEDJIAN
Tenue de soirée souhaitée

Réservation, en téléphonant à Mme BARONIAN 738-68-01, Mlle STAMBOLDJIAN 985-29-71, Mme KALDJIAN 985-05-71 et auprès des membres.

ԹԱՓ ՇԵԼԵԼԷԿԵԱՆ, Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ՋԵԶԻ
ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Գործակցութեամբ
AÉROFLOT et INTOURIST
Գին, մարդ գլուխ Մարսէյլէն·—
2.800 ՖՐ.

ՄԵԿՆՈՒՄ
Յուլիս 4
Յուլիս 18
Օգոստոս 1
Օգոստոս 15
Սեպտեմբեր 5
Սեպտեմբեր 19

ՎԵՐԱԴԱՐՁ
Յուլիս 17
Յուլիս 31
Օգոստոս 14
Օգոստոս 28
Սեպտեմբեր 18
Հոկտեմբեր 2

2.500 ՖՐ.

ՄԵԿՆՈՒՄ
Հոկտեմբեր 3
Նոյեմբեր 7
Դեկտեմբեր 26

ՎԵՐԱԴԱՐՁ
Հոկտեմբեր 16
Նոյեմբեր 20
Յունուար 8, 76

ԱՑՍ ԳԻՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ ԵՆ·—
— Օդանաւային ճամբորդութիւնը՝ Մարսէյլ — Երեւան — Մարսէյլ
— Օդակայանէն պանդոկ եօթ-ուղարձերը
— Բնակութիւն երկու հոգիոց սենեակներ, Ա· կարգի պանդոկ
— Ամբողջական փանսիոն
— Այցելութիւններ Երեւան, Էջմիածին
— Պտոյտներ Սարդարապատ — Գառնի — Գեղարդ — Սեւանայ լիճ
ԿԱՐԵՒՈՐ
ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՆՈՒԱԶԱԳՈՅՆ ՄԵԿՆՈՒՄԷՆ ԱՄԻՍ ՄԸ ԱՌԱՋ

Renseignements et réservations :
toutes agences HAVAS VOYAGES
et Jacques CHELELEKIAN
87 La Canebière
13001 MARSEILLE
Tél. : (91) 50-89-12 Lic. 97

le voyage en grèce

Mayda BERBERIAN
6, rue de l'Echelle PARIS 1
tél 260 30 20 et 260 67 34
de 9 h. à 19 h. tous les jours

Chaque Samedi et Dimanche du 26 Avril au 15 Juin
SPÉCIAL - CHARTER
Paris - Athènes - Paris
700 Fr.
YASSOU A NOS PRIX GRECE
INTERROGEZ-NOUS POUR D'AUTRES CHARTERS
ՁԵՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
Դիմեցէ՛ք ՄԱՑՏԱ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆԻ
LE VOYAGE EN GRECE
Ամէն օր ժամը 9էն 19

ՇԱԲԱԹ
ՅՈՒՆԻՍ
14
SAMEDI
14 JUIN
1975

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

LE NUMERO 1,20 F.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·320

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.320

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ՓԱՐԻԶ ԺԱՄԱՆԵՑ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՋԵՐՄ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ Կ'ՕԾԷ ԻՍԻԻ ՆՈՐԱԿԱՌՈՑՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Գրեթէ քսան տարի առաջ էր, 1956 փետրուարեան ցուրտ օր մը, երբ Ամենայն Հայոց նորընծաի Կաթողիկոսը՝ Վազգէն, Փարիզ կը ժամանէր: Օրը՝ պատմական էր, առաջին անգամն էր որ Լիմիածնայ գահակալ մը կը հեռանար Մայր Աթոռէն, ու Փարիզի Հայութիւնը խուռներամ փութացած էր Օրլի: Ամենայն Հայոց Հայրապետը Փարիզով կը սկսէր իր առաջին արտասահմանեան ուղեւորութիւնը:

1956էն 1975 կաթողիկոսը այլ անգամներ ալ Փարիզ հանդիպած էր, միշտ արժանանալով ժողովրդական ջերմ ընդունելութեան:

Հայց այսօր չուրջ 20 տարիներ սահեր դպեր են առաջին այցելութենէն ի վեր: Ու յունիսեան այս տաք օրը, տարբեր է դիմագիծը Օրլիի պատուոյ հիւրանոցին, ուր Հայեր կը սպասեն իրենց Հայրապետին: Բացականներ կան, ոմանք գացեր են ապրելու իրենց վերջին հանգիստը, դէմքեր փոխուեր են, նորեր եկեր են բայց մնացեր է՝ ոգին:

Դեռ ժամը 4 է միայն ու հիւրանոցը լեցուն է: Հոն են Սերովբէ Արք· Մանուկեան, Գիւտ Եպիսկ· Նազդաշեան, Փարիզի եկեղեցւոյ ու արուարձաններու հոգեւոր հովիւները եւ վարչական անդամներն ու հոգաբարձուները: Հոն է Ծուանց Մեծարոպլիտը՝ Մելքիթոս եպիսկոպոսը, Հայ Կաթողիկէ առաջնորդը՝ Գերպ· Նիկողոս Ծ· Վ· Բեհեայեան, Վեհափառի Մխիթարեան Միաբանութեան ընդհանուր աթոռակալ՝ Հ· Սերովբէ Վրդ· Ազգեան, որ նոյն առաւօտը ժամանած է Ս· Ղազարէն, հոն են Մխիթարեան Հայրերը՝ Մուրատեան վարժարանի տեսուչը՝ Հայր Խորէն Վրդ· Տիւիճեան եւ ուսումնապետը՝ Հ· Ռափայէլ Անտոնեան: Եւ հոն են դեռ շատեր, Վիէննայէն (Պ· Կարապետեան), Ֆրանսայի գաւառներէն հոգեւոր հովիւներ թէ ազգ· եկեղեցական վարչութեանց ներկայացուցիչներ: Ցիշենք Ցակոբ Եպիսկ· Վարդանեան, Գեղամ Ծ· Վրդ· Զաքարեան, Տարօն Վրդ· Ճէրէճեան, Գարեգին Վրդ· Պէքճեան, Պետրոս Քհնյ· Տէր-Պետրոսեան, Մկրտիչ Քհնյ· Պալապանեան, Ղեւոնդ Քհնյ· Սօմունճեան, եւայլն, եւայլն: Հոն են Պալրոցասէրը, ազգ· ւ բարեգործական կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները: Հոն է Խորհ· դեսպանատան Ա· քարտուղարը Պ· Հ· Լիլոյեան, հոն է Փարիզի հայ մամուլը «Ազատ» (Ազեսիս Ալիքսանեան) եւ «Ցառաջ» (Աբրիկ Մնաքեան), հոն է վերջապէս կարեւորը՝ հայ ժողովուրդը: Ֆրանսայի Արտաքին Նախարարութիւնը եւ փրոթոքոլը կը ներկայացնէ Պ· Ժան Լառէյ:

Պատուոյ հիւրանոցին դրան կեցած են երկու անուշիկ հայ աղջնակները, հոցն ու աղը ձեռքին, զրոս քիչ եառ, ըստ աւանդութեան պիտի ներկայացնեն կաթողիկոսին:

Ժամն է արդէն, ու կը հասնի Ամենայն Հայոց Հայրապետը: Տարիները, որ անցան, պինքն ալ չեն խնայած: Հայկական հոգերը, որ չպակսեցան իր քսանամեայ գահակալութեան չրջանին, ձիւն բերած են իր գլխուն բայց պահած է իր հայրական անոյշ ժպիտը, ու կ'օրհնէ իր ժողովուրդը:

Կարճ հանդիստ մը եառ, թափօրը կ'ուղղուի Փարիզի Ս· Ցովհ· Մկրտիչ եկեղեցին, որ արդէն լեցուած է, ու Վազգէն Կաթողիկոս, որու կ'ընկերանայ գաւազանակիրը՝ եղնիկ Վրդ· Պետրոսեան, Հրաշափառով մուտք կը գործէ: Կարճ արարողութենէն եառ, բարի գալուստի խօսքը կ'արտասանէ Սերովբէ Արք· յիշելով թէ յոյսի, լոյսի եւ արուեստի այս քաղաքին Հայութիւնը միշտ բախտաւորութիւնն ու երջանկութիւնը ունեցած է ողջունելու Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը արտասահման իր չրջապտոյտներուն ընթացքին: Սերովբէ Արք· կը չեշտէ թէ ամէն անգամ որ Կաթողիկոսը դուրս կ'ելլէ էջմիածնէն, յաղթական ուժ մը եւ չնորհ մըն է զոր կը բերէ: Ցիշելէ եառ թէ օծելէ յետոյ նոր եկեղեցի մը, ի Լոնտոն (Ս· Պետրոս), պիտի օծէ նաեւ ուրիշ նոր եկեղեցի մը, Կիրակի, Խսիի մէջ, ու անցնի Երուսաղէմ, հոն ալ օծելու համար բոլոր կրօնքներու մայրաքաղաքի Ս· Ցարութեան հայկ· բաժնի նորոգուած նոր եկեղեցին, Սերովբէ Արք· կ'ողջունէ կաթողիկոսին օրհնաբեր այցելութիւնը:

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը կը յիշէ որ արտասահմանեան իր առաջին ուղեւորութիւնը կապուած է Փարիզի: Կը բերէ Ս· Էջմիածնի օրհնութիւնը բայց կը ծանրանայ առաւելապէս Ապրիլեան Եղեռնի վաթսունամեակին վրայ: Ցայտնելով հանդերձ թէ հաւանաբար առիթն ունենայ աւելի մանրամասնօրէն խօսելու այդ մասին, կ'ըսէ թէ այս տարի աղջնակներուն եւ «կը խորհիմ թէ Հայոց Կաթողիկոսը պէտք էր Հայաստանէն յետոյ իր ձեռքը դնէր արտասահմանի հայ ժողովուրդին բազկերակին վրայ: Կը խորհիմ թէ վաթսունամեակի նուիրուած մեր ուղեկոչումը միայն Ապրիլ 24ով չվերջացաւ: Ամբողջ տարին պէտք է ըլլայ ուխտի տարի, հոգեւոր եւ համաժողովրդական մեր իրաւունքներուն հետապնդման խնդասիրով»: Ու Վազգէն Կաթողիկոս կը յիշէ երեւանեան ուղեկոչումը, չեշտելով թէ «պատմական օր մը պէտք է նկատել այդ օրը, տեսակ մը՝ Սարդարապատ: Դժուար է բառերով նկարագրել, ամբողջ ժողովուրդ մը, մէկ սիրտ, մէկ հոգի տողանցեց լուռ բայց պերճուած ջիղերով ու կամքով, հայեացքը դէպի Արարատ: Աքանչելի ճառ մը խօսեցաւ քառորդ մը, պետութեան առաջին դէմքը, հեռատեսիլէն, Հայու հոգիէն բխած ճառ մը ու ժամը 19ին, ամբողջ երկրին մէջ, ամբողջ ժողովուրդը մէկ վայրկեան լռութիւն պահեց: Ու Կաթողիկոսը կը չարունակէ. «Սիրելի ժողովուրդ, այդ ապրումները սրտիս մէջ, եկայ արտասահման, պէտք է աւելի ամրապնդուած ըլլայ հայկ· միութիւնը, ամէն տարակարծութենէ վեր: Նահատակ ազգ մըն ենք որ այսօր ունինք վերածնած հայրենիք մը: Վաթսունամեակը մեզ բոլոր աւելի դիտակից պիտի դարձնէ, մոռնալու երկրորդականը, կեդրոնանալու համար հիմնական հարցերու վրայ»:

Ապա Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը չնորհակալութիւն յայտնեց Ծուանց Մեծարոպլիտին եւ Մխիթարեան հայրերուն եւ դովքը հիւսեց ասպնջական Ֆրանսայի: Քիչ եառ, առաջնորդարանին մէջ, տեղի ունեցաւ աչհամբոյր:

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին ի պատիւ ճաշ մը կը տրուի Շաբաթ երեկոյ եւ կիրակի առաւօտ, Կաթողիկոսը կ'օծէ Խսիի նորակառոյց եկեղեցին:

ՑՈՑՑԵՐ, ԵՂԵՌՆԱՓՈՐՁԵՐ

— o —

«ՓԱՐԻԶԻԷՆ ԼԻՊԵՌԷ»Ի ՏԱԳՆԱՊԸ ՄԵԾ ՀԱՄԵՄԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Կ'ԱՌՆԷ

Հինգշաբթիէն Ուրբաթ լուանալիք գիշերը երկու եղեռնափորձեր կատարուեցան Փարիզ: Մէկը՝ Բանուորական Ուժի (Լֆ· Օ·) ընդհ· քարտուղար՝ Անտրէ Պերժըրոնի դէմ, որ միայն նիւթական վնասներ պատճառեց ու միւսը մամուլի Ֆրանսական Գործակալութեան մէկ խմբագրին՝ Պերնար Քապաննի դէմ, որ ծանրօրէն վիրաւորուած է: Առաջին մէկին է որ իր յարկաբաժնին դրան առջեւ պայթած է ռումբը, երբ լրագրողը աղմուկ մը լսելով դէպի դուռը կ'երթար:

Կը կարծուի թէ Թիւրիմացութեան մը զոհ եղած է: Նոյն անունը կը կրէ Փարիզիէնի խմբագրապետը:

Աչխատանքի Ընդհանուր Համադաշնակցութեան (Սէ· Ժէ· Թէ·) կողմէ թէ՛ Լանդրի եւ թէ Սեկի ծանրօրէն դատապարտեցին այս արարքները Ուրբաթ առաւօտ, յայտնելով թէ անոնք չեն կրնար երբեք դրքի բանուորներուն գործն ըլլալ, այլ ապահովաբար «ֆաչիստ բնոյթ կրող դրդուելիւններ են»: Ամէն պարագայի մէջ, այս ամբողջը կապ ունի Փարիզիէն Լիպեռէի խնդրին հետ որ ոչ միայն չի կարգադրուիր այլ ընդհակառակն օրէ օր չատ մեծ համեմատութիւններ կ'առնէ:

Ծանօթ է որ Ռիւ տ'Անկէենի եւ Ռիւ տէ Փըթիթ ք'էֆիւռիի Փարիզիէնի տպարանները դրաւուած են բանուորներուն կողմէ, Մայիս 6էն ի վեր եւ տիրոջ՝ Ամօրիի բողոքին վրայ, Սոիպողական Դատարանը հրահանգեց որ պարպուին մինչեւ Ցորեքշաբթի ցերեկ: Արդ պայմանաժամը անցած է բայց ոստիկանութիւնը չէ միջամտած եւ Հինգշաբթի օր Ատեանի նուիրակը, որ պէտք է յանձնէր դատական հրամանագիրը, չկրցաւ իր պաշտօնը կատարել, մինչ բանուորները որոշած են տեղի չտալ ու Սէ· Ժէ· Թէ·ն կը զգուշացնէ ոստիկանութիւնը որեւէ միջամտութեան դէմ:

Այս մթնոլորտին մէջ է որ ցոյց մը կատարուեցաւ Հինգշաբթի օր Պասթիլէն Ռեփիւպլիք, որու մասնակցեցան 12·000 հոգի ըստ ոստիկանութեան եւ 40 հազար ըստ կազմակերպիչներուն: Այս ցոյցը բողոք մըն էր ի մասնաւորի սենսիքա – ներու դէմ եղած զոպռամներուն: Զէնի պահեր Պերժըրոնի դէմ սլոկաններ ինչպէս «Պերժըրոն – դատապարտութիւն»: Բանուորական Ուժի բանուորներն են որ կ'ապահովեն Փարիզիէնի հրատարակութիւնը ինչ որ դատապարտութիւն մը կը նկատուի Սէ· Ժէ· Թէ·ի կողմէ որ կ'ուզէ պահել իր մենաչնորհը Գրքի բանուորներուն վրայ եւ «իշխանութեան ծառայած» մը կը նկատէ Պերժըրոնը:

Ուրբաթ օր կը կարծուէր թէ ոստիկանութիւնը կրնար միջամտել Շաբաթ գիշեր եւ այդ պատճառով Սէ· Ժէ· Թէ·ն կը հրաւիրէր գրքի բոլոր բանուորները որ ներկայ ըլլան իրենց աչխատավայրերը չաբաթավերջի ընթացքին:

ԿԻՊՐՈՍ ԿԸ ԲՈՂՈՔԷ

— o —

Կիպրոսի կառավարութիւնը բողոք ներկայացուց ՄԱԿին Թուրքիոյ դէմ, զայն ամբաստանելով 1949ի Ժընեւի համաձայնագրին բռնաբարումին համար: Ասիկա կը վերաբերի գլխաւորաբար յոյն կիպրացիներու տուներուն եւ գործերուն գրաւումին Թուրքերու գրաւած չրջանին մէջ: Մանրամասն պարզուած մեղադրանքներու տեղեկագիրը պիտի յանձնուի Ապահովութեան Խորհուրդի քննութեան: Բողոքագիրը կը ծանրանայ մանաւանդ Ժընեւի չորսերու համաձայնագրի թիւ 49 եւ 147 յօդուածներուն վրայ, որոնք բռնաբարուած են Թուրք կառավարութեան կողմէ, «այսպէս կոչուած Կիպրոսի Թուրք Դաշնակցային Պետութեան» մեղսակցութեամբ: Հոն կը չեշտուի թէ Թուրքերը յափշտակած են ու կը չահագործեն պանդոկներ, ճաշարաններ, եւ գրօսաչրջիկութեան այլ հաստատութիւններ որոնք յոյն – Կիպրացիներու կը պատկանին, Ցոյներ որոնք գաղթական դարձան զինու զօրութեամբ եւ տեղահան եղան: Ցուչագիրը կ'ըսէ նաեւ թէ զբօսաչրջիկութեան եւ ճամբորդութեան օտար այն գործակալութիւնները որ կը գործակցին վերոյիչեալ Թուրք Կիպրացիներուն հետ, մեղսակից եղած կ'ըլլան Թուրք ապօրինի գործունէութեանց:

Հաւանական է որ յոյն – Կիպրացիները քանի մը հոգեչահ խօսքեր եւս լսեն այս առթիւ: Կրնայ նաեւ իրենց ի նպաստ բանաձեւ մը քուէարկուիլ (հատ մը կայ արդէն) որ չի գործադրուիր եւ Թուրքերուն ալ չատ հոգ չի պատճառեր ան – չուչտ···:

Քանի մը տողով

ԱՄՍԹԵՐՏԱՄ – ՓԱՐԻԶ ճեպընթացը տաքին հետեւանքով դիծէն ելաւ, 76 վիրաւոր կայ:

ՄԻԹԵՐԱՆ պատասխանեց Շիրաքի, յայտնելով թէ երբ նախարարապետ մը քթին կը խնդայ 13 միլիոն Ֆրանսացիներու, արժանի չէ նախարարապետ ըլլալու: Շիրաք ըսած էր արդարեւ, թէ Ֆրանսացիք մեծ ողբերգութենէ մը ազատեցան Միթերանին չընարուելով:

ՄԱՑԻՍի ընթացքին գործադրկութիւնը աւելցաւ Ֆրանսայի մէջ եւ պաշտօնական թիւը արդէն 830 հազար է: Ըստ Սէ· Ժէ· Թէ·ի միլիոնը կ'անցնի:

Il y a 60 ans mouraient les enfants d'Arménie

EN 1915, LA TURQUIE EXTERMINAIT UN MILLION SIX CENT MILLE ARMENIENS. GENOCIDE RESTÉ IMPUNI, REPETITION GENERALE D'AUTRES GENOCIDES

N.D.L.R. — Comme nous l'avions signalé dans notre numéro du 12 Juin, en page une, T. J. Hebdo a publié dans son numéro du 30 Mai au 5 Juin (N° 360-361) un remarquable article de Henri SMOLARSKI, sur le génocide arménien. C'est avec l'aimable autorisation de la direction de notre confrère Strasbourgeois que nous reproduisons intégralement cet article.—

Le 31 Juillet 1915, Talaat Pacha, ministre de l'Intérieur turc, reçoit la visite de l'ambassadeur d'Allemagne envoyé par Wilhelm II. Le dialogue est très bref. L'ambassadeur ne veut en rien ternir les excellentes relations entre la Turquie et son allié allemand engagé dans une effroyable guerre en Europe. Mais enfin tous ces bruits de massacres d'Arméniens, toutes ces histoires que l'on raconte à demi-voix... Qu'en est-il monsieur le ministre ?

— Mais de quoi voulez-vous parler M. l'Ambassadeur ?

— De la question arménienne, M. le ministre...

— Je ne comprends pas. Veuillez prendre note que la question arménienne n'existe plus désormais, puisque les Arméniens n'existent plus.

Tout est dit. L'ambassadeur se retire en songeant que l'on meurt beaucoup en Europe en cette année 1915. Un million six cent mille Arméniens viennent d'être assassinés par le gouvernement turc. Officiellement. Calmement. Quelques mois auparavant, un dirigeant politique turc le Dr Nazem a prédit ce qui allait se passer.

« A présent, nous sommes en guerre : il n'y a pas de meilleure occasion que celle-ci, l'intervention des grandes puissances et les protestations des journaux ne peuvent être entendues ; et même si elles le sont, l'affaire deviendra un fait accompli et sera achevée. Cette opération opportune doit être celle de la destruction. Il faut exterminer tous les Arméniens et ne pas en laisser un seul en vie ».

UN EXEMPLE POUR HITLER

Cet ordre a été exécuté avec tant de perfection et si peu de protestations que Hitler, moins de vingt ans plus tard, après l'avoir soigneusement étudié va le prendre comme exemple. Ce qui a si merveilleusement réussi avec les Arméniens pourrait-il échouer avec les Juifs ? Et si les Etats tellement empêtrés dans leurs guerres ont laissé faire, pourquoi vont-il en 1933 ou en 1942 empêcher le génocide-prophylactique des SS ?

Himmler, pour sa Solution Finale, n'a eu qu'à copier plus tard un des télégrammes envoyés par Talaat Pacha à ses collaborateurs : « Vous avez d'abord été informés que le gouvernement... avait décidé d'exterminer tous les Arméniens vivant en Turquie... Un terme doit être mis à leur existence, quelque criminelles que les mesures puissent être, on ne doit prendre en considération ni l'âge, ni le sexe, ni des scrupules de conscience ».

Les raisons de cette haine sont politiques. Depuis 1514, le sultan Sélim a conquis la terre arménienne. Mais comment se prétendre propriétaire de cette terre aussi longtemps que son peuple, le peuple arménien est vivant ? Auparavant, le sultan Abdul Hamid a été à l'avant-garde d'une répression ininterrompue. En 1915, le trio d'Istamboul, Enver Pacha, Talaat Pacha et Djémal Pacha décident d'employer les grand moyens. La Solution Finale. Finir avec les Arméniens, c'est finir avec l'Arménie. Le tout est de faire vite. Si les Alliés gagnent la guerre, il est certain qu'ils proclameront l'indépendance de l'Arménie. L'empire ottoman sera démembré, les pires désordres attendent peut-être les grands propriétaires fonciers au pouvoir.

A l'aube du 24 Avril 1915, deux cent trente cinq notables arméniens sont appréhendés par la police turque. Leur convoi part pour une destination inconnue. Le lendemain trois cent cinquante autres personnalités de l'intelligentzia arménienne de la capitale turque sont également arrêtées. Pendant des semaines l'on ne sait rien d'eux. Puis soudain la vérité se fait jour. Tous, députés, médecins, écrivains, avocats, professeurs, prêtres ont été torturés et assassinés.

Ce n'est que le prologue de la tragédie. Très rapidement, la bureaucratie du génocide commence à fonctionner. Police et armée turques encerclent les villages arméniens dans l'Est du pays. La plupart des Arméniens seront obligés de creuser leur propre tombe avant d'être abattus par les mitraillettes qui attendent. Posément. La règle impérative est la liquidation de tous les mâles de 15 à 60 ans. Femmes, vieillards et enfants doivent être déportés vers des centres de regroupement. Quelque part en Cilicie, Syrie ou Anatolie. Pour ces malheureux c'est une longue marche de mort. Famine, coups, fusillades parsèment la route de dizaines de milliers de cadavres.

Puis Istamboul expédie de nouvelles instructions. La police fait trop de sentiment. Tous les enfants de plus de cinq ans doivent être exécutés. Raison d'Etat. Ceux qui par chance échappent à cet ordre doivent être élevés comme de futurs citoyens turcs dans les orphelinats spécialisés de Césarée, Beyrouth ou Damas. Mais soudain Talaat Pacha a des remords. Des orphelinats ? Pour quoi faire ? Le gouvernement d'Alep reçoit la dépêche suivante : « Rassemblez les enfants des Arméniens qui, selon l'ordre du département de la guerre, ont été réunis et confiés aux autorités militaires. Emmenez-les sous prétexte que le Comité de déportation doit se charger d'eux, de façon à ne pas éveiller les soupçons. Tuez-les et faites un rapport ».

Le carnage méthodique va se poursuivre jusqu'à la fin de la guerre. Quelques centaines de milliers de réfugiés arméniens réussiront à sauver leur vie dans la fuite. Leurs descendants en France, au Liban et partout dans le monde viennent de commémorer avec solennité le premier génocide du siècle.

SANS REGRET

A ce jour la Turquie des affairistes et des propriétaires fonciers n'a pas eu une seule parole de regret. Ce qui a été fait a été fait. Mieux, elle considère toute commémoration de la tragédie comme une offense faite à la Turquie. En France ou aux Etats-Unis, les ambassadeurs turcs ont mission de protester si un monument doit être dressé à la mémoire des 1.600.000 morts. Récemment, le gouvernement américain a admis qu'en raison de son alliance militaire avec la Turquie, il pouvait difficilement rappeler à l'ordre le gouvernement d'Ankara.

Et pourquoi la Turquie de la persécution des libéraux, des intellectuels et des minoritaires devrait-elle avoir des remords ? Le génocide de 1915 est resté impuni. Il n'a constitué après tout qu'une répétition générale des génocides d'Auschwitz. Des génocides du Biafra. Des génocides du Bengla Desh. Des génocides des Kurdes. Des génocides sans châtiments.

C'est le siècle du permis de tuer. C'est pour cela que nous sommes tous des Arméniens.

HENRI SMOLARSKI

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն խորհրդակցական նիստի հրաւիրած է կուսակցութեան շրջանային կոմիտէներու քարտուղարներ, դիւղատնտեսութեան վարչութիւններու պետեր, նախարարներ Մայիս 22ին քննելու համար դիւղատնտեսական աշխատանքներու արդիւնքները ներկայ տարեշրջանին :

Զեկուցումը կատարած է Կեդր. Կոմիտէի քարտուղար Վ. Ղալումեան, որ դիտել տուած է, թէ այս տարի գարնանային աշխատանքները անհամեմատ լաւ սկսած են : Եզանակին բարենպաստ պայմաններուն շնորհիւ գարնանացանը զգալի չափով շուտ սկսած է : Սակայն ստեղծուած կարելիութիւնները այնքան ալ չեն օգտագործուած եւ վերջնատարեւական անձրեւները բաւական լուրջ դժուարութիւններ ստեղծած են դիւղատնտեսութեան գործին մէջ : Մայիս 19ի տուեալներով, ցանքը անցեալ տարուան նոյն ժամանակաշրջանին համեմատութեամբ եւս մնացած է : Նախատեսուած 70·887 հեկտար հացահատիկի ցանքին տեղ 64·712 հեկտար ցանք կատարուած է :

Ձակնդեղի տնտեսութիւնները լաւ աշխատած են : Բացի Արթիկէն, մնաց բոլոր շրջանները գերակատարած են շաքարի գործատուներուն համար նախատեսուած ճակնդեղին ցանքը : Սակայն դեռ մեծ աշխատանք կայ կատարուելիք պոցելու համար վերջին չորս տարիներու բացը (21·000 Թոն) :

Բանջարեղէնի ցանքին ծրագիրը իրականացուած է մօտ 78 տոկոսով :

Հօտերուն համար կերի կայուն միջոցներու ստեղծումը օրուան հրամայական պահանջքն է, սակայն այդ ուղղութեամբ կատարուող աշխատանքին այժմու մակարդակը հեռու է գոհացուցիչ ըլլալէ :

Ջուրի օգտագործման հարցին անդրադառնալով, Վ. Ղալումեան աննեղիլ նկատած է, որ «առանց այն էլ սահմանափակ ռեսուրսների պայմաններում ամէն տարի մեծ քանակութեամբ ջուր է թոցնուում ոռոգման նպատակով, որի դրեթէ կէսը նպատակին չի ծառայում» :

Այս տարի լայն կարելիութիւններ գոյութիւն ունեցած են, որպէսզի այդ տունկին դրեթէ կէսէն աւելին իրականացուէր գարնան, մինչդեռ խաղողի այգիներուն միայն 4,4 եւ պտղատու ծառատեսակներուն տնկումի 27 տոկոսը կատարուած է ընթացիկ գարնան :

Հողերու պարարտացումը, քիմիական միջոցներով հացահատիկի, պտուղի, բանջարեղէնի բերքատուութիւնը աւելցնելու աշխատանքը խիստ կարեւոր է : «Սակայն պէտք է ասել, որ մեր հանրապետութիւնում այնքան էլ ռացիոնալ չեն օգտագործւում եղած հնարաւորութիւնները, որ վերջ բազմութիւն մը բաներու, գորս մենք իրաւադիտական թելերը կը կոչենք, ու այդ թելերուն վրայ, եթէ անոնք իրականացէս իրաւադիտական են ու երեսանկուզան իրենց արտայայտութիւն, իրենց սիմեմ արդարադատութեան իրագործման — այդ թելերուն վրայ մարդ կը սայթաքի, երբ կը հաւատայ անոնց :

Զկայ դրեթէ ոչ մէկ ըմբռնում, ոչ մէկ մեկնութիւն իրաւադիտական կանոններու, օրինաց յօդուածներու, գորս մարդ չկարենար պաշտպանել ինչ ինչ տրամաբանական հիմերով : Եթէ խնդիրը հոս միայն արտ մասին ըլլար, այն ատեն ես պատիւը պիտի չունենայի այստեղ գրելու, այն ատեն իմ պաշտօնակից պաշտպաններու եւ ամբաստանեալի բարեմտներու վստահութեամբը կոչուած պիտի չըլլայի՝ իմ բաժինս բերելու պաշտպանութեան գործին : Իմ պաշտօնս այն իմաստը ունի որ ես կարենամ այստեղ բան մը արժեցնել այն ընդհանուրը, որ դոյութիւն ունի իրաւադիտութեան ուսուցիչի եւ երդուեալներու դատարանի կոչումին մէջ :

Իրաւադիտութեան կոչումն է՝ ճանչնալ կապակցութիւնները եւ մեռեալ յօդուածներուն կենդանի իմաստ ներչնչել :

(87 – Շար.)

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՍՂԱԳՐԱԿԱՆ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄ

Ան վար կ'իջնէ, ան՝ ներկայացուցիչը մարդկայնութեան ընդդէմ հակամարդկայնութեան, ներկայացուցիչը արեւա-յին իրաւունքին ընդդէմ խաւար անիրաւութեան :

Ան կուգայ իրրեւ ներկայացուցիչը ճնշուածներուն՝ ընդդէմ ճնշողներու հաւաքական ներկայացուցիչին : Ան կուգայ յանուն մէկ միլիոն սպանուածներու ընդդէմ մէկուն, որ՝ ուրիշներու հետ միասին՝ այդ ոճիրներուն մեղքը ունի : Ան կուգայ իրրեւ ներկայացուցիչը իր ծնողքին, իր քոյրերուն, իր քեռայրին ու եղբայրներուն, եւ ի վերջոյ իրրեւ ներկայացուցիչը իր քրոջ երկուքուկէս տարեկան մանկան :

Հայ ազգը, հազար տարիէ ի վեր մինչեւ ամէնէն փոքրիկ երախան, կանգնած է անոր եաին : Ան կը կրէ — ու ատոնք են իր խոհերը — դրօշակը արդարութեան, դրօշակը մարդկայնութեան, դրօշակը վրէժխնդրութեան՝ իր քոյրերու եւ ազգականներու պատուին համար : Այս խոհերով ան կ'ելլէ ընդդէմ անոր, որ պըղծել տուաւ իր ընտանիքին պատիւը, ոչնչացնել տուաւ ամէնքին բարօրութիւնը, ամբողջ ժողովուրդ մը բնաջինջ ընել տուաւ մարմնապէս : Ամբաստանեալը հոգեպէս հիւանդ մարդ մը դարձաւ, եւ դուք, Պ. Պ. երդուեալներ, որոշելու էք թէ ի՛նչ է տեղի ունեցեր անոր հոգիին եւ ուղեղին մէջ՝ սպանութիւնը կատարելու պահուն, թէ ան տէ՞ր էր արդեօք իր կամքին» :

Պարոններ, ես հաստատ համոզումը ունիմ թէ՝ նախքան իմ կողմէն խօսք մը ըսուած՝ դուք արդէն սա կարծիքը ունէիք. «Ապացուցուած չէ, թէ ան տէր էր իր կամքին» :

Եթէ իմ թոյլ խօսքերս բան մը աւելցուցին, այդ այն է որ անոնք ուղեցին տալ իրաւաբանական հիմերը, որպէսզի դուք դիտնաք, թէ ի՛նչպէս դատելու էք նաեւ իրաւաբանօրէն :

Նկատողութեան առէք, պարոններ, այն եւս, որ մարդկութեան նայուածքը ուղղուած է ձեր որոշումին, որ արդարութեան աչքը, կատարեալ համաձայնութեամբ մարդկութեան զգացումներուն հետ, ձեզի կը սպասէ : Ըսէք պարզապէս. «Ան յանցաւոր չէ : Մնացածը մեր գործը չէ»

×

Պաշտպան Դր. Նիմայէր, զաղտնի խորհրդական եւ փրոֆեսէօր Կիլի համալսարանի իրաւագիտական բաժնին :

Դր. Նիմայէր.— Պ. Պ. երդուեալներ, մէկ հատիկ հարցի մըն է որ մենք պէտք է պատասխանենք, որովհետեւ այդ միակ, առաջին հարցն է, որ նախ կանդնած է մեր առջեւ : Այդ հարցը հետեւեալն է. յանցաւո՞ր է արդեօք Սողոմոն Թէհլիրեան՝ սպանութիւն գործած ըլլալուն համար. պէ՞տք է արդեօք ան իր գլուխը դնէ գառափնարանի կոճղին վրայ եւ քաւէ Մարտ 15ի դէպքը : Զենք ամէն մէկը առանձնապէս երկու խնդիր ունի լուծելու : Նախ, պէտք է կենդանացնել իրականը իրեն իսկ մէջ՝ կարելի եղածին չափ ճշմարտութեանը համապատասխան, եւ այդ ընելու է պատժական օրինագիրքին տրամադրութեան համաձայն : Երկրորդ խընդիրը այն է որ պէտք է կշռել, թէ ի՛նչ իմաստ ունի ձեր դատաւորական գործունէութիւնը : Վերջինս երկու տեսակի է : Պատժական օրինագիրքը՝ սակայն թիւ յօդուածներէ գոնէ որոնց մասին մինչեւ այժմ խօսք եղաւ՝ ունի շատ մը ուրիշները եւս : Յօդուածները կազմուած են հատուածներէ, հատուածները՝ նախադասութիւններէ, նախադասութեանց մասերէ, վերջիններէն՝ բառերէ, եւ բառերը՝ վանկերէ : Իւրաքանչիւր յօդուածի մի-ջեւ եւ յօդուածի ներսը կ'անցնի անվերջ բազմութիւն մը բաներու, գորս մենք իրաւադիտական թելերը կը կոչենք, ու այդ թելերուն վրայ, եթէ անոնք իրականացէս իրաւադիտական են ու երեսանկուզան իրենց արտայայտութիւն, իրենց սիմեմ արդարադատութեան իրագործման — այդ թելերուն վրայ մարդ կը սայթաքի, երբ կը հաւատայ անոնց :

Զկայ դրեթէ ոչ մէկ ըմբռնում, ոչ մէկ մեկնութիւն իրաւադիտական կանոններու, օրինաց յօդուածներու, գորս մարդ չկարենար պաշտպանել ինչ ինչ տրամաբանական հիմերով : Եթէ խնդիրը հոս միայն արտ մասին ըլլար, այն ատեն ես պատիւը պիտի չունենայի այստեղ գրելու, այն ատեն իմ պաշտօնակից պաշտպաններու եւ ամբաստանեալի բարեմտներու վստահութեամբը կոչուած պիտի չըլլայի՝ իմ բաժինս բերելու պաշտպանութեան գործին : Իմ պաշտօնս այն իմաստը ունի որ ես կարենամ այստեղ բան մը արժեցնել այն ընդհանուրը, որ դոյութիւն ունի իրաւադիտութեան ուսուցիչի եւ երդուեալներու դատարանի կոչումին մէջ :

Իրաւադիտութեան կոչումն է՝ ճանչնալ կապակցութիւնները եւ մեռեալ յօդուածներուն կենդանի իմաստ ներչնչել :

(87 – Շար.)

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՆՈՐ ՂԵԿԱՎԱՐ ՄԸ՝
ԱՆՐԻ ՆԱՖԻԼԵԱՆ

ՍԵՆԵԿԱՑԻՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻԻՆ ԿԱՎՈՑԻ ՄԷՋ

Երիտասարդական թարմ շունչ մը կը թեւածէր Սալ Կավոյի սրահը, Ծունիս 5ին: Արդարեւ, աւելի քան տասնեակ մը երիտասարդ – երիտասարդուհի երա – ժիշտներէ կազմուած «Ժիւլենսիա» սենեկային նուագախումբը՝ ղեկավարութեամբ 19ամեայ Անրի Նաֆիլեանի, երիտասարդական աւիւնով նուագեց դասական երկու սեղծագործութիւններ, արժանացնելով ունկնդիրը հասարակութեան ջերմ դնահատանքին:

Յայտագիրը կազմուած էր Պախի Ճրդ Ռավերթիւրէն (սիւիթ) եւ Վիվալտիի չաս ծանօթ «Զորս եղանակները» ջուրթակի եւ լարային նուագախումբի չորս քոնչեր – թոներու չարքէն:

Երիտասարդ խմբավարը յաջողած էր հանրութեան ներկայացնել համաճոյլ նը – ւագախումբ մը, միաժամանակ ցոյց տալով, թէ պիտի իր ճգտումին համայքին տակ պահել աւելի քան տասնեակ մը լարային նուագարաններ: Այսպէս, ինքնավստահ ձեւով ղեկավարեց նուագախումբը, միեւնոյն ատեն ի յայտ բերելով դժուար կատարներն իսկ լաւագոյնս մեկնարանելու ձիրքը: Աւելի վստահութիւն կը ներշնչէ մեզի, թէ կարճ ժամանակին Նաֆիլեան սիրուած եւ դնահատուած անուն մը կը դառնայ Փարիզի երաժշտական կեանքին ներս:

«Ժիւլենսիա»ն առաւել յաջողութեամբ նուագեց Վիվալտիի «Զորս եղանակները», այսպէս կոչուած «նկարագրական» (տեսքրիպթիվ) երանգներու գեղեցիկ արտայատութեամբ: Ատոր նպաստեց Փաթրիս Ֆոնթանարոզա՝ իր ճկուն ջութակով:

Ժ. Մ.

ԴՊՐՈՑՍԷՐԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

— o —

Կիրակի, Ծունիս 8ին, կէսօրուան մօտ, արդէն կը սկսէր հեղհեղէ լեցուիլ Դըպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի բակը, որ զարդարուած ու պատրաստուած էր դաշտահանդէսին համար, զոր կազմա – կերպած էր վարժարանի Խնամակալու – թիւնը:

Արդէն ժամը 12էն եռք դրաւուած էին սեղանները, որոնց չուրջ համախմբուած ծնողքներ եւ հայ դպրոցի առաքելու – թեան հաւատացող ու այդ առթիւ յա – ռաջ տարուող աշխատանքները դնահա – տող Հայեր կը սկսէին օգտուիլ օրուան առթիւ պատրաստուած ճաշէն ու պիւ – ֆէէն:

Ժամը 1·30ին կը ժամանէր Սերովբէ Արք· Մանուկեան, ընկերակցութեամբ Գիւտ Եպիսկ· Նագգաշեանի ու տեղ կը դրաւէր պատուոյ սեղանի չուրջ, իր կողքին ունենալով Ծմտուհի Մուրատեան վարժարանի տեսուչ Հ· Խորէն Վրդ· Տիլէիլեանն ու Հ· Ռափայէլ Վրդ· Անտոնեանը:

Դաշտահանդէսը կը սկսէր կեանք առնել ժամը 4ին, երբ սիրուած երգիչ Պեսիկ իր նուագախումբով կը սկսէր հնչեցնել հայերէն երգեր: Պարեզանակներու հընչումին հետ կը սկսէր լեցուիլ պարի հրապարակը, ուր վարժարանի աշակերտու – հիներ հայկական պարերով կը ստեղ – ծէին խանդավառ մթնոլորտ մը: Եռուզեռ է ամէն կողմ: Բազմութիւնը հաւաք – ուած է վաճառքի սեղանին, համեղ ճաշեր ներկայացնող յուցասեղանին չուրջ, մինչ մանուկներ խռնուած են զանազան խազերու մօտ: Ու այս ամէնը, զոր կը կոչենք հայկական մթնոլորտ, ուրախութեամբ կը համակէ ներկայ հասարակութիւնը:

Հաճելի էր լսել վարժարանի երգչախումբին կատարմամբ հայերէն տոհմիկ երգեր, Գէորգ Եանալէկեանի ղեկավարութեամբ, ամերիկահայ երիտասարդուհի Օր· Վերժինի Փաթի կ'երգէր հայերէն քանի մը դողտրիկ երգեր:

Վարժարանին աշակերտուհիները ուներին ուրախութիւն մը եւս, այն էր որ լոյս տեսած էր իրենց պարբերաթերթի երկրորդ թիւը, որ ողջունուեցաւ ներկաներու կողմէ եւ դնահատուեցաւ:

Խնամուած ու կոկիկ ձեռնարկ մը, արդարեւ, որ արժանի է ամէն դնահատանքի, մանաւանդ երբ ան կը ծառայէ հայ դպրոցի պահպանման եւ նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութեան անյետաձգելի գործին:

ՇՐՋ· ԹՂԹԱԿԻՑ

ՍՏԱՑԱՆՔ

«Հանգանակ», գրեց Նարպէյ Քարաճեան, Փարիզ 1975:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻՆ

— o —

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻԻՆ

—o—

Ծունիս ամսոյ 28, 29, 30ին Պերկա – մոյի համալսարանական կաճառին մէջ տեղի պիտի ունենայ Միջազգային առաջին համաժողովը նուիրուած հայ պատուեստին:

Այս համաժողովը մաս կը կազմէ տարեկան պարբերական ձեռնարկներու չարքի մը որ նպատակ ունի ուսումնասիրելու եւ ծանօթացնելու արեւելեան Եւրոպայի մշակոյթներու երեւոյթները եւ խնդիրները որոնք չատ քիչ ծանօթ են, չնայած արեւմտեան քաղաքակրթութեան հետ իրենց ունեցած կարեւոր եւ երբեմն որոշիչ փոխյարաբերութիւններուն: Նոյն ժամանակ ան կը հանդիսանայ նշանակիչ դործունէութիւն մը որ մէկ սեղանի չուրջ կը հաւաքէ միջազգային տարողութեամբ գիտնականներ եւ հետազօտողներ ու կը նպաստէ ազգերու փոխադարձ ծանօթացման եւ բարեկամութեան: Այս իմաստով 1974ին դումարուեցաւ վրացական արուեստին նուիրուած Ա· միջազդային համաժողովը:

Հայ արուեստին նուիրուած այս առաջին համաժողովին կազմակերպութեան իրենց բաժինը բերած են՝ Պերկամոյի համալսարանը, Միլանոյի Փոլիթեքնիքի ճարտարապետութեան կաճառի Դպրութեանց բաժանմունքը, Թորինոյի Փոլիթեքնիքի ճարտարապետութեան պատմութեան կաճառը եւ Խորհ· Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիան: Այս համաժողովի կազմակերպիչ Մարմնոյ քարտուղարութիւնը յանձնուած է ճարտարապետ Փրոֆ· Ալբիակօ Նովելլոյի որու վիճակուած է համադրական աշխատանքը:

Սոյն համաժողովին առթիւ, Ծունիս 28ին ժամը 12ին, Փալածծօ Տելլա Ռաճիոնէի սրահներուն մէջ կը կատարուի բացումը՝ Գրդէն 18րդ դարու հայ ճարտարապետութեան ցուցահանդէսին:

Գիտական նիստերուն զուգընթաց, որպէս լրացուցիչ կարեւոր ձեռնարկ, Իտալիոյ Հայ Մշակութային Միութեան եւ Ժողովրդական Արուեստի Տարածման Գրասենեակին համագործակցութեամբ, Վարին Պերկամոյի Սան Պարթոլոմէոյ Մշակութային Կեդրոնին մէջ կը կազմակերպուի հայկական մշակոյթի շաբաթ մը, որու ընթացքին պիտի ցուցադրուին հայ կենցաղին եւ մշակոյթին վերաբերեալ «վկայութիւններու» հաւաքածոյ մը — գործածական առարկաներ, դարդեղէններ, ոսկերչութիւն, ասեղնագործութիւն, գորգեր հին չրջանի, եւ մանրանկարչութիւն: Միջնադեալ տեղի պիտի ունենան դասախօսութիւններ եւ եթաժշտական ելոյթներ համաձայն կըցեալ յայտագրին:

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԻՉ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

ՀԱՆ ԼԱԼՈՒԱ ԱՆԴԱՄ «ԷՆՍԹԻԹԻԱ»Ի

Ֆրանսական Քաղաքական եւ Բարոյական Գիտութիւններու անդամ ընտրուեւ – ցաւ Ժան Լալուա, յաջորդելով ողբացեալ Փօլ Պասթիւտ:

Նորընտիր ակադեմականը զաւակն է Լուի Լալուա եւ Շուշիկ Բաբայեան ամուսնին: Հանգուցեալ Շուշիկ Բաբայեան կրտսեր քոյրն էր Օրիորդ Մարգրիտ եւ Արմինէ Բաբայեաններու:

Ժան Լալուա ասպարէզով դիւանագէտ է եւ այժմ ընդհանուր տնօրէնն է Արտաքին Նախարարութեան Մշակութային Բաժնի: Բազմիցս վարած է դիւանագիտական պատասխանատու պաշտօններ: Մասնագէտ է սլաւական աշխարհի եւ ծանօթ է քանի մը լեզուներու, ի շարս որոնց ռուսերէնի: Հեղինակն է նաեւ կարդ մը գործերու ինչպէս՝ «Ռուս ուխտաւորի մը պատմածը», «Պատերազմի եւ խաղաղութեան միջեւ», «Լենինի Ընկերվարութիւնը»: Ներկայիս կը պատրաստէ աշխատութիւն մը նուիրուած Խորհ· Միութեան եւ աշխարհի 1917էն ասդին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԺՊԻՏ

Դատաւորը ամբաստանեալին ձայն տուեց վերջին խօսքի համար·

— Դատաւոր Ջան, ի՛նչ ասեմ... Աշխարհին խաղաղութիւն, քեզի չանօգուտ թիւն, ինծի էլ ազատութիւն...

×

Ատարեցով չարագործի մը օրինազանցի հարցաքննութիւնը՝ դատաւորն ասաց·

— Նստէք ամբաստանեալ:

— Ձեմ կրնայ:

— Ինչո՞ւ:

— Օրէնքը չատ կը յարգեմ:

×

— Ամբաստանեալ, դուք գիտէ՞ք, թէ ինչի համար էք մեղադրեալ:

— Մի գեադի դանակով ծակեցի, բըժիշկները չկարացին փրկել, մեռաւ...

դեղէնները, ոսկերչութիւն, ասեղնագործութիւն, գորգեր հին չրջանի, եւ մանրանկարչութիւն: Միջնադեալ տեղի պիտի ունենան դասախօսութիւններ եւ եթաժշտական ելոյթներ համաձայն կըցեալ յայտագրին:

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԻՉ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

ները: Այդ է վկայում հէնց հետեւեալ փաստը· առաջին կիսամեակում յատկացուած 230·600 տոննա հանքային պարարտանիւթերից առայժմ իրացուել է 153·600 տոննա: Այսօրուայ տուեալներով անբաւարար է այդինների պարարտացման դործը: Պլանաւորուած 30·700 հեկտարից պարարտացուել է միայն 19 հազար 400 հեկտարը: Հացահատիկային աշնանացան դաշտերը ոչ ամբողջութեամբ են ոռոգուել: 109·000 հեկտար բազմամեայ խոտաբոյսերու ցանքատարածութիւններից պարարտացուել է միայն 74 հազար հեկտարը...»:

Վ· Ղալոմեան անդրադարձած է անասնապահութեան այժմու վիճակին: Այդ ճիւղաւորին մէջ ընթացիկ տարուան վերջին ամիսներուն ձեռք ձգուած են որոշ յաջողութիւններ: Բացառութեամբ ձիւ եղջերաւորներուն, աճած է միւս բոլոր անասուններու թիւը:

«ԾԱՒԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (135)

ՄՈՆԹԷ-ՔՐԻՍԹՕ-Ի ՈՐԴԻՆ

Ե·

ԿԱՆԱՉ, ՁԵՐՄԱԿ ՈՒ ԿԱՐՄԻՐ

— Ո՛վ դուն, որ կեանքդ քեզ սիրողին նուիրած ես, մրմնջեց, դուն որ քիչ վերջը թերեւս ազատութիւնդ, ո՞վ դիտէ, դուցէ կեանքդ իսկ վտանգի պիտի դնես իմ երկրիս համար... օրհնեա՛լ ըլլաս...:

Լուչիոլա անոր կուրծքին փարեցաւ:

— Կը սիրե՞ս զիս, Ճորճիօ...

— Ինչպէս որ մարդ կը սիրէ իր Աստուածը:

— Ո՛հ, չնորհակալ եմ, ես քաջասիրտ եմ... վատահ եղէք ինծի:

Ճորճիօ բաղուկներուն մէջ սեղմեց զայն, բայց սենեակին դռնէն դուրս ելլելու միջոցին.

— Բան մը չմոռցա՞ր:

— Ո՛չ:

— Մանաւանդ թէ չըլլայ որ անխոհեմութիւն մը ընես եւ մինչեւ որ ինք ո – րոշուած նշանը չտայ...

— Օ՛ն, հանգիստ եղիր, աչքէս պիտի չհեռացնեմ զայն:

— Մնաս բարով եւ քաջութիւն կը մաղթեմ:

— Ծուսանք, յարեց Լուչիոլա՝ մարքիզին չրթունքներէն համբուրելով...

Այս վայրկեանին ձեռք մը դպաւ Ալբերթայի մարքիզին ուսին եւ բիրտ ու դաժան ձայն մը սա խօսքն ըսաւ.

— Դուռը բաց ձգելու չէինք...

Ալբերթա անմիջապէս ետին դարձաւ:

Իր դէմը դտնուող մարդը տարօրինակ եւ սոսկալի էր միանդամայն:

Սան–Բիէթրօ կոմսը, բարձրահասակ, նուրբ կարմրորակ մազերով մարդ մըն էր, կապուտակ եւ լայն վէրք մը, որ իր դէմքին գէշ երեւոյթ մը կուտար, ականջէն մինչեւ ճակատը կ'երթար՝ արտանունքին վրայէն անցնելով:

Կ'երեւէր թէ թուրի հարուած մըն էր այս: Բերանը իր կանոնաւորութիւնը կորնցուցած էր եւ չրթունքներուն միացած տեղը սատանայական ժպիտի մը նմա – նող բռնադրօսիկ պրկումով մը կարկատած էր:

Ալբերթա սոսկալի կերպով ժպտունեցաւ: Ամբողջ արիւնը սիրտը ելաւ:

Վախէ՞ն էր թէ միայն այս ձեռքը իր ուսին դպչելէն:

Լուչիոլա անոնց մէջտեղ նետուեցաւ:

— Պարոն տը Սան–Բիէթրօ, ըսաւ աչխուժով, ի՞նչ կ'ուզէք եւ ի՞նչ իրա – ւունքով հոս կուգաք:

Շրթունքն ու սպին հեղնական ծիծաղով մը կարկամեցան:

— Եւ... ի՞նչ իրաւամբ կրնայ մէկը հոս դալս արդիլել:

— Ես, ըսաւ Լուչիոլա հպարտութեամբ դլուխը վեր առնելով, կը վռնտեմ ձեզ...

— Ըսել է Պ· տ'Ալբերթա թարգմանի պէ՞տք ունի, ըսաւ կոմսը:

Ալբերթա սոսկալի կերպով սարսռաց:

Մէկ վայրկեանի մէջ ամէն կատաղութիւն անցաւ իր աչքերէն:

— Ի՞նչ, այս բանին համար պիտի վճռե՞նք, մինչ երկու ազնուականներ միեւնոյն առնն չե՞ն կրնար հիանալ Լուչիոլայի վրայ:

Լուչիոլա ձեռքը սրտին տարաւ, ուր կարծես սոսկալի վէրք մը ստացած էր:

Բայց իր նայուածքը Ալբերթայի նայուածքին պատահեցաւ:

Ամբողջ մարմնովը դողաց, յետոյ ջանալով ձայնը հանդարտեցնել՝ ըսաւ·

— Արդարեւ խենթութիւն է այդ· նախապէս չճանչցայ ձեզի, Պարոն տը Սան–Բիէթրօ...

Շրթունքները այնքան ճերմկցեր էին որ, դիակի մը կը նմանէր:

— Հա՛ ասանկ, ըսաւ Սան–Բիէթրօ: Մանաւանդ թէ Պ· տ'Ալբերթա սիրահարութիւն ընելու համար ինքզինքը ծածկելու պէտք չունի... այս բանը դաւակիցնե – րուն թող ձգէ...

Ալբերթա ուշադրութեամբ անոր երեսը նայեցաւ ու աչքերուն մէջ նայեցաւ, յետոյ·

— Օթեակ մը ունի՞ք, կոմս, հարցուց:

— Սատանան տանի· այսօր թատրոն մարդ ղրկած առնիս սա սրիկայ Սալ – վանին պատասխանած է թէ հատ մը իսկ չէ մնացած:

— Ուրեմն իմ օթեակիս մէջ աթոռ մը ընդունելու պատիւը կ'ընէ՞ք ինձ..

— Մ՛հ, կ'երեւի թէ դուք ինձմէ աւելի բախտաւոր եղած էք:

— Այսինքն թէ կանուխէն մարդ ղրկեցի...

Դերասանապետը երեսաց նրբանցքին ծայրը:

— Դէպի բեմ, Տիկին, դոչեց:

— Լաւ, եկայ, ըսաւ Լուչիոլա, որ սաստիկ դեղնած ըլլալուն հարկադրուեցաւ դէմքին ննդայրը աւելցնել:

(Շար·) ԺԻՒԼ ԼԵՐՄԻՆԱ

Տէր եւ Տիկին Պօղոս Պոճիկեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ակնունի Պոճիկեան եւ զաւակները, Համալեան, Փիլիկեան, Ափրիկեան, Թորոսեան ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ–մօր, քրոջ, մօրաքրոջ, խնամիին եւ ազգականին՝

ԱՃԲՐԻ ՏԻԿԻՆ ՌԱՄԵԼԱ ՊՈՃԻԿԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Ցունիս 11ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Սէնթ'Էթիէնի Սէն–Լամոն եկեղեցին, այս Շաբաթ, Ցունիս 14, ժամը 16ին:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պր. Զարեհ Գարիպեան, Տէր եւ Տիկին Ս. Աւետիսեան հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան այս կիրակի Ցունիս 15, Փարիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, իրենց կնոջ եւ քրոջ՝

ԱՐՏԵՄԻՍ ԳԱՐԻՊԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Ֆաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ ստացած է Հաճեան եւ Նիկողոսեան ընտանիքներէն հարիւր Ֆր. ի նպաստ զպրոցին, Հաճեան եւ Նիկողոսեան զերդաստաններու ննջեցեալ–րու հոգիներուն համար:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Ցարութիւն Խմիրզեան, Տէր եւ Տիկին Զաւէն Կիւլեան, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Սոմանեան, Տէր եւ Տիկին Ժան Խմիրզեան, Տիկին Ժանէթ Թավ–լեան, Տէր եւ Տիկին Լորիս Սոփոկլեան եւ թոռները՝ Գաթրին Սոմանեան, Քրիս–թիան Խմիրզեան, Սապին Թավլեան, Տէր եւ Տիկին Արամ Խմիրզեան եւ զաւակները, Պ. Զաւիկ Խմիրզեան, այրի Տիկին Լուցիկ Կայիչեան եւ զաւակները չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր ա–նոնց որոնք իրենց ներկայութեամբ, ծաղկեպսակով, հեռագրով, փոխան ծաղ–կեպսակի նուէրներով կամ նամակով վըշ–տակից եղան իրենց խոր սուգին

ՅԱՐՈՒԹԻԻՆ ԽՄԻՐԶԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Լիանի Կապոյա Ֆաչի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ, Պր. Կարապետ Քէլէկեանի, Ցովհաննէս–եանի, Ճընկըլտրեանի եւ համայն ընտա–նեկան պարագաներուն, իրենց սիրելեալ կնոջ, մօր, քրոջ, զոքանչին եւ ազգա–կանին՝ Ազատուհի Քէլէկեանի (ծնեալ Ճընկըլտրեան) մահուան առթիւ:

Իր մասնաւոր չնորհակալութիւնը կը յայտնէ նաեւ Պր. Կարապետ Քէլէկեանի այս առթիւ վարչութեան ըրած 500 Ֆր. նուէրին համար:

Հ. Բ. Ը. Մ.

Union Générale Arménienne de Bienfaisance

Centre Culturel Alex MANOOGIAN

118, rue de Courcelles — Paris 7e
Tél. : 924-86-71 et 227-12-26

SOIREE ARTISTIQUE INAUGURALE
Le Lundi 16 Juin à 20 h. 45
avec la participation de
PARIKIAN Manoug, violoniste
PARTAMIAN Maro, mezzo soprano
VARJABEDIAN Marie, pianiste
Chorale NAIRI sous la direction de Kévork YAMBEKIAN
Entrée : 50 Frs
Nombre de places limité. Prière de ré-server sa place à l'avance
Tél. : 924-86-71 et 227-12-26

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՊԱՐԳԵՒԱՐԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Շաբաթ Ցունիս 21, ժամը 11 — Ամավերջի հանդիսաւոր պատարագ — 12·30ին Ընտանեկան ճաշ — 15ին Պարգեւաբաշ–խութեան հանդէս:

Ճաշին մասնակցիլ փափաքողները կըր–նան տեղերը վերապահել հեռախօսելով վարժարանի տեսչութեան՝ 027–18–28:

Մասնակցութիւն ճաշին 30 ֆր.

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

ԱՂՔԱՏԱՆԱՄԻ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

85ԱՄԵԱԿԻ ԱՒԹԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
Կիրակի, Ցունիս 22, ժամը 10էն 22
Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան դարաստանին մէջ, 44–50 Ավընիւ Շառլ տը Կոլ, Մոնմորանսի

Եկէք բազմաթիւ վայելելու աւանդական հայկական չամփուրով խորոված, միաժամանակ ներկայ գտնուելու «ԳԱՐՈՒՆ» նուագախումբի եւ ԲՐԻԹԻՑ քա–քաղաքի պարի խումբի զեղարուեստական բաժնին:

ԹՈՄՊՈԼԱ արժէքաւոր առարկաներով, աճուրդի կը դրուի Հայաստանի իւղաներկ բնանկար մը

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Անհրաժեշտ պարագային ապահովութիւններ ձեռք առնուած են:

Ծանօթ.— Մոնմորանսի երթալու համար չորեկառք առնել կարելի է Նոռէն եւ իջնել Անկէն (իւրաքանչիւր քառորդ ժամուն), անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 6 օթո–պիւսով կրնայ կայարանը իջնել:

Կարեւոր.— Փափաքելի է որ ամէն ոք տեղւոյն վրայ ծախսէ, կը յանձնա–րարուի ուտելիք չբերել:

Դուռները կը բացուին ժամը 10ին եւ կը տեւէ մինչեւ ժամը 22

MATERIEL INDUSTRIEL & ARTISANAL DE REPASSAGE

* **Fers vapeur**
* **Tables aspirantes et chauffantes**
* **Chaudières**

pour :
CONFECTIONNEURS { Robes, jupes, Tailleurs, Manteaux, Pantalons
et
BONNETIERS

s.a. APPREX 61 rue de Chabrol 75010 Paris
téléphone : 770.70.89 — 824.68.26 — 523.23.04

Restaurant PALMA

SELF-SERVICE
PLEIN CŒUR DE PARIS
210, Rue du Fbg. St. Antoine, Paris 12e
Tél. : 344-10-40

Grandes salles pour noces et banquets — Réunions tous genres —— qualité et prix sans concurrence. Remise exceptionnelle pour « jeunes mariés »

ՃԱՇԱՐԱՆ ՓԱԼՄԱ

ԵՒ ՀԱՒԱՔԱՎԱՃԱՐ

Խրախճանքներու եւ հարսանիքներու համար սրահներ, ճշգրտուած կամ հաւաքոյթներ: — Ընդարձակ եւ լաւ կահաւորուած երեք սրահ — Դիւրա–մեքենելի գիներ:

Մասնաւոր զեղչ երիտասարդ զոյգերու ամոլներու

Մանրամասնութեանց համար դիմել վերոյիշեալ հասցէին:

ARMÉNIE 1975 ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Départs chaque mois :

du 12 au 26 juillet

du 19 Juillet au 2 Août
du 2 au 16 Août
du 7 au 20 Septembre
du 4 au 18 Octobre
du 25 Octobre au 8 Novembre

à partir 2580 F

Pour les jeunes de 16 à 35 ans deux voyages :
— du 2 au 16 Août
— du 6 au 20 Septembre

Demandez nos brochures détaillées

Logement première classe, hôtel ANI ou ARMENIA à Erévan en pension complète et excursions quotidiennes.

Renseignements et Inscriptions

A PARIS — Sonia Coumryantz
mondotours
2, Rue de Sèze — 75009 Paris — Tél. : 266-50-12 073-32-64

A LYON — Varoujan Sarkissian
sevan voyages
50 Cours de la Liberté - 69 LYON Tél. 60 13 66

Licence Voyages : A. 721.

Pélerinage à Jérusalem

du 22 Juin au 3 Juillet

Organisé par SEVAN-VOYAGES à l'occasion de l'Inauguration
par S.S. VASKEN 1er
Patriarche Suprême et Catholicos de Tous les Arméniens
de l'Eglise arménienne du St. Sépulcre et du Séminaire
Départs en groupe de Paris, Lyon, Marseille, Nice
Hôtel 1ère catégorie en demi-pension

prix : 2050 F

DEPART DE PARIS, supplément 100 F. minimum 15 personnes.
Ադամանդրութիւն.—

sevan voyages
50, Cours de la Liberté — Lyon
Tél : 60 - 13 - 66

POUR PARIS
mondotours
2, rue de Sèze Paris 9e — Tél. : 266-50-12 et 073-32-64

Pour tous vos voyages, toutes destinations, en individuel ou en groupe, faites-vous confiance, nous nous efforcerons de vous conseiller et de vous assurer le meilleur service aux meilleures conditions.

ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆԻՍ
15
DIMANCHE
15 JUIN
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՀԱՅԿԱԶ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·321

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.321

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԷՆ ՎԵՐՋ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԱԶԳԵՐՈՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

— o —

Ա·

Սեւրի դաշնագիրը՝ Վերսայլի, Սէն Ժերմէնի, Թրիանոնի եւ Նէօյիլի դաշնագիրներուն պէս իրրեւ Նախաբան կը կրէր Ազգերու Դաշնակցութեան «Ուխտ»ը: Ուրմէն իրրեւ դաշնագիր կողմ Հայաստանի Հանրապետութիւնն ալ լռելեայն անդամ պէտք է նկատուէր այդ նորակազմ միջազգային հիմնարկութեան, որուն անդամները, Ուխտին 10րդ յօդուածին համաձայն, յանձնառու կ'ըլլային «արտաքին ամէն յարձակումի դէմ յարգել եւ պահպանել հողային ամբողջականութիւնն ու քաղաքական անկախութիւնը Դաշնակցութեան բոլոր անդամներուն: Յարձակման սպառնալիքի կամ վտանգի պարագային Խորհուրդը կը քննէ այս պարտաւորութեան դործադրութիւնը ապահովելու միջոցները»:

Աւելիս Ահարոնեան, Նախագահ Հայաստանի Հանրապետութեան Պատուիրակութեան, 1920 Սեպտեմբեր 25ին Ազգերու Դաշնակցութեան Նախագահին ուղղած նամակով մը խնդրեց, որ Հայկական Պետութիւնը իրրեւ անդամ ընդունուի Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ, քանի որ Սեւրի դաշնագիրը ստորագրելով, Դաշնակից Պետութիւնները վերջնապէս նուիրագործած էին Հայաստանի Հանրապետութեան անկախութիւնը:

Այս դիմումը կը զուգադիպէր ճիշդ այն օրերուն, երբ քեմալական բանակները, համախորհուրդ Մոսկուայի հետ, կը յարձակէին Հայաստանի վրայ:

Հ· Հ· Պատուիրակութիւնը 1920 Հոկտ· 6ին, 12ին եւ 21ին ստիպողական երեք դիմումներ կը կատարէր Ազգերու Դաշնակցութեան՝ խնդրելով անոր աջակցութիւնը Թրքական յարձակման դէմ, յարգել տալու համար Սեւրի դաշնագրին տրամադրութիւնները:

Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդը Հոկտեմբերի վերջին չարաթը ընդունելով Հայաստանի դիմումնագրերը Պրիւսէլի մէջ, պատասխաներ է, որ Սեւրի դաշնագիրը ի զօրու չէ տակաւին եւ թէ զայն ստորագրող Պետութեանց կը վերաբերի անոր գործադրութեան ապահովումը: Եւ Հ· Հ· Պատուիրակութեան խնդրագիրը Հոկտեմբեր 22ին փոխանցեր էՖրանսայի, Մեծն Բրիտանիոյ, Իտալիոյ եւ Ճափոնի, յիշեցնելով անոնց, որ 1920 Մարտին եւ Ապրիլին արդէն նամակներ փոխանակուած էին՝ Ընդհանուր Ժողովին մէջ Հայաստանի ընդունելութեան դիմումը քննելու հաւանականութեան մասին:

Ազգերու Դաշնակցութեան Առաջին Ընդհանուր Ժողովը բացուեցաւ 1920 Նոյ· 13ին: Նոյեմբեր 20ի նիստին Հայաստանի խնդրին մասին, յանուն Խորհուրդին, Թիթոնի վերի տեղեկութիւն տրուեցաւ, որ կը հետեւի:— 1920 Նոյեմբեր 10ին Լոյտ Ճորճ Խորհուրդին տեղեկացուց, որ Դաշնակից Պետութիւնները կարելին կ'ընէին դիւանագործական աջակցութիւն ընծայելու համար Հայաստանի Հանրապետութեան՝ անոր հայթայթելով ռազմամթերք եւ հրանիւթ: Սակայն մինչեւ որ նախագահ Ուիլսըն չներկայացնէ իր իրաւաբանական վճիռը Հայաստանի

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻՒՌԱՆԱՆԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ԴԵՌ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԿԱՑ

— o —

Քարամէ դեռ չէ կրցած կազմել իր կառավարութիւնը եւ ընդհանուր կացութիւնը աւելի կարծրացած է: Զախի պարագլուխը՝ Ճոմպլաթ յստակ կերպով յայտնած է Քարամէի թէ յառաջդիմական ուժերը կ'ուզեն որ արտահերդդա-

---

սահմաններուն մասին, աւելորդ է քննել թէ ի՛նչ ձեւով կարելի է ապահովել դաշնագրին գործադրութիւնը: (Ուիլսըն իր վճիռը կը ներկայացնէր 1920 Նոյ· 22ին:

Խորհուրդի Տեղեկագիրը քննութեան Ընդհ· Ժողովի 1920 Նոյ· 17ի նիստին մէջ, ուր Հայերու բարեկամ Լորտ Ռոպէրթ Սէսիլ հրաւէր ուղղեց ստիպողական օգնել Հայաստանին: Ցայտնելէ վերջ թէ աշխարհի պատմութեան մէջ չկայ Հայերու ենթարկուածէն աւելի ահռելի ողբերգութիւն մը, չեչտեց որ Հայերը շատ խելացի ազգ են, տէր մեծ մշակոյթի եւ դարաւոր քաղաքակրթութեան: Այսպանեց պատմութեան ամէնէն մեծ ոճիրներէն մէկը կազմող ջարդերը: Եւ ներկայացուց բանաձեւ մը, հրաւիրելով Խորհուրդը, որ անմիջապէս քննէ Հայաստանի կացութիւնը եւ Ընդհանուր Ժողովի քննութեան ենթարկէ հայ ցեղի մը նացօրդացին սպառնացող վտանգը արդիլելու եւ այդ երկրին մէջ մնայուն եւ հաստատուն կացութիւն մը ստեղծելու առաջարկները:

Ընդհանուր Ժողովի 1920 Նոյ· 22ի նիստին քննուեցաւ Հայաստանին օգնելու հարցը: Պելժիացի ծերակուտական Լաֆոնթէն, Սերպիոյ պատուիրակ Սփալայքովիչ, Տոքթ· Նանսէն եւ Լորտ Պալֆուր համակրանքով արտայայտուեցան Լորտ Ռոպէրթ Սէսիլի բանաձեւին մասին: Ռ· Վիվիանի դիտել տուաւ, որ եթէ Հայ ժողովին մէջ Ֆրանսայի ձայնը լսած ըլլային, Ազգերու Դաշնակցութիւնը բանակ մը կ'ունենար եւ այսօրուան չփոթ կացութիւնը չէր ստեղծուեր:

1920 Նոյ· 23ին միաձայնութեամբ որոշուեցաւ կոչ ուղղել Ազգերու Դաշնակցութեան անդամ բոլոր երկիրներուն եւ Մ· Նահանգներուն, որպէսզի օգնութեան փութան Հայաստանին: Երեք Պետութիւններ միայն պատասխանեցին: Ուիլսըն Դեկտեմբեր 1ին առաջարկեց անձնապէս միջամտել ներկայացուցիչի մը միջոցաւ կողմերը հաշտեցնելու համար: Սպանիա եւ Պրազիլիա (Նոյեմբեր 30ին) պատրաստակամութիւն յայտնեցին բարոյական եւ դիւանագիտական աջակցութիւն ընծայել: Դեկտեմբեր 17ին յանուն Ռումանիոյ Եոնէսքու առաջարկեց Հայերուն «իրական եւ արագ աջակցութիւն հասցնելու համար» կազմել 40·000 հոգինոց միջազգային արշաւաբանակ մը, որուն պարտականութիւնը պիտի ըլլայ կարգն ու հանդարտութիւնը վերահաստատել Հայաստանի մէջ: Ռումանիա պատրաստ է զինուոր, զէնք եւ դրամ տրամադրելու այս նպատակով:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

բանական չէզոք դահլիճ մը կազմուի, ուրկէ դուրս պէտք է մնան Ֆալանժիստները ինչպէս նաեւ ձախի ներկայացուցիչները: Ֆալանժիստներու պեսը սա – կայն ձեմայէլ համաձայն չէ եւ կ'առարկէ որ ժողովուրդը արդէն արտայայտուած է եւ մեծամասնութիւնը կ'ուզէ որ Ֆալանժիստները մասնակցին իշխանութեան եւ թէ տեղի տալ Ճոմպլաթի «քօղարկուած» պայմանին, պիտի նշա – նակէր ասպարէզ կարդալ քրիստոնեայ համայնքներուն: Իրաց այս կացութեան մէջ Քարամէ խնդրած է նախագահ Ֆրանճիէյէ որ ճնշում բանեցնէ Ճեմայէլի վրայ (որ կը վայելէ Շամունի օժանդակութիւնը) որպէսզի ան համաձայնի «չէզոք եւ առժամեայ» կառավարութեան մը ոյու պաշտօնը սահմանափակուի կարգը վերահաստատելու եւ ճամբայ բանալու ազգ· մխանականութեան կառավարութեան մը, որ կրնայ կազմուիլ «միայն այն օրը երբ մտքերը հանդարտին»: Մինչ այդ պինուորական հրաժարեալ կառավարութիւնը կը զբաղի ընթացիկ հարցերով: Այս ալ խնդրոյ առարկայ եղած է վանդի առջի օրուան Նախարարաց Խորհուրդին նիստին, իրաւական բանավէճ մը ծագած է, մահմետական դեկավարները մերժելով դահլիճին «պետութիւնը յանձնառուն ընելու իրաւունքը:

Ակէ անկախ, կը գրէ, Մռնտի Թըղթակիցը ներքին ճակատի վրայ է, որ կացութիւնը մտահոգիչ է եւ Լիբանանցիները, ինչ դաւանանքի ալ պատկանին, համոզուած են որ ամէն ինչ վերջացած չէ եւ թէ Պէյրութ ամէն վայրկեան կրնայ «օրէնքէ դուրս»երու խումբերու ձեռքն իյնալ: Արդարեւ, կրօնական թէ քաղաքական դեկավարները այլեւս չեն հանիր եւ հակակշռէ դուրս տարրերու ըրածը Մայիս 30ին (ժամը 10էն 12, 24 անհետացած պատանդներ չարչարանքի ենթարկուած են, անդամահատուած կամ սպանուած մոլեռանդներու կողմէ, - երբ դեռ պաղեստինեան դիմադրութեան հրամանատարութիւնը եւ ձախ կազմակերպութիւնները չէին միջամտած): Շատ մարդ չի համարձակիր ջրվիլ այն թաղամասերը ուր անցեալին գիշերաշրջիկները կը սիրէին ժամադրուիլ եւ ճաշարան, դիւերարբոյն, սինեմա պարապ կը մնան: Առեւանգումներն ալ չեն դադրած եւ Ցունիս 11ին Քաթայէպի (Ֆալանժ) չորրորդային պատասխանատուներէն մէկը առեւանգուած է եւ չարչարուած, յաջորդ օրը Ազատական Ազդ· կուսակցութեան մէկ չարքայինն է որ նոյն ճակատագրին ենթարկուած է: Պաղեստինեան դիմադրութիւնը եւ ձախ կուսակցութիւնները դատապարտած են «աւազակի այս արարքները» եւ չանք կը թափեն, ապարդիւն, դադրելու համար յանցաւորները:

Այս մթնոլորտին մէջ է որ կ'ապրի Լիբանան եւ չուտափոյթ կարգադրութեան ալ նշաններ չկան:

Քանի մը տողով

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ Ներկայացուցչական ժողովը անդրդուելի կը մնայ ինչ կը վերաբերի Թուրքիա զէնք ղրկելու աւնպարկոյի վերացման, մինչեւ որ որեւէ յառաջդիմութիւն չտեսնուի Կիպրոսի հարցին մէջ Թուրքերու կողմէ, ըսած է Ռոզընթալ, որ «ռահվիրան» է անպարկոյի հաստատման: Ծանօթ է որ Ծերակոյտը մէկ ձայնի առաւելութեամբ (40–41) որոշեց վերցնել եւ Ֆորտ ալ չատ ճնշում կը բանեցնէ բայց Ներկայացուցչական ժողովը տեղի տալու միտք չունի: Անգարայի ամերիկեան դեսպանն ալ ըսած է· «տրամաբանութիւնը մեր կողմն է, բայց Քոնկրէսին մեծամասնութիւնը մեզի դէմ է»: Ամերիկացիին այս «տրամաբանութիւնը» կրճտած է Թուրքիոյ «ռազմապիտակեան աշխարհագրական» դիրքին վրայ, վասնզի դեսպանը կը չեշտէ որ «բանալին է իշխանութեանց հաւասարակշռութեան աշխարհի մէջ»: Թուրքիոյ տեսակէտը յստակ է·— Կապ չկայ Կիպրոսի խնդրին եւ ամերիկեան զէնքերուն միջեւ:

ՓԱՐԻԶԻՆ ԼԻՊԵՌԻի տպարանները միշտ զբաւուած են եւ չորս օրէ դիւերներն ալ: Բանուորները տուն-տեղ եղած են եւ ժամերն ալ կ'անցընեն կարդալով (դրադարան կայ), Թուղթ խաղալով, ուտելով (քանթին կայ) եւ քնանալով (նընջարան ալ կայ): Ոտիկանութիւնը դեռ չէ միջամտած եւ բանուորները կազմ ու պատրաստ կը սպասեն:

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Հեռատիպ)

ՍԱՐԵԱՆԻ ՅԱՐԿԻՆ ՏԱԿ, ՄԻՆԱՍԻ ՀԵՏ··

«··· Հիմա ես արդէն միեւնակ չեմ: Դու էլ միեւնակ չես: Ուրեմն շարունակիր խիզախել··· Ես հաւատում եմ ֆո լաւ ձեռքերին:

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԵԱՆ

Կարծես երէկ էր, որ Սարեանի յարկին տակ խօսակցութեան բռնուած էին վարպետն ու աշակերտը: Ժամեր չարունակ ծայր կուտային անվերջանալի մտորումներ դոյներու, լոյսի մասին, եւ վերջացող օրը իր մէջ կ'ամփոփէր անոնց խօսակցութեան եւ զիրենք շրջապատող նկարներուն լոյսը: Եւ այսպէս յաճախ վարպետին յարկը ժամադրավայրը կը դառնար արդէն վարպետ դարձած աշակերտին համար, որուն նկարներուն մէջ դեղանկարչութեան նահապետը կը տեսնէր նաեւ իր միտքերուն արձագանգը··· Այսօր չկան տանտէրը եւ մնայուն այցելուն, բայց անոնք մարդկութեան ժառանգ ձգած են իրենց լուսասփիւռ նկարները:

Այս պատերուն վրայ մնայուն կերպով պետեղուած են վարպետին կտաւները, իսկ այսօր հիւրընկալուած են Մինաս Աւետիսեանի վերջին տարիներու 75 գծադրութիւնները: Ասոնք տոգորուած են կեանքով, կենդանի չունչով, հաղորդականութեամբ, կը մարմնացնեն յուշեր եւ երազներ:

Գծանկարներու ամբողջ շարք մը կը ներբողէ իր ծննդավայրը՝ Ջաջուռը: «Տեսիլ», «Իմ մայրը», «Պատշգամբում», «Զրոյց», «Գիւղական բնանկար» եւ այլ գծագրութիւններու մէջ կան միտքի անսահման թռիչք, երեւակայութեան բռնկում, անցեալի մտորումներ, տոամա – թիզմ, արդիական հարուստ բովանդակութիւն, մեծ յոյզ: Վարպետօրէն տիրապետելով մատիտին, ածուխին, փաստելին ընձեռած կարելիութիւններուն, Մինաս Աւետիսեան զարմանալիօրէն պարզ դիծերով եւ պարզ միջոցներով կրցած է արտայայտութիւնը դարձնել հարուստ:

Եւ հակառակ անոր, որ ցուցասրահին մէջ միայն գծանկարներ կան, այսու – հանդերձ այդ դիծերուն տրանքէն զարձեալ լոյսն է որ կը յորդի: Այս գծագրութիւնները թանգարան բերած են Մինասի վրայ հիացողները:

Ցուցահանդէսին բացումին ներկայ դանուեցան մտաւորականներ, ուսանողներ: Բացումը կարճ խօսքով մը կատարեց Մշակոյթի նախարարը՝ Ռուբէն Պարսամեան: Խօսեցան Գրիգոր Խանջեան, «Մ· Սարեան» թանգարանի տնօրէնը՝ Շահէն Խաչատրեան:

... d'où la nécessité d'un Centre International de Documentation

N.D.L.R. — Nous publions quelqu'unes des interventions du meeting du 6 Juin au Palais des Congrès. En premier lieu le discours du Dr. Yves Ternon. Le titre est de la Rédaction.

Voilà 60 ans que les Arméniens en appellent à la justice, voilà 60 ans que le monde les ignore. Voilà 60 ans que leurs voix se brisent devant un mur de silence et d'indifférence. Pourquoi ? Mais, simplement parce que la conjoncture politique le veut ainsi et que le rapport des forces ne joue pas en leur faveur. Leur obstination à se faire entendre dérange l'ordre des choses. Jadis éternels oubliés des diplomaties européennes, ils sont aujourd'hui des importuns. Le Partage du monde s'est toujours fait sans eux et aucun gouvernement ne tient à y revenir. Mais il n'est point de barre que la Vérité ne puisse franchir et l'ampleur du crime dont ce peuple fut victime lui donne le droit de se faire entendre. Dans le concert des nations désunies, les Arméniens se refusent à jouer les violons de l'oubli.

On me demande de vous donner les preuves du Génocide. Depuis 4 ans que je me penche sur ce problème, je suis à même de mesurer l'absurdité de la situation. Au terme de la Première Guerre Mondiale, toutes ces preuves étaient réunies, étalées au grand jour ou demeurant dans des archives ministérielles. Il suffisait que quelqu'un s'y intéressât pour se convaincre de la réalité des faits. Mais chacun était conscient de l'enchaînement logique que supposait l'établissement de la Vérité historique. Le tort reconnu, une réparation s'imposait et à cela tous se refusaient. Et, depuis, on laisse chaque année, le 24 Avril, la vapeur de l'idignation soulever le couvercle de la marmite pour le refermer aussitôt. Alors il convient d'examiner différemment cette problématique et de la poser en d'autres termes. D'abord, quel est le point contreversé ? La disparition des Arméniens de Turquie au décours de la première guerre mondiale ? Là dessus, tout le monde est d'accord ou presque. Qu'il y ait eu un peu plus ou un peu moins de 2 millions d'Arméniens en Turquie, il n'en restait plus que quelques centaines de mille en 1918 et moins de 100.000 en 1923 après le coup de balai des forces kémalistes. Que sont-ils devenus ? Sur ce point tout le monde est d'accord. En dehors de 10 à 20 % de survivants réfugiés à l'étranger et surtout en Russie, tous sont morts. Dans quelles circonstances sont-ils morts ? Les opinions commencent à diverger. La Vérité, vous la connaissez : ils furent exterminés sur place ou déportés en convois, découpés en tranches et émiettés le long des routes de Turquie et dans les sables de désert de Mésopotamie.

Mais, voici la vérité turque : ils furent déportés et il y eut des excès regrettables de la part d'éléments non contrôlés.

Pourquoi sont-ils morts ? Vous le savez aussi. Ils ont été exterminés parcequ'ils étaient une minorité encombrante, implantée en un lieu vital pour la Nation turque. Cela, aucun gouvernement turc n'accepte de le reconnaître car, en le faisant, la Turquie perdrait tous les bénéfices de ce massacre, et ils sont de taille. D'où sa thèse, inébrablable, depuis 60 ans : nous avons dû, en pleine guerre, déplacer une population rebelle menaçant l'arrière de nos troupes. Cette thèse ne tient pas debout et les hommes politiques turcs ne le savent que trop. Leur ultime ressource demeure de se cantonner dans un silence méprisant.

Menace pour les troupes turques les enfants et les vieillards d'Arménie? Menace pour les troupes turques les paisibles populations d'Anatolie et de Cilicie ? Alors qu'aucune preuve de rebellion organisée n'a pu être fournie, que les Jeunes Turcs eux-mêmes ont rendu hommage à la loyauté du Peuple arménien. Cette défense ne résisterait à aucun examen sérieux. D'ailleurs quelle discussion bysantine ! Si l'on extermine un peuple coupable, on est dans son droit. La faute ne commencerait qu'avec son innocence.

En fait la véritable accusation est celle de la préméditation, donc celle du Génocide. Il s'agit d'un meurtre collectif, planifié par le Gouvernement Central, exécuté rigoureusement, étape par étape, selon une technique nouvelle qui augurait étrangement la mort d'autres peuples. Alors, je m'étonne. Une telle accusation est jetée à la face de la Turquie. Elle la rejette en bloc et, parle du mythe du génocide arménien et il ne se trouve personne, dans ce peuple turc, pour relever le défi, pour sommer les Arméniens d'apporter les preuves de ce qu'ils avancent devant une Instance internationale afin de trancher le débat. Ce défi, il est impossible que la Turquie ne le relève pas un jour. Il est impossible qu'elle laisse salir son honneur, car il y a déshonneur à couvrir le crime de ses pères et dignité à s'en repentir publiquement. Aucun historien ne peut avoir aujourd'hui accès aux archives de la Sublime Porte. C'est là, après plus de 50 ans, une exception pratiquement unique dans les moyens d'investigation historique. Y aurait-il donc quelque chose à y découvrir ? Y trouverait-on les preuves irréfutables de la préméditation du meurtre ? ou bien y a-t-il matière pour un solide dossier de la défense ? Quoi qu'il en soit le temps n'est plus au secret mais au débat public.

Alors, en prévision de ce débat, devant je ne sais quel tribunal, en présence de je ne sais quels défenseurs d'une Turquie régénérée, il nous faut réunir les preuves de la thèse que nous avançons, c'est-à-dire celle du Génocide. Paradoxalement, la tâche n'est pas facile, car il s'agit de convaincre des gens qui se refusent à admettre les réalités les plus criantes et se réfugient dans des attitudes négatives irrationnelles. Or, les matériaux sont d'une telle abondance qu'il convient d'abord de les passer au crible pour établir selon des critères rigoureux leur valeur et affirmer leur authenticité. Ce ne peut être le travail d'un seul homme, mais celui d'une équipe disposant des compétences historiques, linguistiques et juridiques et répartie en commissions de travail dont chacune s'assigne des buts précis. D'où la nécessité d'un Centre International de Documentation ur les circonstances du Génocide des Arméniens, Centre dont nous sommes plusieurs à réclamer avec obstination la création.

Car il est plus facile de trouver les preuves que de les ordonner. Depuis plus d'un demi siècle elles sont sous nos yeux, en vrac.

Est-il en fait des meilleures preuves que ces deux ouvrages parus en pleine guerre, un dans chaque camp, le Livre Bleu du Vicomte BRYCE et le rapport LEPSIUS. Sources différentes, aucune contradiction dans le synopsis. Ce ne sont là que quelques témoignages et il y en a des centaines d'autres venus d'étranges neutres ou alliés de la Turquie et des rares survivants. Tous rapportent la même impression d'horreur et de fatalité inexorable, de système inflexible. Mais, voici les aveux signés de la main des criminels, les télégrammes turcs chiffrés et decryptés. Cinq d'entre eux sont authentifiés par des experts au cours du procès de TEHLIRIAN en 1921. Et ce procès de TEHLIRIAN qui assassine TALAAT en plein Berlin, aux yeux de tous, et qui est acquitté car ce n'est pas un crime de liquider le responsable d'une extermination de masse. Elle était donc reconnue cette extermination comme elle le fût au procès des Unionistes où la Turquie cherchait à rejeter sur les Jeunes Turcs l'accusation qui la frappait, comme elle le fût à la Conférence de la Paix lorsque DAMAD FERID PACHA reconnut l'évidence. De même pour qui a la curiosité — mais on ne l'a guère cette curiosité là — de consulter les archives de la WILHELMSTRASSE ou celles de la Ballhauerplatz de Vienne ou de lire les archives tsaristes publiées par le Gouvernement Soviétique ou d'aller au Quai d'Orsay, au Foreign Office, à la Bibliothèques du Congrès américain, et je ne parle pas de la foule de matériaux historiques en langue arménienne, il n'y a pas l'ombre d'un doute.

Un grand nombre de ces archives ont été publiées. D'autres sont répertoriées, microfilmées, et accessibles non seulement dans des ministères mais également dans plusieurs bibliothèques universitaires en particulier à BERKELEY et à OXFORD. Il s'agit essentiellement de la correspondance entre les consuls, les ambassadeurs et leurs ministres des Affaires Etrangères, donc de sources de première main dont l'authenticité est indiscutable. Tout aussi irréfutables, les photos et les films que l'on peut voir sur les événements de 1915. Enfin, par delà la simple analyse événementielle du Génocide, c'est l'ensemble de l'histoire économique et politique de la Turquie et de ses rapports avec les grandes puissances qu'il faut examiner. Car, progressivement on perçoit l'accumulation des menaces pesant sur la vie des Arméniens et l'on acquière la certitude qu'ils se trouvent peu à peu enfermés dans un cercle de feu qui les détruira. Le Génocide n'est que le terme d'un long enchaînement irréversible d'intérêts et d'idéologies fanatiques qui excluent les Arméniens de la communauté turque. Alors, le cadre s'élargit et le crime du gouvernement turc devient la responsabilité de tous. C'est bien la conclusion qui s'impose lorsqu'on interprète les pièces d'archive et on peut y trouver, en filigrane, surtout dans les archives allemandes, le souci dominant d'échapper à l'accusation de complicité. Ces documents sont donc là justement pour permettre de se disculper d'une telle accusation. Et pour y échapper, quelle meilleure solution que d'enterrer l'affaire. Bien sûr, le tour est joué.

Enterrons cette embarassante, cette encombrante question arménienne qu'un moment d'aberration fit inscrire à Sèvres sur un traité. Enterrons la comme on l'a fait à Lausanne pour légitimer le coup de force de Mustafa Kemal et le temps fera son œuvre.

Oui, mais voilà. C'est compter sans l'âme d'un peuple, sans la force vive d'une Diaspora qui garde encore et pour toujours de la terre d'Arménie à la semelle de ses souliers et qui se définit dans le souvenir et les honneurs rendus à ses morts sans sépulture. Si 60 ans après, ils défendent leurs droits, on peut compter sur eux pour ne jamais cesser

---

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՍՂԱԳՐԱԿԱՆ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄ

Մեծ մասով մենք կրնանք այդ ընել այնպէս, ինչպէս որ կը համապատասխանէ կեանքի իմաստին, Պետութեան իմաստին, հասարակութեան իմաստին, մարդկային համակեցութեան իմաստին:

Երդուեալներու դատարանը աշխարհի ամէնէն հին դատարանն է: Գերմանացի – ները, Հռոմայեցիները, Անգլիացիները երդուեալներու դատարանով սկսած են: Հռոմէական դատաւորը, գերմանական «չէֆֆէ»ն երդուեալներ էին, սուորա – կան, ոչ–մասնագէտ մարդիկ. իրաւա – գէտը միայն վարիչն էր դատին: Այն ա – ռաջ ըմբռնումը, թէ խիստ, որոշիչ, երկայրի եւ իրաւագիտական գաղափար – ներու եւ յօդուածներու մէջ որպէս ջրաբաժին գործող տրամաբանութիւնը թէեւ անհրաժեշտ է թեքնիքի, լուսաբանու – թեան, նախապատրաստման, հրահանգ – ման համար, սակայն արդարադատու – թեան իրագործման համար չի կրնար վերջին եւ վճռական ազդակը ըլլալ — ան է հիմնական խնդիրը երդուեալներու դա – տարանին, եւ այդ՝ նպատակին երկու կողմերու նկատմամբ եւս, այսինքն՝ մէկ կողմէն դնահատել դէպքին էութիւնը՝ սեփական ազատ հայեցողութեամբ, անկախ ձեւական ապացուցման կանոններ – էն, եւ միւս կողմէն՝ դնահատել օրէնքի տրամադրութեան իմաստը:

Ու եթէ ես այժմ կանդ պիտի առնեմ առանձին թեքնիք խնդիրներու վրայ, այդ պիտի ըլլայ չատ կարճ եւ այն չափով, որչափով ինծի անպայմանօրէն անհրաժեշտ կը թուի: Ես պիտի խօսիմ դըրխաւորաբար դործի կապակցութեան մասին:

Ես չեմ խօսիր յանցանքը խորհրդաեալ ըլլալու կամ չըլլալու խնդրին մասին. ես չեմ խօսիր մեղմացուցիչ պարադաներու մասին. աւելի եւս նուազ կը խօսի ներման մասին, որ պիտի սրբադրէր այն անարդարութիւնը, զոր մենք հոս կրնայինք դործել: Ինձ համար տարակոյս չկայ, որ այն վայրկեանին, երբ կատարուեցաւ դէպքը — ու այս վեր – ջինն է միայն որ խնդրի առարկան կը կազմէ — նոյն վայրկեանին տեղի չու – նեցաւ որեւէ խորհրդածութիւն, եթէ մինչեւ իսկ առաջնորդնէ տեղի ունեցած ըլլային ամէնէն մանրակրկիտ խորհրդածութիւններ: Այն որ խորհրդածութիւնը մերժելու դէպքին կրնան ընդունուիլ մեղմացուցիչ պարադաներ, այդ չի կրնար որեւէ դեր խաղալ դլխաւոր խնդրին համար: Առիկա կ'ըլլար այն դիւրաբերու – թիւնը — հոս կարելի է նոյնիսկ ամէնէն խիստ արտայայտութիւնը դործածել — առիկա կ'ըլլար բարեխղճութեան այն պակասը, որ կը դլուխէ պատասխանատուութիւնը դատական յետադայ աստիճաններու վրայ: Այստեղ կրնայ խօսք ըլլալ միայն՝ կանխամտածուած սպանութեան հարցին «այո» կամ «ոչ» պատասխանելու մասին:

Այն խնդիրը, թէ արարքին հեղինակը ի վիճակի՞ է հաչիւ տալու ինքն իրեն՝ իր ըրածներուն համար, իմ տեսակէտով արդէն պարզուած է, եւ ամէնէն առաջ՝ երկու պատճառներով: Մէկն այն է որ իրազեկները եւ ատենցմէ մանաւանդ Պ. Դր. Շոէօրմէր, որ ամէնէն աննպաստ կերպով խօսեցաւ ամբաստանեալին համար, վճռականապէս ըսաւ. «Ո՛րն է եղեր հոգեկան վիճակը դէպքի կատարման պահուն՝ այդ ես չեմ դիտեր, այդ ոչ ոք կրնայ դիտնալ»: Նոյնը ըսաւ նաեւ Փրոֆ. Կասիրէր: Եթէ այդ ոչ ոք դիտէ, այն ատեն պէտք չէ այնպէս վճռել, ինչպէս որ պիտի ընէին, եթէ դիտնային:

Երկրորդ պատճառը այն է որ ամբաստանեալը կատարեր է իր դործը առանց որեւէ ծրագրի: Շատ աւելի հասկնալի պիտի ըլլար, եթէ ան աւելի երկար հետապնդէր Թալէաթ փաշան: Իրեն համար կրնար աւելի նպատակաւոր առիթ ներկայանալ, քան ան, որ ներկայացաւ Հարդենբերդ փողոցին մէջ: Սակայն եւ չեմ ուզեր ասիկա աւելի մանրամասն լուսաբանել: Իմ տեսակէտով արդէն լիովին պարզաբանուած է, որ այդ վայրկեանին դոյութիւն չունէր ոչ միայն խորհրդածութիւն, այլեւ կամքի ազատ որոշումը:

Բայց ամէնէն մեծ կշիռը ես պիտի տամ հետեւեալ նկատումին.

Օրէնքի այն յօդուածը, որու հիման վրայ դուք պիտի տաք ձեր վճիռը, հետեւեալը կ'ըսէ. «Ով որ դիտաւորեալ կերպով մարդ կը սպաննէ, այն՝ եթէ սպանութիւնը խորհրդածութեամբ կատարած է՝ նման սպանութեան համար մահուամբ կը պատժուի»:

(88 – Շար.)

կարդացէք «ՅԱՌԱՋ»Ը տարածեցէք

de les défendre. Tel est bien l'absurde de cette situation. Les preuves sont là. Mais personne ne les demande, personne n'en veut. Le combat paraît sans issue. Il n'est pourtant de granit qu'une mèche ne peut forer. L'enjeu est trop important pour abandonner la lutte. La leçon des Jeunes Turcs n'a pas été perdue. Les génocides fleurirent dans le printemps et l'été du siècle, et l'hiver naissant ne paraît pas les arrêter. Combien de pays ont signé la Convention sur le Génocide et ne l'on pas respectée ? Ne viendra-t-on pas un jour leur demander des comptes si l'on stigmatise ce qui fut le premier génocide du siècle. Est-ce une indifférence générale ou peut-on supposer une fraternité des assassins ? Par delà le crime de 1915, c'est la conscience universelle qui est en question. Que la vigilance vienne à s'estomper et les forces du Mal se libèreront. Dans ce monde en décomposition que guette l'uniformité, **les minorités** disparaissent une à une, dépouillées de leurs terres, de leurs vies, de leurs langues et de leurs cultures, rejetées, refusées, alors qu'elles sont par leur diversité lumière et source de vie. Comprendra-t-on un jour que la défense des minorités et le respect de leurs droits fait partie intégrante de la charte, des libertés de l'individu et que nous sommes tous solidaires. Ce que la générosité n'a pas obtenu la peur le fera naître. Entre le Droit et la Force c'est une lutte sans merci. Le tonnerre des mots peut encore couvrir le fracas des armes.

Voici pourquoi, Mesdames, Mesdemoiselles, Messieurs, ce combat pour la vérité engagé il y a 60 ans alors que les vôtres tombaient sur les routes de la déportation, ne cessera pas car il y aura toujours d'autres générations pour relever le flambeau et des voix fraternelles venues du monde entiers pour exiger que les preuves du Génocide provoquent autre chose que de l'indifférence et pour contraindre le Gouvernement turc à sortir de son silence qui le déshonore et finit par avoir valeur d'aveu. L'opinion publique est l'un des moteurs politiques de notre temps, le dernier rempart des démocraties. Avant d'être informée, elle se veut concernée. L'important n'est donc pas d'étaler des preuves mais de susciter l'intérêt, faire naître la conjoncture. Faute de quoi, la diaspora arménienne sera victime d'une œuvre plus sournoise et plus définitive. Votre arménité disparaîtra pour n'avoir **jamais reflété son** image sur le miroir de nos consciences endormies, dans des fumées plus invisibles que celle des crématoires. Voilà le piège tendu, la redoutable dialectique de la non-existence. Nous sommes, ici ce soir pour songer **aux moyens de déjouer** ce piège.

Y. T.

ԹՈՄԱՍ ՄԱՆԻ

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԸ

— o —

ԽՄԲ.— Թոմաս Մանի հարիւրամեակին առթիւ շահեկան նկատեցինք վերիւրա – տարակել այն տեսակցութիւնը, զոր «Ցուսաբեր»ի խմբագիրներէն Գուրգէն Մխի – թարեան ունեցած է Գահիրէի մէջ, 1930 Մարտին (« Ցառաջ »՝ 1930, Ապրիլ 6)։ Քանի մը ամիս առաջ, 1929ին Ման արժանացած էր Նոպէլի գրկան մրցանակին։

Տեսակցութեան նախորդ օրը, Թոմաս Ման ներկայ եղած էր ֆեմանչիստ Ռուբէնի նուագահանդէսին եւ խորապէս տրպաւորուած էր աշուղական երաժշտութենէն։ Ինչպէս գրած էինք այդ օր, գրագէտին փրանսերէնի թարգմանիչը՝ Լուիզ Սերվիչէն, *Քոթիտիէն ու Փարիի* մէջ, վալթէր Հոլըրէտի, ժաք Պրէնների, Մարթին Ֆլինիէրի եւ Մարսէլ Շնայտըրի կարգին կուտար իր կարծիքը։ Լուիզ Սերվիչէնի այլապէս շահեկան խօսքերը, կուտանք առանձին։—

Կը խօսինք նախորդ օրուան հատուքյ – թէն, Ռուբէնի կեանքէն ու գործիքէն, Սայաթ – Նովայէն, որուն քեմանչային ուղղուած գովքը, գերմաներէնի թարգմանուած, կը ներկայացնենք իրեն։ Կը կարգայ հետաքրքրութեամբ եւ կը բա – ցատրէ։ «Ի՞նչ սիրուն, ի՞նչ սիրուն...» կենսագրական տեղեկութիւններ կուտանք եւ յետոյ, ինք կրկին կ'անդրադառնայ Ռուբէնի նուագին, իր հիացումը յայտնելով եւ խոստանալով իր լուսանկարը ղրկել՝ Մինիխէն։

— Ի՞նչ հարցումներ ունիք։

— Պ. Ման, ի՞նչ բանի կը գործ ձեր գրականութիւնը, գեղարուեստական եւ ընկերային ի՞նչ նպատակ կը հետապնդէք ձեր գործերով։

— Երաժշտութիւնը չատ կը սիրեմ։ Ինծի համար բոլոր արուեստներուն գեղարդյն տիպարը, օրինակն է ան, Արշի Էքզամփլը, եթէ կրնանք գործածել այս բառը։ Վէպը՝ ինծի համար գրական եւ րաժշտութիւն մըն է։ Սէնֆոնի մըն է, հոգեկան տարրերու չարադրութիւն մը, դիւցազներգական երաժշտութիւն մը, ահա թէ ինչո՛ւ կը նախընտրեմ զայն։

Գրականութիւնը, այսպէս տեսակ մը երաժշտութիւն է եւ իրրեւ այդ նկատի պէտք է առնել։ գրականութեան արուեստը կը ձգտի դէպի հոգեկան սէնֆոնին։ Ես այս բանին է, որ ձգտած եմ։

Ինչ կը վերաբերի ընկերային ձգտումին, անիկա պատերազմի ընթացքին է, որ ամէնէն աւելի զօրաւոր եղած է, չա՞տ զօրաւոր։ Գրականութիւնը արդարեւ, մեր ընկերային գիտակցութիւնը աւելի նուրբ եւ զգայուն (սանսիթիվ) կը դարձընէ։ Այդ պատճառով ան կը խորչի չափազանցութիւններէ։

Այսպէս, բոլշեւիզմը մոլեռանդ է, ցնորական, եւ հետեւաբար՝ զուրկ կենսունակութենէ։ Զափազանց արմատական գաղափարները չեն կրնար ապրիլ, որովհետեւ բոլոր արմատական գաղափարները դէմ են կեանքին, որուն չափով։ Երկու կողմերէն ալ ղիջումներ պէտք է ըլլան։

— Ի՞նչ վիճակ ունի գերման նոր գրականութիւնը։ Ի՞նչ կը մտածէք նորերու մասին, առհասարակ։

— Այո՛, նոր գրողներու կարեւոր եւ արժէքաւոր թիւ մը ունինք, որոնք կը ջանան նոր կերպարանք մը տալ գերման գրականութեան։ Ունինք, օրինակ, Սուսքինտ, որ երիտասարդութիւն անուն իր գործով յատկանշական տիպարը կը կազմէ գերման արդի գրականութեան։ Իր այդ գործին մէջ Սուսքինտ կը խօսի երիտասարդներու կեանքէն, համալսարանէն, կիրքերէն, սէրերէն։ Բայց կենդանութեան եւ իրականութեան ինքնատիպ չունչ մը ունի։ Իմ զաւակս ալ, որ 21 տարեկան է, աչքի կ'ինկնայ իրրեւ բանաստեղծ։ տաղանդ ունի։

Բայց, երիտասարդներու տկարութիւնը հոն է, որ նուազ արուեստագէտ են։ Պատերազմէն առաջ աւելի մշակուած էին մտքով եւ աւելի արուեստագէտ էին ձեւի մէջ։ Հիմա այլեւս չեն մտահոգուիր այս մասին։ կարճ խօսքերու մէջ կ'աշխատին չատ բան ըսել։

— Առաւելութիւն մը չէ՞։

— Ոչ, ես չատ լաւ չեմ գտներ։ բայց, ամէն պարագայի մէջ կեանքի նոր ձեւ մըն է եւ ատով իսկ հետաքրքրական։

— Ունի՞ք նաեւ աշխատաւորական գրականութիւն։ Եւ կը հաւատա՞ք անոր ապագային։

— Ունինք գրողներ, որոնք կուտան գործաւորին կեանքը, անոր տագնապները։ Խնդիրն այն է, որ աշխատաւորական գրողները բոլորովին զուրկ են գեղարուեստական մտահոգութիւններէ եւ մանաւանդ մշակոյթէ։ Թէեւ սա ալ ճիշդ է, թէ այս բառը քաղքենի է։ քաղքենին (բուրժուա) ինքն է որ ստեղծած է ինչ որ այսօր մշակոյթ կ'ըսենք։ դժուարը՝ այն է, որ կամուրջ չկայ, մանաւանդ պատերազմէն ետք, աշխատաւորական եւ քաղքենիական կեանքին ու գրականութեան միջեւ։ Գերման ընկերվարութիւնը այս կամուրջը ձգելու, զայն դնելու համար է որ կ'աշխատի։ Ինչ կը վերաբերի ապագային, թերեւս յաղողի աշխատաւորական գրականութիւն մը, բայց առայժմ ուրուագիծ մըն է միայն։

— Ինչ կը մտածէք Գերմանիոյ դրացի երկիրներու գրականութիւններուն մասին։

— Ֆրանսական գրականութիւնը ծեր է, իր մեծագոյն աշխատանքը՝ վերլուծումն է, իր լեզուին յատակութիւնը, քննադատական ձգտումը։ բայց, իրրեւ միտք՝ չոր է։ Անգլիականը՝ սիրելի է իր հիւմուրովը, իսկ գերմանականը՝ մելամաղձոտ եւ հիւմորիստիկ է միանգամայն, փիլիսոփայական ձգտումով։ Այս գրականութեան ընդհանուր գիծերէն մին է միայն։

Սան–Բիէթրօ Բատէցքիի մէկ արարածն էր։ Ո՞րկէ կուգար։։։ Ո՞րմէ առած էր իր տիպարը։

Ոչ ոք կրնար պատասխանել այս հարցումներուն։

Միլանցիներու բերնին մէջ անոր անունը չարչարող Բատէցքիի բոլոր անուանարկութեան յարակից էր։ Եւ իրաւունք ունէին, վասնզի Իտալացիները առելը իրեն վարք կը համարէր։

Հարուստ էր, չատ հարուստ։ Ծառայութիւններ կան, որոնք վարձատրուին։ Կ'երեւի թէ այս տեսակ ծառայութիւնները խիստ չատ մատուցած էր։

Երկու ամիսէ ի վեր իր թախանձանքով Լուչիոլան կը հալածէր։

Լուչիոլա անտարբեր էր եւ չնչմարել ձեւացուցած էր։

Ահա այս էր իր առելութեան պատճառը Ալիքթայի դէմ, որուն ինչ ըլլալը ինք միայն կարծած էր հասկնալ։

Սան–Բիէթրօ վատութեան մէկ վարժ էր։

Իրեն այնպէս երեւցած էր թէ մարքիզին անուանարկութիւնը — որ երեւոյթէն դատելով իր երկրին թշնամիներուն ծախուած էր — կեղծ էր։

Իրաւ է թէ պարապ տեղը զայն լրտես եր, անոր դէմքը քիներ եւ մինչեւ իսկ ուսումնասիրեր էր իր չրթունքներէն եկող բառերուն հնչիւնը, երբ Ալիքթայ

ՍՏԱՑԱՆՔ

AYO

Ֆրանսերէն պատկերազարդ պարբերաբական, թիւ 1, Յուլիս 1975։ Շաբաթ տպագրութիւն, չահեկան բովանդակութիւն։ Հրատարակութեան տնօրէնն՝ Սիմոն Պէպէք, Ֆրանսայի համար հասցէ։—

SIMON BEBEK
B. P. 49
91800 BRUNOY

Abonnement France 100 Fr.

×

Առաջին թիւի բովանդակութիւն։—

Խմբագրական։— «350·000 Ֆրանսացի այո՛ կ'ըսեն», սինեմա, երգ (Ազնաւուր), դիրք, նկարչութիւն, գրաշարութիւն, բժշկութիւն, մամուլ (Ցառաջ), փոս – տաթուղթ, կրթական հարցեր, լեզուական, երաժշտութիւն, թատրոն, կուիմարա, գրականութիւն։

30 էջ, դունաւոր կողք եւ նկարներ։

տիչը կրնայ նկատուիլ Վիլհելմ Պուշը։

— Վերջին հարցում մը, Պ. Ման։ Կը ճանչնա՞ք մեր ժողովուրդը։

Կը վախնամ հարցումէս, չըլլայ թէ ջարդերէն խօսի։։։

— Ձեր երկիրը չեմ այցելած, կ'ըսէ, բայց դիտեմ ձեր ժողովուրդի մասին։ Հայերը ինծի կը ներկայանան իմացականութիւն, հպարտութիւն ունեցող ժողովուրդ մը։ Մեծ հպարտութիւն մը։

Ձեր ժողովուրդը ընդունակութիւններ ունի, պարտականութիւն, առաքելութիւն ունի աշխարհի մէջ։ ծառայութիւն կը մատուցանէ մարդկութեան։։։

— Այո՛, կ'ըսեմ, մենք կը ծառայենք մարդկութեան, իսկ մարդկութի՛ւնը։

Եւ կը պարզեմ մեր հայրենիքին կացութիւնը։

— Այդպէս է, պէտք չէ յուսահատիլ, մինչեւ իսկ Գերմանիան ազատ չէ իր կեանքին մէջ, բացարձակ ազատութիւն չկայ։։։

— Բացարձա՞կ, մենք տարբականին կը ձգտինք, բայց Գերմանիոյ զաւակը կ'ըմբռնէ՞ փոքրիկ ժողովուրդի մը մեծ վիճակը։

— Պէտք է ծառայել մարդկութեան, վստահ ըլլալով որ օր մը կը հատուցուի ան. ծառայութիւնը կը պարտադրէ ուրիշները։ Իսկ Հայը կը ծառայէ իր հանճարով։

Չեմ ուզեր չարաչար գործածել իր բարեացակամութիւնը, մանաւանդ որ իր խօսքերը խորունկ համոզումէ մը բխելու վստահութիւնը կը ներշնչեն ինծի։

«ԾԱՒԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (136)

ՄՈՆԹԷ-ՔՐԻՍԹՕ-Ի

ՕՐԴԻՆ

Ե.

ԿԱՆԱՉ, ՁԵՐՄԱԿ ՈՒ ԿԱՐՄԻՐ

Երկու մարդոց առջեւէն անցաւ։

— Եւ... դիս չատ ծափահարեցէք, ըսաւ ժպտելով։

Հեռացաւ։ Երկու ազնուականները դէպի թատերասրահը ղացին։

— Պարոն տ'Ալիքթա, ըսաւ յանկարծ Սան–Բիէթրօ կանգ առնելով, դիտցէք, ձեզի պիտի սպաննեմ։

— Շնահակը, ըսաւ մարքիզն ալ կանգ առնելով, այդ ի՞նչ տարօրինակ փափաք է, կը բարեհաճի՞ք ըսել թէ այդ սպանութեան պատճառը ի՞նչ է։

Սան–Բիէթրօ թէեւ կը ջանար հանդարտ մնալ եւ ազնուականի պատշաճութեան ցոյց տալ, սակայն ակռաները կը կրճտեցնէր եւ սա բառերը սոյլի մը նման ելան իր չրթունքներուն մէջէն։

— Վանդի Լուչիոլան կը սիրէք։

— Մի՞թէ մարդ ազատ չէ՞ իր ընտրած անձը սիրելու։

— Որովհետեւ Լուչիոլան ալ ձեզ կը սիրէ։

— Դիտեցէք որ ձեր այդ ըսածին համար ես պատրաստ չեմ թէթեւսոլիկ չեմ։

— Զգուշացէք, Պարոն տ'Ալիքթա, ըսաւ Սան–Բիէթրօ, ես տեսայ։

— Ա՛, տեսա՞ք, լաւ ուրեմն...

Սան–Բիէթրօ, դէմքը բարկութեամբ եւ ատելութեամբ կարկամած, դէպի երիտասարդը ծռեցաւ։

— Լաւ, Միլանոյի միջնաբերդին մէջ տակաւին բանտեր կան, ուր կը շղթայեն իտալացի հայրենասէրները, ուր անոնց անդամները կը ջախջախեն եւ տանջանքով կը ստիպեն որ իրենց մեղսակիցները յայտնեն։

Ալիքթա քայլ մը առաջացած էր, եւ յանկարծ բանալով այն դուռը, որ բեմէն սրահը կը հաղորդակցէր։

— Պ. տը Սան–Բիէթրօ, ըսաւ, Միլանոյի մէջ անծանօթ տեղեր ալ կան, ուր իրենց երկիրը օտարին ծախող Իտալացիները հրացանի կը բռնեն... անցէ՛ք, կ'աղաչեմ։

Եւ մէկ կողմ կանդնելով՝ ճամբայ տուաւ իր խօսակցին։

Սան–Բիէթրօ Բատէցքիի մէկ արարածն էր։ Ո՞րկէ կուգար։։։ Ո՞րմէ առած էր իր տիպարը։

Ոչ ոք կրնար պատասխանել այս հարցումներուն։

Միլանցիներու բերնին մէջ անոր անունը չարչարող Բատէցքիի բոլոր անուանարկութեան յարակից էր։ Եւ իրաւունք ունէին, վասնզի Իտալացիները առելը իրեն վարք կը համարէր։

Հարուստ էր, չատ հարուստ։ Ծառայութիւններ կան, որոնք վարձատրուին։ կ'երեւի թէ այս տեսակ ծառայութիւնները խիստ չատ մատուցած էր։

Երկու ամիսէ ի վեր իր թախանձանքով Լուչիոլան կը հալածէր։

Լուչիոլա անտարբեր էր եւ չնչմարել ձեւացուցած էր։

Ահա այս էր իր առելութեան պատճառը Ալիքթայի դէմ, որուն ինչ ըլլալը ինք միայն կարծած էր հասկնալ։

Սան–Բիէթրօ վատութեան մէկ վարժ էր։

Իրեն այնպէս երեւցած էր թէ մարքիզին անուանարկութիւնը — որ երեւոյթէն դատելով իր երկրին թշնամիներուն ծախուած էր — կեղծ էր։

Իրաւ է թէ պարապ տեղը զայն լրտես եր, անոր դէմքը քիներ եւ մինչեւ իսկ ուսումնասիրեր էր իր չրթունքներէն եկող բառերուն հնչիւնը, երբ Ալիքթայ

աւստրիական արքունիքին մէջ իր մեծարանքը մատուցանէր իր երկրին հարստահարիչին։

Չէր կրցած ապացոյց մը ձեռք բերել։ Բայց Սան–Բիէթրոյի բնազդը իր տիպատութեան տեղը կը բռնէր։

Ալիքթա սոսկալի խաղ մը կը խաղար։ Սան–Բիէթրօ կը գուշակէր ասիկա։

Եւ ի՞նչ չէր տար այս մասին ապահով ըլլալու համար։

Որովհետեւ Սան–Բիէթրօ, այս անուանարկ մարդը, քուն եւ անասնական տուփանքով կը սիրէր Լուչիոլան։

Իր անքուն գիշերներուն մէջ կ'երազէր այս բնաւ մարդկային հանդամանք չունեցող տուփանքը յագեցնելու միջոցներուն վրայ, եւ եթէ այն պահուն մէկը զայն մոխիկ ընէր, պիտի լսէր որ կը մրմնջէր։

— Այս կինը ուրիշ կնկան մը կը նմանի։ Մէկը ձեռքէս փախաւ... անպատճառ կ'ուզեմ ասիկա։

Ի՞նչպէս կրնար հարուստել զայն։

Ի՞նչպէս կրնար բռնադատել որ չնորհ խնդրէ իրմէ։

Փիչ առաջ Լուչիոլա ո՛րքան արհամարհանքով արտասանած էր սա խօսքը։

— Կը վռնտեմ ձեզ...

(Շար.) ԺԻՒԼ ԼԵՐՄԻՆԻ

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Այրի Տիկին Ռամելա Պոճիկեանի մահուան առթիւ Փլիկեան եւ Պօղոս Պոճիկեան ընտանիքները կը նուիրեն 200 Ֆր. Հայ Դատի Ցանճնախումբին, 200 Ֆր. Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան (ստանալ «Ծառաջ»էն) եւ 200 Ֆր. «Ծառաջ»ին։

Նոյն տխուր առթիւ Տէր եւ Տիկին Սեզբակ Թաչատուրեան 200 Ֆր. կը նուիրեն Կապոյտ Խաչի Սեւրանի մասնաճիւղին (Ստանալ «Ծառաջ»էն)։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՊՕՄՈՆԻ ԴՊՐՈՑԻՆ

Կիրակի, Ցունիս 22, ժամը 15ին, եկեղեցւոյ կից սրահը։ Երգ, պար, արտասանութիւններ, աշակերտ եւ աշակերտուհիներու կողմէ ղեկավարութեամբ Պ. Արշաւիր Թարխեանի։ Մենապար՝ Տիկին Պոլիկեանէ։

Կը հրաւիրուին ընկեր – ընկերուհիներն ու բարեկամները։

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՊԱՐԳԵՒԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Շաբաթ Ցունիս 21, ժամը 11 — Ամավերջի հանդիսաւոր պատարագ — 12·30ին Ընտանեկան ճաշ — 15ին Պարգեւաբաշխութեան հանդէս։

Ճաշին մասնակցիլ փափաքողները կը բնան տեղերը վերապահել հեռախօսելով վարժարանի տեսչութեան՝ 027-18-28։

Մասնակցութիւն ճաշին 30 Ֆր.

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ՎԵՆԵՏԻԿ ԵՒ ՀՌՈՄ

Կազմակերպուած
ՀԱՅ ԿԱԹ. ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ ԿՈՂՄԷ

ՄԵԿՆՈՒՄ «Շարլ տը Կօլ» օդակայանէն դէպի Վենետիկ, Հինգշ. Ցուլիս 3 ժամը 11·30ին։ Ժամանում Վենետիկ ժամը 13·20ին։

ՄԵԿՆՈՒՄ Վենետիկի օդակայանէն դէպի Հռոմ Երկուշաբթի Ցուլիս 7 ժամը 11·20ին։ Ժամանում Հռոմ ժամը 12·50ին

ԱՑՑԵԼՈՒԹԻՒՆ Ս. Ղազարու մայրավանքը, Մ. Ռափայէլեան վարժարան եւ Վենետիկի յուշարձանները։

ՀՌՈՄԻ մէջ հանդիպում Միջին Արեւելքէն ժամանած ուրիշ հայ ուխտաւորներու հետ, այց սրբատեղիներու, քաղաքին յուշարձաններուն եւ ունկնդրութիւն Սրբազան Քահանայապետին։

ՎԵՐԱԴԱՐՁ ՓԱՐԻԶ

ՄԵԿՆՈՒՄ Հռոմի Ֆիումիչինօ օդակայանէն Հինգշաբթի Ցուլիս 10 ժամը 11·50 ժամանում Փարիզ «Շարլ տը Կօլ» ժամը 13·30ին։

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ 1250 ՖՐ,

Այս գինը իրաւունք կուտայ ճամբորդութեան սաւառնակով Փարիզ – Վենետիկ – Հռոմ – Փարիզ։

Բնակութիւն եւ ճաշ Վենետիկի եւ Հռոմի մէջ։

Արձանագրութեան համար դիմել Հայ Կաթողիկէ Առաջնորդարան

6 ter, rue Charlot — Paris (3e)
Tél. 278-31-93 de 8 h. à 12 h. 30)

Արձանագրութեան վերջին պայմանա – ժամ Ցունիս 25։

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

Հ. Յ. Դ. ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՑԻ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷՆ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԷ։—

ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՇՐՋԱՆ

Փարիզեան շրջանի բոլոր խումբերը ընկերական ընդհ. ժողովի, Ուրբաթ Ցունիս 20, երեկոյեան ժամը 20ին, Փարիզի Մշակոյթի Տան սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՖՐԱՆՍԱ

Կեդրոնական Ֆրանսայի մէջ բոլոր բոլոր կազմերը ընկերական ընդհանուր ժողովի կիրակի Ցուլիս 6, կէսօրէ ետք ժամը 14·30ին, Տէսինի Մշակոյթի Տան սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ՖՐԱՆՍԱ

Հարաւային Ֆրանսայի մէջ բոլոր կազմերը ընկերական ընդհ. ժողովի Շաբաթ Ցունիս 28, երեկոյեան ժամը 20ին, Մարսէյլի Ահարոնեան Ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

«Հայ Հասարակութիւն Սէն–Շամոնի» երիտասարդաց Միութեան տարեկան պաշտահանդէսը՝ Ցունիս 22ին,, կիրակի ամբողջ օրը։ Լազարեաններու կանաչապարտէ եւ օդասուն պուրակի մէջ, Սէն–Շամոն։ Անձրեւի պարապային ընդարձակ սրահը ապահովուած է տեղւոյն վրայ։

×

Ցուլիս 6ին ալ, Միութեան համանուն միօրեայ հայկական վարժարանին դբպրոցական արձակուրդի զբօսապատոյտը։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԼՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի տեղւոյն մասնաճիւղին կողմէ

Կիրակի Ցունիս 22, ամբողջ օրը ժամենի դաշտին վրայ։

Մասնակցութեամբ Սայաթ–Նովա նուագախումբին

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, առատ ուտելիք եւխմելիք։ (Դաշտին տեղը էգէն–փինէ համբուն վրայ)

ՊԱՆԻԷՕ – ՔԱՇԱՆԻ

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Բարձր հովանաւորութեամբ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կիրակի Ցունիս 22ին, ժամը 15·30ին

Պանիէօի Բաղաբապետարանի սրահին մէջ, ռիւ Շարլ – Միշել

Գեղարուեստական բաժին

Երգ, արտասանութիւն, կենդանի պատկեր 2 կատակերգութիւն եւ հաճելի անակնկալներ

Կը ղեկավարէ՝ Ուսուցչուհի
Հ. ՊԱԼԸԳՃԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ

աշակերտութեան կողմէ

Կը ղեկավարէ՝ Տիկին Լիլի Փէքմէզեան Մենապար՝ նախկին աշակերտուհի Անի Ազարեանէ, Դաշնակ՝ նախկին աշակերտուհի Ս. Տաքչոեանէ, Մեներգ՝ Տիկին Սիւզան Լօսէ

Մուտք՝ 5 Ֆր.

Հաղորդ. միջոց.— *Փորթ տ'Օրլէանէն առնել օթոպիւս թիւ 188 կամ 197 եւ իջնել Մարսէլ–Պոնէ։*

Savez-vous que vous trouverez à :

AIR FRANCE
AGENCE DES INVALIDES
2, Rue Esnault-Pelterie — 75007 Paris — Métro : Invalides
Téléphone : 551-96-20 — Poste 6-46-55

le meilleur accueil auprès de :

ANAHID BOYADJIAN

pour vos voyages d'affaires
et de tourisme - individuels ou groupes

Ձեր ճամբորդութիւններուն համար, գործի, զբօսաշրջիկութեան, անհատական թէ հաւաքական,

մի՛ վարանիք

դիմեցէք վերոյիշեալ հասցէին, ուր
ԱՆԱՀԻՏ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

լաւագոյն ընդունելութիւն կը վերապահէ ձեզի

ԱՂՔԱՏԱՀՈՆԱՄԻ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ 85ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
Կիրակի, Ցունիս 22, ժամը 10էն 22
Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան դաբաստանին մէջ, 44–50 Աւընիւ Շառլ տը Կօլ, Մոնմորանսի

Եկէք բազմաթիւ վայելելու աւանդական հայկական չամփուրով խորոված, միաժամանակ ներկայ գտնուելու «ԳԱՐՈՒՆ» նուագախումբի եւ ՔՐԻՖԼԻՑ քաղաքի պարի խումբի գեղարուեստական բաժնին։

ԹՈՄՊՈԼԱ արժէքաւոր առարկաներով, ամուրդի կը դրուի Հայաստանի իւղաներկ բնանկար մը

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Անձրեւի պարագային ապահովութիւններ ձեռք առնուած են։

Ծանօթ.— *Մոնմորանսի երթալու համար հոգեկառք առնել կառ սիւ Նոռէն եւ իջնել Անկէն (իւրաքանչիւր քառորդ ժամուն), անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 6 օթոպիւսով կրոլէի կայարանը իջնել։*

կարեւոր.— *Փափաքելի է որ ամէն ոք տեղւոյն վրայ ծախսէ, կը յանձնարարուի ուտելիք չբերել։*

Դուռները կը բացուին ժամը 10ին եւ կը տեւէ մինչեւ ժամը 22

Pélerinage à Jérusalem
du 22 Juin au 3 Juillet
Organisé par SEVAN-VOYAGES à l'occasion de l'Inauguration
par S.S. VASKEN 1er
Patriarche Suprême et Catholicos
de Tous les Arméniens
de l'Eglise arménienne du St. Sépulcre et du Séminaire
Départs en groupe de Paris, Lyon, Marseille, Nice
Hôtel 1ère catégorie en demi-pension
prix : 2050 F
DEPART DE PARIS, supplément 100 F. minimum 15 personnes.
Արձանագրութիւն.—
sevan voyages
50, Cours de la Liberté — Lyon
Tél : 60 - 13 - 66
POUR PARIS
mondotours
2, rue de Sèze Paris 9e — Tél. : 266-50-12 et 073-32-64
Pour tous vos voyages, toutes destinations, en individuel ou en groupe, faites-vous confiance, nous nous efforcerons de vous conseiller et de vous assurer le meilleur service aux meilleures conditions.

EXCEPTIONNEL!
Vacances en Arménie pour vos enfants
AGES DE 7 A 15 ANS
DU 5 AU 22 AOUT
Sous le patronage du collège arménien SAMUEL MOORAT et conduit par le Père A. BEZDIKIAN
PRIX : PARIS/PARIS par personne : — de 7 à 12 ans : 1580 F. de 12 à 15 ans : 1950 F.
Dépliant détaillé et renseignements :
—SONIA COUMRYANTZ — AGENCE MONDOTOURS
2, rue de Sèze, 75009 Paris — Tél. 266-50-12 et 073-32-64
— Père A. BEZDIKIAN, le matin de 8 h. à 12 h. 30 — Tél. : 278-31-93

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
17
MARDI
17 JUIN
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 ֆր.	Վեցամսեայ	90 ֆր.
Արտասահման	Տար. 200 ֆր.	Հատը	1 ֆ. 20

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.322

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.322

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԺԱՄԵՐ ՍԷՆԻ ԱՓԻՆ

ՇԱԲԱԹ.- ՃԱՇ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ Ի ՊԱՏԻԻ

ԿԻՐԱԿԻ.- ՕԾՈՒՄ ԻՍԻԻ Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

ԵՒ

ԲԱՑՈՒՄ ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆԻՆ

Ա

Հոծ բազմութիւն մը, եկած ոչ միայն Փարիզէն եւ Ֆրանսայի զանազան երկիրներէն այլեւ Եւրոպայի զանազան երկիրներէ, ինչպէս՝ Պելժիա, Իտալիա, Զուիցերիա, Աւստրիա ու մինչեւ իսկ Միացեալ Նահանգներէն եւ Լիբանանէն, Պարսկաստանէն, եւայլն եւայլն, եկած էր իր մասնակցութիւնը բերելու այն ճաշին, որ կը տրուէր ի պատիւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին: Արդարեւ, ներկայ էր Հ. Բ. Ը. Միութեան ցկեանս նախագահ Պ. Ալեք Մանուկեան, որու անունը կրող մշակութային կեդրոնին բացումը կը կատարուէր յաջորդ օրն իսկ: Ներկայ էր «Նայիրի» չաթաթաթերթի խմբագիրը՝ Անդրանիկ Ծառուկեան: Կաթողիկոսը կը շրջապատէին նաեւ Հայ Կաթողիկէ ազգնորդը՝ Հ. Նիկողոս Ծ. Վ. Քեհեայեան, Աւետարանական Եկեղեցւոյ կողմէ Վերապատուելի Գարեգին Սիսլեան, Սմուէլ – Մուրատ վարժարանի Մխիթարեան հայրերը եւ բազմաթիւ անձնաւորութիւններ:

Ճաշի աւարտին, Գիւտ եպիսկոպոսի հրաւէրով նախ արտասանութիւն մը ըրաւ Պ. Թաղմիկ Աբրահամեան (Թումանեանի՝ Լուսաւորչի կանթեղը, եւ վերջը, նաեւ կարգ մը Սարմէնէն) ապա յանուն Փարիզի եկեղեցւոյ վարչութեան խօսեցաւ Պ. Սեդրակ Քարեան: Ցայտնելէ ետք թէ բացառիկ ուրախութիւն կը պատճառէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի չնորհաբեր ներկայութիւնը, Պ. Քարեան չեշտեց թէ պատճառն այն է նաեւ որ Իր անձին մէջ կ'ողջունուի մեր նախնեաց հաւատքին ոգին եւ չունչը, հայրենիքի ժողովուրդին սէրն ու կարօտը: Կաթողիկոսը մեզի կը բերէ նաեւ աւելի լաւ օրերու հասնելու ակնկալութեանց հաւաստիքը: Պ. Քարեան չեշտեց թէ հայ ժողովուրդը ունի երկու գլխաւոր պարագայ: Հայապահպանման մտահոգութիւնն է եւ եթէ տարի-ներ առաջ այդ ուղղութեամբ աւելի յոռետեսութիւն եւ վհատութիւն կար, Կաթողիկոսին այցելութիւնը կարեւոր դեր խաղացած է այդ մտավախութիւնը փարատելու: Երիտասարդութեան մէջ կը հնչէ ցեղին ձայնը: Երկրորդ պարագան մեր մշակոյթի հարցն է: Եւ ուրախալի է որ կը վերագտնենք մեր նախնեաց աւանդութեանց, եւ ուր որ եկեղեցի կայ, գովը կը չինուի նաեւ դպրոց, հիմնարկ եւ այլ կեդրոններ: Այս առթիւ յիշեց «Ալեք Մանուկեան» կեդրոնի բացումը եւ Երուսաղէմի մէջ կատարուելիք բացումները: Իր եզրակացութեան մէջ, Պ. Քարեան չեշտեց թէ բուն մեծը՝ հայ ժողովուրդն է:

Ապա արուեցաւ Հայր Սերովբէ Վ. Ապրեանի, Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան ընդհանրական աթոռակալ որ յանուն Աբբահօր եւ ամբողջ Մխիթարեան ողջունեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, ուրախութիւնն յայտնելով նաեւ այն ջերմ ընտանեկան չրջանակին համար, որ կայ այս իրիկուն եւ որու չարժա-ւիքն է Հայրապետին չնորհաբեր այցելութիւնը: Ոչ միայն Ֆրանսահայ այլեւ եւրոպահայ գաղութը բոլորուած է Կաթողիկոսին չուրջ ինչպէս՝ հօր մը: Հայր Սերովբէ վերջացուց իր ուղերձը ծանրանալով նորակառոյց եկեղեցւոյ օծման վրայ, վասնզի հայ եկեղեցին Հայուն տունն է:

Իօժէնի Ալեսեան – Գառզու դաշնակի վրայ նուագեց երկու կտոր Գոհարիկ Ղազարոսեանէ, ապա Ռավելէ եւ երկու պար՝ Կոմիտասէ:

Շատ խնամուած եւ գեղեցիկ ճառ մը արտասանեց Պ. Ալեք Մանուկեան, որ պատմական նկատեց այս օրը: Ժամա-նակները փոխուած են ու այսօր աւելի բախտաւոր է հայ ժողովուրդը, վերա-կանգնած է Սիփիւռքի եւ Հայրենիքի մէջ: Եւ բոլոր ժամանակներուն էջմիածինը հանդիսացաւ հայ ժողովուրդին պայծառ յոյսը: Աղօթեցինք, բայց ի վերջոյ հայ ժողովուրդն է որ ոտքի կանգնեցաւ Սփիւռքի եւ Հայրենիքի մէջ, ու ոսկեղէն կամուրջ մը ստեղծեց էջմիածինը: Շեշտեց թէ Վազգէն Կաթողիկոս փառքէ ու պատիւէ աւելի՝ դժուարին առաքելութիւն մըն է զոր ունի ու Քրիստոսի նման հասաւ ամէնուն նաեւ Սփիւռքին՝ երբ տազնապեցաւ: Ցիշեց այն պատիւը զոր վայելած էր Հոռմի մէջ, չեշտելով թէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին հետ Հայոց պատմութիւնն է որ կը քալէ: Ան եկած է պատմական պատգամը բերելու մեզի: Ան որ բախտաւորութիւնն ունեցած է երթալու էջմիածին յուզումով տեսած է անմոռանալի նշխարները որ կ'ապրին իրրեւ իմաստուն վկաները մեր պատմութեան: Պ. Մանուկեան փառաբանեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին չինարար ոգին ու մեծ սիրտը, ուր իր անձէն դուրս ջերմ անկիւն մը կայ բոլորին համար: Թող միշտ անսասան մնայ հայրենի երկիրը: Հող կորնչուցուինք, հարստութիւն կորնչուցուինք, բայց չարունակեցինք ապրիլ իրրեւ Հայ: Աչխարհի ո՛ր անկիւնն ալ ըլլայ Հայը կը լսէ էջմիածնայ զանգակները եւ կը գիտակցի որ կ'արժէ ապրիլ իրրեւ Հայ: Հայ ժողովուրդը միացած ուխտով պիտի մնայ էջմիածնայ չուրջ:

Կաթող. Պատուիրակ Սերովբէ Արք. յայտնեց թէ հաճելի պարտականութիւնն ունի ողջունելու Կաթողիկոսին չնորհաբեր այցը: Հայրապետին այցելութիւնը ամէն անգամ յաղթական զնացք մըն է, որ սէր եւ համերաչխութիւն կը սփռէ հայ ժողովուրդին, ուժ եւ ոգի տարածելով սփիւռքի հայրենակարօտ Հայութեան:

Աւելորդ երգէ մը ետք, վերջին խօսողն էր Ամենայն Հայոց Հայրապետը: «Այս պահուս չափազանց յուզուած եմ այն ջերմ խօսքերէն որ ուղղուեցան ինծի: Շնորհակալութիւն եւ ես այնպէս կ'ընդունիմ որ այդ ազնիւ մտածումները իմ անձիս միջոցաւ ուղղուած էին, պէտք է ուղղուած ըլլան յաւիտենական Ս. էջմիածնի: Երբ ակամայ ընտրուեցայ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս, զգացի ծանրութիւնը պարտականութեանս: Յոստովանիմ որ առաջին ամիսներուն, նոյնիսկ մէկ-երկու տարի ինքզինքս շատ տկար զգացի: Բայց հետզհետէ զգացի թէ զբաղումն ուժ մը զիս ներչնչեց ու կրցայ յստակ տեսնել իմ գործունէութեանս դաշտը եւ ապագան: Գոհայ յարգալից վերաբերում մեր ժողովուրդին ու նաեւ ազնիւ վերաբերում պետական իշխանութեանց կողմէ»: Տալէ ետք Մայր Աթոռի եւ Հայրենիքի ողջոյնը, Հայրապետը յայտնեց թէ իր այցելութիւնը փարիզ կը զուգադիպէր տեսակ մը համաժողովի, կամ համագումարի Արեւմտեան Եւրոպայի կրօնաւորներու եւ ազգայիններու, ինչ որ չէր դիտեր եւ մխիթարական եղած է իրեն համար տեսնել եւ հաստատել որ աւելի կազմակերպուած ձեւով կը տարուին հոգեչէն աչխատանքները: Հայ եկեղեցին բախտորոշ դեր մը ունի տանելիք, ինչպէս նաեւ բարեսիրական կազմակերպութիւնները, զանազան միութիւնները, կուսակցութիւնները եւ մամուլը, սակայն պէտք է ընդգծել այն համոզումը թէ այս ամէնէն վեր է եկեղեցին: Իր վիշտը յայտնեց Փարիզի կրօնական հաստատութեանց հետ կապ ունեցող վերջին պատահարներուն առթիւ, որոնք յուզած ու մտահոգած են զինքը, բայց ուրախ եղած է հաստատելով թէ մեկ մարդու նման բոլորը ոտքի կանգնած են եկեղեցւոյ կողքին, պաշտպանելու համար հայ ժողովուրդի արժանապատուութիւնը այս երկրին մէջ: Ցոյս ունի որ մօտ ապագային չնորհիւ Ֆրանսայի արդարադատութեան, լուծուած կ'ըլլայ այս տագնապը:

Կաթողիկոսը ապա ծանրացաւ Հայաստանի Ապրիլեան վաթսունամեակի ոգեկոչումներուն վրայ: Այս ուղեւորութեան ընթացքին կ'այցելէ վեց երկիրներ (Ռումանիա, Պուլկարիա, Անգլիա, Ֆրանսա, ապա՝ Ամման եւ Երուսաղէմ): Ամէն կողմ եղեռնի վաթսունամեակի առթիւ հայ սրտերը նոյն ուժգնութեամբ կը բաբախեն հայրենիքին ներս թէ դուրս: Եղեռնի ոգեկոչումը պատմական օր մը եղած է: Ամբողջ ժողովուրդ մը, բոլոր խաւերէն, ուխտի գացած է Ծիծեռնակաբերդ, երիտասարդներն ալ երգելով իրենց սրտէն բխած երգերը եւ իրենց հայեացքը դէպի Արարատ: «Ջէք կրնար երեւակայել, չեշտեց Վազգէն Կաթողիկոս, այն սրտակցութիւնը որ հայրենի ժողովուրդը կը կապէ արտասահմանի Հայութեան, իրենց քոյրերուն եւ եղբայրներուն: Վերջին քսան տարիներու ընթացքին ամբողջապէս կերպարանափոխուած է Հայաստանի ժողովուրդը, ազգային զգացումներով բռնկած: Այսօրուան պետականութիւնը խաղաղ եւ նպաստաւոր պայմաններու մէջ դրած է հայ ժողովուրդը: Ոմանք կը մեղադրեն երբեմն Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը որ քիչ մը շատ կը խօսի եղեռնի մասին, ազգ. զգացումներու մասին, քաղաքակա-նութիւն կ'ընէ: Կը մերժեմ այդպիսի մբ-տածում: Քաղաքական վերաբերում չէ ոգեկոչել մեր երկու միլիոն նահատակներու յիշատակը, այլ արդարութիւն ը-նել է եւ հաւատարիմ մնալ անոնց ուխ-տին: Ասիկա քաղաքականութիւն ընել չէ, պիտի չմոռնանք անոնց յիշատակը, ասիկա մարդկայնութեան հարց է, ոչ միայն հայ այլեւ ամբողջ ժողովուրդներուն հա-մար: Միտքս աւելի առաջ ալ կ'երթայ, նաեւ Թուրք ժողովուրդին, նոր սերունդները պէտք է ընդունին»:

Կաթողիկոսը յիշեց թէ Ռումանիա, այսօր տասը հազար Հայեր կան, քսան հազար Պուլկարիա: Վաթսունամեակը, կը զուգադիպէր նաեւ Բ. աչխարհամարտի յաղթանակի 30ամեակին եւ եթէ Վոլկայի ափերուն աւելի ուչանար յաղթանակը, մեր ժողովուրդին մեծ վտանգ կը սպառնար: Ցիշեց զրադէտ Եուրկէր Թորվալտի վերջին հատորին «Պատրանքներ» մէկ հատուածը, ուր կը յիշուի զերման յարձակաղացումը դէպի Կովկաս, եւ այն առեն մեծ ցեղասպան Ռոզընպերկ երբ քարտէսը ցոյց տալով Հիթլէրի հարց տուած է թէ ի՞նչ պիտի ընեն, ան ջղագրգիռ պատասխանած է «ինձ չեն հետաքրքրեր Կովկասի վայրենի ժողովուրդները՝ այլ՝ Բագուի քարիւղը: Պէտք է պատակցութիւնն ունենանք մեր հիմնական չահերուն եւ մեր երկրին ապագային համար չանտեսենք մեր աչխարհագրական դիրքը»: Ամենայն Հայոց Հայրապետը առանձնապէս ծանրանալով Պուլկարիոյ վրայ, ուր էր քանի մը չաբաթ առաջ, ըսաւ թէ երկու ժողովուրդներու յեղափոխականները երկար գործակցած են նոյն օսմանեան բռնակալութեան դէմ: Ցիշեց Անդրանիկը ու նաեւ այն պարագան որ ուրիչ աճիւններ կան լեռներուն վրայ Պուլկարիոյ: Ամենայն Հայոց Հայրապետը չեշտեց թէ Հայ ըլլալը դժուար է եւ այդ իսկ պատճառով խթան մը պիտի ըլլայ այդ դժուարը իրագործելու, Հայ ըլլալ կը նչանակէ ազնիւ դատ մը պաչտպանել եւ յիշեց որ նոյն օրը, թերթին մէջ բացառիկ յուզումով կարդացած էր Անրի Սմոլարսկիի յօդուածը որ կը վերջանար՝

Nous sommes tous des Arméniens.

Հիացում յայտնեց Սփիւռքի գերմարդկային ճիգին համար գոյատեւման իր պայքարին մէջ: Սփիւռքը անբաժան մասն է հայրենիքին ըսաւ Կաթողիկոսը, յիչեցնելով մեզի Շաւարշի մէկ ուրիշ բանաձեւումը՝ «Մէկը միւսով պիտի չնչէ»:

×

Կիրակի առաւօտ Ֆրանսացի պաչտօնական անձնաւորութեանց եւ փողոցը խըտնուած հոծ բազմութեան մը ներկայութեան օծումը կատարուեցաւ Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին նորակառոյց եկեղեցւոյ եւ նոյն իրիկունը Հ. Բ. Ը. Միութեան Ալեք Մանուկեան մշակութային նոր կեդրոնին: Այս երկու հանդիսութեանց մասին, մանրամասնութիւններ կուտանք մեր յաջորդական թիւերով:

Հայերէն մի՛ տուիր Թուրքե՛րէն տուեցէք

— o —

Այս կրնայ միայն նչանակել այն քըրբաւարի հետեւեալ լուրը, զոր կը բաղեմ Պոլսոյ թերթերէն (*Ժամանակ*, Յունիս 10).—

«1974–1975 տարեչրջանի վերջաւորու-թեան կրթական տնօրէնութիւնը, Սահմանադրութեան բոլորովին ներհակ, հրահանգ մը ղրկած է մեր վարժարաններուն, պահանջելով թէ ա՛յն աչակերտը, որ թրքերէն լեզուէն 4 չի ստանար, կը կրկնէ իր դասարանը, իսկ հայերէնէն ու ուրիչ դասերէ 2 իսկ առնէ կ'անցնի դասարանը:

Տարեվերջին ղրկուած այս զարմանալի հրահանգը չուարցումի մատնած է տնօրէնութիւնները, ուսուցիչներն ու ծնողքները, որոնք ելք մը չեն գտներ աչակերտներու իրաւունքները պաչտպանելու համար:

Քանի մը տողով

ՄԱԿԱՐԻՈՍ ԱՐՔ. «բացարձակ ճախողութիւն» որակեց մէջ-համայնական բանակցութեանց երկրորդ հանդրուանը (Վիէննա, Յունիս 5–7): Միւս կողմէ Ա-պահովութեան Խորհուրդը Ուրբաթ օր բանաձեւ մը քուէարկեց վեց ամիս երկարաձգելով ՄԱԿի ուժերու ներկայութիւնը:

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ԱՆՑՅԱԼԸ

##

ՁԿՅՄՍ ՃՕՅՍԻ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՍԻՄՓՈԶԻՈՄ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

— o —

Զկայ քաղաքորդ դարու մէջ ապրած ուրիշ գրագէտ մը, որ արդի գրականութեան վրայ ազդած ըլլայ ճկյմս ճօյսի չափ: Իրլանտացի՝ բայց անդլիախօս այս գրագէտին կոթողական գործը կորիզն է նոր գրականութեան նուիրուած որեւէ դասընթացքի, եւ ուրեմն աշխարհի կարեւոր բոլոր համալսարաններուն մէջ կարելի է գտնել մէկ կամ երկու քննադատ ու գրականութեան ուսուցիչ՝ որոնք մասնագէտ են ճօյսի գործերուն:

Այս մասնագէտներու կազմակերպու – թիւնը չորս տարին անգամ մը համաժողով կը կազմակերպէ, որուն կը հրաւիրուին թէ՛ կազմակերպութեան անդամ – ները թէ ալ այժմէական գրականութեամբ հետաքրքրուող ուսուցիչներ ուրիշ վայրէ նման մասնագիտութիւններէ: Այս տարի, ճօյսի նուիրուած 5րդ համաշխարհային սիմփոզիումը տեղի կ'ունենայ Փարիզ, Մարէյլի չրջանի Մշակոյթի կեդրոնին մէջ (Սանքթը Ֆիլքիւբէ): Ըստ սովորականի՝ ժողովի բացումը տեղի կ'ունենայ Յունիս 16ին, որովհետեւ ճօյսի ամէնէն մեծահամբաւ գրքին, «Իւլիսէս»ի դէպքերը տեղի կ'ունենան 1904 Յունիս 16ին: Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի ալ Իրլանտայի մայրաքաղաք Տըպլինի մէջ տեսակ մը «ուխտագնացութիւն» տեղի կ'ունենայ, որուն ընթացքին գրասէրներու խումբ մը կը քալէ նո՛յն այն համրաներէն որոնցմէ անցած է ճօյսի ստեղծած հերոսը:

Համաժողովը պիտի տեւէ հինգ օր: Ամէն օր մասնագէտներ եւ ուրիշներ հաղիպումներ եւ խօսակցութիւններ կ'ունենան, որոնց ընթացքին կը վերլուծեն ու կը վիճաբանին զանազան խրթին կէտերու մասին: Ճօյսի գործը տեսակ մը գրական Ամերաան է դարձած, եւ այլեւս կարելի չէ ըսել որ զայն կը վերլուծեն միայն, այլ նաեւ... կը մեկնաբանեն:

Ա. Թ. (*)

ԽՄԲ.— Խաչիկ Թէօլէօլեան, որդին Միհրան Թէօլէօլեանի, վերջերս արժանացաւ «Բաղդատական Գրականութեան» ամբիոնային, Պրաւունի համալսարանը: Գրականութեան դասախօս է եւ իճմ ալ հրաւիրուած է այս սիմփիումին ելոյթ ունենալու:

կարդացէք

«ՅԱՌԱՋ»Ը

Տարածեցէք

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻՆ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԻ
ՏԱՐԱԾՄԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
Գուզաւիօ Միլլանիւճօ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՑԹԻ ՇԱԲԱԹ
Պերկամօ 21–30 Յունիս 1975

21 Յունիս, ժամը 18·— *Բացում Հայկական Արուեստի եւ կենցաղի վերաբերեալ առարկաներու ցուցահանդէսին, Սան Պարթոլոմէոյ Մշակութային կեդրոնին մէջ, կազմակերպուած Իտալիոյ Հայ Մշակութային Միութեան եւ ժողովրդական Արուեստի Տարածման Գրասենեակին գործակցութեամբ: Կը ցուցադրուին գործածական առարկաներ, ոսկերչութիւն, ասեղնագործութիւն, գորգեր, մանրանկարներ, եւայլն: Այցելութեան ժամերը 16էն 22:*

22 Յունիս, ժամը 21·— *Դասախօսութիւն Փրոֆ. Ալբակո Նովելլոյի, պատկերներու լուսարձակումով, նիւթ ունենալով՝ Սիրելի Հայաստան — Գարա Արմենիա: Տեղի կ'ունենայ Սան Պարթոլոմէոյ Մշակութային Կեդրոնին մէջ:*

24 Յունիս, ժամը 21— *Դասախօսութիւն ընկերաբան Տոքթ. Յակոբիկ Մանուկեանի: Նիւթ՝ Հայ ժողովուրդի ազգագրութիւն ու ներկան, իտալերէն: Սան Պարթոլոմէոյ Մշակութային Կեդրոնին մէջ:*

26 Յունիս, ժամը 21·— *Հայկական երաժշտութեան ունկնդրութիւն, ներածութեամբ եւ բացատրական մեկնութեամբ երաժիշտ Փրոֆ. Ալեսիս Նաղարեանի, իտալերէն: Տեղի կ'ունենայ Սան Պարթոլոմէոյ Մշակ. Կեդրոնին մէջ:*

28 Յունիս, ժամը 12·— *Բացում Հայ ճարտարապետութեան ցուցահանդէսի, Բալածոյ Տէլլա Ռաճիոնէի սրահներուն մէջ: Ժամը 21ին·— Դասախօսութիւն Միլանոյի Կաթողիկէ Համալսարանի փոխվարիչ եւ լեզուաբան Փրոֆ. Տոքթ. Ճանդարլօ Պալոնեէզիի, նիւթ ունենալով՝ Հայերէնը՝ ընդհանրական արժէքով լեզու մը եւ մշակոյթ մը: Տեղի կ'ունենայ Սան Պարթոլոմէոյ Մշակ կեդրոնին մէջ:*

29 Յունիս, ժամը 12·— *Հայածէս հանդիսաւոր պատարագ Վենետկոյ Մխիթարեան հայրերու եւ ղպրաց դասուն կողմանէ: Տեղի կ'ունենայ Սանթա Մարիա Մաճիօրէ եկեղեցւոյ մէջ: Ժամը 21·— Նուագահանդէս՝ Ջուզեպպահար Չիլիճիկիրեան եւ դաշնակահար Պէնսոն լոնտոնեան զոյգին կողմէ. յայտագրին մէջ Մոցարթ, Բարտոքանեան, Պէթհովէնն:*

Տեղի կ'ունենայ Պէրկամոյի երաժշտա – նոցին Բիաթթի սրահին մէջ:

Համաժողովի աշխատանքները պիտի տեւեն երեք օր, Յունիս 26էն 29, որոնց ընթացքին պիտի կատարուին կարեւոր դիտական զեկուցումներ հայ եւ օտար անուանի գիտնականներու կողմէ: Համաժողովի փակումը պիտի կատարուի դէպի Վենետիկ ճամբորդութեամբ Ս. Ղազարու Մխիթարեան մայրավանքը ուր պիտի այցելեն Թանգարանը եւ ձեռագիրներու նորակառոյց մատենադարանը:

ԿՈՉ ՍՓԻՒՌՔի ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

— o —

Հայ Արուեստին նուիրուած Միջազգային Առաջին Համաժողովը որ տեղի պիտի ունենայ Միլանոյի մօտակայ Պէրկամօ քաղաքին մէջ, եւ անոր զուգընթաց կատարուելիք Միջնադարեան Հայ ճարտարապետութեան եւ Հայ ժողովրդական Արուեստի զոյգ ցուցահանդէսները, ինչպէս կ'երեւի հրատարակուած յայտարարէն, իրենց ամբողջութեան մէջ կը կազմեն համահայկական եւ միջազգային տարողութեամբ լայնածաւալ ձեռնարկ մը: Անիկա որպէս հայկական մշակութային բացառիկ արտայայտութիւն կը կարօտի բոլորիս բարոյական եւ մանաւանդ նիւթական օժանդակութեան:

Իտալիոյ Հայ Մշակութային Միութիւնը նկատելով որ այդպիսի ձեռնարկ մը պէտք չէ միայն Միլանի Հայութեան մեծաշնորհը ըլլայ, կը փափաքի անոր վերկատար յաջողութեան մասնակից ընել սիրելի նախանձախնդիր ազգայինները եւ կազմակերպութիւնները:

Արդ՝ սիրելի հայրենակիցներ՝ վստահ ձեր ազգային խոր դիտակցութեան, կոչ կ'ընենք բոլորիդ նիւթական օժանդակութեան. նոյն ժամանակ ցանկալի է որ՝ կարելիութիւն ունեցողները՝ իրենց ներկայութեամբ պատուեն համաժողովի աշխատանքները որպէս ունկնդիր եւ այցելեն զոյգ ցուցահանդէսները, քաջալերելով հանդիսանալով կազմակերպիչներուն:

Կը խնդրուի դրամական առաքումները կատարել Միութեանս հասցէին·—

Unione Culturale Armena d'Italia
Piazza Velasca No 4
Milano — Italia

Կանխայայտ շնորհակալութեամբ՝

ԻՏԱԼԻՈՅ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ
ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԽՄԲ.— Մարսէյլի Առաջնորդարանէն ստացանք հետեւեալ բաց նամակը, հրատարակութեան խնդրանքով: Մեր կողմէ աւելցնելիք բան մը չունինք, եթէ ոչ ցաւ յայտնել որ նման բացառիկ առիթներ չեն օգտագործուիր վերջ տալու համար գաղութները մաշեցնող աւելորդ տարակարծութեանց, փոխանակ լուծում գտնելու այս արուեստական պառակտումներուն·—

ԴԱՐՁԵԱԼ ԱՆՏԵՍՈՒՄ՝
ԴԱՐՁԵԱԼ ՊԱՌԱԿՏՈՒՄ

Ի ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ՀԱՐԱՒ. ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Ն. Ս. Օծութիւն Վեհափառ Վազգէն Ա. Հայրապետին, Արեւմտեան Եւրոպայի Կաթողիկոսական Պատուիրակ Սերովբէ Արք. Մանուկեան, հրաւէր – նամակները ուղղած է, մասնաւորաբար համայն Ֆրանսայի Հայ Առաքելական Եկեղեցիներու հոգեւոր հովիւներու եւ վարչութեանց, սոյն ժողովին ներկայ ըլլալու խնդրանօք: Ժողովը օրակարգ ունենալով ծիսական, եւ կարգապահական կարգ մը հարցեր, նաեւ պիտի ընդունի Հայրապետական օրհնութիւնները ու հայրական թելադրութիւնները:

Նման ժողովներ բնական է, չատ օգտակար կրնան ըլլալ մեր եկեղեցւոյ, ծիսական, եւ կարգապահական կանոնաւորութեան տեսակէտէ, եւ միայն բարիք եւ խանդավառութիւն կրնան յառաջացնել մեր ժողովուրդի սրտերէն ներս: Մարսիլիոյ չրջանի բոլոր եկեղեցիներն ալ ուրախութեամբ դիմաւորեցին եղած հրաւէրը: Բայց ցաւով կ'ուզենք արձանագրել պարագայ մը որ միայն պառակտում կրնայ յառաջ բերել մեր ժողովուրդի խաւերէն ներս: Հետեւաբար կարգ մը եկեղեցիներ ցաւ է սիրտ նկատեցին որ, մեր եկեղեցւոյ կանոնական եւ սահմանադրական կարգերով, Հարաւ. Ֆրանսայի եկեղեցիներու գլուխը եղող, Ազգ. Առաջնորդարանը դարձեալ անտեսուած է, եւ չէ հրաւիրուած սոյն ժողովին:

Առաջնորդարան մը որ օրինաւորապէս ճանչցուած է տեղական իշխանութենէն եւ մանաւանդ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի Ամենայն Հայոց Խորէն Ա. Մուրադբէկեան Կաթողիկոսի 1937 Դեկտեմբեր 24 թիւ 654 սրբատառ կոնդակով:

Այս անտեսումը առիթ տուաւ որ, Մարսիլիոյ կարգ մը եկեղեցիներու ներկայացուցիչներով խառն ժողով մը կազմուի այս հարցը քննելու համար: Սոյն խառն ժողովը դարձեալ, ուրախութեամբ դիմաւորելէ վերջ եղած հրաւէրը, փափաք յայտնեց եւ իր 1975 Մայիս 21 թուակիր նամակով մը պահանջեց որ Ազգ. Առաջնորդարանն ալ հրաւիրուի սոյն ժողովին: Աբեւմտեան Եւրոպայի Հայրապետական Պատուիրակ Սերովբէ Սրբազան, փոխանակ ուղղակի պատասխանելու մեր նամակի հիմքը եղող հարցին, իր 1975 Յունիս 1 թուակիր երկրորդ նամակով մը, ուղղուած Խառն Ժողովի առենապետ Պր. Աւետիս Մելքոնեանի, ուր դարձեալ Անտեսում դարձեալ չրջունքներէ բխող ճիգ մը ընելու դործնապէս, չօշափելիօրէն, անկեղծ եւ իրաւ համերաշխութիւն եւ միասնականութիւն ստեղծելու:

Ժողովրդական հիմունքներ ունեցող մեր եկեղեցին, ժողովրդավարական այս դարուս մէջ, ալ վերջ պէտք է տրուի կղերապետական միտումներ ունեցող գաղափարներու: Հայաստանեայց Առաքելական Սուրբ Ս. եկեղեցւոյ տեսէ դաւակ իր արդար խօսքը եւ հետաքրքրութիւնն ունի իր եկեղեցւոյ հանդէպ:

Եթէ իսկապէս անկեղծ փափաքներ կան միասնականութեան որ այնքան անհրաժեշտ է, ներկայ մեր ցիրուցան հօտին, հոգեւոր եւ ազգային միխիթարութիւն հասցնելու տեսակէտէ, ուրեմն պէտք չէ անտեսուին Ս. Էջմիածնի Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան կողմէ, սրբատառ կոնդակով հաստատուած, եւ վաւերացուած, Հարաւ. Ֆրանսայի ազգային Առաջնորդարանը:

Ի դիմաց Խառն Ժողովի՝

Ատենապետ ԱՒԵՏԻՍ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ
Ատենադպիր ՊԵՏՐՈՍ ՉԻՉԻՔԵԱՆ

ՄՈՆԹԷ-ՔՐԻՍԹՕ-Ի

ՕՐԴԻՆ

Ե.

ԿԱՆԱՉ, ՁԵՐՄԱԿ ՈՒ ԿԱՐՄԻՐ

Ա՛հ, եթէ այդ վայրկեանին Ասլիթթա իր կեղծաւոր զրպտման պատասխանած ըլլար... պայն դաշոյնով պիտի զարնէր: Բայց հիմա դաշոյնի հարուածէ մը աւելին ունէր ձեռքը:

Ասլիթթա ինքզինքը մատնած էր: Զինքը նախատելով եւ ուրացող կոչելով՝ խոստովանած էր թէ դէմքը դիմակ մը անցուցած էր... ըսել է հայրենասէր մը, դաւադիր մըն էր ան, լրտեսին հոտառութիւնը զինքը չէր խաբած...

Սան-Բիէթրօ ժպտեցաւ: Լուչիոլայի տպաւորութիւնը պիտի խորտակուէր, երբ իմանար թէ իր սիրահարը Բատէյքիի դատաւորներու իշխանութեան տակ է:

Ասլիթթա ամբոխին մէջ կորսուած էր: Սան-Բիէթրօ մառեչալին թիկնապահին օթեակը մտաւ:

Լուչիոլա բեմ մտած էր: Ծափահարութեան տարափ մը ողջունած էր իր գալուստը: Տարաբախտ ժողովուրդները յայտնի տեսիլներ կ'ունենան. անոնց սիրածը ոչ միայն աննման արուեստն էր, արժանաւոր երգչուհին էր, այլ եւ բոլոր այս Իտալացիները կը կարծէին թէ անիկա Իտալիոյ հրեշտակը կը ներկայացնէր իրենց համար:

Լուսաճանճը, որ նոյնիսկ մութ դի – շերուան մէջ լոյս մը կը պլպլացնէ մայտառներուն մէջ, ոչ ապաքէն խորհրդանիշն է այն անչէջ լոյսին, որ կայ ու կը ժպտի բարբարոսութեան աղջամուղջին մէջ...

Ասկէ զատ ինչո՞ւ համար աշխատէին մեկնել այս բանը. այս այսպէս էր:

— Տէր, կ'ըսէր Սան-Բիէթրօ, թիկնապահին ականջին, մատնիչ մը գտայ...

— Դարձեա՜լ, ըսաւ Աստրիացին իր ժպտուն ժպիտովը, որուն մէջ արհամարհանք կար:

Սան-Բիէթրօ չրթունքները խածաւ:

— Արդեօք Նորին Կայսերական Վեհափառութեան համար ունեցած փոյթս անհո՞գ է ձեր վստահութեան...

— Ո՞վ ըսաւ... կեցէք, ներկեակէ վերջը...

Աչքերնիս այդ պահուն... երաժշտա – պետ Թիչէլլինիի քաղցր, բայց քիչ մը գեհենիկ մեղեդիները հիանալի համ մը կը ստանային, որովհետեւ Լուչիոլա խոր զղացում մը կը դնէր անոնց մէջ...

Ամբողջ սրահը իր չրթունքներէն կախուած էր: Բոլոր ներկաները հրապուրուած էին: Բայց ոչ մէկը նչմարեց թէ՝ Լուչիոլա զարձած էր դէպի այն օթեակը, ուր անծանօթը, կինն ու տղան նըստած էին, եւ պաղատական նայուածք մը ուղղած էր անոնց:

Մարդը ոտքի ելաւ օթեակին խորը եւ նայուածքը Բատէյքիի գործիչներու օթեակին մէջ ուղղելով իր հրացայտ աչքերը յառեց անոր եւ Սան-Բիէթրոյի: Կարծես թէ այնքան հեռուէն եւ մեղեդիներու արձագանգին մէջէն՝ մտիկ կ'ընէր այս երկու մարդոց փոխանակած խօսքերը...

Երկեակը աւարտեցաւ եռանդագին ծափահարութեամբ...

— Տէր, ըսաւ Սան-Բիէթրօ, ապացոյց ունիմ որ տ'Ասլիթթա մարքիզը մատնիչ մըն է, թէ Իտալացիներուն հետ կը դաւակցի...

— Տէր Աստուած, մինչեւ վաղը չէի՞ք կրնար սպասել, Պարոն, գործի վրայ խօսելու համար...

(Շար.) ԺԻՒԼ ԼԵՐՄԻՆԱ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ, ՊԷՑՐՈՒԹ.— Պր. Կարապետ Քելէկեան, Պր. Ժերար Քելէկեան, Տէր եւ Տիկին Աատուր Օհաննէսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Ճնկըտրեան, Տէր եւ Տիկին Ժաք Ճնկըտրեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Գոհարիկ Օհաննէսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Նազար Ուզունեան եւ զաւակները, Թերզեան, Քելէկեան, Քիթապճեան, Օհան – Նէսեան եւ Ճնկըտրեան ընտանիքներու բոլոր անդամները եւ պարագաները իրենց խորին չնորհակալութիւնը կը յայտնեն Արեւմտ. Եւրոպայի Կաթող. Պատուիրակ Տ. Սերովբէ Արք. Մանուկեանի, Ժընեւի հոգեւոր հովիւ Հոգշ. Տ. Դաւիթ Ծ. Վ. Սահակեանի, Լիոնի հոգեւոր հովիւ Հոգշ. Տ. Գեղամ Ծ. Վ. Զաքարեանին, քահանայից դասուն, դպրաց դասուն, Ազգ. Մխիթեան վարչութեան եւ բոլոր անոնց որոնք իրենց ներկայութեամբ, նամակով, հեռագրով, ծաղկեպսակով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին իրենց կողակցին, մօր, քրոջ, մեծ–մօր, մօրքրոջ եւ ազգականին՝

ԱԶԱՏՈՒՀԻ ՔԵԼԷԿԵԱՆԻ

(ծնեալ Ճնկըտրեան)

դառնակսկիծ մահուան առթիւ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Աւրինէ Ճիւհէրեան կարպիս խտըշեանի մահուան առթիւ 50 ֆր. կը նուիրէ կարմիր Խաչին (ատանալ «Ճառաջ»էն) եւ 50 ֆր. «Ճառաջ»ի։

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՊԱՐԳԵՒԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Շաբաթ Ցունիս 21, ժամը 11 — Ամավերջի հանդիսաւոր պատարագ — 12·30ին Ընտանեկան ճաշ — 15ին Պարզեւաբաշխութեան հանդէս։

Ճաշին մասնակցիլ փափաքողները կը-նան տեղերը վերապահել հեռախօսելով վարժարանի տեսչութեան՝ 027–18–28։

Մասնակցութիւն ճաշին 30 ֆր.

Հ. Ց. Դ.

ՊԱՆԵԼՕ – ՔԱՇԱՆԻ Հ. Ց. Դ. Արծիւ խումբի ժողովը այս Շորեքշաբթի իրի – կուն, ժամը 21ին։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Ց. Դ. Քրիստափոր կոմիտէի ընկ. ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ, Ցունիս 20, ժամը 20ին, Ահարոնեան ակումբը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՍԻՆ – ԺԵՌՄ

Սէն Ժեռմի Ս. Սահակ – Ս. Մեսրոպ եկեղեցւոյ հայկական դպրոցին ամավերջի հանդէսը, հովանաւորութեամբ Հ. Բ. Ը. Միութեան եւ Թաղականութեան, Շաբաթ Ցունիս 28, երեկոյեան ժամը 20·30ին եկեղեցւոյ սրահին մէջ։

Երգ, արտասանութիւն եւ հայկական պարեր աշակերտ – աշակերտուհիներու կողմէ։

Կը հրաւիրուին թաղիս եւ շրջակայքի ծնողքներն ու ազգայինները։

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ՊԱՏԳԱՄ · ԺՈՂՈՎ

Համախարհրդարանական Միութեան կեդրոնական վարչութիւնը — Վալանս — կը տեղեկացնէ թէ իր պատգամաւորական ժողովը կը գումարուի Շաբաթ, Ցունիս 21, առաւօտեան ժամը 9ին, Պ. Գասպարեանի սրճարանը, Ռիւ Պուֆիէ, Վալանս։

Ցաջորդ օրը կիրակի՝ ղաչտահանդէս՝ Շաթօ Մոնտիի շրջանակին մէջ։

Կը հրաւիրուին հայրենակիցներն ու համակիրները։

ԴՈՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած կապոյտ Խաչի տեղւոյն մանանճիւղին կողմէ

Կիրակի Ցունիս 22, ամբողջ օրը ժամենի ղաչտին վրայ։

Մասնակցութեամբ Սայաթ–Նովա նուագախումբին

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, առատ ուտելիք եւ խմելիք։ (Դաչտին տեղը էզէնֆինէ ճամբուն վրայ)

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

Հ. Յ. Դ. ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՑԻ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷՆ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԷ.—

ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՇՐՋԱՆ

Փարիզեան շրջանի բոլոր խումբերը ընկերական ընդհ. ժողովի, Ուրբաթ Ցունիս 20, երեկոյեան ժամը 20ին, Փարիզի Մշակոյթի Տան սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՖՐԱՆՍԱ

Կեդրոնական Ֆրանսայի մեր բոլոր բոլոր կազմերը ընկերական ընդհանուր ժողովի կիրակի Ցունիս 6, կէսօրէ ետք ժամը 14·30ին, Տէսինի Մշակոյթի Տան սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ՖՐԱՆՍԱ

Հարաւային Ֆրանսայի մեր բոլոր կազմերը ընկերական ընդհ. ժողովի Շաբաթ Ցունիս 28, երեկոյեան ժամը 20ին, Մարսէյլի Ահարոնեան Ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՊԱՆԻԷՕ – ՔԱՇԱՆԻ

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Բարձր հովանաւորութեամբ

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կիրակի Ցունիս 22ին, ժամը 15·30ին

Պանիէօի Քաղաքապետարանի սրահին մէջ, ռիւ Շարլ – Միշել

Գեղարուեստական բաժին

Երգ, արտասանութիւն, կենդանի պատկեր 2 գաւառակերդութիւն եւ հաճելի անակնկալներ.

Կը ղեկավարէ՝ Ուսուցչուհի

Հ. ՊԱԼՃԻՃԵԱՆ

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ

աշակերտութեան կողմէ

Կը ղեկավարէ՝ Տիկին Լիլի Փէքմէզեան Մենապար՝ նախկին աշակերտուհի Աննի Ազարեանէ, Դաշնակ՝ նախկին աշակերտուհի Ա. Տաքէսեանէ, Մեներգ՝ Տիկին Սիւզան Լօռէ

Մուտք՝ 5 ֆր.

Հաղորդ. միջոց.— *Փորթ տ'Օրլէանէն առնել օթոպիւս թիւ 188 կամ 197 եւ իջնել Մարսէլ–Պոնէ։*

GALERIE BERHEIM-JEUNE
27, AVENUE MATIGNON
MUTAFIAN
œuvres récentes
du 4 au 21 Juin
Tous les jours de 10 h. 30 à 12 h. 30
et de 14 h. 30 à 18 h. 30
Sauf Dimanche et Lundi)

ԱՂՔԱՏԱՆՈՒԹԻՒՆ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ 85ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի, Ցունիս 22, ժամը 10էն 22

Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան դարաստանիին մէջ, 44–50 Ավընիւ Շառլ տը Կոլ, Մոնմորանսի

Եկէք բազմաթիւ վայելելու աւանդական հայկական չամփուրով խորովածը, միաժամանակ ներկայ գտնուելու «ԳԱՐՈՒՆ» նուագախումբի եւ ՔՐԻՔՈՐ քաղաքի պարի խումբի գեղարուեստական բաժնին։

ԹՈՄՊՈԼԱ արժէքաւոր առարկաներով, աճուրդի կը դրուի Հայաստանի իւղանկար մը

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Անձրեւի պարագային ապահովութիւններ ձեռք առնուած են։

Ծանօթ.— Մոնմորանսի երթալու համար չոգեկառք առնել կարելի Նոռէն եւ իջնել Անկէն (իւրաքանչիւր քառորդ ժամուն), անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 6 օթոպիւսով կրնայէ կայարանը իջնել։

Կարեւոր.— Փափաքելի է որ ամէն ոք տեղւոյն վրայ ծախսէ, կը յանձնարարուի ուտելիք չբերել։

Դուռները կը բացուին ժամը 10ին եւ կը տեւէ մինչեւ ժամը 22

JACQUES CHELELEKIAN vous propose des

VOYAGES EN ARMENIE

EN COLLABORATION AVEC

AÉROFLOT et INTOURIST

Prix par personne au départ de MARSEILLE

F 2800

DEPART :	RETOUR :
4 Juillet	17 Juillet
18 Juillet	31 Juillet
1er Août	14 Août
15 Août	28 Août
5 Septembre	18 Septembre
19 Septembre	2 Octobre

F 2500

Départ :	Retour :
3 Octobre	16 Octobre
7 Novembre	20 Novembre
26 Décembre	8 Janvier 76

Ces prix comprennent :
— Transport aérien Marseille — Erévan — Marseille
— Transferts aéroport — Hôtel et V. V.
— Logement en chambre double Hôtel 1ère classe
— Pension complète
— Visite Erévan — Etchmiadzin
— Excursions : Sardarabad — Garni — Kégart — Lac Sévan

IMPORTANT : Inscriptions; minimum un mois avant la date de départ

Renseignements et réservations :

toutes agences HAVAS VOYAGES
et Jacques CHELELEKIAN
87 La Canebière
13001 MARSEILLE
Tél. : (91) 50-89-12 Lic. 97

SUPER THOMLAC

PEINTURES • PAPIERS PEINTS • TAPIS • MOQUETTES

POSE PAR NOS SPÉCIALISTES DE TOUS REVÊTEMENTS SOLS ET MURS

DEVIS ET POSE GRATUITS • CRÉDIT DE 3 A 21 MOIS

Carrefour de l'Éléphant PALAISEAU

Parking : 3, avenue Jean-Jaurès tél. 928 00 98 - 928 03 88

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԺԱՄԵՐ ՍԷՆԻ ԱՓԻՆ

ՇԱԲԱԹ.- ՃԱՇ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ Ի ՊԱՏԻԻ

ԿԻՐԱԿԻ.- ՕԾՈՒՄ ԻՍԻԻ Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

ԵՒ

ԲԱՑՈՒՄ ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆԻՆ

Բ.

«ԵԿԵՂԵՑԻՆ հայկական ես աչխս գոց կը տեսնեմ...»:

Հոծ բազմութիւն մը, վաղ առաւօտ – եան, կիրակի օր, ղրաւած է Իսիի Պուրկէն փողոցը, ուր կը բարձրանայ նորակառոյց եկեղեցին Հայոց, հինգերորդը փարիզեան շրջանի: Ժողովուրդը կը մնայ դուրսը մինչ հրաւիրեալներ կամ պաշտօնական անձնաւորութիւններ ներս կ'առաջնորդուին: Իսիի գաղութը աւելի քան քսան տարի է որ երազած է իր եկեղեցին ունենալ, ու այսօր ունի: Ուրախութիւնը աւելի մեծ է քանի ան պիտի օծուի ձեռամբ Հայոց Կաթողիկոսին: Կը զգացուի արդէն որ չինութեան երիտասարդ յանձնախումբը առաւն կանուխ եղած է: Կ'ըսուի մեզի թէ ժամը 7ին արդէն, ոտքի էր ան ու ամէն կողմ չարժում, ճիգ եւ ջանք՝ լաւագոյնս կազմակերպելու հոգ արարողութիւնը եւ առիթ տալու ժողովուրդին որ անհամն չմնայ օրուան խորհուրդէն:

ժամը 9·30ին, երբ հաւաքուած էին քանի մը հարիւր հաւատացեալները, կաթող. Պատուիրակ Սերովբէ Արք. Մա – նուկեան, հոգեւոր հայրերու ընկերակ – ցութեամբ կը սկսէր Դռնքացէքի արարողութիւնը: Եկեղեցւոյ դուռը փակ է, դրան առջեւ Սերովբէ Արք.ի գլխաւորութեամբ եկեղեցականներ եւ դպիրներ ծունկի են ու կը խնդրեն Աստուածմէ բանալ ողորմութեան դուռը (երեք անգամ), որուն ետեւէն կը բացուի դուռը եւ շքանակի հնչիւններուն հետ մուտք կը գործեն տաճարէն ներս, ուր տեղի կ'ունենայ կարճ աղօթք մը եւ ապա Սերովբէ Արք. կը զգեստաւորուի պատարագի համար:

ժամը 9·55ին կը ժամանէ Ամենայն Հայոց Հայրապետը իր չքախումբով, կը դիմաւորուի ներկայ չուրջ հազար Հայերու ծափողջունիներով եւ կ'ուղղուի դէպի եկեղեցի:

Ներկայ են բազմաթիւ Ֆրանսացի անձնաւորութիւնները, նահանգապետ, քաղաքապետ, թաղապետ. խորհրդականներ, ինչպէս նաեւ յանուն հայ կաթողիկէ եկեղեցւոյ Հ. Ցարութիւն Պզտիկեան, Մխիթարեան վարժարանի Մեծաւորը՝ Հայր Բարթեղ, Վենետկոյ Մխիթարեան ատենակալը, Հայր Սերովբէ Վ. Ապըլեան, վերապատուելի Գ.Սիսլեան, Քուէթան տը Սեսվալ, արտասահմանեան հիւրեր եւ այլ ոսար թէ հայ անձնաւորութիւններ:

«Պարհուրդ խորին»ի հնչիւններով պատարագիչ Սերովբէ Արք. եկեղեցական – ներու առաջնորդութեամբ կը յառաջանայ դէպի խորան, ուր յատուկ աղօթքէ մը եւք Սեղանը կը լուացուի ջուրով եւ գինիով, որմէ եւք Հայրապետը կ'աղօթէ որ Աստուած դրկէ Ս. Հոգին եւ սրբէ Սեղանը, որպէսզի յոյս ու կենդանութիւն պարգեւէ անոնց որոնք կը հաւատան իրեն: Ապա «Առաքելոյ Աղաւնոյ» չարականին հետ Միւռոնը աղաւնիէն կը յեղու Սեղանի գաղաթին եւ մխրոնթափին մէջ (երեք անգամ):

Այնուհետեւ կը սկսի եկեղեցւոյ խաչեղու օծումը, որմէ եւք վազդէն Հայրապետ պետ կ'օրհնէ եկեղեցին՝ ըսելով. «Օրհնեսցի եւ պահպանեսցի եւ նախախնամեալ պահեսցի, յանուն Ս. Մարիամ Աստուածածին հաստատեալ եկեղեցիս...»:

Ուրեմն, հոս է որ արդէն կը տրուի անունը նորակառոյց եկեղեցւոյ կոչելով զայն Ս. Մարիամ Աստուածածին: Մինչ «Սեղան քո Տէր զօրութեանց» չարականը կ'երգուի, կաթողիկոսը Մորան բարձրանալով կը զետեղէ Սեղանին վրայ հինգ Աչտանակ, Աւետարան, Խաչ, Տիրամօր պատկեր եւ ապա կ'աղօթէ որ Աստուած օրհնէ նորակառոյց այս եկեղեցին:

Օծման արարողութիւնը արդէն կը հասնէր իր աւարտին եւ Սերովբէ Արք. կը խօսի օրուան առթիւ՝ ըսելով. «Այսօր կ'իրականանայ Իսիի հայ գաղութի քսան տարիներու երազը: Կը գնահատեմ Իսիի մեր սիրելի ժողովուրդը որ իր լումաներով կրցաւ բարձրացնել հայ հաւատքի բերդը՝ Ս. Աստուածածին եկեղեցին: Շնորհակալութիւն եւ գնահատանք Պր. Նուբհան Ֆրէնկեանի, որ 250 հազար Ֆրանք, այնպէս չէ՞, Պր. Ֆրէնկեան, նուիրելով զարձաւ այս եկեղեցւոյ կընքահայրը: Շնորհակալութիւն ճարտ. Ա. Յանճեանին, որ գիշեր ցերեկ աշխատելով պատրաստ ըրաւ եկեղեցին Վեհափառ Հօր ժամանման առթիւ: Ուրախ եմ յայտնելու որ Իսիի քաղաքապետարանը իր լիակատար նիստերէն մէկուն ընթացքին որոշած է եկեղեցւոյ կից փողոցներէն մէկը կոչել Երեւան փողոց: Ուրախութեամբ կը յայտնեմ նաեւ որ նորակառոյց եկեղեցին օժտուած է նաեւ նորակազմ երգչախումբով մը զոր այսօր կը կոչենք Անի, եւ կը մաղթեմ որպէսզի Անիի եկեղեցիներու զանգերու հնչիւնը անպակաս ընէ մեր գաղութի եկեղեցիէն ներս: Երգչախումբին ղեկավարն է Պր. Հրանդ Ադէմեան»:

Ապա կը հրաւիրէ Հայրապետը իր պատգամը տալու Իսիի Հայութեան:

«Այս օրերուն, — կ'ըսէ Վազգէն Կաթողիկոս, — երբ աշխարհի չորս ծագերուն, կրօնական կեանքը տագնապի չերջան մը կ'անցընէ, երբ շատեր կը կարծեն թէ Աստուած այլեւս դեր չունի երկրի մարդոց կեանքին մէջ, երբ մարդիկ կը կարծեն որ դիտութիւնը պիտի փոխարինէ կրօնքը, դուք, Իսիի պատուական մեր հայ գաղութը, հոգեւոր քաջութիւնը ունիք նոր եկեղեցի մը կառուցելու եւ խունկերամ փութալու անոր օծման առթիւ: Թող Աստուած անսասան պահէ այս եկեղեցին եւ ասպետական Ֆրանսան ու իր տաղանդաչատ ժողովուրդը»:

Այնուհետեւ, Հայրապետը իր երախտագիտական զգացումները յայտնեց Իսիի քաղաքապետարանի ազնիւ քայլին համար, որով նորակառոյց եկեղեցւոյ կից փողոց մը երեւան անունով կոչելու որոշումը տուած է, ապա անդրադառնալով հայրենի ժողովուրդին ունեցած կրօնական զգացումներուն ըսաւ. «Մեր կողմերը կրօնական կեանքը մարդկային հոգինե – րէն դուրս չեն կրնար հանել, իւրաքանչիւր Հայու հոգիին մէջ ծարաւ մը կայ հոգեկան ճշմարտութիւններու: Հայաստանի մէջ ճշմարիտ բանաստեղծներ, կը խոստովանին որ անպայման պէտք է Ս. Գիրք կարդալ ներշնչուելու համար հոգեւոր եւ մարդասիրական ոգիով եւ ծառայեցնելու իրենց ստեղծագործութեանց: Ամուր եւ հաստատ մնացէք մեր պապենական աւանդութիւններուն, զորս իբրեւ ժառանգ ստացած էք մեր նախահայրերէն»:

Կաթողիկոսին պատգամէն ետք, Սերովբէ Արք. կը մատուցանէր նոր եկեղեցւոյ անդրանիկ պատարագը: Հոս անհրաժեշտ է առանձին անդրադառնալ քառաձայն երգեցողութեան, զոր բացառիկ ներդաշնակութեամբ կատարեց նորակազմ Անի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Հրանդ Ադէմեանի: Երգէոնը կը նուագէր Տիկին Սոնա Թորոսեան, ճիշդ այնպէս ինչպէս որ պէտք է հայկ. պատարագին համար: Մասնաւոր գնահատանքի արժանի է այս երգչախումբին վարիչը: Արդարեւ երկար տարեն է որ առիթ չէր տրուած մեզի լսել հայկական պատարագը, այսքան յաջող մեկնաբանութեամբ՝ հարազատ ու տպաւորիչ, ինչպէս հաստատեցին բոլոր ներկաները, զարմանք յայտնելով նաեւ իմանալով որ բոլորովին նոր եւ երիտասարդ ուժերով կազմուած է այս խումբը, եւ կարճ ժամանակի մէջ ալ հասած նման մակարդակի մը:

Պատարագի աւարտին, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը իր չքախումբով կը մեկնէր, մինչ երգչախումբը կը հնչեցնէր Կոմիտասի Օրհներգ Հայրապետականը: Դուրսը չուրջ հազար հոգի ծափողջոյններով կը դիմաւորէր Կաթողիկոսը եւ կը ստանար անոր օրհնութիւնը:

Օրը՝ բացառիկ էր Իսիի Հայութեան համար եւ պիտի նախընտրէինք միայն դրական երեւոյթները ընդգծել, բայց դժուար է չխոստովանիլ թէ արտաքնապէս այս եկեղեցին քիչ մը խորթ տպաւորութիւն գործեց բոլորին վրայ: Գերարդիական, չուէտական տուներ յիշեցնող այս կառոյցը երբեք չի կրնար կարծել տալ անցորդին թէ այս է «եկեղեցին Հայկական»: Մեր ըմբռնումով արտասահմանի մեր մատուռները առիթներ պէտք է ըլլան մեր ինքնուրոյն ներկայութիւնը հաստատելու եւ ներկայացնելու մեր եկեղեցական ճարտարապետութիւնը, որ գերխաւոր մեծութիւններէն է մեր քաղաքակրթութեան: Այն պատճառաբանութիւնը թէ հայկական ոճը պահելու համար ծախքը կրնար կրկինն ըլլալ (ներկայիս՝ 150 հին միլիոնի չուրջ եղած է) համոզիչ չէ երբ խորհինք թէ Սփիւռքի մէջ բարձրացուած մեր եկեղեցիներուն դիմաւոր արդարացումներէն մէկն ալ պէտք է ըլլայ ինչպէս ըսինք, մեր ճարտարապետութեան տարածումը, ծանօթացումը ու նաեւ հետք ձգելու միտումը, զոր հինները ունեցած են:

Վերջացնելէ առաջ յայտնենք նաեւ թէ ցաւ զգացինք որ Իսիի հայ գաղութը չկրցաւ գոնէ քանի մը ժամ վայելել Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ներկայութիւնը: Գաղութ մը, որ իր եկեղեցաշէն յանձնախումբի ժրաջան անդամներու գլխաւորութեամբ (ինչ որ չչեչտուեցաւ հարկ եղածին չափ, գժբախտաբար), իր լումաներով բարձրացուց այդ մատուռը, վանդի, ամէն տեղ, ամէնէն մեծ տուղը եղած է միշտ մեր պարզ ու անանուն ժողովուրդը:

×

Մեկնեցանք Իսիէն գուցէ քիչ մը յուսախաբ, բայց մեր յիշողութեան մէջ քանդակուած մնաց մեծ ժանեմի այնքան անոյշ ու տխուր Աստուածամայրը, որ խորանին խորէն, Ցիսուս–Մանուկն իր գիրկը, ամբողջ պատմութիւն մը կը պատմէր մեզի, որ կը թուէր թէ Հայոց պատմութիւնն իսկ էր:

Ա. Մ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԷՄԻՐԷԼ ԱՍՊԱՐԷԶ ԿԸ ԿԱՐԴԱՅ ՈՒԱՇԻՆԿԹՐՆԻ

— o —

Թուրքիոյ վարչապետը կիրակի օր յայտարարեց թէ իր դահլիճը ի մտոյ պիտի դնէ մարուի որոշում տալու համար Թուրքիոյ ամերիկեան խարխխներուն մասին: «Մեր կառավարութիւնը, չեչտեց Տէմիրէլ, կապուած չի ղեր երկկողմանի համաձայնագրերով միակողմանի ձեւով խզուած ամերիկեան կառավարութեան կողմէ: Թեթեւօրէն մտածել պիտի նշանակէր Թուրքիայէն սպասել դաշինքին տրամադրութեանց յարգումը երբ միւս առորագրողը յանդգնութեամբ կը յայտարարէ թէ յանձնառութեամբ կապուած չէ այլեւս»: Տէմիրէլի համար Միացեալ Նահանգները «կարճատես են» ու կ'աւելցնէ. «ժամանակը Թուրքիոյ հակառակորդներուն համար կ'աշխատի»: Երկուշաբթի օր Թուրքիոյ ապահովութեան Խորհուրդը, որ կը համախմբէ զինուորական պետերը, վարչապետն ու գլխաւոր նախարարները, նիստ մը գումարած էր, որ երեք ժամ կը տեւէր եւ կը վերաբերէր ամերիկեան խարխխներուն: Վարչապետը կ'ըսէր թէ միայն յաջորդ օրը պիտի յայտարարուի տրուած որոշումը:

Տէմիրէլ նաեւ դէմ է որ Ցունաստան Հասարակաց Շուկային անդամակցի: Ասիկա քաղաքական արարք մը կը նկատէ որու նպատակն է միջազգային նոր բեմ մը գտնել Թուրքիոյ դէմ: Տէմիրէլի համար Ցունաստան հարկ եղած տնտեսական ուժը չունի Եւրոպական Հասարակապետութեան մասնակցելու համար:

Քանի մը տողով

ՇԻՐԱՒ հրաժարեցաւ Իւ. Տէ. Խո.ի ընդհ. քարտուղարի պաշտօնէն եւ առժամեայ քարտուղար նշանակուեցաւ Անտրէ Պառ: Մինչ Նիսի մէջ այս լուրը կը տրուէր համագումարի ընթացքին, Հաւրի մէջ, երեսփոխանական ընտրութեան երկրորդ չրջանին, Իւ. Տէ. Խո.ի թեկնածուն կը չահէր:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆՈՐ ՆՇԱՆԱԿՈՒՄՆԵՐ

Կազմակերպական հարցեր քննուած են Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան Ստեփանաւանի չրջանային կոմիտէի լիակատար նիստին:

Վ. Մովսիսեան «ազատած» է Ստեփանաւանի չրջկոմի առաջին քարտուղարի պաշտօնէն՝ նշանակուած ըլլալով կեդր. կոմիտէի գիւղատնտեսութեան բաժնի վարիչ: Վ. Մովսիսեանի փոխարէն վերյիչեալ չրջանային կոմիտէի Ա. քարտուղար նշանակուած է Վ. Բալայեան:

Լիակատար նիստին Վ. Յովհաննիսեան «ազատած» է կուսակցութեան Ստեփանաւանի չրջկոմի քարտուղարի պաշտօնէն, որուն տեղը առած է Լ. Մադթաչեան:

ԵՐԲ ԵՏ ԿԸ ՆՇՅԻՆՔ...

[ԱՆՑՔԵՐ ՈՒ ԱՆՁԵՐ]

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿԶԱԿԱՆ ԱՄՐՈՑՆԵՐԸ

10 - 14 ԴԱՐԵՐՈՒՆ

[ՎԱՆԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐ, ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԾԱՂԿՈՒՄԻ ԿԵԴՐՈՆՆԵՐ]

ԳՐԻԳՈՐ ՏԱԹԵՒԱՑԻԻ ԳԻՏԱԿԱՆ, ԻՄԱՍՏԱՍԻՐԱԿԱՆ և ԴԱՍՏԻԱՐԱԿԶԱԿԱՆ ՀԱՄՈԶՈՒՄՆԵՐԸ

— o —

Հայոց մատուռ – մշակութային, դաստիարակչական եւ մատենագրային դարաւոր պատմութեան մէջ, չընկնէ չըքնայ, հեռուն իմաստասիրական միտքը ունեցած է իր հայ հետեւորդները՝ որոնք թարգմանական թէ ինքնագիր իրենց գործերով կ'երեւին մասնաւորաբար հինգերորդ, տասնմէկերորդ եւ տասնըչորրորդ դարերուն (Դաւիթ Անյաղթի, Եղնիկ Կողբացի, Գրիգոր Մագիստրոս, Յովհ. Որոտնեցի, Գրիգոր Տաթեւացի, եւայլն):

Դիտել պէտք է տալ որ համեմատաբար սահմանափակ է թիւը «իմաստասէր» կամ «սոփեստաս» վերագիրներով ներկայացող դէմքերու, ինչպէս նաեւ փիլիսոփայական ծանրութիւն ունեցող գործերու. սակայն ատոնք է նաեւ այն՝ որ իմաստասիրական միտքը ամուր չէ եղած հայ մատուռ կեանքի զարգացման չընթացքին մէջ ու մասնաւորաբար դաստիարակչական ամբողջներու ուսումնական ծրագիրները կարեւոր տեղ յատկացուցած են իմաստասիրական դիտութիւններու՝ «արտաքին ուսմանց» բաժնին մէջ:

Տասնըչորրորդ դարու մեծ դաստիարակ՝ « վարդապետաց վարդապետ » Գրիգոր Տաթեւացիի դիտական, իմաստասիրական եւ դաստիարակչական համոզումներուն մէջ, հայ քանասիրութիւնը կը գտնէ ընդհանրապէս հելլէն փիլիսոփայական մտքի ու մասնաւորաբար Արիստոտելեան իմացումներու արտայայտութիւնը, եւ, իրրեւ այդպիսին, զայն կը դառնէ դիտական առումով լայնախոհ եւ յառաջապահ մեծ հոգեւորականներու կարգին:

Մեկնելով յատկապէս Տաթեւացիի «Գիրք Հարցման» գործի 15րդ գլուխէն՝ ուր ան մարզակազմական եւ բնագիտական հիմունքով կը փորձէ բնութիւնն ու Մարդը ներկայացնել իմաստասիրօրէն, հայ քննական միտքը կը գտնէ որ դիտուն վարդապետը ո՛չ միայն հելլէնական մտքին հմուտ հետեւորդ մըն է՝ այլեւ իր ինքնայատուկ հայեացքներն ու համոզումները ունի:

Հին յունարէնին հմուտ, ուղղակի հելլէն լեզուի բնագրային աղբիւրներէն ուսումնասիրած է Արիստոտէլի, Պլատոնի, Պորփիւրոսի, Փիլոնի եւ Բարսեղ Կեսարացիի նման դէմքերու գործերը. իսկ անուղղակի ճամբով՝ օգտուած է առաւելապէս Անանիա Շիրակացիի վաստակէն, — անոր ուսողապիտական, տիեզերապիտական, տոմարապիտական եւ տարրաբանական համառօտիներէն:

Տաթեւացիի դիտական – իմաստասէր – բանան, բայց մանաւանդ տրամաբանական բնոյթ ունեցող գործերու համապարփակ ուսումնասիրութիւնը երեսունէ աւելի տարիներ առաջ կատարած է Հայրենագիտական դիտնականներէն Տիրան Գազանճեան (Ղազանճեան)՝ իր «Գրիգոր Տաթեւացու տարրաբանական հասկացողութիւնները» անուն աշխատասիրութեամբ, հրատարակուած Երեւանի մէջ (1943):

Մեկնելով Տաթեւացիի «Ոսկեփորիկ»էն եւ «Գիրք Հարցմանց»էն՝ կը հաստատենք որ, բոլոր հելլէն իմաստասէրներուն նման, նաեւ՝ ինք բնութեան չորս բաղկացուցիչ տարրերը կը նկատէ հողը, օդը, ջուրն ու կրակը. «Չորս են տարերք. հող եւ ջուր, օդ եւ հուր: Զի առանց հողոյ շօշափումն ոչ լինի, եւ ոչ առանց ջրոյ՝ կալումն ու մածումն, եւ ոչ առանց օդոյ՝ շարժումն եւ ոչ առանց հրոյ՝ երեւումն»:

Հետեւողաբար Արիստոտէլի, Տաթեւացիի այս չորս տարրերը կ'ենթարկէ երկու խումբի, — ծանր ու թեթեւ: Ծանրերը կ'ընկնեն դէպի վար, թեթեւները՝ կը բարձրանան վեր. «Եւ դիրքն տարբերացդ է այսպէս. որ երկիրն ծանր է քան զջուր՝ ի ներքոյ է: Եւ ջուրն քան զօդ եւ օդն ծանր է քան զհուր, զի սակաւ ինչ գիներութիւն ունի»: («Գէհ կամ «գէջ» բառն, որ կը նշանակէ «թաց»):

Բնութիւնը կազմող չորս տարրերու ծանրութեան ակնարկող իր դիտական բացատրութեանց առընթեր՝ նաեւ «դասական» եւ «եկամուտ» (առացական) յատկութիւններուն կ'անդրադառնայ, ճշդելով. « Իւրաքանչիւր տարերք ունին կրկին որակութիւնս. գոյացական եւ պատահական: Երկիր ցուրտ է եւ չոր, ջուր՝ գէն է, եւ ցուրտ. օդ՝ ջերմ է եւ գէն. հուրն չոր է եւ ջերմ: Եւ այսպէս՝ ջերմ ու ցուրտ, չոր եւ գէն՝ թշնամիք են (այսինքն հակադիր են), անհաշտելիք են եւ լինեն միաւորեալք դարձեալ ծայրիւքն եւ մնան սիրելիք անբակտելիք այսպէս »:

Զենք ուզեր մխրճուիլ տարրագիտական այն մանրամասնութեանց մէջ՝ որոնք այսպէս կը շարունակուին Տաթեւացիի կողմէ, միշտ Արիստոտէլեան համոզումներու ճամբով, պարզելու համար հետզհետէ «չարժումի» երեւոյթը բնութեան մէջ (կեդրոնաձիգ եւ կեդրոնախոյս), բնութեան տարրերու «միացութեան» երեւոյթը, «այրումի» երեւոյթը, «կչռայնի» յատկութիւնները բնութեան տարբերուն, եւ վերջապէս՝ աշխարհի օրգանական կազմութիւնը, մեկնաբանութիւնը բնական զանազան երեւոյթներու, եւայլն, որոնք կ'իյնան մասնագիտական մարզի մէջ:

Յուսափելով հանդերձ մանրամասնութիւններէ, կը կարծենք սակայն որ աւելորդ չէ ընդհանուր գաղափար մը ունենալ Տաթեւացիի իմաստասիրական այն համոզումներուն մասին՝ որոնք կապ ունին մարդուն մարմնեղէն, զգացական եւ հոգեկան իրականութեանց հետ: — Այդ մասին՝ յաջորդով, սեղմօրէն:

Մ. Թ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

— o —

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՆԵՐ՝ ՈՐԱԿԵԱԼ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ ՊԱՏՐԱՍՏԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Որակեալ բանուորներ պատրաստելու համար 1971ի կէսերուն որոշուած էր նոր ձեւի ուսումնարաններ հաստատել: Ատոնք կը կոչուին «միջնակարգ պրոֆտեխնիկական ուսումնարաններ», ուր հանրակրթարաններէ չրջանաւարտ պատանիներ 3–4 տարիներու ընթացքին ընդհանուր միջնակարգ կրթութեան հետ կը մասնագիտական զանազան արհեստներու մէջ:

Մայիսի վերջերը « պրոֆտեխնիկական » ուսումնարաններու այժմու վիճակին չուրջ խորհրդակցական ժողով մը գումարուած է Երեւանի մէջ: Նիստին բացումը կատարած է Լուսաւորութեան նախարար եւ մանկավարժական ընկերութեան Հանրապետութեան Խորհուրդի նախագահ Ս. Հախումեան: Զեկուցումը կատարած է «Պրոֆտեխնիկական կրթեան պետական կոմիտէ»ի նախագահը՝ Ս. Մինքայէլեան:

Զեկուցաբերը հաղորդած է, թէ ներկայ տարեվերջին Հայաստանի մէջ հաստատուած պիտի ըլլան 30 նմանօրինակ ուսումնարաններ՝ 17.000 երկաեռ աշակերտութեամբ: Յաջորդ՝ տասներորդ հնգամեակին այդ հաստատութեանց աշակերտներու թիւը պիտի հասնի 44 հազարի: Մեծ ուշադրութիւն պիտի դարձուի, որպէսզի ընդլայնի ցանցը այս բնոյթի դպրոցներուն գիւղական վայրերու մէջ: 10րդ հնգամեակին, 9րդ հընգամեակին համեմատութեամբ, գիւղական ուսումնարաններու թիւը պիտի աւելնայ հինգ անգամ:

Նախատեսուած է Հանրապետութեան բոլոր չրջաններու կեդրոններուն մէջ ունենալ միջնակարգ «պրոֆտեխուսումնարաններ»:

×

ԴԱՍԱՐԱՆ ՓՈԽԵԼՈՒ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՉՆՉՈՒԱԾ ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Հայաստանի Լուսաւորութեան նախարարութիւնը նկատած է, որ վերջին տարիներուն նախակրթարաններու դասարան փոխելու քննութիւնները անհրաժեշտ չափով չեն նպաստած աշակերտութեան ուսման որակի բարելաւումին: Քննութիւնները, ընդհակառակն, ծանրաբեռնած են արդէն իսկ չատ դաս ունեցող պպղոցականներու աշխատանքը, իսկ երբեմն ալ խաթարած է անոնց առողջութիւնը:

Արդ, նկատի առնելով այս կէտերը, ինչպէս նաեւ այն իրողութիւնը, որ խորհրդային կարգ մը այլ Հանրապետութիւններու մէջ չընչուած են դասարան փոխելու սահմանուած քննութիւնները, Հայաստանի Լուսաւորութեան նախարարութիւնը որոշած է 1974–75 ուսումնական տարեշրջանէն սկսեալ չընչել տալ նախակրթարաններու (ցերեկօթիկ, երեկոյեան եւ թղթակցութեամբ ուսման հետեւողներ) 5րդ, 6րդ, 7րդ եւ 9րդ դասարաններու քննութիւնները: Վերոյիշեալ դասարաններու աշակերտները յաջորդ դասարանը անցնելու, դասարանը կրկնելու կամ արձակուրդին դասեր տալու հարցերը այսուհետեւ պիտի քննեն եւ համապատասխան որոշումները պիտի տան դպրոցներու մանկավարժական խորհուրդները՝ հաշուի առնելով անոնց տարեկան աշխատանքի արդիւնքները:

×

ՀՈՒԻՒ ԵՐԱԽԱՆԵՐՈՒ ԴՊՐՈՑԸ ԵՒ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿԶԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

«Սով. դպրոց» չաբաթաթերթին մէջ Վ. Խալաթեան, տնօրէնը «Թոյլ լսող երեխաների դիչերօթիկ դպրոց»ի, չօշափած է կարգ մը հարցեր, որոնք կապ ունին խուլ կամ տկար լսողութիւն ունեցող երախաներու դաստիարակութեան հետ: Հայաստանի մէջ, դիտել տուած է ան, բաւական աշխատանք կը կատարուի մատուռ և Ֆիզիքական զարգացման ընթացքին ունեցող երախաներու ուսման գործը բարելաւելու համար: Այսուհանդերձ դեռ լուրջ դժուարութիւններու առջեւ կը գտնուին, որովհետեւ ծնողքներէն չատեր չեն ուզեր իրենց խուլ զաւակները դպրոց ղրկել, զանազան առարկութիւններով:

Հայաստանի մէջ նման երախաներու համար մանկապարտէզներ չկան, ուստի ատոնք կը յաճախեն տկար լսողութիւն ունեցողներու եւ խուլերու սահմանուած դիչերօթիկ դպրոցները: Ուսումնական ծրագրերով նկատի պէտք է առնուին երախաներու տարիքը եւ պէտք է համապատասխան դասարաններու մէջ տեղաւորել զանոնք: Սակայն, նկատի առնելով երախաներու փոքր թիւը՝ 4–6 տարեկան

Ապա տեղ կուգայ միանալու ամբողջանալի վերաբերումը հանդէպ հայ ժողովուրդին, որ անոր համար իր ընտանեկան չարունակութիւնն է: Հայերը մեծ ընտանիք մըն են: Անոնք մեծ պետութիւն մըն էին: Անկէ ետք թուրք պետութեան մէջ անոնք միշտ մեծ ու համբերատար ընտանիք մը եղած են: Ապա, երբ սկսաւ ժողովուրդներու անջատումը Թուրքիայէն, — 1820ին ազատագրուեցան Յոյները ամբողջ Եւրոպայի աջակցութեամբ, 40ական թուականներուն Եգիպտացիները, աւելի ուշ՝ զանազան իշխանութիւնները, Պուլկարները, Ռումանացիները, Սերպերը, Սեւ Լեռնցիները, Ալպանները, Հայերը նահիները, — այդ առիւծները հանդիստ ու համբերող էին: Բ. Դուռը չէր կրնար զանոնք անոնցմէ, այլեւ երբեք ալ չզանգատեցաւ:

Ու որովհետեւ Հայերը այդպիսի բարեկեցոյ ու հաւատարիմ մասն էին Գետնի, Բ. Դուռը տակաւին 1860ին Ազգային Սահմանադրութիւն մը տուաւ ազգերուն, որ նորէն յատկանշական է՝ Արեւմուտքի մէջ եկեղեցականի եւ քաղաքական գործունէութիւններ ունեցող երախաներու

(90 – Շար.)

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՍՂԱԳՐԱԿԱՆ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄ

Հայը կ'ապրի բոլորովին կրօնական ուղղութեամբ, ու ես չեմ կրնար հրաժարիլ այս խօսքը Հայերու մասին ըսելէ — այն է որ՝ քանի մը չարաղէտ զարճուածքներ, որոնք ողորմելի տաս–փարանոցներու նման ձեռքէ ձեռք կ'անցնին, Հայերու մասին պէշ համբաւ մը ստեղծած են — «Մէկ Յոյնը երեք Հրեայ կը ծախէ, մէկը Հայը՝ երեք Յոյն՝ եւ ուրիշ նման խօսքեր:

Պարսկական առած մը (Պարսիկները ամէնէն լաւ կը ճանչնան Հայերը) կ'ըսէ. «Աւ հացդ ֆիւրսէն բայց քնացիը Հայուն տունը», ըսել է՝ Պարսիկը խլամ է ու չի կրնար իր հացը Հայէն առնել, ուստի կ'առնէ զայն ֆիւրսէն:

Բայց ան չօգտուիր իր կրօնակիցներու հիւրընկալութենէն, այլ Հայերու, որովհետեւ Հայը չի դաղնար: Սեփականութեան ապահովութիւնը, բարեխիղճ յարդանքը ղէպի ուրիշին սեփականութիւնը ոչ մէկ տեղ այնպէս աչքի չեն զարներ, ինչպէս Հայուն մօտ:

Մենք լսեցինք, թէ ինչպէս պարոն Նախապահին այն հարցումին՝ արդեօք ամբաստանեալը ինքզինք յանցաւոր կը ճանչնա՞յ, ան ըսաւ՝ «ոչ», ու ապա երբ պարոն Նախագահը հարցուց անոր. «Ինչո՞ւ ինքզինքիդ յանցաւոր չես ճանչնար», ամբաստանեալը պատասխանեց. «Իմ խիղճս հանդիստ է»: Անոր համար բարոյական եւ իրաւական ճշդութիւնը նոյնանչան են: Ան չի կրնար խորհիլ անգամ, թէ այն, ինչ որ բարոյապէս ճիշդ է, իրաւապէս կրնայ անճիշդ ըլլալ. ան չի կրնար խորհիլ անգամ, թէ այն, ինչ որ բարոյական տեսակէտով լաւ է, կըրնայ դինքը մահապարտ դարձնել:

Ես կատարելապէս համոզուած եմ ու կը խորհիմ, թէ դուք ամէնքդ ալ պէտք է համոզուած ըլլաք, որ մաքուր խիղճը, դոր անպայման ունի ամբաստանեալը, որ ան՝ լիովին ընդունելով հանդերձ կատարուած իրողութիւնը, որ կը ծանրանայ իրեն վրայ, այնուամենայնիւ կը պահպանէ առաջին իսկ վայրկեանէն ու ամէն կացութեան մէջ — այս մաքուր խիղճը կը նշանակէ՝ իրաւաբանօրէն ձեւակերպելով՝ այն ժայռի նման ամուր պնդակցութիւնը, թէ ինքը գործեր է իրաւունքին համաձայն, ոչ մէկ կերպով հակառակ ճշմարիտ իսկական իրաւունքին, ոլպիսին մեկայն արժէք ունի իրեն համար:

Ամբաստանեալի հոգեկան վիճակը, այն իսր ապրեցութիւնը, որ ունեցաւ անոր վրայ այն, ինչ որ ան ապրեցաւ, ու ապա այն կատարեալ քայքայումը, զոր յառաջ բերին իր հոգիին եւ զգացումներուն մէջ իր ապրումները եւ տեսիլքները, իր այս ներքին վիճակը սերտօրէն. կապուած է Հայերու մօտ դոյութիւն ունեցող ընտանեկան զգացումներուն հետ: Ամբաստանեալին հօրեղբօրորդին, որ եկած է երէկ եւ այսօր պիտի հարցաքննուէր, դժբախտաբար չի կրնար այլ նիւթի մասին հարցաքննուիլ: Բայց դուք առոր մասին պիտի չվասածիք, եւ իրապէսները, որ ներկայ են այստեղ, կրնային անտարակոյս համոզեցուցիչ կերպով մեզ յայտնել, որ Հայերու ընտանեկան կեանքը առանձնապէս լաւ է ու եթէ դուք կը յիշէք այն արտայայտութիւնը, որով ամբաստանեալը պատասխանեց երեն ուղղուած հարցումին՝ թէ ինքը իր ընտանիքին, իր ծնողքներուն հետ յա՞ւ յարաբերութիւններու մէջ եղած է... չեմ գիտեր, կը յիշե՞ք արդեօք... յատկանշական ցնցում մը անցաւ իր դէմքին վրայէն... Թարգմանը այլեւս ոչինչ չըսաւ... ես կը կարծեմ, որ առիկա ամէնէն յուզիչ կերպով դոյց տուաւ ամբաստանեալին մասնաւոր վերաբերումը իր ապանուած ընտանիքին հանդէպ...

ՃՈՐՃԷ ԷՆԵՍՔՈՒ
ԵՒ
ՀԱՅ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆԸ

Դժուար է ճշդել, թէ ռումէն անուանի երգահան Ճորճէ Էնէսքու ե՞րբ կապ հաստատած է հայ երաժշտութեան հետ: Մայր է, սակայն, որ ռումէն երաժըշտագէտը, գէթ իր երիտասարդութեան ատեն, երբ փարիզ կը գտնուէր, կապեր հաստատած է կարգ մը հայ երաժիշտներու հետ, որոնք դարձած են իր բարեկամներն ու մնայուն գործակիցները: Բաւական պիտի ըլլար յիշել միայն թաւլուկահար եւ խմբավար Տիրան Ալէքսանեանը: 1910 Ապրիլ 27ին, Փլեյէլ սրահին մէջ երգահաններու Միութեան կազմակերպած սենեկային երաժշտութեան նուագահանդէսին առթիւ, Ճորճէ Էնէսքու, ի. կայտա եւ Տիրան Ալէքսանեան մեկնաբանած են Ժան Հիւսրէի «Սիւիթ մը չան Պրըթոն»ը: Այնքան սերտ բարեկամութեամբ մը կապուած են երկու երաժշտագէտները, որ Էնէսքու իր հայ ընկերոջ վերապահած է թաւլուկին եւ դաշնակի սոնաթին առաջին ունկնդրութիւնը: Փարիզի Էքոլ Նորմալ որ Միւզիք մէկ խումբի մէջ կը դասուին: Նոյն պատճառով առաջին դասարանին մէջ կողք-կողքի կը նստին 7–12 տարեկան աշակերտներ:

«Ահա 1974–75 ուսումնական տարեշրջանի տակաւ լսողութիւն ունեցող երախաներու դիչերօթիկ դպրոցին պատկերը. առաջին դասարանը կը յաճախեն 20 աշակերտներ, որոնցմէ մէկը վեց տարեկան է, վեցը՝ եօթը, հինգը՝ ութ, երեքը՝ ինը, երկուքը՝ տասը, մէկը՝ 11, երկուքը՝ 12: Աւելի խիստ բացատական ազդեցութիւն կ'ունենայ դաստիարակչական կազմակերպական աշխատանքներուն վրայ: Ինչո՞ւ խումբերը չեն ամբողջանար միեւնոյն տարիքի երախաներով... առաջադիմութիւնը պարզուած է, որ Հանրապետութեան շրջաններուն մէջ կան բաւական թիւով 6–12 տարեկան խուլ, թոյլ լսողութիւն ունեցող երախաներ, որոնք դպրոց չեն յաճախեր»:

Դպրոց չյաճախելու պատճառները տարբեր են: Կան ծնողքներ, որ չեն կրնար թէ նմանօրինակ դպրոցներ կան, ուրիշներ կը մտածեն, թէ «երեխան կը բուժուի, առայժմ թող ոչ ոք չի՛մանայ»:

Ցնորքը կը չեշտէ, թէ այս մօտեցումը սխալ է եւ անոնք, որոնք մտաւոր եւ ֆիզիքական թերութիւններ ունեցող երախաները դպրոց չեն ղրկեր, մեծ պատասխանատուութիւն մը կը ստանձնեն եւ յանցանք կը գործեն: «Պէտք է ստեղծել առողջ հանրային կարծիք յատուկ դիչերօթիկ դպրոցներու մասին, որոնք կը կատարեն դժուար, բայց պատուաբեր գործ մը», կ'եզրակացնէ Վ. Խալաթեան:

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ
ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

ՕԾՈՒՄ Ս. ՊԵՏՐՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻԻ ԽՈՐԱՆԻՆ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի Լոնտոն այցելութիւնը սրտապնդիչ երեւոյթ մը եղաւ տեղւոյս հայ գաղութին համար: Արդարեւ գաղութը խանդավառութեամբ ընդունեցաւ Վազգէն Ա.ը, որ Լոնտոն ժամանեց Հինգշաբթի 6 Յունիս 5ին, ժամը 12·30ին, ընկերակցութեամբ գաւազանակիր Եղնիկ արեղայ Պետրոսեանի: Մեծ թիւով ազգայիններ օդակայանին մէջ բարի գալուստ մաղթեցին Կաթողիկոսին: Ներկայ էին Ս. Սարգիս եկեղեցւոյ խնամակալները եւ գաղութին ներկայացուցիչները, ինչպէս նաեւ Կաթողիկոսական Պատուիրակ եւ Լոնտոնի Հայոց առաջնորդ Ներսէս Եպս. Պօղոսալեան:

Վազգէն Ա. պահ մը հանգստանալէ ետք օդակայանի պատուոյ հիւրերու սրահը, առաջնորդուեցաւ Լոնտոնի Ս. Սարգիս եկեղեցին, ուր տեղի ունեցաւ կրօնական կարճ արարողութիւն մը, որու ընթացքին առաջնորդը բարի գալուստ մաղթեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, չեչտելով, թէ գաղութը ուրախ է ընդունելու Վազգէն Ա.ը: Ամենայն Հայոց Հայրապետը իր գոհունակութիւնը յայտնեց, որ Լոնտոնի Հայութիւնը այնքան սիրով փարած է իր կրօնական եւ տոհմիկ աւանդութիւններուն:

Կիրակի, Յունիս 8ին հազարի մօտ հայեր հաւաքուեցան Ս. Պետրոս եկեղեցին, որ վերջերս գնուած էր եւ հայկական եկեղեցիներու ոճով վերանորոգուած էր: Ներկայ էին Գենթբըրիլըրիի եպիսկոպոսին փոխանորդը, Գենսինկթընի թաղապետուհին, Կաթողիկէ Եկեղեցիին ներկայացուցիչները եւ այլ օտար անձնաւորութիւններ. բոլորն ալ հրաւիրուած էին Լոնտոնի հայ եկեղեցական Խորհուրդին կողմէ:

Պատարագը մատոյց Ամենայն Հայոց Հայրապետը, որմէ ետք մեծ չուքով օծեց նորաշէն եկեղեցիին հայկական խորանը: Քարոզին մէջ Վազգէն Ա. ընդգծեց եկեղեցիին դերը սփիւռքի Հայութեան կեանքին մէջ եւ կոչ ուղղեց գաղութին, որպէսզի համախմբուի իր երկու եկեղեցիներուն՝ Ս. Սարգիսի եւ Ս. Պետրոսի չուրջ եւ զօրավիղ կենայ իր առաջնորդին՝ Ներսէս Եպս. Պօղոսալեանի:

Եկեղեցական արարողութենէն ետք ճաշ մը տեղի ունեցաւ «Նուարդ Կիւլպէնկեան» սրահը:

Նոյն օրը երեկոյեան, Լոնտոնի Հայ Եկեղեցական Խորհուրդի եւ Ս. Սարգիս եկեղեցիի Ծնողամակալութեան կողմէ ի պատիւ Վազգէն Ա.ի ճաշ մը տրբքուեցաւ Գենսինկթընի Ռոյըլ Կարտըն պանդոկի չքեղ սրահներուն մէջ: Լոնտոնի բոլոր հայ միութիւններն ու կազմակերպութիւնները առանձին – առանձին կարճ դիծե – րով պարզեցին իրենց գործունէութիւնը:

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ

«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ» ՀԱԽԱՔԱԾՈՆ ՊՈՒԼԿԱՐԵՐԷՆ

Դեռ քանի մը ամիս առաջ Պուլկարիոյ պետականներու մէջ ծախու դրուեցաւ Հրանտ Մաթեւոսեանի «Նարնջագոյն երամարկ» գիրքը, պուլկարերէն: Եւ ահա պուլկար ընթերցողին տրամադրութեան տակ կը դրուի նոր, լաւ ձեւաւորուած գիրք մը՝ «Հայկական պատմուածքներ» խորագրուած հաւաքածոն, լոյս տեսած Սոֆիայի «Նարոտնա կուլտուրա» հրատարակչութեան կողմէ:

Հաւաքածոն պատրաստողները՝ Կ. Հայրապետեան եւ Հ. Օրմանճեան, ձգտած են հաւաքածոյին մէջ տեղ տալ ժ.դ. դարու հայ դասական գրագէտներու աւելի ցայտուն ներկայացուցիչներու գործերու, ինչպէս, Րաֆֆի, Պարոնեան, Մուրացան, Շիրվանզադէ, Օտեան, Նար-Դոս, Զօհրապ, Սունձար, Երուխան, Թումանեան, Իսահակեան, ինչպէս նաեւ Հայաստանի գրագէտներու երեք սերունդներու ներկայացուցիչները. առաջ սերունդէն Դեմիրճեան, Զօրեան, Մ. Աբմէն, Գ. Մահարի, Վ. Անանեան, Հր. Քոչար, միջին սերունդէն՝ Ս. Խանզադեան, Ս. Ալաջալեան եւ երիտասարդներէն՝ Վ. Պետրոսեան, Հր. Մաթեւոսեան, Պ. Զէյթունցեան եւ ուրիշներ: Ձեռք ուած իւրաքանչիւր պատմուածքը նախայացուած է տուեալ հեղինակին կեանքագրականով: Յառաջաբանը գրած է Կ. Հայրապետեան: Խմբագիրն է Կ. Զեչմեճեւա, իսկ նկարազարդողն է Ա. Կրուև:

Հրատարակիչներուն եւ հաւաքածոն պատրաստողներուն նպատակը եղած է աւելի ամբողջական ձեւով ներկայացնել ժամանակակից Հայաստանի գրականութիւնը: Ահա թէ ինչու հաւաքածոյին մէջ ընդգրկուած 53 հեղինակներէն երեսունէն աւելին հայ արդի գրականութեան ներկայացուցիչներն են:

Ներկայ հաւաքածոն առաջին փորձն է պուլկար իրականութեան մէջ այսքան լրիւ կերպով ներկայացնելու հայ արձակ գրականութեան դասական եւ ժամանակակից ներկայացուցիչները՝ ժ.դ դարէն մինչեւ մեր օրերը:

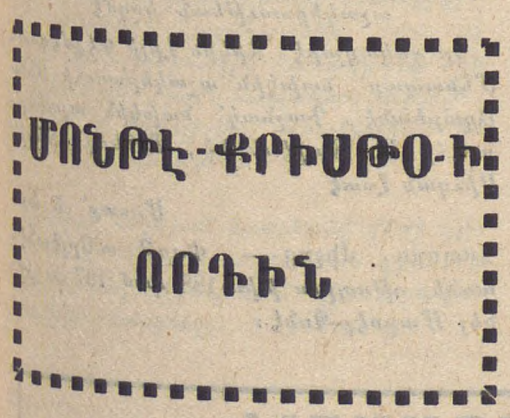
«ԵՐԵՒԱՆ» ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

Սոֆիա

Ծօանակը՝ «Լոնտոն» թերթի խմբագիր Ասատուր Կիւզելեան վարեց դեղարուեստական յայտագիրը, որուն իրենց մասնակցութիւնը բերին երգչուհի Լուիզա Պօղոսալեան, դաշնակի ընկերակցութեամբ Արաքսի Պօյաճեանի եւ ջութակահար Լեւոն Զիլինկիրեանի:

Երեկոյթին վերջաւորութեան խօսեցաւ Վազգէն Ա. իր գոհունակութիւնը յայտնելով գաղութին պարզած խրախուսիչ պատկերին համար:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (138)

Ե.

ԿԱՆԱՉ, ՃԵՐՄԱԿ ՈՒ ԿԱՐՄԻՐ

— Պիտի համարձակիմ յիշեցնել ձեզի թէ շատ անդամ վաղը բառը շատ ուշ բառին հոմանիշ է...

— Վերջապէս ի՞նչ կ'ուզէք:

— Կ'ուզեմ որ տ'Աւլիթթա մարքիզը այս իրիկուն իսկ ձերբակալուի եւ մինչ նարերդ տարուի. հոն դինքը կը խօսեցնեն... եւ կը խոստովանեցնեն...

— Սա Լուչպոլան արդարեւ աստուածային էակ մըն է, ըսաւ թիկնապահը: Անպատճառ պէտք է որ վիէննայի մէկ թատրոնը մտնէ: Պարոն կոմս, եթէ ինծի կը հարցնէք, այս իրիկուն դաւակիցները մէկդի թողունք: Կ'ուզէ՞ք այս պաշտօնը տանձնել:

— Ի՞նչ պաշտօն...

— Ձիս մտիկ չէ՞ք ըներ, խնդիրը Լուչիոլայի պայմանագիր մը առաջարկելու վրայ է...

— Այս իրիկուն տ'Աւլիթթա մարքիզը ձերբակալելու հրաման տուէք... եւ պայմանագիրը կը ստորագրուի:

— Է՛, մարքիզին ձերբակալութեան եւ երգչուհիին պայմանագրին միջեւ ի՞նչ յարաբերութիւն կայ, հարցուց թիկնապահը Սան-Բիէթրոյի դառնալով:

— Լուչիոլա զայն կը սիրէ, ըսաւ Իտալացին խուլ ձայնով մը, որ դէմքի վարի մասը ծածկող սեւ մօրուքին ալիքներուն մէջ կորսուեցաւ:

— Իրա՛ւ, ահա այդ բանը կը համոզէ զիս. պետական ոճիր մըն է այդ...: Ի՞նչպէս է, ըսաւ Աւստրիացին խնդալով, դեղանի Լուչիոլան, որ մեր ամէնէն բարձրաստիճան սպաներուն յարգանքները մերժեց, այդ անիծեալ Նափոլիցի՞ն կը սիրէ...

— Ուրեմն, տէր...

— Արտօնութիւն կուտամ ձեզի... բայց մէկ պայմանով:

— Ի՞նչ պայման:

— Ձերբակալութիւնը ներկայացումէն վերջը տեղի պիտի ունենայ... Ձեմ ուզեր որ զուարճութիւնս ոչ մէկ աւեն խանգարուի: Եւ Լուչիոլայի յուսահատութիւնը կրնայ ձայնը աւրել...: Ամէն բանի կարգը կայ...

— Կարելի է մարքիզը ինքզինքը պաշտպանէ... ուստի օրինաւոր հրաման մը պէտք է ինծի...

— Որքա՜ն պահանջկոտ էք...

Սակայն թիկնապահը իր տեսակէտը թողլի մը պատռեց եւ քանի մը բառ դրեց անոր վրայ:

Սան-Բիէթրո ուրախութենէն... մանաւանդ ատելութենէն սարսռալով՝ հրամանագիրը առաւ:

Լուչիոլան կը սիրէ՞ր: Թերեւս ոչ: Անոր դէմ գտնուած աւեն այնպիսի այլայլութիւն մը կը ղգար, զոր չէր հասկնար եւ որուն չէր կրնար յաղթել սակայն:

Գրեթէ սոսկումի կը նմանէր ասիկա, եւ իր խղճին, իր գոյութեան ամէնէն խոր ջիղերուն անանկ զգայութիւն մը կուտար որ երբեմն տառապանք մը ըլլալու չափ կը սաստկանար:

Լուչիոլա որո՞ւն կը նմանէր: Միշտ նոյնը կը մտածէր:

Ի զուր կը խուզարկէր իր յիշատակները: Չէր կրնար գտնել:

Վանդի իր կեանքի մէկ թուականին, անչուշտ զինքը կերպարանափոխ ընող սոսկալի վէրքը ընդունած աւեն, ամիսներով կեանքի եւ մահուան մէջ տարուբերած էր, գրեթէ խելքին եկած էր: Եւ անցեալին ու ներկային մէջտեղ իրեն համար քաղ մը կար...

Գանք փոխարքային օթեակը:

Սան-Բիէթրո մեծ յարգանքով խոնարհեցաւ, յայտնելով թէ իրեն տրուած հրամանին պիտի հնազանդի:

Մինչեւ այն աւեն սրահը չէր նայած:

Ոտքի ելած աւեն աչքերը յառեց օթեակին վրայ, որ իր գտնուած օթեակին ճիշդ դէմն էր:

Տեսաւ ժպտուն մարդը, կինը եւ տղան...

Եւ դէմքը սոսկալի կերպով կարկաչեցաւ:

Այս անգամ իր յիշողութիւնը ծածկող քօղը ինկած էր, ան որ հոն կեցած էր ըստ երեւոյթին անտարբեր եւ որ սակայն ուշի ուշով կը դիտէր այն մտնութեան տեսարանը, որ կը գուշակէր երկու մարդոց խօսակցութենէն, ան արդէն իր կեանքին մէջէն անցած էր, եւ այնքան սոսկալի, այնքան անողոք կերպով որ, — երբ այդ պատկերը յանկարծ ներկայացաւ իր յիշողութեան, արեան համ մը զգաց շրթունքներուն վրայ:

Բնազդով եւ յանկարծական շարժումով մը դէմքը ծածկեց ձեռքերովը:

Կարծես թէ ինքը, որ այն մարդը կը ճանչնար, սոսկալի կերպով կը վախնար թէ ան ալ զինքը կը ճանչնայ:

(Շար.) ԺԻՒԼ ԼԵՐՄԻՆԱ

ՔՕԱՆ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐՈՒ ՅՕՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութեան Փարիզի եւ շրջանի Մարմինը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ Կիրակի Յունիս 22 առաւօտ, Փարիզի Հայոց մայր եկեղեցւոյ մէջ, 1915 Յունիս 15ին Պոլսոյ Սուլթան Պայազիտի հրապարկին վրայ կախաղան բարձրացուած 20 հերոսներուն համար: Նոյնպէս հայ ազատագրութեան համար կեանքիոյ կախաղանները վրայ եւ Վանի բանտին մէջ նահատակուած հերոսներու յիշատակին:

Հերոսներու յիշատակը յարգող բոլոր հայրենակիցները կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ արարողութեան:

ՅԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Ծաչի Մէն-Մօրիսի մասնաճիւղը կը սգայ ընկերուհի Սոնա Ճէլոյեանի կսկծալի մահը եւ իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Ճէլոյեան ընտանիքի սգակիր պարագաներուն:

JEUNE ARMÉNIEN DE 20 ANS

Nationalité française, parlant français, anglais, arménien, Bac B. permis de conduire, *qualifications :* Confection, vente, conduite-livraison, *Connaissances :* dactylographie, restauration.

CHERCHE EMPLOI, BIEN RENUMERÉ

place stable ou temporaire

Ecrire M. Patrick Parsekian
73 Bd. Kellermann
75013 Paris
Tél. : 580-90-61

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՊԱՐԳԵՒԱԲԱՇՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Շաբաթ Յունիս 21, ժամը 11 — Ամավերջի հանդիսաւոր պատարագ — 12·30ին Ընտանեկան ճաշ — 15ին Պարզեւաբաշխութեան հանդէս:

Ճաշին մասնակցիլ փափաքողները կը խնդրեն տեղերը վերապահել հեռախօսելով վարժարանի տեսչութեան՝ 027-18-28:

Մասնակցութիւն ճաշին 30 ֆր.

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

«Հայ Հասարակութիւն Սէն-Շամոնի» Երիտասարդաց Միութեան տարեկան դաշտահանդէսը՝ Յունիս 22ին,, Կիրակի ամբողջ օրը· Լաղարիսթներու կանաչազարդ եւ օդասուն պուրակի մէջ, Սէն-Շամոն: Անձրեւի պարագային ընդարձակ սրահը ապահովուած է տեղւոյն վրայ:

×

Յունիս 6ին ալ, Միութեան համանուն միօրեայ հայկական վարժարանին զբօսաշրջային արձակուրդի զբօսապտոյտը:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս Հինգշաբթի ժամը 21ին, Մշակոյթի Տունը: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՊԱՆԵԻՕ – ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Արծիւ խումբի ժողովը այս Շորեքշաբթի երեկոյեան, ժամը 21ին:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր կոմիտէի ընկ. ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ, Յունիս 20, ժամը 20ին, Ահարոնեան ակումբը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻԻՆ ԴԷՊԻ ՎԵՆԵՏԻԿ ԵՒ ՀՌՈՄ

Կազմակերպուած
ՀԱՅ ԿԱԹ. ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ ԿՈՂՄԷ

ՄԵԿՆՈՒՄ «Շարլ տը Կօլ» օդակայանէն դէպի Վենետիկ, Հինգշ. Յունիս 3 ժամը 11·30ին: Ժամանում Վենետիկ ժամը 13·20ին:

ՄԵԿՆՈՒՄ Վենետիկի օդակայանէն դէպի Հռոմ Երկուշաբթի Յունիս 7 ժամը 11·20ին: Ժամանում Հռոմ ժամը 12·50ին

ԱՑՑԵԼՈՒԹԻՒՆ Ս. Ղազարու մայրավանքը, Մ. Ռափայէլեան վարժարան եւ Վենետիկի յուշարձանները:

ՀՌՈՄԻ մէջ հանդիպում Միջին Արեւելքէն ժամանած ուրիշ հայ ուխտաւորներու հետ, այց սրբատեղիներու, քաղքին յուշարձաններուն եւ ունկնդրութիւն Սրբազան Քահանայապետին:

ՎԵՐԱԴԱՐՁ ՓԱՐԻԶ

ՄԵԿՆՈՒՄ Հռոմի Ֆիումիչինօ օդակայանէն Հինգշաբթի Յունիս 10 ժամը 11·50 ժամանում Փարիզ «Շարլ տը Կօլ» ժամը 13·30ին:

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ 1250 ՖՐ,

Այս գինը իրաւունք կուտայ ճամբորդութեան սաւառնակով Փարիզ – Վենետիկ – Հռոմ – Փարիզ:

Բնակութիւն եւ ճաշ Վենետիկի եւ Հռոմի մէջ:

Արձանագրութեան համար դիմել Հայ Կաթողիկէ Առաջնորդարան
6 ter, rue Charlot — Paris (3e)
Tél. 278-31-93 de 8 h. à 12 h. 30)

Արձանագրութեան վերջին պայմանաժամ Յունիս 25:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ

Կը ստորագրէ իր գիրքը

Les Exilés de la paix

208 pages 28 F.
Editions ENTENTE

Այս Ուրբաթ, Յունիս 20, ժամը 19էն սկսեալ
Իսիի Հայ Մշակոյթի Տունը
45, Ռիւ տը լա Տէֆանս

ԱՂՔԱՏԱՀԱՆԱՄԻ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ 85ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
Կիրակի, Յունիս 22, ժամը 10էն 22
Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան դարաստանիին մէջ, 44–50 Ավընիւ Շառլ տը Կոլ, Մոնմորանսի

Եկէք բազմաթիւ վայելելու աւանդական հայկական չամփուրով խորոված, մի ժամանակ ներկայ գտնուելու «ԴԱՐՈՒՆ» նուագախումբի եւ ֆրէնչ քաղաքի պարի խումբի գեղարուեստական բաժնին:

Բազմաթիւ խաղեր երախաներու համար — աճուրդի կը դրուի Հայաստանի իւրաքանչիւր դաւառներէ բնեակար մը

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Անձրեւի պարագային ապահովութիւններ ձեռք առնուած են:

Ծանօթ.— Մոնմորանսի երթալու համար չոգեկառք առնել կարելի է Լը Նորէն եւ իջնել Անկէն (իւրաքանչիւր քառորդ ժամուն), անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 6 օթոպիւսով կրնայ իջնել:

Կարեւոր.— Փափաքելի է որ ամէն ոք տեղւոյն վրայ ծախսէ, կը յանձնարարուի ուտելիք չբերել:

Դուռները կը բացուին ժամը 10ին եւ կը տեւէ մինչեւ ժամը 22

Հ. Յ. Դ. ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՑԻ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷՆ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԷ.—

ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՇՐՋԱՆ

Փարիզեան շրջանի բոլոր խումբերը ընկերական ընդհ. ժողովի, Ուրբաթ Յունիս 20, երեկոյեան ժամը 20ին, Փարիզի Մշակոյթի Տան սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ՊԱՏԳՄ. ԺՈՂՈՎ

Համախարբերդցիական Միութեան կեդրոնական վարչութիւնը — Վալանս — կը տեղեկացնէ թէ իր պատգամաւորական ժողովը կը գումարուի Շաբաթ, Յունիս 21, առաւօտեան ժամը 9ին, Պ. Գասպարեանի սրճարանը, Ռիւ Պուֆիէ, Վալանս:

Յաջորդ օրը Կիրակի՝ դաշտահանդէս՝ Շաթօ Մոնտիի չրջանակին մէջ:

Կը հրաւիրուին հայրենակիցներն ու համակիրները:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆ – ԺԵՌՄ

Սէն Ժեռմէի Ս. Սահակ – Ս. Մեսրոպ եկեղեցւոյ հայկական ղպրոցին ամավերջի հանդէսը, հովանաւորութեամբ Հ. Բ. Ը. Միութեան եւ Թաղականութեան, Շաբաթ Յունիս 28, երեկոյեան ժամը 20·30–ին եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Երգ, արտասանութիւն եւ հայկական պարեր աշակերտ – աշակերտուհիներու կողմէ:

Կը հրաւիրուին Թաղիս եւ շրջակայի ծնողքներն ու ազգայինները:

×

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՊՕՄՈՆԻ ԴՊՐՈՑԻՆ

Կիրակի, Յունիս 22, ժամը 15ին, եկեղեցւոյ կից սրահը: Երգ, պար, արտասանութիւններ, աշակերտ եւ աշակերտուհիներու կողմէ ղեկավարութեամբ Պ. Արշաւիր Խարիճեանի: Մենապար՝ Տիկին Պոլիկեանէ:

Կը հրաւիրուին ընկեր – ընկերուհիներն ու բարեկամները:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԼՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Կապոյտ Ծաչի տեղւոյն մասնաճիւղին կողմէ

Կիրակի Յունիս 22, ամբողջ օրը ծիրմենի դաշտին վրայ:

Մասնակցութեամբ Սայաթ–Նովա նուագախումբին

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, առատ ուտելիք եւ խմելիք: (Դաշտին տեղը Էվէֆինէ ճամբուն վրայ)

ՊԱՆԻԷՕ – ՔԱՇԱՆԻ

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Բարձր հովանաւորութեամբ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կիրակի Յունիս 22ին, ժամը 15·30ին

Պանիէօի Բաղաքապետարանի սրահին մէջ, ռիւ Շարլ – Միշէլ

Գեղարուեստական բաժին

Երգ, արտասանութիւն, կենդանի պատկեր 2 կատակերգութիւն եւ համեղ անակնկալներ

Կը ղեկավարէ՝ Ուսուցչուհի
Հ. ՊԱԼԸԳՃԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ

աշակերտութեան կողմէ

Կը ղեկավարէ՝ Տիկին Լիլի Փէքմէզեան
Մենապար՝ նախկին աշակերտուհի Աննի Ազարեանէ, Դաշնակ՝ նախկին աշակերտուհի Ա. Տաքէսեանէ, Մեներգ՝ Տիկին Սիւզան Լօսէ

Մուտք՝ 5 Ֆր.

Հաղորդ. միջոց.— Փորթ տ'Օրլէանէն առնել օթոպիւս թիւ 188 կամ 197 եւ իջնել Մարսէլ–Պոնէ:

Pélerinage à Jérusalem

du 22 Juin au 3 Juillet

Organisé par SEVAN-VOYAGES à l'occasion de l'Inauguration
par **S.S. VASKEN 1er**
Patriarche Suprême et Catholicos de Tous les Arméniens
de l'Eglise arménienne du St. Sépulcre et du Séminaire
Départs en groupe de Paris, Lyon, Marseille, Nice
Hôtel 1ère catégorie en demi-pension

prix : 2050 F

DEPART DE PARIS, supplément 100 F. minimum 15 personnes.
Արձանագրութիւն.—

sevan voyages
50, Cours de la Liberté — Lyon
Tél : 60 - 13 - 66

POUR PARIS

mondotours
2, rue de Sèze Paris 9e — Tél. : 266-50-12 et 073-32-64

Pour tous vos voyages, toutes destinations, en individuel ou en groupe, faites-vous confiance, nous nous efforcerons de vous conseiller et de vous assurer le meilleur service aux meilleures conditions.

EXCEPTIONNEL!

Vacances en Arménie pour vos enfants

AGES DE 7 A 15 ANS

DU 5 AU 22 AOUT

Sous le patronage du collège arménien SAMUEL MOORAT et conduit par le Père A. BEZDIKIAN

PRIX : PARIS/PARIS par personne : — de 7 à 12 ans : 1580 F. de 12 à 15 ans : 1950 F.

Dépliant détaillé et renseignements :

—SONIA COUMRYANTZ — AGENCE MONDOTOURS
2, rue de Sèze, 75009 Paris — Tél. 266-50-12 et 073-32-64

— Père A. BEZDIKIAN, le matin de 8 h. à 12 h. 30 — Tél. : 278-31-93

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
19
JEUDI
19 JUIN
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·324

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.324

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՓԸ

ՄԵՆ ԵՂԵՒՆԷՆ ՎԵՐՋ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԱԶԳԵՐՈՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

— o —

Ֆ.

Ազգերու Դաշնակցութեան Ընդհանուր ժողովը ինքզինք կ'արդարացնէ ըսելով, որ իրաւասութիւն չունէր հետեւանք տալու Թուրքիոյ առաջարկին, այն է՝ 40 հազար հոգինոց միջազգային բանակ մը կազմել՝ օգնութեան փութալու համար Հայաստանին, որ ենթարկուած էր քէմալական Թուրքերու յարձակումին։

Հայաստանի հարցով զբաղող Ցանձնախումբի տեղեկաբեր պելժիացի ծերակուտական Լաֆոնթէն յայտնեց, որ շատ մեծ դժուարութիւններ կան զէնքով կարգադրելու խնդիրը։ Ազգերու Դաշնակցութիւնը խաղաղութեան հիմնարկութիւն է։ Ու մեծ յաղթանակ մը ու պատիւ մը պիտի ըլար իրեն համար Հայաստանը փրկել առանց արիւնահեղութեան։

Թուրքիոյ պատուիրակ Եոննէօքու ի զուր փորձեց համոզել Ընդհանուր ժողովը, որ ընդունի իր յստակ ու գործնական առաջարկը։ Ցիչեց, որ «ամիս մը առաջ այս սրահին մէջ արցունքներ կը թափուէին եւ սրտեր կը մաղուէին Հայաստանի համար։ Ցաւալի է դիտել, որ ներկայիս ո՛չ մէկը կայ, ո՛չ մէկուը»։ Վիվիանի դիտել կուտայ թէ Ընդհանուր ժողովը արտօնուած չէր ընդունելու 40 հազարոնոց բանակի մը կազմութիւնը եւ թէ Թուրքիա ամէն մը առաջ պէտք է ներկայացնէր իր առաջարկը։

Ի վերջոյ Ընդհ. ժողովը 1920 Դեկտ. 18ին կը քուէարկէ բանաձեւ մը, որով Միութիւնը կը յանձնարարէ հետաքրքրութիւն վիճակուը Հայաստանին, որ ոչ միայն համաշխարհային համակրանք կը վայելէ, այլեւ որուն նախագահ Ուիլսըն, Սպանիա եւ Պրազիլիա առաջարկած են իրենց միջնորդութիւնը։

Այսպիսի հոգեչահ խօսքերով վերջ դրաւ Հ. Հ. Պատուիրակութեան դիմումը Ազգերու Դաշնակցութեան՝ զինուորական օգնութիւն հասցնելու Հայաստանի։

×

Երկրորդ կարեւոր հարցն էր Հայաստանի Հանրապետութեան ընդունելութիւնը իրրեւ անդամ Ազգերու Դաշնակցութեան, լիակատար իրաւունքներով։

Հ. Հ. Պատուիրակութեան նախագահ Ա. Ահարոնեանի 1920 Սեպտ. 25ի դիմումը այս ուղղութեամբ պիտի քննուէր Ազգերու Դաշնակցութեան առաջին Ընդհանուր Ժողովի Հինգերորդ Ցանձնախումբին կողմէ, որ առաջին անգամ դումարուեցաւ 1920 Նոյ. 20ին։ Ցանձնախումբը նպաստաւոր կարծիք յայտնած էր Հայաստանի ընդունուելուն մասին եւ 1920 Դեկտ. 3ին Ընդհ. ժողովի պաշտօնաթերթը կը գրէր, որ Հայաստանով զբաղող ենթայանձնախումբը միաձայնութեամբ ի նպաստ արտայայտուած է անոր ընդունելութեան։

Սակայն դէպքերը գահավէժ կ'ընթանային։ Հայաստան կը կորսնցնէր իր անկախութիւնը՝ Դեկտ. 2ին խորհրդային վարչաձեւի ենթարկուելով։ Սահմանները 60·000 քառ. քիլոմեթրէն կէս առ կէս կը պեղչուէին։

Միւս կողմէ Ցունաստանի 1920 Նոյ. 1/14 խորհրդարանական ընտրութեանց մէջ Վէնիզէլոս կը պարտուէր եւ Կոստանդին Թագաւորի կողմնակիցները կը չահէին։ Անգլիա հակահեղեղն դիրք կը բռնէր։ Սեւրի դաշնագիրը բոլորովին կը վտանգուէր։

Այդ օրերուն Լոնտոնի մէջ ժողով կը դումարէին Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ Արտաքին նախարարները, որոնք Ժընեւի արխիպադոսի իրենց ներկայացուցիչներուն 1920 Դեկտ. 5 Թուակիր հեռագիրը ղրկեցին՝ հրահանգելով հետեւանք չտալ Հայաստանի դիմումին։ Պատճա՞ռ։ Սեւրի դաշնագիրը, որով անկախ Հայաստան կը ստեղծուէր, չէ վաւերացուած։ Ցետոյ նախագահ Ուիլսըն այն պիսի սահմաններ նշանակած է Հայաստանի համար, որ դժուար թէ ներկայ պայմաններուն մէջ կարելի ըլայ զանոնք երաշխաւորելու եւ յարգել տալու պատասխանատուութիւնն ստանձնել։

1920 Դեկտ. 16ին Ընդհ. ժողովի 26րդ լիակատար նիստին մէջ տեղեկաբեր Տր. Նանսէն յայտնեց, որ Ցանձնախումբը միաձայնութեամբ փափաքած է հաստատական պատասխան տալ Հայաստանի խնդրանքին, սակայն չատ մեծ դժուարութիւններ կան զայն ընդունելու։ Թշնամի բանակներ զրաւած են իր հողը, կառավարութիւնը կայուն չէ, սահմանները տակաւին չեն ճշդուած։ Եղրակացութիւն։ Հակառակ իրենց փափաքին, պայմանները թոյլ չեն տար Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ ընդունելու Հայաստանը։

Ընդհանուր ժողովը նման պատճառաբանութիւններով մերժեց ընդունիլ նաեւ պալթեան երկիրները (Էսթոնիա, Լիթուանիա եւ Լէթոնի), Վրաստան, Ադրբեջան, Ուկրայինան եւ Ալպանիան։ 1921ի նստաշրջանին պալթեան երկիրները ընդունուեցան։

Ազգերու Դաշնակցութիւնը 1920 Դեկտեմբերին Հայաստանը լքեց իր բախտին՝ իր պատմութեան ամէնէն ճակատագրական օրերուն։

Նոյնը պիտի ընէին յաղթական դաշնակիցները յաջորդ տարիներուն՝ մինչեւ Լօզանի 1923 Յուլիս 24ի չարաշուք դաշնագիրը, ընդմիշտ թաղելու համար Հայ Դատը, առանց խղճահարութեան։

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԻԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹԻՍՔԱՐ ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ ՄԷՋ

— o —

Երեքշաբթի կէսօրէ ետք Ֆրանսայի Հանրապետութեան Նախագահը, ընկերակցութեամբ Տիկին Ժիսքարի եւ պետական ու Արտաքին նախարարներ՝ Փոնիաթովսկիի ու Սօվանեարկի, կը ժամանէր Վարշաւա, չորս օրուան պաշտօնական այցելութեամբ։ Ժիսքար օդակայանին մէջ կը դիմաւորուէր լեհ միացեալ Աշխատաւորական կուսակցութեան (համայնավար) առաջին քարտուղարին՝ Կէրէկի կողմէ, որ Ֆրանսերէնով բարի գալուստ կը մաղթէր Ժիսքարի։ Կէրէկ սակայն Ֆրանսերէն կը խօսի, քանի որ տարիներ իրրեւ հանքագործ աշխատած է Ֆրանսա։ Ժիսքար իր կողքին ունենալով Կէրէկը, կառքով կ'անցնէր Վարշաւայի փողոցներէն ուղղուելէ առաջ իր տրամադրութեան տակ դրուած վիլլանով դղեակը։ Նկատելի էր, որ Ժիսքար չարժանացաւ ժողովրդական այն բացառիկ ու խանդավառ ընդունելութեան, որուն արժանացած էր տը Կօլ 1967ին, երբ Լեհաստան այցելած էր։

Ժիսքար նոյն օրը պաշտօնական այցելութիւն մը կատար Լեհաստանի Նախագահին եւ ապա ծաղկեպսակ մը կը դնէր Անծանօթ Զինուորի դամբանին վրայ։ Երեկոյեան Ժիսքարի ի պատիւ ճաշ մը կը տրուէր Ռոծիվիլ պալատը։ Հանրապետութեան Նախագահը իր բաժակաճառին ընթացքին կը յայտարարէր, թէ «Երբեք որեւէ երկիր մը Ֆրանսայի չափ չէ փափաքած, որ ազատ, միացեալ եւ զօրաւոր Լեհաստան մը դոյութիւն ունենայ, երբեք որեւէ երկիր մը Ֆրանսայի նման այնքան սերտ կերպով բաժնած չէ լեհ ժողովուրդին փառքերն ու դժբախտութիւնները»։ Կէրէկ, իր կարգին դատնակութիւն կը յայտնէր, որ Ֆրանսա նախաձեռնարկ դարձած է խաղաղ համակեցութեան. այս առթիւ կ'ընդգծէր, թէ կը բաղձայ, որ Ֆրանսա արեւմտեան տնտեսութեան գլխաւոր գործակիցներէն մին դառնայ Լեհաստանի համար։

Ձորեքշաբթի օր Ժիսքար կ'այցելէր Աուշվից, ուր չորս միլիոն մարդիկ, որոնց մէջ 108·000 Ֆրանսացիներ մեռած են։

Քանի մը տողով

ԻՏԱԼԻՈՑ մէջ Կիրակի օր տեղի ունեցան շրջանային ընտրութիւնները վերանորոգելու համար գաւառական 15 ժողովներ (քանի մը վրայ)։ Մասնակցողներու թիւը հասած է 91,9 առ հարիւրի եւ համայնավարները զգալի յառաջդիմութիւն մը արձանագրեցին։ Աղարեւ ապահովեցին ձայներու 33,4 առ հարիւրը։ Դեմոկրատ Քրիստոնեաները ապահովեցին ձայներու 35,3 առ հարիւրը։ Համայնավարները առաջին դիրքի վրայ անցան Հռոմի, Թորինոյի, Նափոլիի, Ճենովայի, Վենետիկի եւ քանի մը այլ կարեւոր քաղաքներու մէջ։

ԹՈՒՐՔ կառավարութիւնը Անգարայի ամերիկեան դեսպանատան յանձնեց պահանջագիր մը, որով կ'ուզէ, որ Մ. Նահանգները մէկ ամսուան ժամանակամիջոց մը ընթացքին բանակցին Անգարայի հետ՝ վերաքննութեան ենթարկելու համար Թուրքիոյ մէջ հաստատուած ամերիկեան կայաններու հարցը։ Ամերիկեան քսան կայաններ կան Թուրքիոյ մէջ։ Ուաշինկթընի մէջ Արտաքին նախարարութեան բանբերը յայտարարեց, թէ «մանրամասն քննութեան վրայ է երբ կան պահանջը», մինչ այդ մերժեց որեւէ մեկնաբանութիւն կատարել։ Քաղաքական շրջանակներու կարծիքով Անգարա այս ձեւով կը փորձէ ճնշում բանեցնել ամերիկեան Ներկայացուցչական Ժողովին վրայ, որ վերջ տայ ափիոնի

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմենփրէս, Յունիս 16)

« ԱՐԱՐԱՏ »Ի ՎԵՐԵԼՔԸ

— o —

«Արարատ» Յունիս 15ին իր դաշտին վրայ երրորդ յաջորդական յաղթանակը ապահովեց, այս անգամ 2–0 կէտով պարտութեան մատնելով Տաչքենդի «Պախտակոր»ը։

Երեւանցի խաղացողները մրցումին ընկկիզբէն իսկ անցան յարձակողականի եւ մինչեւ խաղի վերջաւորութիւնը այցելու խումբը հարկադրուեցաւ միայն պաշտպանուիլ։

Մրցումի 41րդ վայրկեանին Մարգա – րով իր խումբին առաջին կոլը նշանակեց։

Երկրորդ կիսախաղին Անդրէասեան երկրորդ կոլ մըն ալ ապահովեց «Արարատ»ի համար։

Այժմ «Արարատ» 13 կէտով հինգերորդ դիրքէն երրորդ դիրքին բարձրացաւ։

«Արարատ»ի յաջորդ մրցումը՝ Լենինգրադի «Զենիթ» խումբին դէմ, այս վերջնոյն դաշտին վրայ, տեղի կ'ունենայ Յունիս 22ին։

×

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՁԱՏՐԱԿԻ ՆՈՐ ԱՒՕԾԵԱՆԸ

— o —

Վահագն Ոսկանեան, որ դասախօս է Երեւանի պետական համալսարանը, Հայաստանի ճատրակի 1975ի ախոյեանը դարձաւ 14 խաղէ եռք 11 կէտ ապահովելով։ Տասը կէտով երկրորդ տեղը գրաւեց Ալբերտ Յարութիւնեան, իսկ երրորդ եւ չորրորդ տեղերը գրաւեցին Վանիկ Զաքարեան եւ Եդուարդ Մնացականեան՝ 9ական կէտերով։

×

« ՊԻՈՆԵՐ – ԿԱՆԶ »Ի ՑԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

«Պիոներ – կանչ»ի առաջին թիւը լոյս տեսած էր 50 տարի առաջ։ Թերթին յիսնամեակի բացառիկին մէջ յօդուածներ լոյս ընծայած են նախկին աշխատակիցներէն Աղաւնի, Խաժակ Գիւլնազարեան եւ նկարիչ Գրիգոր Խանջեան։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՎԱՂՈՒՑ ՎԱՂՈՒՅ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐԸ

ՄԱՐՏԻՐՈՍՈՎ

Երբ պատմական դոկումենտները ան-տեր են իրենց շրջապատը և նորից Հայերեն չեն խոսում, որևէ մեկը չի ուզում իմանալ նրանց մասին, այդ ժամանակ ստիպված ենք մենք, որ ինչ-որ բան գիտենք հին պատմության մասին, իրենց հետ ու ինչքան որ կարող ենք, նրանց հնչեցնել։

Մեկ դար առաջ Կեհտոսկին խոսեց, 1878թ., երբ ուրիշ դոկումենտներ ավելի լավ էին պահպանվել, երբ նրանց մասին ավելի քիչ էր հարցաքննվել։ Ընդհանրապես ասած, այդ ժամանակ մենք ավելի հեռու էինք։

1896 Օգոստոս 26ին, երբ Հայերը ա-պստամբելուց մոտ երկու տարի էին անցել, և նորը դեռևս չէին ծնվել, Կեհտոսկին գրում է նրանց մասին, որ մեզ համար նրանք արդեն դարձել էին «հին հայեր»։ Ես ուզում եմ ասել, որ նրանք արդեն ներկայացնում էին մի ամբողջ դարաշրջան, որ նրանք ունեին իրենց ավանդությունները, իրենց հերոսները, իրենց սովորությունները, իրենց հին երգերը։ Ընդհանրապես ասած, նրանք ունեին իրենց պատմությունը։

Ես ուզում եմ ձեզ ներկայացնել այդ հին հայերին, որոնք ապրում էին Կեհտոսկու ժամանակ, որոնք ապրում էին Կեհտոսկու աչքերի առաջ, որոնք ապրում էին Կեհտոսկու ականջների առաջ։

Ես ուզում եմ ձեզ ներկայացնել այդ հին հայերին

ջաններուն մասին, կը վերլուծէ իւրա – քանչիւր շրջանը՝ աւանդականին բաղ – դատմամբ իր բերած նորութիւններով, կը հաստատէ, թէ հայկական ճարտարապետ – ութիւնը եւս կարող մը «այլ ժողովուրդ – ների ճարտարապետութեան նման, ու – նեցել է եւ ունի իր ազգային նկարա – գիրը, իւրայատուկ ոճը, այն էլ՝ վեր – ջնիս համար ընդունուած լայն հասկա – ցողութեամբ»:

Փրոֆ. Հասրաթեան ճիշդ նկատողու – թիւն մը ըրած է գրելով, որ ոչ միայն մեծ տաճարները, այլեւ փոքր եկեղեցի – ները կառուցանելու առեն «հայ վարպետ – ները հասել էին արուեստի գերազոյն ըմբռնման, ճարտարապետութիւնն իս – կապէս դարձնելով քարացած երաժշտու – թիւն»:

Ցարեղէն սքանչելի երաժշտութիւն մը, որ իր բարերար ազդեցութիւնը թողած է թէ՛ դպրոցի, թէ՛ եւրոպական չարք մը երիկիրներու ճարտարապետութեան վրայ:

Վերջին հարիւրամեակին, որուշ փոր – ձեր կատարուած են հայ ճարտարապետ – ութիւնը ուսումնասիրելու համաչխար – հային ճարտարապետութեան չրջադիծին մէջ՝ ճշդելու համար անոր դերը միջազ – գային չինարարական արուեստին մէջ: Թէքիէ, Շուազի, Մառ, Սարժիկովսկի, Տոկարսկի· ահա այն մասնագէտները, ինչպէս նաեւ մեր Թորամանեանը, որոնք կրցան միջազգային լայն ծիրին մէջ դնահատել հայ ճարտարապետու – թիւնը:

Բայց այժմ, ինչպէս դիտել տուած է փրոֆ. Մորուս Հասրաթեան, դարաւոր հայ չինարարական արուեստը թեւակո – խած է «իր չորրորդ վերելքի վառահեղ չրջանը»: Հայոց նոր մայրաքաղաքին՝ Երեւանի, Լենինականի, Կիրովականի եւ այլ քաղաքներու մէջ կառուցուած են բազմաթիւ չէնքեր, յուչարձաններ: Մեր նոր օրերու ճարտարապետները, վար – պետները չարունակելով հայ ճարտարա – պետութեան բազմադարեան աւանդու – թիւները զանոնք կը հարստացնեն ժամանակակից պահանջներէ բխող նոր նոր յղացումներով: Եւ անոնց կար – ծին՝ նորոգութեան կ'ենթարկուին նաեւ փլատակի ենթակայ հին յուչարձանները:

Հայաստանի ընդհանուր վերելքին հան – դէպ ստեղծուած հետաքրքրութեան ա – ռընթեր, օտար երկիրներու մէջ հետ – զհետէ կ'աճի նաեւ հետաքրքրութիւնը անոր անցեալի մշակոյթին եւ, յատկա – պէս, ճարտարապետութեան նկատմամբ: Ասոր ապացոյցներն են Միլանոյի եւ Հռո – մի մէջ ստեղծուած հայ ճարտարապետ – ութիւնը ուսումնասիրող կեդրոնները: Ասոնց զանազան երկիրներու մէջ կազ – մակերպած հայ միջնադարեան ճարտա – րապետութեան նուիրուած ցուցահան – դէսները, Միլանոյի կեդրոնին Հայաս – տանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի ար – ուեստի հիմնարկութեան հետ համագոր – ծակցաբար լոյս ընծայած մենագրութիւն – ները, Հռոմի ճիւղին հրատարակած աչ – խատութիւնները, զանազան երկիրներու

ՄՈՒԹԱՖԵԱՆԻ ՅՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

— o —

BERNHEIM - JEUNE
27, Ave. Matignon — Paris

Միջազգային դեղարուեստական կա – ճառներու մէջ անած (Վենետիկ, Միլան (Պրերա), Ցիւրիխ, Պալ, եւն.) Մու – թաֆեան, դերազանցօրէն Հայ է իր խառ – նուածքով:

Առաջին իսկ վայրկեանէն, երբ կը մըտ – նէք համբաւաւոր արուեստագէտներու վերապահուած այդ սրահը, ուր Մու – թաֆեան կը ցուցադրէ Ցունիս 4էն մին – չեւ 21, հոգեպէս կը փոխադրուիք նախ – րիչին հայրենիքը, երկինքի մօտ, արե – ւով ողողուած ուր ծաղիկները գոյն կ'առ – նեն, երկինքը հրաշագործութեան կը վե – րածուի, ամպերը կ'ըլլան յուչարձաններ եւ յուչարձանները՝ դարերով լքուած եւ ամայացած՝ կեանք կ'առնեն ու պար կը բռնեն բնութեան տարերքներուն հետ. նկարիչը կ'ապրեցնէ զանոնք իր քնարա – կան խառնուածքին համաձայն, մերթ անտառի մը սաղարթներու ընդմէջէն,

---

մէջ լոյս տեսած չարք մը գիրքեր ու յօդ – ուածներ առիթ դարձան, որ հայկական չինարարական արուեստը լայն դիծերով ճանչցուի:

Ցունիս 28ին, Պերկամոյի մէջ տեղի պիտի ունենայ հայ արուեստին եւ ճար – տարապետութեան նուիրուած միջազ – գային առաջին համաժողովը, որուն պի – տի մասնակցին զանազան երկիրներէ ե – կած հայ արուեստի եւ ճարտարապետու – թեան մասնագէտներ:

Այս նչանակալի համաժողովին նախօր – եակին լոյս տեսած է «Հայաստանի յու – չարձաններ» նոր, գեղեցիկ albումը, որ կը հնչէ իրրեւ քարեղէն երաժշտութեան համանուագ:

Համաժողովին մասնակիցները, ինչպէս նաեւ բոլոր անոնք, որոնք կը սիրեն եւ կը դնահատեն մեր ճարտարապետութիւ – նը, այս albումին միջոցով առիթ կ'ու – նենան ծանօթանալու հայկական հրա – չալի յուչարձանները չինած ծանօթ եւ անծանօթ վարպետներուն, անոնց ար – ուեստի ըմբռնումին, ինքնուրոյն ոճին եւ մատնեանկերպին:

Albումը հրատարակողները գեղեցիկ գա – ղափարը ունեցած են սկիզբի էջին եռեւը արձանագրելու յայտնի հայ ճարտարա – պետներու անունները՝ Թոդոսակ, Թով – նան, Իսրայէլ, Տրդատ, Մանուէլ, Մո – միկ, Մխիթար, Աղբայրիկ, Մինաս, Վե – ցիկ, Սամեհան, Գայլաճակ, Պօղոս, Նա – ղաշ: Իսկ albումը ընդհանրապէս ճօն – ուած է «Հայ անանուն վարպետներուն»:

ՇԱՒԻ ՎԱՐՍԵԱՆ

մերթ նաւահանգիստի մը խաղաղ քա – րափին եւ մերթ լեռներու եւ ձիւներու եղերքներուն պատճառած լոյսի և ստուե – րի խաղերու մոգութեամբ:

Մուրթաֆեան դերազանցօրէն քնարա – կան վրձին մը ունի եւ հոն պէտք է փընր – տռել իր ստեղծագործական միութիւնը: Նիւթերը այլազան են եւ չատ անգամ ա – ռընչութիւն չունեցող իրարու հետ: Հոս ծաղկեփունջ մը, հոն զուխերական սե – րուն գիւղ մը իր ձիւնապատ բնանկարով, անդին Արարատ՝ յաւերժութեան լեռը, անտառներու մրմունջը, ցաւը, արեւա – մուտը, աչնանային լուսութիւն, լուսնակ դիչեր, Խոր Վիրապ եւայլն: Բայց ամէ – նուն մէջ Մուրթաֆեան՝ քնարերգակը, բանաստեղծը, որ դիտէ համադրել կեր – պերը, ներդաչնակել գոյները եւ յաճախ չատ յաջող համանուագ մը ստեղծել որ ինքնարերաբար կը փոխադրեն քեզ երա – զային աչխարհ մը ուր ամէն ինչ լոյս է եւ գոյն, ուր ամէն ինչ հաճելի է եւ գուարթ, որովհետեւ արուեստագէտը ինքնին բարութեան եւ աղնուութեան պատգամն է, հակադրելով Հայու իր տա – ռապակած անցեալին:

Ծնած է 1907ին, Սեւ ծովի ափերուն· հրաչքով վերապրած Աղէտէն, կը մտնէ ամերիկեան որբանոց, որ 1923ին կը փո – խադրուի Ցունաստան՝ նախ Լութրաքի, ապա Ծալքիս:

Ցանկարծական աչխարհիս վրայ առան – ձին մնացած այս պատանին իր մեծ սուգը կը ջանայ դարմանել նուիրելով ինքզինքը ջութակի եւ նկարչութեան:

1925ին Մուրթաֆեան կը յանձնուի Վե – նետիկի Մխիթարեան վարդապետներու խնամքին, բազմաթիւ ուրիչ հայ որբե – րու հետ: Շուտով տաղանդաւոր պատա – նին ուչադրութիւնը կը դրաւէ դինք խնա – մող վարդապետներուն եւ 1927ին Մու – թաֆեան կ'արձանագրուի Միլանոյի աչ – խարհահռչակ Պրերա գեղարուեստական կամարը Մխիթարեան հայրերու հոգա – տարութեամբ:

1931ին, չորս տարի կանոնաւոր ու – սումներէ վերջ, Մուրթաֆեան փայլուն կերպով կը ներկայացնէ իր աւարտաճա – ղը Հռոմի մէջ պետական յանձնախում – բին առջեւ: Այնուհետեւ Մուրթաֆեանի կեանքը անվերջանալի չարք մըն է ճամ – բորդութիւններու, երկիրէ երկիր, ցամա – քամասէ՝ ցամաքամաս, ցուցահանդէսնե – րու աչխարհի բոլոր մեծ կեդրոններուն մէջ, դնահատանքներու, անուանումնե – րու, մրցանակներու, ոսկէ մետալներու:

Եօթանասունի սեմին մօտեցող Սեւ ծովի այս կենսունակ զաւակը, առանձ – նացած Շաթիլյոնի բարձունքներուն վը – րայ, տակաւին որքա՞ն արեւներ ու ծա – ղիկներ պիտի բաչխէ Փարիզի գորչ երկին – քին տակէն ու մայթերուն վրայէն քալող դոյնի եւ լոյսի ծարաւ հոգիներուն:

Հ· Ց· ՊՋՏԻԿԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՈՒՏԵՍՏԵՂԷՆԻ ՄԱՏԱԿԱՐԱՐՈՒՄԸ ԲՆԱԿՉՈՒԹԵԱՆ

Հայաստանի Համայնավար կուսակցու – թեան կեդր. Կոմիտէն Ցունիս 2ին քննու – թեան առած է գետնախնճորի, պատուղ – ներու եւ բանջարեղէնի մատակարարման հարցը ամառուան եղանակին: Կ. Դեմիր – ճեան բացումը կատարած է խորհրդակ – ցական նիստին, որմէ ետք զեկուցումներ կատարած են դիւղատնտեսութեան մեթ – րոմներու նախարարները, ինչպէս նաեւ Հայկոոպի վարչութեան նախագահը:

Ժողովի ընթացքին դիտել տրուած է, թէ դիւղի աչխատաւորները իրենց բոլոր ջանքերը կեդրոնացուցած են բարձր բերք ապահովելու եւ մթերքներու արտադրու – թիւնը եւ անոնց մթերումը իրականա – ցնելու համար, համաձայն պետական ծրագիրներուն: Պետական մարմինները պէտք է կտրուկ միջոցներու դիմեն, որ – պէսզի ձեռք ձգուած ամբողջ բերքը ոչ միայն հաւաքուի ժամանակին եւ անկո – րուստ, այլեւ ամբողջութեամբ մատա – կարարուի բնակչութեան:

Այս տարի բաղդատմամբ անցեալ տար – ուան բնակչութեան պիտի ծախուի եւ ամառուան եղանակին համար պիտի պահ – ուի զգալի կերպով աւելի չատ գետնա – խնճոր, բանջարեղէն, խաղող եւ այլ տե – սակի պտուղներ:

Միջոցներ ձեռք առնուելու վրայ են բարձր բերք եւ դիւղատնտեսական մը – թերքներու լաւ որակը ապահովելու հա – մար: Առեւտրական կազմակերպութիւն – ներու եւ տնտեսութիւններու միջեւ կնք – ուած են պայմանագիրներ, որոնց պար – տադիր դործադրութիւնը պիտի նպաստէ դիւղի եւ քաղաքի բնակչութեան կանոնա – ւոր, անխափան մատակարարումին:

Մօտ ատենէն վերջ պիտի դանեն խա – նութներու եւ պահեստանոցներու նորո – գումները: Հանրապետութեան քաղաք – ներուն մէջ քիչ մը աւելցած է «Հայկը – տուղրանկարտաւի» խանութներու եւ առ – ժամեայ կեդրոններու թիւը:

Ժողովին մասնակիցները միաժամանակ դիտել տուած են, որ ամառուան եղա – նակի առեւտուրի կազմակերպումը նա – խապատրաստելու գործին մէջ լուրջ թե – րութիւններ կան: Կարգ մը չրջաններու մէջ խախտած է չարք մը մշակութիւն – ներու ցանքին ժամանակակէտերը, կա – մայական կերպով փոփոխութեան են – թարկուած են ցանքերու տեսակները, ան – բաւարար ուչադրութիւն կը դարձուի մթերքներուն բարձր որակը ապահովելու համար: Լաւ վիճակի մէջ չի գտնուիր փոխադրութիւնը:

Օդին մէջ ակնկալութեան նման բան մը կար:

Հոս պէտք է դիմենք ընթերցողին յի – չողութեան, որովհետեւ կարելի է որ պէտք եղած ուչադրութեամբ չէ կարդա – ցած այն չատ մանկական քերթուածին բովանդակութիւնը, որուն վրայ Թիչէլ – լինի իր երաժշտական նկարները գծած էր:

Ո՛հ, խիստ անվնաս հատուած մըն է, զոր կ'ուզենք յիչեցնել:

Վերջաւորութեան մէջ վարդը, ծաղիկ – ներու հպարտ թագուհին, Մարգարտա – ծաղկին անմեղութենէն չարժուելով· (ուչադրութի՛ւն), դալարիներու կամարի մը ներքեւ զայն Շահոքրամին կը միա – ցնէր:

Շատ չայտնի էր ասիկա: Եւ, խօսքը մէջերնիս, ատոնիկ կը նմանի տղայական մանրավէպի մը···

Այո, բայց անոր համար որ չի դիտեր հետեւեալ չատ պարզ եւ սակայն բոլորո – վին անժխտելի երեք իրողութիւնները···

Շահոքրամն ի՞նչ գոյն է, — կարմիր: Տղայ մը իսկ ատոր հակառակը չըսեր:

Մարգարտածաղի՞կը: — ձերմակ··· եւ դալարի՞քը — կանաչ:

Լաւ ուրեմն, կարմիր, ձերմակ, կա – նաչ···

(Շար·) ԺԻՒԼ ԼԵՐՄԻՆԱ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (139)

ՄՈՆԹԷ-ՔՐԻՍԹՕ-Ի ՈՐԴԻՆ

Ը·

ԿԱՆԱՉ, ՁԵՐՄԱԿ ՈՒ ԿԱՐՄԻՐ

Բայց երբ կխաթաց մտերուն մէջէն կը դիտէր զայն.

— Ոչ, ոչ, մրմնջեց: Այսօր ոչ ոք կրնայ դինռալ թէ ես առեղով ինչ ա – նուն կը կրէի···

Առաջին արարուածը կ'աւարտէր· օթ – եակին խորը դռնուող սպաներէն մէկուն ծռելով հարցուց.

— Առաջաբեմի օթեակը դռնուող մար – դը կը ճանչնա՞ք···

— Առանձնապէս ոչ··· դեռ այս առա – ւօտ եկաւ Նափոլիի թագաւորութենէն, ամէնէն ջերմ եւ ամէնէն կարեւոր յանձ – նարարութիւններով··· Կ'երեւի թէ հարստութիւնը թագաւորէ մը աւելի է, հնդիկ նապաստի նման բան մը:

— Հապա անո՞ւնը···

— Կ'երեւի թէ անունը Մոնթէ Քրիս – թոյի կոմս է· կոմսուհին, որ անոր քով նստած է, եւ որ տեսած ամէնէն հիանալի կիներէս մէկն է, ծնունդով Հելլէնուհի է···: Այն տղան ալ իրենց զաւակն է: Ահա գիտցածս այս է: Կը բաւէ:

— Անչուշտ··· ըսաւ Սան–Բիէթրօ, ո – րուն սեղմուած ակռաները տեսակ մը կրճտիւն հանելով, իրարու կը բախէին:

Եւ կը մտածէր:

— Ուրեմն իմ՛նքն է, դարձեալ ինքը··· միշտ իմ՛նքը··· Ո՛հ, այս անգամ հարկ է որ վինքը զարնելով առելութիւնս յա – գեցնեմ···

Եւ սրտին խորէն մրմնջեց·

— Որդի՛ մը ունի:

Վայրկեան մը վերջը իր հարցափորձը վերսկսաւ:

— Այդ Մոնթէ–Քրիսթօ անունը իտա – լական անուն է: Գոնէ կոմսին քաղաքա – կան կարծիքներուն ինչ ըլլալը գիտցող կա՞յ···

— Ո՛հ, չատ կասկածոտ էք, Պարոն ոը Սան–Բիէթրօ եւ իրաւունք ունիք··· բայց միակ բառով մը կրնամ պատաս – խանել ձեզի: Պարոն ոը Մոնթէ Քրիսթօ կոմսը — հիանալի խարիսխի մը միջո – գաւ — իր այցաքարտը ղրկեր է մառե – չալ Բաատեքիի եւ իմաց տուեր է թէ մին – չեւ երեք օր իրեն պիտի ներկայանայ:

— Ա՛հ, ըսաւ Սան–Բիէթրօ:

Մոնթէ – Քրիսթօ Բաատեքիի տունը: Թէ դիւղի աչխատաւորները իրենց բոլոր դահիճին: .

Կ'երեւի թէ ատոր մէջ չատ զարմանալի բան մը կար Պ· ոը Սան–Բիէթրոյի հա – մար, որովհետեւ սկսաւ խորունկ մտա – ծել:

Սակայն ներկայացումը կը չարունակէր հետզհետէ աւելցող յուղողութեամբ մը:

Թիէբլինիի համար յաղթանակ մըն էր ասիկա, որ իր բոլոր ձախորդութիւնները պիտի մոռցնէր իրեն:

Երբ երրորդ արարուածը պիտի սկսէր, մառեչալին կողմէն հրաման մը եկաւ, որ իր թիկնապահները անմիջապէս քովը կը կանչէր:

Ատոնք, որ կարգապահութեան դերի էին, ոաքի եղան եւ օթեակէն մեկնեցան, թէեւ մեծ ախորժակ կ'ապրէր իրենց այն երրեակը՝ որուն մէջ Լուչիէնոլա երգե – ցողութեան հրաչքներ կը դործէր···

Պէտք է կարծել թէ այդ վայրկեանին երդչուհին ամէն ժամանակէ աւելի դե – րասանց եղաւ:

Որովհետեւ անոնց մեկնած պահուն սը – րահին ամէն կողմէն ծափահարութեանց որոտում մը սկսաւ:

Ակռէ զատ կարծես թէ արդէն քանի մը վայրկեանէ ի վեր տենդ մը կար այս ամբոխին վրայ:

ՔՕԱՆ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐՈՒ ՅՕՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՀՈԳԵԶԱՆԳԻՍՏ

Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութեան Փարիզի եւ շրջանի Մարմինը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ Կիրակի Յունիս 22 առաւօտ, Փարիզի Հայոց մայր եկեղեցւոյ մէջ, 1915 Յունիս 15ին Պոլսոյ Սուլթան Պայազիտի հրապարկին վրայ կախաղան բարձրացուած 20 հերոսներուն համար: Նոյնպէս հայ ազատագրութեան համար կեսարիոյ կախաղաններուն վրայ եւ Վանի բանտին մէջ նահատակուած հերոսներու յիշատակին:

Հերոսներու յիշատակը յարգող բոլոր հայրենակիցները կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ արարողութեան:

×

Տէր եւ Տիկին Մուրատ Աբօեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Բարսէղ Ասատուրեան, Տէր եւ Տիկին Արամ Ասատուրեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Սուրէն Ասատուրեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Արշակ Աբօեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Իսկէնտէր Աբօեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Մուրատեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Մխիթար Աբօեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Մանուէլեան եւ ընտանիքը (Մարսէյլ), Պ. Նուպար Ասատուրեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Պարգեւ Վարդան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Ասպետ Ասատուրեան (Էվրէօ), Տէր եւ Տիկին Ալֆրէտ Ասատուրեան (Ամերիկա), Տիկին Փիւրէ Սարգիսեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տիկին Զարման Սաւուղեան եւ զաւակը (Ավինեոն), ինչպէս նաեւ Հայրապետեան, Պիլիքեան, Պէհրիկեան (Ավինեոն), Հայրապետեան, Գասպարեան, Սարդիսեան (Ալֆորվիլ), Մրճոյեան, Քիրքեան, Գալաֆեան Յոզիկեան ընտանիքները եւ Շահնազար Գարունի եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Տէր եւ Տիկին Արամ Ասատուրեան զաւկին, եղբօր զաւկին եւ աղգականին՝ Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի նախկին սաներէն՝

ԱԼԻՇԱՆ – ԳԱՄԱՐ ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ այս կիրակի, Յունիս 22, առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին:

Ի պիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

×

Այրի Տիկին Նշան Դարբինեան, զաւակներն ու թոռները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ–հօր՝

ՆՇԱՆ ԴԱՐԲԻՆԵԱՆԻ

մահուան չորրորդ տարելիցին առթիւ:

×

Այս տխուր առթիւ Տիկին Դարբինեան 100 Ֆր. կը նուիրէ Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցւոյ եւ 100 Ֆր. «Յառաջ»ի:

×

Այս նոյն առթիւ Տիկին Աստղիկ Ճանիկեան իր կնքահօր հոգեհանգիստին առթիւ 20 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի:

×

Պ. Մխիթար Փափազեան, Տիկին Սրբուհի Փափազեան, Տիկին Աննիկ Գէորգեան, Տէր եւ Տիկին Հրանդ Պատմեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Պատմեան հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան Կիրակի, 22 Յունիս, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, իրենց կնոջ, հարսին եւ աղգականին՝

Տիկին ՓՆԱՐ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ
(Ծնեալ Փոդարեան)

հոգնոյն համար, անոր մահուան Բ. տարելիցին առթիւ:

×

Այրի Տիկին Մարիամ Մատիւեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն, թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի, Յունիս 22ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ – հօր՝

ՍԵԴՐԱԿ ՄԱՏԻՒԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի պիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

ԱՂՔԱՏԱՀՆԱՄԻ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ 85ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի, Յունիս 22, ժամը 10էն 22
Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան դարաստաւնին մէջ, 44–50 Ավընիւ Շառլ տը Կոլ, Մոնմորանսի

Եկէք բազմաթիւ վայելելու աւանդական հայկական չամփուրով խորոված, միաժամանակ ներկայ գտնուելու «ԳԱՐՈՒՆ» նուագախումբի եւ ԲՐԻՃԿԱ քաղաքի պարի խումբի գեղարուեստական բաժնին:

Բազմաթիւ խաղեր երախաներու համար — աճուրդի կը դրուի Հայաստանի իւրաքանչիւր մը

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Անձրեւի պարագային ապահովութիւններ ձեռք առնուած են:

Ծանօթ.— Մոնմորանսի երթալու համար չոգեկառք առնել կարելի է Նոռէն եւ իջնել Անկէն (իւրաքանչիւր քառորդ ժամուն), անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 6 օթոպիւսով կրնայի կայարանը իջնել:

Կարեւոր.— Փափաքելի է որ ամէն ոք տեղւոյն վրայ ծախսէ, կը յանձնարարուի ուտելիք չբերել:

Դուռները կը բացուին ժամը 10ին եւ կը տեւէ մինչեւ ժամը 22

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ
ՄՐՑԱՆԱԿԱՐԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Այս Կիրակի, Յունիս 22, ժամը 16ին վարժարանին սրահը:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

«Հայ Հասարակութիւն Սէն–Շամոնի» երիտասարդաց Միութեան տարեկան դաշտահանդէսը՝ Յունիս 22ին,, Կիրակի ամբողջ օրը. Լազարիսթներու կանաչազարդ եւ օդասուն պուրակի մէջ, Սէն–Շամոն: Անձրեւի պարագային ընդարձակ սրահը ապահովուած է տեղւոյն վրայ:

×

Յուլիս 6ին ալ, Միութեան համանուն միւրեայ հայկական վարժարանին դըպրոցական արձակուրդի զբօսապտոյտը:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան եւ Հայ Մարզական Միութեան, Յունիս 22 Կիրակի ամբողջ օրը, Շաթօ որ Մոնտիի ծառաստան պուրակին մէջ:

Կը հրաւիրուի անխտիր Վալանսի Հայ գաղութը:

Ջերմ հայկական մթնոլորտ, մասնակցութեամբ հայկ.–ժողովրդական ԿՈՒՐԻՆԿ նուագախումբին:

Տեղւոյն վրայ՝ աւանդական չամփուրով խորոված եւ արեւելեան ազանդեր:

Երթուղարձը ապահովուած ժամը ճիշդ 11·30ին եւ կէսօրէն վերջ ժամը 14ին Պարսամեանի մօտէն: Նմանապէս վերադարձը ապահովուած օթոքարով:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է 100 Ֆր. Իմիրի Հայր. Միութենէն փոխան ծաղկեպսակի Կարապետ Գիւլիմեանի մահուան առթիւ, 250 Ֆր. Տէր եւ Տիկին Կիրակոս Եալնըզեանէ եւ Պ. Վարուժան Պօղոսեանէ (Ալֆորվիլ) 90 քիլօ ներկ, կայանին համար:

×

Կապոյտ Խաչի Սէն Մօրիսի վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները ի նպաստ դպրոցին.— Ճէլոյեան Խաթուն 50 Ֆր., Բաշանեան Մ. 50, Ճէլոյեան Սոնա 20, իրենց ծնողաց հոգեհանգստեան առթիւ: Տէր եւ Տիկին Պապիկեան Գ., Տիկին Մխրցեան Ծ. 50–ական Հայկանոյշ Վարդանեանի մահուան քառասունքին առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է 560 Ֆր.ի ընդհանուր գումարը: Նաեւ ընկերուհի Պարեանէ 30 Ֆր. իր քեռայրին մահուան առթիւ:

«ՅԱՌԱՋ» կը նուիրեմ

Սէն–Սաթիւրնէն լէ Ք'Ավինեոնէն այլ Տիկին Գիզիրեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Տէր եւ Տիկին Խորէն Գալուստեանի (Մարսէյլ):

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս Հինգշաբթի ժամը 21ին, Մշակոյթի Տունը: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը:

×

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Ց. Դ. Քրիստափոր կոմիտէի ընկ. ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ, Յունիս 20, ժամը 20ին, Ակարնեան ակումբը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Հ. Յ. Դ. ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷՆ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԷ.—

ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՇՐՋԱՆ

Փարիզեան շրջանի բոլոր խումբերը ընկերական ընդհ. ժողովի, Ուրբաթ Յունիս 20, երեկոյեան ժամը 20ին, Փարիզի Մշակոյթի Տան սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ
Կը ստորագրէ իր գիրքը
Les Exilés de la paix
208 pages 28 F.
Editions ENTENTE
Ուրբաթ, Յունիս 27, ժամը 19էն սկսեալ
Իսիի Հայ Մշակոյթի Տունը
45, Ռիւ տը լա Տէֆանս

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆ – ԺԵՌՈՄ

Սէն Ժեռոմի Ս. Սահակ – Ս. Մեսրոպ եկեղեցւոյ հայկական դպրոցին ամավերջի հանդէսը, հովանաւորութեամբ Հ. Բ. Ը. Միութեան եւ Թաղականութեան, Շաբաթ Յունիս 28, երեկոյեան ժամը 20·30–ին եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Երգ, արտասանութիւն եւ հայկական պարեր աշակերտ – աշակերտուհիներու կողմէ:

Կը հրաւիրուին Թաղիս եւ շրջակայի ծնողքներն ու աղգայինները:

×

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՊՕՄՈՆԻ ԴՊՐՈՑԻՆ

Կիրակի, Յունիս 22, ժամը 15ին, եկեղեցւոյ կից սրահը: Երգ, պար, արտասանութիւններ, աշակերտ եւ աշակերտուհիներու կողմէ ղեկավարութեամբ Պ. Արշաւիր Խարիթեանի: Մենապար՝ Տիկին Պոլիկեանէ:

Կը հրաւիրուին ընկեր – ընկերուհիներն ու բարեկամները:

ՊԱՆԻԷՕ – ՔԱՇԱՆԻ

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Բարձր հովանաւորութեամբ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կիրակի Յունիս 22ին, ժամը 15·30ին

Պանիէօի Բաղարապետարանի սրահին մէջ, ռիւ Շարլ – Միշէլ

Գեղարուեստական բաժին

Երգ, արտասանութիւն, կենդանի պատկեր 2 կատակերգութիւն եւ հաճելի անակնկալներ

Կը ղեկավարէ՝ Ուսուցչուհի
Հ. ՊԱԼԸԳՃԵԱՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ
աշակերտութեան կողմէ

Կը ղեկավարէ՝ Տիկին Լիլի Փէքմէզեան Մենապար՝ նախկին աշակերտուհի Աննի Ազարեանէ, Դաշնակ՝ նախկին աշակերտուհի Ա. Տաքէսեանէ, Մեներգ՝ Տիկին Սիւզան Լօսէ

Մուտք՝ 5 Ֆր.

Հաղորդ. միջոց.— Փորթ տ'Օրլէանէն առնել օթոպիւս թիւ 188 կամ 197 եւ իջնել Մարսէլ–Պոնէ:

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

«ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ»

Թիւ 2

12 էջնոց աշակերտական պարբերաթերթը որ կը բովանդակէ վարժարանի աշակերտուհիներուն մտածումներն ու ուսումնասիրութիւնները:

Ստանալու համար դիմել վարժարան — 1 Պուլվ. տիւ Նոռ, Ռենսի
Հեռ. 927–01–72
կամ՝ Գրատուն Բալուեան — 9 Ռիւ տը Թուէվիզ, Փարիզ 9րդ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Վալանսի մասնաճիւղը Մայիս 18ի իր խնջոյքին առթիւ, չնորհակալութեամբ ստացած է 560 Ֆր.ի ընդհանուր գումարը: Նաեւ ընկերուհի Պարեանէ 30 Ֆր. իր քեռայրին մահուան առթիւ:

ԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՈՏՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

Պատասխանելով Հայ կարմիր Խաչ Օգն. Մարմնի կոչին արուեստական ոտքին զնումին համար կը նուիրեն.— Տիկին Կիւլիւմեա Ճինպաչեան (Վալանս) իր ողբացեալ քրոջ եւ ամուսնոյն հոգեհանգստեան առթիւ 100 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Վ. Մինասեան եւ Տէր եւ Տիկին Միսաք Գօսմանեան (Սէն Սաթիւրնէն լէ Ք'Ավինեոն), բարեսէր անձ մը (Փարիզ), Պ. Կարապետ Պօղոսեան (Մարսէյլ) 50ական: Տէր եւ Տիկին Ճանիկեան (Իսի) 30 Ֆր.:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի տեղւոյն մասնաճիւղին կողմէ

Կիրակի Յունիս 22, ամբողջ օրը ծիրանի դաշտին վրայ:

Մասնակցութեամբ Սայաթ–Նովա նուագախումբին

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, առատ ուտելիք եւ խմելիք: (Դաշտին տեղը իջնիփինէ ճամբուն վրայ)

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ՊԱՏԳՄ. ԺՈՂՈՎ

Համախարբերդցիական Միութեան կեդրոնական վարչութիւնը — Վալանս — կը տեղեկացնէ թէ իր պատգամաւորական ժողովը կը գումարուի Շաբաթ, Յունիս 21, առաւօտեան ժամը 9ին, Պ. Գասպարեանի սրճարանը, Ռիւ Պուֆիէ, Վալանս:

Յաջորդ օրը Կիրակի՝ դաշտահանդէս՝ Շաթօ Մոնտիի չրջանակին մէջ:

Կը հրաւիրուին հայրենակիցներն ու համակիրները:

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆԻՍ
20
VENDREDI
20 JUIN
1975

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82
Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20

LE NUMERO 1,20 F.

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·325

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.325

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԺԱՄԵՐ ՍԷՆԻ ԱՓԻՆ

ՇԱԲԱԹ.- ՃԱՇ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ Ի ՊԱՏԻՒ

ԿԻՐԱԿԻ.- ՕԾՈՒՄ ԻՍԻԻ Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

ԵՒ

ԲԱՑՈՒՄ ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆԻՆ

(Գ· եւ վերջին մաս)

Արդիական չքեղ կառոյց մը, ուր որ Քուրսկլի Թիւ 118: Այս է Հ· Բ· Ը· Մ· Ալեք Մանուկեան մշակութային կեդրոնը, որու պաշտօնական բացումը կատարուեցաւ Կիրակի օր, Յունիս 15ին, ի ներկայութեան Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, Պ· Ալեք Մանուկեանի եւ այլ անձնաւորութեանց:

Ժամը 17ին, արդէն փոքրիկ բայց սիրուն սրահը լեցուած էր: Ժամը 18ը անց կը հանդիսին Վազգէն Կաթողիկոս, Պ·Մանուկեան եւ զանազան հիւրեր: Հանդիսութեանց բացումը կը կատարէր Պ· Տիրայր Պահրի, որ բարի գալուստի խօսքին ետք կը հրաւիրէր Պ· Նուրհան Ֆրէնկեանը: Ֆրանսերէն զրաւոր ճառին մէջ Պ· Ֆրէնկեան նախ եւ առաջ կ'ողջունէր Պողոս Նուպար Փաշայի մեծ դէմքը, չէշտելով թէ ան այլեւս կը պատկանի մեր արդիական դիւցազներգութեան, իր մէջ խտացուցած էր մեր ժողովուրդին առաքինութիւնները: Եղած է կրկնակ հաւատարմութեան մարդը՝ եկեղեցւոյ եւ իր ժողովուրդին: Ապա անդրադարձաւ Պ· Ալեք Մանուկեանի, որ ասկէ քանի տարի առաջ կը կոչուէր Հ· Բ· Ը· Միւթեան գլուխը եւ առաջին գործը կ'ըլլար Ֆրանսայի շրջանին գլուխը կանչել գինքը: Պ· Նուհան Ֆրէնկեան յիշեց թէ ի՛նչ ձեւով գլուխ եղած է այս գործը, գլխաւորաբար չնորհիւ Աբգար Նշանեանի եւ Արիս Ադամեանի յարատեւութեան եւ զոհաբերութեան: Կարճ պատմականն ըրաւ չէնքի կառուցման, յիշեց Պ· Մանուկեանի կարեւոր մասնակցութիւնը 100 միլիոն հին Ֆրանքով եւ ընականաբար կեդրոնը կը մկրտուի՝ Ալեք Մանուկեան: Եզրակացնելով յայտնեց իր ուրախութիւնը որ վերջապէս գլուխ հանուեցաւ հայկական իսկական տունը յաւիտենական Բարեգործականին:

Ժան – Մարի Գառզու նախ ողջունեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, ապա Պ· Մանուկեանը, չէշտելով թէ միայն նախանձարժանութեան համար չէ որ այդպէս կ'ընէր այլ այս զոյգ ներկայութիւններու մէջ, որոնք կ'ընդգրկեն թէ՛ կրօնքը եւ թէ ազատ ձեռնարկը, Տոքթ· Միւթիւնը եւ Միացեալ Նահանգները, կը տեսնէր փայլուն հաստատումը իրեն սիրելի մէկ դաղափարին՝ այն է որ 1915ին ողբեր – զուիենէն ետք պէտք չէ բաժանման կամ տարակարծութեան որեւէ չարժառիթ ըլլայ այն բազմակողմանի երեւոյթներով որոնք ձեւաւորած են Հայերու գոյութիւնը: Ապա Ժ·-Մ· Գառզու կը ծանրացաւ մի մասին վրայ, ընելու համար թէ այս բառերն են որ իրեն կարեւոր կը թուին երբ հարցը կը վերաբերի ժողովուրդի մը հոգին փրկելու մէջ: Բանախօսին գլխաւոր տեսակէտն այն էր, որ աւանդական գործունէութենէն անդին, որու բեռն ունին կեդրոնները եւ Մխիթեան պատասխանատուները, կը թուի թէ անոնք նաեւ կը սիրեն օժանդակել արդարութեան դատին, վասնզի ոչինչի պիտի ծառայէր ջանալ հայ ժողովուրդին ինքնութիւնը պահել աշխարհի մէջ, եթէ այդ ժողովուրդին պատմութիւնը դատապարտուած ըլլայ անհետանալու պատմութեան խորխորատներուն մէջ: Ու թելադրեց որ արուած դրամները միայն եկեղեցիներ ու կեդրոններ չինելու չծառայեն այլ ծառայեն կատարուելիք գործին եւ թէ պահպանելու համար մեր հայկականութիւնը, չպարփակուինք մեր մէջ այլ երթանք դէպի միւսները ըսելու համար.— Եթէ մարդկութիւնը կ'ուզէ բարգաւաճիլ, այդ չի կրնար ընել անչիրիմ դիակներ ձգելով իր ետին: Ժ·-Մ· Գառզու կը խորհի թէ իր դիրքը առնուելիք ճամբուն գիծերը տուած է, յաւելեալ՝ լեզուին, մշակոյթին եւ բարեսիրութեան, հարկ է որ մտահոգուինք պատմական ճշմարտութեան վերահաստատումով: Այս դիրքէն պատ հրատարակչական հսկայ գործ մը կայ տանելիք եւ Հ· Բ· Ը· Մ·ը ունի այդ միջոցները: Ուրեմն նախ պէտք է ստեղծենք վաւերագրութիւններու կեդրոն մը, որ կը պակսի մեզի:

Երրորդ խօսողն էր Հ· Բ· Ը· Մ· Երիտասարդաց ակումբի նախագահը՝ Արման Նշանեան, որ հայերէն դեղեցիկ ճառ մը արտասանեց, յայտնելով նախ թէ այսօր բացումը կը կատարուի մշակոյթի այս կեդրոնին, որ միջոց մըն է եւ ոչ նպատակ մը: Հակիրճ պատմականը ըրաւ վեց տարիներու այն ժրաջան աշխատանքին զոր տարած են, հոս յանգելու համար: Տուաւ մանրամասնութիւններ գործման եւ ապա տարուած աշխատանքներուն մասին: Երբ առաջին անգամ Հայաստան այցելած են 1971ին, խմբական ճամբորդութիւնով մը, եղած են նաեւ Էջմիածին, և նուէր ստացած խաչքար մը, զոր առաջին քարը նկատած են այս չէնքին: Արման Նշանեան յիշեց նաեւ Ալեք Մանուկեանի նախագահութեան քառնամեակը որ կ'ոգեկոչուի այս տարի ու եւ բախտապիտական զգացումները յայտնեց իրենց եղած օժանդակութեան համար:

Այս շահեկան տեղեկագրութեան, տըրուած մաքուր ու սահուն հայերէնով մը, որ չատ խրախուսիչ երեւոյթ մըն էր, յաջորդեց Յասմիկ Քիրազեանի կողմէ արտասանուած Ջօն մը Պ· Ալեք Մանուկեանի, ապա սկսաւ լուսարձակով ցուցադրութիւն մը չուրջ 45 վայրկեան, որ կը ներկայացնէր Պ· Ալեք Մանուկեանի կեանքէն դրուագներ ու նկարներ, բոլոր տարիքներուն ու կատարած բարեգործութեանց երկար ցանկ մը, զուգաբանական մեկնաբանութիւնով մը, ուր սպառած էին մեսրոպեան բառամթերքի բոլոր ածականները: Անկեղծ ըլլալու համար, պիտի չվարանինք ըսելու թէ չատ անխոր տպաւորութիւն մը ունեցան բոլորը ի լուր եւ ի տես այս ցուցադրութեան, որ միայն կրնար խրախճեցնել Ալեք Մանուկեանի նման մեծ բարերար մը: Ուրհեգանք թէ արդեօք անհրաժե՞շտ էր այսքան նեղ կացութեան մատնել Պ· Ալեք Մանուկեանը, որու « համեստութեան մարմնացում »ն ըլլալն ալ չեչտուած էր օրուան յայտագրին մէջ: Ուրեմն նախընտրելի էր որ երիտասարդաց ակումբը չվիրաւորէր այս ձեւով գինքը, վասնզի վստահ ենք, որ ան, ինչպէս բոլոր մեծ սրտի տէր նուիրատուները, Աւետարանի իսկ խօսքով չուզեր որ ձախ ձեռքը գիտնայ ինչ որ աջը կուտայ:

Կարգը եկած էր Պ· Ալեք Մանուկեանի, որ դրաւոր խմատալից ճառով մը, նախ անդրադարձաւ Ֆրանսահայ մշակութային կեանքի զարթօնքի չրջանին: Փարիզ միշտ հմայք մը ունեցած է Հայութեան համար, մեր մտաւորականները հոս կուզային ուսանելու: Ցիչեց կապը Ֆրանսայի հետ կիլիկիոյ թագաւորութենէն մինչեւ Հայաստանի Հանրապետութիւն: Այս տարի ոչ միայն 60ամեակն է մեր եղեռնին այլև 600ամեակը կիլիկիոյ թագաւորութեան անկման: Փարիզը սակայն գրողներու ամբողջ սերունդ մը տուաւ անցեալին Զօպանեան, Շահնուր, Շուշանեան, Պէշիկթաշլեան, Սարաֆեան, Նարդունի, Թօփալեան եւ ուրիշներ բայց ինչպէս դուշակած էր Շահնուր իր մեծ վէպին մէջ, նահանջը չուշացաւ: Ու այսօր ուրախ երեւոյթ է որ նոր զարթօնքի չրջան մը կայ: Հայը չինարար ժողովուրդ է ու եղեռնին պատասխանեց չինարար ոգիով: Շնորհակալութիւն յայտնեց ու չեչտեց թէ չնահացած է ընել ինչ որ կրնար ու իր վարձատրութիւնը պիտի ըլլայ միայն սատարել ազգապահպանման գործին:

Վերջին խօսքը կը պատկանէր Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին: Ցոյժ երջանիկ եմ, ըսաւ Վազգէն Կաթողիկոս, որ հոս պիտի հաւաքուին երիտասարդներ, որոնց ծրագիրն ալ հայապահպանումն է: Մասնաւոր չեչտը դրաւ այն հետաքրքրութեան վրայ, զոր հայրենի ժողովուրդը ունի արտասահմանի Հայութեան մասին: Եւ դրուագ մը պատմեց: Երբ 1965ին Գահիրէէն կը վերադառնար Հայաստան, Մոսկուայէն Երեւան օդանաւին մէջ, հրամանատար – օդաչուն ուզած էր իրեն հետ խօսիլ, ու գլխաւոր հարցումն էր «Ի՞նչ լուր ունէք մեր Դատի մասին», ու Կաթողիկոսը կ'աւելցնէր թէ արդէն սկսած էր երեւիլ Արարատը, ու կարելի էր դուշակել օդաչուի միւս հարցումները: Հայրապետը անդրադարձաւ Սարդարապատին որ նոր ճակատագիր մը բերաւ բայց նոր հարուած մը պիտի կրէինք, երբ ստիպուեցան ստորագրել Ալեքսան – դրապոլի մահաբեր համաձայնագիրը, սակայն պէտք է արդար ըլլալ ու ըսել թէ չնորհիւ Ռուսիոյ, Հայաստանը փրկուեցաւ: Այսօր ամուր ու ապահով է հայրենիքը եւ ըստ գիտական նախատեսութեանց, 20–30 տարիէն, հայրենիքի ժողովուրդին թիւը պիտի հասնի 5էն 6 միլիոնի: Տարին 60 հազար երախայ կը ծնի: Վազգէն Կաթողիկոսը ըսաւ թէ կրեւորագոյնը՝ կրթական գործն է եւ անդրադարձաւ ուրախութեամբ սփիւռքի դպրոցաշինութեան: Վասնզի կարեւորը հայերէն գիտնալն է, եթէ Հայը պիտի աղօթէ, միայն հայերէն կրնայ աղօթել, չեչտեց Վազգէն Կաթողիկոս: Կարեւոր է ուրեմն նաեւ որակեալ կրթական մշակներ պատրաստել:

×

Գեղեցիկ գործ մըն է այս մշակութային կեդրոնը, բայց յաճախ աւելի դիւրին եղած է չինել քան պահել, ուրեմն մեր մաղթանքն է որ այս կեդրոնը ծառայէ իր առաքելութեան, որու մասին տակաւին չատ չխօսուեցաւ, ծառայէ հայ մշակոյթի տարածման եւ երիտասարդութեան ազգային դաստիարակութեան:

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Ուրբաթ օր կը մեկնի Ամման, ապա Երուսաղէմ: Ուղեւորութեան այս մասին մէջ իրեն կ'ընկերանան նաեւ Արարատեան թեմի առաջնորդը՝ Կոմիտաս Եպիսկ· «Էջմիածին» ամսագրի խմբագիր՝ Ա· Հատիսեան եւ նկարիչ Գրիգոր Խանճեան, անդամ Հոգեւոր Գերագոյն Խորհուրդին: Կաթողիկոսին հետ Ամման եւ Երուսաղէմ կ'երթայ Կաթող· Պատուիրակ Սերովբէ Արք· Մանուկեան:

Ա· Մ·

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

"ԼՍԵՆՔ ԱՈՒՇՎԻՑԻ ՄԵՌԱԾ ՁԱՅՆԵՐԸ"

ԿԸՍԷ ԺԻՍՔԱՐ

— o —

Մինչ Շիրաք Մոն Վալերիէն կ'երթար, ոգեկոչելու համար թէ Կօլի Ցունիս 18ի կոչը, Նախագահ Ժիսքար Աուշվից-Պիրքենաուի մէջ է որ կ'անդրադառնար անցեալի ողբերգութեանց: Աուշվից նացիական բնաջնջման ամէնէն վատահամբաւ կայաններէն մէկն է եւ Լհհերը, զալոց սերունդներուն համար, պահած են այս «վկան»: Ժիսքար նախ անդրադարձած է Ցունիս 18ի իմաստին, ապա ծանրացած Աուշվիցի կայանին պատմականին վրայ ու իր եզրակացութեան մէջ ըսած է· «Մենք որ դիչերէն դուրս պիտի ելլենք վերադտնելու համար լհհական զարնան փայլը, այնպէս ընենք որ կենսական ուրոշումներու ատեն, կարենանք պատասխանել անոնց կոտտացող հարցումին, որ կը բարձրանայ Աուշվիցի պարապ տաղաւարներէն եւ իրենց մեռած ձայներէն»:

Իր կարգին, Կէռէք կը յայտարարէր· «Ժողովուրդները պէտք է յիչեն թէ ի՞նչ էր Ֆաչիզմը, ի՞նչ էր հիթլերական երրորդ Ռայխը եւ ինչ բերաւ աչխարհին»:

Քանի մը տողով

ՌԻՍՏԻ մէջ հրապարակաւ ոսկեզօծ թուրով մը գլխատուեցաւ իչխան Ասլան Ազիզ, 27 տարեկան: Իչխանը Մարտ 25ին սպանած էր Սաուտական Արաբիոյ թագաւորը՝ Ֆայսալ: Ոճրագործին գլխատուած գլուխը ցոյց տրուեցաւ բազմութեան, որ ծափահարութեամբ «Աստուած մեծ է», «Արդարութիւնը գործադրուեցաւ» բացագանչած է:

ԿԻՊՐՈՍԻ պրաւեալ չրջանին մէջ «Կիպրոսի Թուրք Դաշնակցային Պետութեան» նոր Սահմանադրութիւնը ի գործու դարձաւ առջի օր: Ցունական չրջանին մէջ միչտ ի գործու կը մնայ կղզիին Սահմանադրութիւնը:

ԲՐԵԺՆԵԻ առաջարկեց, որ Եւրոպայի ապահովութեան եւ համագործակցութեան խորհրդաժողովին փակման նիստը գումարուի Հելսինքիի մէջ, Յուլիս 22ին: 1973 Սեպտեմբերէն ի վեր 35 երկիրներու պատուիրակութիւններ ժընեւի մէջ Եւրոպայի ապահովութեան եւ համագործակցութեան կէտերը կը մշակեն:

ՓԱՐԻԶի հիւանդանոցներու սակերը պիտի սղեն Ցուլիս մէկէն սկսեալ: Ցաւելումը չուրջ 12,25 առ հարիւր է:

ՄԻՆԻՒԹ չափաթաթերթը կ'ուզէ դատ բանալ «Գրքի բանուորներու» սենսիքայի դէմ: Աւրարեւ իր տպարանի դրաչար – ները կարգ մը դրուագներ Փարիզիէն Լիպեռէի վերաբերեալ «զրաքննած են»: Թերթին տնօրէնը եղածը աննախընթաց եւ անընդունելի կը գտնէ: Թերթը լոյս տեսած է «ճերմակներով»:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ

ՎԱՂԳԱՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐՈՂՆԵՐԻ

ՄՈՍԿՎԱՅԻ ԳՈՒՆԱԺՈՂՈՎ

ՎԱՂԳԱՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆԸ

յաճախ քաղաքական կեանքին եւ պահանջները անտեղեակ կամ հազիւ թէ ծա– նօթ մարդիկ եւ կազմակերպութիւնները կը պահանջեն որ Հայ Դատի քաղաքական մասը յանձնուի Հայաստանի կառավա– րութեան: Այս մօտեցումը, դիւրըմբռնու– մը ըղձական է: Հայաստանի կառավա– րութիւնը ուրոյն արտաքին քաղաքակա – նութիւն չունի եւ Մոր. Միութիւնը կապուած է Թուրքիոյ բազմաթիւ հա – մաձայնութիւններով. խորհրդային վա – րիչները բազմիցս յայտարարած են, որ իրենք հողային եւ սահմանային հարցեր չունին Թուրքիոյ հետ: Հետեւաբար ըս– փիւռքի Հայութիւնը ժառանգորդ է բըռ– նագրաւել հողերուն: Ահա թէ ինչո՛ւ պէտք է Սփիւռքը կազմակերպել եւ ազ– գային եւ քաղաքական ձեւով: Ցակոբ Ղալեան պիտի եզրակացնէր հետեւեալ խօսքերով. «Հայութիւնը չի կրնար հրա– ժարիլ այնքան երկարատեւ իրաւազրը – կումէ եռք, չի կրնար հրաժարիլ ամ– բողջական հայրենիքի եւ ամբողջական Հայութեան իր տեսլականէն: Հայրենի– քի ազգը, հայրենիքէն դուրս ապրող բազմութիւնը մեր ազգը, քաղաքական պիտակութեամբ, յարատեւ պայքարով կը կերտեն նոր Մայիսներ... եւ օր մը, ան չենք երազեր Շիրազի պէս, որ կ'ուզէ տուն տալ Մասիսը այս կողմ. մենք ամ– բողջական Հայութիւնը չուտ կուտանք մեւս կողմ եւ կը ստեղծենք մեր ամբող– ջական Հայաստանը»:

×

Հայաստանի Հանրապետութեան 57րդ տարեդարձի կազմակերպիչ մարմինը, բացառիկ ճիգ (նիւթական և բարոյական) թափած էր որպէսզի գեղարուեստական բաժինը ըլլայ փայլուն: Այդպէս ալ եղաւ: Յարութիւն Սարգիսեան (Մարսէյլի, այժմ Ալֆորվիլ), ապրումով եւ յաջող առոգանութեամբ արտասանեց Սիաման – թոյի «Ջարկ Կովկաս» բանաստեղծու – թիւնը: Երգչուհի Ալիս Շահմիրեան իր յատուկ ջնորհներով, ջերմ եւ հաղորդա– կան ձայնով, հարուստ զգայնութեամբ լաւ յաջող դուրս եկաւ ու ներկաներու երկարատեւ ծափահարութիւնները ղնա – հատանքի բացայայտ արտայայտութիւն– ներ եւ վկայութիւններ էին: Երգչուհին մեկնաբանեց Ֆրանսերէն երկու կտորներ «Հապաներա»ն եւ «Շանսոն Պոհէմ»ը եւ հայկական մեղեդիներէն՝ «Կռունկ» (Կո– միտաս), «Մարտիկի երգը» (Սաթեան), «Արդեօք ո՞ւր ես» (Գալանտարեան) եւ « Երեւանի դիչերներ » (Տոլուխանեան): Դաշնակի վրայ կ'ընկերանար Տիկին Պը– լանչ Տըլէօյլ: Մանօթ է անշուշտ հան – րութեան, որ Ալիս Շահմիրեան հայկա– կան մեղեդիներու առանձին սալ մը լոյս ընծայած է: Կ'արժէ ընդգծել հոս, որ երգչուհին ոչ միայն բոլորովին սիրայօ– ժար կերպով բերաւ իր մասնակցութիւնը այլ եւ այս առիթով նուիրեց իր սալերէն վաթսուն օրինակ որոնց լման հասոյթը կը նուիրէ Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան: Աւելորդ չենք նկատեր չեշտել, թէ

ԴՐՈՇՄԱԹՈՒՂԹԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՅՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

Կրան Փալէի մէջ, Յունիս 6էն 16, կազ– մակերպուած էր դրոշմաթուղթի միջազ– գային յուցահանդէսը, որու առթիւ Թըղ– թատարի վարչութիւնը հրապարակ հա – նած էր չորս դրոշմաթուղթեր՝ 2, 3, 4 եւ 6 Ֆրանքնոց. միաժամանակ այս չորս դրոշմաթուղթերը մէկ հատորիկով մը (պլոք) տպագրուած էին՝ 15 Ֆրանքի ան– ուանական արժէքով: Դրոշմաթուղթի վաճառականներ եւ չահագէտներ հա – րիւր, հինգ հարիւր, հազար օրինակ գնե– ցին այն յոյսով, որ յետագային կրնան կրկնապատիկ եւ աւելի գինով ծախել:

Այցելուները, մանաւանդ դրոշմաթուղ– թի իրական սիրահարները դուրգուրան – քով դիտեցին յուցապրութեան դրուած հազարաւոր դրոշմաթուղթերը, պահա – րանները, որոնք զարդարուած էին դրոշմ– ներով եւ պատրաստուած էին անդնա – հատելի կնիքներով: Այս անդնահատելի կնիքները բացառիկ առիթներով է, որ կը գործածուին միայն. ասոնք պատե – րազմի չրջանի կնիքներ են, ինչպէս նաեւ 1870ի բանտարկեալներու նամակներ, բա– ցառիկ օդանաւային թռիչքներու առթիւ

ներկայ բազմութիւնը չերմօրէն գնահա– տեց այս ազնիւ եւ գեղեցիկ մտածումը:

Գեղարուեստական բաժնի յանձողութիւնը կատարելագործեց Հ. Ց. Դաշնակցու – թեան Նոր Սերունդի փարիզեան Նայիրի պարախումբը: Մօտաւորապէս մէկ ժամ– ուան յայտագրով մը, բաժնուած երկու մասերու, Նայիրի պարախումբը խանդա– վառութեան ալիքներ ստեղծեց սրահէն ներս, գեղարուեստական կատարեալ վա– յելք մը տալով ներկաներուն, որոնք խե– լացար ծափահարութիւններով արտայայ– տեցին իրենց ուրախութիւնը եւ գնա – հատանքը: Հակառակ երկար եւ յոգնե – ցուցիչ ճամբորդութեան մը (Շաբաթ գի– շեր կը պարէին Փարիզ) բոլոր պարու – հիները ու պարողները, նուագախումբը, վարիչները արժանի են նոյն անվերապահ չնորհաւորութիւններու եւ քաջալերու – թիւններու: Այս արդիւնքը հետեւանք է չարունակական աչխատանքի եւ նուի – րումի:

×

Ահաւասիկ փայլուն ձեռնարկ մը, որ ա՛լ աւելի կը պանծացնէ Մայիս 28ը ու անոր պատգամը բոլոր սերունդներուն, այսինքն՝ համազգային ամբողջական, անսակարգ, վճռական և միասնական նը– ւիրում մը՝ յաւերժական Հայաստանին, անոր արդար գաղին, քաղաքակրթական առաքելութեան, անոր փառքին:

ԹՂԹԱԿԻՑ

հրապարակ հանուած դրոշմաթուղթեր, կնիքներ, որոնք 30, 40, 100·000 Ֆրանքի արժէք կը ներկայացնեն: Ցուցադրուած էր նաեւ 1840–59ի մէկ Ֆրանքնոց կար– մրագեղ (վերմիլիոն) պլոք մը (4) որուն նուազագոյն արժէքն է 600·000 հին Ֆր.: Ոչ նուազ արժէքով օտար երկիրներու դրոշմաթուղթեր ալ իրենց պատուոյ տե– ղը կը գրաւէին: Միլիոններու արժէք ներկայացնող ցուցահանդէս մըն էր ան– կասկած:

Ամիսներ առաջ, երբ Ֆրանքը արժե – գրկուեցաւ, դրոշմաթուղթի չուկան մը– նաց կայուն՝ զարմանք պատճառելով բո– լոր անոնց, որոնք նման պարագաներու ակնատես եղած են դրոշմաթուղթի ա– նօրինակ վերելքին: Այժմ, որ Ֆրանքը քիչ մը չատ բարձրացած է՝ դրոշմա – թուղթը մրցումի ելած է ոսկեդրամին հետ: Դասական դրոշմաթուղթերը՝ 1849–1900 միջակ լուսանցքներով, արժեցու– ցակի գիներէն աւելի կը ծախուին: 1976ի արժեցուցակը, որ լոյս կը տեսնէ Օգոս– տոսին, չատ անակնկալ յաւելումներ պի– տի բովանդակէ:

1917–57 տարիներու վերեւան դրոշմ– ները բացառիկ վերելք արձանագրած են. 1917ի պատերազմի որբերունը՝ 4500 Ֆր., Պորտոյի քոնկրէսինը՝ 750 Ֆրանք, Հալրի յուցահանդէսինը՝ 1000 Ֆրանք եւ դեռ այլպէս քանիներ մեծ արժէք ստացած են:

Հ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ

ԴԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՖԻՔՍԻ «Լեւոն եւ Սոֆիա Ցակոբեան» վարժարանի սրահին մէջ, Յունիս 8ին, դռմարուած է Ցունաստանի Հայ Կ. Խա– չի 47րդ Պատգամաւորական ժողովը: Մասնակցած են 23 իրաւասու եւ 17 խոր– հրդակցական ձայնով պատգամաւորներ: Տեղեկագիրներէն պարզուած է, որ Հ. Կ. Խաչի մասնաճիւղ մը կազմուած է Աթէն– քի մէջ, որով Ցունաստանի մէջ ներկա– յիս վեց մասնաճիւղեր կը գործեն՝ Ֆիքս, Գոքինիա, Գարչա – Կեսարիանի, Հին Ֆալիրօ, Լիփազմա – Թամպուրիա եւ Աթէնք: Շրջ. վարչութիւնն ու վեց մաս– նաճիւղերը բարոյապէս եւ նիւթապէս օժանդակած են կարօտեալներու, կազ– մակերպած են հաւաքոյթներ, տօնած են «Մայրերու Օր»ը, նուիրահաւաքումներ կատարած են: Զեկուցած են նաեւ միու– թեան գոյք վարժարաններու տնօրէննե– րը, որոնք հաստատած են որ մեծ ճիգ կը թափուի նոր սերունդի հայեցի դաս– տիարակութեան համար: Ապա ընտրուած է նոր Շրջ. Վարչութիւնը:

ՆՈՐ ՋՈՒՂԱՑԻ Ս. Ամենափրկիչ վանքը այցելած է Մ. Նահանգներու Ներկայոյ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ

ԱՐՆՈԼԴ ԹՕՅՆՊԻՒ

« ԱԶԳԻ ՄԸ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ » ԳԻՐՔԸ ՎԵՐՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ Է

— o —

Ապրիլեան Եղեռնի վաթսունամեակի առթիւ կազմակերպուած ձեռնարկնե – րու չարքին Կիլիկեան Թեմի Ազգ. Առաջ– նորդարանը անգլերէն վերհրատարակած է անգլիացի աչխարհահռչակ պատմաբան եւ պատմութեան փիլիսոփայ՝ Արնոլտ Թօյնպիի «Վայրագութիւնները Հայոց դէմ — Ազգի մը սպանութիւնը» հատորը:

Այս չատ կարեւոր դիրքը, որ հրա – տարակուած էր Անգլիա, 60 տարի ա– ռաջ, բացարձակ սպառած ըլլալով, ան– պատանելի դարձած էր: Ազգ. Առաջնոր – դարանի նպատակն է եղած, որ այս հա– տորին վերհրատարակութեամբ կարե – լիութիւն ստեղծուի դիրքին օրինակներ դրկելու հանրային գրադարանները, չանճնելու Ամերիկացիներու, որպէսզի ա– նոնք ծանօթանան եղեռնի իսկական բնոյ– թին եւ տարողութեան:

Գիրքը խորքին մէջ հաւաքածոյ մըն է ականատեսներու վկայութեանց՝ ներկա– յացուած վերլուծական խորհրդածու – թիւններով: Սկիզբը տպուած է ընդար– ձակ յառաջաբանը Լորա Պրայի, որ ինքնին ընդարձակուած ձեւն է այն կա– րեւոր ճառին, որ Լորա Պրայս արտասա– նած է Անգլիոյ Մորհրդարանին մէջ, 1915 Հոկտեմբեր 6ին:

Գարեգին Արք. Սարգիսեան, հինգ է– ջերէ բազկացած ներածականով մը ցոյց տուած է խիստ այժմէականութիւնը այս հատորին եւ, միեւնոյն ատեն, անդրա – դարձած է Հայութեան Վերածնութեան երեւոյթին:

Ազգային Առաջնորդարանը Թօյնպիի դիրքին հրատարակութեան առթիւ կ'ընդ– գծէ, «Հայ մարդիկ պարտք պէտք է ղգան դնելու եւ նուիրելու սոյն դիրքը իրենց քաղաքներու կամ չրջաններու գրա– դարաններուն եւ ամերիկացի բարեկամ– ներուն: Գիրքին գինն է երկու տոլար, ինչ որ չնչին գումար մըն է նման դիրքի մը համար»:

× Ազգային Առաջնորդարանի Ազգային Վարչութեան փոխ–ատենապետը՝ Տոքթ. Ձան Մանուէլեան դիրքէն 500 օրինակ գնած եւ տարամաղրութեան տակ դրած է Առաջնորդարանին, դրկուելու համար Մերձակոյտի եւ Երեսփոխանական ժողովի ամէն անդամի, Ուսչինկթըն:

անդամ էդ. Քենըտի, ընկերակցութեամբ իր կնոջ, երկու քոյրերուն եւ ընտանիքի այլ անդամներուն: Այցելուները մեծ հե– տաքրքրութեամբ դիտած են եկեղեցիին որմնանկարները եւ թանգարանին հնա – գիտական իրերը: Այցելութիւնը տեւած է չուրջ 45 վայրկեան:

«ՑԱՒԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (140)

ՄՈՆԹԷ-ՔՐԻՍԹՕ-Ի ՈՐԴԻՆ

Ե.

ԿԱՆԱՉ, ՁԵՐՄԱԿ ՈՒ ԿԱՐՄԻՐ

Այն վայրկեանին որ, չնորհալի բե – մադրութեամբ մը, չահոգարամն ու մար– պարտածաղիկը ղեկի յուչարարին ծակը կը յառաջանային՝ իրենց սիրոյ երկեա– կին ամէնէն անոյշ խազերը արձակելով, վարդը խորէն կ'երեւար եւ իր գաւազանը կը բարձրացնէր:

Այն ատեն բեմին տակէն արմաւենիներ – բուն կանաչ ոստեր կը բարձրանային եւ երկու սիրահարներուն չուրջը միանալով՝ չրջանակ մը կը ձեւացնէին:

Կարմիր, ճերմակ ու կանաչ. Իտալիոյ դոյները, ազատութեան դոյներն էին ա– նոնք:

Այս պահուն Մոնթէ Քրիսթօ իր օթ–

եակին մէջ ոտքի ելեր եւ ձեռքովը բա– րեւտած էր...

Եւ ամբողջ սրահը — բացի մէկ քանի Աւստրիացիներէ, որոնք կրցած էին մըտ– նել հոն — իրեն հետ ոտքի ելեր էր խան– դավառ ու դողդոջուն. ձեռքերը կը ծա– փահարէին եւ ձայները կ'աղաղակէին.

— Կեցցէ Իտալիա:

Եւ աւելի հզօր, աւելի ձայն մը այս չփոթութեան խչխեալ՝ վրէժխնդրու – թեան վերադոյն աղաղակը արձակեց:

— Դուրս ըրէ՛ք բարբարոսները:

Անկարագրելի էր տեսարանը:

Ա՛հ, ՝Ե՛րգ Թիչելլինի, քու երաժըչ– տութիւնդ ո՞վ մոռի կ'ընէր:

Լուչիոլա Շահոգրամին կարմիր գօտին յափչտակելով եւ կանաչ ոստ մը ձեռքին մէջ կանգնած էր եւ իր հնչուն ու սքան– չելի ձայնով, ազգային երգը կը դուա– ցնէր:

Այն ատեն ժողովուրդը ծովի ալիքնե – րուն նման դղրդեցաւ: Ամէնքը բեմը վա– զեցին: Մէկ վայրկեանի մէջ հոն ելան... ուսանողները արմաւենիներու ոստերը կը յափչտակէին:

Վերջապէս Սալվանի մէկէն միւսին կը վազէր ու կը պաղատէր.

— Կը կորսնցնէք գիս. ըրածնիդ իմ կործանումս է, մահս է:

Բայց Թիչելլինի ժողովուրդին եռան– դէն յափչտակուած, կեղծամը օդը նետած էր գոչելով.

— Վիվա լ'Իթալիա (կեցցէ՛ Իտալիան):

Լուչիոլան ծափահարութիւններով ու եռանդագին աղաղակներով առին տարին մինչեւ իր կառքը:

Ահա Տիկին Վերթէլլիի խաղատունէն լսուած աղաղակներուն պատճառը:

Զ.

ՍԱՆ – ՐԻԷԹՐՕ
ԱՌԱՋԻՆ ՑԱՂԹԱՆԱԿԸ ԿԸ ՏԱՆԻ

Աւստրիացի սպաները — Հերման հա– զարապետին հետ պատուհանը վազեր էին:

Եւ իրաւ ալ ոչ աչքերնուն կրնային հա– ւատալ եւ ոչ ականջնուն...

Որովհետեւ անակնկալ տեսարան մը տաժանքով կը խաղտեցնէր իրենց աչքը:

Եւ ականջնուն անախորժ կը հնչէր սա աղաղակը, որ հարիւր անգամ կը կրկ– նուէր.

— Կեցցէ՛ Լուչիոլա: Կեցցէ՛ Իտալիա:

Իրաւ է որ Աւստրիացիները կնամեծար էին իրենց հասկցած կերպով: Մանա – ւանդ Լուչիոլային ամէնքը կը հիանային եւ անոր չուրջը կը դեգերէին իրենց խո– չոր մարտական կօչիկներով...:

Բայց Իտալիա՞ն: Մի՞թէ Իտալիա կա՞ր:

Արդ, փողոցը լեցուն էր բազմութեամբ, որ երթալով կ'աւելնար:

Ուսանողները երգչուհիին կառքը չըր– չապատեր, ձիերը քակեր էին եւ իրենք էին որ կը քաչէին զայն, կառքը ծած – կուած էր եռագոյն գօտիներով, ով գիտէ ուրկէ բերած էին:

Գոց պատուհաններուն ետին երկու կին կը տեսնուէր: Մէկը սիգադէմ եւ ջահե– րու լոյսով աւելի գեղեցկացած, միւսը նուրբ, խարտեաշ եւ նիհար, անիկա թեր– եւս քիչ մը կը վախնար, բայց կը ջանար անվախութիւն ցոյց տալ իր ընկերուհիին դիմաց, որ անոր երկու ձեռքերը կը սեղ– մէր ականջն ի վար մրմնջելով.

— Մի լա՛, Մի լա, որքա՛ն գեղեցիկ է այս...

Ցանկարծ Հերման սոսկալի հայհոյու – թիւն մը արձակելով դոչեց.

— Պարոններ, թնդանօթի նման յար– ձակինք սա խաժամուժին վրայ, որ մեզի կը նախատէ եւ բանի մը տեղ չի դներ:

— Այո, այո, յառա՛ջ:

— Արճանակիները ձեռք առէք... Իսկ Լուչիոլա այս իրիկուն միջնաբերդը պի– տի պառկի...

Ալիեթթա, որ Պարթոլոմէի հետ մէկ քանի խօսք փոխանակած էր, այս բառը լսելուն պէս կանգնեցաւ եւ Հերմանի վը– րայ վազելով.

— Թչուառակա՛ն, դոչեց՝ անոր կո – կորդէն բռնելով, եթէ Լուչիոլայի մէկ մազին դպչիս՝ մեռած ես:

(Շար.) ԺԻՒԼ ԼԵՐՄԻՆԱ

Այրի Տիկին Անահիտ Զատիկեան, Տէր եւ Տիկին Ալէն Զատիկեան, Սերժ Զատիկեան, այրի Տիկին Մերսէտէս Դա – նիէլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արտաշէս Պատմեան եւ զաւակները, Գաբրիէլ Գարայեան եւ աղջիկը, ինչպէս նաեւ Զատիկեան, Լը Ռուէթ ընտանիք – ները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ մօրեղբօր՝

ՄԿՐՏԻՉ ԶԱՏԻԿԵԱՆԻ

յանկարծական մահը իր բնակարանին մէջ։

Ցուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Օլնէ–սու–Պուա յի Սէն ժողէֆ եկեղեցին, հայկական ծէսով, այս Ուրբաթ, Ցունիս 20, կէսօրէ ետք ժամը 16·15ին։ Թափօրը տունէն կը մեկնի ժամը 16ին. հասցէ՝ 12 Ավընիւ տիւ Քլոշէ, Օլնէ–սու–Պուա։

Կառ տիւ Նոռէն ամէն քառորդ ժամը չոգեկառք կայ։

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Մուրատ Աբօեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Բարգէն Աստուրեան, Տէր եւ Տիկին Արամ Աստուրեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Սուրէն Աստուրեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Արշակ Աբօեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Իսկէնտէր Աբօեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Մուրատեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Մխիթար Աբօեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Մանուէլեան եւ ընտանիքը (Մարսէյլ), Պ. Նուպար Աստուրեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Պարգեւ Վարդան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Ասպետ Աստուրեան (Լվրէօ), Տէր եւ Տիկին Ալիքէտա Աստուրեան (Ամերիկա), Տիկին Փիփէ Սարգիսեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տիկին Զարման Սաւուղեան եւ զաւակը (Ավինեոն), ինչպէս նաեւ Հայրապեան, Պիլիքեան, Պէհրիկեան (Ավինեոն), Հայրապեան, Գասպարեան, Սարգիսեան (Ալֆորվիլ), Մրճոյեան, Քիւրքեան, Գալաֆեան Մոգիկեան ընտանիքները եւ Շահնազար Գարունի եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց Թոռան, զաւկին, եղբօր զաւկին եւ ազգականին՝

Ա.ԼԻՇԱՆ – ԳԱՄԻՐ ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ այս կիրակի, Ցունիս 22, առաւօտ Փարիզի Ս. Ցովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին։

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

ՔՕԱՆ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐՈՒ ՅՕՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութեան Փարիզի եւ շրջանի Մարմինը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ կիրակի Ցունիս 22 առաւօտ, Փարիզի Հայոց մայր եկեղեցւոյ մէջ, 1915 Ցունիս 15ին Պոլսոյ Սուլթան Պայազիտի հրապարկին վրայ կախաղան բարձրացուած 20 հերոսներուն համար։ Նոյնպէս հայ ազատագրութեան համար կեսարիոյ կախաղաններուն վրայ եւ Վանի բանտին մէջ նահատակուած հերոսներու յիշատակին։

Հերոսներու յիշատակը յարգող բոլոր հայրենակիցները կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ արարողութեան։

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԴԱՐԱՆԻՆ

(Այցելութեան առթիւ)

Տէր և Տիկին Մ. Զաքրեանէ (Քալիֆորնիայէն) 100 ֆր.։

Հ. Յ. Դ. ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՑԻ ԿԵՆԴՐՈՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷՆ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԷ.—

ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՇՐՋԱՆ

Փարիզեան շրջանի բոլոր խումբերը ընկերական ընդհ. ժողովի, Ուրբաթ Ցունիս 20, երեկոյեան ժամը 20ին, Փարիզի Մշակոյթի Տան սրահը; Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՅՈՒԼԻՒՍ 6, ԿԻՐԱԿԻ

Հաւաքուիլ կառ տիւ Նոռ, Քաֆէ Քիւվիէօրի առջեւ, ժամը ճիշդ առաւօտեան 7ին։ Վերադարձ՝ ժամը ճիշդ առաւօտեան Խաեանական հաճելի մթնոլորտ։ Ցուտայտ մեր օթոբառով ծովեզերեայ շրջանները։

Ծախքերու մասնակցութիւն 50 ֆր.

Ճաշ ապատ

Հեռախօսել Պր. Ալանեանի՝ 842–08–57 ժամը 18էն վերջ

ԱՅՍ ԶԲՕՍԱՊՏՈՒՅՏԻ ՀԱՍՈՅԹԸ ՊԻՏԻ ՅԱՏԿԱՑՈՒԻ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ-ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

×

Փարիզի Էսաեան Սանուց Միութիւնը 1000 ֆր. կը նուիրէ Հայ Դատի Ցանձնախմբին, գնահատելով իր կատարած աշխատանքները եւ քաջալերելու նպատակով իր յեառգայ բազմածախք ձեռնարկները։ (Ստանալ Ցառաջ»էն»)։

ԱՂՔԱՏԱՀԱՆԱՄԻ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ 85ԱՄԵԱԿԻ ԱՒՈՒՐԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
Կիրակի, Ցունիս 22, ժամը 10էն 22
Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան դարաստանին մէջ, 44–50 Ավընիւ Շառլ տը Կոլ, Մոնմորանսի

Եկէք բազմաթիւ վայելելու ազգային հայկական չամփուրով խորոված, միաժամանակ ներկայ գտնուելու «ԳԱԼՐՈՒՆ» նուագախումբի եւ ԲՐԷԹԼԻՑ քաղաքի պարի խումբի դեղարուեստական բաժինին։

Բազմաթիւ խաղեր երախաներու համար — աճուրդի կը դրուի Հայաստանի իւրաքանչիւր բնանկար մը

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Անճրեւի պարագային ապահովութիւնն եր ձեռք առնուած են։

Ծանօթ.— Մոնմորանսի երթալու համար չոգեկառք առնել կառ տիւ Նոռէն եւ իջնել Անկէն (իւրաքանչիւր քառորդ ժամուն), անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 6 օթոպիւսով կրոլէի կայարանը իջնել։

Կարեւոր.— Փափաքելի է որ ամէն ոք տեղւոյն վրայ ծախսէ, կը յանձնարարուի ուտելիք չբերել։

Դուռները կը բացուին ժամը 10ին եւ կը տեւէ մինչեւ ժամը 22

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան եւ Հայ Մարզական Միութեան, Ցունիս 22 Կիրակի ամբողջ օրը, Շաթօ տը Մոնտիի ծառաստան պուրակին մէջ։

Կը հրաւիրուի անխտիր Վալանսի հայ դաղութը։

Ջերմ հայկական մթնոլորտ, մասնակցութեամբ հայկ.–ժողովրդական ԿՌՈՒՆԿ նուագախումբին։

Տեղւոյն վրայ՝ աւանդական չամփուրով խորոված եւ արեւելեան աղանդերներ։

Երթուդարձը ապահովուած ժամը ճիշդ 11·30ին եւ կէսօրէն վերջ ժամը 14ին Պարսամեանի մօտէն։ Նմանապէս վերադարձը ապահովուած օթոբարով։

20 ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԸ

Ֆրանսահպատակ, որ կը խօսի հայերէն, ֆրանսերէն եւ անգլերէն (պաք Բ.) կառք վարելու իրաւունք։ Քոնֆէքսիոն — առուծախի ցուցմ (կառքով)։ Մանօթութիւն՝ տաքթիլօ եւ ռեսթօրասիոն, լաւ վարձատրուած գործ կը փնտռէ մնայուն կամ ժամանակաւոր։

Ecrire M. Patrick Parsekian
73 Bd. Kellermann
75013 Paris
Tél. : 580-90-61

ՇԱԻԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս կիրակի պատարագ կը մատուցուի։

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՊԱՐԳԵՒԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Շաբաթ Ցունիս 21, ժամը 11 — Ամավերջի հանդիսաւոր պատարագ — 12·30ին Ընտանեկան ճաշ — 15ին Պարգեւաբաշխութեան հանդէս։

Ճաշին մասնակցիլ փափաքողները կըրնան տեղերը վերապահել հեռախօսելով վարժարանի տեսչութեան՝ 027–18–28։

Մասնակցութիւն ճաշին 30 ֆր.

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆ – ԺԵՌՄ

Սէն Ժեռմի Ս. Սահակ – Ս. Մեսրոպ եկեղեցւոյ հայկական դպրոցին ամավերջի հանդէսը, հովանաւորութեամբ Հ. Բ. Ը. Միութեան եւ Թաղականութեան, Շաբաթ Ցունիս 28, երեկոյեան ժամը 20·30–ին եկեղեցւոյ սրահին մէջ։

Երգ, արտասանութիւն եւ հայկական պարեր աշակերտ – աշակերտուհիներու կողմէ։

Կը հրաւիրուին թաղիս եւ շրջակայի ծնողքներն ու ազգայիները։

×

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՊՕՄՈՆԻ ԴՊՐՈՑԻՆ

Կիրակի, Ցունիս 22, ժամը 15ին, եկեղեցւոյ կից սրահը։ Երգ, պար, արտասանութիւններ, աշակերտ եւ աշակերտուհիներու կողմէ ղեկավարութեամբ Պ. Արշաւիր Թարխեանի։ Մենապար՝ Տիկին Պոլիկեանէ։

Կը հրաւիրուին ընկեր – ընկերուհիներն ու բարեկամները։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՊԱՆԻԷՕ – ՔԱՇԱՆԻ

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Բարձր հովանաւորութեամբ
ՍԵՐՈՎԲԻ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կիրակի Ցունիս 22ին, ժամը 15·30ին Պանիէօի Քաղաքապետարանի սրահին մէջ, ռիւ Շարլ – Միշէլ

Գեղարուեստական բաժին

Երգ, արտասանութիւն, կենդանի պատկեր 2 կատակերգութիւն եւ հաճելի անակնկալներ

Կը ղեկավարէ՝ Ուսուցչուհի
Հ. ՊԱԼԸԳՃԵԱՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ
աշակերտութեան կողմէ

Կը ղեկավարէ՝ Տիկին Լիլի Փէքմէկճեան
Մենապար՝ նախկին աշակերտուհի Աննի Ազարեանէ, Դաշնակ՝ նախկին աշակերտուհի Ս. Տաքէսեանէ, Մեներգ՝ Տիկին Սիւզան Լօտէ

Մուտք՝ 5 ֆր.

Հադորդ. միջոց.— Փորթ տ'Օրլէանէն առնել օթոպիւս թիւ 188 կամ 197 եւ իջնել Մարսէլ–Պոնէ։

ՀԱՑՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ՊԱՏԳՄ. ԺՈՂՈՎ

Համախարբերդցիական Միութեան կեդրոնական վարչութիւնը — Վալանս — կը տեղեկացնէ թէ իր պատգամաւորական ժողովը կը գումարուի Շաբաթ, Ցունիս 21, առաւօտեան ժամը 9ին, Պ. Գասպարեանի սրճարանը, Ռիւ Պոֆիէ, Վալանս։

Ցաջորդ օրը Կիրակի՝ դաշտահանդէս՝ Շաթօ Մոնտիի չրջանակին մէջ։

Կը հրաւիրուին հայրենակիցներն ու համակիրները։

ՆՈՐ ՍԵՐՕՒՆԴ

30e anniversaire du Nor Seround dans le centre-France

Grande Fête Champêtre Régionale

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Organisée
par le COMITE REGIONAL
avec la participation des sections de
Vienne, Valence, Grenoble, Décines, Lyon, St-Etienne, St-Chamond, St-Maurice de Beynost

Le dimanche 22 Juin à partir de 9 heures

à **BEYNOST** au **CLOS MONDEROUX**

Avec la participation de l'orchestre
KOTCHARI DE MARSEILLE

— Stand du Nor Séround
— Exposition
— Divers jeux
— Ambiance et buffet arméniens

Service de transport par car, départ de DECINES. — Café Paro, Rue Nansen

En cas de pluie, salle assurée.

ՇԱԲԱԹ
ՅՈՒՆԻՍ
21
SAMEDI
21 JUIN
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20

51ԴԱՐԻ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·326

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.326

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԷՆ ՎԵՐՋ

ՎԵՐԱՓՈՆՈՒԹԻՒՆ ՍԵՒՐԻ ԴԱՇՆԱԳՐԻՆ

— o —

ԼՈՆՏՈՆԻ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԸ

Ա

Ազգերու Դաշնակցութեան առաջին Ընդհանուր Ժողովը 1920 Նոյեմբեր 18ին մերժելով Հայաստանի Հանրապետութեան անդամակցութիւնը ժընեւի արիապագոսին, մահացու հարուածը կուտար Հայութեան ա՛յնքան փայլուն յոյսերուն:

Իրաւունք եւ արդարութիւն անդամ մը եւս կը խաչուէին: Բռնի ուժն ու նիւթական շահը կը յաղթէին կրկին:

Ստեղծուած նոր պայմաններուն տակ անհրաժեշտ կը դառնար վերաքննութիւնը Սեւրի դաշնագրին, որ պատկումն էր եղած Հայոց երազներուն եւ արդար հասուցումը մեր նահատակներու եւ մարտիկներու թափած հեղեղանման արեան:

Ջայն վերաքննելու համար դաշնակից-ները Լոնտոնի մէջ գումարեցին խորհրդաժողով մը, որ տեւեց 1921 Փետրուար 21էն Մարտ 3: Հրաւիրուած էին Ճոյնեը, Թուրքերն ու Հայերը: Թուրքերը երկու պատուիրակ էին ղրկած, — Թէվֆիք փաշա՝ Պոլսոյ, Պէքիր Սամի՝ Անգարայի կառավարութեան կողմէ: Աւետիս Ահարոնեան եւ Պօղոս Նուպար կը ներկայացնէին մեր զոյգ պատուիրակութիւնները՝ Հանրապետութեանն ու Ազգայինը:

Թէվֆիք փաշա առաջին վայրկեանէն իսկ ենթարկուեցաւ Պէքիր Սամիի, որ պահանջեց Մէյմ Ազգային Ուխտի դծած սահմանները, այսինքն՝ Եւրոպայի մէջ Արեւելեան Թրակիան, Փոքր Ասիոյ մէջ Իզմիրը եւ Հելլէսպոնտոսու գրաւած հողերը, Կիլիկիան ամբողջութեամբ, Հայաստանի հետ կնքուած Ալեքսանդրապոլի դաշնագրի դծած սահմանները, մինչեւ Պարսկաստանի սահմանագլուխը:

Յորմանկ Թուրք դիւանագէտը երկուքի վրայ կը խաղար: Մոսկուայի մէջ բոլշեւիկները խաբեր էր արդէն 1920ի ամառը, մեծ քանակութեամբ ոսկի եւ զէնք ապահովելով Անգարայի կառավարութեան: Լոնտոնի մէջ գաղտնի խոստումներ կուտար Անգլիացիներուն, բոլշեւիկները լքելու, եթէ անոնք գոհացնէին իրենց պահանջները: Պէքիր Սամի միաժամանակ առանձին բանակցութիւններ կատարեց Ալբսթիտ Պրիանի եւ Կոմս Սֆորցայի հետ: Համաձայնագրեր կնքեց Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ հետ, որոնք սակայն չվաւերացուեցան: 1921 Մայիս 19ին չնորհազուրկ եղաւ՝ իր երկրի քաղաքականութեան գաղտնիքը երեան հանուած ըլլալով Մոսկուայի մէջ: Պրիանի 1921 Մարտ 9ի Պաքիր Սամիի հետ Լոնտոնի մէջ կնքած համաձայնագիրը լայն չափեր կ'ապահովէր Ֆրանսայի:

Հայ պատուիրակները Գերագոյն Խորհուրդին կողմէ ընդունուեցան 1921 Փետրուար 26ին: կը նախագահէր Լորտ Քըրզըն: Ներկայ էին Ֆրանսայի, Իտալիոյ եւ Ճափոնի պատուիրակները: Նախ խօսեցաւ Պօղոս Նուպար՝ յայտնելով, որ ինչ կը ներկայացնէ Թրքահայերը, թէ հայկական հարցը իր ծագումով Թրքահայոց մարտիրոսութեան հետ կապուած է, կովկասեան Հայաստանի մասին խօսք եղաւ յետագային միայն, իբրեւ հետեւանք Ռուսիոյ քայքայումին: Ու չեշտեց, որ այդքան զոհողութիւններէ վերջ, հայ ժողովուրդը չի կրնար հրաժարիլ Սեւրի դաշնագրով իրեն տրուած իրաւունքներէ: Ձերդ է որ, ըսաւ, Ուիլսընի ծածանները գրաւուած են քէմալական-ներուն կողմէ, սակայն Դաշնակիցները միջոցներ ունին ճնշում բանեցնելու անոնց վրայ, օրինակ, չարունակելով գրաւման տակ պահել իրենց հակակշռին ենթակայ թրքական հողերը:

Պօղոս Նուպար յետոյ խնդրեց, որ տեղական ինքնավարութիւն ստեղծուի Կիլիկիոյ մէջ, ուր Ձինադազարէն ի վեր 150·000 Հայեր կ'ապրին:

Ահարոնեան խօսեցաւ յանուն Անկախ եւ Միացեալ Հայաստանի: Բացատրեց, որ եթէ թրքական դաւաճիր արշաւանքը տեղի չունենար դէպի Հայաստան, բոլշեւիզմը ո՛չ Հայաստան կրնար թափանցել եւ ոչ իսկ այսօր Վրաստանին սպառնալ»: Թրքական արշաւանքը կազմակերպուած էր Սեւրի դաշնագրին, հետեւաբար եւ Դաշնակիցներուն դէմ: Հայաստանի ստեղծումը կը խափանէր Թուրք ազգայնականներու համաթուրանական ծրագիրները: Կարսի եւ Ալեքսանդրապոլի գրաւումով է, որ անոնք կը ճգնին հայ աշխարհի միջով ձեռք մեկնել Թուրանական աշխարհին, մինչեւ Ասիա, Թուրքերը կ'ըսեն թէ Թրքահայաստանի դաւառներուն մէջ Հայ չկայ: Իրենք գիտեն սակայն թէ ո՞ւր են անոնք: Ձեն յայտնած ամբողջութեամբ բնաջնջել Հայերը: Նահատակներու զաւակներէն եւ եղբայրներէն 300·000 հոգի Կովկասի մէջ կը սպասեն պատերազմէն ի վեր՝ իրենց հայրենիքը մտնելու համար:

Ցատկանչական է Ահարոնեանի հետեւեալ դիտողութիւնը.—

« Սեւրի դաշնագրի մէջ մի յօդուած կայ, 218րդը, որով Դաշնակիցները իբր բացարձակ սեփականութիւն ձեռք են բերած Թուրքիոյ այն հողերը, ուր թափուած են Դաշնակից բանակներից սպանուածներն ու մեռելները այս պատերազմի ընթացքին եւ այդ հողերը յայ-տարարւում են, որպէս ամէնէն նուիրական: Արդ, Կովկասի երկու միլիոն Հայութիւնը, ի սփիւռս աշխարհի ցրուած մէկ միլիոն Հայութիւնը, նախկին Թուրքիոյ նահանգները դիտում են որպէս մէկ միլիոն 500·000 ազգակիցների գերեզմանը: Ինչպէս որ Դաշնակիցները չկամեցան լքել իրենց մեռելները, նոյնպէս եւ հայ ցեղը երբեք պիտի չկարողանայ լքել իր մեծ ու նուիրական գերեզմանը»: Տե՛ս ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ, Սարդարապատից մինչեւ Սեւր եւ Լօզան, Պոսթըն, 1943, էջ 108-113, ուր մանրամասնօրէն նկարագրած է հայ երկու պատուիրակներու ունկնդրութիւնը Գերագոյն Խորհուրդին կողմէ):

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՁԱԽԸ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

— o —

Երեք ձախ կուսակցութիւններու վերահաժողովը չի լուծեր անշուշտ բոլոր տարակարծութիւնները: Ձախ Արմատական, Համայնավար եւ Ընկերվարական համաձայն են որ միացեալ ճակատը պէտք է պահպանուի բայց իւրաքանչիւրը իր դիրքին վրայ կը մնայ: Կարեւոր հարցերէն մէկն է փորթուկալ: Համայնավար եւ Ընկերվարական բաղդատական չեն գըտներ ֆրանսական իրականութեան հետ, բայց եւ այնպէս կարելի չէ անտեսել թէ փորթուկալը լաւ օրինակ մըն է, որու վրայ կարելի է երկար խորհրդածել: Հոս Ընկերվարականներու եւ Համայնավար-ներու տարակարծութիւնները չեն փարատիր: Մաուչէի համար Ռեփուպլիքա թերթին խնդիրը աշխատանքի հարց մըն է եւ ոչ արտայայտութեան ազատութեան ինչ որ անշուշտ աւելի դործին եկած բանաձեւում մըն է: Մաուչէ « անհանդուրժելի » կը դտնէ որ տեւական կերպով մեղադրուին որ կը դաւաճանեն ազատութեանց եւ ժողովրդավարութեան:

Ի վերջոյ այս հանդիպումը դրական կը նկատուի բոլորին կողմէ թէեւ համաձայնութիւնները դժգոհ են որ ընկերվարականներու հետ կարելի չէ եղած համաձայնիլ Թաղապետական յառաջիկայ ընտրութեանց չուրջ եւ Իմանիթէ Ուրբաթ օր դաւ կը յայտնէր այս մասին:

Եղրափակիչ զեկոյցով մը երեք կուսակցութիւնները յայտնելէ ետք թէ մըտքերու փոխանակութիւն ունեցած են «ուղղակի եւ խորացած», կը հաղորդեն որ որոշած են երեք կուսակցութեանց կապի կոմիտէներուն յանձնել պատրաստութիւնը աշխատանքի ձեւերուն հետեւեալ հարցերուն վերաբերեալ.— Դրամատիրութեան միջազգային տագնապը, Եւրոպայի, հաւաքական ապահովութեան եւ խաղաղութեան հարցերը, պաշտպանութիւնը եւ ազատութեանց տարածումը:

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻՆԵՐԸ

— o —

Տէմիրէլի կառավարութիւնը Ցունիս 17ին որոշած էր եւ Արտաքին նախարար Զաղլայանկիլի կողմէ ալ ամերիկեան դործակալին հաղորդուած, որ Անգարա ամառուան վերջին պայմանաժամ մը կուտայ Մ. Նահանգներուն նախքան նոր «առժամեայ կանոնադիր» մը դործադրելը Թուրքիոյ ամերիկեան խարիսխներուն վերաբերեալ: Ըստ Թրքական մամուլին շուրջ 50 երկկողմանի համաձայնագիր կայ երկու երկիրներու միջեւ եւ 24 միւնուրական կայան (ամերիկեան): Անմիջապէս ընդդիմութիւնը յարձակման անցած է, մեղադրելով կառավարութիւնը, որ վճռականութեան պակաս ցոյց տուած է Ամերիկացիներու նկատմամբ: Էճեվիթ նշուած է թէ Թուրքիա որ «աշխարհագաղաքական կարեւոր դիրք մը ունի», ինքզինքին չի կրնար թոյլ տալ յետաձգել իր պաշտպանութեան հարցերու կարգադրութիւնը: Բանուորական կուսակցութիւնն ալ կ'ուզէ որ անմիջապէս չեղեալ հռչակուին Ամերիկայի հետ համաձայնագրերը, որովհետեւ «ազգ· պատիւ» հարց է:

Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն միւնուրականները չափաւորութիւն քարոզած են: Ուրիշներու համաձայն Քորութիւրք լաւատես է ինչ կը վերաբերի ամպարկոյին վերնալուն:

Քանի մը տողով

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Հանրապետութեան նախագահ ընտրուեցաւ Կոնդանտին Ցաննոս, ակադեմական, երեսփոխանական ժողովին կողմէ 210 ձայնով (65 դէմ եւ 20 ձեռնպահ քուէ): Համահելլանական ընկերվարական շարժումին երեսփոխանները եւ համայնավարները ձեռնպահ քուէ տուած են: Նոր նախագահը, որ ընտրուած է հինգ տարուան համար, ծնած է 1899ին, իրաւագէտ է, փիլիսոփայ, քաղաքական միտք եւ դրագէտ:

ԱԼԺԵՐԻԱ. Պէն Պելլայի տապալման տանտամեակը տօնեց եւ այս առթիւ Պումետիէն խոստացաւ որ 1976 Ցունիս 19էն առաջ, Ազգ· Ժողով մը պիտի ընտրուի, Պետութեան դեկավարը պիտի ընտրուի եւ «Ալժերական Ուխտ» մը պիտի հրապարակուի: Ցարդ երկիրը կը դեկավարուի «Յեղափոխութեան Ազգ· Խորհուրդի մը կողմէ, որ նշանակովի էր եւ կազմուած պատերազմի նախկին հերոսներէ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆՈՐ ՆՇԱՆԱԿՈՒԻՄՆԵՐ

— o —

Է· ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐ ՆՇԱՆԱԿՈՒԱԾ

Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի Նախագահութեան որոշումով Ցունիս 9ին Հայաստանի Առողջապահութեան նախարար նշանակուած է Էմիլ Գաբրիէլեան:

Նախկինը՝ Զախարի Նարմանով «այլ աշխատանքի անցնելու կապակցութեամբ ազատած» է իր պաշտօնէն:

×

ՄՄԲ.— Կարէն Դեմիրճեան, Կեդր· Կոմիտէի Ցունուար 30ի լիակատար նիստին, իր երկար զեկոյցին մէջ անդրադառնալով Առողջապահութեան նախարարութեան աշխատանքներուն դիտել տըւած էր, թէ «Առողջապահութեան մինիստրութիւնում բժշկական հիմնարկներում, հիւանդանոցների եւ պոլիկլինիկաների կուսակցական կազմակերպութիւններում չի ստեղծուած կոմունիստական բարոյականութեան հետ անհամատեղելի այնպիսի երեւոյթների դէմ անհաշտ ու վճռական պայքարի մթնոլորտ, ինչպիսիք են՝ դրամաշորթութիւնը, պրոտեկցիոնիզմը, մասնաւոր պրակտիկան, դեղօրայքի սպեկուլացիան...»:

Մեր Այցելուները

Վերջին շրջանին խմբագրատուն այցելեցին.—

Հայր Սերովբէ Վրդ· Ագըլեան, ընդհանրական աթոռակալ Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան:

×

Հ· Մեսրոպ Վ· Գրիգորեան, հոգեւոր հովիւ Վիէննայի հայ գաղութին:

×

Խաչիկ Թէօլէօլեան, ամերիկեան հայմալաբանի գրականութեան դասախօս, տոքթոր Բազդատական Գրականութեան, որ Փարիզ հրաւիրուած էր մասնակցելու ճէյմս - Ճոյսի սիմփոզիումին:

×

Պ· կարպիս Փափազեան, ժրաջան անդամներէն Վիէննայի հայ ազգ· կեանքին:

×

Պ· Հրանդ Բամպակեան, Իտալահայ Մշակութային Միութեան պատասխանատուներէն եւ Տիկինը:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱՆՈՒՆՈՎ ՄՐՑԱՆԱԿԻ

ՎԱՂԳԱՀԱՅԿԱԶՆՈՒՇՀ ՂԱՄԱՆՅԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐՈՂ, ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԵՎ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՈՐԾԻՉ

(ՅՈՒՆՈՒԱՐԻ 9-ԻՆ ԼՐԱՆԱԼ «ՁՈՒԱՐԹ», 1975)

ՔԱՂԱՔ ՉԻ ՎԱՂԵՑԱՓԱՅԼ

Ա. ՀԱՅԿԱԶՅԱՆԻՆ

Ես քաղաքում եմ ծնվել,
Ես քաղաքում եմ մեծացել,
Ես քաղաքում եմ ապրել,
Ես քաղաքում եմ ծերացել,
Ես քաղաքում եմ ուզում մեռնել,
Ես քաղաքում եմ ուզում հողին դառնալ,
Ես քաղաքում եմ ուզում ծաղիկ դառնալ,
Ես քաղաքում եմ ուզում ծառ դառնալ,
Ես քաղաքում եմ ուզում ամպ դառնալ,
Ես քաղաքում եմ ուզում անձրև դառնալ,
Ես քաղաքում եմ ուզում ծիածան դառնալ,
Ես քաղաքում եմ ուզում ամեն ինչ դառնալ,
Ես քաղաքում եմ ուզում ոչինչ

նին. ասոնք պիտի զարգանան երկու ուղղութեամբ՝ կա՛մ պիտի բարձրանան, կա՛մ պիտի տարածուին աւորերկրեայ, իսկ այս երեւոյթը արդէն հարիւրաւոր թարգմութիւններ կը առեղծէ:

Իր առաջին հարցումին մէջ Դաւոյեան հետեւեալ կէտը հրապարակ կը դնէ. քաղաքաբնութիւնը, այսօր, մարդէն կը խլէ անոր հողը, անոր բնութիւնը, եւ ապիկա ամէնէն առաջ կը կատարուի ճարտարապետներու, շինարարներու ձեռքով: Ի՞նչ կ'ընեն մեր ճարտարապետները՝ բնութեան կորուստը, մարդուն կորուստը որեւէ բանով փոխարինելու, որեւէ ձեւով թեթեւցնելու համար, որպէսզի մինչեւ վերջ հաղուի մարդուն եւ բնութեան կապը, մարդուն եւ բնութեան յարաբերութիւնը:

Ջ. Թորոսեան իր պատասխանին մէջ նախ կ'ընդգծէ, թէ ճարտարապետութիւնը թերեւս ամէնէն մարդասիրական մասնագիտութիւնը պէտք է նկատել, քանի որ անոր նպատակն է այնպիսի չէնքեր չինել, ուր մարդիկ իրենք զիրենք պզան ազատ, տէրը իրենց անձին: Ուրեմն՝ ճարտարապետութեան հիմնական – որ առաջին տեղիւ մարդն է եւ անոր հետ միասին՝ կառոյցին գեղեցկութիւնը. ապիկա բնութեան չարունակութիւնն է՝ մնալով հանդերձ առանձին մի աւուր մը:

Իր մէջ ապրող կենդանի ոգիէն ճարտարապետը ամէն անգամ կենդանի, թպըրատացող կտոր մը կը դնէ իր չինութեան մէջ, եւ ապիկա կը սկսի ապրիլ ինքնուրոյն կեանք մը՝ իր չուրջը ստեղծելով իրեն յատուկ ի՛ր մթնոլորտը: Եւ որովհետեւ այդ մթնոլորտը կենդանի բան է, ուրեմն՝ երբեք անշարժացած չէ բնութենէն, բնութեան մասն է եւ անոր չարունակութիւնը: Ճարտարապետը իրրեւ օրինակ յիշատակելէ ետք Թամանեանի կառուցած կառավարական տունը, որ պետական ներդաշնակութիւն մը կը ներկայացնէ, կ'ընդգծէ, թէ ժամանակակից ճարտարապետութեան մէջ կը փորձեն գտնել բնութեան տեղը բռնող միջոցներ: Այսպէս, կը ստեղծուին բարձրայարկ կառոյցներ, որոնք իրենց բարձրութեան տարբեր հատուածներուն ունին հարթակներ՝ կանաչ տարածութիւններու համար: Վերի յարկը ապրողներուն համար ապիկա որքան ալ խարկանք ըլլայ, նոյնքան ալ իրաւունք կը դառնայ, ինչպէս որ իրաւունք է այն փաստը, որ երկրաշունչը վաղը տարատիւղի խճողուած պիտի ըլլայ, եւ քաղաքները տիպտուած են ոչ թէ տարածուելու, ինչպէս անցեալին, այլ բարձրանալու վերը կամ խորանալու դէպի ընդերքը: Մենք, կ'աւելցնէ Թորոսեան, հիմա Երեւանի մէջ պիտի սկսինք չինել 16 եւ աւելի յարկեր ունեցող չէնքեր, քան մը, որու մասին դեռ քանի մը տարի առաջ չէինք մտածեր իսկ:

Ի. Դաւոյեան փափաքած է ունենալ կարծիքը ճարտարապետին՝ մայրաքաղաքի կառուցապատման հեռանկարներուն այդ ուղղութեամբ կատարուող աշխատանքներուն եւ դժուարութիւններուն մասին:

— Մեր մայրաքաղաքը, կը պատասխանէ Թորոսեան, այսօր մեր դէմառուր մտահոգութիւնը կը կազմէ, եւ մենք պարտաւոր ենք ամենայն լրջութեամբ մօտենալ անոր զարգացման հեռանկար – ներուն: Քաղաքը երթալով կը մեծնայ, կ'աճի բնակչութեան թիւը, եւ մէջտեղ կուգան հարցեր, որոնք երէկուան ճարտարապետներուն միտքէն իսկ չէին անցներ: Երեւանի առաջին հիմնական յատակագիծը, զոր կազմեց Թամանեան 1924ին, նախատեսուած էր մինչեւ 150·000 բնակչութեան համար, այլ խօսքով այնքան, որքան այսօր կը նախատեսուի քաղաքին մէկ բնակելի հատուածին համար: Բայց հակառակ ասոր, քաղաքին մէջ կար իրապայտուկ երեւանեան մթնոլորտ մը, որ ստեղծուած էր ժամանակի ընթացքին: Թամանեանի յատակագիծը չէր խախտեր այդ գունագեղութիւնը, ընդհակառակն՝ իր մէջ կը պարփակէր զայն՝ քաղաքը վերակառուցանելով նոր պահանջներուն համապատասխան, այն ժամանակուան համար առաջադրուած նոր խնդիրներու լուծումով:

1971ի յատակագիծը, որ կազմուած է մօտ երեսուն տարուան հեռանկարով, կը նախատեսէ մէկ միլիոն հարիւր հազար բնակիչ: Այսօր Երեւան կը տարածուի տասը հազար հեկտարի վրայ, որ յետագային պիտի հասնի տասնըհինգ հազարի: Մեր ճարտարապետներուն ձգտումը կը մնայ նոյնը՝ այսինքն կառուցանել այնպէս, որ չինութիւնը գոհացում տայ մարդոց պահանջներուն:

Նոր յատակագիծը Թամանեանի ստեղծածը կը թողու իրրեւ քաղաքի կեդրոն, անոր չուրջը, բլուրներու վրայ դասաւորելով ութ բնակելի զանգուածներ՝ իրենց մշակութային, կենցաղի ու հանրային այլ կեդրոններով: Քաղաքին կեդրոնը վերակառուցուելու վրայ է նոր ներդաշնակութեամբ, պահպանելով Թամանեանի մտայղացումը, որպէսզի որոշ չափով կարելի ըլլայ պահել երեւանեան գունագեղութիւնը, թէեւ շատ բան արդէն անհետացած է: Ես, ասիկա ցաւով կ'ըսեմ, որովհետեւ այդ ինքնատիպ մթնոլորտը կարելի էր պահպանել, եւ ասիկա՝ չէր խանգարեր նորին ստեղծումը: Հիմա, Երեւանը ընդարձակուելու վրայ է եւ նոր տարածութիւններ մուտք կը գործեն անոր սահմաններէն ներս. այդ տարածութիւններուն մէջ կան նաեւ հին յուշարձաններ: Մենք յատուկ ուշադրութիւն կը դարձնենք, որպէսզի այդ յուշարձանները իրենց շրջապատով պահպանուին, որովհետեւ ասոնք մեր ազգին թէ՛ անցեալի, թէ՛ այսօրուան եւ՛ թէ ապագայի հարստութիւններն են:

Թէ ինչո՞ւ կը մտահոգէ այս պարագան. որովհետեւ, կ'ըսէ ճարտարապետը, մեր օրերուն ստեղծուեցան բոլորովին նոր քաղաքներ՝ հիանալի չինութիւններով եւ հաղորդակցութեան միջոցներով, աշխարհի լաւագոյն ճարտարապետներու նախագիծերով: Ասոր յայտուն օրինակն է Պրազիլիան, որ ունէր ճարտարապետական, չինարարական բոլոր յաջողութիւնները, բայց չդարձաւ լաւագոյն քաղաքի օրինակ մը, ինչպէս կը մտածէին նախագծողները: Զդարձաւ, որովհետեւ չստեղծուեցաւ այն դունագեղութիւնը, այն մթնոլորտը, որ կը ստեղծուի դարերու եւ սերունդներու չունչով, անոնց քրտինքով եւ միասնական ստեղծագործական հանճարով:

Երեւանը, ուրեմն, իր նոր յատակագիծով կը նմանի բացուած ծաղիկի մը, որ ունի իր կեդրոնը, եւ անոր չուրջը՝ բլուրներու վրայ, ծաղկաթերթերու պէս կը տարածուին ութ բնակելի զանգուածներ: Կեդրոնի կապը ասոնց հետ պէտք է շատ ներդաշնակ ըլլայ, որպէսզի չխանգարուի համաչափութիւնը, չկորսուի մը– տերմիկ, միասնական դիմագիծը: Պէտք է լաւագոյն փոխադրական միջոցները ապահովել. մեթրոն, որ հատատուելու վրայ է, կ'ապահովէ հիմնական կապը ծայրամասերուն եւ կեդրոնին միջեւ: Երեւանի գրաւած տարածութիւնը խորհուրդ է, որով կառուցուած եւ դեռ կառուցուելիք կամուրջները օգտակար կ'ըլլան միասնականութեան ապաւորութիւն ստեղծելու համար:

Ռ. Դաւոյեան խօսքը դարձուցած է ճարտարապետութեան ազգային ձեւին չուրջ: Մի՞թէ իսկական ճարտարապետութիւնը կը տարանջատէ ժամանակները, ազգայինէն, հարցուցած է ան:

— Ո՛չ, բոլորովին եւ հազար անգամ ոչ, պատասխանած է Ջ. Թորոսեան: Ճարտարապետութեան համար այդպիսի հարց գոյութիւն չունի եւ չի կրնար գոյութիւն ունենալ: Ազգային ժառանգութիւնը և ժամանակակից համաշխարհային մշակոյթը անպատառ աղբիւր են ճարտարապետութեան մէջ նոր, ազգային ժամանակակից ձեւեր գտնելու համար: Հայ ժողովուրդը այն ժողովուրդներէն է, որ իր ոգին եւ մտայղացումը ամբողջութեամբ արտայայտած է ճարտարապետութեան միջոցաւ: Հայ ճարտարապետութեան արուեստի արտայայտչական կանոնները հսկայ ուժը անցած է բոլոր ժամանակներու փորձութիւնները եւ կը պահպանէ իր մեծ նշանակութիւնը նաեւ այսօր: Հայ ժողովուրդը ստեղծած է արուեստի բազմաթիւ հոյակապ գործեր, եւ ճարտարապետութեամբ մարդոց պարզեւած է ուրախութիւն եւ երջանկութիւն: Միայն արտաքին յատկանիշներով կարելի չէ գտնել ճարտարապետութեան ազգային ձեւը: Միայն բնութիւնը, եղանակը, մակերեսը չեն, որ կը ստեղծեն ազգային ձեւ, այս բոլորին հետ ուրիշ շատ բաներ եւս կը կազմակերպեն ազգին հոգեւոր միջավայրն ու նկարագիրը, եւ անոր համապատասխան՝ կը ծնի ձեւը: Ժամանակակից նիւթին ազգային նկարագրով մօտենալու պարագային՝ նիւթը կ'ենթարկուի նկարագիրին եւ կրկին ազգային ձեւ կը ստեղծուի:

Ճարտարապետին կարծիքով չկայ ոչ ժամանակակից եւ ոչ ալ ժամանակավրէպ նիւթ: Միայն թէ՝ կառուցանելու ժամանակ պէտք է բացայայտել նիւթին որակին յատկանիշները եւ հարազատ մնալ անոր:

ՊԱՐՍԿԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

Հայ ճկարիչին մահը

— o —

Թեհրանի «Այանղեան» օրաթերթը Յունիս 2ի իր թիւով անդրադարձած է Մինաս Աւետիսեանի մահուան հետեւ – եալը դրելով. «Հայ ամէնէն անուանի նկարիչը մեռաւ ինքնաչարժի արկածով: Աւետիսեան ծնած էր 1928ին, Ջալուտ գիւղը: Ան հայկական ասանդական եւ արեւելեան եւ եւրոպական նկարչութեան օժանդակութեամբ գոյներու եւ ձեւաւորումներու այնպիսի բանաստեղծութեան մը հասած էր, որ իր տեսակին մէջ կոչուած է եզակի մնալու: Աւետիսեան իր երկու ցուցահանդէսներով Եւրոպայի թանգարաններու դուռները մշտական ձեւով բացաւ իր ստեղծագործութիւններուն առջեւ: Ան ոչ միայն ստեղծագործական մարդին, այլեւ մարդկային առօրեայի պատկերացումին մէջ լաւ էր: Մինաս Աւետիսեան իր կեանքին վերջին չրջանին արթաբար տակաց իր արուեստանոցին հրկիզումի աղէտին, որու ընթացքին իր հարիւրաւոր ստեղծագործութիւնները մոխրացան. ոչ մէկը յանդիմանեց եւ ոչ ալ յուսահատեցաւ»:

ՆԻՍԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԸ

— o —

ՅԱՒԵԼՈՒԱԾ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

— o —

Նիսէն կը հաղորդեն մեզի թէ, տեղւոյն Հայ Մարզականի չիսնամեակի տոնակատարութեան նիւթական յաջողութեան մեծապէս նպաստած է նկարչական արուեստի գործ մը, զոր նուիրած է նկարիչ Առման Շանառեան:

Նկարը աճուրդի դրուելով, արդիւնքը բարձրացած է 1·400·000 հին ֆրանքի բացառիկ գումարի մը, ինչ որ զգալիօրէն գերազանցած է նման մեծածախս ձեռնարկի մը կազմակերպութեան նիւթական հոգը:

Աճուրդը չահած է Միութեան փոխ – նախագահը՝ Գանճանակեան:

«ԾԱՌԱՉ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (141)

ՄՈՆԹԷ-ՔՐԻՍԹՕ-Ի ՈՐԴԻՆ

Ջ.

ՍԱՆ – ԲԻԷԹՐՕ
ԱՌԱՋԻՆ ՑԱՂԹԱՆԱԿԸ ԿԸ ՏԱՆԻ

Այնքան ուժգին հրեր էր զայն որ, վատ ղինուորականը իր հաւատարակչռութիւնը կորսնցնելով՝ մինչեւ պատը ընկրկեր եւ դրան անցքը բաց ձգած էր:

Եւ մարքիզը, որ իր ուժը ցոյց տուած էր, մէկ ոտտումով մինչեւ դուռը գնաց: Սպանները եռեւէն յարձակեցան... բայց ան վերթէլի բազինոյին գաղտնի անցքերը գիտէր:

Սանդուխին գլուխը հասնելուն պէս՝ վազեց դէպի նրբուղի մը, որուն ծայրը գաղտնի սանդուխ մը կար, ուրկէ իր թշնամիներէն բաւական առաջ կրնար դուրս ելլել...

Ո՛հ, որքան կը սիրէր Լուչիոլան այդ վայրկեանին:

Մեր ընթերցողները արդէն ճչմարտութիւնը կիսովին գիտեն. գիտեն թէ տ'Ալիթթա, նման հինաւուրց Բրուտոսին, երկու ամիսէ ի վեր յանդուգն ու վտանգաւոր դեր մը կը խաղար:

Հետամուտ էր իր եղբօր վրէժին առնելու, որ հայրենիքի սիրոյն համար կեանքը տուած էր: Նափոլիէն Միլան եկած էր, գիտնալով որ Լոմպարտիոյ մէջ ժողովուրդին համբերութիւնը կը սկսէր սպառիլ:

Նափոլիի մէջ պատահած էր Լուչիոլայի: Այս երկու կրակոտ, եռանդուն ու սիրավառ բնութիւնները զիրար հասկցած էին: Սէրը իրր կայծ ցայտեր էր անոնց մէջէն:

Արուեստագէտը հոգւով մարմնով անձնատուր եղած էր այն զգացին, որուն պաշտպան կանգնած էր սիրահարը:

Անոր առեղութեան մեզսակիցը, անոր մաքառումներուն ընկեր եղած եւ ըսեր էր իրեն.

— Բարեկամ, քեզի պիտի հետեւիմ... մինչեւ մահս:

Ասոքը կը բռնէր, եւ երբ Ալիթթա — մութին մէջ իր մարտկոցները կանգնելով — ըսեր էր անոր թէ գործելու ժամը հասած էր, ան պատասխանած էր.

— Պատրաստ եմ:

Եւ ո՛չ Թիչէլինի, ո՛չ Սալվանի — եւ ինչ որ աւելի զարմանալի է, — ոչ ալ Բատէգլիի ոստիկանութիւնը բան մը չէր կասկածեր, բան մը չէր գուշակեր: Այս ըստ երեւոյթին պարզ ու անմեղ քերթուածը գրողն է Լուչիոլայի բարեկամուհին, այն խարտիչագեղ աղջիկը, որ Միլլա կը կոչէր, եւ Ալիթթա գաղտնաբար երաժշտատեսին տունը ղրկած էր զայն:

Գալով այն մարդուն, որ Սքալայի բոլոր տոմսակները գնած էր... հա՞րկ է անոր անունը տալ:

Անիկա այն մարդն էր, որ իր բուռն դակ կորովը, բուռնդակ զօրութիւնը ոտնակոխ եղած իրաւունքի պաշտպանութեան նուիրած էր...: Իմոն Տանթէսն էր, որ օր մը արեւուն մէջ ըրած երդումը կը կատարէր, երբ Հայտէ մայր ըլալը կ'իմացնէր իրեն...

Կը սիրէր տ'Ալիթթան, որ այնքան ազնիւ ու քաջ էր:

Իսկ Լուչիոլայի գալով, կարծես թէ այդ մարդը կ'ուզէր երբեք չպատահիլ անոր, Լուչիոլա այն երեկոյին առաջին անգամն էր որ կը տեսնէր զայն Սքալայի մէջ. բայց իր սիրահարը հարիւր անգամ անոր անունը տուած էր եւ Լուչիոլա ողջունած էր զայն:

Իրա՞ւ էր արդեօք. ասկից աւելի չէր ճանչնար:

Երբ մէկը ձեռքը անոր սրտին վրայ դնէր, այն պահուն որ դէպի կոմսին օթեակը կը դառնար, պիտի ըսէր թէ սովորականէն ուժով պիտի բաբախէր:

Բայց ի՞նչ զգացում... Սէ՞ր, երախտագիտութի՞ւն թէ երկիւղ:

Եւ երբ տեսաւ որ ան ելաւ եւ ծափահարութեանց նշանը տուաւ, Լուչիոլա դեղնեցաւ, որովհետեւ թերեւս գիտէր թէ այս մարդուն ուղածը կը կատարուէր:

Ուսոի քաջութեամբ մինչեւ ծայրը դնաց այն ճամբուն, որ իրեն պարտականութիւն կը համարէր:

Եւ հիմա, տ'Ալիթթա կարծես առաջին անգամը ըլլալով սոսկումով, կը հասկնար թէ ի՛նչ վտանգներու մէջ ձգած էր այն կինը, որ իր կեանքէն աւելի կը սիրէր:

Այո, թշուառականները իրենց բռնադակ վատ վրէժխնդրութեամբ պիտի հարուածէին այս կինը: Զայն իրենց սոսկալի բանտերուն մէջ պիտի նետէին:

Ո՞վ գիտէ թէ անոր վրայ պիտի չփորձէին իրենց տանջանքի դարչելի գործիքները... բռնադատելու համար զինքը որ խօսի... եւ դաւակցութեան գաղտնիքները երեւան հանէ...

Բայց ինք պիտի փրկէ՛ր զայն: Եթէ քանի մը քայլ ալ առնէր, անոր քով կը հասնէր:

Զեռքը դրաւ զսպանակի մը վրայ, որով փողոցին դուռը պիտի բացուէր իր առջեւ...

(Շար.) ԺԻՒԼ ԼԵՐՄԻՆԱ

Արժ. Տ. Մեսրոպ Քհնյ. Ժամկոչեան, երէցկին Ալիս Ժամկոչեան, Պր. Օննիկ Ժամկոչեան, Տիկին Նուարդ Տիրատուրեան եւ զաւակները (Կ. Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Ստեփան Տէօվլէթեան եւ համայն ազգականները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ մօր, մեծ-մօր, քրոջ, հարսին եւ ազգականին՝

ՇԱՒԻՂ ՏԷՕՎԼԷԹԵԱՆԻ

(ծնեալ Ալեանաբեան)

մահը, որ պատահեցաւ Ծունիս 19ին, յետ կարճատեւ հիւանդութեան:

Ծուղարկաւորութեան արարողութիւնը կը կատարուի երկուշաբթի Ծունիս 23, ժամը 10·15ին Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի դիւղին գերեզմանատունը:

Ցաւակցութիւն՝ Տոմարի ստորագրութեամբ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՍԻՆ-ՄՕՐԻՍ.— Ճէլոյեան ընտանիքը խորին շնորհակալութիւններ կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, մասնակցութեամբ, անձամբ թէ նամակով մասնակից եղան իրենց խոր ցաւին, իրենց կնոջ եւ հարսին՝

ՍՈՆԱ ՃԷԼՈՑԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ:

ՇԱԻԻԼԻ Ս. ԴՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս կիրակի պատարագ կը մատուցուի:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

ԱՂՔԱՏԱՆԱՄԻ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

85ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի, Ցունիս 22, ժամը 10էն 22

Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան դարաստանին մէջ, 44–50 Ավընիւ Շառլ տը Կոլ, Մոնմորանսի

Եկէք բազմաթիւ վայելելու աւանդական հայկական շամփուրով խորովածը, միաժամանակ ներկայ գտնուելու «ԳԱՐՈՒՆ» նուագախումբի եւ ՔՐԷԹԻՑ քաղաքի պարի խումբի գեղարուեստական բաժնին:

Բազմաթիւ խաղեր երախաներու համար — աճուրդի կը դրուի Հայաստանի իւրաքանչիւր բնեակար մը

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Անձրեւի պարագային ապահովութիւններ ձեռք առնուած են:

Ծանօթ.— Մոնմորանսի երթալու համար չոգեկառք առնել կարելի է Նոռէն եւ իջնել Անկէն (իւրաքանչիւր քառորդ ժամուն), անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 6 օթոպիւսով կրնայի կայարանը իջնել:

Կարեւոր.— Փափաքելի է որ ամէն ոք տեղւոյն վրայ ծախսէ, կը յանձնարարուի ուտելիք չբերել:

Դուռները կը բացուին ժամը 10ին եւ կը տեւէ մինչեւ ժամը 22

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած կապոյտ Խաչի տեղւոյն մասնաճիւղին կողմէ

Կիրակի Ցունիս 22, ամբողջ օրը ժամենայ զաշտին վրայ:

Մասնակցութեամբ Սայաթ-Նովա *նուագախումբին*

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, առատ ուտելիք եւ խմելիք: (Դաշտին տեղը էզէն-փինէ ճամբուն վրայ)

Հ. Յ. Դ.

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Ց. Դ. Եօթնեղբայրեան Ընթակամիտէն, ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, Շաբաթ 21 Ցունիս երեկոյեան ժամը 8·30ին դպրոցին սրահը:

Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ

ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Այս կիրակի, Ցունիս 22, ժամը 16ին վարժարանին սրահը:

Գեղարուեստական բաժին

Վարժարանի երգչախումբը, պարախումբը եւ արտասանութիւններ:

Հ. Յ. Դ. ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՑԻ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷՆ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԷ.—

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՖՐԱՆՍԱ.

Կեդրոնական Ֆրանսայի մեր բոլոր բոլոր կազմերը ընկերական ընդհանուր ժողովի կիրակի Ցունիս 6, կէսօրէ ետք ժամը 14·30ին, Տէսինի Մշակոյթի Տան սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ՖՐԱՆՍԱ.

Հարաւային Ֆրանսայի մեր բոլոր կազմերը ընկերական ընդհ. ժողովի Շաբաթ Ցունիս 28, երեկոյեան ժամը 20ին, Մարսէյլի Ահարոնեան Ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Restaurant PALMA

SELF-SERVICE

PLEIN CŒUR DE PARIS

210, Rue du Fbg. St. Antoine, Paris 12e
Tél. : 344-10-40

Grandes salles pour noces et banquets — Réunions tous genres —— qualité et prix sans concurrence. Remise exceptionnelle pour « jeunes mariés »

ՃԱՇԱՐԱՆ ՓԱԼՄԱ

ԵՒ ՀԱԻԱՔԱՎԱՃԱՐ

Խրախճանքներու եւ հարսանիքներու համար սրահներ, ճշգնաւոր կամ հաւաքոյթներ: — Ընդարձակ եւ լաւ կահաւորուած երեք սրահ — Դիւրամեռչելի գիներ:

Մասնաւոր զեղչ երիտասարդ ընտանեկան ամոլներու

Մանրամասնութեանց համար դիմել վերոյիշեալ հասցէին:

ARMÉNIE 1975 ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Départs chaque mois :

du 12 au 26 juillet

du 19 Juillet au 2 Août
du 2 au 16 Août
du 7 au 20 Septembre
du 4 au 18 Octobre
du 25 Octobre au 8 Novembre

à partir 2580 F

Pour les jeunes de 16 à 35 ans deux voyages :
— du 2 au 16 Août
— du 6 au 20 Septembre

Demandez nos brochures détaillées

Logement première classe, hôtel ANI ou ARMENIA à Erévan en pension complète et excursions quotidiennes.

Renseignements et Inscriptions

A PARIS — Sonia Coumryantz
mondotours
2, Rue de Sèze — 75009 Paris — Tél. : 266-50-12 073-32-64

A LYON — Varoujan Sarkissian
sevan voyages
50 Cours de la Liberté - 69 LYON Tél. 60 13 66

Licence Voyages : A. 721.

MATERIEL INDUSTRIEL & ARTISANAL DE REPASSAGE

* Fers vapeur
* Tables aspirantes et chauffantes
* Chaudières

pour :
CONFECTIONNEURS — Robes, jupes, Tailleurs, Manteaux, Pantalons
et
BONNETIERS

s.a. **APPREX** 61 rue de Chabrol 75010 Paris
téléphone : 770. 70.89 — 824. 68.26 — 523. 23.04

ՆՈՐ ՍԵՐՕՒՆԴ

30e anniversaire du Nor Seround dans le centre-France

Grande Fête Champêtre Régionale

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Organisée
par le COMITE REGIONAL
avec la participation des sections de
Vienne, Valence, Grenoble, Décines, Lyon, St-Etienne, St-Chamond, St-Maurice de Beynost

Le dimanche 22 Juin à partir de 9 heures
à BEYNOST au CLOS MONDEROUX
Avec la participation de l'orchestre
KOTCHARI DE MARSEILLE

— Stand du Nor Séround
— Exposition
— Divers jeux
— Ambiance et buffet arméniens

Service de transport par car, départ de DECINES. — Café Paro, Rue Nansen ou CORNAVENT à 10 h. et 10 h. 15

En cas de pluie, salle assurée.

ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆԻՍ
22
DIMANCHE
22 JUIN
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·327

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.327

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԷՆ ՎԵՐՋ

ՎԵՐԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆ ՍԵՒՐԻ ԴԱՇՆԱԳՐԻՆ

— o —

ԼՈՆՏՈՆԻ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԸ

Բ.

Լորա Ֆըրդըն կը հարցնէ Ա. Ահարոնեանի թէ Հայաստանի Պատուիրակութիւնը – թիւնը ինչ կը մտածէ Ալեքսանդրապոլի դաշնագրին մասին: Ահարոնեան կը պատասխանէ.—

«Այդ դաշնագիրը մենք ժխտում ենք ամէնավճռական կերպով, որպէս չարաչար բռնութեան տակ ստորագրուած»: Ու կը բացատրէ թէ Հայաստանի կառավարութիւնը Կարսի անկումէն անմիջապէս ետք, նախատեսելով գալիքը, 1920 Նոյեմբեր 2ին կը գրէր իրեն թէ՝ «Քանի որ մեր աշխարհը չորս կողմից պաշարուած է թիւրք եւ բոլշեւիկ թշնամիներով, կառավարութիւնը կարող է ստիպուած լինել ծանր յանձնառութիւններ ստորագրելու: Արդ՝ Պատուիրակութեան եւ մեր Դաշնակիցներին է մնում չընդունել մեր ստորագրելիք այդ ծանր պայմանները եւ վերահաստատել նախկին դրութիւնը»: Հետեւաբար «Ալեքսանդրապոլի դաշնագիրը դոյութիւն չունի մեզի համար եւ հաւատացած եմ, որ մեր Դաշնակիցների համար էլ նա չեղեալ մի փաստաթուղթ է, բռնութեան տակ ստորագրուած»:

Ցետոյ ժողովի նախագահ Լորա Ֆըրդըն հայ Պատուիրակութեան երկու Նախագահներուն դիտել տալով, որ «չնորհիւ մի շարք հանգամանքների, այսօր անգործադրելի են» Ուիլսընի գծած սահմանները Հայաստանի համար, կը հարցնէ թէ «որո՞նք կը լինէին գործադրելի սահմաններ այս նոր պայմաններում»:

Կը պատասխանէ Պօղոս Նուպար, որ կը յայտնէ թէ դիտակցելով դժուարութիւնները, իրենք չեն պահանջեր Տրապիզոնը, նոյնիսկ Երզնկան: Իրենց ուզածը ելք մըն է դէպի ծով: Պատրաստ են զոհողութիւններ ընելու:

Այնուհետեւ խօսք կ'առնէ Ֆրանսայի պատուիրակ Պէրթըլօ, որ կը յայտարարէ թէ Կիլիկիայէն իր զօրքը քաշելէ առաջ, Ֆրանսա հաստատուն երաշխիքներ ձեռք պիտի բերէ ապահովելու համար քրիստոնեայ եւ, ի մասնաւորի, հայ փոքրամասնութեան դոյութիւնն ու իրաւունքները: Փաշան կ'առարկէ Հայերու «փոքրամասնութիւն» ըլլալուն դէմ եւ փաստեր կը ներկայացնէ Կիլիկիոյ մէջ անոնց մեծամասնութիւն ըլլալուն մասին: Վէճը կը շարունակուի: Ֆրանսա կը մերժէ որեւէ բացառիկ իրաւունք ճանչնալ Հայերուն Կիլիկիոյ մէջ:

Հայ պատուիրակները դժգոհ կը հեռանան Խորհրդաժողովէն: Ունկնդրութիւնը տեւած էր եօթանասուն վայրկեան: Կոմս Սֆորցա, որուն հետ տեսնուեր էր Ահարոնեան ժողովէն առաջ, ինչպէս նաեւ կոմս Հայաշի լուռ մնացած են ժողովի ընթացքին:

Լոնտոնի Խորհրդաժողովի բացումէն երեք օր առաջ տեղի ունեցած էր Փեարուար 18ի ապստամբութիւնը եւ Փրկութեան կոմիտէն ձեռք էր առած Հայաստանի իշխանութիւնը: Ահարոնեան այս պարագան հաղորդած էր Խորհրդաժողովին:

Հայ պատուիրակները լսելէ վերջ, նոյն օրն իսկ — Փեարուար 26ին — Լորա Ֆըրդըն թուրք պատուիրակներուն կը յայտնէ, որ թէեւ Սեւրի դաշնագրի ստորագրութենէն իւ վեր պայմանները փոխուած են որոշ չափով, սակայն դաշնակից Պետութիւնները երբեք նպատակ չունին հրաժարելու միացեալ եւ հաստատուն Հայաստան մը ստեղծելու պարտաւորութենէն, եւ թէ նոյն ինքն Փոքր Ասիոյ թուրք կառավարութեան եւ Հայերուն իսկ շահերուն համար կարեւոր է հաստատել երկուստեք ընդունելի սահմաններ: Հայերուն պէտք է վերադարձուին անոնցմէ վերջերս գրաւուած հողերը եւ հնարաւորութիւն պէտք է տրուի Հայաստանի, որ տիրանայ երաշխաւորեալ ազգային ապահովի դոյութեան:

Այս խոստումները հողեչահ խօսքերու սահմաններէն դուրս պիտի չելլէին:

Խորհրդաժողովը օր վերջոյ կ'որոշէ, վերջին դէպքերու լոյսին տակ, յստակ առաջարկներ ներկայացնել Գերագոյն Խորհուրդին՝ Սեւրի դաշնագրի Հայատանի եւ Քիւրտիստանի վերաբերեալ յօդուածներու փոփոխութեան մասին: Մարտ 4ի նիստին կը զբաղի այս հարցով եւ կը լսէ թուրք եւ յոյն պատուիրակները:

Մարտ 12ի նիստին Դաշնակիցները այս վերջիններուն կը հաղորդեն Սեւրի դաշնագրին մէջ մտցուելիք փոփոխութիւնները՝ ի նպաստ Թուրքիոյ: Այլեւս խօսք չէր ըլլար Սեւրի դաշնագրով ստեղծուած Անկախ (յօդուած 88) եւ Միացեալ (յօդուած 89) Հայաստանի մասին: Ամբողջ Հայկական Հարցը կը վերածուէր Ազգայինի Օջախի մը, որ պիտի ստեղծուէր ասիական Թուրքիոյ արեւելեան սահմաններուն վրայ: Ազգերու Դաշնակցութեան ներուն վրայ: Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդին կողմէ նշանակուած Բանախօսը նախօրօք մը տեղւոյն վրայ պիտի քննէր այն հողամասը, ուր յարմար պիտի ըլլար տեղափոխել Հայաստանը:

Լոնտոնի Խորհրդաժողովը կ'ուրանար Հայ Դատը: Միացեալ եւ անկախ Հայաստանը կը վերածէր Ազգայինի Օջախի, այն ալ՝ եթէ հաճէին ընդունիլ Թուրքերը:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՄԵՐ ԳԱՂԹԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՉԷ ՎԵՐՋԱՑԱԾ...

Պոլսոյ «ժամանակ»էն (Յունիս 14) կ'արտատպենք հետեւեալ լուրը·—

65 ՀԱՅԵՐ ՍԱՍՈՒՆԷՆ ՊՈԼԻՍ ՀԱՍԱՆ

Գաւառի այն Հայերը որոնք ապրուստի դժուարութեան մատնուած են, հետզհետէ կը դաղթեն Իսթանպուլ, ապահովելու համար բարօր կեանք եւ իրենց զաւակներուն անհրաժեշտ ուսումն ու դաստիարակութիւնը կարենալ ջամբելու նպատակաւ:

Կը տեղեկանանք թէ, Ուրբաթ (Յունիս 18) Սասունէ 65 հոգիանոց կարաւան մը ժամանած է Իսթանպուլ եւ Գաղթականաց Յանձնախումբի գնահատելի ջանքերուն չնորհիւ, առժամապէս տեղաւորուած է Գումկապուի Որզուց Որոտման տաճարին մէջ:

Եկուորներուն մեծամասնութիւնը կը բաղկանայ անչափահաս տղոցմէ, ծերուկ այրերէ եւ կիներէ, որոնք բոլորն ալ խղճալի են թշուառ վիճակ մը կը պարզեն:

Կեանքէն կրծուած այս անբախտներուն, Գաղթականաց Յանձնախումբին կողմէ ապաստան ապահովուելէ յետոյ, անհրաժեշտ սնունդ, ճերմակեղէն եւ հանդերձանք տրուած է:

Նկատելով որ անչափահասները մեծամասնութիւն կը կազմեն եկուորներուն, Գաղթականաց Յանձնախումբը դժուարութեան մատնուած է զանոնք պղեստա – ւորելու համար:

Ուստի բոլոր այն բարեհաճները որոնք տրամադրելի ճերմակեղէն ու հանդերձեղէն ունին, յանուն մարդասիրութեան, պէտք է փութով տրամադրեն Գումկապուի Գաղթականաց Յանձնախումբին, իսկ եթէ յանձնելու դժուարութիւն ունին, կրնան հեռաձայնել 22–57–86 թիւին Գրիգոր Գօլըքըստանի:

... ՈՉ ԱԼ ՄԵՐ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒՆ ԿՈՂՈՊՈՒՏԸ

Յունիս 16 թուակիր «ժամանակ»ին մէջ կը կարդանք թէ Ս. Երրորդութեան տաճարը գողեր մտած են ու 12 հազար ոսկի գողցած են:

Երէկ, Կիրակի (Յունիս 15) ըլլալուն, հակառակ մինչեւ ուշ առեն հարսանեկան արարողութիւններ կատարուելուն, դող մտած է Ս. Երրորդութիւն եկեղեցին, որուն տաճարի դանձանակները խորտակելով, անոնց պարունակութիւնը՝ շուրջ 12 հազար ոսկի, կողոպտելէ յետոյ քովընտի դուռնէ խոյս տուած ըլլալուն, կը կարծուի թէ գողը նախապէս պահուըտած է Ս. Երրորդութիւն տաճարին մէջ եւ արարողութիւնները աւարտելէ ու ամէն ոք մեկնելէ յետոյ ձեռնարկած է կողոպուտի:

Այս առաւօտ դէպքին վերահասու դարձող Թաղականները ոստիկանութեան հաղորդած են պատահարը եւ պաշտօնեաներ փութալով քննութեան ձեռնարկած են:

ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԴԻՄԱՒ Է ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԱԶԴԵՑՈՒԹԵՆԷՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

— o —

ՄՈՍԿՈՒԱՑԻՆ ֆրանսական Մամուլի գործակալութիւնը Յունիս 6 թուականով հետեւեալ լուրը կը հաղորդէ, զոր առջի օր տպեց նաեւ *La Croix* օրաթերթը: կուտանք եղածին պէս·—

Եկեղեցւոյ ազդեցութիւնը Հայաստանի մէջ, յատկապէս երիտասարդութեան վրայ, ինչպէս նաեւ արդիլուած աղանդներու գոյատեւումը խստօրէն կը քննադատուին Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան օրգանին՝ « Կոմունիստ »ի խմբագրականով: («Կոմունիստ» կը հրատարակուի ռուսերէն):

Հայաստան քրիստոնեայ դարձած էր արդէն Դ. դարուն, Ռուսիայէն վեց դար առաջ: Հայաստանեայց Եկեղեցին ցայսօր պահպանած է իր անկախութիւնը, եւ անոր պետը՝ կաթողիկոսը Էջմիածին կը մնայ, քանի մը քիլոմեթր հեռու Երեւան մայրաքաղաքէն:

Աբեմուտքի զբօսաշրջիկ մը, որ Հայաստան կ'այցելէ շատ կը զարմանայ ականատես ըլլալով բազմաթիւ անառուններու ողջակիզումներու, որոնք կը կատարուին եկեղեցիներու մօտերը Կիրակի օրերը: Կը զարմանայ նաեւ իմանալով, որ նոյնիսկ կուսակցական անդամներ իրենց զաւակները մկրտել կուտան:

« Կոմունիստ » յատկապէս ցաւ կը յայտնէ, որ «Եկեղեցւոյ զաղափարախօսներուն ճիգերը կրօնքը ներկայացնելու իբրեւ պահապանը ազգային արժէքներու՝ հակաճառութեանց չեն ենթարկուիր հարկ եղած պատճառաբանութիւններով:

«Կոմունիստ» կ'ընդգծէ, թէ կրօնական աղեցութիւնը դեռ շատ ցայտուն է երիտասարդութեան վրայ: Կը մատնանշէ դոյութիւնը մատուռներու, եւ քիչ թէ շատ ծածուկ ուխտագնացութիւններու ու կը դատապարտէ պաշտամունքի հակոդութեան կոչուած մարմիններու պատասխանատուները, որ աչք կը զոցեն այս երեւոյթներուն վրայ:

Քանի մը տողով

ԺԻՍԻԱՐ Տ'ԷՍԹԷՆ Փարիզ վերադարձաւ առջի իրիկուն: Ճամբորդութեան արդիւնքը դրական կը նկատուի եւ կարգ մը համաձայնագրեր ստորագրուած են, որոնք հիմը կը կազմեն Ֆրանքեւլեհական գործակցութեան մը: Ֆրանսա 7 միլիառ վարկ կը բանայ Լեհաստանի եւ ինչ որ կարեւորագոյն կէտը կը նկատուի՝ Վարշաւա եւ Փարիզ համաձայն են որ համեւրոպական վեհաժողով մը գումարուի Յուլիս 22ին: Այս առընչութեամբ սակայն որոշ յոռետեսութիւն կը տիրէ Աթլանտեան կազմակերպութեան մէջ, ուր հաւանական չի նկատուիր որ լատպոյն պարագային նման ժողով մը գումարուի Հոկտեմբերէն առաջ: Ժխքարի չորս օրուան այցելութենէն ետք հրապարակուած դեկոյցը կը չեշտէ թէ բարեկամական եւ փոխադարձ վստահութեան մթնոլորտ մը տիրած է:

ՈՒԿԱՆՏԱՑԻ պետը Զօր. Ամին Տատա տեղի չի տար նոյնիսկ Անգլիոյ թագուհիին եւ վճռած է հրապարակաւ կախել անգլիացի Հիլս, որ համարձակած էր «գլուղի բռնատէր» որակել Տատան, դրքի մը մէջ: Դատապարտեալին կինը, որ Գերմանացի է աղաչած է որ ամուսինը փրկուի, անձնական նամակ մը գրած է Էլիզաբէթ թագուհին բայց Ամին Տատա կ'ուզէ որ Անգլիոյ Արտաքին նախարարը ոտքը երթայ: Վերջին պայմանաժամն է երկուշաբթի առտու: Ամին Տատա, նախկին զինուոր, Նորին չնորհալի Վեհափառութեան, մեծ հիացող մըն է Հիթլէրի, մէկ մեթր 96 է հասակը, 110 քիլօ կը կշռէ եւ շատ «տարօրինակ» տիպար մըն է: Անիծ մըն է վրէժ լուծելու Անգլիացիներէն, որոնց անցեալի նախատինքները շատ չէ մարսած:

«ԳՐՔԻ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐԸ» ցոյց ըրած են առջի օր Փարիզիէն Լիպեռէի չէնքին առջեւ (Շան զ'էլիզէ) եւ բախումներ տեղի ունեցած են ոստիկանութեան հետ: Նոյն առեն Աչխատանքի Նախարարին փոխանորդը կ'ընդունէր սենտիքային ներկայացուցիչները, որոնք սակայն տեսակցութիւն չէ որ կ'ուզեն այլ՝ բանակցութիւն, այլապէս նոր գործադուլներ անկարելի չեն:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ նախկին վարչապետը՝ Պրանտ Յուլիս 2ին Մոս – կուայի մէջ պիտի տեսակցի Բրեժնեւի հետ:

ԻՍՐԱՑԵԼԻ վարչապետը եւ իր կուսակցութիւնը (Աշխատաւորական) կառավարութեան իբրեւ քաղաքականութիւն որոշեցին, որ Իսրայէլի պէտք է կցուին Կոլանի բարձունքները եւ Կազայի շրջանը: Երուսաղէմի մասին յիշատակութիւն չկայ, որովհետեւ քաղաքին արաբական մասը արդէն իսկ կցուած է Իսրայէլի: Տրամադիր են Սինայիին ամբողջովին վերադարձնելու Եգիպտոսի, բացի Շարմ էլ–Շեյխի նաւահանգիստէն:

ԵՐԿՐԱՑԻՈՒ ՀԱՐՑԵՐ

Երկրացին ասաց. «Ես ուզում եմ իմանալ, թե ինչպես է հնարավոր, որ մարդիկ ոչ միայն չեն ուզում ապրել խաղաղությամբ, այլև ամեն կերպ ձգտում են միմյանց ոչնչացնել: Ինչպե՞ս կարելի է բացատրել այդ երևույթը: Ի՞նչ է պատճառը, որ մարդիկ ատելությամբ են լցվում միմյանց հանդեպ, ինչո՞ւ են նրանք ոչնչացնում միմյանց, ինչո՞ւ են ավերում ամեն ինչ, ինչո՞ւ են ստեղծում զանազան զենքեր, որոնք ոչնչացնում են ոչ միայն մարդկանց, այլև ամբողջ քաղաքներ, գյուղեր, ամբողջ շրջաններ: Ինչո՞ւ են նրանք ստեղծում

Ղ. Հ. Ը. Ս.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԼԵԶՎԻ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

Ա. Ա. Ա. Ս. Ի. Ա. Ն

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԼԵԶՎԻ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

ՂՎՂՅԱ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԼԵԶՎԻ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

Ա. Ա. Ա. Ս. Ի. Ա. Ն

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԼԵԶՎԻ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

Ա. Ա. Ա. Ս. Ի. Ա. Ն

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԼԵԶՎԻ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

ՂՎՂՅԱ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԼԵԶՎԻ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

Ա. Ա. Ա. Ս. Ի. Ա. Ն

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Մկրտիչ Քէօլէեան, զաւակները ու թոռները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, Կիրակի Յունիս 29, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին իրենց կնոջ, մօր եւ մեծմօր՝

Տիկին ՄԱՐԿՐԻԹ ՔԷՕԼԷԵԱՆԻ
(Ծնեալ Ձերահեան)

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի պիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն եւ Վրացեանի ընկերները իրենց խորին վշտակցութիւնները կը յայտնեն ընկեր Խաչիկ Ձէլոյեանին եւ ընտանեկան պարագաներուն, իր կնոջ՝ ողբացեալ Խաչուհի Սոնա Ձէլոյեանի վաղահաս մահուան տխուր առթիւ։

EXCEPTIONNEL!

Vacances en Arménie pour vos enfants

AGES DE 7 A 15 ANS

DU 5 AU 22 AOUT

Sous le patronage du collège arménien SAMUEL MOORAT et conduit par le Père A. BEZDIKIAN

PRIX : PARIS/PARIS par personne : — de 7 à 12 ans : 1580 F. de 12 à 15 ans : 1950 F.

Dépliant détaillé et renseignements :

—SONIA COUMRYANTZ — AGENCE MONDOTOURS
2, rue de Sèze, 75009 Paris — Tél. 266-50-12 et 073-32-64

— Père A. BEZDIKIAN, le matin de 8 h. à 12 h. 30 — Tél. : 278-31-93

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Պ. Ռուբէն Քէչիչեան, Արժանթէօյէն (Փարիզի շրջան) ծանր տպագնապներէն ապաւեցան եւ գործերու յաջող ելքին առթիւ 150ական Ֆր. կը նուիրէ.— Անիէտ Պուա–Քոլոմպի կարմիր Խաչին, Անիէտ–Պուա–Քոլոմպի կապոյտ Խաչին, Մայլթիոյ Կրթասիրաց Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին, Հայ Դատի Յանձնախումբին (Ստանալ «Յառաջ»էն) եւ «Յառաջ»ին։

Նոյն ուրախ առթիւ մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Եդուարդ Թողիկեանի (Անիէտ)։

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Տամլամեան 100 Ֆր. կը նուիրեն Կապոյտ Խաչի Սեվրանի մասնաճիւղին

Տիկին Քնար Փափազեանի
կսկծալի մահուան 2րդ տարելիցին առթիւ։ (Ստանալ «Յառաջ»էն)։

ON DEMANDE

PARIS - CALIFORNIE
58, Rue de Cléry — Paris (2e)
Cherche un aide-magasinier sachant conduire.
Tél : 233-59-91
508-14-08
236-86-01

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ
Կը ստորագրէ իր գիրքը

Les Exilés de la paix

208 pages 28 F.
Editions ENTENTE

երեքշաբթի, Յունիս 24 ժամը 20·30էն սկսեալ
Խաչի Հայ Մշակոյթի Տունը
45, Ռիւ տը լա Տէֆանս

×

Եւ Շաբաթ Յունիս 28, ժամը 15էն սկսեալ Բալուեան դրատուն, 9 ռիւ տը Թրեվիզ։

«ՅԱՌԱՋ» կը նուիրեմ

Տիգրան Թառլայեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր հօր՝ Յակոբ Թառլայեանի՝ Հայրերու տօնին առթիւ։

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍ

Կազմակերպուած Վիէնի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի կողմէ։ Յունիս 28 Շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին։ Գասպար Իփեկեան ակումբին մէջ։ 40 ռիւ Վիկթոր Հիւժիէ։

Երգ, պար, արտասանութիւն, հաճելի անակնկալներ դպրոցի աշակերտներուն կողմէ։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԻՍ

ՍԷՆ – ԺԵՒՈՄ

Սէն Ժեւոմի Ս. Սահակ – Ս. Մեսրոպ եկեղեցւոյ հայկական դպրոցին ամավերջի հանդէսը, հովանաւորութեամբ Հ. Բ. Ը. Միութեան եւ Թաղականութեան, Շաբաթ Յունիս 28, երեկոյեան ժամը 20·30ին եկեղեցւոյ սրահին մէջ։

Երգ, արտասանութիւն եւ հայկական պարեր աշակերտ – աշակերտուհիներու կողմէ։

Կը հրաւիրուին թաղիս եւ չրջակայքի ծնողքներն ու ազգայինները։

Խաչի Կապոյտ Խաչի դպրոցին ամավերջի հանդէսը, այս Շաբաթ, Յունիս 28, ժամը 15ին Խաչի Մշակոյթի Տունը, 45 ռիւ տը լա Տէֆանս։

Գեղարուեստական բաժին աշակերտներու կողմէ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է Թաշճեան, Պառաւեան, Յովսէփեան, Նանեան ընտանիքներէն 180 Ֆր. փոխան ծաղկեպսակի (Ալֆորվիլլէն) այրի Տիկին Պէրպէրեանի մահուան տխուր առթիւ, Պր. Ռուբէն Սարահեան (Մարսէյլ) 50 (դպրոցին) Գրիգոր Արզումանեանի մահուան քառասունքին առթիւ։

×

Կապ. Խաչի Վիէնի վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները իր դպրոցին համար.— Տէր եւ Տիկին Սահակ Էօքսիւզեան իրենց երկրորդ թոռնիկին կսկծալի մահուան առթիւ 50 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Բարսեղ Բարսեղեան, ընկերուհի Բարսեղեանի զոյգ ծնողութենէ ապաքինման առթիւ 100, Տէր եւ Տիկին Մարկոս Նաճարեան, ողբ. Պարգեւ Փլթոյեանի մահուան քառասունքին առթիւ 30, ողբ. Տօնապետ Տէրվիշեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 10։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԳԻՇԵՐ

Nuitée Dansante sur les Flots

A MARSEILLE
à bord du paquebot MASSALIA
porte 2, Poste 50
Organisée par l'U.G.A.B.
Vendredi 27 Juin de 20 h. 30 à 3 h.
Soirée animée par l'orchestre ANDRE-AUZIAS
Attraction DJAN - TATLAN
Réservation : AGENCE WASTEELS — 87 La Canebière — Tél. 62-03-44
BABY-SHOP, 15 Rue Pisançon — Tél. : 33-08-84

INVITATION

LES VENDREDIS DE LA QUATRA

VENDREDI 27 JUIN A 21 H.

SOUS LE HAUT PATRONAGE ET LA PARTICIPATION DE
Arno BABADJANIAN

LE DUO
Levon CHILINGIRIAN - Clifford BENSON
MUSIQUE DE CHAMBRE

MOZART — BEETHOVEN — BABADJANIAN

MUSÉE GUIMET 6 PLACE D'IÉNA PARIS 16
PLACES NON NUMÉROTÉES OUVERTURE DES PORTES A 20 H 30

Restaurant PALMA

SELF-SERVICE
PLEIN CŒUR DE PARIS
210, Rue du Fbg. St. Antoine, Paris 12e
Tél. : 344-10-40

Grandes salles pour noces et banquets — Réunions tous genres —— qualité et prix sans concurrence. Remise exceptionnelle pour « jeunes mariés »

ՃԱՇԱՐԱՆ ՓԱԼՄԱ
ԵՒ ՀԱՒԱՔԱՎԱՃԱՐ

Խրախճանքներու եւ հարսանիքներու համար սրահներ, նշանաւոր կամ հաւաքոյթներ։ — Ընդարձակ եւ լաւ կահաւորուած երեք սրահ — Դիւրամեռչելի գիներ։

Մասնաւոր զեղչ երիտասարդ նորապսակ ամոլներու

Մանրամասնութեանց համար դիմել վերոյիշեալ հասցէին։

le voyage en grèce

Mayda BERBERIAN
6, rue de l'Echelle PARIS 1
tél 260 30 20 et 260 67 34
de 9 h. à 19 h. tous les jours

Chaque Samedi et Dimanche du 21 Juin à FIN SEPTEMBRE

SPÉCIAL - CHARTER

Paris - Athènes - Paris

800 Fr.

YASSOU A NOS PRIX GRECE

INTERROGEZ-NOUS POUR D'AUTRES CHARTERS

ՁԵՐ ԱՄԱՐՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Դիմեցէ՛ք ՄԱՑՏԱ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ

LE VOYAGE EN GRECE

Ամէն օր ժամը 9էն 19

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
24
MARDI
24 JUIN
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·328

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.328

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունիս 16)

ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐ ԱԻՍՏՐԻԱՑԷՆ

Հայաստան այցելեց «Ճարտարապետական համաժողով» հանդէսի խմբագիր Ֆլորպէրթ Պաուէր, Վիէննայէն. ուրկէ կ'ընկերանար Սորբէն Վարդեան: Անոնք տեսակցութիւններ ունեցան արտասահմանի հետ Մշակութային կապի Ընկերութեան անդամներու, պետական համալսարանի փրոֆեսէօրներու, գիտնականներու եւ գրագէտներու հետ:

Ֆ. Պաուէրի գրչին կը պատկանին տասնեակ մը յօդուածներ՝ «Հայաստանը երէկ եւ այսօր», «Հայաստանը հին յուշարձաններու երկիրը է», «Թանգարան բաց երկինքի տակ», «Հայաստանի գիտութիւնը», «Պարսկաստանի հայկական յուշարձանները», եւայլն. ասոնք լոյս տեսած են Աւստրիոյ, Զուիցերիոյ եւ այլ երկիրներու թերթերու եւ հանդէսներու մէջ: Տասնեակ մը յօդուածներ գրած է Մինաս Աւետիսեանի, Յակոբ Յակոբեանի եւ այլ նկարիչներու արուեստին մասին:

Վերջերս Վիէննայի «Ուրանիա» ժողովրդական համալսարանին մէջ 14 դասախօսութիւններ տուաւ հայ ժողովուրդի պատմական անցեալի, Հայաստանի տնտեսութեան եւ մշակութային յառաջդիմային մասին: Ներկայիս վերջացնելու վրայ է «Հայաստան, պատմութիւնը եւ մշակոյթը» աշխատութիւնը, որ լոյս պիտի տեսնէ Զուիցերիոյ մէջ:

Վիէննայի մէջ «Հայաստանի պատմութիւնը Ուրարտուէն մինչեւ մեր օրերը» ցուցահանդէսը կազմակերպելու առաջարկ ներկայացուցած է եւ արդէն իսկ կազմուած է նախապատրաստական աշխատանքները վարող մարմին մը: «Ասիկա նոր օղակ մը կ'ըլլայ աւստրիացի եւ հայ ժողովուրդներու կապերը ամրապնդելու գործին մէջ: Մեղի մօտ մեծ հետաքրքրութիւն ստեղծուած է Հայաստանի կեանքին հանդէպ», յայտարարեց Պաուէր «Արմէնփրէս»ի թղթակիցին:

×

ՋԲՕՍԱՇՐՋԻԿՈՒԹԻՒՆ

Ներկայ տարուան առաջին հինգ ամիսներուն Հայաստան այցելողներու թիւը արտասահմանեան երկիրներէ 3000է աւելի եղած է, բաղդատմամբ անցեալ տարուան նոյն ժամանակամիջոցին, զգալի աճ մը արձանագրած է արտասահմանեան Զբօսաշրջիկութեան վարչութեան պետը՝ Իլյա Կեվորկով, «Արմէնփրէս»ի թղթակիցին: Անհրաժեշտ է դիտել տալ, աւելցուցած է ան, թէ եթէ առաջ զբօսաշրջիկութիւնը եղանակային ընոյթ ունէր, ներկայիս ջրջուած են անոր սահմանները: Օրինակ, այս տարի արտասահմանէն Հայաստան սկսած են ժամանել Յունուարի սկիզբներէն եւ ոչ թէ անցեալ տարիներու պէս՝ Մայիս – Յունիսէն:

Որոշուած է Երեւանի մէջ կառուցանել 500 տեղնոց նոր պանդոկ մը, 250 տեղնոց մոթել մը, 200 տեղնոց ճամբար մը: Նոր պանդոկները պիտի կառուցուին Կիրովական (200 տեղ), Ծաղկաձորի (300 տեղ) եւ Դիլիջանի մէջ (200 տեղ): Ինչպէս յայտնի է ներկայիս Երեւանի մէջ կառուցուելու վրայ են 543 տեղնոց «Դուին» պանդոկը եւ Պարոնեան փողոցին վրայ 510 տեղնոց «Ինտուրիստ» պանդոկը:

Ակնկալուած է Ծաղկաձորի մէջ կառուցանել 500 տեղնոց պանդոկ մը եւ 500 տեղով ընդարձակել Երեւանի «Նայիրի» պանդոկը:

Հետաքրքրական է նշել, որ այժմ Հայաստան կուգան մասնագիտական խումբեր, որոնք կազմուած են արդիւնաբերութեան, գիւղատնտեսութեան, գիտութեան եւ մշակոյթի մասնագէտներէ: Անոնց համար արդէն տրուած են մօտ 1500 դասախօսութիւններ:

1975ը Ճարտարապետներու միջազգային համագործակցութեան տարին ըլլալով, արդէն Հայաստան այցելած են մօտ 300 Ճարտարապետներ Ֆրանսայէ, Արեւմտեան Գերմանիայէն եւ Իտալիայէ: Հայաստանի Ճարտարապետներու միութեան նախագահը՝ Արծուին Գրիգորեան եւ Երեւանի գլխաւոր Ճարտարապետը՝ Ջիմ Թորոսեան օտար Ճարտարապետներուն ներկայացուցած են քաղաքաշինութեան նոր հարցերը, յարկեր բարձրացնելու եղանակով կատարուող աշխատանքները, Երեւանի, Կիրովականի, Էջմիածինի եւ այլ քաղաքներու գլխաւոր յատակագիծերը:

Աւելնալու վրայ այցելուներու թիւը Անգլիայէն, Դաշնակցային Գերմանիայէն, Պելժիայէն: Առաջին անգամ ըլլալով զբօսաշրջիկական եկան Քոլոմպիայէ, Քուէյթէ, Եթովպիայէ եւ այլ երկիրներէ:

Հոկտեմբերին Երեւանի մէջ տեղի պիտի ունենայ «Հայկական մեղեդի» փառատօնը, որուն պիտի մասնակցին Հայաստանէն եւ օտար երկիրներէ արուեստագէտներ:

Մեծ թիւով դիմումնագրեր ստացուած են սիփւռքի կազմակերպութիւններէ, որպէսզի ճամբորդութիւններ կազմակերպէ Ազգ. Իսահակեանի ծննդեան 100ամեակի հանդիսութեանց օրերուն: Ընդառաջելով եղած դիմումներուն՝ որոշուած է յատուկ ճամբորդութիւններ կազմակերպել:

×

ԳՐԱՍԷՐՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ՆԻՍՏԸ

Երեւանի մէջ գումարուած է Գրասէրներու Ընկերութեան վարչութեան նիստը, որու ընթացքին վարչութեան նախագահի առաջին տեղակալ ընտրուած է բանաստեղծ Լեւոն Միրիջանեան:

×

ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐ ՔՈՒՊԱՅԷ

Ելեկտրաւժի մասնագէտներէ կազմուած պատուիրակութիւն մը Քուպայէ Հայաստան այցելած է: Քուպացիները ծանօթացած են Հայաստանի ելեկտրաւժի այժմու վիճակին: Անոնց ըսուած է, թէ ներկայիս Հանրապետութեան մէջ տարեկան ութ միլիառ քիլովաթ-ժամ ելեկտրաւժ կ'արտադրուի արդիւնաբերութեան, գիւղատնտեսութեան եւ բնակչութեան համար: Մօտակայ չորս տարիներուն կայանները տարողութիւնը պիտի աւելնայ 4,5 միլիառ քիլովաթ-ժամով: Գործածութեան պիտի դրուին Շամքի եւ Սպենդիարեանի ջրելեկտրակայանները, որոնք կառուցուելու վրայ են լեռնային Ջանգզուրի մէջ. Արարատեան դաշտին մէջ պիտի բանի հիւլէական ելեկտրակայանը:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

«ՊԻՏԻ ԴԻՄԱԴՐԵՆՔ»

ԿԸՍԷ ՄԱԿԱՐԻՈՍ

— o —

Դամասկոսի մէջ, ուր կը հասնէր առջի օր, արաբական երկիրներու իր շրջապտոյտին ընթացքին, Մակարիոս Արքեպիս. լաւատեսութիւն ցոյց տուած է Կիպրոսի խնդրին կարգադրութեան համար:

«Երբեք պիտի չընդունինք, ըսած է կղզիին նախագահը, կատարուած իրողութիւնը: Պիտի դիմադրենք»:

Մակարիոս գոհ է Սուրիոյ պետութեան ղեկավարին հետ ունեցած խօսակցութիւններէն: Տեսնուած է նաեւ Եասէր Արաֆաթի հետ: Աթէնքի մէջ, կ'ըսուի ցոյն – թրքական մթնոլորտը աւելի լաւ է: Արտաքին նախարար Պիլիոս Ջնդունած էր թուրք դեսպանին ճաշի հրաւէրը:

×

ՅՈՑՑԵՐ ԷՃՄԻԱՁԻՆԻ ԴԻՄ

Կէրէտէի մէջ չատ բուռն ցոյցեր տեղի ունեցած են Հալքի պարագլուխ՝ Էճէվիտի դէմ: Բախումներ տեղի ունեցած են ծայրայեղ–աջ տարրերու եւ Էճէվիտի կուսակիցներուն միջեւ: Աւելի քան 20 հոգի վիրաւորուած է չատ ծանր կռիւներու ընթացքին, կը դրեն բոլոր թերթերը, բայլ Իւմանիթ-էյէն որ 40ի մասին կը խօսի: Համայնավար պաշտօնաթերթը կ'ըսէ նաեւ թէ Էճէվիտ ամբաստանած է կառավարական համակարգը, որ յարձակում մը կազմակերպած էր իր կուսակցութեան հանրաժողովին դէմ, կէս – ըէտէի մէջ: «Ճաշակ է հիմա, ըսած է Էճէվիտ, մամուլի ասուլիսի մը առեն, որ կառավարութիւնը պատրաստ է քաղաքացիական պատերազմ մը ստեղծելու որպէսզի իր փոքրամասնութեան համակրումին ձեռքը պահէ իշխանութիւնը»: Մեղադրած է նաեւ Աթալէթի երեսփոխան Ահմէտ Զաքմաքը, որ Ազգ. Ժողովի փոխնախագահ է, իբրեւ ղեկավարը այդ յարձակումին: Կը հաստատուի, արդարեւ, որ Զամքաք հոն էր:

Քանի մը տողով

«ՔՕԹԻՏԻԷՆ ՏԸ ՓԱՐԻ»Ն երկուշաբթի առտու հրատարակեց նաեւ, ներքին չորս էջերով փորթուկալեան ընկերվարական օրաթերթը՝ Ռեփուպլիքա: Դէպքը անախընթաց է բայց Թէսոն կը բացատրէ թէ ի տես իրողութեան մը՝ փորթուկալեան թերթը լոյս չի կրնար տեսնել չաբաթներէ ի վեր, իր թերթը առաջարկած է Ռեփուպլիքայի խմբագրապետին, լոյս ընծայել թերթը, ինչ որ անմիջապէս ընդունուած է: Թերթին տնօրէնին խմբագրականը լոյս տեսած է փորթուկալերէն եւ ֆրանսերէն, մնացեալ յօդուածները բոլորն ալ թարգմանուած են:

ՏԱՀՈՄԷի Հանրապետութեան նախագահը իր պահակազօրքով, առջի օր խուժած է իր մրցակցին, Ներքին նախարարին բնակարանը, զոր դատած է մերկ, իր կնոջը հետ: Նոր օրերու Օթելլօն տեղն ու տեղը սպաննել տուած է նախարարը, ապա այս մասին ելոյթ ունեցած է ժողովուրդին: Ճայտնի չէ թէ ի՞նչ եղած է անհաւատարիմ կինը:

ԱՄԻՆ ՏԱՏԱ. երկուշաբթի օր յետադէմ էր Անգլիացիին զնդակահարութիւնը:

ՋՕՐ. ՍԹԵԼԷՆ 15 օրուան հոգեվարքէ մը ետք, մեռաւ առջի դիշեր Փարիզի Քոշէն հիւանդանոցը: Ծանօթ է որ սպայկոյտի նախկին պետը երկու շաբաթ առաջ դեռին նետուած էր հանրակառքի մը կողմէ, Սվընիւ տը լ'Օփերա եւ ծանրօրէն վիրաւորուած էր: Այդ արկածէն քանի մը ժամ առաջ լուր մը հրապարակուած էր որ կը հաստատէր թէ Սթելէն դրամ ստացած էր Ամերիկացիներէն յայտարարելու համար թէ ամերիկեան Իֆ 16 եւ Իֆ 17 չատ գերազանց են Ֆրանսական Միրաժէն: Հաւանական է որ Սթելէն իր գաղտնիքը հետը գերեզման տարած ըլլայ: 67 տարեկան էր:

ՊԱՐՍԿԱՄՍՏԱՆի երեսփոխանական ժողովի եւ Ծերակոյտի կէսին վերընտրութեան մասնակցած է ժողովուրդին կէսը: Ընտրողները 268 երեսփոխան պիտի ընտրէին Մէճլիսի (Ազգ. Ժողով) եւ 30 ծերակուտական (մնացեալ 30ը՝ նշանակուի են Շահին կողմէ): Պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով ընտրութիւնները տեղի կ'ունենային մէկ կուսակցութեամբ (Վերածնունդի): Միւս կողմէ երկու ահաբեկիչները զնդակահարուած են:

ԺՈՐԺ ՍԵԿԻ, ՍԷ. ԺԷ. ԹԷ.ի 39րդ համագումարին կոչ ըրաւ չարքայինները որ պայքարը աստկացնեն: Քննադատեց ոչ միայն Բանուորական Ուժը (Պերժըրոն) ինչ որ նորութիւն չէ, այլեւ ՍԷ. ՒՓ. ՏԷ. ԹԷ.ն որ, ըստ իրեն, դէմ կը գործէ միացեալ գործունէութեան ուխտին:

ԵՐԲ ԵՏ ԿԸ ՆԱՅԻՆՔ...

(ԱՆՑՔԵՐ ՈՒ ԱՆՁԵՐ)

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԱՄՐՈՑՆԵՐԸ 10 - 14 ԴԱՐԵՐՈՒՆ

(ՎԱՆԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐ, ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԾԱՂԿՈՒՄԻ ԿԵԴՐՈՆՆԵՐ)

ՄՈԼՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՒԱՏԻՋ ՏԱԹԵՒԱՑԻ ԵԻ ՇԻՋՈՒՄ ՏԱԹԵԻԻ ՄԵԾ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻՆ

«Զկեզու տղային պահել՝ զի մի՛շտ շատ խօսեսցի եւ մի՛ ի սուտ սովորեսցի... Պահել զձեռն ի գողութենէ, մարմինն՝ ի ծուլութենէ, զի մի՛ բնու եւ ծոյլ, շատակեր ուսցի»...

ԳՐ. ՏԱԹԵՒԱՑԻ

Տաթեւացի վարդապետի՝ մանկավարժական եւ բարոյապաշտիկ հայեացքներուն մէջ ակնբախ է ազդեցութիւնը միջնադարեան կեանքի, բարքերու, կենցաղային սովորութիւններու եւ ունակութեանց:

Վարդապետին մանկավարժական ըմբռնումները ցայտուն կը դառնան մասնաւորապէս իր «Սահմանադրութիւն Դաստիարակութեան» անուն գործին մէջ՝ ուր իր պայքարը ուղղուած է չաստախօսութեան, պճնամոլութեան, ագահութեան, մեծամտութեան, խորամանկութեան, վհեհերոտութեան եւ չայլայլութեան դէմ: Մեկնելով ընկերային – դաստիարակչական այն համոզումէն՝ թէ նորածին երախան առաքինութիւններով չի ծնիր ու միջավայրը եւ շրջապատն են որ ձեւ կուտան մարդուն բարոյական անհատականութեան, ուսուցչին եւ դաստիարակին համար էական կոչում կը դառնայ հակազդել գոյութիւն ունեցող այլասերումի վտանգներուն եւ ըստ այնմ կրթել կամ ուսուցանել:

Կը տեսնուի, որ 14րդ դարուն արթուն է արդէն հայ միտքը, մարդակերտումի գործը դնելու համար գիտական եւ բարոյական հիմներու վրայ եւ դաստիարակչութիւնը հասցնելու իր իսկական դերին, — մարդկային հոգին աղնուացնելու եւ առաքինութիւն սերմանելու կոչումին: Այս առաքելութեան մէջ Տաթեւացի կենսական կը նկատէ ծնողքներու եւ ուսուցիչներու սերտ գործակցութիւնը, տան ու դպրոցի. «համերաշխութիւնը», իրրեւ ազդու միջոց՝ իր խոկ կողմէ «չարիք եւ աղէտ» հռչակուած ունակութեանց եւ հակումներու դէմ կռուելու համար, — գոռոզամտութիւն, չարախօսութիւն, ծուլութիւն, քամութիւն եւն.:

×

Ակնարկութիւն մը ըրած էինք, մեր նախորդ նշմարներէն մէկուն մէջ, Տաթեւացիի կողմէ պաշտպանուած «ժամանակավրէպ» կարգ մը մանկավարժական համոզումներու մասին:

Մէկ–երկու կէտեր միայն յիշատակած ըլլալու համար պիտի ուզենք ընդգծել — օրինակ — կիներու դաստիարակութեան գործին հանդէպ իր կեցուածքին ու համոզումներուն էութիւնը:

Ըստ վարդապետին՝ կինը, խառնուածքով եւ հակումներով «թոյլ» է եւ «սահմանափակ». իր դերակատարութիւնը կ'ամփոփուի ընտանեկան չրջանակի մէջ, հետեւաբար աւելորդ է հանրային առումով դաստիարակել զինք: Բաղդատելով կիները այրերուն հետ, իր «Գիրք Հարցմանց» գործի «Ամարային» բաժնին մէջ կ'ըսէ. «Այրն կատարեալ է, իսկ կինն՝ կէս», — մտայնութի՛ւն մը, որ այսօր ալ ունի թեր ու դէմ իր պաշտպանները:

Արդար է ենթադրել որ միջնադարու ընկերային կեանքին մէջ տարբեր եղրակացութեան չէին կրնար յանգիլ մանկավարժական մտքի հետեւորդները. զարմանալին այն է որ այսօր ալ կան տակաւին մտքի սահմանափակութեամբ այս համոզման ծառայողներ... հայ թէ օտար ժողովուրդներու մէջ:

Երկրորդ օրինակ մը՝ դաստիարակչական գործի մէջ փիզիքական պատիժներու օգտակարութեան պարագան:

Միջնադարեան վարժարաններու մէջ մարդիկ կը հաւատային թէ «ունկամբ» (ականջով) չլսողներ՝ «թիկամբ» (թեւով, ձեռքով, բռնի ուժով) միայն կը լսեն...: Գերմանական եւ անգլիական դաստիարակչութիւնը դեռ մինչեւ այսօր կը հաւատայ փիզիքական պատիժներու օգտակարութեան, պատանի ու մանուկ սերունդներու մշակման գործին մէջ: Բայց թէ Տաթեւացիի «դաւաղանի խրատը» ո՞րքան ազդու միջոց է մեր օրերուն՝ լրջօրէն խնդրական պարագայ է անկասկած:

×

Մեծ վարդապետին կեանքին, գործունէութեան եւ դաստիարակչական թէ խմբապետական իմացումներուն յատկացուած թուղթիկ մեր ակնարկներու չարքը կը փակենք այսօր, դիտել տալով որ յատկապէս մանկավարժական համոզումներու քննարկումը մեզի համար ապահով միջոց է միջնադարեան բարքեր, կենցաղային ու ընկերային պայմաններ ըմբռնելու համար:

Տաթեւի համալսարանը 15րդ դարու կէսերուն կը կորսնցնէ իր փայլն ու վարկը՝ պատմական Հայաստանի ճակատագրուած դաժան պայմաններու եւ ղեկքերու հետեւանքով: Կը նօսրանայ թիւը ուսանողութեան եւ ուսուցիչներու ու տիրական հեղինակութեան տէր վանականներ կը պակսին:

Տաթեւացիէ ետք, դաստիարակչական ամբողջին ղեկավարութիւնը ըստ ամանց կ'անցնի Առաքել Սիւնեցիի, ըստ ուրիշներու՝ Մատթէոս Ջուղայեցիի: Որոշ է այն միայն, որ երբեմնի «Լահ»ը... մարմրուն ճրագի մը կը վերածուի 1430ական թուականներէն ետք:

Մ. Ք.

ՊԱՀՊԱՆԵՆՔ, ՀԱՐՍՏԱՑՆԵՆՔ ՀԱՅՐԵՆԻ ԲՆԱՇԽԱՐՀԸ

ԽՄԲ.— «Սով. Հայաստան» օրաթերթի թղթակիցը հարցազրոյց մը ունեցած է վախթանգ Ագաեանի հետ հայրենի բնաշխարհի հարստութեան մասին: Թերթին Յունիս 13ի թիւէն խդելով կը ներկայացնենք հարցազրոյցը:

ԹՂԹԱԿԻՑ.— Մամուլը ձեզ զանազան անուններով է կոչում՝ բնութեան պահակ, բնութեան զաւակ: Ի՞նչ էք արել այդ անուանումներին արժանանալու համար:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.— Այդ անուանումներին չատ մի հաւատաք: Իմ ատանդը Հայաստանի բնութեան պահպանութեան դործառում համեստ է: Ես ուղղակի իմ ուժերի չափ, զբաղով ու գործով օգնում եմ այն կազմակերպութիւններին, որոնք կոչուած են բնաշխարհի խնդիրներով զբաղուելու: Իմ աշակերտիկը Գիտութիւնների Ակադեմիայի կենդանաբանական ինստիտուտին այն է, որ գրել եւ հրատարակել եմ Հայաստանի կենդանական աշխարհի պատմութիւնը: Իմ յօդուածները, կոչերն ու ելոյթները, հաւանաբար, որոշ նշանակութիւն ունեցան երկրի ծառայման պատման բնագաւառում, մանաւանդ նոր տիպի բնութիւն ստեղծելու: Հայաստանի անտառային անտեսութեան պետական կոմիտէն հիմնում է անտառներ, որոնց մի մասը կազմուած է պտղատու ծառերից: Այդպիսի անտառայդիներ կան, օրինակ, Արզնու մօտերքից մինչեւ Գառնի, չուրջ 20–25 քիլոմեթր լայնութեամբ:

Հաճելի նորութիւն էր նաեւ այն, որ 10–12 տարի չարունակ հազարաւոր դպրոցականների մասնակից դարձրինք վայրի ու պտղատու ծառերի պատուաստմանը: «Պրոգրա»ն երկու անգամ անդրադարձաւ Հայաստանի պատանիների այդ հայրենանուէրը գործին: Հետաքրքիր էր նաեւ, որ կազմակերպեցինք Սեւանի «Իշխանը» երկրի գետերում ու լճակներում վերարձակեցնելու գործը: «Իշխան» ձուկն իր չորս ցեղերով ամբողջ երկրագնդի վրայ ապրում է միայն մէկ տեղ՝ մեր Սեւանում: Ուրեմն, եթէ նա վերանայ, աշխարհի ձկների ցուցակից կը ջնջուեն բացառիկ դեղեցկութիւն եւ համ ունեցող «Գեղարքունին», «Ամարային իշխանը», «Ձմեռային իշխանը» եւ «Բողակը»:

Եւ երբ այս բանը հասկացան մեզ մօտ, որ որոշ դերեր ու բնաւորութիւններ մեծ հոռանգով սկսեցին «Իշխանի» ձկնիկներ տեղափոխել եւ բաց թողնել Աղստեւ, Բզնդան, Ազատ, Քասախ, Մարմարիկ եւ այլ գետերում: «Իշխանը» հասաւ մինչեւ Ղազանչի վտակը: Այդ ձուկը լաւ յարմարուեց մեր երկրի ջրամբարներում ու բնականոն լճակներում: Որպէս օրինակ կարելի է բերել Գոլբիսի չրջանի Սեւ լիճը, որից այժմ տարեկան 3–4 թոն «Գեղարքունի» է որսւում: Մեր լճակներում «Իշխանը» բազմացնելու ուղղութեամբ զգալի աշխատանք կատարեց մանաւանդ Հայաստանի Մթնոլորտների տեղեկութեան տարբերութիւնը:

Եւ, վերջապէս, մեւս կարեւոր քայլն այն է, որ որսորդական կազմակերպութեան եկամուտների ու նիւթական միջոցների հաշուին կենդանիներ ենք ներմուծել այլ երկրներից եւ բաց թողել մեր անտառներում: Խոսրովի, Ազիզբեկովի, Դիլիջանի անտառներում եւ Ծաղկունաց լեռներում վերջին տարիներին բաց թողեցինք չուրջ 600 վարազ, 3000 փասիան եւ 200 եղջերու:

Այսպիսով, մեր բնաշխարհը հարստանում է կենդանիների նորանոր տեսակներով, իսկ քարքարուտներն ու խոպան հողերը ծածկւում են նոր տիպի անտառներով:

ՀԱՐՑ.— Այդ ամէնը ուրախացնում է մեզ: Բայց, ասացէք, ի՞նչ վիճակում է բաց թողնուած կենդանիների եւ, առհասարակ, հայրենի բնութեան պահպանութիւնը մեզ մօտ:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.— Այստեղ է, ահա, որ ես դառն խօսք պիտի ասեմ որոշ մարզկանց եւ կազմակերպութիւնների հասցէին: Այն ազազակող թերութիւնները, որ բացայայտուեցին Հայաստանի կոմկուսի կենտկոմի Ցունուարեան պլենումում, վերաբերում են նաեւ բնութեան ու կենդանական աշխարհի պահպանութեանը: Աւելին, այստեղ օրինազանցութիւնները աւելի ազազակող են: Ինքներդ դատեցէք: Մենք կոպէկ առ կոպէկ գրամ ենք հաւաքում, վայրի կենդանիներ ըղնում Հեռաւոր Արեւելքում եւ Մերձբալթիկայում, իսկ խիղճը կորցրած մարդիկ կոտորում են դրանց: Մեր բաց թողած փասիանները կիսաընտանի թռչուններ են եւ զուրկ պաշտպանութեան միջոցներից, վարազները բերուած են որսորդեւարանոցներից եւ երբեք կրակոց չեն լսել: Այդ կենդանիներին զաղտագողի սպանում են, ոչնչացնում այնպիսի զեղեցկութիւն, ինչպիսին փասիանն է, Ակսել Բակունցի գովերգած միրհաւը՝ ծիածանի գոյներով զարդարուած չքեղ թռչունը: Մի՞թէ սա բարբարոսութիւն չէ: Մենք մեծ չարչարանքներով ձկներ ենք հասցնում լեռնային գետակները, իսկ վայրագի մէկը թունաւորում է դրանք քլորակրով: Օրերս մի ձկնորս ինձ հետաքրքրով հարցնում է. «Տեղեկութիւն ունէ՞ք, որ Մեծամօրի յատակը ծածկուած է ձկների դիակներով»: Ասում եմ՝ տեղեկութիւն ունեմ, աչքովս եմ տեսել: «Բա ինչո՞ւ

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՍՂԱԳՐԱԿԱՆ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄ

Միայն կատարեալ, անվերապահ մերժումը այս տեսակ սկզբունքներուն, դատապարտումը նման ոճրական հրամանատուներուն կրնայ ապահովել մեզի այն յարգանքը, որուն իրաւունքը, իմ համոզումով, մենք ունինք: Երբ ես յետոյ ըսի, թէ միլիթարիստները, բռնի ուժին այդ մարդիկը, զորս չկոթելու էշ առանձին դիմուորական անհատներու հետ, տասնամեակներ շարունակ ենթարկուած են բոլոր ազգերու մէջ ամբողջ երկրագունդին վրայ, — բոլորովին նոր բան մը չէր, որ ես յառաջ բերի: Ու ես ապշած եմ, որ Պ. դատախազը այդ առիթով իմ ըսածը իրրեւ նոր բան մը կ'ընդունի:

Ով որ, ինչպէս դերման ժողովուրդը, կը տուժէ միլիթարիստներու սոսկ ապարքներէն, ան պիտի համաձայնի, որ սոսկ յանցանքը միլիթարիստներունն է. ու ան արդարացիօրէն կը վարուի, երբ կ'ատէ միլիթարիստները եւ կ'ուզէ արմատախիլ ընել զանոնք: Սակայն արմատախիլ ընելը կամ ոչնչացնելը մարդոց մասին չէ որ կ'ըսուի, այլ ուղղութեան, սկզբունքի. որովհետեւ, ինչպէս առաջ ալ ըսի՝ սրբութիւնը մարդուն, որ ստեղծուած է Աստուծոյ կերպարանքով, բիրտ ու անգութ վերաբերումի կ'ենթարկուի այն անձանց կողմէն, որոնք միլիթարիստական բռնակալ զաղափարներ ունին: Միլիթարիստները ժողովուրդին դուրս կը դանուին: Անոնք հայրենիք չունին, ազգ չունին, մարդկային զգացում չունին. ունին միայն բռնի ուժին զգացումը, եւ այդ ուժին նպատակը այն է, որ ճնշուի իրաւունքը:

Այդ մենք տեսանք այս գործին մէջ, ուր երկու նման հակառակ տեսակէտներու ներկայացուցիչներ դէմ առ դէմ եղած են. մէկ կողմը՝ ներկայացուցիչը բռնի ուժին, միւս կողմը՝ ճնշուածներուն ներկայացուցիչը, որ կը նախավճռէ արդարութեան ընթացքը: Այս էր, որու մասին ես թոյլ տուի ինծի մանրամասնութիւն խօսելու: Իրօք, երբ արդարութեան ներկայացուցիչը եղող այսպիսի մարդու մը հանդէպ կանգնեցաւ այն միւս ներկայացուցիչը, այն առեն առաջինին գլուխը դարձաւ, այնպէս որ ան այլեւս չէր գիտեր, թէ ի՞նչ կ'ընէր:

Դատարանը պէտք է արդարօրէն դատէ, ամբաստանեալին արդարութեամբ պաշտպանուած, իր ամբողջ փաթթամ ընտանիքն է ոչնչացուած: Ու ան յարձակողական դիրքի մէջ կը գտնուի, ինչպէս ամէն անգամ, երբ ան կ'ուզէ ցոյց տալ, թէ ինչ կը նշանակէ ինքնապաշտպանութիւնը: Ան կ'ըսէ. «Ես ինծի համար չեմ պահանջեր, թէ մենք պիտի չենք մուրար, թէ մենք զգայնամէկ բնաւորութիւն մը չէ որ կ'ուզենք, այլ այն, որ կիրառուի պատժական իրաւունքը: Իսկ պատժական իրաւունքը ներկայ պարագային յանցաւորութեան մասին դրուած հարցումին ժխտողական պատասխանն է, որովհետեւ այն պահուն, երբ ամբաստանեալը փողոց իջաւ եւ ատրճանակը ուղղեց իր զոհին դէմ, ան յանցաւոր չէր: Ու ան յանցաւոր չէր անոր համար, որ իր կամքը առողջ, ազատ չէր ու կը դտնուէր որոշ ազդեցութեան տակ: Ես արդէն ըսի ձեզի, օրինակ մը դործածած ըլլալու համար թէ ան ինքը չէր որ փողոց կ'իջնէր. իր մէջ կ'իջնէին դարերը, միլիոնաւոր սպաննուածները: Անկարելի է ըսել, կը տանէր իր առջեւ դրօշակը իր ամբողջ ժողովուրդի պատիւին, դրօշակը խոշտանգուածներուն, դրօշակը իր լքուած ընտանիքին: Ո՞րքա՜ն յաճախ դուք հարկադրուած էք դատելու ամուսինի մը մասին, որ՝ վերադառնալով տուն՝ կը տեսնէ կնոջ անհաւատարմութիւնը եւ կը սպանէ զայն: Որո՞ւ միտքը կրնար գալ՝ պատասխատու դնել ինքը:

Բայց ամբաստանեալին նկատմամբ ամենամարդկային անհաւատարմութիւն չէ, որ տեղի ունեցած է. իր քոյրերն են պղծուած, իր ծնողքը եւ եղբայրներն են հատուցանէ: Մենք պաշտպաններս այս տեղ արդէն քանիցս չեշտեցինք, թէ մենք դիմութիւն չենք մուրար, թէ մենք զգայնամէկ բնաւորութիւն չենք որ կ'ուզենք, այլ այն, որ կիրառուի պատժական իրաւունքը: Իսկ պատժական իրաւունքը ներկայ պարագային յանցաւորութեան մասին դրուած հարցումին ժխտողական պատասխանն է, որովհետեւ այն պահուն, երբ ամբաստանեալը փողոց իջաւ եւ ատրճանակը ուղղեց իր զոհին դէմ, ան յանցաւոր չէր: Ու ան յանցաւոր չէր անոր համար, որ իր կամքը առողջ, ազատ չէր ու կը դտնուէր որոշ ազդեցութեան տակ: Ես արդէն ըսի ձեզի, օրինակ մը դործածած ըլլալու համար թէ ան ինքը չէր որ փողոց կ'իջնէր. իր մէջ կ'իջնէին դարերը, միլիոնաւոր սպաննուածները: Անկարելի է ըսել, կը տանէր իր առջեւ դրօշակը իր ամբողջ ժողովուրդի պատիւին, դրօշակը խոշտանգուածներուն, դրօշակը իր լքուած ընտանիքին: Ո՞րքա՜ն յաճախ դուք հարկադրուած էք դատելու ամուսինի մը մասին, որ՝ վերադառնալով տուն՝ կը տեսնէ կնոջ անհաւատարմութիւնը եւ կը սպանէ զայն: Որո՞ւ միտքը կրնար գալ՝ պատասխատու դնել ինքը:

Բայց ամբաստանեալին նկատմամբ ամենամարդկային անհաւատարմութիւն չէ, որ տեղի ունեցած է. իր քոյրերն են պղծուած, իր ծնողքը եւ եղբայրներն են սպաննուած, իր ամբողջ փաթթամ ընտանիքն է ոչնչացուած: Ու ան յարձակողական դիրքի մէջ կը գտնուի, ինչպէս ամէն անգամ, երբ ան կ'ուզէ ցոյց տալ, թէ ինչ կը նշանակէ ինքնապաշտպանութիւնը: Ան կ'ըսէ. «Ես ինծի համար չեմ պահանջեր, թէ մենք պիտի չենք մուրար, թէ մենք զգայնամէկ բնաւորութիւն չենք որ կ'ուզենք, այլ այն, որ կիրառուի պատժական իրաւունքը: Իսկ պատժական իրաւունքը ներկայ պարագային յանցաւորութեան մասին դրուած հարցումին ժխտողական պատասխանն է, որովհետեւ այն պահուն, երբ ամբաստանեալը փողոց իջաւ եւ ատրճանակը ուղղեց իր զոհին դէմ, ան յանցաւոր չէր: Ու ան յանցաւոր չէր անոր համար, որ իր կամքը առողջ, ազատ չէր ու կը դտնուէր որոշ ազդեցութեան տակ: Ես արդէն ըսի ձեզի, օրինակ մը դործածած ըլլալու համար թէ ան ինքը չէր որ փողոց կ'իջնէր. իր մէջ կ'իջնէին դարերը, միլիոնաւոր սպաննուածները: Անկարելի է ըսել, կը տանէր իր առջեւ դրօշակը իր ամբողջ ժողովուրդի պատիւին, դրօշակը խոշտանգուածներուն, դրօշակը իր լքուած ընտանիքին: Ո՞րքա՜ն յաճախ դուք հարկադրուած էք դատելու ամուսինի մը մասին, որ՝ վերադառնալով տուն՝ կը տեսնէ կնոջ անհաւատարմութիւնը եւ կը սպանէ զայն: Որո՞ւ միտքը կրնար գալ՝ պատասխատու դնել ինքը:

Բայց ամբաստանեալին նկատմամբ ամենամարդկային անհաւատարմութիւն չէ, որ տեղի ունեցած է. իր քոյրերն են պղծուած, իր ծնողքը եւ եղբայրներն են սպաննուած, իր ամբողջ փաթթամ ընտանիքն է ոչնչացուած: Ու ան յարձակողական դիրքի մէջ կը գտնուի, ինչպէս ամէն անգամ, երբ ան կ'ուզէ ցոյց տալ, թէ ինչ կը նշանակէ ինքնապաշտպանութիւնը: Ան կ'ըսէ. «Ես ինծի համար չեմ պահանջեր, թէ մենք պիտի չենք մուրար, թէ մենք զգայնամէկ բնաւորութիւն չենք որ կ'ուզենք, այլ այն, որ կիրառուի պատժական իրաւունքը: Իսկ պատժական իրաւունքը ներկայ պարագային յանցաւորութեան մասին դրուած հարցումին ժխտողական պատասխանն է, որովհետեւ այն պահուն, երբ ամբաստանեալը փողոց իջաւ եւ ատրճանակը ուղղեց իր զոհին դէմ, ան յանցաւոր չէր: Ու ան յանցաւոր չէր անոր համար, որ իր կամքը առողջ, ազատ չէր ու կը դտնուէր որոշ ազդեցութեան տակ: Ես արդէն ըսի ձեզի, օրինակ մը դործածած ըլլալու համար թէ ան ինքը չէր որ փողոց կ'իջնէր. իր մէջ կ'իջնէին դարերը, միլիոնաւոր սպաննուածները: Անկարելի է ըսել, կը տանէր իր առջեւ դրօշակը իր ամբողջ ժողովուրդի պատիւին, դրօշակը խոշտանգուածներուն, դրօշակը իր լքուած ընտանիքին: Ո՞րքա՜ն յաճախ դուք հարկադրուած էք դատելու ամուսինի մը մասին, որ՝ վերադառնալով տուն՝ կը տեսնէ կնոջ անհաւատարմութիւնը եւ կը սպանէ զայն: Որո՞ւ միտքը կրնար գալ՝ պատասխատու դնել ինքը:

Բայց ամբաստանեալին նկատմամբ ամենամարդկային անհաւատարմութիւն չէ, որ տեղի ունեցած է. իր քոյրերն են պղծուած, իր ծնողքը եւ եղբայրներն են սպաննուած, իր ամբողջ փաթթամ ընտանիքն է ոչնչացուած: Ու ան յարձակողական դիրքի մէջ կը գտնուի, ինչպէս ամէն անգամ, երբ ան կ'ուզէ ցոյց տալ, թէ ինչ կը նշանակէ ինքնապաշտպանութիւնը: Ան կ'ըսէ. «Ես ինծի համար չեմ պահանջեր, թէ մենք պիտի չենք մուրար, թէ մենք զգայնամէկ բնաւորութիւն չենք որ կ'ուզենք, այլ այն, որ կիրառուի պատժական իրաւունքը: Իսկ պատժական իրաւունքը ներկայ պարագային յանցաւորութեան մասին դրուած հարցումին ժխտողական պատասխանն է, որովհետեւ այն պահուն, երբ ամբաստանեալը փողոց իջաւ եւ ատրճանակը ուղղեց իր զոհին դէմ, ան յանցաւոր չէր: Ու ան յանցաւոր չէր անոր համար, որ իր կամքը առողջ, ազատ չէր ու կը դտնուէր որոշ ազդեցութեան տակ: Ես արդէն ըսի ձեզի, օրինակ մը դործածած ըլլալու համար թէ ան ինքը չէր որ փողոց կ'իջնէր. իր մէջ կ'իջնէին դարերը, միլիոնաւոր սպաննուածները: Անկարելի է ըսել, կը տանէր իր առջեւ դրօշակը իր ամբողջ ժողովուրդի պատիւին, դրօշակը խոշտանգուածներուն, դրօշակը իր լքուած ընտանիքին: Ո՞րքա՜ն յաճախ դուք հարկադրուած էք դատելու ամուսինի մը մասին, որ՝ վերադառնալով տուն՝ կը տեսնէ կնոջ անհաւատարմութիւնը եւ կը սպանէ զայն: Որո՞ւ միտքը կրնար գալ՝ պատասխատու դնել ինքը:

(95 – Շար.)

ՊԱՏԱՐԱՍ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԴԱՒԹԱՐԱՆ

ՊԱՏԱՐԱՍ ԺԱՄԱԳՐՔԵՐ

ԱՆՈՒՆ ԳԻՐՔԵՐՈՎ ՓՈՆՏՈՒՖԻԿՈՍԻ ԴԱՒԹԱՐԱՆԻՆ

ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ծանր 19թ ԼԸ Նոտա օրա-
գիրքերի եւ ամենակարեւոր եղ գիրքերի
ամբողջական հաւաքածոյ մը կազմած Մոր-
ուն: Ներկայացնելով գեղարուեստական
գրականութեան ոսկեդարը, «արեւ ասած, «արեւ
ասած» գրքերու հեղինակները կը
ներկայացնեն գեղարուեստական
գրականութեան ոսկեդարը

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՑԼԻ ԱՄԱՍԻԱՅԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Ցուլիս 6, Կիրակի առաւօտեան ժամը 10ին Փրատոյի Սուրբ Սահակ – Մեսրոպ մայր եկեղեցին, եւ այս առթիւ ծաղկեպսակ կը դրուի նահատակներու յուշարձանին վրայ, բոլոր Ամասիացիներու եւ Մարզուանցիներու հին եւ նոր մեռեալներու յիշատակին:

Այս առթիւ նաեւ տեղի պիտի ունենայ հոգեճաշ մը Մարսէյլի չրջանին մէջ, բացօթեայ ճաշարան մը:

Ճաշին համար կը խնդրուի կանխաւ հեռաձայնել Պ. Ցարութիւն Չէքմէանի՝ 47–84–57

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱԽԱՆՔԻՆ
ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ Ա.ՌԹԻԻ

ՊԻՆՕ – ՄՈՆՏՐՈՒԻ պուրակին մէջ

Կիրակի Ցունիս 29, ժամը 10էն սկսեալ, կազմակերպութեամբ Հ. Ց. Դ. Լիոն – Տէսին – Սէն – Մօրիս կոմիտէներուն, մասնակցութեամբ «Սայաթ – Նովա» նուագախումբին:

Օթոքառները կը մեկնին Տէսինէն.— ժամը 10ին Քորնավան, 10·15՝ Փաթօ սրճարան· 10·45, Լիոնի հանրային պարտէզ (Փրեֆէքթիւրին դիմաց):

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի Ցուլիս 6ին:

ՎԱՂԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Ցունիս 29: Շաթօ տը Մոնթրի պուրակին մէջ, նախաճեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Քրիստափոր կոմիտէի, մասնակցութեամբ Կապ· Պաչէի եւ Նոր Սերունդի:

Կոռնիկ նուագախումբի մասնակցութեամբ:

Հայկ· եւ արեւելեան համեղ ազանդեղներ, երթուղարձ ապահովուած, Ռիւ Պուֆիէ Ահարոնեան ակումբէն առաւօտեան ժամը 11ին:

Անձրեւի պարագային՝ Փալէ տը Լա Ֆուան

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Թիլի Պէրպէրեանի յիշատակին Տիկին Ա. Ցարութիւնեան փոխան ծաղկեպսակի 100 ֆր· կը նուիրէ Աղքատախնամին (առանձ «Ցառաջ»էն):

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՊՈՒԼՆԻ ՄԷՋ

Պուլնի հայ Ֆրանքեւհայկական Մշակութային Միութեան դաշտահանդէսը, Կիրակի, Ցունիս 29, ամբողջ օրը
Շաթօ տը Սէն–Ֆէռէոլ
Մարսէյլի Քոչարի նուագախումբը:
Համեղ հայկ· մթերատեսակներ

ՖՐԱՆՍԱ - ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Կը ներկայացնէ՝ Իսի լէ Մուլինոյի Մշակոյթի Տան մէջ՝ Ռիւ տը լա Տէփանս, Շաբաթ, Ցունիս 28, ժամը 20·45ին
ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԵՐԵՒԱՆԻ
Պաշտօնական բացում
ՄԻՋԵՌՆԱԿԱՐԳԻ ԵՂԵՌՆԻ ՑՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ
ինչպէս նաեւ
ԱՄԵՆԱՑՆ ՀԱՑՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՎԱԶԳԷՆ Ա· ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ՀՌՈՄ ԱՑՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ
պատմական դունաւոր գեղարուեստական
Ֆիլմը
Ծախքերու մասնակցութիւն
Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՀՈՒՆԸՐ

Տէր եւ Տիկին Անդրէ Ոսկերիչեան հեռաւեալ նուէրները կ'ընեն.— 2500 ֆր· կապոյտ Պաչի կայանի նորակառոյց չէնքին, 2500 կապոյտ Պաչի Սեւրանի մասնաճիւղին եւ 2500 ֆր· կապոյտ Պաչի Առնուվիլի մասնաճիւղին:

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻԻՆ ԴԷՊԻ ՎԵՆԵՏԻԿ ԵՒ ՀՌՈՄ

Կազմակերպուած
ՀԱՑ ԿԱԹ· ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ ԿՈՂՄԷ

ՄԵԿՆՈՒՄ «Շարլ տը Կոլ» օդակայանէն դէպի Վենետիկ, Հինգշ· Ցուլիս 3 ժամը 11·30ին: Ժամանում Վենետիկ ժամը 13·20ին:

ՄԵԿՆՈՒՄ Վենետիկի օդակայանէն դէպի Հռոմ երկուշաբթի Ցուլիս 7 ժամը 11·20ին: Ժամանում Հռոմ ժամը 12·50ին

ԱՑՑԵԼՈՒԹԻԻՆ Ս· Ղազարու մայրավանքը, Մ· Ռափայէլեան վարժարան եւ Վենետիկի յուշարձանները:

ՀՌՈՄԻ մէջ հանդիպում Մխիթարեաններու հետ, այց արքատեղիներու, քաղաքին յուշարձաններուն եւ ունկնդրութիւն Սրբազան Քահանայապետին:

ՎԵՐԱԴԱՐՁ ՓԱՐԻԶ

ՄԵԿՆՈՒՄ Հռոմի Ֆիումիչինօ օդակայանէն Հինգշաբթի Ցուլիս 10 ժամը 11·50 ժամանում Փարիզ «Շարլ տը Կոլ» ժամը 13·30ին:

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻԻՆ 1250 ՖՐ,

Այս գինը իրաւունք կուտայ ճամբորդութեան սաւառնակով Փարիզ – Վենետիկ – Հռոմ – Փարիզ:

Բնակութիւն եւ ճաշ Վենետիկի եւ Հռոմի մէջ:

Արձանագրութեան համար դիմել Հայ Կաթողիկէ Առաջնորդարան
6 ter, rue Charlot — Paris (3e)
Tél. 278-31-93 de 8 h. à 12 h. 30)
Արձանագրութեան վերջին պայմանաժամ Ցունիս 25:

VISION NOUVELLE
6, Place des Etats-Unis, PARIS

ŒUVRE GRAVÉ DE
CARZOU
JUIN / OCTOBRE

JEUNE ARMÉNIEN DE 20 ANS

Nationalité française, parlant français, anglais, arménien, Bac B. permis de conduire, *qualifications :* Confection, vente, conduite-livraison, *Connaissances :* dactylographie, restauration.
CHERCHE EMPLOI, BIEN RENUMERÉ
place stable ou temporaire
Ecrire M. Patrick Parsekian
73 Bd. Kellermann
75013 Paris
Tél. : 580-90-61

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԳԻՇԵՐ

Nuitée Dansante sur les Flots

A MARSEILLE
à bord du paquebot MASSALIA
porte 2, Poste 50
Organisée par l'U.G.A.B.
Vendredi 27 Juin de 20 h. 30 à 3 h.
Soirée animée par l'orchestre ANDRE-AUZIAS
Attraction DJAN - TATLAN
Réservation : AGENCE WASTEELS — 87 La Canebière — Tél. 62-03-44
BABY-SHOP, 15 Rue Pisançon — Tél. : 33-08-84

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆ–ԼՈՒ — ՄԱՐՍԷՑԼ

Կազմակերպութեամբ Եկեղց· Օժանդակ Տիկնանց Միութեան, պատրաստութեամբ հոգեւոր հովիւ Շահան Քհնյ· Տէտէեանի:

Խմբերգ, երգ, արտասանութիւն, հայկական պարեր, հաճելի անակնկալներ:

Կիրակի Ցունիս 29, ժամը 16ին եկեղեցւոյ բակը:

×

Շաւիլի հայկ· միօրեայ դպրոցի ամավերջի հանդէսը Շաբաթ՝ Ցունիս 28, կ· ե· ժամը 15ին, տեղւոյն եկեղեցւոյ վիս սրահին մէջ:

Կը խնդրուի յարգելի հայրենակիցներէն եւ ծնողքներէն իրենց ներկայութեամբ քաջալերել մեր դպրոցի երկսեռ սաները:

×

Կազմակերպուած Վիէնի կապոյտ Պաչի մասնաճիւղի կողմէ: Ցունիս 28 Շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին: Գասպար Իփեկեան ակումբին մէջ: 40 ռիւ Վիղթոր Ցօժիէ:

Երգ, պար, արտասանութիւն, հաճելի անակնկալներ դպրոցի աշակերտներուն կողմէ:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ

կը ստորագրէ իր գիրքը

Les Exilés de la paix

208 pages 28 F.
Editions ENTENTE

Երեքշաբթի, Ցունիս 24 ժամը 20·30էն սկսեալ
Իսի Հայ Մշակոյթի Տունը
45, Ռիւ տը լա Տէփանս
×
Եւ Շաբաթ Ցունիս 28, ժամը 15էն սկսեալ Բալուեան գրատուն, 9 ռիւ տը Թրեվիզ:

Հ. Ց. Դ.

Իսի.— Հ· Ց· Դ· Զաւարեան կոմիտէի բացառիկ ընդհ· ընկերական ժողովը, Ուրբաթ Ցունիս 27, ժամը 20·30ին Իսիի Մշակոյթի տունը: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆ – ԺԵՌՈՄ

Սէն Ժեռոմի Ս· Սահակ – Ս· Մեսրոպ եկեղեցւոյ հայկական դպրոցին ամավերջի հանդէսը, հովանաւորութեամբ Հ. Բ. Ը· Միութեան եւ Թաղականութեան, Շաբաթ Ցունիս 28, երեկոյեան ժամը 20·30ին եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Երգ, արտասանութիւն եւ հայկական պարեր աշակերտ – աշակերտուհիներու կողմէ:

Կը հրաւիրուին Թաղիս եւ չրջակայքի ծնողքներն ու աղգայինները:

Իսիի կապոյտ Պաչի դպրոցին ամավերջի հանդէսը, այս Շաբաթ, Ցունիս 28, ժամը 15ին Իսիի Մշակոյթի Տունը, 45 ռիւ տը լա Տէֆանս:

Գեղարուեստական բաժին աշակերտներու կողմէ:

ON DEMANDE

PARIS - CALIFORNIE
58, Rue de Cléry — Paris (2e)
Cherche un aide-magasinier sachant conduire.
Tél : 233-59-91
508-14-08
236-86-01

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

Հ. Ց. Դ. ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՑԻ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷՆ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԷ.—

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՖՐԱՆՍԱ

Կեդրոնական Ֆրանսայի մեր բոլոր բոլոր կազմերը ընկերական ընդհանուր ժողովի կիրակի Ցուլիս 6, կէսօրէ ետք ժամը 14·30ին, Տէսինի Մշակոյթի Տան սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՀԱՐԱՒԱՑԻՆ ՖՐԱՆՍԱ

Հարաւային Ֆրանսայի մեր բոլոր կազմերը ընկերական ընդհ· ժողովի Շաբաթ Ցունիս 28, երեկոյեան ժամը 20ին, Մարսէյլի Ահարոնեան Ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԱՄՐԱՆ ՀԻՆԳ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ – Հ Ա Յ Ա Ս Տ Ա Ն –

Tél. 93-04-90 — 66-38-92

Երկու հոգինոց առաջին կարգի սենեակ եւ առաջին կարգի սպասարկութիւն Երեւանի եւ Մոսկուայի առաջնակարգ պանդոկներու մէջ: Բազմաթիւ չրջապտոյտներ երկու քաղաքներու մէջ:

ՑՈՒԼԻՍ 2ԷՆ 27
2 *Օր Լենինկրատ, 12 օր Երեւան, մէկ օր Մոսկուա*
2900 ՖՐ·

ՕԳՈՍՏՈՍ 8ԷՆ 23
երկու օր Մոսկուա, 13 օր Երեւան
2·850 ՖՐ·

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 12ԷՆ 27
երկու օր Մոսկուա եւ 13 օր Երեւան
2·800 ՖՐ·

ՈՒՂՂԱԿԻ ՄԱՐՍԷՑԼԷՆ ՄՈՍԿՈՒԱ
ՕԳՈՍՏՈՍ 8ԷՆ 21
2·900 ՖՐ·

ՍԵՊ· 12ԷՆ 25
2·900 ՖՐ·

TRANSTOURS, 22 rue du 4 Septembre, Paris 2e — Tél. 742-77-40
ուր կարելի է անձամբ ներկայանալ կ· Ուրբաթի, ամէն երեքշաբթի եւ Ուրբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15էն 18:
MARSEILLE : Z. ALIKSANIAN, 11 rue du Bassin, St. Julien

ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
25
MERCREDI
25 JUIN
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 ֆր.	Վեցամսեայ	90 ֆր.
Արտասահման	Տար. 200 ֆր.	Հատը	1 ֆ. 20

51րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.329

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.329

ԵՐԵՒԱՆ ◄► ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմենփրես, Յունիս 19)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ԱՐԴԻՒՆՔՆԵՐԸ

Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի Յունիս 15ի ընտրութեանց արդիւնքները քննութեան առնուելեան կեդրոնական ընտրական յանձնաժողովին կողմէ, Յունիս 17ին։ 315 շրջաններու ընտրական յանձնաժողովներու հայթայթած տուեալներու հիման վրայ ընտրութեանց արդիւնքները հետեւեալ պատկերը կը ներկայացնեն։

— Հանրապետութեան ընտրողներու ընդհանուր թիւը եղած է 1·424·041 հոգի, որուն 1·423·503 հոգին կամ ընտրողներու 99,96 տոկոսը մասնակցած է Գերագոյն Խորհուրդի ընտրութեանց։ Բոլոր շրջաններու մէջ համայնավարներու եւ անկուսակցականներու ճակատին թեկնածուներուն ի նպաստ քուէարկած են 1·422·883 հոգի, որ կը ներկայացնէ քուէարկութեանց մասնակցած ընտրող – ներուն ընդհանուր թիւին 99,96 տոկոսը։ Թեկնածուներու դէմ քուէարկած են ընդամէնը 620 հոգի, կամ 00,4 տոկոսը։

Քուէարկութեան արդիւնքները անդամ մը եւս վկայեցին, թէ անխորտակելի է համայնավարներու եւ անկուսակցական – ներու ճակատը։

315 երեսփոխաններուն 111ը (35,2 տոկոս) կին է, 113ը (35,9 տոկոս) ան – կուսակցական, 161ը (51,1 տոկոս) բանուոր եւ կոլտնտեսական։ Ընտրուածնե – րէն 53ը (16,8 տոկոս) մինչեւ 30 տարեկան են։ 221ը (70,2 տոկոս) անցեալին Գերագոյն Խորհուրդի թեկնածու չէ եղած։

Ընտրուածներուն մէջ են կարէն Դեմիրճեան, Գրիգոր Արզումանեան, կեդր. կոմիտէի քարտուղարներ Մուշեղ Թովմասեան, Վլադիմիր Ղալումեան, Հրանտ Ոսկանեան, ինչպէս նաեւ կուսակցութեան եւ կառավարութեան միւս ղեկավարները։

Ընտրուած են նաեւ մշակոյթի գործիչներ, գիտնականներ եւ այլ ասպարէզի մարդիկ, ինչպէս Երզահաններու Միութեան նախագահ Եղ. Մխիթարեան, Գրողներու Միութեան վարչութեան Ս. քարտուղար Վարդգէս Պետրոսեան, նկարիչ Գրիգոր Յակոբեան, խմբագիր Յովհ. Զեքիյեան, բանաստեղծ Ս. Կապուտիկեան, «Սովետական Հայաստան» թերթի խմբագիր Լորիս Կրոյեան, «Կոմունիստ» թերթի խմբագիր Բորիս Մկրտչեան, Գիւղատնտեսութեան Ակադեմիայի փոխ – նախագահ Սերգէյ Համբարձումեան, սրտաբանութեան եւ սրտի վիրաբուժութեան գիտահետազօտական հիմնարկութեան վարիչ Զաւէն Դոլաբչեան, վարդգէս Համազասպեան եւ ուրիշներ։

Տեղական Խորհուրդներու ընտրութիւններուն, որոնք տեղի ունեցած են նոյն – պէս Յունիս 15ին, մասնակցած է ընտրողներու 99,96 տոկոսը։

Տեղական Խորհուրդներու անդամ ընտրուած են 26·325 հոգի։ Անոնց 47,1 տոկոսը կին է, 56,8 տոկոսն ալ՝ անկուսակցական։ Բանուորներն ու կոլտնտեսականները 67,6 տոկոս կը ներկայացնեն։

×

« ՀԱՅՈՑ ՄԱՅՐԱԿԱՆԸ » ՊԱՐՍԿԵՐԷՆ

Թեհրանի «Ազժանդ» հրատարակչական – նը լոյս ընծայած է «Մադրանէ դար Ար – ման» («Հայոց մայրապետը») խորագրի – րով հատորիկ, ուր տեղ գտած են բանաստեղծներու մայրական նիւթով գրուած ստեղծագործութիւնները։ Թարգմանութիւնները կատարած եւ դիրքը կազմած է պարսկահայ բանաստեղծ Ալեք Խաչատրեան։

Հատորիկին մէջ տեղ գտած են Ա. Իսահակեանի, Յովհ. Շիրազի, Դանիէլ Վարուժանի, Սիամանթոյի, Գեղամ Սարեանի, Ս. Կապուտիկեանի, Համօ Սահեանի, Ազատիի, Արամայիս Սահակեանի, Ալեք Խաչունցի եւ այլ հեղինակներու ստեղծագործութիւնները։

Գիրքին յառաջաբանը գրած է թարգմանիչը։ Գիրքին վերջաւորութեան գրուած է, թէ թարգմանուած եւ չուտով լոյս պիտի տեսնէ Շիրազի «Ցուշարձան մայրիկիս» գիրքը, պիտի վերհրատա – րակուին անոր «Սիամանթօ եւ Խճեղարէ» ու «Բիբլիական» պոէմները։

×

ՊԱՐՈՒՍՈՑԻ Վ. ՌԱՇԻԴԵԱՆ

Երկու տարի Իրաքի մէջ աշխատելէ ետք Երեւան վերադարձաւ պալէի պարուսոյց Վարդգէս Ռաշիդեան։ Գլխաւոր – բարար աշխատած է Պաղտատի պարի պետական խումբին մէջ, օգտակար հանդիսանալով խումբին յայտագիրներու պատրաստութեան։

Վ. Ռաշիդեան յայտագիր մը կազմած է նաեւ Պասրայի ժողովրդական պարախումբին մէկ ներկայացումին համար եւ դործօն մասնակցութիւն բերած է Պաղտատի ժողովրդական պարի դպրոցին հիմնադրութեան։

Վ. Ռաշիդեան 1964–65 եւ 1966–67ին Թունուզի մէջ կազմակերպած է ժողովրդական պարախումբը։

×

ՀԱՄԵՐԳՆԵՐ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Վերջերս Պարսկաստան այցելեցին Երեւանի օփերայի պալէի սնօրէնուհին՝ Սիլվա Մեքինեան, երգչուհի Գոհար Գասպարեան, դաշնակահար Եուրի Հայրապետեան, դերասաններ, երաժիշտներ։ Հայ արուեստագէտները տասը համերգներ տուած են, որոնց ընթացքին նուագած ու պարած են հայ եւ եւրոպացի դասական ու ժամանակակից հեղինակներու ստեղծագործութիւնները։

×

ԵՐԿՈՒ ԽԱՂԱՑՈՂ «ԱՐԱՐԱՏ»ԷՆ

Խորհ. Միութեան ոտնագնդակի երի – տասարդական ազգային խումբը՝ մար – զիչ Վալենտին Նիկոլայեւի ղեկավարութեամբ, կը պատրաստուի մասնակցիլ Եւրոպայի ախոյենական մրցաշարքին, այս աշնան։ Առաջին մրցումը Թուրքիոյ խումբին հետ է։

Խորհրդային երիտասարդական խումբին մաս կը կազմեն «Արարատ»ի երկու մարզիկներ՝ Սարգսեան եւ Յովհաննիսեան։

×

ԳՈՒԳԱՐԲԻ ԱՆՏԱՌՆԵՐՈՒ ՆՈՐ ԲՆԱԿԻՉՆԵՐ

Կաբարդինա – Բալկարիայէն Գուգարք բերուած են 28 բծաւոր եղնիկներ եւ նոյնքան թիւով ալ վայրի խոզեր։ Ընտելացած են չրջանի բնակիմայական պայմաններուն։ Լաւ խնամքին շնորհիւ 13 եղնիկ եւ 18 վարազ աւելցած է արդէն։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՌԱՆՑ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԿԱՅ

ԿԸՍԷ ՄԻԹԵՐԱՆ

—o—

Վերսայլի Դրան փալէ տէ Սփորի մէջ է որ Ընկերվարական կուսակցութիւնը կազմակերպած էր հանրաժողով մը, ուր Միթերան լաւ յաջողութիւն մը ապահովեց։

Ցեղափոխական երգերը, ինչպէս էն – թերնասիոնալ, կա ժէօճ կառտ իրարու կը յաջորդէին նաեւ անսպասելի նշանաբանները՝ «Պերժըրոն, հրաժա – րում»։

Հատաքոյթը կը բանար Քլօտ Էթիէ եւ ուրախութիւն կը յայտնէր որ Մարզական այս Պալատը լեցուն է։ Վասնզի, կ'ըսէր «ըսին մեզի թէ փալէ տէ Սփորը լեցնել վտանգաւոր գործ մըն է, այդ գործը չհեցանք»։

Ֆ. Միթերան կը չեչտէ կուսակցութեան վերանորոգումը, անոր վերածնունդը զանգուածային խաւերուն մէջ։ «Ուղեցինք, կ'ըսէ, աւելի ուժով եւ ինքնավար կուսակցութիւն մը որու գործունէութիւնը արձանագրուի ժողովրդական ուժերու միութեան մէջ։ Աւելի ուժով կուսակցութիւն մը, հո՛ն ուր չատ երկար տեւեն բացակայեցաւ, այսինքն՝ հո՛ն ուր բանուորները կը պայքարին»։ Ու կը չարունակէ. «Եթէ միայն քաղքենիութեան պահակապանը պիտի ըլլայ, իմաստ չունի, պէտք է անհետանայ», եզրակացնելու համար՝ ողջունելով համայնավարները ազատութեանց հանդէպ իրենց յարումին համար.— «Վերսայլա – նուէցաւ իրենց համար որ առանց ազատութեան՝ չկայ Ընկերվարութիւն»։

Քանի մը տողով

ՊԼԷՐՈՒԹի մէջ նախագահ Ֆրանճիէ երկու ժամ տեւողութեամբ է եղած Բասէր Ասթաթի հետ։ Վերջին շրջանի արիւնալի դէպքերէն ի վեր, առաջին հանդիպումն է Լիբանանի պետական ղեկավարին եւ պատուիրակի պարագլուխին միջեւ։ Տեսակցութեան ներկայ եղած են Եգիպտոսի եւ Սաուտական Արաբիոյ դեսպանները։

ՈՒԿԱՆՏԱՑԻ նախագահը տասը օրով յետաձգեց անգլիացի Տենիս Հիլսի մահապատիժի գործադրութիւնը։ Իսկ Ամին Տատա կը պահանջէ միշտ, որ Անգլիոյ Ասթաքին նախարարը ոտքը երթայ ինդրելու համար Հիլսի ներումը, այլապէս պիտի գործադրէ մահապատիժը Յուլիս 4ին։ Իսկ Ամին Տատա ամբաստանեց Անգլիան, որ կը պատրաստուի յարձակիլ Ուկանտայի վրայ եւ հրամայեց բանակին պատրաստ գտնուիլ եւ մղելու համար յարձակումը։

ԹՈՒՐՔ ոստիկանութիւնը խափանեց – րած մօտերը հանրակառքի մը մէջ երեան հանած է 400 ինքնաչխատ ատրճանակներ եւ 160·000 փամփուշտ։ Կառքը Աբեմտեան Գերմանիոյ ինքնաշարժներու թիւը կը կրէր եւ Սուրիա կ'երթար։ Ատրճանակները Զեխոսլովաքիա չինուած էին։

ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ

—o—

ԲԱՑՈՒՄ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԵՒ ԿԵՆՑԱՂԻ ՅՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

—o—

ՄԻԼԱՆՕ («Ցառաց» հեռաձայնով)։— Շաբաթ օր, ժամը 18ին Պերկամոյի Սան Պարթոլէմէոյի Մշակութային կեդրոնին մէջ բացումը կատարուեցաւ Հայկ. Արուեստի եւ Կենցաղի ցուցահանդէսին։

Բացման հանդիսութեան ուղերձ մը արտասանեց Տօքթ. Պոռանեան, յանուն Իտալիոյ Հայ Մշակոյթի Միութեան։ Շաբաթ եւ Կիրակի արդէն ցուցահանդէսը ունեցաւ։

Երկուշաբթի առաւօտ, պետական ճայ – նափուռի Միլանոյի կայանը արձագանգ հանդիսացաւ այս ցուցահանդէսին, տալով նաեւ ընդհանուր յայտագիրը բոլոր եղոյթներուն։

ՇԱՒԻԼ ԱԶՆԱՒՈՒՐ

«ՊԻՐ ՈՒԹԱՆՄԱԶ ԱՏԱՄ...»

—o—

Թուրքերը գոհ չեն։ Որմէ՞։ Շաւիլ Ազնաւուրէն, զոր կ'որակեն պիր ութանմազ ատամ (անամօթ մարդ մը)։

Արդարեւ հեռատեսիլի թրքական թերթին մէջ (Թէվէ Սէքկիւն) էջ մը նուիրած են Ազնաւուրի, ուր հրատարակած են արուեստագէտին նկարը եւ վրան «խաչ քաշած», թարգմանած են (ի՛նչ սխալներով) անոր վերջին երգը՝ «Անոնք որ ինկան» եւ ալաթուրքա պատմութիւններով ալ զարդարած են այս ամէնը։ Մարդիկը չատ ու չա՛տ բարկացեր են Ազնաւուրին, անոր անունը սրբեր են իրենց սրտէն ու կոչ կ'ընեն որ բոլոր թուրքերը նոյնն ընեն։ Ազգ. Զայնասփիւռի կայանն ալ որոշեր է Ազնաւուրի երգերու ու ֆիլմերու սփռումը արգիլել։

Դեռ չատ բաներ կ'ըսեն թուրքերը Ազնաւուրի դէմ, որու այնքան յաջող երգին մէջ քուրմ անունն իսկ չկայ եւ սակայն թուրքերը անմիջապէս իրենց վրայ առեր են։ Ինչո՞ւ արդեօք,— երեւի այս ձեւով կ'ուզեն որեւէ կասկած չթողուլ եւ յայտնել աշխարհին թէ այն չարդարերը, որու անունը Ազնաւուր չի տար, «մենք ենք, թուրքերը...»։

Ցիշենք որ երգը, Կիրակի գիշեր կի Լիւքսի Սիսքեմ 2 յայտագրին (Բ. կայան) առաջնութիւնը չահեցաւ։

Մեր Այցելուները

Խմբագրատուն այցելեցին վերջին օրերուն.—

Անդրանիկ Ծառուկեան խմբագիր «Նայիրի» չաբաթաթերթի, Պէյրութ։

×

Քանատայէն, Յակոբ Ճէրէճեան, նախագահ Ս.րբա հրատարակչական ընկերութեան։

×

Թեհրանէն, Արամ Մուրադեան, աշխատակից «Ալիք»ի։

PALAIS DES CONGRES, 6 JUIN 1975

L'Histoire de l'Arménie, c'est aussi notre Histoire

N.D.L.R. — Après le discours du Dr. Yves Ternon, nous publions ci-dessous celui prononcé par Jean-Marie Domenach et dont le titre est de la Réduction.

Nous publierons en dernier, le discours de Jean-Marie Carzou, qui peut donner sujet à un débat. Nous en parlerons ultérieurement.

Pour une meilleure compréhension de la première partie de ce texte, précisons que Jean-Marie Domenach prit la parole, après la projection d'un court-métrage, exposant des documents authentiques sur les massacres.

Chers camarades, vous venez de voir ces villages incendiés, ancêtres d'Oradour. Vous venez de voir ces cadavres au front étoilé, les ancêtres de nos fusillés de la résistance. Vous venez de voir ces fantômes ambulants, les ancêtres de nos concentrationnaires. Et je pense que, une fois de plus, les images sont plus fortes que les paroles, oui, je crois que je n'aurai pas besoin de beaucoup de paroles pous vous faire comprendre que cette Histoire de l'Arménie c'est aussi notre Histoire, c'est maintenant notre Histoire.

Vous n'êtes pas venus ici pour être consolés, mais pour vous souvenir ensemble et pour vous rassurer sur votre force. Tant qu'il y aura des Arméniens pour se souvenir, la Patrie ne sera pas perdue. Personne ne sait quand elle renaîtra. Mais on a vu déjà des nations dépossédées se refaire à partir d'une mémoire.

Les Turcs, encore les Turcs, déjà les Turcs avaient pendant 5 siècles réduit en esclavage les Slaves du sud, les Yougoslaves, et pourtant les Yougoslaves ont ressuuscité, et ils avaient gardé leur mémoire et leur espérances ; ils ont recréé leur langue à partir de leurs poésies ; ils ont refait leur culture à partir de leurs traditions ; ils savaient leur pays par cœur.

Il y a quelques jours, on en a dit juste un mot, à Nicosie, capitale de Chypre, mais je le tiens d'un témoin oculaire : il y a quelques jours à Nicosie, les Arméniens qui, jusque là s'étaient prudemment abstenus de participer aux disputes politiques, sont sortis un soir dans la rue, un soir à minuit, pour qu'on ne les accuse pas de gêner la circulation et de troubler l'ordre public, et, ces hommes et ces femmes, ces gens de la nuit ont manifesté.

Deux fois exilés, ils ont réclamé le droit de rentrer dans leur premier refuge, dans leur terre refaite et récoccupée. Avec vous, devant vous, je salue ces victimes d'une persécution héréditaire, ces témoins de l'acharnement du mal, mais qui n'ont pas désespéré et qui nous apprennent qu'à partir d'un certain degré de persécution et de malheur, le courage, la colère et l'espérance reviennent aux hommes, envers et contre tout.

Votre cause est exemplaire mais elle est d'abord entre vos mains. Si vous ne la lâchez pas, nous la soutiendrons nous aussi. Et pas seulement, parce que nous chrétiens nous avons dans votre Histoire et sur votre terre, une de nos plus vieilles de nos plus profondes racines. Mais parce que votre peuple a été le premier à être massivement écrasé par le fanatisme moderne. Les premiers vous avez appris que l'Europe ne tient pas ses serments. D'autres peuples, d'autres indépendances devaient succomber par la suite, malgré les pactes et malgré les promesses solennelles et cela jusqu'à ces derniers mois. Et tout près de nous et voilà que l'Europe à son tour après avoir régné sur le monde comprend ce que c'est que d'être faible et d'être menacé. Et l'Europe comprend un peu trop tard que l'Arménie a été sa sentinelle. Car votre cause est actuelle, ce n'est pas seulement la cause des peuples violentés par des Etats fanatiques et guerriers : c'est la cause de toute notre civilisation, qui, d'un bout à l'autre du monde révèle une violence parfois brutale, parfois douce, contraint les peuples à perdre leurs habitudes, leur manière de vivre, leur culture pour se conformer au modèle dominant. En Amérique, en Afrique, en Asie, sous tous les régimes, il y a des cultures qui agonisent : Celles qui n'ont pas su s'adapter au monde industriel. Il meurt au moins une langue chaque mois sur terre. Il paraît que nous produisons de plus en plus de richesses, mais nous exterminons des plantes, des animaux et les sociétés humaines. Notre civilisation est meurtrière et lorsqu'elle aura tout dévoré le monde ne sera plus qu'un gigantesque supermarché, où les touristes eux-mêmes n'auront plus rien à voir.

La démocratie est une très grande chose mais il ne faut pas la confondre avec une idée stupide ,à savoir que le nombre a toujours raison. La démocratie n'est pas le règne du nombre, c'est le règne du droit comme on l'a dit et, ce n'est pas parce que des gens, des chefs ou des gouvernements sont élus à 90 % qu'il y a une démocratie : il y a une démocratie lorsque les minorités ont la possibilité de vivre dans le respect de leurs droits et de leur culture ; toutes les minorités étchniques, culturelles, religieuses, idéologiques, ont le droit à la différence. Ce n'est pas seulement la condition de notre liberté commune, c'est la condition même de notre survie maintenant. Parce que la vie c'est l'échange. Et lorsque tout le monde ressemble à tout le monde, lorsque tout le monde pense et parle comme tout le monde, alors il n'y a plus rien à dire, plus rien à penser, il n'y a plus rien à vivre : c'est la mort qui a gagné. Et vous êtes rassemblés ici parce que vous êtes vivants et nous vivons les uns par les autres précisément parce que nous ne sommes pas pareils exactement pareils les uns aux autres.

Vous êtes une minorité, c'est vrai, mais après tout la France aussi est maintenant une minorité, et les Français commencent à comprendre ce que cela veut dire quand on n'est plus une masse devant laquelle les autres doivent toujours s'incliner.

Ce soir nous sommes à la fois en Arménie et en France, et pour moi, défendre la mienne, c'est défendre la nôtre. ment et peut-être d'une manière égoïste, vous me pardonnerez, c'est également défendre la mienne, c'est défendre la notre. Pour moi, plus précisément défendre votre cause, c'est faire tout ce que je peux pour que cette France qui s'est faite de morceaux tellement, tellement différents, commence par respecter et par faire vivre tous ceux dont l'idéal n'est pas de vivre comme les autres.

J.-M. DOMENACH

ԱՍՏՂԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ ԵՐԿՐԱՅԻՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ Է

— o —

Խորհրդային « Իզվեստիա » օրաթերթին մէջ Ակադ· Վ· Համբարձումեան հետեւեալ յօդուածը լոյս ընծայած է :

Աստղագիտութիւնը բացարձակ իրաւունք ունի երկրային դիտութիւն կոչուելու· այդ դիտութիւնը ծնած է երկրի վրայ, կը զարգանայ մարդկային հանրութեան մէջ, կը ծառայէ մարդուն : Աստղագիտութեան արժէքը ոչ միայն այն է, որ կ'օգնէ մեզի ճանչնալու մեր ապրած

toujours raison. La démocratie n'est pas le règne du nombre, c'est le règne du droit comme on l'a dit et, ce n'est pas parce que des gens, des chefs ou des gouvernements sont élus à 90 % qu'il y a une démocratie : il y a une démocratie lorsque les minorités ont la possibilité de vivre dans le respect de leurs droits et de leur culture ; toutes les minorités étchniques, culturelles, religieuses, idéologiques, ont le droit à la différence. Ce n'est pas seulement la condition de notre liberté commune, c'est la condition même de notre survie maintenant. Parce que la vie c'est l'échange. Et lorsque tout le monde ressemble à tout le monde, lorsque tout le monde pense et parle comme tout le monde, alors il n'y a plus rien à dire, plus rien à penser, il n'y a plus rien à vivre : c'est la mort qui a gagné. Et vous êtes rassemblés ici parce que vous êtes vivants et nous vivons les uns par les autres précisément parce que nous ne sommes pas pareils exactement pareils les uns aux autres.

Vous êtes une minorité, c'est vrai, mais après tout la France aussi est maintenant une minorité, et les Français commencent à comprendre ce que cela veut dire quand on n'est plus une masse devant laquelle les autres doivent toujours s'incliner.

Ce soir nous sommes à la fois en Arménie et en France, et pour moi, défendre la mienne, c'est défendre la nôtre. ment et peut-être d'une manière égoïste, vous me pardonnerez, c'est également défendre la mienne, c'est défendre la notre. Pour moi, plus précisément défendre votre cause, c'est faire tout ce que je peux pour que cette France qui s'est faite de morceaux tellement, tellement différents, commence par respecter et par faire vivre tous ceux dont l'idéal n'est pas de vivre comme les autres.

J.-M. DOMENACH

աշխարհը, այլեւ հեռադիտակներու, միկրոսկոպներու եւ այլ գործիքներու հետազօտութեան միջոցով մեզի տեղեկութիւններ կը տանի աստղերու եւ ծիր-կաթիններու մէջ դոյութիւն ունեցող նիւթին յատկութիւններուն մասին :

Աստղագիտութիւնը եւ աստղաքնագիտութիւնը երկրային աշխատանոցային բնագիտութեան չարունակութիւնն են, անշուշտ, այլ ծաւալով եւ այլ լուսաբանութեամբ : Աստղ համար ալ դիտութիւնը առանձնապէս կը զնահատէ աստղաբնագիտութեան տուեալները, նիւթին վերաբերեալ այն լրացուցիչ տեղեկութիւնները, որոնք ձեռք կը ձգուին աստղադէտներու կողմէ՝ ուսումնասիրելով տիեզերական հեռաստաններն ու աստղերու ընդերքը :

Տիեզերական հետազօտութիւնները աստղագիտական եւ աստղաբնագիտական հետազօտութիւններու մեծ ծրագրին չատ կարեւոր մասն են : Աստ հետ միասին տիեզերական ծրագիրը իր մէջ կ'ընդգրկէ երկրին ուսումնասիրութիւնը, այս պատճառին արդէն իսկ եւ երկնային մարմին : Ասիկա սկզբունքով նոր կարելիութիւններ կը տեղծէ մեր մոլորակին ցայդ անծանօթ մնացած յատկութիւնները ճանչնալու համար : Երկրաբնագէտները, աշխարհագրագէտները, կլիմայաբանները, օդերեւութաբանները՝ երկրային դիտութիւններու բոլոր ներկայացուցիչները այժմ կը ձգտին իրագործել տիեզերական ծրագիրները, քանի որ աստոնց միջոցով կը տեսնեն իրենց աշխատանքներու յաջող ընթացման արդիւնաւէտ հնարաւորութիւնները :

Այս իմաստով եւ մեր պատկերացումով նուազ երկրային չէ նաեւ արեգակնային համակարգութեան մոլորակները ուսումնասիրելու ծրագիրը : Երկնային այդ մարմիններուն վերաբերեալ տեղեկութիւնները կարեւոր են, որպէսզի մենք մեր սեփական մոլորակը աւելի լաւ ճանչնանք : Աստոնց ուսումնասիրութեամբ կը ստացուի տիեզերական դարուն ծնունդ առած նոր դիտութիւնը՝ համեմատական մոլորակագիտութիւնը, որ մեծ հետաքրքրութիւններ ունի : Երբ մենք միայն մէկ մոլորակ կ'ուսումնասիրենք՝ դժուարութեանց կը հանդիպինք զայն ճանչնալու համբուն վրայ, բայց երբ բազմաթիւ մոլորակներ կ'ուսումնասիրենք միաժամանակ՝ կարելիութիւններ կը տեղծուին զանոնք իրարու հետ համեմատելու, դասակարգելու եւայլնի համար : Ի յայտ կուգայ բարեչրջման մօտեցումը : Հետազօտուղ երեւոյթներուն հարուստ բազմազանութիւնը աղբիւր կը դառնայ աստնցմէ իւրաքանչիւրին առանձին ծանօթացման :

Դէռ կան մարդիկ, որոնք կը կարծեն, թէ տիեզերական ծրագիրներու վրայ կատարուող ծախքերը ապարդիւն մքսխոսմներ են : Այդպէս մտածել կը նշանակէ լաւ չհասկնալ այսօր պահանջները եւ ա՛լ աւելի սխալ պատկերացնել ապագան : Տիեզերքի ուսումնասիրութիւնը

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՍՂԱՓՐԱԿԱՆ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄ

Բանէ մը մխայն մենք կ'ուզէինք խուսափիլ· այդ ան է, որ դուք, որովհետեւ մարդ մը սպանուած է, չկարծէիք թէ այն անձը, որ գործեր է սպանութիւնը, պէտք է յանցաւոր նկատուի : Առով դուք անցած կ'ըլլայիք պատժական օրինագրքի ամբողջ ընդհանուր մասին վրայէն, որ իրապէս կառուցուած է կատարեալ արդարութեամբ :

Հայնրիխ Հայնէի օրինակը, զոր մէջ բերաւ Պ· դատախազը, ինձ վրայ բնաւ չազդեր, որովհետեւ ես աւելի քիչ բանասեղծ եմ, քան Պ· դատախազը (չարժուամ սրահին մէջ) : Մեր կառավարութեան նկատումները, այն կառավարութեան, որ դաշինք կնքած էր Թալէաթ փաշայի եւ Ենվէր փաշայի հետ, իմ վրայ նոյնպէս չեն ազդեր, որովհետեւ այդ դաշինքը կնքելէ առաջ՝ անոր մասին ոչ ոք հարցուցած է իմ կարծիքս, ինչպէս նաեւ զերման ժողովուրդին կարծիքը : Միակ բանը, որ կ'ազդէ իմ վրայ, կ'ըլլար այն եթէ դուք սխալ բան մը գնէիք ուղիղին տեղը, եթէ դուք հարցնէիք· «Սպանո՞ծ է արդեօք ամբաստանեալը» եւ ոչ՝ ինչպէս որ մենք կ'ուզենք՝ «յանցաւո՞ր է ամբաստանեալը՝ սպանուած ըլլալուն համար» : Այն, ինչ որ Պ· դատախազը վերջ ի վերջոյ կ'ուզէ, կը յանգի հետեւեալ հարցումին· «Սպանո՞ծ է արդեօք ամբաստանեալը» : Իսկ մենք կ'ուզենք, որ դուք հարցնէք ձեզ· «Յանցաւո՞ր է ամբաստանեալը՝ սպանուած ըլլալուն համար» : Մենք կը խնդրենք ձեզ որ այս տեսլեամ բարեհաճէիք հետեւելու մեզի :

Պաշտպան Դր· Նիմայէր.— Ես կ'ուզէի ուշադրութեան առնել խնդրին քաղաքական կողմը, զոր չօշափեց Պ· աւագ դատախազը, եւ անոր տեսլեամ բան մը ըսել : Պ· նախագահը դատավարութեան առաջին օրը ըսաւ, թէ մենք քննելու չենք այս դէպքը տարբեր կերպով, քան ամէն մէկ ուրիշ դէպք· ուրեմն՝ ճիշդ այնպէս, ինչպէս ամէն մէկ ուրիշ դէպք, որ ըսել է թէ այս դատավարութիւնը քաղաքական դատավարութիւն մը պիտի չդառնայ : Ես կը յուսամ, թէ դուք կը վկայէք պաշտպաններու մասին, որ անոնք խուսափած են այն ամէն ինչէ որ կարող էին խուսափիլ, որպէսզի ներկայ դատավարութիւնը չդառնայ քաղաքական դատավարութիւն՝ այդ բառին հանրածանօթ դէչ իմաստով : Հակառակ պարագային գործը պիտի ընթանար այնպիսի ուղղութեամբ մը, որ պիտի չնպաստէր արդարութեան յաղթանակին եւ պիտի չհամապատասխանէր զերման էութեանը : Ես կը կարծեմ, թէ մենք կրցանք գործնական մնալ : Եթէ դուք ծանօթանայիք այն սառնարեւ նիւթին, զոր մենք կրնայինք ներկայացնել ձեզի, այն ատեն դուք կուտայիք մեզի ամենախղճամիտ ինքնասահմանափակման վկայականը :

Սակայն Թոյլ տուէք ինծի այնուամենայնիւ ըսել բան մը, որի համար պիտ հարկադրեց Պ· աւագ դատախազը : Պատերազմի ատեն Գերմանիոյ պատերազմական եւ ուրիշ հաստատութիւնները այսօրեայ երկրին մէջ եւ դուրսը լրութեան մատնեցին եւ քօղարկեցին հայկական ատրասիները այնպիսի եղանակով մը, որ կը հասնէր ներելի սահմանի վերջին գծին : Անշուշտ, Գերմանացիները չանցան մինչեւ որոշ ատիճան՝ դաղրեցնելու սարսափները : Բայց Թուրք ժողովուրդը ըսաւ ինքն իրեն· «Անհնարին է, որ այդ տեղի ունենայ առանց Գերմանացիներու կամքին : Զէ՞ որ Գերմանացիները զօրաւոր են» : Ուրեմն մենք Գերմանացիներս Արեւելքի եւ ամբողջ աշխարհի մէջ Թուրքերու հետ մէկտեղ պատասխանատու դարձած ենք Հայկական սարսափներուն համար : Մեծ դրամ նաեւ Ամերիկայի, Քրիստոնեութիւն մը կայ Ամերիկայի, Քրիստոսի եւ Արեւելքի մէջ, որ նպատակ ունի ցուցնելու, թէ Գերմանացիները խոկական Թալէաթներ եղած են Թուրքիոյ մէջ : Եթէ ըսուի՝ Սողոմոն Թէհլիրեանը անպարարձակուած է, այն ատեն այդ ըմբռնումը աշխարհի մէջ կանդուն չի մնար : Աշխարհը կ'ողջունէ այդ դատավճիռը՝ իբրեւ գործ մը ճշմարիտ, բարձրադոյն արդարութեան :

Նախագահ (թարգմանին).— Յայտնեցէք ամբաստանեալին, թէ իր երեք պաշտպանները կը պահանջեն իր ազատ արձակումը, եւ հարցուցէք, թէ ինքն ալ իր կողմէն ուրիշ ըսելիք մը չունի՞· (կը թարգմանուի) :

Ամբաստանեալ.— Ես ոչինչ հասկցայ Պ· Պ· պաշտպաններու ըսածներէն, բայց համոզուած եմ, թէ այն, ինչ որ անոնք ըսին, արդէն կը բաւէ : Ես բան մը չունիմ աւելցնելու :

Նախագահ.— Այժմ ինծի կը մնայ՝ Պ· երդուեալներուն անհրաժեշտ լրատման խրատումը ընել, ու ես կ'ուզեմ կատարել իմ պարտականութիւնը քանի մը համառօտ խօսքով :

— Մեր պատժական օրինագիրքը կը բխի սկզբունքէն, թէ նորմալ մարդուն յատուկ է ազատ կամքը :

(96 – Շար·)

Այն ինչքան ավելի էր ուշանում, այնքան ավելի էր ծանրանում նրա վիճակը։ Ամեն ինչ ձանձրացրել էր նրան։ Ամեն ինչ ատելի էր դարձել։ Ամեն ինչ ստիպում էր նրան մտածել մահվան մասին։ Ինչո՞ւ ապրել, եթե ամեն ինչ այդքան ձանձրալի է։ Ինչո՞ւ ապրել, եթե ամեն ինչ այդքան անհետաքրքիր է։ Ինչո՞ւ ապրել, եթե ամեն ինչ այդքան անիմաստ է

Տէր եւ Տիկին Բարգէն Պահկեան, Տէր եւ Տիկին Հմայեակ Յովնանեան, Տէր եւ Տիկին Աւետիս Տէվլէթեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբիկ Պահկեան, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Հանչերեան, Օր. Վերոնիք Հանչերեան խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր եւ մեծ–մօր՝

ՏԻԿԻՆ ԳՈՀԱՐԻԿ ՊԱԱԿԵԱՆԻ

(ծննեալ Լուսպարոնեան)

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 23ին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի Յունիս 26, ժամը 9·30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, 15 Rue Jean Goujon։

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Մուրատ Աբօեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Բարգէն Աատուրեան, Տէր եւ Տիկին Արամ Աատուրեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Սուրէն Աատուրեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Արշակ Աբօեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Իսկէնտէր Աբօեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Մուրատեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Մխիթար Աբօեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Մանուէլեան եւ ընտանիքը (Մարսէյլ), Պ. Նուպար Աատուրեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Պարգեւ Վարդանեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Ասպետ Աատուրեան (Էվրէօ), Տէր եւ Տիկին Ալֆրէտ Աատուրեան (Ամերիկա), Տիկին Փիւէ Սարգիսեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տիկին Զարման Սաւուղեան եւ զաւակը (Ավինեոն), Լինչպէօ նաեւ Հայրապետեան, Պիլիքեան, Պէհրիկեան (Ավինեոն), Հայրապետեան, Գասպարեան, Սարդիսեան (Ալֆորվիլ), Մրճոյեան, Քիրքեան, Գավաֆեան Թոգիկեան ընտանիքները եւ Շահնազար Գարունի եւ զաւակները չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ներկայ եղան իրենց ներքաքախտ թոռան, զաւկին, եղբօր զաւկին եւ ազգականին, Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանի նախկին սաներէն

ԱԼԻՇԱՆ – ԳԱՄԷՐ ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

արկածահար ծաղիկ հասակին մահուան քառասունքի հոգեհանգիստին։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՊՈԼԻՆԻ ՄԷՋ

Պոլսոյ հայ Ֆրանքեւհայկական Մշակութային Միութեան դաշտահանդէսը, Կիրակի, Յունիս 29, ամբողջ օրը

Շաթօ տը ՍԷն–Ֆէռէոլ

Մարսէյլի Ճոչարի նուագախումբը։

Համեղ հայկ. մթնոլորտ

ՖՐԱՆՍԱ - ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

կը ներկայացնէ՝ Իսի լէ Մուլինոյի Մշակոյթի Տան մէջ՝ Ռիւ տը լա Տէֆանս, Շաբաթ, Յունիս 28, ժամը 20·45ին

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԵՐԵՒԱՆԻ

Պաշտօնական բացում

ՄԻՆԵՌԱԿԱԲԵՐԴԻ ԵՂԵՌՆԻ

ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ

ինչպէս նաեւ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՎԱԶԳԷՆ Ա. ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ՀՌՈՄ ԱՑՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

պատմական դունաւոր գեղարուեստական

ՖԻԼՄԸ

Ծախքերու մասնակցութիւն

կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեան կեդր. վարչութիւնը, Տէսինի եւ Վիէնի իր մասնաճիւղերով միասին, յաւակցութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Վարդգէս Հիւսեանի, Տէր եւ Տիկին Եղուարդ Հիւսեանի եւ զաւակներուն, Պ. Պետրոս Սարաճեանի, Տէր եւ Տիկին Սարաճեան եղբայրներու, այրի Տիկին Արմենուհի Պանտիկեանի, Տէր եւ Տիկին Մխաք Աւտոյեանի, Պ. Ալէն Պաղճեանի, Պ. Վահրամ Սաղրեանի եւ համայն ընտանեկան պարագաներուն, իրենց մօր, մեծ–մօր, քեռիին, մօրաքրոջ, եղբօր կնոջ, աղգականին, խնամիին, Իսկուհի Պօղոս Հիւսեանի մահուան առթիւ։

ՆՈՒԷՐ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին Իսի այցելութեան առթիւ Տիկին Աստղիկ Ճանիկեան 20 ֆր. կը նուիրէ «Այո» պարբերականին։ (Ստանալ «Յառաջ»էն)։

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱԽԱՆՔԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻԻ

ՊԻՆՕ – ՄՈՆՏՐՈՒԻ պուրակին մէջ

Կիրակի Յունիս 29, ժամը 10էն սկսեալ, կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Լիոն – Տէսին – Սէն – Մօրիս կոմիտէներուն, *մասնակցութեամբ «Մայաթ – Նովա» նուագախումբին։*

Օթոքառները կը մեկնին Տէսինէն.— ժամը 10ին Քորնավան, 10·15՝ Փարօ սրճարան. 10·45, Լիոնի Հանրային պարտէզ (Փրեֆէքթիւրին դիմաց)։

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի Յուլիս 6ին։

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունիս 29։ Շաթօ տը Մոնտրի պուրակին մէջ, նախաճեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր կոմիտէի, մասնակցութեամբ կապ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի։

Կռունկ նուագախումբի մասնակցութեամբ։

Համեղ եւ արեւելեան համեղ աղանդեր–ներ, երթուղարձ ապահովուած, Ռիւ Պուֆիէ Ահարոնեան ակումբէն առաւօտեան ժամը 11ին։

Անձրեւի պարագային՝ փալէ տը լա Ֆուտ

ON DEMANDE

PARIS - CALIFORNIE

58, Rue de Cléry — Paris (2e)

Cherche un aide-magasinier sachant conduire.

Tél : 233-59-91
508-14-08
236-86-01

Հ. Յ. Դ. ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐՈ ՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷՆ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԷ՝—

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ՖՐԱՆՍԱ

Հարաւային Ֆրանսայի մեր բոլոր կազմերը ընկերական ընդհ. ժողովի Շաբաթ Յունիս 28, երեկոյեան ժամը 20ին, Մարսէյլի Ահարոնեան Ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Հ. Յ. Դ.

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի բացառիկ ընդհ. ընկերական ժողով, Ուրբաթ Յունիս 27, ժամը 20·30ին Իսիի Մշակոյթի տունը։ Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆ–ԼՈՒ — ՄԱՐՍԷՅԼ

Կազմակերպութեամբ եկեղց. Օժանդակ Տիկնանց Միութեան, պատրաստութեամբ հոգեւոր հովիւ Շահան Ք՝հնյ. Տէտէեանի։

Խմբերգ, երգ, արտասանութիւն, հայկական պարեր, հաճելի անակնկալներ։

Կիրակի Յունիս 29, ժամը 16ին եկեղեցւոյ բակը։

×

Շաւիլի հայկ. միօրեայ դպրոցի ամավերջի հանդէսը Շաբաթ՝ Յունիս 28, կ.ե. ժամը 15ին, տեղւոյն եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ։

Կը խնդրուի յարգելի հայրենակիցներէն եւ ծնողքներէն իրենց ներկայութեամբ քաջալերել մեր դպրոցի երկաեռ սաները։

×

Կազմակերպուած Վիէնի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի կողմէ։ Յունիս 28 Շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին։ Գասպար Իփեկեան ակումբին մէջ։ 40 ռիւ Վիկթոր Ճոժիւ։

Երգ, պար, արտասանութիւն, հաճելի անակնկալներ դպրոցի աշակերտներուն կողմէ։

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

ԾՆՈՒՆԴ

Փոքրիկն Օշին Գորգիկեան ուրախութեամբ կը ծանուցանէ իր եղբօր

ՎԱԶԳԷՆ-ի

ծնունդը, Փարիզ, 1975 Յունիս 16

×

Իրենց Թոռնիկին ծննդեան ուրախ առիթով, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Գորգիկեան 200 Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆ – ԺԵՌՈՄ

Սէն Ժեռոմի Ս. Սահակ – Ս. Մեսրոպ եկեղեցւոյ հայկական դպրոցին ամավերջի հանդէսը, հովանաւորութեամբ Հ. Բ. Ը. Միութեան եւ Թաղականութեան, Շաբաթ Յունիս 28, երեկոյեան ժամը 20·30ին եկեղեցւոյ սրահին մէջ։

Երգ, արտասանութիւն եւ հայկական պարեր աշակերտ – աշակերտուհիներու կողմէ։

Կը հրաւիրուին Թաղիս եւ շրջակայի ծնողքներն ու ազգայինները։

Իսիի Կապոյտ Խաչի դպրոցին ամավերջի հանդէսը, այս Շաբաթ, Յունիս 28, ժամը 15ին Իսիի Մշակոյթի Տունը, 45 ռիւ տը լա Տէֆանս։

Գեղարուեստական բաժին աշակերտներու կողմէ։

ՃԱԽՈՒ Է

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Պարապաներ բերմամբ ծախու է չատ դեղեցիկ չինք մը, մեծ խանութ, երկու յարկ, ութ սենեակ, ծաղկանոց պարտէզ մը, աղբիւր, կառատուն, փողոցի վրայ, ամէն յարմարութիւն, ամէն առեւտուրի համար։ Կը յանձնուի պարապ։

Մանրամասնութեանց համար դիմել՝

Պ. ՊԼԸՔԵԱՆԻ

120 Avenue de Romans

26000 VALENCE

ԺԱՒՔ ՇԵԼԵԼԷՔԵԱՆ, Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ՋԵԶԻ

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Գործակցութեամբ

AÉROFLOT et INTOURIST

Գին, մարդ գլուխ Մարսէյլէն.—

2.800 ՖՐ.

ՄԵԿՆՈՒՄ	ՎԵՐԱԴԱՐՁ
Յուլիս 4	Յուլիս 17
Յուլիս 18	Յուլիս 31
Օգոստոս 1	Օգոստոս 14
Օգոստոս 15	Օգոստոս 28
Սեպտեմբեր 5	Սեպտեմբեր 18
Սեպտեմբեր 19	Հոկտեմբեր 2

2.500 ՖՐ.

ՄԵԿՆՈՒՄ	ՎԵՐԱԴԱՐՁ
Հոկտեմբեր 3	Հոկտեմբեր 16
Նոյեմբեր 7	Նոյեմբեր 20
Դեկտեմբեր 26	Յունուար 8, 76

ԱՑՍ ԳԻՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ ԵՆ.—

— Օդանաւային ճամբորդութիւնը՝ Մարսէյլ — Երեւան — Մարսէյլ
— Օդակայանէն պանդոկ երթ-ուդարձերը
— Բնակութիւն երկու հոգինոց սենեակներ, Ա. կարգի պանդոկ
— Ամբողջական փանսիոն
— Այցելութիւններ Երեւան, Էջմիածին
— Պտոյտներ Սարդարապատ — Գառնի — Գեղարդ — Սեւանայ լիճ

ԿԱՐԵՒՈՐ

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՆՈՒԱԶԱԳՈՅՆ ՄԵԿՆՈՒՄԷՆ ԱՄԻՍ ՄԸ ԱՌԱՋ

Renseignements et résérvations :

toutes agences HAVAS VOYAGES

et Jacques CHELELEKIAN

87 La Canebière

13001 MARSEILLE

Tél. : (91) 50-89-12

Lic. 97

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԳԻՇԵՐ

Nuitée Dansante sur les Flots

A MARSEILLE

à bord du paquebot MASSALIA

porte 2, Poste 50

Organisée par l'U.G.A.B.

Vendredi 27 Juin de 20 h. 30 à 3 h.

Soirée animée par l'orchestre ANDRE-AUZIAS

Attraction DJAN - TATLAN

Réservation : AGENCE WASTEELS — 87 La Canebière — Tél. 62-03-44

BABY-SHOP, 15 Rue Pisançon — Tél. : 33-08-84

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
26
JEUDI
26 JUIN
1975

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20

LE NUMERO 1,20 F.

51րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·330

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.330

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԷՆ ՎԵՐՋ

ԱՆԿԱԽ ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ ԴԷՊԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՕՋԱԽ

— o —

Ա

Սեւրի դաշնագիրը ի նպաստ Թուրքիոյ վերաքննելու համար Դաշնակիցներուն կողմէ 1921 Փետրուար 21էն Մարտ 12 Լոնտոնի մէջ գումարուած խորհրդաժողովը Մարտ 12ին — իր վերջին նիստին մէջ — որոշած էր ստեղծել հայկական Ազգային Օջախ մը՝ Անատոլուի արեւելեան սահմաններուն վրայ, առանց վերջնական ճշդելու վայրը, զոր պիտի նշանակէր Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդին կողմէ կարգուած Յանձնախումբ մը՝ տեղւոյն վրայ կատարելիք քննութենէն ետք: Նոյնպէս ճշդած չէր թէ անիկա անկա՞խ պիտի ըլլար թէ ենթակայ՝ թըրքական վերիչխանութեան:

Սեւրի դաշնագրին մէջ (յօդուած 95) կը խօսուի մխայն Հրէական Ազգային Օջախի մասին, որ պիտի ստեղծուէր Պաղեստինի մէջ, իբրեւ հետեւանք անգլ· կառավարութեան անունով Լորտ Պալֆուրի 1917 Նոյ· 2ի յայտարարութեան՝ իւրացուած դաշնակից Պետութեանց կողմէ: Սակայն այդ Օջախը անկախ պիտի չըլլար, այլ ենթակայ պիտի ըլլար մեծ Պետութեան մը հոգատարութեան: (Ցետագային Ազգերու Դաշնակցութիւնը Պաղեստինի հոգատար կը նշանակէր Մեծն Բրիտանիան):

Հայկական Ազգային Օջախի հարցը քննուեցաւ Ազգերու Դաշնակցութեան երկրորդ Ընդհանուր Ժողովին՝ Ժընեւի մէջ, 1921 Սեպտեմբերին՝ Հայերու վերաբերեալ ուրիշ երկու խնդիրներու հետ միասին,— Ա.) Հարէմներու եւ իսլամական հաստատութեանց մէջ գտնուող կիներու եւ մանուկներու ազատագրումը, Բ) Որս· Հայաստանի մէջ տիրող սովը:

Սեպտեմբեր 15ի նիստին մէջ Ընդհ· ժողովը միաձայնութեամբ քուէարկեց Լորտ Ռոպէրթ Սէսիլի ներկայացուցած բանաձեւը, որ յիշելէ ետք թէ Առաջին Ընդհ· ժողովը 1920 Նոյ· 18ին պարտականութիւն էր յանձնած Խորհուրդին հետեւելու Հայկ· Հարցի ընթացքին եւ թէ անկէ ի վեր Գերագոյն Խորհուրդը որոշած էր վերաքննել Սեւրի դաշնագիրը, Ընդհ· ժողովը ստիպողաբար կը հրաւիրէր Խորհուրդը, որ պնդէ Խաղաղութեան Գերագոյն Խորհուրդին մօտ՝ ստորագրուելիք նոր դաշնագրին մէջ ապահովելու համար Հայաստանի ապագան, մասնաւորաբար Հայերուն տալով Ազգային օջախ մը՝ բոլորովին անկախ օսմանեան տիրապետութենէն:

Այս բանաձեւը վիճաբանութեան դրուեցաւ 1921 Սեպտ· 21ի նիստին մէջ: Ֆրանսայի պատուիրակ Լէոն Պուրժուա վերապահութիւն յայտնեց առաջարկուած նոր «Հայաստանի անկախ Պետութեան» մասին, որուն ստեղծումը, ըստ իրեն, կը վերաբերի Գերագոյն Խորհուրդին: Ազգերու Դաշնակցութիւնը ո՛չ մէկ իրաւասութիւն ունի այդ մասին: Այս ըսելով հանդերձ, Լէոն Պուրժուա իր ջերմ համակրութիւնն արտայայտեց հանդէպ Հայաստանի եւ Հայերուն: Ի վերջոյ բանաձեւը ընդունուեցաւ առանց փոփոխութեան: Ազգերու Դաշնակցութեան Բ· Ընդհ· ժողովը կ'արտայայտուէր ի նը պատ Հայ Ազգ· Օջախի մը ստեղծումին, բոլորովին անկախ Թուրքիայէն:

Այս բանաձեւը վիճաբանութեան դրուեցաւ 1921 Սեպտ· 21ի նիստին մէջ: Ֆրանսայի պատուիրակ Լէոն Պուրժուա վերապահութիւն յայտնեց առաջարկուած նոր «Հայաստանի անկախ Պետութեան» մասին, որուն ստեղծումը, ըստ իրեն, կը վերաբերի Գերագոյն Խորհուրդին: Ազգերու Դաշնակցութիւնը ո՛չ մէկ իրաւասութիւն ունի այդ մասին: Այս ըսելով հանդերձ, Լէոն Պուրժուա իր ջերմ համակրութիւնն արտայայտեց հանդէպ Հայաստանի եւ Հայերուն: Ի վերջոյ բանաձեւը ընդունուեցաւ առանց փոփոխութեան: Ազգերու Դաշնակցութեան Բ· Ընդհ· ժողովը կ'արտայայտուէր ի նը պատ Հայ Ազգ· Օջախի մը ստեղծումին, բոլորովին անկախ Թուրքիայէն:

Գալով հարէմներու եւ Թրքական հաստատութեանց մէջ գտնուած կիներու եւ մանուկներու հարցին, հակառակ Թուրքերու յարուցած մեծ դժուարութեանց, Ազգերու Դաշնակցութեան Ա· Ընդհ· ժողովին կողմէ նշանակուած Յանձնախումբը յաջողեր է ազատել 2300 հայ որբեր, մինչդեռ ըստ Պոլսոյ Պատրիարքարանի վիճակագրութեան, Թրքական որբանոց ներու եւ տուներու մէջ գտնուող մանուկներու թիւն էր 73·350 հոգի,— վեց հազարը Պոլսոյ մէջ: Սեպտ· 23ի լիակատար նիստին մէջ որոշուեցաւ չարունակել կիներու եւ մանուկներու ազատումը, Դաշնակիցներու խառն Յանձնախումբի մը միջոցաւ:

Ընդհ· ժողովը որոշեց նաեւ որ Ռուսիոյ օգնող բարեսիրական մարմինները օժանդակեն նոյնպէս Հայաստանի, Վրաստանի եւ Ադրբեջանի բնակիչներուն:

Իր բանաձեւով, Ազգերու Դաշնակցութեան Բ· Ընդհ· ժողովը միաձայնութեամբ եւ յստակ կերպով հասկցուց Դաշնակիցներու Գերագոյն Խորհուրդին, որ Հայերը պէտք է ունենան իրենց սեփական Ազգային Օջախը, բոլորովին անկախ Թուրքիայէն:

Այս բանաձեւն ալ դժբախտաբար հոգեչահ խօսքերու եւ պզատոնական համակրանքի սահմաններէն անդին չանցաւ: Դէպքերը իրարու հետեւէ զահավիժեցին ի վնաս Հայերուն՝ Հայաստանի եւ Կիլկիոյ մէջ միանգամայն ու միաժամանակ:

1921 Հոկտեմբեր 13ին կարսի մէջ ստորագրուեցաւ ծանօթ չարաշուք դաշնագիրը մէկ կողմէն Ռուսիոյ, Հայաստանի, Վրաստանի եւ Ադրբեջանի, միւս կողմէ Անգարայի կառավարութեան միջեւ: Կը նուիրագործուէր Մոսկուայի 1921 Մարտ 16ի դաշնագիրը՝ աւելի խիստ պայման ներով՝ ի վնաս Հայաստանի: Կարսը, Արտահանը, Սուրմալուն վերջնապէս կը կցուէին Թուրքիոյ, Նախիջեւանը կ'ենթարկուէր Ադրբեջանի թեւարկութեան:

Շաբաթ մը վերջ, 1921 Հոկտ· 20ին Ֆրանքլէն Պույեոն Անգարայի մէջ կը ստորագրէր Ֆրանքեթուրք ծանօթ անիծեալ դաշնագիրը, որով Կիլիկիան ամբողջովին կը վերադարձուէր Թուրքիոյ: Աւելի քան հարիւր յիսուն հազար Հայեր, Մեծ Եղեռնէն եւ Մարաշի, Այնթափի, Հաճընի, Զէյթունի, Ուրֆայի ազէտներէն փրկուած բեկորներ ընդմիշտ կը հեռանային ցանկալի Կիլիկիայէն եւ իրենց հայրենի բոյներէն, անգամ մը եւս բըռնելով տարագրութեան ճամբան:

Ազգային Օջախին պիտի կառչէինք տակաւին ինչպէս ծովն ինկած մարդը կը կառչի օձին:

ՀՐԱՆՏ–ՍՄԱՐԻՒԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼ, ՔՈԹԻՏԻԷՆԸ, ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ԵՒ ... ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Փորթուկալեան տագնապը դադրեցաւ միայն փորթուկալեան ըլլալէ եւ Ֆրանսա փոխադրուեցաւ, սա միակ պատճառով որ Քոթիտիէն տը Փարին Երկուշաբթի օր, չորս ներքին էջերով հրատարակած էր Ռեփուպլիքա ընկերվարական թերթէն թիւ մը: Ծանօթ է որ վերոյիշեալ թերթին համայնավար գրաշարները կը մերժեն չարել, որովհետեւ համաձայն չեն հոն լսուածներուն ու այս ամբողջը, ինչպէս առանց հիմարութի կը չեշտէ Ժորժ Մարչէ, յանուն արտայայտութեան ազատութեան: Կայ սակայն այլ կէտ մը: Այս չորս յաւելեալ էջերուն մէջ լոյս տեսած էր խորհրդային փաստաթուղթի մը պատճէնը, զոր ստորագրած էր Պոնոմարեւ, ուր հրահանգներ կը տրուին արեւմտեան Համայնավար կուսակցութեանց: Ասիկա «չինծու», «սուտ» եւայլն, եւայլն թուղթ մըն է Ֆրանսայի Համայնավար կուսակցութեան համար եւ բանավէճ մը ծագած է այս պատճառով համայնավարներու եւ Իւմանիթէի մէկ կողմէ եւ Քոթիտիէնի միջեւ: Այս վերջինը կը գարմանայ ստեղծուած իրարանցումէն վասնզի նման փաստաթուղթեր բնականաբար «կ'երթեւեկեն» Մոսկուայի եւ արեւմտեան համայնավար կուսակցութեանց միջեւ:

Ֆ· Թեսոն, խմբագրապետը Քոթիտիէնի «Ճանուն Ազատութեան» խմբագրականով մը կ'անդրադառնայ հարցին, չատ տրամաբանական ձեւով:

Քանի մը տողով

Մ· ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Արտաքին նախարարը՝ Քիսինկէր, յայտարարեց, թէ Մ·

Նահանգներու դաշնակիցները կը սխալին, երբ կը մտածեն թէ «չնորհ մը կ'ընեն մեզի դաշնակից մնալով Մ· Նահանգներուն»: Թէեւ իր այս յայտարարութեան մէջ Քիսինկէր չէ յիշատակած Թուրքիան եւ, ընդհակառակն, ընդգծած է թէ իր ակնարկը ուղղուած է բոլորին, այսու հանդերձ քաղաքական չրջանակներու համոզումով ասիկա ազդարարութիւն մըն է Թուրքիոյ: Այս վերջինը, ինչպէս հաղորդած ենք, 30 օրուան պայմանաժամ տուած էր Ուաշինկթընի, որպէսզի բանակցութեան ճամբով վերաքննութեան ենթարկուի Թուրքիոյ ամերիկեան կայաններու հարցը: Աւելին՝ Անգարա անուղղակի կերպով կը սպառնայ փակել ամերիկեան կայանները եթէ Քոնկրէսը վերջ չտայ ամպարկոյին: Մ· Նահանգներու Արտաքին նախարարութեան պաշտօնատարներ անդրադառնալով Քիսինկէրի յայտարարութեան դիտել տուած են, թէ ազդարարութիւնը ուղղուած էր Թուրքիոյ, ինչպէս նաեւ Թայլանտի եւ Յունաստանի, Փորթուկալի, Սպանիոյ: Քիսինկէր քննադատած է միեւնոյն ատեն Քոնկրէսը, որ ամպարկոն վերցնելու որոշում չի տար:

AUCUN QUOTIDIEN DEMAIN

Վաղը՝ ինչպէս քողոր օրաթերթերը «Յառաջ» լոյս չի տեսներ

— o —

UN COMMUNIQUE DU SYNDICAT DE LA PRESSE PARISIENNE

A la suite de l'ordre de grève lancé par la Fédération française des travailleurs du Livre C.G.T. (F.F.T.L.) pour le jeudi 26 juin, le Syndicat de la presse parisienne déclare dans un communiqué :

« Les quotidiens adhérants au Syndicat de la presse parisienne seront dans l'impossibilité de paraître le 26 juin pour la quatrième fois en un peu plus de deux mois.

« Le Syndicat de la presse parisienne rappelle avec force que le conflit actuel concerne un titre qui a cessé d'être de ses adhérents depuis plus d'un an, et qu'il ne peut donc obliger les responsables du « Parisien libéré » à accepter une négociation. Il rappelle que loin d'adopter « l'attitude négative et méprisante » dont fait état le communiqué de la F.F.T.L., il est intervenu à plusieurs reprises tant auprès des pouvoirs publics que des parties en cause dans le conflit, suscitant ainsi des négociations dont l'échec n'engage en rien ses responsabilités. Le Syndicat de la presse parisienne s'élève contre des grèves répétées qui privent les lecteurs de leur quotidien habituel et conduisent inéluctablement à compromettre le sort des entreprises de presse écrite et par conséquent de tous leurs collaborateurs ».

Զորրորդ անգամ ըլլալով է որ օրաթերթերը լոյս չեն տեսներ Փարիզիէն Լիպերէի պատճառով, որ ինք լոյս կը տեսնէ ...:

Գրքի բանուորներու Սէ· Ժէ· Թէ· Ֆըրանսական Դաշնակցութիւնը առանձին զեկոյցով մը կը բացատրէ իր դիրքը, որու նպատակն է վերջ տալ «գործատրութեան եւ կառավարութեան բացասական եւ արհամարհական դիրքին»:

Դաշնակցութիւնը զօրավիղ կը կենայ Փարիզիէնի աշխատաւորներուն, չեշտելով թէ տագնապը աշխատանքի տագնապ մըն է եւ ոչ քաղաքական:

Բուն հարցը այն է որ Սէ· Ժէ· Թէ· դիրքի սենտիքան կ'ուզէ որ Ամօրի, Փարիզիէնի տնօրէնը բանակցութեան նստի եւ տրուած ըլլալով որ Ամօրի տեղի տալու տրամադրութիւն ցոյց չի տար, սենտիքան կ'ուզէ այս ձեւով նեղը դնել համան մամուլն ու կառավարութիւնը, որպէսզի ատոնք ճնշում բանեցնեն Ամօրիի վրայ:

ԱՐՆՕ ԲԱԲԱՋԱՆԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

— o —

Անցեալ Շաբաթ օր, Փարիզ ժամանեց Արնօ Բաբաջանեան, որ Ուրբաթ իրիկուն Գաթթայի երեկոյին, քաղաքիս մէջ առաջին անգամ ըլլալով, պիտի նուագէ դաշնակի եւ ջութակի իր Սոնաթը Լեւոն Զիլինկիրեանի հետ:

PALAIS DES CONGRES, 6 JUIN 1975

Que faire ?

N.D.L.R. — Nous publions, en dernier lieu le discours de Jean-Marie Carzou, qui peut donner matière à controverse et c'est tant mieux. Nous-mêmes pouvons ne pas partager toutes les opinions émises par notre ami (nous reviendrons là-dessus plus tard), mais nous aimons son discours car il est dans la norme des principes de ce journal: Dire les Vérités, même si elles font mal, être réaliste et objectif, ne pas se leurrer, et surtout, surtout, ne pas s'endormir aux doux sons des berceuses d'auto-satisfaction. Mais nous aurons à revenir là-dessus. Pour le moment laissons parler Jean-Marie Carzou et si, jeunes Arméniens de France, vous n'êtes pas d'accord avec lui, dites-le nous, écrivez-le nous (avant le 5 Juillet) et nous publierons tout écrit intéressant. Jean-Marie Carzou répondra à vos questions et la Rédaction conclura.

Précisons que le titre est de la Rédaction mais les passages soulignés du texte sont de J.-M. Carzou.

« Chaque fois que l'on parle de l'Arménie, une question me semble monter à toutes les lèvres : comment se fait-il que cet état de choses puisse se prolonger, s'éterniser, s'aggraver, et par quels moyens réussirons-nous enfin à mettre un terme à ce qui est à la fois un scandale, un défi à la conscience humaine et une atteinte grave aux intérêts de l'Europe toute entière ? ».

Mais ce n'est pas moi qui parle : ces quelques phrases forment le début du discours qu'un socialiste, qui était député, adressait au public d'une manifestation semblable à celle de ce soir. 4.000 personnes aussi, des personnalités non-arméniennes aussi : d'Estournelles de Constant, député républicain, Denys Cochin, député conservateur, Francis de Pressensé, député socialiste, Jean Jaurès, député socialiste, Paul Lerolle, député conservateur, Anatole Leroy-Beaulieu, membre de l'Institut. *La date :* 1.903.

Et elles sont nombreuses, les soirées qui eurent lieu ainsi à Paris, à Londres, en Suisse, en Italie, aux Etats-Unis même, entre 1895 — la répétition générale, 300.000 morts — et 1915 — le massacre définitif, le génocide, 1.500.000 morts. Tous ces orateurs étaient des hommes généreux, amis des Arméniens, conscients du danger qui pesait sur eux. E tnous devons les remercier d'avoir été aux côtés du peuple menacé.

Mais nous devons aussi nous poser cette question : à quoi cela a-t-il servi ? Quelles conséquences sur la réalité ? *Je le demande ce soir*, parce qu'il semble bien que, 60 ans après le génocide, notre communauté soit prête à ouvrir les yeux et à mieux regarder, autour d'elle et en elle. 60 ans après, est-ce que nous ne sommes pas *ce soir* dans la même situation ? 50 ans après, la traité de Lausanne, si nous imaginons une manifestation semblable, est-ce que nous ne sommes pas amenés à voir que nous disons la même chose que ceux qui ont pu prendre la parole en 1925 ? *Y a-t-il la moindre différence dans le tableau que les uns et les autres peuvent dresser ?* Le génocide que rien n'a empêché est achevé et réussi : l'Arménie a officiellement disparu de la carte turque et elle est engloutie dans les nouveaux déserts d'Anatolie ; la colonie arménienne qui a pu survivre à Constantinople se trouve maintenant à Istanbul, et elle y gère dans la même précarité ses écoles, ses églises et ses journaux ; les exilés et les réfugiés n'ont obtenu nulle part la moindre réparation à tous les dommages qu'ils ont subis : les uns tâchent de perpétuer une Arménie dans le cadre de l'Union des Républiques soviétiques, les autres créent dans la dispersion des foyers aux liens plus ou moins lâches. En tout cas, les uns et les autres voient que le crime n'a pas été puni — et même il est oublié, et donc entériné *de fait* par la communauté internationale des Puissances — et ils ne pourront même pas tirer profit du grand conflit de 1939-45.

Eh oui, de 1925 à 1975, *rien n'a changé*. Le tableau est le même ? NON, ce n'est même pas vrai : car cinquante ans passés pour rien, cinquante ans au bout desquels tout est pareil, cela fait une différence, terrible, cela pèse, cela aggrave. Et si tout est pareil, c'est *en pire*. Avec cinquante années inutiles pour noircir le tableau. *Et qu'au moins, ce soir, nous nous le mettions bien sous les yeux, ce tableau :* cinquante ans pour rien, cela apporte plus d'indifférence, plus d'oubli, plus d'inactualité. Qui existe ? Les Turcs. Qui parle dans les Assemblées internationales ? Les Turcs. Qui reçoit de l'argent, des armes, des touristes ? Les Turcs. Qui a l'oreille des gouvernements quand il s'agit d'empêcher une émission, un article, une commémoration ? Les Turcs. Voilà à quoi ont servi ces 50 ans : à achever encore le génocide -- avec la cruelle rigueur d'un mécanisme logique qui ressemble terriblement au châtiment antique. Car ne sommes-nous pas, dans nos pères, comme des morts à qui l'on aurait refusé toute sépulture ? La mort de l'Arménie n'a pas obtenu sa place dans le cimetière des nations : elle est devenue une mort clandestine — et tous la rejettent.

Aux survivants qui ont choisi la France, il ne reste donc rien : ni la terre paternelle, ni même une tombe symbolique auprès de laquelle ils sauraient qu'ils existent. Loin de moi l'idée de rabaisser le grand accueil d'une nation libérale — mais il faut le dire: dans une telle conjoncture, ils ne sont plus que Français, ils ne peuvent plus être que cela, des Français avec une autre origine — vague, teintée d'exotisme, un certain charme — et c'est tout. Alors, je comprends que, jusqu'à présent, seul le 24 avril ait pu les réunir, faire oublier tout ce qui les divise quand ils redeviennent ordinairement Arméniens. Et c'est encore une chance qu'il y ait au moins une date et que, ce jour-là, la salle Pleyel serve de cimetière par delà la réalité de l'inexistence et de la fusion lente dans une autre communauté.

Nous voici donc réunis ce soir encore une fois, et il nous faut remercier du fond du cœur humain ces hommes qui sont venus s'associer à notre interrogation ; et ce sera très bien si, grâce à leur présence, le contenu du problème arménien apparaît dans sa véritable dimension de question posée avec les autres, hélas innombrables en ce siècle dur, à la dignité et au progrès de la conscience. Mais, moi, je ne veux plus entendre ce soir, quand les discours se seront éteints, ce lancinant et douloureux appel qui monte de tous ces Arméniens enfin réveillés du sommeil de l'identité : que faire ?

Que faire ? Voilà ce qu'il faut enfin savoir, et dire. Après 80 ans de discours sur place, il est temps de bouger et de se remettre en marche — ou bien alors, vieux vaut accepter d'un cœur tranquille sinon léger que notre peuple soit mort et que nous appartenions désormais à d'autres qui nous ont reçus. Mais si nous voulons que ce tombeau absent ne disparaisse pas non plus de nos mémoires tourmentées, alors il faut répondre à cette question et à celle-là seule : *que faire ?*

Mais, attention, dès lors que l'on veut avancer *pour revivre*, plus rien n'est facile. Le 24 avril, quelques soirées par ci par là, *c'est facile* — d'ailleurs, cela ne sert à rien. *Et même, c'est commode.* Car en fait, nous le sommes déjà, unis, intégrés, quasiment assimilés — et le 24 avril, je dois vous le dire, qu'est-ce d'autre aujourd'hui sinon un merveilleux alibi ? Alibi pour tout, alibi pour nos divisions et nos luttes misérables de petits clans, alibi pour nos réussites mesquines et quelconques dignes des petits provinciaux français d'antan, alibi pour nos oublis — de la langue, de la religion, de la culture. Alibi surtout pour notre angoisse : car d'un bout de l'année à l'autre, ce 24 avril suffit à tout cacher, et cette commémoration joue véritablement le mauvais rôle *d'un masque*. Nous avons subi ce génocide en 1915 : comment osons-nous être heureux qu'il ait fallu attendre 50 ans après la publication des documents pour avoir un livre qui les mette à la disposition de tous ? Comment osons-nous être fiers qu'il ait fallu attendre vingt ans pour que notre chanteur écrive là-dessus ? Et nos cinéastes, ignorons-nous qu'aucun n'a encore rien fait là-dessus ? Alors, oui, le 24 avril est un terrible masque, qu'il faut enlever. Et ce sera là le premier geste d'une action véritable : qui doit consister d'abord à regarder en face cette insupportable réalité. *Débarrassons-nous du masque* et laissons à la seule piété, religieuse et laïque, le soin de célébrer les morts, puisqu'ils ne nous servaient qu'à accepter de passer le temps sans eux. Je propose donc qu'on supprime tous les efforts de cette fausse union du 24 avril : elle est trop éphémère, trop superficielle, trop formelle.

Mais s'il s'agit d'action, il ne suffit pas de rejeter les paravents : il faut savoir, encore une fois avant toute chose, *qui* agira. Et là aussi, il faut être capable de regarder la réalité en face : effectivement, il n'y a pas de communauté arménienne. Dispersée en tant de pays, désunie entre tant de factions, comment parlerait-elle ? A cela aussi il faut remédier — car, sans cela, à quoi servirait-il de proposer un programme ? C'est mettre la charrue non pas avant, mais à côté des bœufs. *Qui* sommes-nous donc ? 200 à 300.000 citoyens français d'origine arménienne, plus ou moins rassemblés en de vagues et changeants conglomérats, géographiques, religieux, politiques, et même commerciaux. Un point c'est tout. Et c'est avec eux, à partir de cela qu'il faut agir. Et pas autrement : *tout le reste n'est qu'utopie* ou confort moral bien hypocrite. Et c'est ainsi que j'ai fini par comprendre pourquoi l'on pouvait accumuler tant de comités, de réunions, d'actes apparents : la réalité a été laissée de côté — et elle se venge rigoureusement. Si l'on ne tient pas compte d'elle, elle ne tient pas compte de vous. Examinons donc ainsi, même si c'est dur, les réponses actuelles à ce « que faire ? » qu'il faut entendre. Reconnaissance et réparation du génocide, restitution des terres : pouquoi pouvons-nous « l'exiger » perpétuellement sans aucune chance d'être écoutés ? Eh bien, parce que *ce n'est pas à nous de le faire. Qui* sommes-nous en effet ? Une parcelle d'émigrés sans identité commune officielle. Au nom de qui parlerions-nous donc ? Au nom des morts ? Cela n'intéresse pas les vivants. Au nom des vivants ? Des vivants *arméniens ? Mais ils ne sont pas ici*, et voilà ce qu'il faut enfin reconnaître.

L'Arménie n'est pas ici, et elle existe. C'est à elle de parler, à elle de demander, à elle d'agir. Elle, elle est l'Arménie historique que cette injustice de 1923 a mutilée, elle, elle est le Hayastan. Ces terres qu'on nous a volées, elles touchent les siennes. Et nous savons bien que, si elles nous étaient rendues, personne n'irait d'ici les repeupler et les faire revivre ; qui ira même combattre pour cela, s'il faut quitter la rue de Trévise ou la Sorbonne ? Peut-être iraient ceux, plus proches, qui habitent en Iran ou au Liban ; mais plus sûrement ceux qui voient l'Ararat de leurs fenêtres. Certes, cette Arménie n'est pas libre ni indépendante et tout y est soumis au pouvoir soviétique général. Mais nous, ici, sommes-nous plus

---

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՍՂԱԳՐԱԿԱՆ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄ

Այդ, 51րդ յօդուածը կ'ըսէ, թէ պատժելի արարք մը դոյութիւն չունի, եթէ անոր հեղինակը եղեր է անգիտակից կամ մասնաւոր գործունէութեան անցողակի, հիւանդոտ խանգարման կացութեան մէջ՝ որ ի բաց կը հանէ ազատ կամքը :

Ա. զ ա տ կ ա մ ք ը դոյութիւն ունի, եթէ մարդ ի վիճակի է՝ իր գործողութիւնները, իր բնազդները, բան մը ընելու, բանի մը ձեռնարկելու իր ներքին մղումները կանոնաւորել իր իմացականութեան, իր մասնաւոր անձնաւորութեան միջոցով : Եթէ մենք ժխտենք ասիկա լայն ծաւալով, այն ատեն մենք ժխտած կ'ըլլանք ազատ կամքի մը կարելիութիւնը : Օրէնքը այսպէսով կը պահանջէ, որ այն կացութիւնը, զոր դուք ճշդելու էք, այնպէս ըլլայ, որ ոչ միայն զժուարացնէ կամքին կազմումը, արգելք ըլլայ եւ վնասէ անոր ,այլեւ բոլորովին ի բաց հանէ զայն :

Ուրեմն դուք պէտք է հարցնէք ձեզ — Արդեօք ամբաստանեալին վերնոտութիւնը եւ բժշկական իրազեկներուն կարծիքներուն մէջ յիշուած ուրիշ հանգամանքները ստեղծա՞ծ են ամբաստանեալին քով այնպիսի կացութիւն մը, որ ան այլեւս իր արարքներուն տակ չունենար բոլոր մասերը իր գիտակցութեան, բոլոր մասերը իր ղեկավարներու եւ մտապատկերներու աշխարհին, երբ 1921 Մարտ 15ին կը գործէր սպանութիւնը : Եթէ դուք ընդունիք, որ իր գիտակցութեան մէկ նշանաւոր մասը կամ իր մտաւոր անձնաւորութեան որոշ լարերը այն աստիճան վնասուած էին, որ ան այլեւս ի վիճակի չէր ազատօրէն կազմելու իր կամքը, այն ատեն պէտք է որ, համաձայն 51րդ յօդուածին, ժխտէք նաեւ պատժախրատական պատասխանատուութիւնը եւ դինքը անպարտ արձակէք : Այս է առաջին քննութիւնը, որուն դուք ձեռնարկելու էք նաեւ ներկայ պարագային, որովհետեւ հարցումը կը սկսի հետեւեալ բառերով. «Ցանցաւո՞ր է ամբաստանեալը...» :

Իսկ եթէ դուք չընդունիք նման անգիտակից կացութիւն մը եւ մասնաւոր դրօնականէութեան նման հիւանդոտ խանգարում մը այն պատճառով, որ ձեզի կը թուի, թէ դէպքը իր ամբողջութեամբ չի կրնար երաշխաւորել ասիկա, այլ ընդունիք, թէ եղեր է միայն նուազած պատասխանատուութիւն, — այն ատեն դուք պարտական էք չարունակել քննելու, թէ չէ՞ն արդեօք պիտաւորեալ սպանութեան մը նշանակները : Ասոր մասին պէտք չունիմ երկար խօսելու : Դուք պէտք է հարցնէք ձեզ՝ կ'ուզէ՞ր արդեօք ամբաստանեալը սպաննել Թալէաթը եւ պիտէ՞ր արդեօք ան, թէ ինքը մարդ մը կը սպաննէ : Թէ ի՛նչ բանի հասաւ ան ատով, այդ հոգերը մը չի խաղար : Եթէ այդ առհասարակ խնդրի առարկայ դառնայ այստեղ, այն ատեն պէտք է որ դուք հարցումին հաստատական պատասխան տաք, եթէ անչուշտ 51րդ յօդուածը որոշիչ չնկատէք :

Արհրդածութիւնը, որ կը պատճառաբանէ կանխամտածուած սպանութեան մասին արուած հարցումին հաստատական պատասխանը, ոչ մէկ առընչութիւն ունի դիտաւորութեան հետ : Արհրդածութիւնը աւելի ընդարձակ իմաստ ունի :

Ցետոյ, պէտք է որ դուք ձեզք բերէիք այն համոզումը, թէ ամբաստանեալը սպանութեան վայրկեանին, երբ կը հասցնէր իր հարուածը, խորհրդածութեամբ կը գործէր : Այդ դուք կրնաք ընել, եթէ ըսէք. «Ան ներքին դրդման կացութեան մէջ չէր. ան տակաւին ի վիճակի էր կըշռադատելու ի կողմն եւ հակառակն : Իսկ եթէ դուք ընդունիք ներքին դրդման կացութիւն մը, որ ի բաց կը հանէք հանդարտ կշռադատման հնարաւորութիւնը, այն ատեն պէտք է որ դուք ժխտողական պատասխան տաք խորհրդածութեան մասին եղած հարցումին :

Այստեղ խնդիրը մը եւս ծագած է, այն է թէ ամբաստանեալին կը պակսէր ապօրինութեան գիտակցութիւնը :

(97 – Շար.)

libres à l'égard du gouvernement français qui interdit de mettre le nom de la Turquie sur nos banderoles ? Communiste ou pas, c'est cette Arménie-là qui a entre les mains le destin posthume du génocide : elle seule a le vrai pouvoir de lutter, parce qu'elle seule incarne la réalité de la survie.

Serait-ce donc qu'il n'y a ici rien à faire ? *Au contraire*. Et je pense que, si nous sommes capables d'ôter le masque des commémorations, si nous sommes capables d'accepter la réalité arménienne dans le monde d'aujourd'hui, nous aurons ouvert le chemin à une action, c'est-à-dire à des actes efficaces de la part d'une diaspora consciente de ce qu'elle représente : un lieu de maintien pour une culture, donc pour une identité seconde et, simultanément, un lieu de soutien pour toute l'Arménie. Car, si nous laissons aux Arméniens qui sont sur leurs terres les actions décisives, nous retirons à la diaspora tout ce qui la bloquait et nous pouvons non plus rêver, mais espérer et agir pour former ici une véritable communauté des citoyens français d'origine arménienne, enfin unis parce que ce qui les divisait aura été retiré. N'est-il pas possible en effet, alors, de rassembler nos efforts trop dispersés pour faire des écoles, des centres culturels, des moyens de communication de ce groupe ? N'est-il pas possible aussi, en même temps, de rassembler nos efforts pour constituer enfin cette documentation définitive, publique et claire qui peut seule faire sortir le génocide oublié de ce sinistre ghetto où il gît avec les Indiens, les Biafrais et tant d'autres? Car il ne s'agit pas que nous oublions le crime — et n'est-ce pas aussi ce que notre peuple d'Arménie attend et espère de sa diaspora ? L'aider à mieux survivre, l'aider à se défendre contre des phénomènes tout aussi dangereux d'assimilation, l'aider à se préparer. Faisons donc ici des livres, des colloques, des appels, ce centre de documentation dont on vous a parlé, toutes ces actions qui maintiennent dans un monde désabusé la présence du crime impuni. Mais faisons-le pour l'Arménie, et en son nom. Ce n'est pas à nous d'en appeler à l'ONU, mais préparons tout ce qui est nécessaire à cet appel. Et si vous voulez parler des terres, alors c'est là-bas, à Erévan, qu'il faut le faire. Et je veux saluer ces Arméniens grâce à qui nous pouvons ici exister encore — et j'imagine bien qu'ils ont là-bas, à Erévan, le plus dur de la tâche. Mais personne ne peut d'ici la remplir pour eux. Les aider, oui, nous le pouvons — avec une action qui soit la nôtre, adaptée à ce que nous sommes. Que faire ? Voilà donc ce qu'il y a à faire : nous avons trop perdu de temps à d'inutiles bla-bla. Et je crois que les

ՀԱՅԵՐԷՆԸ՝ ՓԱՐԻԶ ԵՒ ՇՐՋԱՆՆԵՐԸ

— o —

ԽՄԲ.— Ֆաքի մը ամիս է, «Յառաջ» դպրոցէ դպրոց, դասընթացքէ դասընթացք, տեսակ մը էնտուբիւն կը կատարէ հայերէնի դասընթացքներու, փարիզ եւ արուարձաններէը: Ասոր նպատակն է կարենալ ընդհանուր պատկեր մը պարզել հայերէնի ուսուցման վիճակին մասին: Նախ պիտի տանիմ չոր տուեալները, եզրակացութեան յանգելու համար եւ խորհրդածութիւններ ընելու, որոնք ի յառաջագունէ կրնանիմ խոստովանիլ թէ խրախուսիչ պիտի չըլլան: Բայց յաւ է

poursuivre représente quelque chose de plus désespérant encore que la dépendance à l'égard du pouvoir soviétique. 50 ans le bla-bla n'ont fait que laisser la diaspora s'enfoncer dans l'anonymat : l'Arménie, elle, existe.

Pour moi, donc, tel est le chemin, simple, où il faut à présent s'engager — sans bruit et sans gloire peut-être, mais pour une action digne de ce nom et dont il subsiste au moins les éléments dont il faudra disposer le jour où tout changera.

Place donc au travail utile ; et je ne vois finalement ce soir pas de vœu plus fort à exprimer que celui-ci : que cette réunion soit la dernière !..

J. M. CARZOU

P. S. — Ce texte est celui que j'avais écrit. En le prononçant vendredi soir, je l'ai modifié sur quelques points de détail qui sont négligeables ; en revanche, la fin en a été très différente et je voudrais dire pourquoi. Je crois en effet que nous avons tous été sensibles à ce qu'il y avait d'apparemment positif dans la première partie de la soirée : beaucoup de monde, une ambiance chaleureuse, des discours solidaires des représentants d'associations non-arméniennes, l'effort de présentation d'un film. Dans ce climat de l'entracte, j'ai donc estimé qu'il ne falait peut-être pas condamner aussi fort ce type de réunions et j'ai donc changé le dernier paragraphe de mon discours pour conclure ainsi : « Le film de ce soir, c'est déjà quelque chose ; les poèmes des étudiants d'Aix que l'on m'a fait parvenir, c'est déjà quelque chose. Place donc au travail utile. » Mais, finalement, je ne suis pas du tout sûr d'avoir eu raison de procéder à ce changement...

J.M.C.

որ իմ իմաստասիրութեամբ չտարուիմ եւ գիտակցիմ դառն իրականութեան:

Շարքը կը սկսիմ միօրեայ վարժարաններով եւ ամէնէն առաջ՝ Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանը:

ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ՍԵՒՐ

Շատ բնական եւ, միաժամանակ, հասկնալի էր, որ «Յառաջ»ի քննութիւնը՝ Փարիզի հայ կրթական պատկերին մասին, սկսէր զաղութին ուսումնական ամէնէն հին օճախով: Այսպէս է, որ առաջին առթիւ կը գտնուինք Սամուէլ – Մուրատեան վարժարան՝ Հ. Ռափայէլ Անտոնեանի աշխատասենեակը, եւ մեր զրոյցը կը սկսի աշակերտութեան թիւին վերաբերեալ հարցումով:

— Մինչեւ քանի մը տարի առաջ, կը պատասխանէ Հ. Ռափայէլ, վարժարանի աշակերտութեան թիւը 100–110ի միջեւ կը տարուբերէր, իսկ ներկայ ուսումնական տարեշրջանին, չնորհիւ ստեղծուած կարելիութիւններուն, յաւելում արձանագրեցաւ՝ հասնելով 148ի: Պէտք է ընդգծել, թէ դիմումները աւելի էին, սակայն տեղերը սահմանափակ ըլլալով, ակամայ ստիպուեցանք մերժումի պատասխան տալ շատերու:

Պարզ է, թէ ի՛նչ դրդապատճառներէ առաջնորդուած ծնողքներ կը փափաքին իրենց զաւակները ուղարկել Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը. նախ եւ առաջ կայ կրթութեան, դաստիարակութեան պարագան: Ծնողք մը միշտ նախընտրութիւնը կուտայ այնպիսի վարժարանին – րու, ուր վստահ է, թէ իր զաւակը այսպէս ըսուած բարոյական լուրջ մթնոլորտի մէջ պիտի թրծուի, հասակ նետէ ու դաստիարակուի: Երկրորդ հիմնական պատճառը, անշուշտ, հայերէի կրթութեան պարագան է: Ընդհանուր դիտութիւններու կարգին պատանին պիտի սերտէ իր ժողովուրդին լեզուն, հաղորդակից պիտի դառնայ անոր անցեալին, գրականութեան, մշակութային արժէքներուն, հայրենիքին եւայլն:

Երկրորդ հարցումը, որուն շուրջ կը ծաւալի խօսակցութիւնը, հայերէնի դասաւանդման յատկացուած ժամանակաշրջանն է:

— 8րդ դասարանէն մինչեւ 3րդ դասարան, կը պատասխանէ Հ. Ռափայէլ, շաբաթական հինգ պահ հայերէն նիւթերու յատկացուած ժամանակացոյց ունինք: Իւրաքանչիւր պահը մէկ ժամ է, որով շաբաթական հինգ ժամ կ'ըլլայ: Պէտք է ընդգծել, թէ այս դասարաններուն մէջ կը դասաւանդուին հայերէն լեզու եւ, անշուշտ, Հայոց պատմութիւն: Ճշդենք, թէ վերոյիշեալ դասարաններու աշակերտութեան տարիքը 9էն 14ի մէջ է ընդհանուր առմամբ:

Բ. եւ Ա. դասարաններու մէջ կը դասաւանդուի շաբաթական չորս ժամ հայերէն լեզու եւ Հայոց գրականութիւն ու մէկ ժամ ալ Հայոց պատմութիւն: Բ. կարգի աշակերտներու տարիքը 15–16 է, իսկ Ա. կարգինը՝ 17–18:

Ա.ա.բատական (թերմինալ) դասարանը (18–19 տարեկաններ) հայերէն լեզուի եւ գրականութեան դասաւանդման համար 3 ժամ ունի շաբաթական: Հայոց գրականութիւնը, իբրեւ անկախ նիւթ, հայերէնի կողքին 3րդ դասարանէն (14 տարեկաններ) կը սկսի եւ կը շարունակուի մինչեւ Ա.ա.բատական դասարան:

Նկատելի է, որ վերջին՝ Ա.ա.բատական, դասարանին մէջ հայերէնի եւ Հայոց գրականութեան յատկացուած ժամերը նըւազում մը կ'արձանագրեն (փոխանակ 5ի՝ 3 ժամ): Ասոր գլխաւոր պատճառն այն է, որ ուսանողները խիստ ծանրաբեռնուած են այլազան նիւթերով, քանի անոնք պէտք է պատրաստուին ներկայանալու պետական քննութիւններու:

Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանի աշակերտութեան հայերէի ուսուցման դրծը կը վարեն երկու վարդապետներ եւ երեք աշխարհական ուսուցիչներ:

Հ. Ռափայէլ ապա կ'անդրադառնայ դասագիրքերու մասին մեր ըրած հարցումին. դասագիրքերը, կ'ըսէ ան, Մխիթարեան հրատարակութիւններ են՝ Հ. Յակոբ Զանթաչեանի «Նոր Սեւան» այբենարաններու շարքը, բարձրագոյններու մէջ՝ Հ. Մեսրոպ Ճանաչեանի «Մաղաքաղ արդի հայ գրականութեան» գոյգ հատորները. Հայոց պատմութեան իբրեւ դասագիրք կ'օգտագործուի Հ. Վահան Յովհաննէսեանի պատրաստած համապատասխան աշխատութիւնը:

Դասագիրքերու բովանդակութիւնը բաւարար չափով կը պատշաճի մեր տեղական պայմաններուն, այսուհանդերձ, «Սեւան»ներու վերատեսութիւնը անհրաժեշտ է:

Կը հետեւի ուրեմն, դիտել կուտանք մենք, թէ հայերէնի եւ յարակից նիւթերու ուսուցումը դժուարութիւններ հիմերու վրայ դրուած են Սեւրի Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանէն ներս: Կայ, սակայն, իրականութիւն մը, որ անհրաժեշտ է արձանագրել: Անցեալին Սեւրի կրթարանի սաներ օգտակար դեր կը ստանձնէին մեր զաղութին կեանքէն ներս այլազան ճակատներու վրայ: Դժբախտաբար, վերջին հինգ եւ աւելի տարիներու հունճքը կարծես ինքնամփոփ կեանք կը վարէ, առանց չոզ արձակելու Ֆրանսայի հայ զաղութին մէջ:

— Այո, կը պատասխանէ Հ. Ռափայէլ, ներկայիս մեզ չեն դժուարացներ արդիւնքները, որովհետեւ չենք բաւականանար հայերէնի հպանցիկ ծանօթութիւնով: Բարձրագոյն դասարանի աշակերտներէն եւ շրջանաւարտներէն կը սպասենք աւելի խոր ծանօթութիւն հայ գրականութեան, ճշդրիտ ծանօթութիւն հայերէնի եւ Հայոց պատմութեան, այլ մանաւանդ անձնական հետաքրքրութիւն հայ մշակոյթի, ազգային կեանքի հանդէպ, քանի տասնք են մեր հետապնդած նպատակները:

Արդէն քանի մը տարիէ ի վեր մասնաւոր ճիգ կը թափենք հայերէն լեզուի կանոնաւոր ուսուցման ուղղութեամբ: Առանձին վարժապետ մը լեզուի դասընթացքները կանոնաւոր, հաստատուն հիմերու վրայ կը փորձէ դնել փոքրերու դասարաններու մէջ: Այլ քայլեր ալ կը յուսանք օգտակար կը հանդիսանան մեր առաջադրութիւններուն:

Ցամենայն դէպս չմոռնանք, կ'եզրափակէ վահէ իր խօսքը Հ. Ռափայէլ, որ պատանիներ առանց հայերէն բառ մը դիտնալու ոտք կը դնեն հոս եւ տարիներ ետք չքնաւարտ կ'ըլլան հայեցի դաստիարակութիւն ստացած: Կը խօսին հայերէն, կ'երգեն հայերէն, կը ծանօթանան մեր ազգային պատմութեան եւայլն: Վերջապէս չմոռնանք, որ իրենց անմիջական շրջապատն ալ չի նպաստեր իրենց հայերէնի եւ յարակից նիւթերու ուսուցման զարգացումին:

Ժ. Մ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (145)

ՄՈՆԹԷ-ՔՐԻՍԹՕ-Ի

ՕՐԴԻՆ

է·

ԻՆԿՈՂ ԴԻՄԱԿՆԵՐ

— Այո, կը հասկնամ... տ'Ալիթթան: Լուչիոլա, երբ այս անունը լսեց, այնպէս մը դողաց որ, կարծես յանկարծական տենդ մը ամբողջ մարմինը կը ցնցէր: Եւ յետ ճայնով մրմնջեց.

— Ա՜հ, եթէ սպաննեցին զինքը...

— Ո՛չ, մի վախնար... տ'Ալիթթա հազուադիւտ զարճուած-քներ ունեցող գաղտնութեան մը խառնուած է: Նուիրական պարտականութիւն մը զինքը կանչած եւ քենէ հեռու ըլլալ ստիպուած է: Լուչիոլա գլուխը ցնդեց:

— Ո՛չ, ո՛չ, ըսաւ, տ'Ալիթթա այն մարդոցմէ է, որոնք վտանգի առեն միշտ ներկայ են: Ձիս մտիկ ըրէ, Միլլա, եւ երդումս ընդունէ: Գիտես թէ ով եմ, գիտես թէ ինչ աննուաճելի եռանդ կայ վրաս... լաւ, եթէ այս վատերը սիրած մարդս զարկին... անոնցմէ եւ ոչ իսկ մէկը վրէժխնդրութենէս պիտի ազատի...

Ձեռքովը Միլլայի ձեռքը սեղմելով՝ այս խօսքերը կը հաստատէր:

Կառքը յանկարծ կանգ առաւ:

— Ո՞ւր ենք, հարցուց Միլլա տեսակ մը մտատանջութեամբ:

— Ձեմ գիտեր...

Նոյն միջոցին գռնակը բացուեցաւ Ֆափչիկ Ալին յարդանքով կեցած էր:

Նախ Լուչիոլա վար իջաւ, յետոյ իր ընկերուհին դառնալով.

— Ան որ մեզի փրկեց՝ դարձեալ պիտի փրկէ, ըսաւ իր սիրուն մեծաբանութեամբ: Եկուր:

Միլլան ալ վար իջաւ:

Դուռ մը բացուած էր երկու կիներուն առջեւ:

Տակաւին ուր գտնուիլնին չհասկցած, մութ գոյն հագուստներ հագած ծառաներ, որոնց երկուքը աչառնակներ կը կրէին, առաջնորդեցին զիրենք ընդարձակ դահլիճ մը, որ ոսկեթել սեւ թաւիշով կահաւորուած էր:

Ցետոյ ճերմակ մազերով, արծուի դէմքով մարդ մը մէկ խօսքով Պերթուչիո մօտեցաւ Լուչիոլայի:

— Տիկին, ըսաւ, աներկիւղ եղէք: Հոս բարեկամի մը տունն էք:

Պերթուչիո այս խօսքերը ըսած առեն եւս երթալով՝ դրան մը վարագոյրը վերցուց եւ ճամբայ տուաւ երկու ընկերուհիներուն որ անցնին:

Լուչիոլա եւ Միլլա չկրցան զարմացական բացագանչութիւն մը չարձակել:

Իրաւ ալ երբեք այսքան անակնկալ եւ միեւնոյն առեն հիանալի տեսարան մը չէին տեսած:

Այն սենեակը, ուր մտած էին, կարծես կ'իրականացնէին արեւելքի պատմիչներուն երեւակայութիւնը զրգռող եւ բաղնիքէն մէկը:

Կարծես յանկարծ կապոյտ աշխարհը կը մանէին:

Պատերը կ'աներեւութանային ա՛յնքան հաստ եւ միեւնոյն առեն այնքան ճկուն մետաքսեայ օթոցներուն տակ որ, ձմեռ առեն առաւօտեան սառոյցէն բիւրեզանալով ծառերու ոստերէն կախուած թեթեւ ճիւղերու կը նմանէին:

Այնուչահոտ փայտէ կահերն ալ նոյն գոյնն էին, սպիտակ եւ կապոյտ գորգը ամպի մը խորութիւնը ունէր կարծես: Եւ կապուտակ բիւրեղէ գունդերու տակ ծածկուած կանթեղները մեղմ լոյս մը կ'արձակէին այս քաղցր փափկութեան վրայ:

(Շար.) ԺԻՒԼ ԼԵՐՄԻՆԱ

Կարդացէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

Տարածեցէք

Տէր եւ Տիկին Բաբգէն Պահկեան, Տէր եւ Տիկին Հմայեակ Ծովինեան, Տէր եւ Տիկին Աւետիս Տէվէճեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբիկ Պահկեան, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Հանէլեան, Օր. Վերոնիք Հանէլեան խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր եւ մեծ–մօր՝

ՏԻԿԻՆ ԳՈՀԱՐԻԿ ՊԱՀԿԵԱՆԻ

(ծնեալ Լուսպարոնեան)

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 23ին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի Յունիս 26, ժամը 9·30ին Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցին, 15 Ռիւ Ժան Կուժոն։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ ընկատել։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷյԼ.— Պր· Սերոբ Հայրապետեան, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Գուշդում–ճեան, Պր· Պետրոս Հայրապետեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Հայրապետեան, Տէր եւ Տիկին Գալուստ Հայրապետեան եւ զաւակը կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի Յունիս 29, Մարսէյլ, Պուլվար Օտտոյի Ս· Յակոբ եկեղեցին իրենց կնոջ, մօր, պապիկ մօր, մեծ–մօր եւ աղգականին՝

ԵԱՂՈՒԹ ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

(ծնեալ Կոստոեան)

մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

Այրի Տիկին Սիւզան Զիլինկիրեան կը տեղեկացնէ թէ իր ամուսնոյն՝

ՏՈՒՔ· ՎԱԿՐԱՄԻ

(Աղէտահնձամի նախկին նահապահ)

մահուան Դ· տարելիցին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցին, Յունիս 29, Կիրակի առաւօտ ժամը 11ին։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները եւ բարեկամները, աղօթակից ըլլալու։

×

ՄԱՐՍԷյԼ.— Պ· Ռուբէն Պահատուր–եան եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի Յունիս 29, Մարսէյլի Փրատօ մայր եկեղեցին իրենց կնոջ եւ աղգականին՝

ՍԱՖԵՆԻԿ ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

(ծնեալ Զօգկարեան)

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

Պ· Մկրտիչ Քէօլէեան, զաւակներն ու թոռները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, Կիրակի Յունիս 29, Փարիզի Ս· Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին իրենց կնոջ, մօր եւ մեծ–մօր՝

ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԿՐԻԹ ՔԷՕԼԷեԱՆԻ

(Ծնեալ Ճերահեան)

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

ՅԵՏԱԶՈՏՈՒԹԻՒՆ Է

Ֆրանսա – Հայաստան Ընկերակցութեան ֆիլմի ներկայացումը, որ տեղի պիտի ունենար այս շաբաթ, իսկ։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԳԻՇԵՐ

Nuitée Dansante sur les Flots

A MARSEILLE

à bord du paquebot MASSALIA

porte 2, Poste 50

Organisée par l'U.G.A.B.

Vendredi 27 Juin de 20 h. 30 à 3 h.

Soirée animée par l'orchestre ANDRE-AUZIAS

Attraction DJAN - TATLAN

Réservation : AGENCE WASTEELS — 87 La Canebière — Tél. 62-03-44

BABY-SHOP, 15 Rue Pisançon — Tél. : 33-08-84

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷյԼԻ ԱՄԱՍԻԱՑԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Յուլիս 6, Կիրակի առաւօտեան ժամը 10ին Փրատոյի Սուրբ Սահակ – Մեսրոպ մայր եկեղեցին, եւ այս առթիւ ծաղկեպսակ կը դրուի նահատակներու յուշարձանին վրայ, բոլոր Ամասիացիներու եւ Մարզուանցիներու հին եւ նոր մեռեալներու յիշատակին։

Այս առթիւ նաեւ տեղի պիտի ունենայ հոգեճաշ մը Մարսէյլի չրջանին մէջ, բացօթեայ ճաշարան մը։

Ճաշին համար կը խնդրուի կանխաւ հեռաձայնել Պ· Յարութիւն Չէքէմեանի՝ 47–84–57

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱԻԱՆՔԻՆ

ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻԻ

ՊԻՆՕ – ՄՈՆՏՐՈՒԻ պուրակին մէջ

Կիրակի Յունիս 29, ժամը 10էն սկսեալ, կազմակերպութեամբ Հ· Ց· Դ· Լիոն – Տէսին – Սէն – Մօրիս կոմիտէներուն, մասնակցութեամբ «Սայաթ – Նովա» նուագախումբին։

Օթոքառները կը մեկնին Տէսինէն.— ժամը 10ին Քորնավան, 10·15՝ Փարօ սրճարան· 10·45, Լիոնի հանրային պարտէզ (Փրեֆէքթիւրին դիմաց)։

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի Յուլիս 6ին։

ՎԱՃԱՌՆՍԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունիս 29։ Շաբաթ մը Մոնտրի պուրակին մէջ, նախաճեռնութեամբ Հ· Ց· Դ· Քրիստափոր կոմիտէի, մասնակցութեամբ Կապ· Խաչի եւ Նոր Սերունդի։

Կռունկ նուագախումբի մասնակցութեամբ։

Հայկ· եւ արեւելեան համեղ աղանդերներ, երթուղարձ ապահովուած, Ռիւ Պուֆիէ Ահարոնեան ակումբէն առաւօտեան ժամը 11ին։

Անձրեւի պարագային՝ փալէ տը Լա Ֆուտո

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆ

ՄԵԿՆՈՒՄ

ՓԱՐԻԶԷՆ, Յուլիս 1, երեքշաբթի առաւօտ ժամը 7·30ին Փորթ տ'Օրլէանէն 10–12 Ավընիւ Փօլ–Ափէլ (թէնիսին մօտ)։

ԼԻՈՆԷՆ Յուլիս մէկ, ժամը առաւօտեան 7·30ին, Հայոց եկեղեցիէն, 295 ռիւ Պուալօ։

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆ

14 Սէնթ Օնորիճ տէ Փէրք

Փակուած են արձանագրութիւնները

Ա· խումբը կը մեկնի Շորեքշաբթի Յուլիս 2ին։ Արձանագրուողները կրնան կանխաւ հեռաձայնել 32, Ռիւ տը Թրէվիզ, 75009 Փարիզ, Մէթրօ Քաամէ։

ԾՈՎԱՅԻՆ ՋՐՕՍԱՊՏՈՅՏ

Հայ կարմիր Խաչի օգափոխութեան կայանէն դէպի

Ile Jersey

վերապահուած միայն Ծնողքներուն

14 ՅՈՒԼԻՍ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԵՒ ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒԼԻՍ 13

Գեղարուեստական բաժին — երգ, պար, արտասանութիւն եւ ֆիլմ

Շամփուրով խորոված (պատրաստուած կարմիր Խաչուհիներու կողմէ)

Արձանագրութեանց եւ մանրամասնութեանց համար հեռաձայնել մինչեւ Յուլիս 2, 985–36–53

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

Հ. Յ. Դ.

ԻՍԻ.— Հ· Ց· Դ· Զաւարեան կոմիտէի բացառիկ ընդհ· ընկերական ժողովը, Ուրբաթ Յունիս 27, ժամը 20·30ին Իսիի Մշակոյթի տունը։ Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

×

ՓԱՐԻԶ.— Հ· Ց· Դ· Շրջ· կոմիտէն ընկերական ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ Րաֆֆի խումբը, այս Երկուշաբթի, Յունիս 30, ժամը 21ին Փարիզի Մշակոյթի Տունը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

×

ՇԱՒԻԼ.— Հ· Ց· Դ· «Արղութեան» խումբի ընկերական ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԻՍ

ՍԷՆ – ԺԵՒՈՄ

Սէն Ժեռոմի Ս· Սահակ – Ս· Մեսրոպ եկեղեցւոյ հայկական դպրոցին ամավերջի հանդէսը, հովանաւորութեամբ Հ· Բ· Ը· Միութեան եւ Թաղականութեան, Շաբաթ Յունիս 28, երեկոյեան ժամը 20·30ին եկեղեցւոյ սրահին մէջ։

Երգ, արտասանութիւն եւ հայկական պարեր աշակերտ – աշակերտուհիներու կողմէ։

Կը հրաւիրուին թաղիս եւ չրջակայքի ծնողքներն ու ազգայինները։

×

ԻՍԻ

Իսիի Կապոյտ Խաչի դպրոցին ամավերջի հանդէսը, այս Շաբաթ, Յունիս 28, ժամը 15ին Իսիի Մշակոյթի Տունը, 45 ռիւ տը լա Տէֆիանս։

Գեղարուեստական բաժին աշակերտներու կողմէ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՊՈԼԷՆԻ ՄԷՋ

Պոլենի Հայ Ֆրանքեւհայկական Մշակութային Միութեան դաշտահանդէսը, Կիրակի, Յունիս 29, ամբողջ օրը

Շաբօ տը Սէն–Ֆէռէոլ

Մարսէյլի Քոչարի նուագախումբը։

Հաճելի հայկ· մթնոլորտ

Հ. Յ. Դ. ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՑԻ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷՆ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԷ·—

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ՖՐԱՆՍԱ

Հարաւային Ֆրանսայի մեր բոլոր կազմերը ընկերական ընդհ· ժողովի Շաբաթ Յունիս 28, երեկոյեան ժամը 20ին, Մարսէյլի Ահարոնեան Ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

EXCEPTIONNEL!

Vacances en Arménie pour vos enfants

AGES DE 7 A 15 ANS

DU 5 AU 22 AOUT

Sous le patronage du collège arménien SAMUEL MOORAT et conduit par le Père A. BEZDIKIAN

PRIX : PARIS/PARIS par personne : — de 7 à 12 ans : 1580 F.
de 12 à 15 ans : 1950 F.

Dépliant détaillé et renseignements :

—SONIA COUMRYANTZ — AGENCE MONDOTOURS
2, rue de Sèze, 75009 Paris — Tél. 266-50-12 et 073-32-64

— Père A. BEZDIKIAN, le matin de 8 h. à 12 h. 30 — Tél. : 278-31-93

INVITATION

LES VENDREDIS DE LA QUATRA

VENDREDI 27 JUIN A 21 H.

SOUS LE HAUT PATRONAGE ET LA PARTICIPATION DE

Arno BABADJANIAN

LE DUO

Levon CHILINGIRIAN - Clifford BENSON

MUSIQUE DE CHAMBRE

MOZART — BEETHOVEN — BABADJANIAN

MUSÉE GUIMET 6 PLACE D'IÉNA PARIS 16

PLACES NON NUMÉROTÉES OUVERTURE DES PORTES A 20 H 30

ՇԱԲԱԹ
ՅՈՒՆԻՍ
28
SAMEDI
28 JUIN
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՀԱՐԱՉԱՓ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·331

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.331

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԱՄՄԱՆ ԵՒ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԺԱՄԵՐ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Ուրբաթ, Յունիս 20ին, Ամման ժամանած է և օդակայանը դիմաւորուած Երուսաղէմի Եղիշէ Պատրիարքին, Շահէ Արք·ի, Սիոն Արք·ի, Կաթողիկէ եւ Օրթոտոքս եկե – ղեցիներու բարձրաստիճան եկեղեցական– ներու ինչպէս նաեւ Հիւսէյն Թագաւորի ներկայացուցիչներու կողմէ։

Դիմաւորումի արարողութիւնը, որ ամբողջութեամբ սփռուած է նոյն իրիկունը հեռատեսիլէն, պատկառելի ընոյթ ունեցած է։ Թագաւորին ներկայացուցիչը բարի գալուստ մաղթած է յանուն Հիւ – սէյնի։ Ամման ժամանած են նաեւ Սե – բուխ Արք· Մանուկեան, Տիրայր Արք· Մարտիկեան եւ Պաակ Եալիսկ· Թումայեան։

Շաբաթ առաւօտ Վազգէն Կաթողիկոսը, իր չքախումբով այցելութիւն մը տուած է Հիւսէյն Թագաւորին, որու բացակայութեան պինքը ընդունած է վարչապետ իչխան Հասան Չատ Ջերմ կերպով։ Բարի գալուստի ուղերձին մէջ, իչխանը չեշտած է թէ Կաթողիկոսին Ամման ժամանումը պատմական այցելու – թիւն մը կը նկատէ։ Թարգմանի պաշ – տօնը կատարած է Շահէ Արք· Ա.ճէմեան։

Շաբաթ երեկոյ, Ամմանի հայ գաղութը ճաշ մը տուած է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին ի պատիւ։ Ճաշը խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ անցած է եւ բաժակաճառեր արտասանուած են։ Կիրակի օր, Ամմանի Ս· Թադէոս եկեղեցւոյ մէջ, Շահէ Արք· պատարագած է եւ Եղիշէ Պատրիարքի հրահանգով, պատարագի ընթացքին յիշատակած է նաեւ Պոլսոյ Պատրիարքի անունը, ինչ որ զոհունակութիւն պատճառած է բոլորին։ Շահէ Արք·ի քարոզէն ետք, Վազգէն Կաթողիկոս տուած է իր հայրապետական պատգամը։ Ակնհայտորէն ետք, ճաշ մը տրուած է տեղւոյն Ինթէր – Քոնթինանթալ պանդոկին մէջ, ուր սիրալիր ուղերձներ փոխանակուած են։

Նոյն օրը, կիրակի, ժամը 15ին, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Հիւսէյն Թագաւորի անձնական կառքով եւ Եղիշէ Պատրիարքի ու այլ հոգեւորականներու ուղեկցութեամբ, ճամբայ ելած է դէպի Երուսաղէմ։ Հեծելանաւորդ ոստիկաններու ջոկատ մը առաջնորդած է Կաթողիկոսը մինչեւ իսրայէլեան սահմանադլուխ։ Հեռատեսիլը յետին մանրամասնութիւնը։

Երուսաղէմի մուտքին, Պոլսոյ Պատրիարքն է որ իր կողքին ունենալով 15 հազար հոգիի բազմութիւն մը, դիմաւորած է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը եւ Երուսաղէմի Եղիշէ Պատրիարքը։ Ապա, չքախումբը ուղղուած է դէպի Ս· Յակոբեանց տաճարը, ուր կրօնական կարճ արարողութենէ մը ետք, խօսած է Եղիշէ Պատրիարք, որու պատասխանած է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը։

Իրիկունը ճաշ մը տրուած է Հայրապետին ի պատիւ։ Յաջորդ օրը, Յունիս 23ին, Կաթողիկոսը ժամը 11ին ընդունած է Երուսաղէմի լատին, ասորի, եթով – պական եւ այլ եկեղեցական պետերը։

Երեքշաբթի օր, Յունիս 24ին, ժամը 17ին, Կաթողիկոսը ընդունուած է Կրօնքի Նախարարին կողմէ, Քնեսէթը (Խորհրդարան)։ Նոյն իրիկունը ժամը 9ին Փիլհարմոնիք նուագահանդէս մը տեղի ունեցած է եւ միջնարարին, Կաթողիկոսը ընդունած է քաղաքապետը։ Չորեքշաբթի ժամը 11ին, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ծաղկեպսակ մը կը դնէր Մեռեալներու յուշարձանին եւ ժամը 17ի պաշտօնական բացումը կը կատարէր Ալեֆ–Մալի Մանուկեան դպրեվանքին։ Ճաշկորդաբար խօսք կ'առնէին Շահէ Արք·, Պ· Ալեք Մանուկեան, ի ներկայութեան կառավարական, դիւանագիտական եւ կրօնական մարմիններու։

Նոյն իրիկունը 250 հոգինոց ճաշ մը կը տրուէր Պատրիարքարանը։

Երուսաղէմի վերաբերեալ այս հակիրճ տեղեկութիւնները ստացած ենք թելեֆ – ոնով, մանրամասնութիւններ կուտանք յետագային։

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունիս 23)

«ԱՐԱՐԱՏ» ԵՐԿՐՈՐԴ ԴԻՐՔԻՆ ՀԱՍԱՒ

«Արարատ» Լենինգրադի մէջ, Յունիս 22ին, երկու կարեւոր կէտեր եւս ձեռք ձգեց՝ 2–1 կէտով պարտութեան մատնելով «Ջենիթ»ը։

Երբ երկու մրցակից խումբերը դաշտ իջան արդէն յայտնի դարձած էր, որ «Ինեպր»ը պարտուած էր «Պախտակո – ր»ին։ Որով յաղթանակի պարագային «Արարատ» կը մօտենար ախոյեան խումբին՝ Կիեւի «Դինամօ»ին, ասոր ճան մը եւս բարձրանալով ընդհանուր ցուցակին մէջ, այնինքն՝ երրորդէն բարձրանալով երկրորդ դիրքի։ Այս իրողութիւնը բարեբախտաբար չէր ազդած բայց ընդհանուր տպաւորութիւնն այն էր թէ կ'ակնկարկէր Թուրքիոյ (նաեւ՝ Փորթուկալի, Թայլանտի, Սպանիոյ եւ Յունաստանի)։ Այս առթիւ է որ Թուրքիոյ Արտաքին Նախարարը՝ Չաղլայանկիլ ըսած է թէ Քիպրոսի տեսակէտները կատարեալ հասկնալի են Թուրքիոյ պաշտօնական շրջանակներու։

ՊՒՔՐՈՒԹի մէջ արխնալի միջադէպերը վերսկսած են եւ 10 մառեալ ու չուրջ 35 վիրաւոր կայ։ Քարամէ դեռ չէ կրցած կառավարութիւն կազմել եւ վերջ տալ երկրին ամէնէն ծանր տագնապին։ Մինչ այդ կռիւները վերսկսած են Երեքշաբթի եւ Չորեքշաբթի Սէն Ռեմանիէ եւ Շիան թաղամասերը բայց յայտնի չէ թէ ո՞վ որու վրայ զէնք կը պարպէ։ Արաֆաթ կոչ մը ըրած է ձայնասփիւռէն եւ եղբայրութիւն քարոզած։

"LE MONDE" ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

Լը Մոնտ, *Յունիս 26–27ի իր թիւին ութերորդ էջին վրայ նամակագրութեան բաժնի մը մէջ կը խօսի երեք ժողովուրդներու ճակատագրին մասին (հայ, քիւրտ, յոյն–կիպրացի)։*

Հայերու նուիրուած բաժնին մէջ լոյս տեսած են երկու նամակներ։ Մէկը՝ Տօքթ· Փիրայր Բարերդեանէ, միւսը ծանօթ հնախոյզներ՝ Տէր և Տիկին Տօքթ· Թիէրիէ։ Եթէ այլապէս չհեգնական է տօքթորներ Թիէրիի նամակին բովանդակութիւնը, կարելի չէ, դժբախտաբար, նոյնն ըսել Տօքթ· Բարերդեանի նամակին մասին։

Զհակկանք թէ Տօքթ· Բարերդեան ի՞նչ անհրաժեշտութիւն տեսեր է պարզելու տեսակէտները, որոնք չատ լաւ կ'ընէր իրեն պահելով։ Ապրիլեան եղեռնի մասին, ուեւէ Հայ կրնայ միայն մէկ տեսակէտ ունենալ եթէ աղգային արժանապատուութեան տէր է, անշուշտ։ Հակառակ պարագային իմաստակ մարդանքներ փորձելու տեղ, լաւ է՝ լռել։

Թիէրիներու նամակը կը հրատարակենք յաջորդով։

Ահկէ զատ յոյն–Կիպրացիներու նուիրուած գրութեան մէջ, նամակագիրը, որ Փարիզի Համալսարանի օդնական դասատու է — Քացիափիս — հետեւեալ եզրակացութեան կը յանգի·—

« Մեծ Պետութեանց կրաւորական դիրքին շնորհիւ է, մէկուկէս միլիոն Հայերու ցեղասպանութենէն ետք, 1915ին, դրդուած թուրք կառավարութեան հրահանգներով, որ կարելի դարձաւ իրագործել վեց միլիոն Հրեաներու բնաջնջումը Նացիներու կողմէ։ Նոյն անտարբերութեան շնորհիւ է որ կատարուեցաւ պղեստինցի ժողովուրդին ողբերգութիւնը եւ որ գոյութիւն ունի այլեւս կիպրացի ժողովուրդին մարտիրոսութիւնը։

×

ՖԻԿԱՌՕ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

Ուրբաթ առաւօտ Ֆիկարօն (գաւառի հրատարակութիւն, մէկ առտու), հրատարակած է Ֆիսոնի մէկ գրութիւնը Ժան – Մարի Գառզուի գրքին վերաբերեալ, որ հատնաբար «ծակ–ղոցող» գրութիւն մը նկատուած ըլլալով, «ցատքած» է փարիզեան հրատարակութեան մէջ, իր տեղը տալով նոր ակադեմական Հայր Քառէի ընտրութեան։

Քանի մը տողով

ԹՈՒՐՔԻՈՑ վարչապետին համար ամերիկեան ամպարիշտ Թուրքիոյ սահմանուած զէնքերուն վրայ, խանգարած է Կիպրոսի հարցին լուծումը։ «Եթէ Ամերիկա միջամտած չըլլար այդ հարցին (Կիպրոս) լուծում մը աւելի դիւրին կ'ըլլար» ըսած է Տէմիրէլ ամերիկացի լրագրողներու հետ տեսակցութեան մը ընթացքին, զոր հրապարակած է կիսապաշտօնական Ումաթոլու մամուլի գործակալութիւնը։ Միւս կողմէ Թուրք կառավարութիւնը գոհ մնացած է Քիսինճէրի առջի օրուան յայտարարութիւններէն, ուր Արտաքին նախարարը կը չեշտէր թէ Միացեալ Նահանգներու հետ գինակցութիւնը միակողմանի հարց մը չէ։ Քիսինճէր չեշտած էր թէ Ամերիկայի դաշնակից – ները կը սխալին, եթէ կը կարծեն թէ «չնորհ մը կ'ընեն մեզի դաշնակից մնալով»։ Երկիր չէր ճշդած բայց ընդհանուր տպաւորութիւնն այն էր թէ կ'ակնարկէր Թուրքիոյ (նաեւ՝ Փորթուկալի, Թայլանտի, Սպանիոյ եւ Յունաստանի)։ Այս առթիւ է որ Թուրքիոյ Արտաքին Նախարարը՝ Չաղլայանկիլ ըսած է թէ Քիսինճէրի տեսակէտները կատարեալ հասկնալի են Թուրքիոյ պաշտօնական շրջանակներու։

ՊՒՔՐՈՒԹի մէջ արխնալի միջադէպերը վերսկսած են եւ 10 մառեալ ու չուրջ 35 վիրաւոր կայ։ Քարամէ դեռ չէ կրցած կառավարութիւն կազմել եւ վերջ տալ երկրին ամէնէն ծանր տագնապին։ Մինչ այդ կռիւները վերսկսած են Երեքշաբթի եւ Չորեքշաբթի Սէն Ռեմանիէ եւ Շիան թաղամասերը բայց յայտնի չէ թէ ո՞վ որու վրայ զէնք կը պարպէ։ Արաֆաթ կոչ մը ըրած է ձայնասփիւռէն եւ եղբայրութիւն քարոզած։

ՏԵՐՈՒՆԻ

ԳՐԻԳՈՐ ՃՕԼՕԼԵԱՆ

Մեր ցաւով կ'իմանանք թէ Չորեքշաբթիէն Հինդշաբթի լուսնալիք գիշերը յանկարծամահ եղած է մեր վաղեմի աշխատակիցն ու բարեկամը՝ Գրիգոր Ճօլօլեան։

Ինկ Ատափազարցի, ողբացեալ Սիրունիի կրտսեր եղբայրը՝ Գրիգոր, ծնած էր 1897ին։ Ճաճախած էր Ռոպերթ Քոլէճ եւ կեդրոնական։ Ինչպէս կը պարզուէր Սիրունիի յուշերէն, զոր ինք այնքան դուրդուրանքով կը դասաւորէր, Ապրիլեան օրերուն ինք ալ ճաշակած է թրքական բանտը, ապա աքսորուած մինչեւ Դոչիսար, երբ Սիրունի թաքստոցն էր։ Մարզական ուսուցիչ եղած է Քուլելիի որբանոցը եւ մարզական կեանքը եղած է արդէն իր դվխաւոր խոչընդը։ Պոլսէն իր մասնակցութիւնը բերած է Հ·Մ·Ը·Մ·Ը եւ նոյն կազմակերպութեան ծառայած է Փարիզի մէջ, տասնեակ տարիներ։

Փարիզի մէջ նաեւ հաստատած էր Արաֆս լուսանկարչատունը եւ մասնագիտացած էր առաւելաբար մարզիկներու նկարներու արուեստին մէջ, ինչ որ միջազգային համբաւ մը ապահոված էր իրեն եւ առիթ տուած բազմաթիւ չքնաղ նշաններու եւ մրցանակներու։ Ֆրանսահայ կեանքի մնայուն դէմքերէն էր եւ սկիզբէն իսկ նկարած է բոլոր ծանօթ դէմքերն ու դէպքերը, ճոխ albumը կազմելով Փարիզի հայկ· կեանքին։ Դեռ քանի մը օր առաջ էր, որ պինքը կը տեսնէինք Օրլի, ուր եկած էր դիմաւորելու Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը եւ քանի մը ժամ ետք, իր արուեստակից Գալուստի ցուցահանդէսին։

Թէեւ քանի մը ամիս առաջ փոքր աղդարարութիւն մը ունեցած էր սրտի թեթեւ տագնապով մը, բայց ոչ մէկ բան նախատեսել կուտար այնքան արագ վախճան մը։

Կ'աշխատակցէր «Ցառաջ»ի եւ միշտ իր դրչով գնահատանքի խօսքը կը բերէր հայ մարզական շարժումներուն, ինչպէս վերջերս՝ Նիսի Հայ Մարզականին, անոր յիսնամակին առթիւ։

×

Դէմք մը եւս, որ կը բացակայի Փարիզի հայ կեանքէն, օրէ օր քիչ մը աւելի ժժդոյն դիմագիծ մը տալով մաչող գաղութի մը։ Բացակաները կը չատնան։ Փոսերը կը լեցուին, ոչ միայն Հայերով այլ նաեւ հայկականութեամբ, վասնզի Սփիւռքի այս օրերուն, հին սերունդի ամէն մէկ Հայ, որ կը մեռնի, իրեն հետ անփոխարինելի բան մը կը տանի։ Ու բան մըն ալ հետը տարաւ սիրելի Ճօլօլեանը։

×

Մեր ցաւակցութիւնները իր այրիին եւ զաւակներուն։

Ցուղարկաւորութեան մանրամասնութիւնները տես՝ Դ· էջ։

Քանի մը տողով

ԹՈՒՐՔԻՈՑ վարչապետին համար ամերիկեան ամպարիշտ Թուրքիոյ սահմանուած զէնքերուն վրայ, խանգարած է Կիպրոսի հարցին լուծումը։ «Եթէ Ամերիկա միջամտած չըլլար այդ հարցին (Կիպրոս) լուծում մը աւելի դիւրին կ'ըլլար» ըսած է Տէմիրէլ ամերիկացի լրագրողներու հետ տեսակցութեան մը ընթացքին, զոր հրապարակած է կիսապաշտօնական Ումաթոլու մամուլի գործակալութիւնը։ Միւս կողմէ Թուրք կառավարութիւնը գոհ մնացած է Քիսինճէրի առջի օրուան յայտարարութիւններէն, ուր Արտաքին նախարարը կը չեշտէր թէ Միացեալ Նահանգներու հետ գինակցութիւնը միակողմանի հարց մը չէ։ Քիսինճէր չեշտած էր թէ Ամերիկայի դաշնակից – ները կը սխալին, եթէ կը կարծեն թէ «չնորհ մը կ'ընեն մեզի դաշնակից մնալով»։ Երկիր չէր ճշդած բայց ընդհանուր տպաւորութիւնն այն էր թէ կ'ակնարկէր Թուրքիոյ (նաեւ՝ Փորթուկալի, Թայլանտի, Սպանիոյ եւ Յունաստանի)։ Այս առթիւ է որ Թուրքիոյ Արտաքին Նախարարը՝ Չաղլայանկիլ ըսած է թէ Քիսինճէրի տեսակէտները կատարեալ հասկնալի են Թուրքիոյ պաշտօնական շրջանակներու։

ՊՒՔՐՈՒԹի մէջ արխնալի միջադէպերը վերսկսած են եւ 10 մառեալ ու չուրջ 35 վիրաւոր կայ։ Քարամէ դեռ չէ կրցած կառավարութիւն կազմել եւ վերջ տալ երկրին ամէնէն ծանր տագնապին։ Մինչ այդ կռիւները վերսկսած են Երեքշաբթի եւ Չորեքշաբթի Սէն Ռեմանիէ եւ Շիան թաղամասերը բայց յայտնի չէ թէ ո՞վ որու վրայ զէնք կը պարպէ։ Արաֆաթ կոչ մը ըրած է ձայնասփիւռէն եւ եղբայրութիւն քարոզած։

ԵՐԲ ԵՏ ԿԸ ՆԱՅԻՆՔ...

(ԱՆՑՔԵՐ ՈՒ ԱՆՁԵՐ)

Ի ՆՏՐԱ

ՏԻՐԱՆ ԶՐԱՔԵԱՆ (1875–1921)

— Օ —

Յիսունեւչորս տարի առաջ՝ 1921 Յունիս 6ին, աւելի քան երեք ամիսներու տանջալից եւ հետիոտն ճանապարհորդութենէ մը ետք Գոնիայէն ղէպի Տիգրա – նակերտ, աքսորականի անպատմելի տառապանքներուն ենթակայ, փիղիքապէս ու հոգեպէս քայքայուած՝ այլասէր՛ս ա – լեհոծ ու եղերական իր կեանքի վերջը կը փակէր 19րդ դարու հայ գրականութեան տիրական դէմքերէն Տիրան Զրաքեան (Ինտրա), քերթողական եւ արձա – կագրական իր վաստակով վերազանցօրէն արուեստագէտ, խորհրդազգած, նկար – չական տաղանդով թէ երաժշտական ղա – րանքով բարձրօրէն օժտուած մտաւորականը՝ որուն վերջին օրերու «զղղո – թա»ն կ՛ուզենք լրիւ արտադրել այստեղ, Թէոդիկի 1922ի տարեգիրքէն, աքսորի իր ընկերներէն Օհան Պեհիկեանի գրչով։

— « Գոնիայի մէջ, 1921 Փետրուարի վերջերը, կիլիկիոյ մէջ Թուրքերու դէմ գործած ըլլալու ամբաստանութեամբ՝ կը ձերբակալուին երեք շաբաթ ապահ։ — Գասպար, *գոլաճի* Յովսէփ եւ Տիրան Զրաքեան։ Առաջին երկուքը մահուամբ կը պատժուին, իսկ Զրաքեան՝ ախտրի կը դատապարտուի եւ Ապրիլ 14ին ճամբայ կը հանուի շղթայակապ։ Կը տարուի Նիյտէ, ուրկէ, Մայիս 1ին, ուրիշ 38 բախտակիցներու հետ, կրկին ճամբայ կը հանուի։ Հրազէնի կոթով տրուած հարուածներու տակ, 9 օրէն կը տարուի Կեսարիա, ուր կը միացուի Պիլեճիկէն բերուած Հայերու։ Թշուառ, ու խղճալի պայմաններու մէջ, խաղաղ խաղաղ ու գիւղէ գիւղ, կը հասնին Մալաթիոյ մօտիկ էսկիշեհիր գիւղաքաղաքին եգերբը, ուր թուրք տարագով շատ մը կիներու կը հանդիպին։ Կիները, խումբին հայ ըլլալը հասկնալով, հաց կը հասցնեն։ Դեռ Մալաթիա չմտած, խաղաքին մօտիկը, կը հանդիպին հայ տղեկի մը, որուն միջոցաւ Ինտրա օգնութիւն կը խնդրէ Հայերէ։ Կը գտնէ այդ օգնութիւնը։ Օր մը ետք, տաժանքով ու ծեծով, զինք կը փոխադրեն Խարբերդ։ ապա, միշտ հետիոտն ու տանջալից, Տիգրանակերտ։ Բոլորովին պարտասած եւ հիւանդ, խալեւու անկարող է այլեւս։ Լուր կը տրուի ոստիկանապետին, որ կուգայ անգթօրէն հարուածել Զրաքեանը եւ ըսել։ «Հոս սատկելով, անիծեալ մարմինովդ մի՛ պղծեր այս տեղը։ գնա՛, ճամբան ի՛նչ կ՛ուզես եղիր»։ Ընկերները, կարգով, իրենց կրնակը կ՛առնեն Զրաքեանը, մինչեւ Տիգրիս գետը, ուրկէ անցնելէ ետք ճաւակով՝ խենթութեան նշաններ ցոյց կուտայ։ Կօշիկները ձեռքը առած, երկար ժամեր կը վազէ մինչեւ գետակ մը, ուր ինքզինք ջուրը կը նետէ։ Դժուարաւ կ՛ազատեն զինք՝ իր ընկերները։ Երեկոյեան, կը հասնին Էիւրտ պէկի մը Անկլա կոչուած ագարակը։ պէկի կինը, Պոլսոյ շըրջանէն Հայուհի մը, ապաստան կուտայ իրենց եւ առատ ուտելիք։

« Անագորոյն ծեծ, հեղեղանման անձրեւ եւ հիւանդ Զրաքեանի ծանրութիւնը ։ ։ ։ Քանի մը փայտէ՝ պատգարակ մը կը շինեն, եւ այդպէս կը տանին իրենց ընկերը։ Երեկոյեան, կը հասնին Մըրգըլը գիւղը։ Յունիս 6ին, ճամբայ կ՛ելլեն։ Զգալով թէ այլեւս անկարող են Զրաքեանը կրել, ընկերացող ոստիկանէն կը խնդրեն, որ ձիուն վրայ նստեցնէ։ Երկար սակարկութիւններէ յետոյ, ոստիկանը կը հաւանի՝ փոխան 2 օսմ։ ոսկեդրամի։ Սակայն։ ուրկէ՞ գտնել այս գումարը։

« Կը համաձայնին Զրաքեանի հագուստները տալ, կը հանեն տաբատն ու վերարկուն եւ կը յանձնեն ոստիկանին։ Հիւանդն այնճան թոյլ է, որ չի կրնար հեծնել։ փորին վրայ պառկեցնելով, համետին կը կապեն զայն։ Երեք ժամ ետք, կը հասնին առուակի մը եզերքը ։ ։ ։ Զրաքեանը կ՛իջեցնեն ձիէն ու կը պառկեցնեն դաշտին վրայ։ Հազիւ բիչ մը հանդարտած, Զրաքեան իր ընկերներուն կը դառնայ եւ անոնց սէր, միութիւն ու հաւատք յանձնարարելով, կ՛աւանդէ հոգին ։ ։ ։

« Զրաքեանի մարմինը այժմ կը գտնուի Սիլվանի կամուրջին աջ եզերքը, ցորենի արտի մը անկիւնը »։

×

Նախորդ տարիներու մեր ակնարկնեբուն մէջ գրած ենք իր կեանքին ու գործին մասին՝ բաւարար ծաւալումով։

Ծնած է Պոլիս, Սկիւտար։ Ընթացարտ Պէրպէրեան վարժարանէն՝ 1891ին նուիրուած է ուսուցչական ասպարէզի, Պոլսոյ եւ Տրապիզոնի մէջ։ 1904 – 1905 տարիներուն այցելած է Փարիզ, Ազեքսանդրիա՝ եւ Գահիրէ։ 1906ին հրատարակած է իր «Ներաշխարհ»ը, Գուրգէն Մխիթարեանի արդար բնորոշումով «հոգեկան յուշագրութիւն» մը։ վիպերգու – թիւնը հոգեի մը՝ որ տարուած է մարդոց եւ մարդկային ընկերութեան, կեանքի ու սիրոյ, բնութեան եւ Աստուծոյ մասին խորապէս մարդկայնական մտածումներով։ 1908ին հրատարակած է քերթուածներու իր հատորիկը՝ «Նոճաստան», խորհրդազգած նո՛յն ապրումնեբով հարուստ էջեր։ Աղբիւրային ,անաչառական եւ անբովանդակ է կեանքը՝ երբ գիտական դոյութեամբ մեայն կ՛ըմբռնուի։ Հոգեղէնէն անդին է ճշմարիտ կեանքը, որ գաղափարական լինելութիւն է։

Յաւատանք, միսակ հոգի մը եղած է Ինտրա։ Բարիին, ճշմարիտին ու գեղեցիկին որոնումը զինք հասցուցած է անաչարհայինին եւ անվախճանին։ Իմաստասիրական պեղումներով փորձած է վերլուծել մարդը եւ այս ճգտումով ալ ապաւինած է Բնութեան, Աստուծոյ, Աստուածաշունչին, Յիսուսին եւ — ի վերջոյ — կրօնագարութեան։

Բանականութիւնը խորտակուեցաւ իր մէջ եւ մտածումին պաշտամունքը մտաբերութեան անդունդին հասցուց զինք, որովհետեւ մերժեց կեանքը ապրիլ մարդկային իր հողանիւթ էութեամբ։

Մ. Թ.

ՀԱՅԵՐԷՆԸ՝ ՓԱՐԻԶ ԵՒ ՇՐՋԱՆՆԵՐԸ

— Օ —

Բ.

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ԱՂՋԿԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ՌԻՆՆԻ

Կրթական հին օճախ մըն է նաեւ Դըպրոցասէրը, որ իբրեւ հայ աղջկանց ամէնօրեայ վարժարան մխակն է մեր պատմութեան մէջ։

Մեր խօսակցութիւնը վարժարանի տնօրէնուհի Օր. Հռիփսիմէ Գարագաշեանի հետ կը սկսի աշակերտութեան թիւի հարցով։

— *Վերջին երեք ուսումնական տարիներուն, կ՛ըսէ տնօրէնուհին, աշակերտութեան թիւին միջինը մնացած է անփոփոխ, այլ խօսքով 70–75ի միջեւ։ Նեբկայ ուսումնական տարեշրջանին համար ունինք 67 դիշերօթիկ եւ երեք կիսօթիկ աշակերտուհիներ, որով՝ 70 աշակերտուհի։ Անոնց մէջ այսպէս կոչուած դրսեցիները, այսինքն Պոլսէն եւ այլ երկիբներու քաղաքներէ եկածները 24 են, իսկ մնացեալները Փրանսահայ գաղութի աղջիկներ են։*

Ծնողքները իրենց զաւակները Դպրոցասէր կը ղրկեն նախ որպէսզի անոնք դուրսի մթնոլորտէն զերծ մնան եւ ընտանեկան կամ տոհմիկ դաստիարակութիւն ստանան, ապա նաեւ հայեցի կըրթութիւն ձեռք ձգեն։

Մեր այն հարցումին, թէ ինչո՞ւ աշակերտութեան թիւը զգալի չափով չաճանգրեր, տնօրէնուհին կը պատասխանէ։

— *Պետական դպրոցները ձրի են, մինչդեռ մեր թոշակ կը դանձուի։ Միւս կողմէ աղջիկներ կան, որ չեն ուզեր դիշերօթիկ դպրոց յաճախել, մտածելով թէ հոն կրնան կաշկանդուիլ։ Ծնողքներ ալ կան, որ հայեցի դաստիարակութիւնը անհրաժեշտ չեն նկատեր, թերեւս, նոյնիսկ, ապարդիւն։*

Ապա տնօրէնուհին կը պարզէ հայոց լեզուի, պատմութեան եւ գրականութեան յատկացուած դասաժամերու պակասը։ Այսպէս՝ 8րդ եւ 7րդ դասարանները (10–12 տարեկան աշակերտուհիներ) չաբաթական շատ մեծ ժամ հայերէն լեզուի դասերու կը հատկացնեն։ 6րդ եւ 5րդ դասարանները (13–14 տարեկաններ) չաբաթը երեք ժամ հայերէն լեզու եւ Հայոց պատմութիւն, իսկ 3րդ դասարանը (15 տարեկան) նոյնպէս չաբաթը երեք ժամ մայրենի լեզու եւ հայ գրականութիւն։

Նկատելի է, որ 4րդ դասարանին մէջ 3րդէն բարձր տարիք ունեցող աշակերտուհիներ կան, որովհետեւ ասոնք օտար երկիրներէ ժամանած ըլլալով լրիւ ֆրանսերէնի մակարդակը չունէ։

Աշակերտուհիները, բացի դասարանային պահերուն տեղի ունեցած ուսուցումներէն, կը զբաղին նաեւ դասարանէ դուրս աշխատանքներով, որոնք նոյնքան չինիչ են եւ արդիւնաւէտ։ Այդ կարդին յիշենք, որ անոնք կը պատրաստեն պատի հայերէն թերթեր, որոնք նուիրուած են հայ գրողի կամ հայ արուեստագէտի մը կեանքին ու գործերուն ներկայացման, յաճախ դիմանկարի մը ընկերակցութեամբ։ Նման աշխատանքներ ղօրակոչի կ՛ենթարկեն աշակերտուհիները՝ փնտռելու անհրաժեշտ նիւթեր եւ էջեր հայ գրականութեան պատմութենէն։

Գործածուած դասագիրքերէն են Հայաստան պատրաստուած Աչոտ Տէր-Գրիգորեանի «Այբբենարան»ները եւ «Մայրենի լեզու» ընթերցարանը, իսկ 3րդ դասարանցինները կ՛օգտագործեն Յովհաննէս Գաղանճեանի «Պատմութիւն հայ գրականութեան» դասագիրքը։

Շրջանաւարտները, կ՛ըսէ մեզի տնօրէնուհին, մեծամասնութեամբ կը խօսին սահուն հայերէն, կը կարդան, կը հասկընան եւ կը վերլուծեն Զօհրապ, Պարոնեան, Օտեան, Պէշիկթաշլեան եւ այլ գրագէտներու գործերը, անշուշտ, իրենց տարիքի համապատասխան մակարդակով։

Դպրոցը ունի գրադարան՝ սփիւռքեան եւ հայաստանեան հրատարակութիւններով։ աշակերտուհիները ընդհանրապէս կը կարդան Սիփիւռքի մէջ հրատարակուած գիրքերը, որովհետեւ ծանօթ են անոնց լեզուին եւ ուղղագրութեան։

×

ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ ՔՈՅՐԵՐՈՒ
ՎԱՐԺԱՐԱՆ — ԱՒՆՈՒՎԻԼ

Հայերէնի դասերը ընդգրուած են ներկայ ուսումնական տարեշրջանին, որովհետեւ, ինչպէս յայտարարեց մեզի քոյրերէն մէկը, երախաները փոքր են, իսկ աւելի բարձր տարիքի աշակերտուհիներ ալ տեղական ուսման կը հետեւին։ Երախաները հայերէն երգեր կը սորվին միայն։

Ժ. Մ.

ՍՏԱՑԱՆՔ

— Օ —

ԳՐԻԳՈՐ ԶՕՀՐԱՊ
ԵՂԵՌՆԻՆ ՄԷՋ

Նայիրի չաբաթաթերթի բացառիկ թիւ, Մայիս 1975, 40 էջ, խիստ չահեկան բովանդակութեամբ։

×

« ԱՐԵՒԾԱՂԻԿՆԵՐ », *մտածումներ*, գրեց Արամ Մուրադեան, Թեհրան 1975։

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՍՂԱԳՐԱԿԱՆ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄ

Պարոններ, ես կը կարծեմ, թէ դուք պէտք չունիք առով ղրաղելու։ Ապօրինութեան դիտակցումը, դիտաւորեալ սպանութեան պարագային, ոճիրին էութիւնը բնորոշող նշանակներէն մէկն է։ Ան չի մտներ դիտաւորութեան բովանդակութեան մէջ։ Դուք պէտք է քննէք՝ թէ դիտէր ան, որ կը սպաննէր, եւ կ՛ուզէր ան սպաննել։

Ակէ զատ, ես կը հրաւիրեմ ձեր ուշադրութիւնը անոր վրայ, որ միայն կանխամտածուած սպանութեան համար կայ մահապատիժ, իսկ անկանխամտած սպանութեան համար, ընդունելով մեղմացուցիչ պարագաներ, նուազագոյն պատիժը վեցամսեայ բանտարկելութիւնն է։

Արդ, ես կը խնդրեմ ձեզ, որ դիմէք ձեր գործին եւ տաք ձեր առջեւ դրուած հարցումներուն պատասխանները, ընտրելով նախ ձեր մէջէն սովորական եղանակով գլխաւոր մը՝ դեկավարելու համար խորհրդակցութիւնը եւ քուէարկութիւնը։

Դուք դիտէք անշուշտ, որ «յանցաւոր է»ի համար կը պահանջուի երկու երրորդական մեծամասնութիւն։ Օրէնքը կը պահանջէ, որ արտայայտուած ըլլայ այս ձեւով։

« Այո, եօթէ աւելի ձայնով »։ Ուրեմն առնուազն ութ հոգի պէտք է «այո» պատասխանեն՝ ըսելու համար թէ ներկայ պարագային դոյութիւն ունի պատժական պատասխանատուութիւն, որու մասին կիրառելի չէ 51րդ յօդուածը։ Եթէ դուք դիտաւորութեան մասին հաստատական պատասխան տաք, պէտք է յայտարարէք։ «Այո», եօթէ աւելի ձայնով։ «Նոյնը, եթէ պատասխանելու ըլլաք խորհրդածութեան մասին դրուած հարցումին «այո», եօթէ աւելի ձայնով։ «Ամոր հակառակ եթէ ընդունիք մեղմացուցիչ պարագաները, պարզ մեծամասնութիւն մը միայն կը պահանջուի, եւ կը բաւէ, որ պատասխանէք։ «Այո, վեցէ աւելի ձայնով», կամ պարզապէս «այո»։

Արդ, ես կը պատրաստեմ հարցումները։ Ամէն եառք երդուեալները կը մեկուսանան խորհրդակցելու։

Մէկ ժամուան խորհրդակցութենէ յետոյ երդուեալներու գլխաւորը կ՛ազդարարէ։ «Պատուով եւ խիղճով կը վկայեմ՝ որպէս երդուեալներու որոշումը՝

Յանցաւո՞ր է ամբաստանեալ Սողոմոն Թէհլիրեանը 1921 Մարտ 15ին Շարլոթենբուրկի մէջ դիտաւորեալ կերպով մարդ մը, Թալէաթ փաշան, սպաննած ըլլալուն համար։

— Ո՛չ։

Օտտօ Բայնիկէ, երդուեալներու գլխաւոր։

(Մեծ չարժում սրահին մէջ եւ ծափահարութիւն)։

Նախագահ.— Ես կը պատրաստեմ որոշումը եւ կը խնդրեմ Պ. քարտուղարէն՝ նոյնը ընել եւ կարդալ ի լուր որոշումը։

Քարտուղարը կը կարդայ որոշումը, որ կը թարգմանուի ամբաստանեալին։

Նախագահ.— Ապա ուրեմն կ՛ազդարարուի հետեւեալ դատավճիռը.—

« Ամբաստանեալը անպարտ կ՛արձակուի պետական սնտուկին հաշոյն »։

(Նոր չարժում եւ ծափահարութիւններ)։

«Համաձայն երդուեալներու որոշումին ամբաստանեալը յանցաւոր չէ իր վրայ իրր մեղադրանք ծանրացող պատժելի արարքին համար»։

Յետոյ կը ծանուցուի հետեւեալը.

« Բանտարկութեան հրամանը ամբաստանեալին անկատմամբ կը ջնջուի »։

(Ամբաստանեալը կը շնորհաւորեն իր պաշտպանները, հայրենակիցները եւ ներկայ գտնուող հասարակութիւնը)։

(98 եւ վերջ)

ՊՈՂՈՏԱՎՈՐ-ՀԱԿԱՊՈՂՈՏ

ԳՎԱՀՅ

Ֆ·

ԽՆԿԱՎՈՐՎԱԾ ՆԱԿԱՐԱՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՓՅՈՒՌՔԻ ԳՎԱՀԱՎՈՐ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ

ՀԱՅԿ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՓՅՈՒՌՔԻ ԳՎԱՀԱՎՈՐ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԻ ՏԵՂԱԿԱԼ

ՀԱՅԿ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆԻՆ

Ձեր հոգեթանկ ամուսնու՝ Հայկական սփյուռքի գործիչ, հասարակական-քաղաքական նշանավոր գործիչ, Հայկական սփյուռքի գերագույն մարմնի նախագահ Հայկ Մարտիրոսյանի մահվան կապակցությամբ մեր խորին ցավակցությունն ենք հայտնում Ձեզ և ամբողջ ընտանիքին:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՓՅՈՒՌՔԻ ԳՎԱՀԱՎՈՐ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ

ՀԱՅԿ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

Ձեր հոգեթանկ ամուսնու՝ Հայկական սփյուռքի գործիչ, հասարակական-քաղաքական նշանավոր գործիչ, Հայկական սփյուռքի գերագույն մարմնի նախագահ Հայկ Մարտիրոսյանի մահվան կապակցությամբ մեր խորին ցավակցությունն ենք հայտնում Ձեզ և ամբողջ ընտանիքին:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՓՅՈՒՌՔԻ ԳՎԱՀԱՎՈՐ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ

ՀԱՅԿ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

Ձեր հոգեթանկ ամուսնու՝ Հայկական սփյուռքի գործիչ, հասարակական-քաղաքական նշանավոր գործիչ, Հայկական սփյուռքի գերագույն մարմնի նախագահ Հայկ Մարտիրոսյանի մահվան կապակցությամբ մեր խորին ցավակցությունն ենք հայտնում Ձեզ և ամբողջ ընտանիքին:

— Ո՛չ, պետք չէ... Ես ուզում եմ ինքս ամեն ինչ իմանալ... Ես ուզում եմ իմանալ, թե ինչպես է ինձ հետ վարվել իմ ամուսինը, ինչպես է ինձ հետ վարվել իմ ամուսինը, ինչպես է ինձ հետ վարվել իմ ամուսինը...

Ու Ռուզան, ինչպես մի խելագար, սկսեց կրկնել միևնույն բառերը՝ ինչպես է ինձ հետ վարվել իմ ամուսինը, ինչպես է ինձ հետ վարվել իմ ամուսինը...

Ռուզանի ամուսինը՝ Ռուբեն Ալեքսանյանը, ինչպես ասացինք, ամենահարուստ մարդկանցից մեկն էր Ամերիկայում: Նա ուներ մի քանի ֆաբրիկաներ, գործարաններ, հանքեր, նավթահորեր, ունեցվածքի մեծ մասը գտնվում էր Ամերիկայում, բայց նա ուներ նաև Եվրոպայում, Ասիայում, Աֆրիկայում և Ավստրալիայում: Ռուբեն Ալեքսանյանը ամենից շատ սիրում էր Ամերիկան, որովհետև այնտեղ էր ծնվել, այնտեղ էր ապրել իր մանկությունն ու պատանեկությունը, այնտեղ էր ստացել իր կրթությունը, այնտեղ էր ամուսնացել, այնտեղ էր ձեռք բերել իր հարստությունը և այնտեղ էր ապրում իր ընտանիքի հետ:

Ռուբեն Ալեքսանյանը ամուսնացել էր Ռուզան Ռուբենյանի հետ, որը նրա զարմիկն էր: Ռուզանը ծնվել էր Ամերիկայում, բայց նրա ծնողները Ռուբեն Ալեքսանյանի պես հայեր էին և Ռուզանը ամուսնանալով իր զարմիկի հետ, ուզում էր պահպանել իր ազգային ավանդությունները: Ռուզանը ամուսնանալով իր զարմիկի հետ, ուզում էր պահպանել իր ազգային ավանդությունները: Ռուզանը ամուսնանալով իր զարմիկի հետ, ուզում էր պահպանել իր ազգային ավանդությունները:

Ռուբեն Ալեքսանյանը ամուսնացել էր Ռուզան Ռուբենյանի հետ, որը նրա զարմիկն էր: Ռուզանը ծնվել էր Ամերիկայում, բայց նրա ծնողները Ռուբեն Ալեքսանյանի պես հայեր էին և Ռուզանը ամուսնանալով իր զարմիկի հետ, ուզում էր պահպանել իր ազգային ավանդությունները: Ռուզանը ամուսնանալով իր զարմիկի հետ, ուզում էր պահպանել իր ազգային ավանդությունները:

Ռուզանը ամուսնացել էր Ռուբեն Ալեքսանյանի հետ, որը նրա զարմիկն էր: Ռուզանը ծնվել էր Ամերիկայում, բայց նրա ծնողները Ռուբեն Ալեքսանյանի պես հայեր էին և Ռուզանը ամուսնանալով իր զարմիկի հետ, ուզում էր պահպանել իր ազգային ավանդությունները: Ռուզանը ամուսնանալով իր զարմիկի հետ, ուզում էր պահպանել իր ազգային ավանդությունները:

Ռուբեն Ալեքսանյանը ամուսնացել էր Ռուզան Ռուբենյանի հետ, որը նրա զարմիկն էր: Ռուզանը ծնվել էր Ամերիկայում, բայց նրա ծնողները Ռուբեն Ալեքսանյանի պես հայեր էին և Ռուզանը ամուսնանալով իր զարմիկի հետ, ուզում էր պահպանել իր ազգային ավանդությունները: Ռուզանը ամուսնանալով իր զարմիկի հետ, ուզում էր պահպանել իր ազգային ավանդությունները:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՓՅՈՒՌՔԻ ԳՎԱՀԱՎՈՐ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ

ՀԱՅԿ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

Ձեր հոգեթանկ ամուսնու՝ Հայկական սփյուռքի գործիչ, հասարակական-քաղաքական նշանավոր գործիչ, Հայկական սփյուռքի գերագույն մարմնի նախագահ Հայկ Մարտիրոսյանի մահվան կապակցությամբ մեր խորին ցավակցությունն ենք հայտնում Ձեզ և ամբողջ ընտանիքին:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՓՅՈՒՌՔԻ ԳՎԱՀԱՎՈՐ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ

ՀԱՅԿ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

Ձեր հոգեթանկ ամուսնու՝ Հայկական սփյուռքի գործիչ, հասարակական-քաղաքական նշանավոր գործիչ, Հայկական սփյուռքի գերագույն մարմնի նախագահ Հայկ Մարտիրոսյանի մահվան կապակցությամբ մեր խորին ցավակցությունն ենք հայտնում Ձեզ և ամբողջ ընտանիքին:

— Ո՛չ, ես ամուսնալուծություն չեմ ուզում... Ես ուզում եմ իմանալ, թե ինչպես է ինձ հետ վարվել իմ ամուսինը, ինչպես է ինձ հետ վարվել իմ ամուսինը, ինչպես է ինձ հետ վարվել իմ ամուսինը...

Ռուզանը ամուսնացել էր Ռուբեն Ալեքսանյանի հետ, որը նրա զարմիկն էր: Ռուզանը ծնվել էր Ամերիկայում, բայց նրա ծնողները Ռուբեն Ալեքսանյանի պես հայեր էին և Ռուզանը ամուսնանալով իր զարմիկի հետ, ուզում էր պահպանել իր ազգային ավանդությունները: Ռուզանը ամուսնանալով իր զարմիկի հետ, ուզում էր պահպանել իր ազգային ավանդությունները:

Ռուբեն Ալեքսանյանը ամուսնացել էր Ռուզան Ռուբենյանի հետ, որը նրա զարմիկն էր: Ռուզանը ծնվել էր Ամերիկայում, բայց նրա ծնողները Ռուբեն Ալեքսանյանի պես հայեր էին և Ռուզանը ամուսնանալով իր զարմիկի հետ, ուզում էր պահպանել իր ազգային ավանդությունները: Ռուզանը ամուսնանալով իր զարմիկի հետ, ուզում էր պահպանել իր ազգային ավանդությունները:

Ռուբեն Ալեքսանյանը ամուսնացել էր Ռուզան Ռուբենյանի հետ, որը նրա զարմիկն էր: Ռուզանը ծնվել էր Ամերիկայում, բայց նրա ծնողները Ռուբեն Ալեքսանյանի պես հայեր էին և Ռուզանը ամուսնանալով իր զարմիկի հետ, ուզում էր պահպանել իր ազգային ավանդությունները: Ռուզանը ամուսնանալով իր զարմիկի հետ, ուզում էր պահպանել իր ազգային ավանդությունները:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՓՅՈՒՌՔԻ ԳՎԱՀԱՎՈՐ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ

ՀԱՅԿ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

Ձեր հոգեթանկ ամուսնու՝ Հայկական սփյուռքի գործիչ, հասարակական-քաղաքական նշանավոր գործիչ, Հայկական սփյուռքի գերագույն մարմնի նախագահ Հայկ Մարտիրոսյանի մահվան կապակցությամբ մեր խորին ցավակցությունն ենք հայտնում Ձեզ և ամբողջ ընտանիքին:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՓՅՈՒՌՔԻ ԳՎԱՀԱՎՈՐ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ

ՀԱՅԿ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

Ձեր հոգեթանկ ամուսնու՝ Հայկական սփյուռքի գործիչ, հասարակական-քաղաքական նշանավոր գործիչ, Հայկական սփյուռքի գերագույն մարմնի նախագահ Հայկ Մարտիրոսյանի մահվան կապակցությամբ մեր խորին ցավակցությունն ենք հայտնում Ձեզ և ամբողջ ընտանիքին:

Այրի Տիկին Գրիգոր Ճօլօլեան, Պ. Քլօտ Ճօլօլեան, Տէր եւ Տիկին Էմի Ճօլօլեան եւ զաւակը, Պ. Փաթրիս Ճօլօլեան եւ համայն ընտանեկան պարագաները սրտի խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ–հօր՝

ԳՐԻԳՈՐ ՃՕԼՕԼԵԱՆԻ

յանկարծական մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 26ին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երկուշաբթի, Յունիս 30, առաւօտեան ժամը 11ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին։

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Սիւզան Չիլինկիրեան կը տեղեկացնէ թէ իր ամուսնոյն՝

ՏՈՔԹ. ՎԱԿՐԱՄԻ

(Աղջատախնամի նախկին նախագահ)

մահուան Դ. տարելիցին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, Յունիս 29, կիրակի առաւօտ ժամը 11ին։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները եւ բարեկամները, աղօթակից ըլլալու։

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍ

ՍԷՆ–ԼՈՒ — ՄԱՐՍԷԼ

Կազմակերպութեամբ Եկեղց. Օժանդակ Տիկնանց Միութեան, պատրաստութեամբ հոգեւոր հովիւ Շահան Ք.Հ.Յ. Տէտէեանի։

Խմբերգ, երգ, արտասանութիւն, հայկական պարեր, հաճելի անակնկալներ։

Կիրակի Յունիս 29, ժամը 16ին եկեղեցւոյ բակը։

×

ՇԱԻԻԼ

Շաւիլի հայկ. միօրեայ դպրոցի ամավերջի հանդէսը Շաբաթ՝ Յունիս 28, կ.ե. ժամը 15ին, տեղւոյն եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ։

Կը խնդրուի յարգելի հայրենակիցներէն եւ ծնողքներէն իրենց ներկայութեամբ քաջալերել մեր դպրոցի երկսեռ սաները։

×

ՎԻՆՆ

Կազմակերպուած Վիէնի կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի կողմէ։ Յունիս 28 Շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին։ Գասպար Իփեկեան ակումբին մէջ։ 40 ռիւ Վիկթոր Հիւկօ։

Երգ, պար, արտասանութիւն, հաճելի անակնկալներ դպրոցի աշակերտներուն կողմէ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՑԻ ԱՄԱՍԻԱՅԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Յուլիս 6, կիրակի առաւօտեան ժամը 10ին Փրատոյի Սուրբ Սահակ – Մեսրոպ մայր եկեղեցին, եւ այս առթիւ ծաղկեպսակ կը դրուի նահատակներու յուշարձանին վրայ, բոլոր Ամասիացիներու եւ Մարզուանցիներու հին եւ նոր մեռեալներու յիշատակին։

Այս առթիւ նաեւ տեղի պիտի ունենայ հոգեճաշ մը Մարսէյլի չրջանին մէջ, բացօթեայ ճաշարան մը։

Ճաշին համար կը խնդրուի կանխաւ հեռաձայնել Պ. Յարութիւն Չէքէմեանի՝ 47–84–57

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆ

14 Սէնթ Օնորիճ տէ Փէրք փակուած են արձանագրութիւնները

Ա. խումբը կը մեկնի Չորեքշաբթի Յուլիս 2ին։ Արձանագրուողները ծնողքներէն կը խնդրուի ժամադրուիլ 32, Ռիւ տը Թրէվիզ, 75009 Փարիզ, Մէթրօ Քաւէ։

ՅՈՎՍԵՓԻՆ ՋԻՕՍՊՏՈՅՏ

Հայ կարմիր Խաչի օգափոխութեան կայանէն դէպի

Ile Jersey

վերապահուած միայն ծնողքներուն

14 ՅՈՒԼԻՍ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԵՒ ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒԼԻՍ 13

Գեղարուեստական բաժին — երգ, պար, արտասանութիւն եւ ֆիլմ

Շամփուրով խորոված (պատրաստուած կարմիր Խաչուհիներու կողմէ)

Արձանագրութեանց եւ մանրամասնութեանց համար հեռաձայնել մինչեւ Յուլիս 2, 985–36–53

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Սեդրակ Մատիկեանի *մահուան առթիւ, Անդրանիկ Ուզունեան յաւակցութիւնները կը ներկայացնէ ողբացեալին ընտանիքին եւ փոխան ծաղկեպսակի 50ական Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի եւ «Հայաստան»ի։*

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

Հ. Յ. Դ. ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՑԻ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷՆ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԷ՝

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՖՐԱՆՍԱ

Կեդրոնական Ֆրանսայի մեր բոլոր բոլոր կազմերը ընկերական ընդհանուր ժողովի կիրակի Յուլիս 6, կէսօրէ ետք ժամը 14·30ին, Տէսթրնի Մշակոյթի Տան սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

Պորտոյէն այրի Տիկին Փնչիկ Թումիկեան իր ամուսնոյն՝ Սեդրակ Թումիկեանի եւ եղբօր Անդրանիկ Թումիկեանի հոգեհանգիստներուն առթիւ (Լիոն) «Յառաջ»ի կը նուիրէ 50 Ֆր.։ Ինչպէս նաեւ Մարսէյլէն Պր. Փայլակ Կիրակոսեան, Սմբատ Գասպարեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 20 Ֆր. կը նուիրէ նոյն նպատակին։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆ

ՄԵԿՆՈՒՄ

ՓԱՐԻԶԷՆ, Յուլիս 1, Երեքշաբթի առաւօտ ժամը 7·30ին փորթ տ'Օրլէանէն 10–12 Ավընիւ Փօլ–Ափէլ (Թէնիսին մօտ)։

ԼԻՈՆԷՆ Յուլիս մէկ, ժամը առաւօտեան 7·30ին, Հայոց եկեղեցիէն, 295 ռիւ Պուալօ։

ՄԱՐՍԷԼԷՆ խումբը կը մեկնի Յուլիս մէկին, առաւօտեան 5ին, Ահարոնեան ակուբէն, 26 Ռիւ տէ Ռոնվալէսան։

Կ' ՈՒԶՈՒԹ

Տունը աշխատող հանգստեան կոչուած հաշուապահ մը։ Դրել «Յառաջ»ի որ կը փոխանցէ։

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Րաֆֆի խումբը, այս Երկուշաբթի, Յունիս 30, ժամը 21ին Փարիզի Մշակոյթի Տունը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

×

ՇԱԻԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արշալոյս» խումբի ընկերական ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։

×

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Թէհլիրեան խումբի ժողովը Երեքշաբթի, Յուլիս 1, Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը, ժամը 21ին։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԻՍ

ԻՍԻ

Իսիի Կապոյտ Խաչի դպրոցին ամավերջի հանդէսը, այս Շաբաթ, Յունիս 28, ժամը 15ին Իսիի Մշակոյթի Տունը, 45 ռիւ տը լա Տէֆիանս։

Գեղարուեստական բաժին աշակերտներու կողմէ։

MATERIEL INDUSTRIEL & ARTISANAL DE REPASSAGE

* Fers vapeur
* Tables aspirantes et chauffantes
* Chaudières

pour
CONFECTIONNEURS { Robes, jupes / Tailleurs / Manteaux / Pantalons
et
BONNETIERS

s.a. APPREX 61 rue de Chabrol 75010 Paris
téléphone : 770. 70.89 — 824. 68.26 — 523. 23.04

ARMÉNIE 1975 ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Départs chaque mois :

du 12 au 26 juillet

du 19 Juillet au 2 Août
du 2 au 16 Août
du 7 au 20 Septembre
du 4 au 18 Octobre
du 25 Octobre au 8 Novembre

à partir 2580 F

Pour les jeunes de 16 à 35 ans deux voyages :
— du 2 au 16 Août
— du 6 au 20 Septembre

Demandez nos brochures détaillées

Logement première classe, hôtel ANI ou ARMENIA à Erévan en pension complète et excursions quotidiennes.

Renseignements et Inscriptions

A PARIS — Sonia Coumryantz
mondotours
2, Rue de Sèze — 75009 Paris — Tél. : 266-50-12 073-32-64

A LYON — Varoujan Sarkissian
sevan voyages
50 Cours de la Liberté - 69 LYON Tél. 60 13 66

Licence Voyages : A. 721.

Restaurant PALMA

SELF-SERVICE
PLEIN CŒUR DE PARIS
210, Rue du Fbg. St. Antoine, Paris 12e
Tél. : 344-10-40

Grandes salles pour noces et banquets — Réunions tous genres —— qualité et prix sans concurrence. Remise exceptionnelle pour « jeunes mariés »

ՃԱՇԱՐԱՆ ՓԱԼՄԱ
ԵՒ ՀԱՒԱՔԱՎԱՑՐ

Խրախճանքներու եւ հարսանիքներու համար սրահներ, ճշգրտուած կամ հաւաքոյթներ։ — Ընդարձակ եւ լաւ կահաւորուած երեք սրահ — Դիւրամատչելի գիներ։

Մասնաւոր զեղչ երիտասարդ զոյգերու ամոլներու

Մանրամասնութեանց համար դիմել վերոյիշեալ հասցէին։

ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆԻՍ
29
DIMANCHE
29 JUIN
1975

ՀԱՅՐԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ,

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20

LE NUMERO 1,20 F.

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·332

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.332

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԷՆ ՎԵՐՋ

ԱՆԿԱԽ ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ ԴԷՊԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՕՋԱԽ

— o —

Բ.

ժամանակը կը գոլծէր ի նպաստ Միլլի Թուրքերուն: Սեւրի դաշնագիրը ալ խուր վախճան մը կ'ունենար: Զծնած կը մեռնէր: Անոր տեղ Անգարայի կառավարութիւնը անջատ դաշնագիրներ կնքելով երկկի իր թշնամիներուն հետ, օրէ օր աստիճան մը աւելի կ'ամրապնդէր իր վիճքերը Սեւրը ստորագրող Դաշնակից — ներուն հանդէպ: Ո՛չ միայն դիւանագիտական, այլեւ զինուորական մարզի մէջ:

1920ի աշնան, Սեւրէն քանի մը ամիս ետք, Հայաստանի չէզոքացումը առիթ էր ընծայած արեւելեանէն արեւմտեան — հելլենական ճակատ փոխադրելու յիսուն հազար զինուորներ: 1921 Հոկտ· 13ի կարսի դաշնագիրը աւելի եւս սերտացուցեր էր Անգարայի յարաբերութիւնները Մոսկուայի հետ, որ բաղմապատկած էր իր նիւթական — ոսկեդրամով — եւ զինուորական — ամէն կարգի ծանր ու թեթեւ արդիական զէնքերով — օժանդակութիւնը քէմալական կառավարութեան:

1921 Հոկտ· 20ի Անգարայի դաշնագրով Ֆրանսա կը պարպէր Կիլիկիան եւ Թուրքերը հելլենական ճակատ կը ղրկէին հազարաւոր զինուորներ: Միաժամանակ կը տիրանային Ֆրանսական բանակի ձգած մեծ քանակութեամբ զինուորական եւ ռազմական զանազան պիտոյքներուն եւ կազմածներուն, որոնք մեծապէս օգտակար պիտի ըլլային իրենց:

Թուրքերուն համար նպաստաւոր այս պայմաններուն տակ է, որ 1922 Մարտին — Լոնտոնէն տարի մը վերջ — Դաշնակիցները Մոր֊հրդաժողով կը գումարէին Փարիզի մէջ: Օրակարգն էր Մերձաւոր Արեւելքի խնդիրներուն կարգադրութիւնը, Սեւրի դաշնագրին վերաքննութեամբ: Մարտ 26ին Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ Արտաքին Նախարարները Թուրքերուն եւ Յոյներուն կը յայտնէին հաշտութեան պայմանները, որոնք չատ նպաստաւոր էին քէմալականներու:

Մոր֊հրդաժողովը բարեհաճեցաւ նաեւ ականջ մը նետել Հայկական Հարցին վրայ, որովհետեւ Դաշնակիցները պատերազմի ընթացքին յանձնառութիւններ ստանձներ էին Հայերուն հանդէպ, որոնք «չատ տառապեր էին»: Ուստի բաւական ընկատեցին փոքրամասնութեանց իրաւունքները միայն ճանչնալ անոնց համար, այլ առաջարկեցին Ազգային Օջախ մը ստեղծել, աջակցութեամբ Ազգերու Դաշնակցութեան:

Տարի մը առաջ, Լոնտոնի 1921 Փետր֊Մարտի Մոր֊հրդաժողովին մէջ Դաշնակիցները առաջարկեր էին Հայկական Ազգային Օջախին ստեղծումը «Թուրքիոյ արեւելեան սահմաններուն վրայ»: Իսկ Ազգերու Դաշնակցութեան Բ. Ընդհ· Ժողովը 1921 Սեպտեմբեր 15ի նիստին մէջ միաձայնութեամբ որոշեր էր, որ այդ Օջախը բոլորովին անկախ պիտի ըլլար բրիտական տիրապետութենէն:

Փարիզի Մոր֊հրդաժողովը պաշտօնապէս ճանչնալով Թուրքիոյ կատարեալ գերիշխանութիւնը Անդրկովկասէն, Պարսկաստանէն ու Միջագետքէն մինչեւ Եգէական ծով, խաչ կը քաշէր «անկախ» Ազգային Օջախին վրայ, որուն վայրն իսկ չէր ճշդած:

Թուրքահպանն վէճը սխուր վախճան մը կ'ունենար: 1922 Օգոստոս 25ին քէմալական բանակը ընդհանուր յարձակողականի կ'անցնէր եւ Սեպտեմբեր 9ին կը գրաւէր Իզմիրը:

1922 Հոկտ· 11ին կը կնքուէր Մուտանիայի Զինադադարը: Հելլէնները կը պարպէին արեւելեան Թրակիան: 1923ի գարնան Դաշնակիցներն ալ պիտի պարպէին Թուրքիոյ մէջ իրենց գրաւած բոլոր հողերը, Պոլիսէն սկսեալ:

1922 Սեպտեմբերին կը գումարուէր Ազգերու Դաշնակցութեան երրորդ Ընդհ· Ժողովը: Սեպտեմբեր 18ի լիակատար նիստին մէջ Լորտ Ռոպէրթ Սէսիլ կը ներկայացնէր բանաձեւ մը Հայ Ազգային Օջախի մասին, իրրեւ էական պայման — ներէն մէկը հաշտութիւն կնքելու Թուրքիոյ հետ: Այս բանաձեւը աւելի մեղմ ձեւի վերածուեցաւ Ընդհ· Ժողովի Վեցերորդ Յանձնախումբին կողմէ, որուն զեկուցարերը՝ Մոթթա՝ 1922 Սեպտ· 22ի 14րդ լիակատար նիստին մէջ բացատրեց, որ Ազգերու Դաշնակցութիւնը Հայկական Հարցին մէջ զուտ քաղաքական դեռնի վրայ չէ, այլ մարդասիրական տեսակէտի վրայ է կանգնած ամէն բանէ առաջ: Ըստ իրեն, Ջարդերը, տարագրութիւնները, վայրագութիւնները պէտք է վերջ գտնեն եւ այդ արդիւնքին հասնելու լաւագոյն միջոցն է Անկախ Հայկական Օջախի մը ստեղծումը: ... Թուրքիոյ չահն ալ կը պահանջէ, որ վերջապէս լուծում մը գտնէ Հայաստանի այս ցաւալի հարցը:

Մոթթա միւս կողմէ դիտել կուտար, որ Ազգերու Դաշնակցութիւնը արդէն տարի մը առաջ այդպիսի դիմում մը կատարած էր Գերագոյն Մոր֊հուրդին՝ ի նպաստ Հայաստանի: Նման պղատոնեան դիմումները գործնական ո՛չ մէկ օգտակարութիւն կ'ունենան եւ կը չեչտեն Ազգերու Դաշնակցութեան նիւթական անկարողութիւնը: Սակայն կ'աւելցնէր, որ այս անգամուան դիմումը անհետեւանք պիտի չմնայ, որովհետեւ կը պատչաճի Ազգերու Դաշնակցութեան առաքելութեան եւ բնութեան, ինչպէս նաեւ անոր բարոյական հեղինակութեան: «Անգամ մը եւս պէտք է մեր ձայնը բարձրացնենք ի նպաստ Հայաստանի: Հայ Ժողովուրդը, կ'ըսէր, տակիկա կը փափաքի եւ իր ներկայացուցիչները խորապէս երախտապարտ են այս ազնիւ Ժողովէն եկող սփոփիչ ամէն խօսքի համար: Այդ սփոփիչ խօսքը կ'ուզենք տալ հայ ժողովուրդին: Կը յուսանք, որ այս անգամ անիկա անմիջական ազդեցութիւն մը պիտի ունենայ դէպի իրականացում եւ թէ Թուրքիոյ եւ անոր հետ պատերազմի մէջ եղող երկիրներու միջեւ հաշտութեան բանակցութիւններ կատարողները պիտի չուզեն մոռնալ քաղաքակրթութեան այս հրատապ հայկական անհրաժեշտութիւնը»:

Մոթթա իր խօսքերը կը վերջացնէր այսպէս ։—

«Հայաստանի խնդիրը վերջապէս չլուծելը, առանց չափազանցութեան, կեղտ մը, ամօթ մը պիտի ըլլար մարդկային քաղաքակրթութեան համար»:

Լորտ Ռոպէրթ Սէսիլ համակերպեցաւ բանաձեւի փոփոխութեան: Համակրական խօսքեր ըրաւ Հայերուն համար: Ու եզրակացուց, որ «Հայկական Հարցը լուծելու միակ միջոցն է Ազգային Օջախ մը ապահովել հայ ազգին»:

Ազգերու Դաշնակցութեան երրորդ Ընդհանուր Ժողովը միաձայնութեամբ քուէարկեց Վեցերորդ Յանձնախումբին բանաձեւը, որ աւ՛ղ, անհետեւանք պիտի մնար նախորդներուն պէս: Իր բարոյական հեղինակութիւնը անգամ մը եւս ոտնակոխ պիտի ըլլար՝ իրրեւ հետեւանք Թուրքերու յոխորտանքին, որուն առջեւ անըմբռնելի կերպով գլուխ պիտի ծռէին երկկի յաղթական Դաշնակիցները՝ Լօզանի Մոր֊հրդաժողովին մէջ:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԻԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՔ ԵՐԿՈՒ ՀԱՅԵՐ ԿԸ ՁԵՐԲԱԿԱԼԵՆ ԻՐԵՐԻ ԼՐՏԵՍ

—o—

Ուաչինկթընէն Էսօշիէյթըտ Փրէս կը հաղորդէ (Յունիս 28ի Ինթերնէշընըլ Հերըլտ Թրիպիւն) թէ էֆ· պի· Այ·ի երկու հոգի ձերբակալած է որպէս խորհրդային լրտես: Մէկը՝ դոհարավաճառ, Սարգիս Փասքալեան, 36 տարեկան ամբաստանուած է որ ազգային պաշտպանութեան վերաբերեալ լուրեր կուտար օտար երկրի մը եւ կրնայ մահուան դատապարտուիլ: Միւսը՝ Թուաբանագէտ, Սահակ Տէտէեան, 41 տարեկան Ռոքվիլլէն, ամբաստանուած է որ ազգ· պաշտպանութիւնը հետաքրքրող նկարներ առած է: Կրնայ մինչեւ տասը տարի բանտարկութեան դատապարտուիլ եւ տասը հազար տոլարի ալ տուգանքի:

Ըստ ամերիկեան թերթին տեղեկութեանց, երկուքն ալ Լիբանան ծնած են: Էֆ· պի· Այ·ը կ'ըսէ թէ երեք խորհրդային գործակալներ որոնք դիւանագիտական պաշտօններ կը վարէին Մ.Ա.Կ.ի մօտ, փասքալեանի չփումներն էին եւ վերջերս մեկնած են:

Ամերիկեան թերթը կը պատմէ դեռ այլ մանրամասնութիւններ զորս կուտանք երկուշաբթի:

ԾԱՆՐ ՄԹՆՈԼՈՐՏ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

ՆՈՐ ՄԻՋԱԴԷՊԵՐ ԵՒ ԶՈՀԵՐ

—o—

Համեմատաբար խաղաղ շրջանէ մը ետք, սարսափի մթնոլորտ մը վերստին է տիրել Պէյրութի մէջ եւ Հինգշաբթի օրուան նոր միջադէպերէն ետք, Ուրբաթ ամբողջ քաղաքը մեռեալ տպաւորութիւն մը ձգած է: Գոց մնացած են խանութ, դպրոց, գրասենեակ: Ընդհանուր չփոթութիւն մը կայ քանի ոչ ոք կրնայ ըսել թէ ո՞վ զէնք կը պարպէ որո՛ւ վրայ: Ընդհանուր վարկածն այն է թէ լիբանանեան եւ պղեստինեան ծայրայեղ ձախը, որ դրամ կը ստանայ Լիբիայէն եւ որուն միացած են վարձկան զինուորներ, լիբիացի թէ երաքցի, գլուխն է ամբողջ խառնակութեանց:

Քարամէ միշտ չէ կրցած կազմել իր կառավարութիւնը բայց կացութիւնը սկսած է փոխել եւ պարզ է որ չի կրնար դեռ քաշքշուիլ: Շիիներու կրօնական պետը՝ Իմամ Մուսա Սատր կամաւոր ծոմ մը սկսած է, չուրջն հաւաքելով արդէն իսկ 2000 հոգի: Իմամը, որ քաղաքական ալ դէմք է կ'ըսէ թէ կացութիւնը չի կրնար տեւել եւ ծոմ պիտի պահէ «մինչեւ տագնապին լուծումը եւ կառավարութեան մը կազմութիւնը»:

Մեծագոյն վտանգը որ կայ ներկայիս այն է որ Քարամէ հրաժարի դահլիճ կազմելու իրեն յանձնուած պաշտօնէն: Նման պարագայի մը, մահմետական ոչ մէկ թեկնածու կարելի կ'ըլլայ գտնել այլեւս:

×

Հինգշաբթի եւ Ուրբաթ օրուան միջադէպերու եւ հրացանաձգութեանց հետեւանքով չուրջ 20 մեռեալ կայ եւ 50 վիրաւոր:

Քանի մը տողով

ՏՁԻՎԻՏ չատ ծանր յարձակում մը ըրած է կառավարութեան վրայ, Ազգ· Ժողովի նիստի մը ընթացքին: Վերջերս կրկին ծանր բախումներ պատահած էին, զինուոր մը եւ երկու տարեկան երախայ մը մեռած էին նման բախումի մը ընթացքին առջի օր Տիարպէքիրի շրջանը, իսկ Անգարայի մէջ երկու ոստիկան ծանրօրէն կը վիրաւորուէին ուսանողներու հետ բախումներու առեն: Հալէպի պարագլուխը, որ 450 երեսփոխանի 190ը ունի, ըսած է խստօրէն· «Եթէ կառավարութիւնը չի կրնար կառավարութեան պէս գործել, կը թելադրենք որ քաշուի»:

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱԽՕՍ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունիս 23)

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ 30ԱՄԵԱԿԸ

Ստեփանաւանի երաժշտական դպրոցը հիմնուած է 30 տարի առաջ: Այդ ժամանակաշրջանին ուսումնարանը աւարտած են 400 երիտասարդ երաժիշտներ, դաշնակահարներ, ջութակահարներ, թաւջութակահարներ, եւայլն:

Ներկայիս երաժշտական դասախօսա — կութիւն կը ստանան քաղաքէն եւ շրջանի գիւղերէն 385 երիտասարդներ: 35 դասատու կայ:

×

ԱԶԳԱԳՐԱԿԱՆ ԲՆՈՑԹԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐ

Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի հնագիտութեան եւ ազգագրութեան հիմնարկութեան գիտաշխատողները աւարտած են Կովկասի պատմա–ազգագրական տաղաւի հայկական բաժինը կազմելու աշխատանքը: Կարեւոր տեղ յատկացուած է հնագարեան հոդագործական եւ անասնապահական հարցերուն, բնակավայրերուն եւ կացարաններուն, ազգային տարազին եւ զարդերուն: Մեծ հետաքրքրութիւն կը ներկայացնեն նաեւ հին Հայերու ծիսակատարութիւնները:

Մանաղէտներու կարծիքով այդ հետազօտութիւնները նոր լոյս կը սփռեն Հայաստանի հազարամեակներու պատմութեան եւ մշակոյթին վրայ:

×

« ԶՐՈՑՑՆԵՐ ԳԷՕԹԷի ՀԵՏ »

Հայ գրասէրը հնարաւորութիւն ունեցաւ առաջին անգամ ըլլալով մայրենի լեզուով կարդալու Եոհան Էքերմանի «Զրոյցներ Գէօթէի հետ» ծանօթ գիրքը, որ լոյս տեսաւ «Գրական յուշարձանները» մատենաշարով, Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիային կողմէ: «Զրոյցները» թարգմանած եւ ծանօթագրութիւնները գրած է բանասէր Ցակոբ Ցակոբեան:

«Զրոյցները» կը սկսին 1823ին եւ կը տեւեն մինչեւ 1832:

ՊԱՏԱՌԱՔԱՂՆԵՐՈՒ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆԸ

— Օ —

ԽՄԲ.— Տարի մը առաջ էր: Տարիները շուտ կ'անցնին: 1974 Յունիս 30ին իր մահկանացուն կը կնքէր «Ցառաջ»ի վարչութեան աշխատակիցը Արշաւիր Խաճէրեան: Մահէն հազիւ 2 ամիս առաջ, խմբագրատուն եկած էր ու կը խոստանար այլեւս աւելի յաճախ գրել, բանի «հանգստեան կոչուած էր եւ աւելի ժամանակ ունէր»: Չէր գիտեր, ոչ ալ մենք կրնայինք մեր մտքէն անցընել թէ սիրելի Արշաւիրը, ի մօտոյ, վերջնական հանգիստի պիտի կոչուէր նախախնամական անողոք կարգադրութեամբ: Լաւ ժամեր — վերջինները — անցուցած էինք միասին այդ օրը ու խօսելով անցեալէն, կը յիշեր պատերազմէն առաջ իր գրած մէկ յօդուածին խորագիրը՝ «Պատառաքաղներու յեղափոխութիւնը»: Քրքրեցինք «Ցառաջ»ի հաւաքածոները ու գտանք այդ յօդուածը («Ցառաջ», 1938 Ապրիլ 24) զոր կը հրատարակենք, այսօր, ի յուշ իր մահուան տարելիցին:

×

«Եթէ կան մարդիկ զորս դահիճներէն աւելի կ'արհամարհեմ, զոհերն են ատոնք»:

ՓԼԵՄԱՆՍՕ

Ու վերջապէս թնդանօթները որոտալէ դադրեցան: Լռեցին ռազմաչունչ քայլերգները: Եւ աւերակուած ճառերը խեղդուեցան հազարներու մէջ: Խաղաղութիւն իջաւ մարդոց հոգիներուն, ժպտ – խակերպ ու խելագար՝ հինգ տարիներ անընդհատ: Եւ չրթունքները զարձեալ խայտացին սիրոյ քաղցր երգերով:

Հայր Մարթէն, վերխարի այլ հեզահամբոյր, սպասաւորը երկնքի, քակեց կապարճը, հանեց հրացանը, մերկացաւ զինուորի համազգեստէն եւ զանոնք յանձնեց Պետութեան: Խաչակնքեց, վեր նայեցաւ պայծառազեմ, փառաբանեց կա – թոլիկներու Աստուածը, հազաւ կրօնաւորի հանդերձները ու վանք դարձաւ:

Լեցուեցան Հայր Մարթէնի աչքերը: Եւ տղու մը պէս հեկեկաց ան մեկուսի: Խաւարեր էր միտքի եւ հոգիին վառարանը:

Ամլացեր էին պաղատու ծառերը: Ու հեռքն իսկ չկար փարթամ եւ ճոխ բուրաստանին, որուն վրայ կեանք մը ամբողջ հակած էր ինք: Թուրքերը եկեր անփառունակ ապաստանարանի մը վերածեր էին վանքը ու հեռացեր՝ Զինադադարի առաջին փոդահարութեան, լքելով հոն անպաշտպան՝ բազմութիւնը ուխտ հարիւր որբերու:

Վանքը դղեակ մըն է իշխանական: Պատմութիւնը կը վկայէ թէ Ռուբինեաններու կտակն էր ան: Հայեացքը Կիլիկեան Մի – ջերկրականին, թառած Տաւրոսներու մըշտադալար մէկ լանջին եւ քամակը եղեւիններու անտառին, մենաւոր բայց տիրական, դարերու արժէքովը ծանրախոհ ու անոնց վհատքովը սգաւոր, անստիւտ խորհրդանիշն ու յիշատակարանն էր ան Հայ Ճարտարապետական տաղանդին, կարծես պարզած անոր բովանդակ չը – տերմարանը յուռթի:

Հայր Մարթէն երկար տարիներու փորձառութեամբ հարուստ, դաստիարակած արեւելեան տասնեակ մը ցեղի զաւակներ եւ անոնց հետ ապրած, չէր կըրնար հաւատալ բնականաբար թէ ուխտ հարիւր որբերը, թէեւ ամէնքն ալ Թրքա – կան անուններով, Թուրքեր ըլլային ան – խտիր: Ան բացորոշապէս կը զանազա – նէր Հայը, Քիւրտը եւ Թուրքը: Ու չը – նորհիւ իր ջանքերուն, վանքին կէս ըը – նակէութիւնը իր ժողովուրդին վերադարձաւ: Զորս հարիւր հայորդիները դուրս եկան Մէհմէտ, Ալի, Քէմալ, Մուսթաֆա, Հասան, Էմին կեղեւներէն ու յիշեցին իրենց մկրտութեան անունները: Հայր Մարթէնի առաջին բարեգործութիւնը եղաւ այդ:

Վանքը պատառաքաղ չունէր: Որբերը բթամատով, ցուցամատով եւ միջնա – մատով կը ճաշէին: Հայր Մարթէն քաղաքէն ուխտ հարիւր պատառաքաղ ապսպրեց:

Անուններու ճշդումին առընթեր՝ տարագրութեան արհաւիրալից պատկերները պատռեր էին մի առ մի թմբրիկի վարագոյրը հայ որբերու զանկերուն մէջ: Ու վրէժի կայծ էր ինկեր Հայկի, Աբգամի, Արտաշէսի, Տիգրանի, Վարդանի, Վահանի, Տրդատի եւ Թաթուլի անդորը հոգիներէն ներս:

Եւ օրերուն հետ կը յառաջանար ան, վրէժի կայծը, կ'ըլլար հուր, որ կ'ուռճանար ,կը ծաւալէր՝ հրդեհելու համար վանքին բոլոր հայորդիները:

Ու երկարեցան անոնց պիչերները: Ինչո՞ւ խաղաղութիւն կ'երգէր յաղթականներու եւ պարտուածներու, չահոդներու եւ կորանցնողներու, զոհերու եւ զժգոհներու չախչախուած աշխարհը: Հոն, Կիլիկեան այդ մենաստանին մէջ, նահատակներու ժառանգորդները, զաւակները զոհերու, իրենք ալ զոհեր արդէն, անիմանալի եւ անմեկնելի բան մը կը խմոր – էին իրենց սրտին մէջ:

Վահան, ամէնուն սիրելին եւ օրհնա – կելին, ու ամէնէն խելացին ու խորհրդա – ծը, թռչնքի տէր եւ անոնցմէ՝ որ չէն կոչուած ապրելու պատճառաւոր կեանք մը, առեղծ մը ի վեր տագնապալի խռովքի մը անձնատուր՝ ինք իրեն կ'ընդհարէր լուռ ու տխուր:

Յայտնութիւն մը իր ճանկերուն մէջ էր առեր անոր հոգին եւ կը բզկտէր, կը բըզկտէր զայն անխնայ: Պատառաքաղը այդ սպասը հասարակ, այլակերպուած օրին մէկը՝ Վահանի աչքերուն չնորհած էր վրէժխնդրութեան խտացած գործիքի անհնկնկալ պատկերը:

Անկէ ի վեր, պատառաքաղը հանդիսատ չունէր դերապրիլու Վահանի ձեռքերուն մէջ դողդողուն, ուր զարձզարձիկ չա – տաղաչար մէկ լանջքին եւ քամակը եղեւիններու անտառին, մենաւոր բայց տիրական, դարերու արժէքովը ծանրախոհ ու անոնց վհատքովը սգաւոր, անստիւտ խորհրդանիշն ու յիշատակարանն էր Հայ Ճարտարապետական տաղանդին, կարծես պարզած անոր բովանդակ չը – տերմարանը յուռթի:

Հայր Մարթէն երկար տարիներու փորձառութեամբ հարուստ, դաստիարակած արեւելեան տասնեակ մը ցեղի զաւակներ եւ անոնց հետ ապրած, չէր կըրնար հաւատալ բնականաբար թէ ուխտ հարիւր որբերը, թէեւ ամէնքն ալ Թրքա – կան անուններով, Թուրքեր ըլլային ան – խտիր: Ան բացորոշապէս կը զանազա – նէր Հայը, Քիւրտը եւ Թուրքը: Ու չը – նորհիւ իր ջանքերուն, վանքին կէս ըը – նակէութիւնը իր ժողովուրդին վերադարձաւ: Զորս հարիւր հայորդիները դուրս եկան Մէհմէտ, Ալի, Քէմալ, Մուսթաֆա, Հասան, Էմին կեղեւներէն ու յիշեցին իրենց մկրտութեան անունները: Հայր Մարթէնի առաջին բարեգործութիւնը եղաւ այդ:

Վանքը պատառաքաղ չունէր: Որբերը բթամատով, ցուցամատով եւ միջնա – մատով կը ճաշէին: Հայր Մարթէն քաղաքէն ուխտ հարիւր պատառաքաղ ապսպրեց:

Անուններու ճշդումին առընթեր՝ տարագրութեան արհաւիրալից պատկերները պատռեր էին մի առ մի թմբրիկի վարագոյրը հայ որբերու զանկերուն մէջ: Ու վրէժի կայծ էր ինկեր Հայկի, Աբգամի, Արտաշէսի, Տիգրանի, Վարդանի, Վահանի, Տրդատի եւ Թաթուլի անդորը հոգիներէն ներս:

Եւ օրերուն հետ կը յառաջանար ան, վրէժի կայծը, կ'ըլլար հուր, որ կ'ուռճանար ,կը ծաւալէր՝ հրդեհելու համար վանքին բոլոր հայորդիները:

Ու երկարեցան անոնց պիչերները: Ինչո՞ւ խաղաղութիւն կ'երգէր յաղթականներու եւ պարտուածներու, չահոդներու եւ կորանցնողներու, զոհերու եւ զժգոհներու չախչախուած աշխարհը: Հոն, Կիլիկեան այդ մենաստանին մէջ, նահատակներու ժառանգորդները, զաւակները զոհերու, իրենք ալ զոհեր արդէն, անիմանալի եւ անմեկնելի բան մը կը խմորէին իրենց սրտին մէջ:

Վահան, ամէնուն սիրելին եւ օրհնա – կելին, ու ամէնէն խելացին ու խորհրդա – ծը, թռչնքի տէր եւ անոնցմէ՝ որ չէն կոչուած ապրելու պատճառաւոր կեանք մը, առեղծ մը ի վեր տագնապալի խռովքի մը անձնատուր՝ ինք իրեն կ'ընդհարէր լուռ ու տխուր:

Յայտնութիւն մը իր ճանկերուն մէջ էր առեր անոր հոգին եւ կը բզկտէր, կը բըզկտէր զայն անխնայ: Պատառաքաղը այդ սպասը հասարակ, այլակերպուած օրին մէկը՝ Վահանի աչքերուն չնորհած էր վրէժխնդրութեան խտացած գործիքի անհնկնկալ պատկերը:

Անկէ ի վեր, պատառաքաղը հանդիսատ չունէր դերապրիլու Վահանի ձեռքերուն մէջ դողդողուն, ուր զարձզարձիկ չափազանց յուսահատական ընոյթ ունենան՝ ինչ որ վերջ ի վերջոյ վատթարագոյն կ'ըլլայ իրենց համար:

Երբ մեր տարիքը կ'առնենք եւ եւս աւելի կը նայինք անցեալ յաղթանակներու վրայ, կը տեսնենք, որ անոնք թառամելու ձեւ մը ունին. եւ կ'ըսենք.— «Ինո՞ր, ա՞ռ է եղեր ամէնը»... Բայց յաղթանակ մը կայ, զոր կրնամ վերակոչել հաճոյքով այսօր ալ, եւ միակն է զոր պէտք է վերակոչեմ՝ անհաչիւ գլխապիը վատնելով — ՄԱՑԻՍ ՄԻԿԻ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ:

Ինչ մոգական բառեր են ատոնք — Մայիս Մկկ, քանիօն բուրոմնաւէտ՝ եւ բիւտատրդութեամբ եւ զարունով եւ զարնանապայր տեղով: Կը բաւէ, որ ըսեմ զանոնք միայն, եւ ահա աչքերուս առջեւ կ'ողեկոչուի բարձր, գեղանի յուսահատիչ դէմքը Փրիսիլա Րիվըրթի, ինչպէս կը շարժակի գրան առջեւ Մոնթ Էճըլ ճաշարանին, ուր նստած իրեն կը սպասէի, երկարասրունք անժպիտ աղջիկ մը՝ փոքր բոստոպտոն գլխարկով պատկուած: Աճառ էր, երբ կ'իներ մեր աչքերը կը զուարթացնէին բոստոպտոն գլխարկ կրելով, փողոցները ման գալով կակաչներու եւ ջահերու պէս բոցավառ, մինչ այսօրուան օրս անոնք կարծես հըպարտութիւն կ'ներմանան մեր աշխոյժը պաղեցնելով՝ յոտից գլուխ ու գլեստաւորուած: Բայց ասիկա մեծ նիւթ մըն է, որ մեզ կը հեռացնէ այն հեշտալի վայրկեանէն՝ երբ Փրիսիլա Րիվըրս մոտ Մոնթ Էճըլ իրեն հետ բերելով արեւուն ոսկին:

«Կը ցաւիմ ուշ մնալուս», ըսաւ, եւ իր պայուսակէն հանեց կրնայի պատեհանէն չինուած փոքրիկ սանտր մը եւ սկսաւ սանտրել իր բոստոպտոն գլխարկէն վար ականջներու վրայ ինկած ոսկի խոպոպներու պիքը, մէկ գանգուր միայն առ մէն մի ականջ, բայց անոր ենթարկուած նեղութիւնը տեսնելով կ'ըսէիք թէ երկոտասնեակներով գանգուրներ կան:

Ինչ օր էր, գարնանային այն առաջ օրերէն մին՝ երբ սիրտը կը վերանայ թեթեւ հովէն, որ ի սպառ կը փչէ, կը տանի ձմեռը, եւ կլոր ճերմակ ամպերը երկնքին մէջ գողցես կ'ըսեն իրարու — «եկէ՛ք, օ՛ն, եկէ՛ք»: Բայց այդ Մայիս Մկկին աչք չունէի սիրող օդերեւութաբանական պայմաններու, այլ միմիայն Փրիսիլայի յուսահատիչ գեղեցկութեան համար: Վերջապէս, գինքն ունէի քովս, վերջապէ՛ս: Այս տողերը կարդացողներդ չէք կրնար հասկնալ, թէ ո՛րքան նշանակութիւն ունի այս ինծի համար: Եւ այսպէս, իր ընկերութենէն հրճուալէ, ինքզինքս տուի «տօնական տրամադրութեան» մը, ինչպէս կ'ըսեն լրագիրները, եւ ինչ անոյշ տրամադրութիւն է ան:

(1 – Շար.)

ՀԱՅԵՐԷՆԸ՝ ՓԱՐԻԶ ԵՒ ՇՐՋԱՆՆԵՐԸ

— Օ —

Գ.

ՓԱՐԻԶԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Վերջին երեք ուսումնական տարեշրջանները – ջաններու աշակերտութեան թիւը գրեթէ անփոփոխ մնացած է, քանի հետզհետէ մեծերու տեղը փոքրեր լեցուցած են: Ներկայ տարեշրջանի արձանագրուածնե –

րուն համեմատ, ան ենթակայ էր պատանիին նայուածքներուն եւ զննութեան մեքմամաձոռ, խորաթափանց, մերթ մառածկոտ ու նուազուն, մերթ խանդավառ ու բո – ւռնցքով:

Ու վրէժխնդրութեան վճռական հրամանը անդիմադրելի զարձաւ: Մովսիսեան օրէնքին գործադրութիւնը կը պահանջէր ան: Չատուցում կ'ազաղակէր ան:

Դահիճներուն զաւակները զոհեր զատնան եւ զոհերու զաւակները դահիճներ:

Եւ առաու մը, եղեւիններու անառա – ուին խորը, քարի մը վրայ բարձրացած՝ Վահան ճառեց հրաբորբ·

— Սիրելի ընկերներ, ալ հերիք է: Պէտք չէ որ այլեւս պատնուկներու պէս հեզ եւ դլխիկոր՝ մտիկ ընենք Հայր Մարթէնի սիրոյ, եղբայրութեան եւ համերաշխութեան քարոզները: Մենք պէտք չէ որ հանդուրժենք Աստուածաշունչեան ատոր ընթերցումներուն ու մրափենք ա – նոնց առթած մեղկութեամբը: Ու չենք ուզեր երկնային արդարութեան մեղի ե – զած խոստումը: Հոս է արդարութիւնը եւ մենք մեր սեփական ձեռքերով պիտի խլենք զայն: Իսկ ատիկա դժուարին բայց նուիրական պարտականութեան մը կը կոչէ մեզ: Մեր նահատակ ծնողքները մեզմէ հաշիւ կը պահանջեն: Հոս, այս վանքին մէջ մեզի հետ ապրող Թուրքերն ու Քիւրտերը, զահիճներուն յաջորդներ, օր մը մեզ ալ կը ջարդէին: Նախախնամութիւնը կարծես մեզ հոգալով՝ այս տունը օժտեց վրէժի զմայլելի զէնքերով: Այս զիշեր, մեզմէ իւրաքանչիւրը թշնամի մը պիտի մաքրէ: Մէկ պատառաքաղով պիտի աչքերը պայթեցնենք, իսկ միւսով՝ փորոտիքը զուրս թափենք:

Ոչ մէկ ընդդիմութիւն: Մոլեգին վիճակ մը ունէին տղաքը:

Լուռը հասաւ Հայր Մարթէնի: Ու վանքին ուխտ հարիւր պատառաքաղները նոյն օրն իսկ զաղաք վերադարձուեցան:

Հայր Մարթէն բացաւ Աւետարանը եւ յանուն Յիսուս Քրիստոսի պատուիրեց·

— Սիրեցէք զիմիմեանս:

ԱՐՇԱԻԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ

ԵՒ ՔԱՀԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԷԻ

Գրեց՝ ՄԱՑԳԸԼ ԱՌԼԷՆ

ԽՄԲ.— Ինչպէս ըսած էինք Մարտ 29ի եւ 30ի մեր թիւերով, ստորեւ կը սկսինք հրատարակել Մայքըլ Առլէնի (հայր) այն գրութիւնը, որ լոյս տեսած էր 1929 Սեպտեմբերի *Նէյշընըլ Մէկկըլդինի* մէջ եւ մեծ վրդովում պատճառած Հայերուն: Թարմացնելու համար յիշողութիւնները, ըսենք որ Մարտ 29ին եւ 30ին, վերիրատարակած էինք 1930 Մարտ 23 եւ 30ի «Ցառաջ»ներէն նախ Հրանտ Սամուէլի տեսակցութիւնը, ապա Մայքըլ Առլէնի նամակը «Ցառաջ»ին, այդ հարցին կապակցութեամբ: Նոյն տարուան փետրուար 15էն 28 «Ցառաջ» ամրողջութեամբ հրատարակած էր «Եւ Քաւն տարեկան էի» գրութիւնը, զոր կ'արժէ կրկին կարդալ··· առանց վրդովելու·—

Լաւ է նկատի չառնել զանոնք, որ կ'ըսեն մեղի թէ կեանքը բոլորովին հարուածներէ, ճեղքերէ կը կազմուի, քանի որ յաղթանակներ ալ կան, որոնք այնպէս մը բաժնուած են, որ կարող կ'ընեն մեզ մերթ ընդ մերթ բարձրանալ վհատութեան ճահիճէն եւ պատշաճ հպարտութիւն մը ունենալ մեր անձին մէջ:

Ապրիլ, աւելորդ է ըսել թէ երկու տեսակ զլխաւոր յաղթանակներ կան — յաղթանակները մեր անձին վրայ զորս անդադար հաւաքելով մեր հոգիներուն փրկութիւնը պիտի չհաճնք հանդերձեալ աշխարհին մէջ, եւ ա՛յն յաղթանակները զորս կը տանինք ուրիշներուն վրայ, եւ որոնք չատ աւելի հաճելի են, բայց հանդերձեալին մէջ, ո՛րքան քիչ խօսինք անոնց վրայ՝ այնքան լաւ է: Այս մասին մեր խօսքը զադրեցնելէ առաջ, աւելցնենք թէ ամէնէն զովելին մարմնին վրայ տարուած յաղթանակն է, որովհետեւ ասով ամօթահար կ'ըլլայ սատանան, եւ Քրիստոնէութեան վարդապետութիւնները մեծապէս կը յաջողին:

Բայց այդպիսի յաղթութիւնները պիւրաւ չեն չահուիր, եւ երիտասարդ մը ի՞նչպէս ժամանակ եւ համբերութիւն պիտի զտնէ չահելու համար զանոնք, երբ իր ընելիքը ճամբայ մը զտնել է աշխարհի մէջ, աշխարհ մը՝ ուր երիտասարդը իր խստամբերութիւններով չի զատուիր այլ իր զործունէութիւններով: Եւ ասկա կը պատշաճի նաեւ զեռատի կիներուն, թէեւ անոնց զործունէութիւնները պէտք չէ չափազանց յուսահատական ընոյթ ունենան՝ ինչ որ վերջ ի վերջոյ վատթարագոյն կ'ըլլայ իրենց համար:

Երբ մեր տարիքը կ'առնենք եւ եւս աւելի կը նայինք անցեալ յաղթանակներու վրայ, կը տեսնենք, որ անոնք թառամելու ձեւ մը ունին. եւ կ'ըսենք.— «Ինո՞ր, ա՞ռ է եղեր ամէնը»··· Բայց յաղթանակ մը կայ, զոր կրնամ վերակոչել հաճոյքով այսօր ալ, եւ միակն է զոր պէտք է վերակոչեմ՝ անհաչիւ գլխապիը վատնելով — ՄԱՑԻՍ ՄԻԿԻ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ:

Ինչ մոգական բառեր են ատոնք — Մայիս Մկկ, քանիօն բուրոմնաւէտ՝ եւ բիւտատրդութեամբ եւ զարունով եւ զարնանապայր տեղով: Կը բաւէ, որ ըսեմ զանոնք միայն, եւ ահա աչքերուս առջեւ կ'ողեկոչուի բարձր, գեղանի յուսահատիչ դէմքը Փրիսիլա Րիվըրթի, ինչպէս կը շարժակի գրան առջեւ Մոնթ Էճըլ ճաշարանին, ուր նստած իրեն կը սպասէի, երկարասրունք անժպիտ աղջիկ մը՝ փոքր բոստոպտոն գլխարկով պատկուած: Աճառ էր, երբ կ'իներ մեր աչքերը կը զուարթացնէին բոստոպտոն գլխարկ կրելով, փողոցները ման գալով կակաչներու եւ ջահերու պէս բոցավառ, մինչ այսօրուան օրս անոնք կարծես հըպարտութիւն կ'ներմանան մեր աշխոյժը պաղեցնելով՝ յոտից գլուխ ու գլեստաւորուած: Բայց ասիկա մեծ նիւթ մըն է, որ մեզ կը հեռացնէ այն հեշտալի վայրկեանէն՝ երբ Փրիսիլա Րիվըրս մոտ Մոնթ Էճըլ իրեն հետ բերելով արեւուն ոսկին:

«Կը ցաւիմ ուշ մնալուս», ըսաւ, եւ իր պայուսակէն հանեց կրնայի պատեհանէն չինուած փոքրիկ սանտր մը եւ սկսաւ սանտրել իր բոստոպտոն գլխարկէն վար ականջներու վրայ ինկած ոսկի խոպոպներու պիքը, մէկ գանգուր միայն առ մէն մի ականջ, բայց անոր ենթարկուած նեղութիւնը տեսնելով կ'ըսէիք թէ երկոտասնեակներով գանգուրներ կան:

Ինչ օր էր, գարնանային այն առաջ օրերէն մին՝ երբ սիրտը կը վերանայ թեթեւ հովէն, որ ի սպառ կը փչէ, կը տանի ձմեռը, եւ կլոր ճերմակ ամպերը երկնքին մէջ գողցես կ'ըսեն իրարու — «եկէ՛ք, օ՛ն, եկէ՛ք»: Բայց այդ Մայիս Մկկին աչք չունէի սիրող օդերեւութաբանական պայմաններու, այլ միմիայն Փրիսիլայի յուսահատիչ գեղեցկութեան համար: Վերջապէս, գինքն ունէի քովս, վերջապէ՛ս: Այս տողերը կարդացողներդ չէք կրնար հասկնալ, թէ ո՛րքան նշանակութիւն ունի այս ինծի համար: Եւ այսպէս, իր ընկերութենէն հրճուալէ, ինքզինքս տուի «տօնական տրամադրութեան» մը, ինչպէս կ'ըսեն լրագիրները, եւ ինչ անոյշ տրամադրութիւն է ան:

(1 – Շար.)

ՊՈՎԻՍ-ՓՈՎՈՑ-Ի

ԴՎԱՅՈ

ԱՐԱՄ ՄԱՐՏԻՆԻ ՀԱՅԿԱԶՈՒՆԻ

Բ.

Ամ մրցումի ծեքերը ցույց կուտային, որ Ռոբեր Ռոզենթալ ու Ռոնալդ Ռոզենթալ հավասար միավորներ ունին, բայց Ռոնալդ աւելի լաւ դիրք կը գրաւէ, քանի որ իր խաղընկերոջ դէմ տարած յաղթութեան ընդհանուր միջին թիւը աւելի մեծ է։

— Ես, ըսաւ Ռոնալդ, չեմ հասկնար, թէ ինչպէս կրնայ ըլլալ, որ ես աւելի լաւ խաղամ քան Ռոբերը, բայց ինք ինծի դէմ աւելի յաղթութիւններ տանի։ Ես ամէն օր կը մարզուիմ, ինք ոչ։ Ես ամէն օր կը կարդամ ամէն տեսակ գիրքեր, որոնք կրնան ինծի օգտակար ըլլալ, ինք ոչ։ Ես ամէն օր կը մտածեմ, թէ ինչպէս կրնամ զայն յաղթել

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

Քանէն (Ծովային Ալպեաններ), Տէր եւ Տիկին Ստեփան Վահանեան իրենց մօր՝ երէցկին Պապայեանի յիշատակին 100 ֆր. կը նուիրեն Մշակոյթի Տան Շաւարշ Միսաքեան սրահին (առանձ. «Ծառաջ»էն) եւ 100 ֆր. «Ծառաջ»ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շաւիլի եկեղեցւոյ վարչութիւնը Պետրոս Սարգիսեանէ ստացած է 50 ֆր. իր մօր եւ եղբօր յիշատակին:

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ՎԵՆԵՏԻԿ ԵՒ ՀՌՈՄ

Կազմակերպուած
ՀԱՑ ԿԱԹ. ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ ԿՈՂՄԷ

ՄԵԿՆՈՒՄ «Շարլ տը Կոլ» օդակայանէն դէպի Վենետիկ, Հինգշ. Ծուլիս 3 ժամը 11·30ին: Ժամանում Վենետիկ ժամը 13·20ին:

ՄԵԿՆՈՒՄ Վենետիկի օդակայանէն դէպի Հռոմ Երկուշաբթի Ծուլիս 7 ժամը 11·20ին: Ժամանում Հռոմ ժամը 12·50ին

ԱՑՑԵԼՈՒԹԻՒՆ Ս. Ղազարու մայրավանքը, Մ. Ռափայէլեան վարժարան եւ Վենետիկի յուշարձանները:

ՀՌՈՄԻ մէջ հանդիպում Մխիթարեան Աբեւելքէն ժամանած ուրիշ հայ ուխտաւորներու հետ, այց սրբատեղիներու, քաղաքին յուշարձաններուն եւ ունկնդրութիւն Սրբազան Քահանայապետին:

ՎԵՐԱԴԱՐՁ ՓԱՐԻԶ

ՄԵԿՆՈՒՄ Հռոմի Ֆիումիչինօ օդակայանէն Հինգշաբթի Ծուլիս 10 ժամը 11·50 ժամանում Փարիզ «Շարլ տը Կոլ» ժամը 13·30ին:

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ 1250 ՖՐ,

Այս գինը իրաւունք կուտայ ճամբորդութեան սաւառնակով Փարիզ – Վենետիկ – Հռոմ – Փարիզ:

Բնակութիւն եւ ճաշ Վենետիկի եւ Հռոմի մէջ:

Արձանագրութեան համար դիմել Հայ Կաթողիկէ Առաջնորդարան
6 ter, rue Charlot — Paris (3e)
Tél. 278-31-93 de 8 h. à 12 h. 30)
Արձանագրութեան վերջին պայմանաժամ Ծուլիս 25:

ՑԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ալֆորվիլի Կապ. Թաղի վարչութիւնը խորին ցաւակցութիւններ կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Էտուար Մատիւեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն իրենց հօր մահուան առթիւ, ինչպէս նաեւ Տէր եւ Տիկին Վարդգէս Գոստիկեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն իրենց հօր՝ Աբթին Մուրատեանի մահուան առթիւ:

×

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան Ցանձնախումբը իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Պր. Ռուբէն Պահատուրեանի եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն Տիկին Սաթենիկ Պահատուրեանի մահուան տըխուր առիթով:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆ
14 Սէնթ Օնորիճ տէ Փէրթ
Փակուած են արձանագրութիւնները

Ա. խումբը կը մեկնի Զորեքշաբթի Ծուլիս 2ին: Արձանագրուող մանուկներու ծնողքներէն կը խնդրուի ժամադրուիլ 32, Ռիւ տը Թրէվիզ, 75009 Փարիզ, Մէթրօ Քաատէ:

ԾՈՎԱՑԻՆ ԶՒՕՍԱՊՏՈՅՏ

Հայ կարմիր Խաչի օգափոխութեան կայանէն դէպի

Ile Jersey

վերապահուած միայն ծնողքներուն
14 ՑՈՒԼԻՍ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ՑՈՒԼԻՍ 13

Գեղարուեստական բաժին — երգ, պար, արտասանութիւն եւ ֆիլմ

Շամփուրով խորոված (պատրաստուած կարմիր Խաչուհիներու կողմէ)

Արձանագրութեանց եւ մանրամասնութեանց համար հեռաձայնել մինչեւ Ծուլիս 2, 985-36-53

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆ

ՄԵԿՆՈՒՄ

ՓԱՐԻԶԷՆ, Ծուլիս 1, Երեքշաբթի առաւտու ժամը 7·30ին Փորթ տ'Օրլէանէն 10–12 Ամընիւ Փօլ–Ափէլ (Թէնիսին մօտ):

ԼԻՈՆԷՆ Ծուլիս մէկ, ժամը առաւօտեան 7·30ին, Հայոց եկեղեցիէն, 295 ռիւ Պուալօ:

ՄԱՐՍԷԻԼԷՆ խումբը կը մեկնի Ծուլիս մէկին, առաւօտեան 5ին, Ա.Հարոնեան ակուբէն, 26 Ռիւ տէ Ռոնվալէսան:

Հ. Ց. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Րաֆֆի խումբը, այս Երկուշաբթի, Ծուլիս 30, ժամը 21ին Փարիզի Մշակոյթի Տունը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

×

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Ս. Թէոլիրեան խումբի ժողովը Երեքշաբթի, Ծուլիս 1, Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը, ժամը 21ին:

le voyage en grèce

Mayda BERBERIAN
6, rue de l'Echelle PARIS 1
tél 260 30 20 et 260 67 34
de 9 h. à 19 h. tous les jours

Chaque Samedi et Dimanche du 21 Juin à FIN SEPTEMBRE

SPÉCIAL - CHARTER

Paris - Athènes - Paris

800 Fr.

YASSOU A NOS PRIX GRECE

INTERROGEZ-NOUS POUR D'AUTRES CHARTERS

ՁԵՐ ԾԱՌԱՅՈՒԹԻՒՆԸՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Դիմեցէ՛ք ՄԱՑՏԱ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ

LE VOYAGE EN GRECE
Ամէն օր ժամը 9էն 19

Savez-vous que vous trouverez à :

AIR FRANCE

AGENCE DES INVALIDES
2, Rue Esnault-Pelterie — 75007 Paris — Métro : Invalides
Téléphone : 551-96-20 — Poste 6-46-55

le meilleur accueil auprès de :

ANAHID BOYADJIAN

pour vos voyages d'affaires
et de tourisme - individuels ou groupes

Ձեր ճամբորդութիւններուն համար, գործի, զբօսաշրջիկութեան, ամիսական թէ հաւաքական,

մի՛ վարանիք

դիմեցէք վերոյիշեալ հասցէին, ուր
ԱՆԱՀԻՏ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

լաւագոյն ընդունելութիւն կը վերապահէ ձեզի

JACQUES CHELELEKIAN vous propose des

VOYAGES EN ARMENIE

EN COLLABORATION AVEC
AÉROFLOT et INTOURIST

Prix par personne au départ de MARSEILLE

F 2800

DEPART :	RETOUR :
4 Juillet	17 Juillet
18 Juillet	31 Juillet
1er Août	14 Août
15 Août	28 Août
5 Septembre	18 Septembre
19 Septembre	2 Octobre

F 2500

Départ :	Retour :
3 Octobre	16 Octobre
7 Novembre	20 Novembre
26 Décembre	8 Janvier 76

Ces prix comprennent :

— Transport aérien Marseille — Erévan — Marseille
— Transferts aéroport — Hôtel et V. V.
— Logement en chambre double Hôtel 1ère classe
— Pension complète
— Visite Erévan — Etchmiadzin
— Excursions : Sardarabad — Garni — Kégart — Lac Sévan

IMPORTANT : Inscriptions; minimum un mois avant la date de départ

Renseignements et résérvations :

toutes agences HAVAS VOYAGES
et Jacques CHELELEKIAN
87 La Canebière
13001 MARSEILLE
Tél. : (91) 50-89-12

Lic. 97

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէնթ Անթուանի Ս. Թաղէոս եկեղեցւոյ վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները.— Փերուզ Գազանճեանի Թաղման առթիւ այրի Տիկ. Մարտիրոսեան եւ զաւակները 50, Տէր եւ Տիկին Դր. Շերինեան 30, Տէր եւ Տիկին Մ. Մանուկեան, Յակոբ Մարտիրոսեան 20ական, Մարի Պօյաճեանի Թաղման առթիւ Տիկին Պայծառ Տէրտէրեան, Տիկին Թամամ Չէօրթուքեան, Մանկասար Սարգիսեան 10ական, Տիկին Տիգրանուհի Մարաշլեան 20, Պր. Անդրանիկ Ծերուկեան 25: Գէորգ Տէր–Գէորգեանի Թաղման առթիւ Պ. Պ. Մարսէլ Մխիթարեան եւ Յակոբ Մանուկեան 50ական, Անդրանիկ Վարդանեան, Մարսէլ Պէրպէրեան, Մանուկ Մանուկեան, Ժանօ Սարգիսեան 30ական (եւ 30 դպրոցին): Աւետիս Մարտիրոսեանի Թաղման առթիւ Մանկեան եղբարք (Ս. Ժերմա), Տէր–Մինասեան եղբարք (Ս. Ժեռմա) 50ական, Պօղոս Աւիչեան 10, Պր. Հրանդ Զելէկեան (դպրոցին) 50:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

ՀԱՅԿ. ՖԻԼՄԵՐՈՒ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ուրբաթ, Ցուլիս 4, ժամը 20·30ին -
MUSEE GUIMET
Place d'Iena, Paris 8 — Métro Iena

ԿԸ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒԻ
Վր. Փափազեանի՝

ԺԱՅԹԸ

(La Falaise, sous-titres français)

ՄԿՆԻԿԸ

(LA SOURIS)
Dessin animé en couleurs
ENTREE 12 FRANCS

Billets en vente chez :
Chirinian, 36 rue de Cléry, Paris 2e
Tél. : 231-49-78
Massis, rue Saulnier, Paris 9e,
Elékian, 32, rue de Trévise, Paris 9e
824-63-46
Benlian, 53 bis, Bl. Rodin, Issyles-Moulineaux, Tél. : 642-05-82
Boyadjian, 121, rue Etienne-Dolet, Alfortville
Djizmedjian, 31, rue Paul-Déroulède, Bois-Colombes, Tél. 781-09-72
Sourenian, 7 rue Rollin, Paris 5e,
Tél. 325-04-13